

12-5557

OPERA
IOAN. GOROPHII
BECANI,

Hactenus in lucem non edita:

nempe,

HERMATHENA, GALLICA,
HIEROGLYPHICA, FRANCICA,
VERTVMNVS, HISPANICA.

ANTWERPIÆ,
Excudebat Christophorus Plantinus,
Architypographus Regius.

clō. Io. LXXX.

OPERA
IOAN. GOROPHII
BECANI,

Hactenus in lucem non edita:

nempe,

HERMATHENA, GALLICA,
HIEROGLYPHICA, FRANCICA,
VERTVMNVS, HISPANICA.

ANTWERPIÆ,
Excudebat Christophorus Plantinus,
Architypographus Regius.

clō. lō. LXXX.

HERMATHENA

IOANNIS GOROPHII

B E C A N I.

ANTVERPIÆ,

Ex officina Christophori Plantini
Architypographi Regij.

MD. LXXX.

B E N E D I C T O A R I A E M O N T A N O

L Æ V I N V S T O R -
R E N T I V S S .

MULTA sunt, ARIA MONTANE, in hac vita mortalium studia, quibus ad hoc quod bonum nobis esse credimus quanto possumus opere ac labore contendimus. Sed quonia bonum opinionibus non natura definitur, nostrisq; magis comoditatibus (qua multa sunt ac varia) quam recta ratione metimur, in eisq; consecrandis nulli quicquam concedimus: quinimo (qua vulgi malevolentia est) nobis id discedere arbitramur quod alij accesserit: hinc, partim ignorantia veri boni quo beati efficimur, partim amore nimio aliorum quorum specie decipimur, ladi communis vita societatem, unde lites & bella oriuntur, turbantq; ac ladi omnia necesse est. Quamquam autem tibi legibus moribusq; bene constituta Respub. est, ne aduersus alios iniusti simus pœna atque ignominia deterremur: attamen quamdiu non sponte nostra sed coacti metu officium facimus, nunquam bene tranquilleg; viuunt. quod ut fiat a seipso incipere, sese interrogare, & (ut quisque sibi proximus est) ita animum suum vincere ac rationi subijcere oportet. Neque enim qui domi probus sit, aliter in publico se geret: sed ita vitam instituet, ut quod sibi fieri nolit, id in alium non committat. Verum ubi non ratio sed libido dominatur; fons atque origo malorum omnium cupiditas, nihil ordinatum atq; compositum esse sinens, non modo eorum quibus ut felicioribus inuidemus odio nos accendit, verumetiam nobis ipsis iniquos atque infestos reddit. Nam quia immoderati nunquam presentibus acquiescimus, neque certum vita propositum tenemus, ut quaq; res incidunt ita variè afficimur: ac si forte prater spem vel alius bene vel nobis male sit, illico commouemur, ac nostri nosmet perimit. Atqui (quod etiam voluptatis assertorem illum in hortulis suis dixisse accepimus) qui ad placidè beateq; viuendum rectam affectet viam,

cum ante omnia suo sibi iudicio beatus videri oportet. cui enim sua bona non videntur amplissima, is tamen si mundi totius Dominus sit, adhuc miser erit. Neque solum Epicurum tam præclaræ sententiæ laudare testem possum: sed aliam etiam è comœdia; qui, quisquis fuerit, pereleganti versiculo Non est, inquit, beatus, esse qui se non putat. Itaque si non tantum summi illi viri qui ex Socratica profecti domo omnem de moribus disciplinam nobis illustrarunt, verum etiam è plebe philosophi nec satis eo nomine digni, tam præclara suo gessere quo cupiditate rerum nihil profuturarum animis nostris funditus eruerent: quid nos qui Christiani sumus, qui diuinis imbuti præceptis non ultra de natura boni ambigimus, neque de finibus disputamus, sed certo scimus Deum (à quo omnia incipiunt, & in quem omnia desinunt) ipsum esse bonum quod quarimus, esse finem ad quem nati sumus, ac veluti metam ad quam in huius vitæ cursu nusquam aberrantes flectere debeamus, quid nos inquam facere oporteat? an non perpetuo illam intueri, illum in corde gerere, illum cupere, illum admirari, illi gratias assidue agere, cum propter alia infinita eius dona, tum propter illud excimium, ipsum nempe Dominum ac Seruatorem nostrum IESUM CHRISTVM? quem qui nobis donauit, cum eo donauit omnia: cui seruire regnare est: quem nosse quæ meditari sapere est: in eaq; sapientia multo obtrivius cumulatusq;, quàm in ea qua Stoicorum est, uniuersa natura bona non fictè ac fallaciter sed verissime continentur. Neque ardua ad hanc adipiscendam est via. quanquam enim nihil sublimius, nihil eo excelsius, in cuius illa cognitione consistit: quippe qui in calo habitat, ac sedeat ad dexteram Dei: tanto tamen citius faciliusq; eo pertingimus, quanto nos humilius ac submissius gerimus. Summa tenet: sed ad ima descendit, ac nobis sese insinuat, cum mente ipsum complexi per fidem quam diuinis de eo testimoniis adhibemus, credimus esse filium Dei qui de Virgine nasci ac nostra mortalitatis particeps esse voluerit, ut morte redemptos sua nos immortales efficeret: & quos communis humani generis hostis longa seruitute afflixerat, ipse manu sua tamquam vindex in libertatem assereret, calosq; (unde genus ducimus) victor ac triumphator adscriberet, quos inimicus ille graues peccatis ad tartarum usque depreßit. Fide itaq; cognoscitur, fide colitur: unde nata de ipsius erga nos voluntate fiducia, si pius per caritatem operibus ac qualibuscumque meritis nostris

seris comprobetur, nihil est quod tanta felicitati possit accrescere. Nam quicquid sine triste sine letum incurrit diligentibus Deus (quod inquit magnus ille Paulus) omnia cooperantur ad bonum: neque quicquam tam ferum, tam immane, tam barbarum, quod confirmatam semel æterna salutis spem possit infringere, & ab amore eius nos separare, quem scimus esse iustum iudicem, & fideliter quæ pollicitus sit reddere. accurrat enim laborantibus, & quæ nostris ferre viribus non valemus, ipse sustentat. Verum enimvero quoniam fides ista quæ tantopere predicamus, neque ab externis quantæ optare debemus frequentia concipitur, neque à nobis qui in ea nati sumus, quæ par est constantia ac virtute colitur: sed obliuioni cõmunis Christianorum cœtus quam Ecclesiam appellamus, tot ferme in sectas quot capita sumus, diuidimur, fæde nimis ac crudeliter disidentes: danda bonis atque eruditis omnibus pro sua cuique facultate opera est, ut precati Deum quo conatibus nostris volens ac propitius aspi-ret, & externos quasitis undique rationibus ab impietate ad veræ religionis cultum transducamus, ac nostros in sententiâ si boni sint cõfirmemus, si mali atque improbi, ut erroris atque culpæ peniteat, quoquomodo procuremus. Quod cum maiorum tum nostra quoque memoria viri multi præclari, inuentione quidem varia atq; multiplici, sed cõmo omnes sine, magna cum laude præstiterit: hi præsertim (nam de scriptoribus nunc tantum agimus) qui de perenni philosophiæ ac de cælesti monarchiâ libros nobis reliquere.

VERVM ut alia multa res, quas merito admirauer, hoc ipso saculo exorta sunt: sic inter doctores etiam recenter extitit amicus ac familiaris noster Ioannes Goropius Becanus, vir eruditissimus. Qui nouo docendi genere demonstrare conatus est vetustissimam illam philosophiam (quam olim, ante natus in Græcia Athenas, cum alijs multi, tum Linus, Orpheus, Thamyras in Thracia docuere, unde in vicinas derivata regiones, ad Phrygas primum, ac tandem ad Græcos, sed serò, perueniret) ab ipso Nocho, eiusq; filius, sapeto præsertim, profectam esse, ac gentibus ad quas Deo duce delati fuerint, traditam: eamq; cum Moysè, ac Sacrosancta eius historia, sola eo nomine digna, optimè conuenire. In qua inuestigatione dum præcellentis ingenij ac doctrine vir scriptorum omne genus euoluit: poetas maximè, qui panè soli, si Platonem cum paucis excipias, ultima antiquitatis reliquias nobis conseruauerunt,

semper (ut dies diem docet) suppeditantibus argumentis, quod de philosophia diximus, ad Theologiam suae de Deo opinionem transfudit. ostenditque priscam illam poesin sine Musicam, qua tota divina esse à veteribus credebatur, ab universali isto Dei omnipotentis cultu, quem Catholicum nunc appellamus, si fabularum involucre demas, ac mysteria remotis frondibus in apertum proferas, quaque decet attentione consideres, verbis figurisque fortassis aliquid, at re ipsa nihil penitus discrepare. Quae praeclara sane ac plena consolationis sententia ita disertè & erudite non uno in loco (dum nunc de Promethei facula, nunc de Saturni auro, nunc de Apolline & Musis, nunc de Baccho ac Silenis Satyrisque differentem audio) ab eo est pertractata; ut persuasum fateri coegerit me quid esset poësis, in qua tamen à prima adolescentia non absque laude aliqua versatus sum, antea ignorasse. Et quia illam cum religione coniungit, ingentes agere gratias soleo, qui hoc disserendi genere ita animum affecerit meum, ut, dum ipse etiam in hoc commune convivium symbolam confero, quos de partu Virginis, quosque de puero IESU, & cruento CHRISTI sacrificio, Deo magno Deo sancto Deo potenti atque pollenti hymnos tunc concinebam, maiore vi quadam ac spiritu senserim emanasse. Nam (ut nosti) toto illo tempore, quo vel ego cum ipso Antverpia, vel ipse mecum Leodij versati sumus, quantum vacare à Repub. potui de istis questionibus egi. Et quanquam unicum tantum opus eius tunc prodierat, quod ludens Becceselana appellabat, futurum videns quod euenit, ut à multis tamquam ridiculum contemneretur: nihil tamen celabat eorum omnium, quae dies noctesque secum meditans postea concinnavit. hoc semper agens atque omnibus ingenij sui nervis contendens, ut quae de CHRISTO Dei filio priscorum vatum testimonijs accepimus, summo non modo temporum omnium atque gentium consensu, sed totius etiam naturae, in quacumque mundi parte illam contempleris, ostenderet comprobari. Quae homini Christiano summa ac solida voluptas est: nec quicquam efficacius ad convincendam impietatem.

Quod verò eò quoque progressus est, ut divinitatem hanc ubique sparsam in litteris etiam atque vocabulis, eorumque tum conformatione tum usu deprehendi posse assereret; ita ut cuiusque rei proprietates ex ipso nomine cognoscatur: in eoque plurimum & opera & temporis collocavit: non video cur hac etiam de causa laudari non

non debeat. postquam idem studium alijs laudi fuit, qui multo minus tamen praestitere. Etenim in re tam ardua atque difficili laudanda, quamvis impar omeri voluntas est. At ipse quod voluit parè perfecit. non id quidem illis in linguis quae praeteris, quia à summis auctoribus usurpata sunt, clara atque inclyta habentur: nam in his, quamquam peritissimo, non procedebat ei labor: sed patrio idiomati, quod à Celtis olim Teutonisque per mare acceptum ad Septentrionem late patet, mentem animumque adjuvans, assidua exercitatione eoque promovit; ut lingua hodieque cum Germanis (nisi quod pronuntiatione & dialecto differimus) nobis communem (Cimbriam ipse vocat) ab alijs contemptam ut barbam atque barbaram, in calum tollere, & sermone omnis principatum ei deferre ausus sit. quippe quae, à parentibus ante orbis terrarum inundationem accepta, Noachus ipse, multis indigetatus nominibus, verisimiliter usus fuerit: quamque ipsius liberi posterisque eorum, quascumque ad regiones diverterent, praesertim in sacrorum cultu unice observaverint. Quod profecto insuavis parè vocum, quae non dicam Graeca ac Latina, verum Hebraica credebantur, exemplis ostendit, quarum cum vix ulla ab alijs reddi ratio posset; ipse nihil eis significantius esse docuit, si à nostris eas derivari fontibus patiamur. Quare fremant licet homines delicati, quibus nihil praefer Varronem, aut Verrium Flaccum, Sextumque Pompeium, & nescio quos Etymologos placet. Fremant literatores nostri Antiquarij, qui tot mala auctorum nomina ab Annio quodam Viterbiensi pro bonis sibi obruditi passi sunt. Dicam enim quod sentio. & aequum nactus arbitrum de obtinenda causa non dubito. quae de omni antiquitate, quae de notatione verborum, ut rei scilicet proprietates atque natura ex vi nominis eliciatur, alij scripserint, si Goropij commentarijs conferantur, colorem mox suum (tamquam ementitum) perdere comparatione melioris. Quod qui insuetur, illum ego rogatum velim, ut suam cum ista nostra purpuram contendat. Vira enim natura sit atque alteri praestet, ipsemet, nisi artis imperitus, facile viderit. Nam quis pluribus unquam testimonijs id quod proposuit comprobavit? quis tot deorum, tot Heroum, tot antiquarum gentium fluminumque vocabula tam proprie, tam aperte, tam efficaciter id ipsum quod sunt suapte vi significare ostendit? nonne rem totam sic passim explicat, ut exigua saepe vocula plura in se mysteria quae

litteras atque apices complectatur? An forte neget aliquis diuinitus esse factum ut prima rebus nomina imponerentur? Negent hoc impij, quos convincere non difficile sit. Nos certe negare non possumus, quod & vetus omnis Philosophia alijs etiam de linguis docuit; & ad primariam quod attinet, sacris litteris confirmatur. Nam principio una tantum erat, & quidem ab Adamo caelesti inspiratione constituta. Deo autem inspirante an pronunciari potuit aliquid quod non integrum atque perfectum esset, quod nihil à nobis significantius fingi possit? Quo semel concesso, quamam obsecro inuidia est nostro in sermone à nobis quari, quod tute in tuo non inuenis? Varronem & Latinos, ut panem ridiculos, hinc reijcio. Graci eruditiores, cum alia multa, tum hanc quoque vel præcipua scientia partem qua de nominibus est, maiore studio pertractarunt: & eo quidem admirabilius, quo Moisaicis temporibus propiores. Ut enim Pythagoram & Parmenidem taceam, Plato certe, omnibus in rebus magnus, illam plurimum illustravit: cuius ore Socrates, præsertim in Cratylo, non fortuitam aut hominum arbitrio ac conuentione statutam, sed caelestem atque diuinam esse arbitratus est: in qua Dei vires veluti radij quidam & imagines appareant. Ceterum qui de vniuersa re nihil neque sanctius neque sublimius dicere potuisset: cum ad exempla descendit, paruum certe operapretium mihi facere visus est. Nam et ea que diuina vocat omittam, qua vir ille in primis religiosus non nisi cunctanter & cum horrore, ob insignem numinis reuerentiam, attingit: de alijs meo quidem iudicio nihil vel tam acutè vel tam ingeniose ac subtiliter ab ipso inuentum est, quod nostris comparatum non euanescat. Et alioqui ipse quoque confessus est Barbarorum linguam Græcæ esse vetustiore. quanquam quam potissimum illa fuerit, qua in ipsis rerum primordijs extitit, ignorauit quippe qui neque de mundi creatione, neque de primis illis mortalibus quidquam se dignum scripserit. De Hebrais vero, Chaldæisq; nolim sanè disputando cornicum oculos configere, neque ea fuit Goropij mens, ut gentis antiquissima atque à Deo dilecta luminibus obstrueret. Sed quoniam palma in medio posita est, neque credere cogimur linguam, qua sub Moyse usi sunt, primigeniam fuisse: Nam ne ipsi quidem Iudæi ea de re inter se consentiunt: & nostris nonnulli Syram siue Aramaam, aut Palestinam prætulere: quamam obsecro religio est Cimmericas tenebras eruere, & genti vetustissi-

tustissima, morumq; ac legum suarum tenacissima, post tot bellicas laudes, quando soli inuidi nec moti sedibus alias pane nationes omnes & exturbarint & vicerint, hanc quoque gloriam querere? An forte, si de Latino aut Græco sermone agens, ab Aegypto usque & Aethiopia & Assyria aut Phrygia petitum esse vocabulum aliquod ostendero, cum plausu & approbatione discedam: Cimbro vero ac Teutonos vel leuiter nominare sine sibilo non permittar? Nocuerit sanè quod olim magnam Asia partem, quodq; Africam, & Italiam, Hispaniam armis suis tenuerint, quãquam Graci ac Romani quod idem fecere sibi laudi ducunt. At nobis non de equis neq; curribus in aciem ducendis, unde vastitas & exitium; sed de nominibus intelligendis, unde Deum ipsum atque naturam agnoscimus, omnis instituta disputatio est. Qua de re loquentem audivi Goropium tantò mehercule aequius fuerit, quod, cum cetera lingua omnes quas auctores celebrant, usi ius suum amiserint, neq; illis amplius circumscripta regionibus se tueantur; nostra, nulli cedens, fines quos habet latissimos egregie defendit. eo integrior atq; purior, quod maiores nostri nullam infundi peregrinitatem permiserint, neque linguam magis quam animum excoluerint, semper ea aspernati quibus mores corrumpentur. Vetus de Græcis ad Marcum filium illud Catonis est: Hoc puta vatem dixisse, quandocumque ista gens suas litteras dabit, omnia corrumpet. neque aliter euenit. Romani enim à rebus gerendis ad theatri ludicra, atque ad ornate ac callide dicendum conuersi, ut patrum sermonem lenocinijs istis, sic imperium nequitia perdidere. Quo mirus equidem mirandum, si gens nostra, neq; sui profusa neq; alieni appetens, diutius quam cetera incorrupta permansit. Quanquam & illam sua fata manent. Atque utinam non tam certis indicijs id cerneremus. Solus ille qui vere est semper idem est: cetera fluxa ac minime diuturna habentur. Idq; nulla in re magis quam in loquendi usu deprehenditur. & quidem tunc maxime, cum tragicorum more (ut ait Plato) ornandi causa, prisca vocabulis, nequid aurem offendat, litteras modo addimus, modo detrahimus: ut matrona scilicet, qua forma nimio plus studiosa, medicamentis (quibus de ornatricum consilio utuntur) & naturam ledunt, & citius quam sola contenta menditia senescunt. Quod ergo linguam qua primigenia videri possit inquirimus, humano more accipi volumus. Quemadmodum enim (quod inquit

Horat.) ubi — vitium nemo sine nascitur, optimus ille Qui minimis urgetur —: sic etiam inter linguas perfectissima habenda est, quae minimè corrupta sit, & in qua plures antiquitatis notae velut gemma quaedam effulgeant, ita ut rerum notitia maximarum ex ipsis nominibus capiatur. Nam optima ferè quae & vetustissima. Unde & Orphei etymologia celebrantur, neque ulla unquam ratio extitit quae non ad Deos aut divinos certè homines, quos Heroes dicebant, originem retulerit suam: prisca scilicet admiratione virtutis, quam quo propius attingimus, eo magis magisque homines sumus. Sed tempus est ut scriptor em ipsum horum operum differenter audiamus, qui quaecumque rem tractet, siue gentium origines, siue quae de sermone est doctrinam illustrans, Deum semper ac naturam ante oculos ponit: nullo alio scribendi fine (quod vivens saepe testatus est) quam ut Christianae religionis veritas, ex tanta rerum omnium consensione manifestè deprehensa, maiore à nobis studio atque opere conservetur.

Quod cum ita sit, quid Josepho Scaligero, viro insigni eruditione praedito, in mentem venerit nescio, qui, visis iam Originum libris, in Sex. Pompeium Festum de verborum significatione commentarios scribens, quo loco de Ambacti vocabulo agit, quod Gallicum esse auctor ostendit; ipse quem interpretandum sumpsit erroris, aut malitiae potius insimulans, & Latinam esse ex Turnebi sententia contedens; quia noster illud Cimbricis adscripsit; hinc nata occasione, tot eum maledictis ac contumelijs tam asperè ac ferociter proscidit, ut non Scaligerum loqui putes, sed petiturum è circo scurram, quo iure, quaque iniuria, in sui ordinis aliquem debacchantem. Et tamen (nisi praeracundia Scaliger esse desierit) velit nolit, modo pacatus nobis aurem accommodet, nostra illud esse originis fateatur, necesse est. Atque ideo in gratiam rediturum crediderim, ubi Hermathenā & Hieroglyphica in manus sumpsit. Nam in Originum libris non ita distinctè & accuratè haec de sermonis principatu quaestio pertractatur. ut fortassis necdum evolutos abiecerit, neque lingua incognita praconium, neque argumenti novitatem ferens: atque convincsum opus improbens, cuius pars aliqua displicuisset. At verò multos ego novi, qui summa imbuti doctrina, tametsi linguam de qua agimus ignorabant, & ne fando quidem Goro-pij ante nomen audierant; ubi tot sub tali integumento occultari mysteria

mysteria videbant; & auctoris & lingua admiratione inflammati, utrumque pariter in calum ferrent. Nec desuere interim etiam è nostris hominibus, qui (contra) partem aliquam operis sibi reprehendendam arripent: ea nempe quae de Paradiso, quae de Noachi arca, & Nilo, & Gigantibus scripsit. Sed cum diurnis nocturnisque studijs diu sese macerassent, & laboris frustra sumpti perasum esset: spongiam pro calamo accepere; testati publice facile quidem esse mordere, aut videre etiam ab eo dicta, sed difficile redarguere, difficillimum verò meliora adducere. Similem igitur exitum sperent qui eandem fortunam subire volunt, ut viti turpiter conticescant. Tot enim vir ille petitis undique instructus armis in arenam descendit, sic appetit, sic declinat hostem, ut à quo metuere ei debeam viderim adhuc neminem. Qui verò Martem in lingua gerunt, tametsi maledicentem totidem verbis male audire acquisitum est, securos esse iubeo. Neque enim iurgatur mortui. & ego, quamvis amici nomen atque memoriā amo, tacere malim quam obstrepere. Nam cuicumque committar, tam facile commiciando me tacerit, quam ipsum disputando Goropius. Interim quae de Phrygum antiquitate parat Scaliger expectabimus, opus haud dubiè tam illustri ingenio dignum. Verum si pro gentis eius vetustate Psammetichi Aegyptiorum Regis apud Herodotum sententiam, veluti praedudicio quodam, sequi volet: primam scilicet esse linguam quae BEC (quod Bexnos ille facit) panem significet, quod ea vox ab infantibus, ad hoc à muto custode asseruatis, primum prolata fuerit: mirabor equidem si ne tunc quidem placari se permisit: cum ita nostra sit ut nulla magis. Et tamen ineptam illam Graeculorum fabulam intenti legimus, uti & Arcadium inane commentum, quod Luna antiquiores ante calum credo extiterint: Goropium verò & Phrygia & Arcadica disertissime explicantem, & ad Mosaicam historiam normam exigentem, fastidiosè contemnimus; Circa poculis ebrj, ac pro Iunone nubem amplexi, dum meris allecti nugis Sirenas Musis praefereamus, terrena nempe caelestibus, ac falsa veris, digni qui ad illarum scopulos obruamur. Quod si sola lingua Cimbrica invidia nobis stomachum movet; neque alia admittimus nomina, quam quae Graecorum scriptis celebrantur: facessat illa, & vel Thracia appelletur, vel Phrygia, vel Aegyptia etiam, cuius tam praecleara apud omnes gentes extant vestigia; dummodo rem ipsam ad diuinam Maiestatis gloriam teneamus;

neamus; atque in confesso sit, Græcos, ea ipsa tempestate qua fœti sapientia videbantur, plerumque omnia à Barbaris accepisse: ita ut merito ab Aegypcio quodam sacerdote (si Platoni in Timæo credimus) pueri adhuc appellarentur. Quinam vero hi Barbari fuerint, & unde profecti; postquam nemo hæcenus explicauit; hunc agyriam, hunc circulatorum nostrum (his enim titulis ornat cum Scaliger) saltem aretalogi loco per ludum iocumque audiamus.

Tu vero mi MONTANE, qui virum unum mecum à tot annis nosti, neque ignoras quomodo honeste natus, & à cunabulis patre in litteris, deinde inter philosophos emutritus, qualem ad diuinas atque humanas res cognoscendas progressum habuerit, quosque eo nomine provincias obiuerit: ac tandem, ceteris se abdicans functionibus, totum huic se contemplationi dedit: quanquam duarum Regionum diui Caroli sororum in Hispania ante medicus, & insigni ob id quoad uiueret summa annua in testamento donatus, à Philippo quoque (Regum ab omni memoria potentissimo) ad valetudinis suæ curam ingenti pollicitatione, ac regali insuper munere (te procurante) accerseretur: Tu (inquam) pro excimia tua in amicos pietate, quem uiuentem dilexisti, nunc uita functum aduersus calumnias splendore tui nominis defende. Atque equidem non ut patronum te appellarem, sed uti iudicem deposcerem: quum in supremo doctorum nostri sæculi hominum Senatus principatum obtineas: uerum quia uereor ne recusent aduersarij, iureque se ideo recusare quod ob tuam erga nos beneuolentiam a quo iure uti non possent; quocumque potes modo huic causa assertor accede. Cedent illi: neque inter oratores suos temerè inuenient, qui de re qua agitur aut uerius, aut conuenientius atque ornatius dicere possint. Ecquis enim tot simul unquam linguarum & tot rerum scientiam maximam adeptus est. Nec ideo auctoritatem defugerim tuam, quod Hebræa, ut es peritissimus, sic acerrimum quoque defensorem te geris. Nam quam saepe coram de mysticis ac diuinis uocibus à Moysè petitis aduersus Goropium te differentem audiui: ita tamen abs te ille discedebat, ut ob ingenij acumen maiorem sui admirationem relinqueret. Labi autem & errare & decipi, humanum est; neque uni omnia data sunt: illud uero excimium, etiam ei à quo dissentias, placere posse. Quanquam eius rei laus ad te quoque pertinet, qui quanta ille in dicendo uehementia usus est (erat enim paullo calidior)

tantam

tantam tu in audiendo equabilitatem prætulisti.

ATQUE hac summa ratio fuit, cur, cum Traiectum Mosæ à Medinensi Regulo hinc euocatus in morbum incidisset, nec multo post moriens ante diem, domum uxoremque (quam & per honestam ac pradiuitem duxerat) ac liberos suos mihi commendauisset: ego, non minori cura ac sollicitudine hos ingenij partus quam generis sobolem suscipiens, ut in animis hominum ueluti coalescerent, ac parentis sui memoriam (qui præcipuus generationis fructus est) in suam transmitterent, agnos, approbatosque à Theologis, Christophoro Plantino nostro publicandos sub tuo nomine traderem. Tu, ut ingenuos, à mala malorum hominum manu atque iniuria quæso uindica. Et, quia de intima amicorum cohorte deos, quod uiuant; propius contingis, postumos istos, tanquam tutor honorarius, Regi cum opportunum uidebitur, ne forte summoeantur, ipse manu trade. Proderit ad fauorem & gratiam patris recordatio. & uere regium est tueri Musas. ut Hercules Musagetæ nos olim imagines docuere. Vale. & Torrentium ut facis ama. Kalendis Julij, Anno à Christo nato, M. D. LXXVIII. Leodio.

INDEX RERVM ET
VERBORVM IN
HERMATHENAM.

Littera symbolica significatio. 59	A longum multorum riuorum nomen est. 110	A longum per aeplerumq; scribitur in Cimbrica lingua, in Suenica per aa. 194	A vocula incitans ad progressum 59, 78, 215.	Abbas Tritemij Stenographia. 15	Abecedarium. vide Alphabetum.	Aber. 78	Aberrecht sine Aberrecht. 79	Aberrechtig. 79	Ac. i. aqua. 155	Ac sine Acc. i. bonus. 32, 119, 120, 122, 199, 200, 201.	Acca dicta mors Christi. 121	Acca Laurentia. 120	Acca Laurentia Romuli nutritrix. 122	Acca lupa vocata. 122	Acca Venus. 122	Acca sextus dies sacer. 121	Achy. 122	Achelous. 120	Acht. 122, 197, 201, 225	Achter. 226	Achter, Acherman. 235	Acco, ἀκατος, ἀκόνιον, &c. 119, 120	Acca. 119, 199	Adama unde dicatur. 95	Admeti sine Adameti greges paucis Christi. 190	Adoleschia. 80, 81	Aegeon. 209	Aegilaus. 17	Aegyptij falsi, Cingati dicti. 18	Aem. 37	Enigma Platonici Dionysio Siculo Tyranno perscriptum. 184	Aeolus. 63	Aes. i. alimentum. 37	Aes. i. pecunia. 90	Aes, avis unde dicatur. 90	Aes-lacti. 90	Aesum sine Aesem. 37, 63	Aequus. 130	Aetheris nomen. 9, 19	Aenum, αἰών. 113	αἰώνια. 220	Ageles. 130	Ager. 32, 235	Ag. 63, 109, 233	agmu. 37	Alidom sine Atom. 63	Alidos xuvā. 70, 71	Aion, αἰών, Aelius. 63, 109	αἰώνια. 193	αἰών. 63, 233	αἰών. 113	Aker. 120, 155	Al. 64, 147, 235	Alani. 234	Albion. 87	Albi unde dicatur. 87	Albi color lactis index. 87	Albi color feminis, sacerdotibus, & viduis proprius. 87, & seq.	Alea Pallas. 134	ἀλεαδῆς. 68	Allemanni & Sueni derident Saxones & reliquos Germanos, quod stultiosè Sigma vident. 47, 58	Allemannis tunc omnia placet loquendo. 58	Alp. 87	Alpes. 87	Alphabetum duplex. 213	Alphabetum Gracorum mutilum & redundans. 213	Alphabeti sine Abecedarij ordo. 212	Alphabetica sine Abecedaria oratio. 212	Alc. 191, 215	Altus. 148	Aluen. 87	Am prepositio. 100	Amo. 150	Amor Patris & Filij est Spiritus sanctus. 149	Amore omnia ducuntur. 149	Amo. 100	An sine Aen. 59, 60, & seq. 84, 105, 124	Ana. 62	Anaitis. 62	Ancora, ἄγκυρα. 63	ἀνέμος. 37	Ang sine Eng. 62	Angel. 62	Ango. 63	Angst. 62	Angulus. 62	Augustus, a, um. 63	Anima. 37	Anna Cimbrica vox & circularis. 61	Anna Dea apud Romanos. 61	Anna Perenna. 61	Anna quid denotet. 61	Annus unde dictus. 61	Annus magnus. 61	Antiquitatis laus & auctoritas. 22	Anubis unde dictus. 124 & seq. 161	Anubis Hieroglyphicè signus. 126	Anubis in sacris fidei procedere solet. 125	Anubis nome Christo conuenit. 125	Ap' arius. 236	Apis. 115	Apus Sic dicitur, quia plurima nobis offert. 114	Apis idolum apud Aegyptios. 77	Apollo unde dictus. 190	Apollo sanitati presertus. 190	Apollo verus est Christus. 190	Aqua unde dicta. 119	Aquila filium draconis oppositum throno Dei. 182	Aquilonis plaga. 181	Ar sine Et. i. iratus. 56	Ar. i. tardus. 63, 96, 110, & seq. 159	Arat fl. 63, 110, & seq.	Arca. 159	Arceo. 159	Ares pro Marte. 111	Arf. 130	Argonica lingua. 18	Ariadne. 185	ἀρης. 111	Aristotelis sententia de nominum significatione reseruitur. 9, & seq.	Aristotelis nomen. 16	Aritmetica laus. 88, 100	Aro, ἀρό. 111	Art sine Art. 110, & seq.	Artemisia Iani herba. 139	Arua. 130	As, Aes. 90	Asia. 90	ἀσις. 196	At prateritum imperfectū ab eet. 90, 92	Ate unde dicatur, & quid sit. 87, 93, 94	Ate dictus serpens infernalis. 92, & Lucifer. 93	Ate de celo precipitata. 93	Ates cognomen est Belgal. 195	Ater, a, um, unde dicatur. 87	Atra dies mortis Christi. 121	Atbana unde dicatur & quid sit. 61, & seq.
------------------------------------	--	--	--	---------------------------------	-------------------------------	----------	------------------------------	-----------------	------------------	--	------------------------------	---------------------	--------------------------------------	-----------------------	-----------------	-----------------------------	-----------	---------------	--------------------------	-------------	-----------------------	-------------------------------------	----------------	------------------------	--	--------------------	-------------	--------------	-----------------------------------	---------	---	------------	-----------------------	---------------------	----------------------------	---------------	--------------------------	-------------	-----------------------	------------------	-------------	-------------	---------------	------------------	----------	----------------------	---------------------	-----------------------------	-------------	---------------	-----------	----------------	------------------	------------	------------	-----------------------	-----------------------------	---	------------------	-------------	---	---	---------	-----------	------------------------	--	-------------------------------------	---	---------------	------------	-----------	--------------------	----------	---	---------------------------	----------	--	---------	-------------	--------------------	------------	------------------	-----------	----------	-----------	-------------	---------------------	-----------	------------------------------------	---------------------------	------------------	-----------------------	-----------------------	------------------	------------------------------------	------------------------------------	----------------------------------	---	-----------------------------------	----------------	-----------	--	--------------------------------	-------------------------	--------------------------------	--------------------------------	----------------------	--	----------------------	---------------------------	--	--------------------------	-----------	------------	---------------------	----------	---------------------	--------------	-----------	---	-----------------------	--------------------------	---------------	---------------------------	---------------------------	-----------	-------------	----------	-----------	---	--	--	-----------------------------	-------------------------------	-------------------------------	-------------------------------	--

Atba-

Atbanizante dicti Getae. 87	Argurā Pallas. 134	At sine Atw, Autwers, Autwen. 108, 219	Auco, es, ere. 220	Auguriorum disciplina. 10	Auerijs. 79	Auris. 102, 104	Aurum supremum officium. 102	Aurum unde dictum. 101	Aur. 220	Aurs. 219	Aurij. 79	Αἰβό. 199.	B littera symbolica significatio. 114	Babelen. 218	Babylonica confusio. 218	Bacchus Sabazius Notus. 185	Bachen. 116	Baden. Baen. 109	Baen sine Ban. 115, 150	Baes sine Bas. 123, & seq.	Bact. 115	Βαίω. 115	Bais Cimmericū, unde dicta. 109	Bal. 194	Ban sine Baen. 150	Banda. 150, 219	Bandophorus. 150	Bant. 118, 150, 151, 152, 219	Bar. 76	Barbarus unde dictus. 204, 205	Barbara Phrygum lingua, lingua filiorum Dei, sine Deorum. 205	Barbarorum lingua. 204	Barbarica vestes. 204	Barbaricarij. 204	Barbarissimus. 205	Barz. 76, & seq.	Barghen. 76	Baumdis. 123	Basis. 124	Basus. Idem. 124	Βαρεία sine Βαρεία. 208	Be. syllabica adiectio in verborum principis. 114, & seq.	Be. i. oro. 99	Be. i. oratio. 115, 215	Be. 5, 10, 115, 116	Becker. 116	Becceselana. ibidem.	Beeselana. 62	Ben. 115	Beig. 115, & seq. ibidem.	Belidolum. 194	Beligal. 195	Welt. 194	Beltus. 194	Ben. 99, 115, 117	Benacuem. 155	Bis. 174	Becheet. 199, 200	Weschjten. 200	Wescut. 111	Wet. i. morsus. 116	Wet sine We. i. oratio. 115, 117	Wet. i. oro. 218	Weter. 115	Welin. 150	Wäl. 99, 114, 115, & seq.	Wi-boet. 139	Wic. i. offero. 114, 115	Wic. i. apis. ibidem.	Wijn. 118	Wiu sine Win. 99	Wlat. i. filium. 151	Wlat. i. vaniloquum. 77, 151	Wlateren. 77	Wlaterare. ibidem.	Wläz, Βλακωβ. 77	Wot. 115, 201	Wont. 152, 219	Woorcy. 235	Wootes sidsu cali. 182	Woot. 151	Wostj. 197, 198	Wostj. 155	Wotet. 201	Wlozica. 101, 128	Wzahant. 150	Wriareus. 209	Wuas anis. 207	Wubo anis. 207	Wur. 167	Wura. 167	Wutyrum. 201	C littera symbolica significatio. 118	Ca. 32, 118, 119, 161	Caac. 119.	Caal. 75, & seq.	Caas. 201	Cabalista. 17, 180	Caebel. 118	Caberi. 167	Caec. 119	Καίω. 32	Cacodamones simulant se Magorum verbis cogi. 15	Kam. 119	Cacus malorum pater. 119	Cado. 162	Caduceum. 161	Calum unde dictum & quomodo scribendum. 142, 143	Calum & terra coniuges. 142	Calitres apud D. Paulum. 179	Carimonia. 166	Caes. 201	Cains 140, 141, 142, & seq. 146	Cal sine Caal. 74, 75, 89	Cal. i. dissero & voco. 78, 82, 129	Cal. i. pulcher. 73, 74, 78, 82	Cal, Calle, Calleken propria feminarum nomen apud Flandros. 74	Calaberem. 78, 82	Calabra Curia unde dicta, & quid significet. 73, 79, 83	Calaphates Imperator Constantinopolitanus. 74	Cal-end. 83, & seq.	Calenda unde dicta. 73, 83, & seq.	Cal. i. vitulus, unde dicatur. 75, 77	Calchoot. 83, & seq.	Calloo. 74	Κάλλο, καλον. 74, 77	Calo & καλο unde dicatur. 77, 82	Caluaten. 74	Caluus, a, um. 75	Camillus. 167	Can. 123, 125	Canis unde dictus. 123, 124	Canis symbolum philosophorum. 123, 124	Canis symbolum doctorum, pastorum populi, & episcoporum. 124, & seq.	Canis, is, ere. 203	Canonicorum Monasteriensium vetustus ritus, ut morituro caput suillum ostendatur. 194	Caurus omnis quod referendus. 203	Cap. 122	Car. 118	Kapdia. 219	Cardinalibus & Episcopis petasus Mercurij impositus, quid moneat. 160	Caras Barbarophoni dicti ab Homero. 204	Carmina & incantamenta. 11	Carus. 118	Carx. 202	Casus. 201	Casus. 201	Cassus. 202	Causo. 197	Causa unde dicta. 200	Causa omnium prima est ipsa bonum. 200	Κεῖρω. 198	Κέρας. 219	Ceres. 219	Cetrim insula. 219	Ceur. 166	Ceuven sine Czen. 176	Chalcis anis. 207, 208	Chorea. 167	Chorus. 165	Christus verus Hercules Cacus occidit. 119	Christi mors dicta Acca & Lauventia. 121	Christi in cruce mortem nemo Iudeorum, Cimbrorum, aut aliorum, recto & explicato orationis filo aperuit. 120	Chrysocolla. 191	Cicum a anis. 207	Cimbrica lingua, vide Lingua Cimbrica.
-----------------------------	--------------------	--	--------------------	---------------------------	-------------	-----------------	------------------------------	------------------------	----------	-----------	-----------	------------	---------------------------------------	--------------	--------------------------	-----------------------------	-------------	------------------	-------------------------	----------------------------	-----------	-----------	---------------------------------	----------	--------------------	-----------------	------------------	-------------------------------	---------	--------------------------------	---	------------------------	-----------------------	-------------------	--------------------	------------------	-------------	--------------	------------	------------------	-------------------------	---	----------------	-------------------------	---------------------	-------------	----------------------	---------------	----------	---------------------------	----------------	--------------	-----------	-------------	-------------------	---------------	----------	-------------------	----------------	-------------	---------------------	----------------------------------	------------------	------------	------------	---------------------------	--------------	--------------------------	-----------------------	-----------	------------------	----------------------	------------------------------	--------------	--------------------	------------------	---------------	----------------	-------------	------------------------	-----------	-----------------	------------	------------	-------------------	--------------	---------------	----------------	----------------	----------	-----------	--------------	---------------------------------------	-----------------------	------------	------------------	-----------	--------------------	-------------	-------------	-----------	----------	---	----------	--------------------------	-----------	---------------	--	-----------------------------	------------------------------	----------------	-----------	---------------------------------	---------------------------	-------------------------------------	---------------------------------	--	-------------------	---	---	---------------------	------------------------------------	---------------------------------------	----------------------	------------	----------------------	----------------------------------	--------------	-------------------	---------------	---------------	-----------------------------	--	--	---------------------	---	-----------------------------------	----------	----------	-------------	---	---	----------------------------	------------	-----------	------------	------------	-------------	------------	-----------------------	--	------------	------------	------------	--------------------	-----------	-----------------------	------------------------	-------------	-------------	--	--	--	------------------	-------------------	--

Cimmerij

Cimmerij vetustissimi Italia incolae	36, 73, 83	vocalibus saepe interponitur euphonia causa.	127	Dij.	176
Circe.	194, 211	Wag.	138. & seq.	Druides.	80, 112
Cingalius sine Cinglus.	18	Dam.	95	Duir.	161
Circum promontorium.	211	Δαμάω, Δαμάζω.	126	Dum.	227
Clava vnde dicta & quid significet.	112	Dan.	219	Duodecim, symbolum duplicis vitae	223
Clauo.	219	Dar.	111, 227	Duro, Durus.	91, 164
Clementis definitio.	146	Dardanus.	111	E.	
Claus.	146	De.	215	E littera symbolica significatio.	
Coen.	123, 124	Dec.	226	65	
Coelav.	176	Deeg.	231	E longum tripliciter pronunciatum in lingua Cimbrica.	56
Coif.	112. & seq.	Deer.	91	Ee, een. i. vnus	65, 117, 157
Coif-dragers.	112	Dei Dij sine Di.	192	E, ee sine Ebe. i. matrimonium.	67
Colla.	191	Dens, dentis.	126	cap.	96, 174
Comparo.	153	Δαδόντις.	175	Eb.	117
Con.	123, 124	Deus anonymus dicitur.	12	Ebrones.	107
Coning.	123	Deus invocandus in omnibus rebus aggrediendis.	214	Eburum.	ibidem.
Coniugium quod nobis honorem conciliet.	171. & seq.	Deus & Dids vnde dicantur.	113, 203	Et.	118
Consonantes sine vocalibus immobiles sunt.	42	Di, Dei sine Dij.	84, 140, 192, 231	Echt.	95, 123, 225
Cont.	69	Di, Du.	99	Edo.	89
Coop.	165	Diana.	85	Ee sine Ei. i. singularis & solitarii.	227
Cor.	219	Di-erlu.	113	Ee sine Ebe. i. coniugium.	67, 171, 173, 216, 236
Corona.	219	Dialectus.	2, 3	Ee sine Ee. i. vnus 98. articuli vice fungitur.	66, 117, quare nominibus praeposatur.
Corona vnde dicta.	182	Dialectices tota vis & omnis desideratio in quo consistat.	199	Et. i. ar. aris.	90, 91
Corona sidus cali.	182	Dien sine Dijen.	140, 175	Et. i. honor.	90, 171
Corybantes.	166. & seq.	Dies.	140	Et. i. edo.	90, 92
Cram.	161	Dieu vocem Galli de prisca Cimbrica lingua retinuerunt.	113	Et. i. iuramentum.	67 & seq. 90
Cratylis & Hermogenis sententia contrariae de nominum formatione reselluntur.	8, 10	Digamma duplex W quare dicitur, & quomodo transferatur apud Latinos.	30, 57, 215	Eew.	113
Cretensis disciplina.	80	Dys manibus servilibus in Delubro sacrificium peragi solitum.	121	Ef, effen.	130
Cruc.	165	Diphthongorum & vocalium soni in Cimbricalingua.	56. & seq.	Ef sine hef.	213
Cruys.	ibidem.	Διεις, Διην, Διεις.	91	Eg.	137
Crux.	165	Discretio.	199	Ego.	98, 137
Crux, mortis Christi instrumentum multis rationibus Tau vocatur.	108	Dimiser.	199	Ego sum qui sum.	13
Cul.	112	Dius Fidius quare dicitur Iupiter.	170	Ei. i. solitarius.	96, 175
Culmus.	235	Διύω.	126	Ei. i. onum.	84, 85, 96
Cumindis sine Cymindis vnde dicitur.	208	Dodecatheon templum sine Pantheon.	184	Eid.	109
Cun vel Con.	71	Doce, Doen. i. facio.	100, 126, 138	Eifer.	220
Cun-herc.	131	Doen. i. tunc.	219	Eigen.	96, 137
Cur.	164	Dom.	118, 175	Ei-lant.	96, 227
Cura.	166	Dominus.	175	Ei-rjc.	96
Curatus.	165	Domo.	126	Eis, v.	72
Curbantes.	167	Domus vnde dicitur.	175	Eiter.	220
Curtes.	165	Domus varia nomenclatura apud Cimbricos.	31, 175	El. i. exalto, nobilito.	216, 230
Curo.	166	Don.	219	El. i. brachium sine brachy mensura.	147. & seq.
Cymindis anis.	207. & seq.	Dona diuina nisi communicentur, neque diuina neque bona dici queunt.	78	El Hebr. i. dominus ferrius.	147
Kuon i. galea. vnde dicitur.	71	Doa vel Doe.	100	ελαον.	132
Kuon galea Mimerua.	131	Doon.	219	Elementum vnde dictum.	38
Kuex.	176	Doat.	100, 126, 135, 136	Elementum & littera quomodo differant.	38
Cyrus Persarum rex quare a cane nutritus dicitur.	124	Δάμα.	175	Elementi definitio.	38
Kuor.	123	Draco sidus cali.	181	ελεο.	132
		Dier.	118	Elis.	219
				Ellesia Pallas.	134
				ελεξα.	

Hact. i. maximo desiderio feror. 119, 120, 122.	Heracliti & Cratylī opinionis de vocum significatiōe resistuntur. 7, 8, 10	Hoon. 151, 220
Hact. i. vincus. 122	Her-alt. 169	Hoot. 102, 215
Hactf. 194	Her-bacn. ibidem	Hoot. 56, 84, 100, 117, 209
Hactfen. ibidem	Hercules vnde dicitur. 111, & seq. 171	Hora. 162
Hagel-hijs. 233	Hercules Cacum occidit. 119	Hojn. 219
Haf. 64. & seq. 191, 220	Hercules cum Acca cogit. 120. & seq.	Hojn. 8, 31
Haler. 65	Hercules sidus cali. 181	Hojt. 45
Halle. 65	Herculis hieroglyphicum signum explicatum. 111, & seq. 127, 175	Hoi. i. coniugium contraho. 86
Halm. 235	Her-hoot. 150. & seq.	Hu. i. seruo, defendo, custodio. 86, 166, 175
Han sine ham. 234	Herm. 127. & seq. 160	Hu sine hui. i. custodia. 124,
Hang. 62	Herman. 170	Hu sine hui. 127, 175
Hap. 123	Hermannibis. 124. & seq.	Hubris auis. 207
Harden. 111	Hermathana. 62	Huet. 127
Hart. ibidem	Hermathena. 171	Huis. 31, 175
Harpocrates qualis fingatur. 202	Hermes Mercurius. 170	Hul. 100
Hat. i. odium. 93. & seq.	Hermogenis opinio de vocū significatiōe & nominum impositione. 7, 8, 10, 16	Humilitatis laus. 217
Hat. i. habet. 94	Heros. 171	Hummelen. 36
Hat prateritum imperfectum ter- tia persona. 107	Hertal. 197	Hymmen. ibidem
Hau. ibidem	Hersillius, Pippinus dux Bra- bantia cognominatus. 197	Hur. 162
Haw-bast. 156	Hert. 111	Hupt sine hul. 208
He. 147, 215	Hertag. 169	Hyperion. 192
Heb. 117, 137	Horus. 174	Hypostasēs tres in Deo omnia co- feruante, per tres litteras in Hut demonstrantur. 64
Hebraica lingua, Vide lingua.	Het. 71, 209	I. I littera symbolica significatiua. 96
Hecht. 95, 123	Heucht. 129	I interiectio blandientis. 216
Hedera vinum venale quare si- gnet. 10, 12, 20	Heuel. 130	Iacob. 14
Heel. 132, 147, 148, 192, 218, 230	Heut. 209	Iag. 141, 144, 145
Heer. 171, 174	Hi. 99	Ianc sine Iang. 146
Heer. i. caput. 127	Hieroglyphica notae. 21	Ianus vnde dicitur. 139
Heer, id est, calidus. 147, 220, 234	Hil. 148, 230	Ianus quare dicitur sit geminam faciem habere. 112
Heer, id est, inbeo. 147, 234	Hing, hinge, hingenisse. 202	Iani nomen & festum ad D. Io- hannem translaturum. 140
Hef. 130	Hir. 194	Ians gelep. 139
Heffen. ibidem	Hit. 234	Iar. 96
Het. 96, 97	Hoch sine hog. 147, 225	Ich. 98, 99, 137
Heien, Heiden, Heiensehe. 98	Hochū. 227	Ichuaa voces vnde dicitur. 28
Heil. 229, 230	Hocc. 122	Idel. 235
Heiland. 230	Hoel. 133	Idus. 84
Heim. 31, 175	Hoet. 56	Iehoua Dei nomen. 12, 14, 15
Hel. i. altus, profundus, fortis. 119, 128, 143, 147, 153, 230	Hol. i. antrum. 63	Iehoua pro immensa Dei potesta- re accipitur. 13, 14. & seq.
Hel. i. exalto. 229, 230	Hol. i. seruo. 191	Iel. 235
Hel. i. infernus. 147	Hom. 31, 175	Iemant. 96
Helem. 147	Homeri poësis quomodo congesta & consuta. 81	Iesu Christi nomen. 12
Helen. 148	Homo vnde dicitur. 150	It. 84, 96, 151, 234.
Helice. ibidem	Homo perpetuis tentationum pro- cellis obiectus, velut agger flu- tibus. 95	It@. 148, 192
Helten. 148	Hominum communitas tota ad errorem fertur. 168	Imagines rerum ubique easdem esse, quomodo intelligendae. 20
Hellenismus. 205	Homonyma inter disputandū vi- tanda. 35, 36	In prapostio. 98. & seq.
Hellotis Pallas. 134	Honor hominibus sapius ex ere, quam ex virtutibus obtingit. 90. & seq.	In, primitiua particula apud La- tinos. 100
Help. 230	Honor verus quis. 171. & seq.	Inuenio. 144
Helt. 147, 230	Honoris dispensatio vera. 174	Invidia & odium quomodo diffe- rant. 94
Hem sine Em, i. eum. 216, 222	Hoo. 127, 147	Invidia definitio. ibidem
Hem sine Em, i. vox simplex. 36, 222	Hooft. 127	Ioannia nomen. 16
Hemel. 143, 147		Iones
Hennen. 36		
Hec. i. iterum. 168		
Hec. i. hominum communitas. 168, 169		
Hec sine Heer. 174		
Hera reg. 175		

Iones qui sint. 227	Lat. i. leuigatus & exporrectus. 151, 152	Lingua Gallica, Hispanica, & Italice. 4, 5.
Iones vnde nomen accepérunt. 96	Lat, Latte. 151, 152. i. pertica longa & lata. 225	Lingua Latina in antiquitate certamine postponenda Graeca. 30
Iones filij infulas gentium disse- runt. 229	Lat, Latet. i. relinquo. 225	Lingua nulla diu per omnia ea- dem marce. 4
Ionium mare. 227	Latini originem suam Phrygi- bus referunt acceptam. 204	Lingua prima perfectissima. 24
Itacos. 125	Latius, a, um. 152	Lingua prima qua sit, varia opi- niones. 1, 204
It. 174	Lauer. 121	Lingua prima vna fuit & à viro facta. 24
Ira. 56, 111	Laurentia. 120, 121	Lingua primogenia, vnde signifi- candi vim acceperit. 5
Itavel Es. 67, 99, 177, 217	Laurentia Ioni celebrata. 121	Lingua vna tantum, masculo & femina principio creatis, opus fuit ad communionem. 24
It. 177	Laurentia dicta mors Christi. ibidem.	Lingua Cimbrica primus archite- ctus Orpheus. 102. & seq.
Iſis dei patris sapientia. 125	Laus. 101	Lingua Cimbrica breuitas, varie- tas, copia & excellentia. 25, 58.
Iſis dea se prima omnium corona spica coronauit. 183	Lec. i. turpis, molestus. 27, 39, 89, 147	Lingua Cimbrica lenitas & cele- ritas in pronunciando. 26
Iſidis, matris Harpocratis, phy- lasterium. 221	Lec. i. Leeb. i. membra. 133, 147	Linguae sine Dialecti definitio. 3
Iſidi nauis dedicata ab antiquis. 107	Lec. cautus. 108	Linguae Hebraicae radices. 26
Iſopus. 225	Lec. 89, 147	Linguae Hebraicae difficultas, am- biguitas, paupertas, &c. 25
Iſrael. 14	Lec. 215	Lingua Hebraica corruptela & confusio. 219
Itala. 194	Lec. cautes. 108	Lingua Latina, Graeca, & He- braica vſus quando perierit. 34
Italia. 152	Lec. 89, 147	Lingua nomine quid capiendum. 2
Iuboo. 69	Lec. 222	Lingua Deorum & lingua homi- num discrimen vnde accepit Homerus. 205. & seq. 208 & seq.
Iunius. 192	Lec. 128, 148, 212	Linguae alia ex aliis quomodo pro- greſſa. 4
Iuno dea. 175, 192	Lec. 147	Lingua diuersa. 3
Iupiter Hammon Chamus. 194	Lec. 89, 147	Lingua eadem. 4
Iuramentū quanti faciendum. 67	Lec. 215	Linguarum confusio & corrupte- la. 218
Iurare Deum per suam vmonem quare Orphici presis finxerint. 68	Lec. 108	Linguarum varia genera. 4
Iura, as, are. 69. & seq.	Lec. 89, 147	Linguarum vſus. 3
Ius iuris. 69. & seq.	Lec. 222	Linum vnde dicitur 39 Linum tormenta varia patitur. 40. & seq.
Ius Heraldicum sine fetiale. 170	Lec. 128, 148, 212	Lineis vestibus cur sacerdotes viantur in sacris. 42
Iust. 69	Lec. 147	Lisbona. 229
Iustitia Erigone dicta. 183	Lec. 148	Lit. 197
Iustus, a, um. 69	Lec. 222	Lira. 93. & seq.
K. K littera supernacanea. 213	Lec. 111	Littera vnde dicitur. 35, 37. & seq.
Katak sine Kerk. 118	Lec. 82. & seq.	Littera accidentia. 42. & seq.
Kec. 118, 164, 215	Lec. 198	Littera definitio. 34, 38
Ken. 27, 125	Lec. 198	Littera nomen quomodo scriben- dum. 38
Knots. 156. Graca per K vide in littera C.	Lec. 82. & seq.	Litterae simplices siue vocales no- uendecim: scriptae vero viginti duae. 213
L. L littera symbolica significatiua. 147	Lec. 81	Litterarum cognationes & muta- tiones. 218
Laac, Lac, Laec. 75. & seq. 89, 143	Lec. 36, 37, 147	
Labium. 218	Lec. 111, 148	
Lacio. ibidem	Lec. 95	
Laeg. 155	Lec. 95	
Lacus, a, um. 152	Lec. 95	
Laf. 128	Lec. 95	
Lain. 236, 237	Lec. 95	
Lapathi herba genus quod vulgo Patentia dicitur. 210	Lec. 95	
Lat. i. vacuus. 31	Lec. 95	
Lat Deus. 159	Lec. 95	
Lafon. 2	Lec. 95	
Laf. 197, 236	Lec. 95	

Table with multiple columns listing Latin words and their corresponding page numbers. Includes entries like 'Litterarum divisio in vocales, semivocales & mutas', 'Mart.', 'Mars.', 'Minerva', 'Miserere', etc.

Table with multiple columns listing Latin words and their corresponding page numbers. Includes entries like 'Nyx', 'O.', 'Oratio', 'Orpheus', 'P.', 'Pallas', 'Pandora', etc.

Table with multiple columns listing Latin terms and their corresponding page numbers. Includes entries like 'Peregrina, Anna cognomen', 'Petr.', 'Pesc.', 'Petr.', 'Petasus Mercurij', etc.

Table with multiple columns listing Latin terms and their corresponding page numbers. Includes entries like 'Rhapsodus', 'Sapientiam', 'Sapientiam Isidem deam vocat', 'Sapientiam Salomon', etc.

Se sine Co. i. ad. 186
So. i. tunc. 225
Socratis nomen. 16
Socratis sententia de nominum formatione. 9, 19
Soec. 193
Soen. 186, 187, 188, 189
Sol Deus dicitur. 188, 192
Sol unde dicitur. 188, 190 & seq.
Soldex. 191
Soldecren. ibidem.
Soldur. 191
Solen. ibidem.
Solidus, a, um. ibidem.
Solt. 191
Solum, soli. ibidem.
Soluo. 191, 219
Solus. 191
Son. 138, 188
Sontibus litteris Trinitatem refert. 189
Sont sine Sont. 188
Σαῦδος. 175
Σφαῖρα. 128
Sphinx unde nomen habeat. 132
Sphinx Minerua cono imposta. 131
Spice symbolum in calo. 183
Spjst-lac. 90
Sport. 175
Sta. 134, 194
Stac, Staec, sine Steck. 89
Stadich. 134, 202
Staec. 156
Starchen. 89, 156
Statl. 197
Staf. 196
Stal. 197
Stat. 194
Statio. ibidem.
Statua. 194
Statua. ibidem.
Ste, Stebe. 134, 195, 196
Steb, Stad. 134
Steg. 134
Steel. 197
Stelg. 134
Stel. 195, & seq.
Stella. 196
Stella. 193
Stephanus. 184
Spha. 183
Stec. 196
Stec. 197
Stecora. ibidem.
Stek. 134, 135, 136, & seq.
Sperdr. 197
Stert. 197
Sticht. 68, & seq.
Stichren. 69
Stier. 196, 197
Stigen. 69
Styl. 197
Styl. 197

Tumim. 222
Tup. 153
Typographica comparatio. 179
Tyros. 202
V.
V littera symbolica significatio. 102
V littera latitudinem & didu- tionem aliquam semper notat. 109, 110, 112, 113
Vacillo. 109
Vaco. ibidem.
Vacuus, a, um. 109
Va. 113
Vadari & vadum. 109
Vagus & Vagor. ibidem.
Val. 128, 138
Valco. 109
Vall. 105
Vannus unde dicta. 105
Vannus Bacchica. 105
Varro. 109
Varus. ibidem.
Vas, vasis. 107, 274
Vast. 177, 196
Vat. i. comprehendere, &c. 107, & seq. 177
Vat. i. vas. 107, 108, 234
Vater. 109
Vbel. 219
Vbet. 192
Ve, Vee. i. inimicus sum. 130, 229, 234
Ve, Vee. i. inimicitia. ibidem.
Ve, Vee, Vee. i. pecus. 151, 217
Vee. 236
Veeil. 128
Velt. 219
Velabrum. 121
Ven. 141, 142, 144, & seq. 145, & seq.
Vena. 145
Veneti. ibidem.
Venio. 144, 145
Venor. 141, 144
Ventus unde dicitur. 64, 109
Ventorum origo occulta. 63
Venus Gaia. 142
Venus omnia innouans Christus. 144, 145
Venus e mari nata fingitur à veteribus. 145, 211
Ver, veris, vsp. 32, 39, 96, 174
Ver. 150, 151, 168
Verbum. 168
Verba à verbis quomodo fiant. 30
Verba quid prestent. 16
Verbis vulnera curantur. 7
Verforien sine Verfoiden. 170
Verjucht. 125
Veritas optimo iure scutum vocatur. 110, 111, & seq.

INDEX RERUM ET VERBORUM IN HERMATH.

mal <i>sue</i> mael. i. homo externa	116	wien.	116	wis.	110
lingue.	152	wel.	148	wisjet.	110
walt.	109, 129	wel an.	235	wist.	155
wan, i. quando.	57, 130	went.	109	wit.	86, 87, 109
wan. i. vamm.	30, 105	wet.	78, 110	wit-frabo, wit-djauwe.	86, 87
wanckelbaer.	156	werm.	129, 163	witwe.	86
want.	166	wet, wettig.	116	wol.	101, 128
war. i. intrico.	109	wi <i>sue</i> wij.	99	won.	236
war. i. moror.	109	widen <i>sue</i> wien.	170	wonf-dag.	161
war, waer. i. chstodio.	103, 109, 112, 115, 205, 222	widue.	86	wozd, wozt. i. <i>verbum</i> .	102, 115
war, waer. i. verus.	103, 109, 222	wie. i. <i>Quis, Qui</i> .	30, 57, 109, 130	wozt. i. <i>fia</i> .	102, 115
was.	109	wie. i. <i>Ut, Qualis</i> .	217	wt <i>sue</i> wa.	84
wat.	<i>ibidem</i>	wien <i>sue</i> wijen i. <i>dilatate, par-</i>			
water.	109	<i>gare, consecrare.</i>	87, 99, 115		
wau, wott.	129	wiel.	128	X <i>littera superuacanea.</i>	213
waut. i. <i>successus operatus.</i>	129	wij, wijse.	202	Xant.	206
waut, walt. i. <i>filia.</i>	129	wijt.	128	<i>Ezodis. i. flauus.</i>	206
wauteren.	<i>ibidem</i>	wijl.	<i>ibidem</i>	Xanthus fl.	<i>ibidem</i>
weder.	78	wijn.	30, 57, 155	<i>Eupos.</i>	198
wee.	113, 220	wijjs.	79, 110, 112, 124		
wecc.	109	wijfheit.	110		
weer.	167, 174	wil. i. <i>volo.</i>	101, 128		
weet.	155	wil. i. <i>voluntas.</i>	148	T'rap.	126
weg.	116	win.	57, 156, 236	T'ras.	192
		wint.	64, 109		

FINIS.

SUMMA PRIVILEGII.

REGIS Priuilegio sancitum est, nequis Opera omnia Goropij Becani partim antehac impressa, & ab ipso emendata, partim uero non impressa, integra, vel eorum partem aliquam, citra Christophori Plantini voluntatem, à die cuiusque editionis absolutæ intra decem annos, imprimat, aut alibi impressa importet uenaliuue habeat, sub poena confiscationis librorum: vt latius patet in litteris datis Bruxellis pænultima Nouembris. M. D. LXXIII.

Signat.

I. de Witte.

IOAN. GOROPH BECANI
HERMATHENA.

LIBER I.

Vnde post rationis usum nihil homini ab opifice datum sit præstantius ipsa locutione, qua non multo minus, quam intelligendi vi, se demonstrat ceteris animantibus longè diuiniorem; sintq. multa & permagna in hominum vniuersitate sermonis discrimina: dignissimum mihi visum est diligenti inuestigatione, vnde hæc diuersitas orta sit, & an alia lingua alij sit præferenda, vel ab artificij excellentia, vel ab inuentionis antiquitate; tum etiam an vna primùm inter mortales fuerit; & an eius aliquæ adhuc reliquæ supersint. Herodotus, vt in aliis quoque non semel à nobis est indicatum, Piamnichii Aegyptiorum regis experimentum exposuit, quo deprehensum sit, Phrygium sermonem primas sibi meritò vindicare. Plato fatetur Barbarorum, quam Græcorum, sermonem esse vetustiorum: & à Phrygiis item aliquot Græcarum vocum origines petendas esse arbitratur. Christiani plerique omnes, primogenium linguarum ius penes Hebræos semper fuisse, magno consensu pronuntiant: à quibus tamen Theodoretus discedens, non sine affectu, Syram siue Aramaeam omnium primam fuisse sentit. Moses Aegyptius Rabbiorum facillè princeps, Hebræam primam esse negat. Genatra; is qui epistolas quas aureas vocant, Hispanis suis scripsit, quatuor Hebræorum doctores testes citat, qui iureiurando confirmare auiunt, Hebræum sermonem non esse primum. Aristoteles, si sententiam super hæc re rogatus fuisset, Aegyptiorum sermonem necessaridò vetustissimum statuisset, cum eos faciat omnium mortalium antiquissimos, tametsi terram colerent, quæ quondam sub mari latitasset. Orpheus & Homerus deorum linguam omni mortalium locutione priorem videntur iudicasse: quandoquidem rationi consentaneum est, ea nomina quæ cælestia sunt, terrenis, caducis, & perpetuæ mutationi obnoxii non exiguo interuallo priora posterioraque fuisse. Arcades porò ne ipsi quidem diis cessuri videntur, cum se ipsa Luna faciant antiquiores; in cuius orbe Empedocles non contemnenda fortassis deorum agmina inueniret. Ex his tam variis dissentientium cum gentium tum scriptorum opinionibus, nihil vt potest certi constituit; ita illud verisimili collectione queat concludi, ab omni prisca litteraturæ memoria, quænam prima lingua fuerit quæsitum fuisse: atque inde intelligi, inter omnes nationes constituisse aliquam omnino linguam primam habendam, & maximum fore operæ diligentis pretium, si quis eius intelligentiam sibi comparasset. Quorsum enim alioqui tanta cura ad eius inuestigationem incumberent doctissimi quique, si eius inuentio nullam utilitatem allatura videretur? Christianis & Iudæis clarissimum est de Moysi auctoritate, Adamum sic nomina fecisse, vt iis vera rerum natura exponeretur. Quod si ita esse fateri debeamus; quis non videt illud mox effici, si quis prima rerum nomina cognorit, eum naturam quoque earum cogniturum esse? Liceat igitur & nobis in hunc campum descendere, & in eo sic versari, vt omnia arma è Vulcania quidem Philosophorum officina petamus, minimè tamen aduersus sacrosanctam Romanæ ecclesiæ auctoritatem iis niti velimus; cui & hæc, & reliqua mea omnia, pro eo ac omnes Christiani debent, submitto: interim hoc orans, ne antè iudicium feratur, quam omnia accurate ad scopum suum examinentur. quod si fiat, spero fore, vt quæ prima statim facie absurda & intolerabilia videbuntur, ea vltorius excussa non magnam modò adferant suauitatem, sed plurimum etiam faciant ad perennem Christianæ religionis sapientiam & prisca diuersarum gentium monumentis illustrandam.

Lingua prima qua sit varia opinionones.

Lingua nomine quid capiendum.

γλώττα. Lason.

Dialectus.

Glossa. Glossemata.

Glossographi.

QUANDO QUIDEM verò de linguarum exordiis, omnis nobis futura est disputatio; quid linguæ nomine capiendum, principio & ante omnia definiatur. Nemo est qui nesciat, voce hac naturale animantium instrumentum significari: cuius in homine duplicem usum Aristoteles agnovit; alterum necessarium, qui in gustatu consistit; alterum non illum quidem vitæ necessarium, sed ad bene esse, ut more præceptoris loquar, comparatum, quo nimirum animi interpretatio locutioque perficitur, soli homini ab opifice tributa. Ut autem duplex huius particulæ usus est, ita duobus quoque aliis membris, & enascitur & adhæret, videlicet œsophago siue gulæ, & asperæ arteriæ siue iugulo; illi quidem ut præmansum cibum & potum, veluti manus quædam, subministrat; huic verò ut vocem emissam articulatè formet. Quia itaque humana vox hoc organo meritè distinguitur, & quibusdam particulis absoluitur, factum est, ut magno gentium consensu linguæ nomen ad id notandum transferretur quod ab ipso instrumento efformatur: quod non apud Latinos modò, sed apud Græcos etiam & Hebræos videmus in consuetudinem abiuisse; quorum illi γλώττα, hi Lason pro utroque accipiunt, & pro membro, & pro genuino & proprio organi effectu. Clemens tamen Alexandrinus primo Stromaton suorum libro vult Barbarorum sermonem γλώττα, Græcorum verò idiomata dialectos vocari: quod discrimen vnde hauserit, post fortasse oportuniùs explicabo. Galenus noster, in primis diligens vocabulorum examinatos, γλώττα sic est interpretatus, ut dictionem esse dicat, quæ priscis quidem in usu fuerit, nunc verò sit obsoleta; quo significatu servato, de Hippocratis glossis libellù scripsit. Quintilianus linguam secretiorem à Græcis glossas vocari dixit, & per aliquot capita progressus, glossemata dictiones minùs vsitatas: vbi videre licet, non aliud dictionis nomine, quàm glossarum intelligi. Varro in voce, Camilla, eos citat, qui glossemata interpretantur; quæ de re si Pollux consulatur, glossographos eos dicit, qui dictiones poeticas exponit, eo quòd has peculiari nomine glossas vocari scribat. Aristophanis interpres, dū quid sit πικρόλεπ explicat, vocem esse ait glossematicam, quasi vel obscura sit, vel obsoleta, vel auctupum etiam propria, apud quos aibus tribuitur, alias aues voce sua in retia allicientibus; hinc factum, ut glossa pro obscuriorum vel dictionum, vel rerum interpretatione passim vsurpetur. Verùm peculiaris hic huius vocabuli usus ad eam rationem spectat, quæ ij qui disciplinas tradunt, vel noua sibi vocabula fingunt; vel ea quæ in usu sunt, ad significationem, aut aliam, aut angustiorum; deducunt: propterea quòd multa explicanda sūt quæ in communi loquendi consuetudine minimè versantur. Hoc sibi Aristoteles, hoc sibi Hippocrates permisit: & non hi modò necessitate quadam ducti, sed veteres etiam comœdiarum scriptores: qua de re Eratosthenes scripsisse fertur. Nihil itaque miri, Grammaticos quoque cum aliis, tum hanc quoque vocem peculiari quodam modò vsurpasse, tamen eius significatio in communi loquendi consuetudine ad quamuis linguam pertineret. Quamobrem his valere iussis, communem morem secuti, glossam pro quavis locutione siue lingua accipimus, perinde atque Hómèrus in exercitu recensendo,

Πολλοὶ δὲ καὶ ἄλλοι ἐπισημαίνουσι τὴν γλῶτταν ὡς ἄλλοι γλῶσσα πολυαπειρίων ἀνθρώπων.

Item Iliados libro quarto, Οὐ γὰρ πάντων ἴση ὁμοῖς θεός, εἰδ' ἴα γῆρυς, ἄλλ' ἄλλοι γλῶσσαι ἐμύμνητο, πολὺ κλιπτοὶ δ' ἔσαν ἀνέρες.

Quod igitur Latini Lingua, id Græcis γλώσσα, & Hebræis Lason: sed hi per Lason aliquando Sapha ponunt, quo labrum significatur: eo quòd labia vocibus etiam variandis inseruiant, ut est Genesios capite vndecimo, vbi terra dicitur labij vnus, id est, vnus lingue. Esse verò linguæ hanc apud Latinos significationem, si ex optimis quibusque & elegantissimis scriptoribus doceam; tempus inani opera perdidero: quando nemo est, qui Græcorum distinctionem in Latino hoc vocabulo sit secutus. Quia tamen omnibus Philosophia è Græcis fontibus ad Latinos est deriuata; nec id quod proposui rectè tradi potest citra illorum adiumenta; necesse mihi erit, vocem inuenire, qua, pro lingua, sapientiæ professores vtuntur; poetis & vulgo hac parte neglectis. Aristoteles in scientiis via & ratione tradendis longè omnium primas tenens, vocem ab arteria & larynge fieri dicit, vocis verò articulatam formationem à lingua; atq; hanc vocis διαρθρωτικήν, quasi

tem

quasi articulationem dicas, proprio linguæ officio factam, dialectum esse definit; addens, omnes vocales ab arteria & larynge, omnes consonantes à lingua proficisci, labiis, & ut alibi tradit, dentibus quoque in auxilium vocatis. Eodem dialecti nomine in libris De anima vsus est in eadem significatione, pro quavis nimirum locutione siue potius dictione: quamquam Grammatici ut glossam, ita hanc quoque vocem alio quodam modo adstrictione vsurparunt, eam eiusdem linguæ Græcæ varietatibus applicantes, quas in quinque partes distribuerunt, Doricam, Ionicam, Æolicam, Atticam, & communem. Quoniam igitur quæuis articulata vocis formatio Aristoteli dialectus est; videamus an dialecti descriptio linguæ vniuersitatem comprehendat. Quid? Num eum Græcæ linguæ peritum dicemus, qui vnâ Græcam dictionem norit efferre, ut definitio dialecti videtur indicare? Minimè, immò ne eum quidem linguam Græcam callere fatebimur, qui cum totam aliquam, vel plures etiam Demosthenis Orationes sciat pronunciare; nequeat interim de rebus vulgo tritis cum Græco sermonem habere. Aliud igitur Aristotelis dialectus, aliud lingua in communi loquendi consuetudine. Peripatetico enim in quarto animalium propositum erat inuestigare, quæ cuique animali vis ad sonandum à natura data fuisset, quam rem ita concludit, ut vocem sub sono collocet, eamque solis faucibus tribuat in iis animantibus quæ pulmonem habent: sub voce dialectum ponat, linguæ & labiis præcipuè adscribendam, quibus alibi dentes addit. Nec fistula dialectum habet, tamen si articulatum sonum edat, eo quòd is à vocis natura excludatur: neque item Psittacus, & ceteræ aues; nisi per similitudinem & analogiam: propterea nimirum, quòd licet humanam vocem modulatione quadam imitentur, id tamen non faciant ad ea significanda quæ vocibus notantur. Quamobrem definitioni id adiciendum, quo explicetur, imaginationem ad quicquam indicandum articulata voci è naturali principio adiunctam esse debere, quo dialecti nomen mereatur; ut in iis quæ De anima scripsit Aristoteles ostendit. Accipitur itaque Dialectus hoc modo vel pro potentia, qua homines à natura apti sunt ad loquendum; vel pro ipsius potentia effectu siue actu. In libris De anima dum auditus examinatur, dialectus ad tertium qualitatis genus spectat, omnem vocem articulatam, ut sensum ferit, comprehendens. At nobis, dum dialecti & linguæ nomine pro eadem re vtimus, in alia longè significatione dialectum interpretanda; ut dum quempiam dicimus dialecti vel Latinæ vel Græcæ peritum, quam non vna magis dictio absoluit, quàm vna hirundo visa certum est veris argumentum. Aliis igitur limitibus dialectus siue lingua nobis definienda; ut sit videlicet facultas, vel vsu, vel præceptis, vel ambobus acquisita; qua qui præditus est, de quavis re, in populari consuetudine tractari solita, apud nationis cuiuspiam homines emendatè loqui possit. Quamuis enim quispiam de Binomiis & Trinomiis, & numeris inueniat apud Platonem dimentibus, & iusta Solis & ceterorum siderum redictione, differere nesciat, non tamen idcirco dialecti habebitur ignarus, modò popularia & plebeia, sermone correcto exprimere possit. Hac notione Latinam, Græcam, & Hebræam linguam dicimus; quam siue præceptis, siue vsu, siue duobus hifce adiumentis didicerimus; nihil refert: id vnum refert, ut emendatè loquamur; ad quod præstandum, in vsu olim omnis norma locabatur. quod Horatius sic expressit:

Multa renascentur qua nunc cecidere, cadentque
Quæ nunc sunt in honore vocabula, si volet vsus,
Quem penes arbitrium est, & vis, & norma loquendi.

At post Gotorum & ceterarum eiusdem linguæ nationum in Græciam & Italiam irruptionem, vernaculus Latinæ & Græcæ linguæ vsus perit, nouis linguis è confusione subortis: quod Hebrææ quoque accidit in captiuitate Babylonica, magno ante Christi natiuitatem seculorum interuallo. In his ergo addiscendis, omnia præcepta ad illius ætatis vsus referenda, qua in præcipuo vigore & summa elegantia fuerunt: ita vt eum Latinæ linguæ peritissimum iudicemus, qui se Cæsaris & Ciceronis temporibus in loquendo quamoptimè accommodarit. Iam quoniam quid Dialectus Aristoteli, quid nobis sit, ostensum est; quærendum, quæ dialecti siue linguæ eadem, quæ diuersæ sint habendæ. Græci, more suo locuti, quinque diuersas dialectos sub vno sermone Græco complexi sunt: Nos populari loquendi more, quem hîc sequimur, ita statuentium arbitramur; vt eas linguas diuersas dicamus, quæ sic inter se discrepant, vt non statim

Dialecti, siue Lingua definitio.

Linguarum vsus.

Lingua diuersa.

statim qui vnam intelligit, alteram quoque intelligat. Easdem verò; quæ licet nonnihil differant, tantum tamen non recedit altera ab altera, vt discrimen earum colloquendi communicandique auferat facultatem. Hoc modo linguam Brabanticam aliam dicimus à lingua Sueuica siue Allemanica, Hispanicam item à Gallica & Italica; quandoquidem in his communicatio colloquiumque inter homines impeditur. Verùm linguam Brabanticam, Flandricam, Thungricam, Geldricam, Saxoniam, Gedaniam, Reuclensē, & his similes, easdem dicimus; eo quòd, licet diuersitate quadam distideant, sic tamen non distideant, vt Gedanicus nō possit cum Antwerpiano aut Bruxelensi fabulari. Et hoc quidem pingui Minerua dixisse satis esto. Quot verò linguæ vel nunc sint, vel olim fuerint, quamuis quidā definire tentarint: ego tamen nemini puto liquere, & adeò non magnopere nostra interesse. Clemens Alexandrinus, genera linguarum, sub quibus varia sint idiomatica, septuaginta duo fuisse credit, quod è numero eorum, qui ante confusionem linguarum è tribus Nochi liberis nati dicuntur, acceptū videtur. Euphorus, nescio quis, nisi Ephorus, vt reor, sit legendum, apud eundem, septuaginta quinque tradidit fuisse. Verùm hunc numerum longè superant aliorum assertiones; inter quos Plinius, à Timosthenē memoriæ proditum, scribit, in vnam Dioscuriadem Colchorum emporium, trecentarum linguarum homines solere conuenire: addens, à Romanis postea per centum & triginta interpretes negotia ibi gesta fuisse. Mithridates non magnam Asiæ partem, si toti conferatur, imperio tenens, viginti duas & in ditione sua habuisse, & didicisse, constanti Scriptorum testificatione perhibetur. quibus si reliquas addas, quæ toto tum orbe diuersæ fuerunt; an non putamus maximum numerum euasurum? Quot sint in orbe Atlantico, & apud Hyperboreos, quis explicabit? Et multas tamen esse, plurimorum peregrinatione satis est exploratum. Complures post Christi natalem nouas extitisse scimus, numquam antea vel factas, nedum cognitās: inter quas cum in sola Europa, minima totius orbis parte, quàm plurimæ ab illo tempore exortæ sint; quid de ceteris gentibus innumeris cogitandum? Græcia tota cum suis insulis, Italia, Sardinia, Sicilia, Hispania, Gallia, Anglia, Scotia, nouis linguis vtitur, post dilaceratum Romanorum imperium, è diuersa priorum & mistione & corruptela enatis. Quòd si ab illo tempore tantus linguarum numerus non antè cognitarum sit exortus; num mala quis ratione suspiceretur, antea quoque quàm plurimas è gentium confusione coaluisse? Qui verò, quibusque initiis, ex aliis aliæ linguæ sint progressæ; non difficile sit ab exemplis peruidere. Hispania, quæ antea sermone vsa sit, quàm Phœnicum, & Afrorum, & Romanorum armis est impetita, necdum statuo: id saltem clarum est, & extra controuersiam, totam ferè Latino sermone ab eo tempore vti cœpisse, quo iugum legesque Romanas suscepit; atque inde fieri, vt hætenus vernaculam suam linguam, Romanam appelleret: tamen sic ab ea degenerarit, vt nec Latinum Hispanus, nec hic illum intelligere possit: qua nota linguarum metimur diuersitatem. Scio equidem nullam ferè linguam diu per omnia eandem manere; eo quòd paulatim vel ea quæ longo vsu trita sunt, incipiant displicere; atque ita veteres voces à Carmentis & Euandro fabulosis prisca sermonis Latini auctoribus vsurpari solere creditæ, abeant in obliuionem: vel de vicinarum gentium commerciis noua nomina surrepant, vt ad Latinos è Græcia non pauca vocabula transferunt. Nec ignoro, inflexiones vocum, longo temporum lapsu, aliquando immutari; constructionem item non perpetuò eandem manere. Verùm ob has permutationes, lingua non abit in diuersum omnino genus: propterea quòd non sic de statu suo moueatur, vt in paucorum transformatione intelligendi pereat facultas. Credibile enim est, Numam, si Ciceronis ætate reuixisset, sermonem Latinum, tamen longè à prisco recessisset, intellecturum fuisse; & si quæ vel voces vel loquendi formulæ minus ab ipso percipiendæ incidissent, eas à Latina interpretatione, citra alterius linguæ adiumentum non difficulter fuisse cogniturum: haud secus atque obscuriora poetarum loca per eandem linguam qua vsi sunt, intelliguntur. Quamquam in hoc vetusti nouique sermonis discrimine non parum est momenti, tantum tamen non est; vt inde linguarum diuersa genera dicamus exoriri. Tantisper eandem locutionem manere statuimus, dum ipsa sua, non alterius linguæ, luce, tenebras omnes discutere potest, & ex omni regione sua profligare. Hispanus itaque à Latino non hac via tantum recessit, sed diuerso prorsus modo

Linguarum varia genera.

Lingua alia ex aliis quomodo progressa.

Lingua Hispanica.

Lingua nulla diu per omnia eandem manet.

alium sibi sermonem acquisiuit. Is autem qualis fuerit, nemo nescit eorum qui veteris memoriæ non sunt imperiti. Irruerunt in Hispaniam Goti, Vandali, Alani, & nonnullæ aliæ gentes, omnes sermone Teutonico, vel inferiore vel superiore loquentes; quos cum Hispani non intelligerent, factum est, vt & hi, & illi, diuersum sermonem, quoad possent, imitarentur: quo vtriusque partis studio effectum est, vt mista quædam lingua, neque cum Latina, neq. cum Germanica consentiens, enasceretur; quæ tamen tanto vicinior Romanæ locutioni redderetur, quanto Teutones in aliena lingua imitanda exteriores fuere. Eadem ratione, in Italia & Gallia nouæ linguæ sunt exortæ; quæ & ipso tanto plus habent è Latio vocabulorū, quanto Teutones facilius Romanos, quàm hi illos, in loquendo sequerentur. Quòd si Germani tam ambitiosi fuissent, in gentibus à se subactis ad linguam suam pertrahendis, quàm olim fuere Romani; iam olim omnis Italia, Hispania, & Gallia Germanico sermone loqueretur. Qua igitur via & ratione, in his regionibus, linguarum non antè cognitarum fuit exortus; eadem in finitæ aliæ & olim potuerunt, & nunc possunt exoriri; præter eas quas è vocum primæ linguæ confusione diuina voluntate repente facta exiitisse, de sacra Mosis historia scimus; qua de re necdum differemus; ea solum in quæstionem vocantes, quorum vel veritas, vel probabilitas ingenij nostri viribus peruestigari potest: in quibus quidquid à nobis asseretur, ad Philosophorum dumtaxat scholas volumus pertinere; quo cernatur, quousque sapientiæ in his pertingere queat humani ingenij captus. Postremo tamen libro qualis hæc primi sermonis fuerit corruptela, & quid inter eam & vulgarem sermonum corruptelam sit discriminis, aperiemus. Quamobrem quæstione de numero linguarum, vt frustra suscipienda, prorsus abiecta; illud inuestigandum, an omnes linguæ similiter existerint ex aliarum priorum commistione; an verò in his terminus aliquis sit statuendus, ne ad infinitum fiat progressus; & si terminus sit statuendus, an vna aliqua prima lingua fuerit, an multæ. Quæ inuestigatio vt ordine procedat, ea primogenia lingua nobis vocetur, quæ ex nulla alia originem ducit. Principiò itaque dubitatio animi subit, si prima aliqua lingua sit, vnde ea significandi vim acceperit, an natura ne, an à casu, an verò ex hominum arbitratu & conuentione. Antiqua prorsus, & præne Ogenia, hæc est quæstio; in qua multorum veterum ingenia sese exercuerunt; aliis ad naturam, aliis ad hominum consensionem & pacta vocum significationem referentibus, casu prorsus excluso: quo nos tridem relicto, vtram partem sequendam putemus, breuiter aperiemus. Qui vocabulorum notationem naturæ adscribunt, Ægyptios, quibus antiquissima rerum præteritarum memoria videtur exstare, habent auctores: apud quos Phamnitichus rex duos pueros à pastore iussit educari, ea lege, ne vel ipse, vel alius, coram eis loqueretur: qui post bimatu, dum panem poscerent, Ver sapius iterarunt; qua de re intelligi datur, ab ipsa natura homini sermonis vsum tributum esse. Est profectò non Ægyptiorum modò hæc opinio, sed plurimorum etiam in Græcia celebris famæ scriptorum; non homini tantum à natura loquendi communicandique vim inesse, sed brutis etiam animantibus eandem tribui facultatem, qua, quæ velint, suo generi exponant. Si in cænum ceciderit elephas, è quo se neque solus, neque vnus ope liberare queat; idque alteri cuiuspiam videnti indicet; is statim monitus, aliis casum nunciat; atque ita re intellecta, plures elephantum lapsu suppetias ferunt; vt à Clemente Alexandrino primo Stromatum libro memini scriptum. Apollonius Ephesi passerum sermonem esse interpretatus. Et Paraca vrbs Indiæ celebratur, cuius ciues draconis vel hepate vel corde comesto, omnium animalium voces murmuraque intelligunt. Si igitur brutis animantibus ea sit à natura vis tributa, vt sua inter se significare atque conferre possint; cuius tandem erit peruersitatis, negare, homini collocationis vsum ab ipsis naturæ fontibus emanasse? Si ipsa Dialecti apud Aristotelem definitio generis loco vocem habeat, quam omnibus naturalem esse nemo it inistias: qui, rogo, fieri potest, vt id quod generis essentiam necessario sequitur, id à forma generi subiecta queat remoueri; nisi omnem ratiocinandi artem velimus exulare? Nec porrò illud stare permittam, admirabilem quandam vim nominibus quibusdam inesse, si de nostra dumtaxat voluntate ortus sui principia habere dicantur: cum ex cogitatione nostra siue affirmante, siue negante, nihil in rebus immutetur; tantum abest, vt concedam, vocibus ex arbitrio cuiuspiam confictis, miraculi aliquid effici posse. Si videamus itaque verbis certis morbos

Lingua Italica & Gallica.

Lingua primogenia vnde de significandi vim acciperit.

25ec.

Loquendi communicandique vis etiam brutis animantibus inest.

Nominum quorundam vis admirabilis.

difficillimos, & frustra à medicis tentatos, curari: qua fronte quicquam asserat, has vires ex humana dumtaxat voluntate pendere? Habet Marcellus Virgilius, habent & alij medici quamplurimi, varias verborum formulas, quibus graues morbi depellantur: nec decantata ab omnibus Catonis grauitas ab incantamentis abhorruit, dum, qui luxum membrum in pristinum statum restituatur, ostendit. Iamne quis ex arbitrio id genus curationes, aut dæmonum ope fieri putaret; remedia hæc Physica vocantur, quasi sola naturalium titulo præ ceteris digna viderentur. Ne tamen in re omnibus manifesta proluxi simus, vel magicarum vocum exemplis, quæ infinita apud varios scriptores exstant, totum volumen impleamus, vel poetas omnes huc vocemus, qui perennes naturæ leges carminibus solui rumpique tradunt: hoc vnum addemus, ab omni hominum memoria, communi omnium gentium, quotquot vnumquam fuerunt, consensu, ad hæc vsque tempora, credi; vires ingentes, atque aded stupendas in vocibus latere, & iis non alia modo fieri admiranda, sed ipsos dæmones etiam cogi. Nonne prisca homines deos vrbium tutelares euocare certis verbis consueuerunt; quorum formam apud Macrobiū licet videre? Qua quidem de causâ Romani Latinum vrbis suæ nomen diligenter celauerunt, ne si ab hostibus cognitum fuisset, Numen vrbis præsidens elici posset. Quod si diis sua nomina quædam sunt, ab ipsâ natura ea esse facta necesse est: cum absurdum sit vel dictu vel cogitatu, deos ab hominibus propria sibi nomina mutuari. Sicut autem suas quasdam appellationes natura diis dedit, ita videretur rationi consentaneum, ceteras quoque res peculiare nomenclaturas accepisse; quas si quis sciret, admirabilia efficere posset: & has quidem Pythagoras semper eadem permanere dixit, tantamque vim in vocibus occultari, vt si quis mali ominis nomine vocaretur, ei censeret nomen permutandum; ne eius occulta contagione infortunium aliquod eueniret. Quamuis verò nulla alia hominum natio sic de vocabulorum natura & efficacia sentiret, vel vna tamen Hebræorum gens satis esset ad hanc opinionem stabilendam confirmandamque: quandoquidem tanta est apud eam diuinorum quorundam nominum admiratio, vt iis tantum non omnia fieri posse existiment, non magis de innata ipsis vi, quam de Solis lumine dubitantes. Quid non ei pollicentur, cui Tetragrammaton bene pronuntiare diuinitus fuerit concessum? quod non nisi paucissimis ab omni æuo, singulari Dei munere, contigisse arbitrantur: qua de causâ ne in eo peccetur loco, quatuor litterarum, quibus scribitur, modò Adonai, modò Elohim, efferre consueuerunt. Quia porò diuinas prorsus res, & omnem humanarū virium captum egressas, vocabulorum vi effici, omnibus est persuasum: in eam plerique sententiam descenderunt, vt voces sacras, vel à Syris, vel ab Hebræis in solennibus ritibus vsurpatis, minimè putent in aliam linguam transferri oportere, ne videlicet vnâ cum vocibus sublatis, omnia mysteria, & præsentis orationis vires è medio tollantur. Adde his, nomina non pauca Magis in vtu esse, quorum significationem nemo vnumquam vel exposuit, vel intellexit, vel inuenire potuit, siue Hebræos, siue Chaldæos, siue Ægyptios interrogaret; cum interim tamen ingentis sint efficacitatis ad mirabilia quædam paranda. Quocirca non ab hominum arbitrio, sed vel à natura, vel ab ipsius naturæ opifice, sicut vires, ita origines quoque sortiuntur. Præterea cum extra controuersiam positum sit, orationum aliam veram, aliam falsam esse, veram quidem, quæ res vti sunt, ita enunciat; falsam verò, quæ contra dicit res ac sunt: necesse est, partes quoque eiusdem naturæ esse; ac nomen quidè illud verum esse, quod verâ rei significatæ naturam explicat: falsum verò, quod aliter, quam natura postulat, rem quampiam indicat. At veritas rerum minimè de voluntate nostra, sed de ipsâ rerum natura pendere scitur, nisi Protagoræ opinio placeat, veritatem imaginatione nostra stolidè metientis. Reicienda itaque vocabula, tamquam spuria, quibus non res ipsæ sicutentur, veluti quibusdam quasi imaginibus, ex ipsius naturæ sinu effluentibus, perinde atq. à Sole lumen emanat. Hinc fit, vt aliæ rerum imagines ad deos è rebus ipsis ferantur, aliæ ad homines; pro eo atque in speculis fieri videmus; quorum quæ purissima sunt & optima, imagines præstantissimas à rebus suscipiunt; quæ impolitiora, imagines capiunt rudiores. Quanto enim excellentiores purioresque sunt animi, tanto imagines perfectiores in iis ex ipsis rebus existunt: quanto obscuriores, tanto imagines quoque obscuriores redduntur. Sicut aquæ quietæ & limpidae, & ab omni cæno & motione liberæ, rerum imagines

Nomina vnde vires & origines sortantur.

Nomen verum.
Nomen falsum.

imagines absolutas capiunt; contrâ, motæ mutilas & minimè coherentes, cænosæ obscuras: ita Diis, vt pote tranquillis & puris animis, multo perfectiores imagines, quam hominibus, perturbato & obscuro carcere conclusis, offeruntur: è quo fit, vt alia apud Deos, alia apud homines eiusdem rei sint simulacra: & quemadmodum simulacra diuersa; ita diuersæ notiones: & de notionum diuersitate nomina quoque diuersa existunt; cum hæc illas, veluti defluxus quidam, sequantur. Hæc enim causâ videtur, ob quam Homerus aliter eundem fluuium apud Deos, aliter apud homines, dixit vocari: cum alioquin Deorum inuidiæ adscribendum esset, quod vocibus iis vterentur, quas homines non essent intellecturi. Quocirca, si eadem res aliud apud homines, aliud apud Deos nomen habeat: eius discriminis causâ alia inueniri nequit, quam ea, quæ in simulacrorum diuersitate consistit. Accedit his quotidianum in militia experimentum, iam ab aliquot annis ad omnes propè peruulgatum, quo vulnera vel maximè lethalia verbis curatur: quæ qui nouisse volet, Barptolomæi Sanctobarolitanî chirurgicæ commentaria consulat, quæ admirabilem casum miseræ mulierculæ in capite vulneratæ; & sub Tiberis ripa diu latitantis, exponunt. Hæc & id genus plura cum Cratylo Platonis in Physicis præceptore facere videntur; quæ exponere, quam copiosè & late possunt, superuacaneum arbitrari, paucis indicauimus, quæ mantissa (vt prisca vocem in consuetudinem reuocemus) ex Atticis noctibus petita placuit finire: Nomina, inquit earum auctor, verbaque non posito fortuito, sed quadam vi & ratione naturæ facta esse, P. Nigidius in Grammaticis commentariis docet, rem sanè in Philosophiæ dissertationibus celebrem. Quæri enim solitum apud Philosophos, φύσει τὰ ὀνόματα ἢ θήσει. In eam rem multa argumenta dicit, cur videri possint verba esse naturalia magis, quam arbitraria: ex quibus hoc visum est lepidum & festiuum: Vos, inquit, cum dicimus, motu quodam oris conueniente cum ipsius verbi demonstratione, vtimur; & labias sensum priores emouemus, ac spiritum atque animam porro versus, & ad eos quibus cum sermocinamur, intendimus. At contrâ, cum dicimus, Nos; neque profuso intentoque flatu vocis, neque proiectis labiis pronunciamus, sed spiritu; & labias quasi intra nosmetipsos coercemus. Hoc idem fit in eo quod dicimus, Tu, & Ego, & Tibi, & Mihi. Nam sicuti cum adnuimus & abnuimus, motus quidem ille vel capitis, vel oculorum à natura rei quam significat, non abhorret: ita in his vocibus, quasi gestus quidam oris, & spiritus naturalis est. Eadem ratio est in Græcis quoque vocibus, quasi gestus esse in nostris animaduertimus. Hæc ille in suis Noctibus: quibus ingens auctarium à nobis adiici hoc loco posset de vocabulorum formatura, naturalem quendam litterarum sonum obseruante; nisi post de eadem re tractare non nihil statuissemus. Rebus enim asperis canina littera conuenit, vti lenibus Lambda: iis quæ vehementer nobis cordi sunt, illa sunt adhibenda elementa, quæ ex pectore volunt pronunciat: atque ita de ceteris iudicandum. Nomina itaque rectè posita, rerum naturam naturali vocalium instrumentorum habitu exprimere debent, geminos litterarum sonos, pro eo ac decet, rebus significandis applicando. Hoc si ita est, quid reliquum, quam vt fateamur, totam vocum fabricam à natura ipsa proficisci? Summatius ergo hæc Cratyli & Heracliti sententia videtur fuisse, vt nomina dicerent naturæ opus, si illa quidem recta veraque nomina essent; atque ita vocabula rerum propria similia esse imaginibus, non ab artificis cuiuspiam voluntate, sed ab ipsâ natura expressis. His ex diametro repugnat Hermogenes, Parmenidis & Pythagoræorum sectator, & Platonis in prima sapientia magister, nomina statuens, non imagines, aut naturales rerum similitudines, sed signa dumtaxat ex pura pura hominum voluntate & consensione profecta; atque hinc apud diuersas gentes diuersas linguas extitisse, proinde atque cuique hominum communitati placuit rerum notas vel has vel illas inter se pacisci: & hac causâ symbola & esse & dici, quæ ab aliis alia eiusdem rebus constituuntur. Nam vt tubæ clangor quibusdam prælij committendi signum est, ita aliis potest esse facis ardentis coniectus, vt licet apud Euripidem videre:

Nomina diuersa vnde.

Verbis vulnera curantur.

Quæ d' τὰ ὀνόματα ἢ θήσει.

Cratyli & Hermogenis sententia contraria de nominum formatione.

Signa varia prælij committendi.

Ἐπεὶ δ' ἀφελθὴ πυρός, αἷς τὸ ῥήνην
Σάλπιγγος ἦχος, σήμα φωνίου μάχης. id est,
Iacta ignea face, vt sono Tyrrhenicæ
Tubæ, cruenti prælij tunc indice.

In finita itidem signa dari possunt pugnae incunda, vel per hasta, vel per sagitta, vel per globi fulminei coniectura, vel per erectum sanguinei coloris vexillum, vel per chlamydem ducis purpuream, qualem Cæsar sibi sumere consuevit, vel per alia innumera, de quibus ante in exercitu sit conuentum. Spartanis tibia in procliorum signis fuisse, uti haecenus quibusdam gentibus fistulae vtricularis, quibus apud nos rusticorum tripudia incitantur & accenduntur. Germani acutissimo exiguae tibiae sono ingens tympanum addunt, quos tota ferè Europa hodie imitatur. Romani tuba populum in Comitium vocabant. Antuerpianis taurum cornu de verusta Cimbrorum consuetudine ad similem usum placet retinere. Sed frustra ad rem per se claram exempla proferenda. Eodem autem modo eadem res apud alios alio nomine significatur: nec id solum, sed quemadmodum tesserae militares frequentissimè mutantur, eadem res significata permanente: ita eundem hominem, modò hoc, modò illo nomine vocari videmus. Nonne plerique omnes, qui ad celsissimum summi Pontificatus gradum ascendunt, veteri nomenclatura deposita, nouam sibi sumunt? Nonne in confirmationis Christianae Sacramento nomen cuique suum permutare licet? Nec id tantùm hoc tempore inter religionis nostrae homines vsitatum, sed priscis etiam Graecis, ut interim de Hebraeis, de quibus aperta in sacris Bibliis sunt testimonia, taceamus. Qui prius Tyrannus apud eos nominabatur, post à diuino suauissimae orationis fluxu Theophrastus est dictus. Splendidissimum illud Academiae iubar, à quo tota Peripateticorum natio lumen accepit, cum ab auto Aristoclis nomen accepisset; postea Plato coepit nominari; ita Aristotele iustae magistro volente, vel ab humerorum latitudine, vel à latissima felicissimi ingenij ad dicendum disputandumque copia, ducta mutationis ratione. Longinus Cæsius, doctorum confessione Criticus merito vocatus, discipulum suum nomine Malchum, quo rex prisca Phœnicum lingua significatur, Porphyrium, à regum purpura, nominauit: adeò cuique semper licuit, nomina ex voluntate arbitrioque suo fabricari. Quae igitur hinc naturae ratio, ubi sic, ut cuique visum est, nomina & fiunt & mutantur? Mutatur scilicet illa ex nostro arbitratu, & de imperio nostro nunc hanc, nunc illam faciem sumit, ut aliàs aliud nomen eidem rei producat. Aliter sanè res habet, atque ea, quae natura facit apud omnes nationes, quamuis magno terrarum intervallo distitas, eandem speciem faciemque seruant. Equus ut ubique eiusdem est naturae, ita ubiq. locorum eandem sui gignit notionem: quocirca imago equi, à natura diuersorum hominum animis impressa, & eadem est, & idem omnibus animal representat, utpote ab eadem specie, tamquam à causa cum efficiente tum formante, promanans. Quamobrem cum eiusdem animalis non eadem apud omnes sit nomenclatura, necessariò efficitur, ut nomina minimè dici queant ortus sui causam à natura habere. Alij animal hoc equum, alij ἵππον, alij Sus, alij Μαρ / alij Περτ / alij ἴκος / alij Οὐί / alij ἵπος / alij alijs vocibus appellant; cum tamen tam diuersis nomenclaturis eadem notio eademque imago in mentibus subsit. Hinc fit perspicuum, non perinde nomina, atque rerum simulacra, à natura effluere: quandoquidem si ab ea proficiscerentur, ubique gentium eadem essent, haud secus ac rerum significatarum notiones. Si igitur ab hac non emanant, reliquum est, ut à posito voluntario, & hominum formatura, natales suos ducant. Possent haec copiosius & elegantius ab iis concludi: sed nobis satis est, argumentorum capita indicasse, quibus Hermogenes & eius sectatores sententiam suam alijs inuassent. Quoniam verò duae hae modò expositae opiniones prorsus sunt contrariae, & vtraque magnis nixa patronis: propius inspicendum, quid sit non modò huic, vel illi, sed ipsi etiam veritati consentaneum. Principiò itaque sic aio, neutram sententiam veram esse; cum neque nomina à natura fiant, ut Cratylus opinatur; neque rursus à pura pura voluntate, citra naturae considerationem. Nam si illud verum esset, apud omnes nationes eadem rerum nomina inuenirentur, sicut res eadem ubique sunt, & easdem imagines effundunt. Si contra alterum daretur; confessum è medio omnis etymologia tolleretur: quod quàm à recta ratione, & ab omnium auctorum consensu sit alienum; omnium eorum constat testimoniis, qui rationes nominum diligenter inquirendas arbitrantur. Quid igitur existimandum? Id sanè, quod verissimum est, Vocabula non ab ipsa natura, sed à ratione fieri, naturam conuenienter & aptè sequente: qua in re tota Etymologia continetur. Ammonius Hermias, diligens ille quidem Aristotelis commentator,

Nomina priorum mutationes.

Theophrastus. Plato.

Malchus. Porphyrius.

Cratylus & Hermogenis sententia reuelluntur.

Vocabula à ratione naturam aptè sequente fiunt.

rator, sed sic tamen, ut vetus Academiae studium non deponat, idem quod modò statui, prolixius paulo exponit, distinctione quadam in medium adducta, qua vtrumque & ἑρσι & φούσι vocabula significare, duobus modis intelligi posse, demonstrat. Et primum quidem, voces naturaliter significare, duplicem habet intelligentiam: vnam quidem, qua sic naturaliter significare dicuntur, quasi ab ipsa natura omnem significandi vim nata essent; quod ut Heraclito & Cratylus placuisse videtur, ita cum veritate pugnat: alteram, ut naturaliter vocibus res notari dicantur, quia conuenienter naturae ab ipso architecto sunt factae. Simili bimembri diuisione, alterum, quod erat, Vocabula ἑρσι, siue posito significare, distinguendum: Vel enim ex posito & voluntate notatione habere dicuntur, quia de mera fabricantis voluntate, nulla habita naturae ratione, significandi vim nanciscuntur, quod Hermogenes contendit, & modò falsitatis est conuictum, è consensu eorum, qui veras nominum rationes non è nudo placito hominum, sed à natura rei significatae peruestigant: Vel vocabula sic ex arbitrio & impositione voluntaria significare intelliguntur, ut habeant ipsa quidem significationem ex voluntate eius qui ea fabricatus est: habeant tamen ex voluntate non vaga aut libera, quae ex libidine sua quamuis vocem cuius rei notanda temere ponat, sed ex ea voluntate, quae rei naturam intuetur, & ad eam voces aptat. Vtriusque huius partitionis, tum in significatione ex natura, tum in significatione ex arbitrio & posito, priora membra falsa sunt: cum vocabula neque pure naturaliter, neque pure ex arbitrio significandi vim habeant: at duo posteriora membra in vtraque distinctione vera sunt, neque vllò modo inter se pugnant. Significant enim nomina & naturaliter & ex voluntate: naturaliter, quia conuenienter naturae; ex voluntate, quia ab homine posita sunt, sed sic posita, ut rei significatae naturam sequantur. Nominum igitur rectitudo ex voluntate, non quauis, sed rectam rationem secuta, dependet; quae naturam rei contemplata, vocem fingit ei quam potest maximè accommodatam. Haec Socratis est sententia, quam scepticòs à Platone expositam, Hermias ipsi Hermiae quam conuenientissimè ad veritatis normam concinna redegit distinctione, quam si Aristoteles adhibuisset, clariùs in hac controuersia fuisset versatus: sed qua tuit ambitione, maluit praëceptoris sui aduersarius, quam discipulus videri. Dixit enim imagines naturaliter res ipsas notare, & idcirco apud omnes gentes eadem esse: nomina verò ad placitum, siue ex pacto posita, esse symbola ipsarum imaginum siue simulacrorum, quibus res representantur. Quod si τὸ κατὰ συνθήκην, siue ex conuentione & pactione significare declarasset: addidissetque, non quauis quorumuis pactione recta nomina fieri; sed ea dumtaxat, quae naturali rationi est iniuxa: pleniorum dedisset nominis & verbi definitionem; in qua nunc hoc desideratur, quo omnis Etymologia & vocabulorum rectitudo definitur. Neque enim tota nominum origo, eo quòd κατὰ συνθήκην dixit, absoluitur; sed illud etiam adiumentum sibi requirit, ut hominum placitum siue conuentio naturam rei denotanda quam optimè sequatur: quod nisi ita esset, ridiculum se magnus hic magister praeberet, dum de recta nominum formatura argumenta ducit. De corpore caelesti disputans, docet, motum perpetuum proprium caelorum esse, ex eorum auctoritate, qui caelum voce Graeca Αἴθερα vocarunt; quasi corpus semper currens diceretur; eaque de causa Anaxagoram accusat perperam & contra significationis rationem igni hanc nomenclaturam dedisse, cum is minimè feratur motione sempiterna. Quae rogò hinc conclusionis firmitas, si nomina de solo hominum arbitrio fiant, nulla naturae habita ratione? Eundem videas in Physica auscultatione veritatem venari ex vocum Graecarum consonantia, quae sunt αὐτόματον & μέγαν; eundem iterum in voce κείον arguari, nec in priscis solum vocabulis quaerere veritatis argumenta, sed noua etiam nomina fabricari, non ex solo arbitrio, sed ex voluntate solidis rationibus fulta, ut in κατηγορία & ἑπιτελεσία quouis cognoscet. Nonne idem in Topicis suis hunc ratiocinandi modum ceteris adiecit, quo ex vocis formatura argumenta ducuntur, ut si quis de vocis eudæmon, qua felix significatur, fabrica colligat, sursum cuique animum Dæmonem suum esse, eo quòd in Dæmone bono felicitas statuatur, quae reuera non in alio est quàm in animo. Maluit ergo in nominis definitione praëuaricari, quàm videri eadem cum Socrate & Platone sensisse; quò nimirum non tam Platonicus, quàm totus suus, videtur. Quid quòd hic tam ambitiosus in praëceptorem cauillator clarè confessus est, auditum

Vocabula ἑρσι, siue naturaliter significare, duplicem habet intelligentiam.

Vocabula ἑρσι siue posito significare, dupliciter intelligitur.

Nomina significant & naturaliter & ex voluntate.

Nominum rectitudo vnde dependeat.

Aristotelis sententia de nominum significatione reuellitur.

ditum ad intelligentiam mentemque instruendam plus facere, quam visum, quod sit sensus, quo nomina rerum percipiuntur, & nomina symbola sint rerum significatarum. Quid potuit dici apertius? Num est adhuc cur dicamus nomina ad meram voluntatem res ipsas denotare? Teneamus itaque, nec Cratylum, nec Hermogenem ad veritatem adspirasse, sed voces partim naturaliter, id est, naturæ convenienter & accommodatè; partim ex arbitrio, rectam rationem secuto, habere notationem; ut Socrates copiosè dedit intelligendum iis, inquam, qui epochen ipsius ad veritatis definitionem norunt referre. Hoc nunc statuto, prius Heracliticæ opinionis firmamenta conuellenda, deinde Hermogenis quoque rationes, qua parte vitium faciant, explorandæ. Vtrumque tamen breuiter, & quasi per syllabum, quem, qui voler, latius poterit explicare. Primum igitur, quod obiciunt, qui naturæ omnem vocum tribuunt notationem, nomina voces esse, & voces omnes à natura proficisci, ideoque nomina quoque à natura procedere; id quidem non ineptè concludunt, si in eadem vocabulorum significatione, eademque forma, & in antecedente, & in consequente consistant. Nomina enim, ea ratione qua voces sunt, ab instrumentis naturalibus sunt, totaque sunt naturæ adscribenda: sed hac nuda consideratione non sunt signa siue symbola, sed audicus tantum obiecta, ad tertium qualitatis genus referenda. At si vocabulorum essentia expendatur, ad ea quæ significant collata, iam non ad qualitatem, sed ad ea quæ ad aliquid dicuntur, pertinebit: atque hoc obrutu, nomina, quidquid sunt, ex hominum voluntate acquisiuerunt. Neque verò vox in nominis definitione verum est genus, sed fundamentum dumtaxat relationis ex hominum arbitrio nata. Quis nō videt vitiosam esse collectionem: scamnum est lignum, lignum est res naturalis, scamnum itaque naturale, nisi, ut Dialectici loquuntur, materiali sensu, id quod infertur, intelligatur. Hederam naturæ opus esse, nemo inficiatur; at ei à natura datum esse, ut vinum venale signet, omnes negabunt; esset tamen confitendum, si proba de nominum significatione fuisset conclusio. Est quidem nomen res naturalis, quatenus vox est: sed quatenus nota est, ad artificium eius, qui ut significaret, voluit, totum spectat. Ad illud autem quod prius de Aegyptiorum monumentis est allatum, non est hic prolixè disputandum: cum Indoscythica nostra docuerint, non historiam hanc, sed fabulam esse, qua sacerdotes monebantur, Aegyptiorum ritus ab illis acceptos fuisse, qui eo sermone utebantur, in quo *Bee panem* notaret. Jam quod de auibus & brutis animantibus est adductum, nihil facit ad linguarum ortum: propterea quod ea quæ de natura proficiuntur, in omnibus quæ eiusdem naturæ sunt, eadem cernantur: quo fit, ut contra sit colligendum, voces animalium signandi vim à natura habere, quia nimirum ubique gentium eadem sunt, & eiusdem rei indices; cuius contrarium in hominum linguis videmus euenire. Vanissimum porro illud est quod ex Philostrato est adductum, cuius Apollonius nihil habet vel Apolline vel Mutis dignum; adeò ut satis mirari nequeam, huius nomen à D. Hieronymo celebrari, atque addi, vitam eius plenissimè à Philostrato per scriptam esse, quem tantum abest ut plenissimum iudicem, ut nihil unquam vanius, nihil inanius, nihil ab omni sapientia remotius me legisse credam: & legi tamen veras Luciani narrationes, & Milesias aurei asini fabellas. Bonus hic nugator sic lectoris opera abutitur, ut neminem quidquam cernere puret, præter eos qui draconis cor ederint. Huic fellicet, sine cibo, sine pharmaco, omnis augurij veritas debetur: hoc deuorato, autem voces intelliguntur, & è brutis animantibus cognoscitur, quid sapientibus sit agendum. Egregiam verò sapientiam, & Apollonio mendacissimo impostore dignam, quæ inde diuina promittit secreta, ubi ne rationi quidem vllus locus inuenitur. Quid mirum, ab hoc auium garrulus intelligi, qui etiam ab vltimo clara voce sapiens est appellatus. Quis enim vltimo loquenti non credat? fecit certè Philostratus, ut mirum videri non possit, quercus olim in Dodona locutas fuisse, cum apud Gymnosophistas vltimo cum hominibus fabulètur. Reiecto igitur vanissimi nebulonis testimonio, quo nemo unquam mortalium vel impudentius, vel ineptius est mentitus, id vnum respondeamus, naturalia quædam signa brutis inter se esse, atque ea nusquam non eadem: qualia & homini quoque quædam insunt, in quo risus, fletus, gemitus, naturalem habent significationem: sed sermonem ab arte, non à natura prodire, quoniam non ubique idem sit. Auguriorum autem omnis disciplina, qua quidem parte liberis hominis actiones tangit, ut merum est inaniam

Signa quædam
naturalia
brutis inter
se sunt.
Auguriorum
disciplina.

cerebro-

cerebrorum delirium; ita à Mosollano Iudæo, apud Hecææum, & reapse, & ratione quam optima, est elusa, dum alitem præpetem, quam diuinator itineris militaris indicè pronunciauerat, sagitta confixit; adiecta collectione, si lethalem itineris sui exitu auis ea non præciserat, quinam providere posset, quid vile foret cohorti. Iam ad carmina & incantamenta in quibus triarium eorum robur, qui naturalia nomina opinantur, consistere videtur; maximè, si superstitiosi homunculi, & amentes anicula, consulantur. Quam tamen insana sit hæc persuasio, in Saxonis breui rationum ambitu conclusi, & hic non prolixius puto repetendum. Nomina, vel ut voces, & ipsius auditus obiectum accipiuntur; qua via non aliam vim, quam ut hoc, vel illo modo, aures feriant, possident: vel sic considerantur, ut sunt symbola rerum significatarum; qua quidem ratione nihil aliud sunt quam pura signa, ex hominum voluntate, ut aptæ sint rerum notæ, adeptæ: quibus quæ vires ad quidquam efficiendum esse possunt? Arbitrij nostri est, res vel hoc, vel illo nomine insignire: sed non est item nostri arbitrij, ut ea quæ volumus in rebus fiant. Solius Dei est, naturæ, quam fecit, imperare: ceteroquin omnia à naturalibus causis, non è voluntate cuiuspiam pendent; tantum abest, ut vel cogitatione nostra, vel symbolorum arbitrato nostro positorum denotatione quidquam efficere queamus. Sed dicet quis, constantem & perpetuam omnium sæculorum confessionem, & gentium ferè omnium quarum notitia ad nos peruenit, experimentera palam contraria videri: quandoquidem frequenter stupenda quædam miracula certis verborum susurris euenire cernantur. Quid quod vniuersus poëtarum chorus, ipsam naturam, & calorum vices, carminibus impediri posse cantat? quorum sigillatim testimonia proferre, eo esset odiosus, quod nemini non in animo memoriaque versentur. Quid ergo his facias, quid medicis respondeas, deploratos morbos verborum vi curantibus; quid aliis omnibus, obstinatè credentibus, maximas verborum esse vires? Vna spongia omnium horum incantamenta, siue potius nugamenta, deleri possunt. Si, ut verum est, dicantur verba nullam habere potestatem; sed si quid effici videatur, id totum dæmonum imposturis acceptum ferri oportere; qui hac via miseris & deuas hominum mentes in veterem idolomaniam pertrahere moluntur. Hoc autem quod facilius faciunt, sintque stulta mortalium corda ad credendum procliuora; ea vanitatis huius magistris verba suggerunt, quæ partim ignota sunt, vel nullius significationis, partim è sacrosanctis voluminibus supplantantur. Illa enim, quia non intelliguntur, maiorem mouent sui admirationem, vel potius stuporem: hæc verò, quia diuina sunt, non solum efficacia putantur, sed hoc etiam mali secum ducunt, ut indocti homines stolidam & impiam superstitionem in piis operibus ponant. Nam quemadmodum apud sapientes homines, Cætoniana illa incantatio à nemine intelligenda, ridicula est, quia inanibus sonis consistat, neque plura ea sunt quæ apud medicos à significatione sita ad aliud accommodatur, in quibus est, *φωφωφω φωνάφωφω, φωνάφωφω φωνάφωφω, φωνάφωφω φωνάφωφω*; & similia: ita nihil magis nefarium & scelestum quam diuina nomina & preces soli Deo cum omni reuerentia fundendas non solum anili superstitione profanare, sed cacodæmonum etiam, seruitis aduocandis adhibere. Vidi ego in Italia Psalterium Davidicum Græcis litteris in Magna Græcia scriptum, quod ad singulas odas minio annotatum habebat, quibus rebus profanis, quibusque scelestis, vel cogitatis, vel operibus conuenirent: in quo, inter cetera, Psalmum conspexi vnum, sed destinari, ut in vngulas equinas, perditis ferreis soleis, à læsione conseruaret alterum, quo masculam spongiam in thalamo iacentis prorsus eneruaret; alios item altis non dissimilibus rebus applicari. Num quidquam hoc sacrorum carminum abusu magis fanaticum? Num quidquam magis impium? Num quidquam plus habet idolomania? Quid hoc aliud est, quam preces diuinas, vel sanctissimorum hominum, vel ipsius etiam Christi, verbis conceptas, abominanda impietate, Dæmonibus & impuris spiritibus, pessimarum cogitationum & ducibus, & ministris, offerre? Eiusdem sceleris est, quod cum in ceteris Dei nominibus, tum in eo quod de litterarum apud Hebræos numero, tetragrammaton vocatur, pseudomagi moluntur: quo demones homines, & ab omni rectæ rationis arce depulsi, non mirabilia modò alia se facere, sed ipsos etiam Cacodæmones vi pertrahere ad quiduis perficiendum posse, stolidissimè opinantur. Quid? an non liber Nizahon impudentissimè mentitur, Christum omnia miracula per hoc no-

Carmina &
incantamenta.

Nomina di-
pliciter acci-
piuntur.

Tetragram-
maton Dei
nomen.

hoc no-

hoc nomen edidisse? Aben item Ezra asserit, Moſen in Ægypto vi nominis huius omnia illa opera miranda, quæ sacris ſuis ſcriptis prodidit, paſſiſſe. Hinc incantatorum omnis apparatus, & ſtola linea, & ſceptrum, & gladius, & diadema, & cetera fere omnia, quatuor huius nominis litteris inſcribuntur: quaſi vel figuræ, vel ipſum etiam vocabulum pronuntiatum, quicquam efficere poſſit. Scimus, in nomine Chriſti ab Apoſtoliſ dæmonia eieſta: ſed ea vis non inerat verbis, ſed diuina potentia, quam firma fide credentibus concedebat: quo ſignificatu legimus, In nomine Jeſu ſectuntur omne genu, cæleſtium, terreſtium & infernorum: id eſt, omnia maieltati eius qui hoc nomine ſignatur, ſunt ſubieſta. Eſt quiſquam tam amens, vt credat, his verbis, Surge & ambula, vires tantas fuiſſe, vt claudus ſtatim, citra omne ſcipionis adminiculum exili-
 ret? Experiatur quiſquam an eiſdem idem prætare poſſit; cognoſcet, ni fallor, fidei munus, non verborum, fuiſſe. Nomina nihil aliud, quam ſymbola ſunt rerum earum, quibus ſignandis ſunt applicata: quibus non alia vis eſt, quam commonefaciendi. Sit quiſquam vel ſtultiſſimus, tam ſtultum tamen neminem eſſe puto, vt hedera vim inelle credat vini eius, cuius ſignum eſt, efficiendi. Quod ſi vinum, cuius notam gerit, non efficiat; quanto minus aliud quippiam hedera, quatenus ſignum eſt, producat; cum ſignum ad ſolum ſignatum referatur, tamquam ad eſſentia ſua, quæ in ſola collatione conſiſtit, terminum. Non plus ergo virium in nomine tetragrammato, quod adſcriptis punctis Iehoua plerique efferunt, reperietur, quam in quouis Dei nomine; niſi quoddam vox Iehoua, ſi Hebraicæ eſſe à prima origine concedamus, quod quibuſdam fortaffe non placebit, eſſentiam notet, quam alia voces non perinde exprimit. Nul- lum enim proprium Dei nomen eſt, ſicut nulla infinitatis eius determinata intelligentia; ſed ab iis quæ fieri à Deo intelligimus, nomina ponuntur. Cum igitur captus hu- manus illud ſummum in Deo cernat, quo ab ipſo omnium rerum eſſe producitur: ſit, vt Iehouæ nomen, quod ab eſſentia, vt recentioribus quibuſdam placet, deriuatur; præ- ſtantiffimum omnium iudicetur. Quoniam autem ſignum dumtaxat eſt; non magis eſſe cuiquam dabit; quam ſuſpenſa hedera vinum producit: nec magis proprie Deo congruit, quam vel Græcorum *δν*, vel ens Latinorum; quam vocem Seruio Flauio Philoſophorum ſcholæ acceptam ſerire debent. Siue igitur *δν*, ſiue Ens, ſiue Iehoua dicam, ad illud notandum, quod vt omne eſſe ſuperat, ita omnem eſſentiam rebus ad- ſtat; idem omnino ſignauero, non aliud videlicet, quam me de infinita Dei potentia ſic loqui, vt ab ea omnia creata procedunt, & eſſentiam ſuam nanciſcuntur. In iis quæ Mercurio Trimegiſto, licet titulo falſiſſimo, tribuuntur, illud in primis notatu eſt di- gniffimum, quod Deus dicatur anonymus, id eſt, omni nomine carens; eo quod ſolus ſit & vnus. Neque enim opus eſt proprio nomine, vt Lactantius addit, niſi cum diſcri- men exigit multitudo, vt vnquamque ſua nota & appellatione designes, tametiſ hæc ratio mihi non ſatis faciat. Latius Clemens Alexandrinus quinto Stromaton li- bro, & variis cum Philoſophorum veterum que Poëtarum ſcriptis, tum eiſdem libris docet, nullum omnino Deo nomen proprie dari poſſe, tantum abeſt, vt nomen Iehouæ proprie exprimi, nulla poſſe cogitatione comprehendere. Hinc crediderunt plerique, ſu- perſtitioſum quam veritatis ſtudioſiores, mirificum hoc verbum non ab Adamo, ſed ab ipſo Deo factum eſſe; Eſta ſe auctoritate munientes, dum dicit, Tu eſ Iehoua pa- ter noſter, redemptor noſter, ab æterno nomen tuum. Hinc concludunt, nomen hoc ante hominem creatum Deo fuiſſe: quibus ex diametro Iuſtinus Martyr aduerſatur, qui aperte affirmat, Deo minime viſum fuiſſe, vt ſibi ipſe nomen daret. Neſciunt autem guttuli iſti ſophiſta, nomen Dei ab æterno eſſe, ſic dici, vt ſignificetur potentia eius æ-
 terna, vti modò in nomine Jeſu eſt annotatum. Iam Dei nomine filius Dei intelli- gitur, vt dum Lyricen noſter canit: Benedicſtio Domini ſuper vos, benediximus vobis in nomine Domini. Iſychius hunc verſiculum ſic interpretatur, vt nomen Domini filii Dei eſſe dicat; eo quod quemadmodum nomen (ipſius verbis vpoſ) manifeſtat vnum quemque qui non videtur; ſic & Chriſtus apparens cognoſci fecit Patrem in ſemeti- ipſo, quamuis inuiſibilem. Atqui non hac tantum cauſa, quam Presbyter Hieroſoly- mitanus adducit, Dei filius patrem ſuum manifeſtum nobis reddidit, ſed & illa, quod cælos & totam rerum vniuerſitatem ex abditiſ patris abyſſis eduxerit. Samuelis vati-
 cinium

Ieſu Chriſti
 nomen.

Iehoua Dei
 nomen.

δν.
 Ens.

Deum anony-
 mus dicitur.

Nomine Dei,
 filius Dei in-
 telligitur.

cinium apertiffimè declarat, Chriſtum eſſe nomen patris, quod ſic Latine redditur: Nam non deſeret Dominus populum ſuum propter Nomen ſuum magnum, quo-
 niam placuit Domino vt vos ſibi faciat in populum. Hic cernimus, Deum Iudæis, quamuis immanibus ſceleribus ſeſe conſpurcarent, ideo peperciffiſſe, vt ex eis nomen ſuum, id eſt, Chriſtus, naceretur. Genia igitur non voci, quæ merum eſt hominis opus, ſed Jeſu Chriſto, qui ſimul homo eſt & Deus, ſectuntur, & huius poteſtate dæ-
 monia eiiciuntur; minime verò verborum aut vocula alicuius viribus. Sed video ma- gno contra ſentientium applauſu mihi opponi illud quod ab ipſo Deo Moſi dictum eſt, Ego Dominus, qui apparui Abraham, & Isaac, & Iacob, in Deo omnipotente, & nomen meum Iehoua non indicaui eis. Ex hoc enim firma conſuſione colligi videtur, nomen Iehoua non eſſe Abraham indicatum, eoque non ab homine vilo, ſed ab ipſo Deo conſtruſtum; cum alioquin Abraham, Isaac, & Iacob illud noſſe potuiſſent non aliter ac cetera à maioribus accepta. Verum his idem reſponderi poteſt quod modò di-
 cebam, nomen Iehouæ hic pro immanſa Dei accipi poteſtate, vt hæc ſit verborum intelligentia: Quamuis ego, & vti Deus omnipotens, apparuerim Abraham, Isaac, & Iacob; tantam tamen eis poteſtatem minime reuelauit, quantam nunc in Ægypto & to-
 to itinere verſus promiſſionis terram ſum oſtenſurus. Vocat ergo Deus nomen ſuum Iehoua opera ſua ſibi ſoli poſſibilia, quibus ſe non aliter Deum eſſe demonſtrat, quam quibus homo nomine ſuo ſeſe ſignificat eum eſſe, qui ſic vocatur. Perſpicuum igitur, quod neque Abraham, neque cuiquam priorum patriarcharum Deus tantum operum mirandorum, & quæ ſolius Dei propria eſſent, oſtenderit, quantum ipſi Moſi, tum in Ægypto, tum in mari Erythæo, tum in deſerto. Opera itaque ſoli Deo conuenientia, quæque ab alio, quam à Deo, fieri nequeunt, dicuntur Dei nomen eſſe; quoniam per ea Deus ſic declaratur, vt homo quibus per ſuum nomen. Et hæc eſt veriſſima huius loci interpretatio, tametiſi haud ignorem, aliter hunc ſerupulum eximi poſſe, ſi vocem Iehoua de Hebraica lingua interpretemur: Sic enim dicere poſſumus, Deum Abraham, Isaac, & Iacob eam poteſtatem, cuius eſſectus nomine Iehouæ designatur, nequaquam miraculis & oſtentis reuelare, perinde atque Moſi erat reuelaturus. Cum enim alia aliis nominibus à Deo effluere notentur, tum nullo alio nomine apud Hebræos ſigni-
 ficatur omnium rerum eſſentia ab ipſo & fluxiſſe & dependete. Monſtraturum igitur ſe pollicetur, nomen Iehouæ merito Deo attributum eſſe, quod præſtitit, dum de no- uo res crearet, atque eas, quas crearet, ruriſ ſubito è medio tolleret: quod Inuentum erat & neceſſarium argumentum, ab ipſo ſolo, & non ab alio, omne eſſe rebus adue-
 nire, atque idcirco ab hoc effectu omnium excellentiſſimo, merito nomen apud mor- tales habuiſſe. Quamobrem Iehouæ nomen ea ratione dici poteſt prioribus reuelatum non fuiſſe, quia ipſius erymon iis nec fuerit à Deo expreſſum; nec tam ſtupendiſ mira- culis confirmatum. Quando verò rectam nominis Iehouæ rationem Moſi aperint: tum
 haud dubie cum diceret, Ego ſum qui ſum, quod Hebræis dicitur *אני הוה*: quo loco futurum ponitur pro præſenti, & id quidem ex recepta conſuetudine, cum præ- ſenti tempore verba apud Hebræos careant. Bene igitur Latini verterunt, Ego ſum qui ſum, & Græci, *εγω ειμι ο εω*. cum verò Deus repetit, Qui eſt, miſit me; vel Græce, *Qui eſt, mi- ſit me.*
ο εω απεμισε με: Hebræa littera habet, *אני הוה* quod ad verbum ſonat, Ero, ſiue, ſum, miſit me; quo loco ruriſ Futurum poſitum eſt pro præſenti, & verbum pro par-
 ticipio, vt indicetur purus actus eſſendi: (ſic modò Grammaticorum pace loqui liceat) Deo conuenire ea ratione, qua eſſendi actum omnibus largitur, ipſe interim inſinitis ſpatiis omnem eſſendi actum excedens. Hæc reſpexit Chriſtus, cum apud diſcipulum Ioannem dicit, Priuſquam Abraham fieret, ego ſum; aperte indicans, ipſum ſe illum Deum eſſe, qui Moſi dixerat, Ego ſum qui ſum. Iuſtinus Martyr Platoneſm putat in Ægypto hoc ipſum didiciſſe, Moſi quidem nomen Dei proprium nullum apertum fuiſſe, ſed ipſum dumtaxat *δν*, ſiue ens loco nominis fuiſſe reuelatum, atque idcirco *ο εω* in Timæo ab ipſo celebrari. Sciuiſſe enim eum, eorum monitu qui Moſi libros in Ægypto intelligebant, vnum ſolum Deum eſſe, atque ei ſoli nullum nomen poſſe excogitari; ceteros verò qui apud Athenienſes pro Diis colebantur; non eſſe, ſed gigni dumtaxat, id eſt, eſſe res creatas: quod vt obſeure indicatur, ita non auſus eſt clare pro-
 fiteri, metuens ne ad præceptoris ſui cicutam cogeretur. Duabus igitur rationibus no-
 men

Iehoua pro
 immanſa Dei
 poteſtate ac-
 cipitur.

Ego ſum qui
 ſum.

Qui eſt, mi-
 ſit me.

Iehoua quare dicitur Dei nomen.

Israël.

Iacob.

Isaac.

Vocales à litterarum classe non sunt excludenda.

men Iehouæ Mofi potissimum est reuelatum; & quia ipsi Deus indicarit, ab essentia se nominandum esse; & quia ostenderit, se solum esse, à quo omne esse penderet. Dicitur ergo Iehoua Dei nomen, eo quod à Deo omnis essentia fluat, uti Mofi plurimis ostentis est demonstratum: quid tamen Deus esset, non est adiectum; propterea quod quid Deus sit, nulla mente queat comprehendi, nedum vel simplici voce, vel pluribus, efferri; uti non à nostris modò, sed à Platone etiam, & eius interprete Proclo, frequenter admonemur. Quamobrem bene dixit, Sum misit me, non adiciens quid esset; at satis ostendens quidquid usquam vel in cælis, vel in terris esset, id esse suum ab ipso, non ab alio, accepisse: וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים וְיִהְיֶה אֱלֹהִים אֶתְּמוֹל וְיִהְיֶה אֶתְּמוֹל וְיִהְיֶה אֶתְּמוֹל, hoc verò ut nomen ab eodem verbo communi formula deductum, וַיִּשְׁמַע namq. siue וַיִּהְיֶה facit וַיִּשְׁמַע, adiecto Iod in principio, tam vulgato derivationis indice, ut in ipso Israël etiam, à quo toti genti nomen, inueniatur; quo Deus Iacob vocauit, quia præualuisset; à Sara, nimirum verbo quo præualere & dominari notatur. Est itaq. Iod ex derivationis formula adiectum, minimè verò è verbi primogenij natura; quamquam haud ignoro à diuo Eucherio sic nomen Israël exponi; ut, Vir videns Deum, Latine dicatur. At hanc interpretationem, non expresso auctoris nomine, D. Hieronymus ut duram reiecit, addens se magis scripturæ, & angeli, vel Dei, quàm cuiusvis eloquentiæ secularis, tamen eius umbra opprimatur, auctoritate duci: quam eius sententiam mihi quoque sumere possum contra eos qui de nomine Iehoua admiranda, aut potius delira somnia, scriptis prodiderunt; in quibus Capnion Israëlitis nomen non malè meretur, eo quod ceteris in hoc genere longè anteuertit. A verbo itaque וַיִּשְׁמַע Israël deriuatur, quem D. Hieronymus vel principem Dei, vel אֱלֹהֵינוּ דַּעַת vocat; nos eum, qui Deo præualuit, malumus interpretari. Eodem modo Iacob eiusdem viri prius nomen, Supplantator dicitur, à verbo עָקַב, quod est Supplantare, cui Iod præfixum עָקַב־ format. Nec alia forma עָקַב, quod est Ridere, adiecto Iod, facit Isaac à risu nominatum. Quid ergo miri si ab וַיִּהְיֶה fiat וַיִּהְיֶה, quo is significetur qui non aliud nomen sibi dari voluit, quàm quo ipsum esse designaretur; hoc ipso usitatum Dei apud Hebræos nomen ad veram originem reducens. Huic ergo potius credamus, quàm iis qui tota somniorum plaustra in hoc nomine commenti, latissimos vanissimæ superstitionis campos pseudomagi & eorum simiis aperuerunt. An verò quatuor dumtaxat sit litterarum, necdum definitio, eorum veritas auctoritatem qui in hoc nomine quaternarium non solum constituerunt, sed ferè adorarunt; hoc interim æquis iudiciis æstimandū relinquens, an vocales queant à litterarum classe summoueri: quod nisi statuatur, non quatuor tantum elementis, sed sex constabit. Certè ut fiat אֱלֹהִים וְיִהְיֶה אֱלֹהִים וְיִהְיֶה אֱלֹהִים, id est, vocales, adimendæ: quas ubi ademeris, id protinus effeceris, ut non modò nihil significet, sed ut ne nomen quidem dici queat, cum citra vocales nulla vox articulata formari enunciariq. possit: consonantes enim per se, Hebræorum etiam testificatione, immobiles sunt, id est, pronunciarum minimè possunt. Quamobrem si Iehoua vocales non habet, nomen esse definit; & tantum abest, ut vocales è litterarum numero excludi debeant, ut eum etiam habeant inter omnia elementa principatum, ut ab ipsis Hebræorum magistris matres locutionis vocentur. Neque porro illa valet excusatio, vocales idcirco litteras non censeri, quia non scribatur, cum eadè ratiocinatione Cantabrorū siue Biscainorum lingua non modò non habere vocales, sed ne vllas quidem litteras diceretur, propterea quod à nemine hæcenus, quod sciam, sit exarata. Ineptè & perperam Aristoteles & Nomen, & Verbum, & Orationem, & huius omnia genera definiuisset, si natura eorum citra scripturam constare non posset. Lingua Hebræa & quæuis alia litteras suas habuit antequam scriberetur; & scriptura post accessit, aded non necessaria, ut Thamo visa sit non tantum superuacanea, sed memoriæ etiam, ad quam iuuandam Thor eam inuenerat, noxia & exitiosa. Atque hæc quidem de nomine Tetragrammato facta sit in medium attulisse; iudicij potestate iis relicta, qui nullis anticipatis opinionibus à recta sententia se patientur abduci. Interea tamen nobis liceat vocales etiam inter litteras numerare, & in Iehoua plures, quàm quatuor litteras statuere, nulla habita scripturæ ratione, quæ tota ipsi locutioni externa est, nihil prorsus faciens ad eius naturam, quam tamen qui plures faciet, quàm ipsam locutionem, ei liberum esto, Iehoua Tetragrammaton dicere, quia quatuor dumtaxat litteris, apud Hebræos notetur: sed idem sciat, mono-

monogrammaton & digrammaton hoc ipsum nomen sæpius inueniri: & apud Romanos celeres notarios non effecisse, ut vel verba, vel nomina ob id pauciores litteras habere dicerentur, quia paucioribus ab iis notabantur: alioquin Respublica nomen duarum fuisset litterarum; & Marcus vnus litteræ, & ita in ceteris, simili notatione decurtatis, existimandum fuisset. Quid refert nominum Hebræorum quibus notis designentur: nūquid ob id vocales non habebūt, quia vocales cogitari quàm scribi Grammatici maluerunt? Aliis hæc scholis canantur: Academicis, sat scio, & Peripateticis minimè veritati consonare videbuntur. Vide, obsecro, qua vanitate de quaternario in hoc nomine, de quo agitur, fuerit disputatum: qui quamuis admitteretur, non tamen quidquam vitium ad rei cuiuspiam effectum possideret, quia nulla efficiendi vis numeris sit tributa: qua de re alibi latius & copiosius, si duodecim Cimmeriorum numeros mihi Deus permittat explicare. Ceterum Moses Ægyptius, nemini Rabbiorum secundus, in Talmudicis quæstionibus explicandis huic etymologiæ minimè consensisset, eo quod videretur nomen tetragrammaton facere peregrinum, ex alia nimirum lingua ad Hebræos translatum. Post alia enim quibus hoc nomē ab omnibus rebus creatis remouet, Fortassis, inquit, significat secundum idioma, de quo habetur parum apud nos: quo suo dicto confirmare mihi videtur, paruas admodum reliquias primi sermonis apud Hebræos reperiri, & ex illo nomen tetragrammaton remanuisse, quod Moses antiquus in Ægypto de occultiore sacerdotū disciplina didicit, in qua maximos fecerat progressus, quod non solum ipse de se fatetur, sed claris etiam aliquot vocum exemplis demonstrat, in quibus frustra se Rabbini fatigant, utpote eius sermonis è quo sumta sunt, imperiti. Tantum autem abest ut Rabbi Moses Ægyptius tetragrammaton nomen ab essentia dictum putet, ut magnum discrimen inter וַיִּשְׁמַע & וַיִּהְיֶה agnoscat; hoc quidem separatim faciens ab omni re creata, illud verò participatum ea ratione qua res à Deo esse suum accipiunt: ubi clarè videas, eum minimè putasse nomen tetragrammaton à verbo substantiuo deriuari: & haud scio an quisquam omnino Rabbiorum ab hoc dissenferit, cum nemo eorum nomen Iehoua sic interpretetur. Nunc fortè plus satis de tetragrammato Hebræorum, in quo si non plus sit efficacitatis, quàm in Græcorum aut Latinorum vocibus quibus idem significatur; quid pseudomagi reliquum est, quo naturalia esse nomina defendant? Si in hoc in quo totius scientiæ suæ columen constituerunt, nihil sit virium; quid de ceteris vocabulis, vel notæ vel ignotæ significationis, iudicandum? Si quid credula superstitio ad vocum susurros videat euenire, id totum dæmoniaco pactis, & impiis vel odorum, vel herbarum, vel sanguinis, vel ossium, vel diuinorum nominum sacrificiis, vel aliis peruersis ritibus acceptum ferendum, quibus fraudulentis spiritus se vel allici, vel cogi fingunt, quo miseros mortales demerent, & à cælesti patria exules reddant. Quo verò naturalis hæc disciplina videatur, non herbas tantum, & hominum vel aliorum animalium partes ad incantamenta adhibent; sed ipsum etiam cælum ad auxilium vocant. Partiuuntur id in duodecim regiones, & singulis regionibus imperatores suos assignant, iisque nomina comminiscuntur, quibus certis temporum momentis, & astrorum irradiationibus inuocati aduolent ad ea quæ infans incantator velit, perpetranda. Huius impietatis (neque enim artis nomen fœda professio meretur) patrum memoria, Abbas Tricemius, vir ceteroqui sacrarum litterarum bene doctus, magistrū se præbuit, cuius fanaticum opus Stenographiam nomine licet ipse viderim, & percusserim; de eo tamen malim Caroli Bouilli, quàm meum iudicium audiri, qui in epistola quadam ad Germanum Ganaium Regis Francorum consiliarium scripta, impium esse dicit, & vtriusque flammis exurèdum, quod nihil præter scelerata cõtineatur. Non est igitur cur admirari debeamus, cacodæmones simulare se pseudomagorum verbis cogi, cum nihil lubentius faciant, quàm ut se præbeant turpissimis hominum vitis vel impulsores vel administratos: qua in re tam callidè versantur, ut si quis incantandi formula exciderit, mox ei aut ingentem terrorem, aut vitæ periculū, aut mortem etiam ipsam inferant; quasi vel læsæ maiestatis suæ, vel feruitij coacti vindictam: cum nihil tamen minus quàm lædantur, aut cogantur inuiti. Iam quo magis etiam malè credulos & malè feriatos homunciones fallant, simulant se sanctissimarum rerum nominibus maxime percelli: & interdum quo fraus melius procedat, vera quædam produnt, & nonnumquam ea faciunt, velut quadam verborum vi coacti, quæ in

Pseudomagi.

Abbas Tricemij Stenographia.

Cacodæmones simulantes se pseudomagorum verbis cogi.

speciem bona piâque videntur; non illa quidem veritatis pietatisque studio, quod nullum ipsis est, sed ut commodiorem aptioremque impollutâ suâ larvam prætexant. Quicquid enim à pseudomagis verborum efficacitate fieri videtur, id totum immundis spiritibus, & pactis cum illis, vel palam, vel occulte inicitis, & firmæ fidei à dementibus hominibus ipsorum fallaciis tributa, est imputandum; per cuius impietatis immensa latifundia cui libebit expatiari, habet innumeros, quos duces sequatur; qui quàm immani scelere tum se obligent, tum religionem descendent, Theologis relinquo ponderandum. Nobis in hoc pelago hæc sacra anchora figurat; verbis, ut voces sunt, naturæ instrumentis articulatim expressæ, non aliam vim esse, quàm aures vel hoc vel illo modo ferendi: at qua ratione significant, non aliam quàm Symbolorum siue signorum esse facultatem. Rabbi Moses modò à nobis ad partes vocatus, quo loco de tetragrammato & nomine duodecim & quadraginta duarum litterarum agit, idolomaniam abominandam esse dicit, si quis vim antiquam litteris inesse credat, ad miracula vel res qualis perpetrandas. Quod si Iudæus tantæ fuit sapientiæ, ut non solum ita sentiret, sed apud omnes etiam scriptis suis testatum relinqueret, quid nobis Christianis cogitandum de illorum impietate; qui certis verbis vel è collo suspensis, vel alia quavis ratione usurpatis portentosas vires inesse sibi persuadent? Ridiculi sunt, qui Pythagoram opinantur tam stolidum fuisse, ut in propriis hominum nominibus eas vires esse crederet, quibus vel bona vel mala fortuna conciliari, posset, nisi fortasse cum vulgo scriptorum sentiant, qui Pythagoram non sapientiæ, sed Dæmoniacæ superstitionis, siue Magiæ, populari sermone nominatâ, studuisse commemorarunt. Longè equidem aliter de præstantissimo viro sentio, non illum quidem ob id mali omnium nomenclaturas commutari voluisse, quasi ipsarum vi infortunium accerferetur, sed quò bonorum nominum monitu homines ad honesta studia incitarentur. Optimè enim filii consulunt, qui nomina iis ponunt, quibus auditis, perpetuò moneantur pulcherrimarum actionum, quibus & vitæ decorum continetur, & summa felicitas comparatur. Sic Aristoteles nomine suo monebatur, tum nihil ut faceret quod non ad optimum finem conduceret, tum ut quæcumque moliretur, ea & optimè perficeret, & ad summum bonorum referret. Pythagoras item non malè sic vocabatur, eo quòd non satis sapientiæ præceptor sit, quàm optimè de rebus sentire & concionari, sed ulterius etiam requiratur, ut quod docet, populo hominumque conuenticulis persuadere possit. Credo sanè Socratem non rarò nomine suo permotum fuisse, ut & in primis se saluum seruaret omni ex parte, & ad hoc semper niteretur, ut alios quoque quibuscumque vivebat, sospitaret, non illa quidem salute quam plebei diuitiis & firma corporis valetudine metiuntur, sed vera & solida, quæ in pura animorum integritate consistit. Non dubito, quin Plutarchus quoties nomen suum audiebat, cogitaret hoc sibi in omni vita sedulo laborandum, quo in veris diuitiis, quæ solæ in potestate nostra perpetuò manent, principatum teneret: qua in re quantum præstiterit, diuinus operum eius thesaurus omnibus solidarum opum amantibus ostendit. Cui Ioannis nomen à parentibus inditum est, is ab omnibus, à quibus nomine suo vocatur, commonetur, gratiam Dei ad omnia esse inuocandam, & quicquid in vita accidit, siue aduersum, siue prosperum, videatur id ad gratiam Dei, vbique saluti nostræ consulentem, esse referendum. Nec alia trutina aliæ nomenclaturæ expendendæ; in quarum monitu si quid est omnino virium, non malè Pythagoræ visum, ut bona nomina hominibus ponerentur, quorum frequentissima auditione ad recta vitæ officia vocarentur, in quo solo omnis eius ratio continetur, non verò in friuola Magorum naturalem vocibus vim tribuentium superstitione: quod ut maximè consentaneum Pythagoricæ disciplinæ, & præcæ Cimæriorum, à quibus omnis Græcia eruditionis suæ antiquitatem supremam accepit, obseruationi in nominibus hominum propriis fabricandis: ita longè diuersum ab illorum stolidâ opinione, qui ex numeris vaticinia, nescio quæ, comminiscuntur, quorum Terentianus Maurus sententiam his versiculis indicauit.

Verba quid præsent.

Nomina propria hominibus qualia imponenda.

Aristoteles nomen.

Pythagora nomen.

Socratis nomen.

Plutarchino nomen.

Ioannis nomen.

*Et nomina tradunt ita litteris peracta,
Hæc ut numeris pluribus, illa sint minutis:
Quandoque subibunt dubia pericula pugne,
Maior numerus qua steterit, fauere palmam*

Præfagia

*Præfagia leti minima patere summa.
Sic Patroclon olim Heclorea manu perisse,
Sic Heclorea tradunt cecidisse mox Achilli.*

Egregiam verò Philosophiam, quæ de nominum numeris per litteras signatis futura conuicit: quasi diuinitus non ex arbitrio nostro & nomina darentur, & litteræ ad numeros denotandos venirent. Quia scilicet ego prolem meam vel hoc, vel illo nomine vocavi, ex eo aut plures, aut pauciores annos consequetur. Sanè si res ita haberet, infaniret oportet, qui non quàm maximos numeros nominibus intexeret, quo carissimis suis pignoribus vitæ spatia quàm posset maximè prorogaret. Verum si quis contenderet, diuino instinctu, non de libero hominis arbitratu, nomina fieri, atque idcirco absurdum esse minimè, si quid portendere dicantur, ei non aliud hoc loco respondebo, quàm id omnium confessione, & quotidianis experimentis, falsum deprehendi; cum plerique parentum nomina, pro eo atque visum fuerit, liberis indant: & præterea non eandem esse in omnibus linguis numeris notandi rationem, atque adeò apud Græcos notas quasdam interferi, quæ nullius elementi habent figuram, quod item apud Latinos est vsitatum. Haud inscius sum, quibusdam viris, diuino afflatu, vel expresso numinis monitu, nomina tributa: sed id nec omnibus, nec multis contigisse quis ignorat: Iam si Cabalistas, quorum secreta ferè mysteria litterarum numeris intexta dicuntur, obicias, eos equidem extra humanæ sapientiæ limites summouebo, quo veritatis opinionem, quam apud quosdam sunt consecuti, non ratione, sed fide & religione sua tueantur, quæ quanti fieri debeat, Theologi trutina sua expendant. Nobis propositum non est, ultra rationis humanæ metas extendere præsentem disputationem, intra quas non plures erunt, quàm ij qui falsum Pythagoræ nomen vesaniæ suæ prætexunt. Diuinitatis arcana diuinis viris relinquo, & cum ipsis fateor, quædam nomina diuinitus facta, ut alibi crebrò declarauit: quæ tamen quorsum spectent, non ferè ab aliis, quàm à Variis intelligitur, vel demum demum agnoscitur, cum modò quæ notabantur, effecta sunt & peracta. Scio non defuisse, qui de hoc Variis genere bestiam, cuius numerus sexies centum & sexaginta sex complectitur, eum designatum interpretarentur, cui nomen fuit in vernacula sua lingua, Martiu Lauter; eo quòd adamussim his litteris numerus bestię denotetur, ut ei clarum erit, qui ad vanitatem hanc Pythagoricam diuinos hos Apocalypseos numeros ex litteris Latinorum supputabit: quod an ita faciendum sit, an non, ij examinent, quorum est, id genus oracula ad conuenientem religioni nostræ intelligentiam accommodare: Nos pede Philosophico nostrâ dimetimur. Porro quod apud Platonem est, orationis veræ etiam partes veras esse, quamuis nihil faciat ad eorum opinionem qui nomina naturalia statuunt; sed dumtaxat velit, non citra rationem nomina rebus imponi; tamen quia nihil aliud est, quàm Sophistica cauillatio, reiciendum. Neque enim quicquid de toto verè dicitur, idem quoque de partibus dicitur, nisi quis credat, quia binarius unitati duplus est, ob id unitatem quoque duplam esse: vel, quia affirmatio vera tribus consistat partibus; idcirco nomen, quod affirmationis pars est, tribus partibus constare. Veritas enim toti orationi perfectæ, absolutam sententiam, vel affirmando, vel negando continenti, dumtaxat est attributa: è quo minimè concludendum, eam partibus quoque conuenire, immò prorsus contrarium. At cum dicimus, Verum, & Bonum, & Ens æquè latè patere; longè alia est veri significatio, ut illud videlicet verum dicatur, de quo ipsum ens verè possit pronuntiar: eoque modo vox vera dicitur, quæ rem aliquam in rerum natura consistentem notat. Iam apud Platonem nomina ea vera dici videntur, quorum impositionis ratio inuenitur ei, cui nomen datur, conuenire: falsa, quæ non quadrat cum eo cui nomen applicatur. Sic Agislaus nomen falsum esset, si cuiquam tribueretur, cui minimè conueniret, ut populum duceret: at verum fuit in Lacedæmoniorum rege, qui omnibus imperatoris laudibus fuit clarissimus, non in suo modò regno, sed in tota etiam Asia & Egypto. Quamobrem veri notiones diligenter distinguendæ, ne ambiguis vocis vius faciat imposturam. Quod verò ex Homero adducunt, alia rerum nomina apud Deos esse, alia apud homines, id quale sit, quidue sibi velit, paullo post suo loco declarabo: hinc contentus, id vnum monuisse, Diis sicut nec pulmo est, nec lingua, nec larynx, nec quicquam aliorum, quorum adminiculo voces eduntur; ita nec vllam tribuendam

Cabalista.

Martiu Lauter.

Agislaus.

Nomina sic posita rebus, ut carum natura quibus estime conueniunt.

dam esse locutionem. Quod autem Nigidius attulit, non reitimus, quin potius lubenter fatemur, nomina sic posita rebus a priscis fuisse, ut earum naturam quam optime conuenirent, litteris etiam aliis ad alias res notandas certa quadam ratione accommodatis: de quo artificij genere post latius. Hinc tamen minimè efficitur, ut nomina naturalia rerum simulacra dici oporteat; cum ipsa illa uocum compositio, & tota litterarum diuersitas, ex humano arbitratu sit profecta: atque idcirco apud alios plures litterarum, apud alios pauciores inueniantur: nec apud omnes eodem modo eadem pronuncientur. Sunt litterarum aliarum quidem aliis rebus signandis aptiores, certa quadam rerum & uocum symphonia: quam tamen ipsi sibi homines finxerunt artificiosa quadam naturae imitatione: è qua fit, ut nomina secundo illo modo, quem Ammonius annotauit, naturaliter significare dici queant, non queant tamen dici simpliciter ita significare, cum minimè apud omnes gentes eadem sint earundem rerum appellationes. Atque hæc quidem satis sumto contra eos, qui naturalem uocabulorum notationem tuentur. Nunc contra Hermogenis argumenta, qui temerè, absque omni ratione, nomina fuisse rebus posita contendit, agendum esset, nisi eius opinionem paullo antè factis infirmassem; Aristoteli etiam placuisse docens, nomina à priscis non citra ueram rationem ab ipsa rerum significatarum natura petitam natales accepisse. Nam si huic, qui maximè Hermogeni fauisse uidetur, ab etymologia ducere argumenta uisum fuit: quid de ceteris existimandum, qui propius ad Cratylī sententiam accessisse uidentur? Nolim tamen negare, fieri posse, ut hominum quædam multitudo à ueterum placitis recedens, sermonem sibi fingat, in quo temere uocabula rebus signandis applicentur, uel de nouo facta ex pura uoluntate ueræ rationis experte, uel ad aliam significationem à priore detorta. Quid enim uetat, quo minus inter quosdam conueniat, ut dum hominis nomen auditur, bestia intelligatur: uel noua etiam nomina rerum imaginibus indantur, quale sit, si qui uelint, Sindapsus equum notare, uel Brulot camelum. Ad hoc genus eorum lingua referri potest, qui se Argonicè apud nos loqui dicunt: & illorum item hominum pessimo instituto uiuentium sermo, qui furis & imposturis uitium sibi pagatim quaerentes, Ægyptios se mentiuntur, quos Itali non male omnino Cingalos appellant, propter uitam motuam & uagabundam: Cingalum enim, siue Cingulum alij maritimam quandam auem, alij Iyngem siue torquillam, alij motacillam, in quibus Galenus est, nominarunt; omnes certè à frequenti motu nomen hoc mutuati. Crediderim itaque uagabundos mendicos sic etiam apud Ueteres uocatos fuisse, atque inde uocem prius in Magna Græcia, deinde per totam Italiam iis attributam esse, qui nullas certas sedes haberent: & quemadmodum olim in prouerbio fuit, Cingalo pauperior, ut ex Menandro docet Sudas; ita nunc rectè dici posse, Cingalo furacior, propterea quòd hoc genus hominum furandi artem palam profiteatur, ingenti magistratuum, qui hos non statim uel remis uel glebis addicunt, ignominia. Hi igitur deridendi nebulones quo facilius machinamenta sua eos apud quos furta moliuntur, celarent, linguam sibi peculiarem confinxerunt, quam ego libenter concessero non plus habere rationis, quam omnia ea quæ temerario ausu inter Christianos nimis stolidè & supinè scelerum patientes designant. Verùm de hoc sermonum ficticiorum genere non magis hic nobis quæstio est, quam de occultis in scribendo notis, quibus hac ætate principum ferè secretiores littere pinguntur, longè profectò occultius, quam olim uel permutatis elementis Cæsar, uel in Scytale sua Lacedæmonij fecerint. Nobis enim de uisitatæ clararum gentium linguis disputandum, non de ignobilibus scurrarum commentis, in quibus Hermogeni & Hermogenianis lubenter locum suum concedemus, modò ne inde plus præiudicij adferatur ad rectum sermonis ortum, quam ex huiusmodi hominum moribus ad uitam bonis legibus constituendam. Nec uerò ex eo iuuantur, quòd apud Græcos quibusdam hominibus propria nomina immutata uideamus: propterea quòd ea, quamuis singulorum hominum sint propria, quorum consideratio ad scientiam nominum fabricandotum non pertinet, cum in ipsis rerum formis sit consistendum, tamen citra rationem non sint facta. Qui enim commutationis eiuſmodi auctores fuerunt, ij non mera sua uoluntate, sed ratione etiam ducti sunt, ut in Platone, Theophrasto, Porphyrio, & ceteris omnibus, quibus nomina permutata leguntur, cuius promptum est uidere. Quocirca cum ex his quæ modò allata sunt, profli-

Hermogenis opinio de uocum significatione conueniunt impositione.

Argonica lingua.

Ægyptij filij, Cingali dicitur.

Cingalus siue Cingulum.

Nota occulta in scribendo.

profligari queat & Cratylī & Hermogenis opinio; ea teneatur sententia, quam cum Socrati & Platoni placuisse uidemus, tum Aristoteles etiam, licet dissimulante, est secutus; cui præceptoris sui omni philosophorum familia sum mouendi, quam eius rectè commodeque interpretandi, maius semper uideretur studium fuisse. Quamobrem hic omnium gentium consensus statuatur; in nominibus quibus hominum colloquia constant, rationes quasdam latere, quas primi eorum architecti è naturali quadam rerum & uocum inter se conuenientia educentes, omnem sermocinandi artem aptè concinneque rerum imaginibus fabricarunt: è quo tota etymologia dependet, quam doctissimus quisque in quauis lingua magni semper fecisse, prisca melioris notæ scriptorū monumenta satis apertè testantur.

HERMATHENÆ

LIBER II.

IS NVNC iactis fundamentis, ulterius assurgamus ad eas rationes examinandas quas primi uocabulorum fabri sunt secuti. Aristoteles primis fabris primis rationes quas rationes sint secuti. ipſis uocabulis primū affectus animi, quos ipſe pathemata nominat, significati tradit. Affectus autem, siue passionis, uti aliis placuit pathemata uocare, similitudines esse siue imagines ipsarum rerum; has autem licet ubique gentium easdem, non iisdem tamen nominibus, quæ earum Symbola uocat, notari. Optime hæc quidem Peripateticorum magister; sed non ad aliud uilia, quam ut appareat, nomina non habere significandi uim à natura: quia ubique non eadem, quemadmodum imagines eadem, & res eadem, reperiantur. At hoc nihil ad Platonem, ut modò satis est ostensum, cui Cratylus sententiam suam minimè probauit: nec uerò etiam quidquam facit ad interpretationem quam Socrates ex ueris rationibus quæsiuit, sed ad illam dumtaxat interpretationem qua animi nostri sensa nominibus, & uerbis, & oratione declaramus. Iam quod dicit, easdem rerum earundem ubique imagines esse: id quidem uerum; sed nihil hoc ad fabricam uocum, cum nominandi artifex non illas imagines, quæ primū è sensibus existunt, consideret; sed eas quas ex istis æstimando elicit, quæ nequaquam easdem sunt apud omnes. Solem quidem omnes eundem intuentur, & eandem eius imaginem primo interiori sensui, quocumque tandem cum nomine uoces, impressam habent: sed ex ea non eadem omnibus oriuntur cogitationes. Alius ex prima eius imagine animo impressa immensam eius considerat magnitudinem, certus è siderum quotidiano aspectu terrenæ magnitudinis non maiorem, quam unius puncti rationem haberi posse: alius pedateum existimat, & alias maiorem, aliam maiorem: præterea alius magnitudinem, alius figuram, alius motionem, alius situm, alius actionem, alius aliud in eo contemplatur: atque ex hac considerationum diuersitate fieri potest, ut alius aliud nomen indat: quod idem in omnibus rebus, & omnibus nominibus, existimandum. Nec hoc solum ita habet in primis uocum architectis, sed in iis etiam uidemus euenire qui ueras nominum rationes quarunt. Anaxagoras cum qui Ætheris nomen primus excogitauit, ad uerendi uim respexisse putat, atque ex eo hoc nomen igni propriè conuenire: Aristoteles ad perpetuum cursum, & inde Cælum eaprimū notatum fuisse. Hinc iam liquet, Cælum apud Græcos ab alio aliud nomen accipere potuisse; pro diuersitate non imaginis primæ animo impressæ, sed eius quæ inde est deducta. Quod enim alius uocat æthera, id alius Ouranum nominat, ad aliud uidelicet simulacrum hac uoce, ad aliud illa accommodata: quod ne ipse Aristoteles quidem infirmitur, nisi uelit sibi ipsi repugnare. Deinde eidem rei diuersa nomina ab eodem dari possunt, pro diuersitate eorum quæ in eadem re considerantur: ut apud Græcos eisdem ἀβροτος, βροτος, μέγας, θυμὸς homo uocatur, non ex prima illa similitudine hominis cuius impressa, sed ex diuersis simulacris in animo nostro eadem de re fabricatis. Primæ igitur rerum similitudines, quas à patiente siue recipiente sensu παθηματα Aristoteles nominauit, easdem quidem sunt apud omnes; sed minimè sunt eadem.

Vocabulorum primi fabri primas rationes sint secuti.

Nominandi artifex quos imagines consideret.

Ætheris nomen.

Nomina diuersa eidem rei ab eodem dari possunt.

Imagines rerū ubiq. easdem esse, quoad intelligendam.

Symbola.

Hedera vini venale quare signat.

Nomina quo modo symbola sint.

eadem quas inde vel æstimatiua (si vim interiorē æstimandi nobis cum brutis communem hoc nomine mihi licet vocare) vel mens variarum formarum ope rariū derivat. Clarum est in equis eiusdem rotæ, formam aliàs terribilem, aliàs non terribilem videri; quod in ceteris quoque animantibus perinde euenire nemo nescit. Quod ergo Peripatericus docet, rerum imagines ubique easdem esse, id sic capiendum, vt de primis, non de iis quæ vel sensu interiorē, vel intellectu ex ipsis eliciuntur, intelligatur. At ex iis nequaquam nomina rebus dantur; sed ex notis quibusdam cuique rei peculiari- bus, quas alius alias sibi in eadem re fingit, non minus imaginum, quàm ipsorum nominum ipse sibi fabricator. Quod sic esse, cum per se sit apertum; tum ex Aristotelis confessione clarius euadit, qui nomina rerum symbola nominauit. Quis, rogo, vniquam tam malus fuit symbolorum artifex, vt illis vtendum sibi putaret, quibus nulla esset cum rebus significandis affinitas? Eam esse symbolorum naturam, vt similitudine quadam ad alia quædam intelligenda, quàm quæ sensu exteriori offeruntur, animum nostrum deducant, neminem putō ignorare, qui modò vnde vox hæc deriuetur, attendat. Quamuis enim quædam Symbola è sola pactione & voluntate quorundam concipiuntur, vt militaria verba pro tesseriis à ducibus data; ea tamen nec perpetua sunt, nec veram Symbolorum rationem ab ipsa rerum natura pendente fortuantur. Phisici de iis quæ inter se symbolum habent, sic loquuntur, vt quæ talia dicunt, ea velint in qualitate quapiam communicare. Sic ipse Aristoteles lib. secundo De generatione & corruptione, terram cum aqua, & ignem cum terra symbolum habere dicit: quia nimirum terra & aqua in frigore, terra & ignis in siccitate communicent, atque ita similitudinem quandam custodiant. Cum igitur non eadem sit symbolorum ratio, sed alia è solo pacto, vt symbola sint, accipiant; alia iuxta ipsam naturam talia dicantur: Aristoteles priorem vsurpationis modum secutus, nomina & verba dixit ex conuentione, quod est *συνθηκὴ* significare: qui si veram symbolorum naturam, sibi ceterisque Philosophis notam, se qui voluisset; & cum Platone concordasset omnino, & notationis nominum causas veriùs clariùsque expressisset. In iis enim quæ symbola dici vere mererentur, vt in sit similitudo quadam necesse est, è qua de significato fieri coniectura possit. Hedera vinum venale signat, non è sola pactione, aut hominum consensu; sed ob similitudinem quandam ab Hammonio contra Tryphonem apud Plutarchum explicatam, qua cum vite cernitur conuenire: Vitis enim modo ad minicula pedamentaque complectitur, lubrico lapsu per arbores serpens, cirrhis suis, non secus ac capreolis, firmiter hærens, baccarum corymbis vuas æmulata; & hac quidem de causa Baccho placuit in corollis: quæ licet satis magna sit, à me tamen maior reddatur. Hedera semper in sublimi nititur, non suis quidem viribus, sed alienis freta: quo monet, vinum è bibendum, quò terrenis curis soluti ad diuinam subuolemur, & alacres hilarerisque Deo tanti muneris datori hymnos concinamus. Iam arcta illa hedera cum ad miniculo suo copula, an non monet vini potatorem, vt ei cuius beneficio vinum accepit, perpetuo amore conglutinetur? Deinde perennis viror, quid aliud sibi vult, quàm & vinum viridem iuuentam hominibus conciliare, & præterea semper nos virides esse debere in æterno diuini amoris complexu? Hæc aliaque permulta de hedera vitifque cognatione, Hammonij dictis non aliena, à Dionylio adiuici possent: nisi ex his satis liqueret, quàm hedera vini signum esse mereatur, non è sola pactione hominum, sed ipsa rerum conuenientia, quam Aristoteles ipse symbolum nominauit. Quamobrem bene quidem nomina Symbola vocauit: sed dum eorum significationis rationem in nominis verbi que definitione sic exponit, quasi è sola consentientium hominum voluntate siue conuentis significandi vini accepissent, citra omnem naturæ conuenientiam; malè cum de præceptore, tum de veritate ipsa meretur. Nam quemadmodum non quibusuis rebus notandis, quæuis symbola conueniunt; ita nec quæuis nomina quibusuis rebus applicata à primis conditoribus fuere. Quocirca vt in symbolis, ita in nominibus quoque necesse est quadam naturæ conuenientiam constare, si rectè formaturæ rationem tuebuntur. Verùm ne in re perspicua prolixus siam, hoc tandem statuatur, Aristotele non repugnatur, si ab etymologia argumenta ducere sibi permittat; nomina symbola esse, non solùm secundum nudam pactionem; sed iuxta rerum etiam conuenientiam & cognationem, Neque verò nota quæuis Symboli nomen meretur;

meretur; sed ea dumtaxat, quæ aptè conuenienterque rei cuius significatione applicatur. At quæ hic est conuenientia spectanda, si non illa quæ de naturæ quadam affinitate apta est, ita vt signum congruens & appositum rei denotandæ, symbolum vocetur: at nota solo arbitrato nostro, nulla naturæ cognatione positæ, in symbolorum albo minimè censentur. Num quiquam est, qui Ægyptios putet remere, citra omnem delectum, quasuis notas quibusuis rebus dedisse? Non equidem opinor; sed contra diligenter rerum inter se similitudine animaduersa, Scalpturas sacras, siue hieroglyphicas notas excogitasse. Iam quæ ætatis nostræ homines Emblematum nomine litteris mandarunt, ea nihil aliud sunt, quàm Symbola sententiis quibusdam notandis accomodata. Quemadmodum autem in his illa aliis sunt meliora, & maioris ingenij dexteritatique argumenta, quæ propositæ sententiæ explicandæ sunt congruentiora; ita in vocabulis quoque existimandum, ea optima esse, quæ rerum significandarum naturam quam optime imitantur. Pictores rerum imagines coloribus & lineamentis, quàm possunt proximè, ante oculos ponunt: quos vocabulorum fabri vel secuti, vel etiam antegrassi, vocum varietate res ipsas auribus insinuant. Vocū verò elementa & minima naturam sciet imitari, is optimus præstantissimisque nominum architectus habeatur. At si nouerimus, quamnam ceteris antecellat omnibus; primam quoque nouerimus: eo quòd eadem sint & optima, & antiquissima siue prima. Primam autem aliquam linguam vetustissimam esse, & eandem optimam; iam mox demonstrare nitur. Certè si mundus æternus est, omni carens exordio; possumus alium quidem sermonem alio facere vetustiore; sed nullum omnino primum reperiemus; cum nulla gens, eo dato, cogitari queat, quam non alia præcesserit. Aristoteles sanè hanc opinionem prolixè in postremo Phisicorum libro tuetur, quam ex ipso Platone quibusdam videtur hausisse. Is enim in tertio de legibus ferendis Dialogo sic de diluuiorum frequentia loquitur, vt ea innumera fuisse existimasse videatur. Idem tamen in Timæo mundum genitum esse tradit: quæ sententiarum discordia, si qua sit, nullam diuino viro adfert vituperationem, si rectè quidem vtraque de suis auctoribus ponderetur. Cum enim in epistola quadam ad Dionysium scripta, aperte profiteatur, se nihil scripsisse, sed ea quæ extant, Socratis esse; necessariò sic erit in libris Platonis versandum, vt diligenter cõsideremus, quam personam inducat loquentem. In Legibus sanè Atheniensis hospes in Creta disputat ad Iouis antrum ambulando: vbi si sub Atheniensis persona Platonem Plato occultauit, eiusdem cum Aristotele sententiæ fuisse, Simplicio fortè videretur. Ego, quo sua epistolæ modò citatæ veritas cõstet, malo Atheniensis nomine antiquum quempiam Philosophum Athenis institutum intelligi; licet Marsilius refragetur, atque illud sub hac larua indicari, ad Athenienses eam ex Ægypto venisse opinionem; infinitas mutationes terræ marisque olim extitisse, quarum numerus in nullius generis memoria integer mansisset; tametsi Ægyptij plurimos seculorum millenarios computarent. An verò omne temporis initium Attica hæc secta excluderit, vt quidam æternitatis mundanæ patroni fortè contenderent; an contra, ante multa seculorum volumina, nullo certo historiæ calculo comprehensa, principium aliquod statuerit, vt Marsilius & alij veritatis contra Simplicium patroni arbitrantur, non magni nostra refert, dummodo hoc nobis constet, Pythagoram Mundo exordium dedisse, cuius doctrinam Timæus tradit. Quamuis enim ita esset, vt contra in Legibus atque in Timæo de mundi origine statueretur; longè tamen Pythagoræ auctoritas firmis rationibus nixa nudæ Atheniensis hospitis narrationi præponderaret; propterea quòd antiquioribus in vniuersitatis antiquitate tanto magis sit credendum, quanto vetustissimis fuere propinquiore. Equidem nihil dubito, Pythagoram à Cimmentis sapientiæ suæ fundamenta accepisse; vel ab iis qui in Cumano diu oraculis & perenni Philosophia à maioribus accepta floruerunt; vel ab aliis, è quibus Abarris Pythagoræ potiùs præceptor, quàm discipulus, genus duxit, vt alibi à nobis est indicatum. Post Mosè, omnium scriptorum vetustissimum, maximè inter philosophos laudandus Pythagoras: cui tamen Homerus & Hesiodus, poetarum principes, præferendi; vt pote qui Theologiæ prisicæ fuerunt propinquiore: quorum vterque mundi exordium agnoscit, alter è Chao, alter ex Oceano: quæ nomina eodem tendunt, principium

Hieroglyphica nota. Emblemata.

Verba à prima nota sunt.

Pythagoras à quibus sapientia sua fundamenta accepit.

Mundi exordium.

cipium materiamve ducens,quam Anaxagoræ mens siue τὸ ἀόριστον ἐν, id est, ineffabile vnum Platonis, siue Iuppiter Homericus, à quo omnes dii pendunt, ad hanc vniuersitatis pulchritudinem perduxit. Verùm quòd Timæum dico mundo initium statuisse, id Proclus mihi & Simplicius negabunt, contrà asserentes, Deum perpetuò mundum facere, citra omne temporis exordium; quia ei perpetuò eadem adsit voluntas bonitatis suæ communicandæ. His explodendis, quia cum aliorum, tum Ioannis Grammatici, cui à studio diligentiaque Philoponi nomen fuit, rationes subtilissimè verissimeq. collectæ sufficiunt; non erit mihi prolixè hoc loco laborandum: hoc vnum satis sit, ipsum Aristotelem, cuius se Simplicius commentatorem fecit, contrà sensisse, dum Platonem auctorem facit, tempus vnà cum celo genitum esse; hanc ipsam assertionem magna argumentorum vi euertere laborans, sed frustra, & sophistice: eo quòd Plato nunquam dixerit; mundum in tempore factum esse, sed vnà cum tempore creatum. Aristoteli itaque potius hoc loco credam, quàm vel Simplicio, vel Proclo: idque maximè ob eam causam, quòd ipse Proclus fateatur, Pythagoricum esse, Orphicas sequi genealogias: at in iis primum omnium est, à Deo mundum formatum esse, quem κρόμιον τυπεστω appellat. Quamobrem si Plato in Timæo Pythagoræ sententiam exposuit, necessariò fatendum, sic eius verba capienda, vti ab Aristotele intelliguntur: quibus nimirum asferatur, mundum exordium sui habere, nec ipsum tantum, sed ipsum etiam tempus. Sed frustra hæc pluribus hoc loco docerem, cum ipse etiam Aristoteles statim in Politicorum initio insuperabili veritatis vi coactus sit fateri, primum aliquem fuisse humanæ societatis auctorem, qui quisquis fuerit, maximorum fuerit auctor bonorum. Videtur vt vel inuitis, vel aliud agentibus, ipsa veritas aliquando excidit? Et alioquin ea quæ in octauo Physicorum, contra mundi fabricam & exordium disputantur; nulla demonstratione convincere queunt, tempus & mundum simul creata non esse: neque quæ posteriores ex infinita Dei bonitate argumenta duxerunt, mundum magis reddunt æternum, quàm infinitam vel multitudinis vel multitudinis, quæ perinde ad infinitam bonitatem sequi videntur, atque infinita duratio: nec quæ à determinata ab æterno Dei voluntate fiunt, si nunc fiant, cum antè non fierent, mutationem aliquam voluntatis diuinæ inducunt, non magis sanè in toto mundo, quàm in quavis re creata. Quid ni ergo in eo in quo nulla scientia hætenus homini per demonstrationem contingere potuit, id credamus & teneamus pro certissimo, quod antiquissimi de ipso memoriæ posterorum reliquerunt? Si enim quæ antiquissima sunt, maximè sunt honoranda, vt Aristoteles in primo primæ Philosophiæ libro asserit; ea opinio summo honore digna videatur necesse est, quam quis poterit docere antiquissimam esse. Magni sanè fecit Peripateticus præfatas opiniones, earum fide vsus, tum hoc loco quem citauimus, tum altero De celo libro; qua in re non præceptorem modò suum, sed omnes veteres esse secutus, qui vno ore ab omni æuo cecinerunt, veritatem à maioribus esse discendam, non aliam videlicet ob causam sic arbitrati, quàm quia firmissimè crederent, maiorem ipsis, quàm posterioribus, omnium rerum notitiam diuinitus contigisse; quæ paulatim tanto obscurior euaserit, quanto à primis hominibus longius recessit. Placuit hoc loco ad antiquitatis laudem confirmandam eo magis Peripatetica testificatio, quòd non solum vetustis sermonibus fidem habendam ostendat, sed inde etiam colligatur, Orphico potius & Pythagoræ mundi exordium agnoscentibus, quàm Aristoteli, id citra demonstrationem neganti, esse credendum. Deinde illa etiam hinc cõuellitur opinio, quam tertio Legum suarum libro Plato de innumeris diluuiis exponit. Quæ enim esse potest antiquitatis auctoritas, nisi id in confessis & manifestis habeatur; antiquissimos, omnium rerum fuisse peritissimos: quod neque de æterna humani generis duratione, neque rursus de tempore, multis cataclysmis obnoxio, vel dici potest, vel cogitari? In illa enim quæ constat antiquos fuisse diis, siue hominibus à Deo doctis, propinquiores; si æquè olim, atque nunc, homines ab omni principio distent infinitatis, in qua, infinitis vicibus, modò ignorãtia, modò scientia regnarit? In hac verò diluuiorum frequentia, quæ laus antiquis adscribenda; nisi in singulis diluuiis id euenisse dicamus, quod in vno Moysi diluuiio euenit: vt nimirum is superstes maneret, qui simul & omniũ artium, omniumq. scientiarum esset doctissimus; & is etiam qui de Deo & mundi creatione veras narrationes à patribus audiuiisset? At Plato, tantum abest, vt de primis illis hominibus ita cogitarit; vt eos etiam

Antiquitatis laus & auctoritas.

rudissimos faciat, & tales, vt nullam omnino Reip. aut societatis humanæ memoriã habuerint, nedum artium, aut scientiarum. Quòd si ergo commentum hoc Academicum verum esset, quænam fides esset habenda veterum sententiis, penes quos tanta omnium rerum imperitia dicitur fuisse? Num caprarios & homines montanos, quos solos reliquos à cataclysmis suis fecit, tam putabimus omnium rerum peritos, vt illorũ sententia magis standum sit, quàm eorum qui multis post etatibus in liberalium artium studiis diu multumq. se exercuerunt? Sani certè nihil habet, antiquorum opiniones laudare; siue humani generis æternitatem, siue Platonicos cataclysmos admittamus. Atqui in Philebo sic scriptum meminimus, vt non extollantur tantum præscorum hominum sententiæ; sed causã etiam addatur luculenta, cur ita de vetustate sentiendum. Socrates enim ibi docet, veteres ob id nobis esse præstantiores, quòd diis propius habitarent: quod sic explicat, vt omnem scientiam, omnemque veritatem à diis dicat emanasse, atque eam quidem suscipiente Prometheo vnà cum lucidissimo igne. Quanto igitur propius homines ad Prometheum illum antiquissimum accedunt, tanto diis veritatem omnem humano generi largitis sunt propinquiores, eoque magis audiendi. Est quisquam qui hic non apertissimè cernat, primum quendam hominem satum; atq. ab ipso deinde progressum paulatim à luce veritatis ad tenebras tendentem? Quis autem hic fuerit Prometheus, per cuius manus scientiarum omnium principia à Deo homines acceperunt, à nobis est quinto Originum libro indicatum. Huc & illud referendum, quòd Saturnum veritatis patrem Romani dixerunt; quia nimirum à Saturno, quod nomen Nocho quoque tributum fuisse docui, omnis veritas originem duxisset. Quòd si ad ipsum vsque Adamum placeat ascendere, inuenietur & is omnem suam scientiam à Deo accepisse: cui quò fuerunt posteri viciniore, eò plus habuerunt solidæ & diuinæ eruditionis, quæ optimo iure auro comparatur; quo Saturni regnum veteres insigniuerunt. Nam Adamus potiore ratione Saturni nomen, quàm Nochus, meretur: tametsi vtrique de singulari Dei gratia & conueniat, & à præcis sit attributum. De virois igitur Saturno, siue de Adamo, siue de Nocho loquamur; rectè dicemus, hominibus per Saturnum omnem veritatem, omnemque solidam scientiam à Deo reuelatam. Verùm quæ de Prometheo à Socrate dicuntur, ad Nochum videntur propius pertinere, per cuius diuinum os purus omnium scientiarum fons ad omnes diluuiò posteriores limpidißima scaturigine defluxit. Hoc ergo fundamentum est communis omnium gentium consensus, quo vnanimi concordia, quotquot vnquam viri sapientes fuerunt, venerati sunt antiquissimorum hominum auctoritatem, vt sanctam atque diuinam. Meritò igitur Socrates Hippiam, & in eo ceteros eiusdem arrogantis sophistas, ludibrio habet, quòd se Biante, Pittaco, Thalete Milesio, & aliis vetustis viris doctiorem, sapientiorem, & ad res gerendas meliorem putaret, quamuis illi non veterum inter omnes, sed inter Græcos dumtaxat, quos Ægyptij semper pueros, esse dicebant, laudem mercantur. Timæus Loerus Pythagoricæ disciplinæ sectator, quam nos non ab Ægyptiis tantum, sed ab Hyperboreis etiam Abari docente plurima accepisse, non sine magnis causis, suspicamus, id quod à Socrate de voluptate disputante vetustissimis tributum dixi, clarius exponit, dum de Laribus, siue Dæmonibus ageret. Credendum nimirum est, inquit, veteribus & præcis, vt aiunt, viris, qui se progeniem deorum esse dicebant, itaque eorum vocabula nobis prodiderunt, nosse autem generatores suos optimè poterant; ac difficile factum est, à diis ortis fidem non habere: quamquam nec argumentis, nec rationibus certis eorum oratio confirmatur; sed quia de suis rebus notis videntur loqui, veteri legi morique parendum est. Hæc ille Ciceronis verbis de Platone conuersis; quibus ostensum est, non auctori huius tantum, sed legis loco vetustissimas sententias habendas esse: quod omnino friuolum esset, ac sanissimæ cuique mentis viro omnia ad principia primæ resoluenti, ludibrium, si vel humani generis æternitas, vel innumera aquarum illuuias admitterentur: cum illo prima hominum origo excludatur, his illud fiat, vt primi homines omnium sint imperitissimi, nec magis posteris suis præferendi, quàm rudes pastorum case elegantissimis palatiis omni arte Græca expolitis. Si detur ergo Aristotele etiam laudante, antiquitati citra demonstrationem credendum esse in iis quæ humanis rationibus nequeunt desiniri, in quibus omnia illa sunt quæ de mundi exordio & creatione à præcis accepimus; consiteri necesse est, primos mortales ab ipso

Promethei veritatis susceptor.

Saturnus veritatis pater.

Saturni nomen & Adamo & Nocho conuenit.

Mortales pri-
mi ab ipſo
Deo, vel eius
Ruachis om-
nem verita-
tem edoſſi.

ab ipſo Deo, vel eius Ruachis ſive ſpiritibus miniſtris omnem veritatem edoſtos fuiſſe: quod niſi dicamus, nulla ratio legis ab omnibus æquè cōprobata poſſet inueniri. Compello hic Proclum, compello Simpliciū, num quid habeant quo hanc legem Pythagoricam, quo primam illam lucem Prometheo datam, id eſt, quo priſcorum hominum auctoritatem docere poſſint inter ſanctiſſima venerandam eſſe, niſi ad huiusmodi aliquod hominum initium aſcendant. Id ſi faciant (vt factū neceſſarium eſt, niſi Ariſto- telem & Platonem duces ſuos turpi fuga deſerant) non poterūt ea quæ contra Moſem, & Pythagoram, & vetuſtiſſimos poëtas ſophiſticis impoſturis, & fragili fallaciarum con- textu machinati ſunt, diutius tenere. Eſt autem itaque nunc hoc nobis eſt e concordia omnium ſapientum ſuffragio, vt & primos aliquos homines fuiſſe conſtet, & eos ipſos

Lingua vna
tantum, ma-
ſculo & fe-
minæ primi-
cipio creatæ,
eius ſuit ad
communionē.

à Deo puram accepſſe veritatem. Quod ſi igitur duobus hominibus principiò creatis tota deinde terra maſculi & feminæ commiſtione potuit impleri; nec natura, nec Deus, naturæ opifex, fruſtra quidquam molitur; non erit de pluribus in primordio factis cogitandum. Ad horum igitur communionem vna dumtaxat lingua opus fuit, cum ea

Lingua pri-
ma vna ſuit,
& à viro ſa-
cta.

latis eſſet ad idola animis comenda; omnemque eorum compositionem exprimenda; ad quæ ſi plures linguas feciſſent, contra naturæ rationisque decreta, ſuperuacaneam ſibi quæſuiſſent difficultatem. Vna igitur prima lingua fuit, & ea quidem à viro, vt à capite, facta; & tanto poſterioribus melior, quanto rerum omnium peritiorem habuit architectum, illum, inquam, qui ab ipſo Deo, nullis mediis canalibus, totum humanæ ſcientiæ fontem hauſit. Non eſt autem pia de diuina bonitate & prouidentia cogitationi congruens, arbitrari, hanc linguam penitus abiuiſſe in obliuionem: tum quia non dubium eſt, magna omnis ſapientiæ myſteria ea fuiſſe conſignata, quæ veriſimile eſt, Deum eiſdem notis ad poſteros tranſire voluiſſe, ne vlla ætas de tam benigno dono primis mortalibus benignè collato celaretur: tum quod videam in omni ſæculo de prima lingua exitiſſe quæſtionem, quæ fruſtra inter gentes agitaretur, niſi inter varias locutiones eam adhuc quæ prima fuiſſet, putaſſent remanſiſſe, aut eius ſaltem tantas reliquias, quæ dignæ eſſent, accurata inquisitione: φήμι δ' ἔτι γε πάλιν ἀπὸ βίου) ἢ ἢ πνεύματι πολλοὶ φημίζωσι, vt Heliodi verbis, ab Ariſtotele ad aliud quàm quo dicta ſunt, tractis, vtat. Demus itaq. primam ad hæc vſq. tēpora durare, vel eius ſaltem multas ſuperſeſſe voces: quo dato, illud addamus, de iis quæ modò de antiquitatis laude ſunt explicata, eam primam eſſe, quæ omnium perfectiſſima deprehendetur. Perfectiſſimam autem eam dicimus quæ quàm apertiffimè, & quàm breuiſſimè, vna cum ſono conuenientiſſimo, imagines animi, & earum compositionem dat intelligendas: cui ſi hoc accedat, vt eas rerum notas habeat quæ non ſolum ſignificent res ipſas, ſed de iis illa etiam conſideranda exhibeant, quæ quàm plurimum adferant vtilitatis audienti, vel ad naturæ cognitionem, vel ad recta vitæ morumque inſtituta, vel ad eam quæ ad primam cauſſam tendit ſolutionem, quid erit amplius de primatu eius hæſitandum? Quoniam eius ſym- bola voces eſſe dicuntur, tanto ſunt laudabiliora, quanto vtilium præceptorum maio- rem habent fecunditatem, quæ optima eſt regula in ſymbolis tum ſingendis, tum exa- minandis. Quod optimè proprium facio, vt ſit apertiffima; eo excludo omnem intelli- gentiæ obſcuritatem, quæ maximè oritur vel e diuerſa eiſdem vocis ſignificatione, vel ex ambiguo orationis ſenſu. Cum enim eò omnis tendat locutio, vt animi noſtri ſenſa declaremus, ſive, quod idem hoc loco ſit, interpretemur, quo de ſine liber ἀπὸ ἐρμηνείας nomen accepit: vitium in primis magnum cenſendum, cuius impedimento fiat, vt à ſcopo noſtro aberremus. Nam cum in omni actione ea ſumma laus ſit, ſi ea ad finem optatum adſpiretur; neceſſariò erit maximè vituperanda quæ nos de propoſito ſine fruſtratur. Quamobrem nullo modo ea lingua de perfectione laudanda quæ pluri- mum ad intelligendum dubitationis adfert; ſive id de homonymorum frequentia, ſive de ambigua orationis ſtructure, ſive culpa vniuſque contingat. Quintiliano, & aliis quotquot à communi ſenſu non recedunt, prima orationis virtus eſt in perſpicuitate, & id optima profectò ratio; cum perinde ſit ſermone vti qui non intelligatur, ac tace- re; imò multo etiam compendioſius: quod Phauorinum Philoſophum elegantèr, & non ſine ſale monuiſſe, ex Noctibus Atticis accepimus. Quod ſi obſcuritas in quauis conuulſis oratione vitio vertatur; nec voces vlla ſermonis nomen mereantur, qui animi cogitationem non interpretentur, quod ex Ariſtotelica inſcriptione deducitur: quid de

Lingua pri-
ma perfectiſ-
ſima.

tota

tota aliqua lingua erit iudicandum, cuius ambiguitas frequentem pariat obſcuritatem? Certè vt oratio, quæ non perſpicuè loquentis mentem interpretetur, ſed ipſa ad inter- pretandum facta, alia adhuc egeat interpretatione; maximam apud omnes incurrit re- prehensionem: ita lingua multis homonymis & ambiguis vocum compositionibus obſcura, & intellectu difficilis, effugere non poteſt viruperationem. Non video igitur, quinam defendi queat eorum aſſertio, qui Hebraicam linguam omnium primam eſſe contendunt: cum nulla ſit pluribus difficultatibus implicata, nulla plus habeat ambi- guitatis, nulla caliginem profundiorē; adeò vt in eius abyſſis perſerutandis non Delio natatore, ſed Delio vate frequenter opus eſſe videatur. Hinc tanta interpretum eius discordia, tot obſcuræ incertæque de verborum orationumque intelligentia coniectu- ræ: quas qui compendio nouiſſe volet, Lexica ipſorum conſulat, in quibus paucaſ- ces videbit vniſ dumtaxat notationis. Scio equidem bene ab Ariſtotele dictum, res eſſe infinitas, vocabula finita; & idcirco neceſſarium, vt vnum idemque nomen plures res designet: Verùm ex eo ipſo colligitur, tanto minus obſcuritatis in linguis fore, quan- to maior fuerit copia verborum ſigillatim res ſignificantium, quæ quàm poteſt proxi- mè ad rerum multitudinem accedat. Prima itaque linguæ laus ex eius diuitiis ſumetur; quibus videlicet id conſequi poſſit, vt de rebus clarè diſtincteque, quæcumque in cuiuſquam mente verſantur, exponat. Qua de cauſſa multum perfectionis Hebrai- cæ deſt, in qua tanta eſt paupertas, vt in ea, veluti in pauperiſſima domo, idem inſtru- mentum ad diuerſos omnino vſus ſit accommodandum. Nec verò inde modò ambi- guitatis caliginisque plurimum in ea videmus exoriri, ſed ex ipſa etiam vocum conne- xione atque ſtructure; quæ non rarò facit, vt eandem orationem alius aliter interpre- tetur: quod neminem latere poteſt, qui vel obiter D. Hieronymi ſcripta cognorit, ta- metſi nunquam quicquam Hebraicæ linguæ, ne primoribus quidem labris, deguſtaſ- ſet. Vel ad hunc igitur, vel ad doctiſſima Pagnini commentaria eos amando, qui exem- plis eiſmodi obſcuritatis volent abundare: nobis hîc ſufficit indicaffe, ei linguæ ſum- mam perfectionem tribui non poſſe, quæ tot tenebris eſt inuoluta, vt alius aliud ex ea- dem oratione reddat. Poſt, ſi Deus ceptis aſſulgeat, de his latius; dum docebo, qui quàm plurima Hebræorum vocabula de Cimbrica lingua deducta ſint. Iam nec ſum- ma laus ei adſcribenda linguæ; quæ in pronunciando magnam habeat difficultatem, quam in Hebraica eſſe, D. Hieronymus ſatis declarauit, dum verba eius ſtridentia an- helantiaque dixit. Porro Græcam & Latinam nemo haectenus auſus eſt primam voca- re; cum Latini plurima ſe à Græcis accepſſe fateantur; & Græci clara voce clament, Barbarorum linguam ſua eſſe vetuſtiorē.

Lingua He-
braica diffi-
cultas, ambi-
guitas, pau-
peritas, &c.

ACCEDAMVS igitur ad eam, quam nos primam eſſe contendimus, videamur. que quot rationibus ceteris præſtet. Primum, in lingua Cimmeria, omnia vocabula primogenia ſunt monosyllaba, eorumque tanta copia, vt in ea interpretanda nulla vni- quam exiſtat ſententiarum diuerſitas, quàm frequentem apud Hebræos eſſe; nemo diſſitetur. Hac igitur parte, Hebraicam vocum copia, Græcam & Latinam breuitate vincit, in qua alteram perfectiſſimi ſermonis laudem collocamus. Vt autem & breuiſſi- ma eſſet & copioſiſſima, quod mirabile videtur, inde conſecuta eſt, quod pluribus conſtet elemētis, quàm vlla ceterarum. Diphthongos enim plures multo habet, quàm alia; & omnes pariter ceteras vna conſonante ſuperat, quàm duplex digamma licet vo- care. Quanto autem plures ſunt litteræ, tanto plures erunt earum complexiones, & inde plura vocum discrimina. Atque ſit hæc prima excellentia, qua reliquis antefera- tur omnibus, breuitas nimirum copioſa, in maxima conſiſtens vocum monosyllaba- rum multitudine, ad quam Hebræa non potuit adſpirare; tum quia litteras pari nume- ro non haberet, tum quòd ab architecto ſuo in eas anguſtias fuerit coacta, vt nullum vocabulum à vocali ſumat exordium, niſi Aleph à Grammaticis impetret, ne à voca- lium albo eximatur, quod agrè conſequetur, niſi puncta ipſi ſubſcripta fruſtra poſtra fateantur: quod eos facturos non opinor, quoniam dicunt, primum hoc elementum non aliam vim apud Hebræos habere, quàm vt ſpiritum lenem notet. Quanto igitur nobis vocum maior numerus eſſe poteſt, quibus à quauis conſonante, etiam ab illa qua ceteræ linguæ carent, à quibuſuis vocalibus; à quibuſuis diphthongis verba incipere ni- hil vetat. Deinde quamuis monosyllaba ſint primogenia noſtra vocabula, trium tamen

Lingua Cim-
brica excel-
lentia.

Lingua Cim-
brica breui-
tas & copia.

Lingua Hebraica radices.

consonantium numero non sunt adstricta: quo fit, ut magis multo, quàm Hebraei, quibus ea ferè lex est, abundemus. Non tantum ergo nihil est, in quo nobiscum de primarum vocum copia certent, si modò quas habeant, quod pòst videbimus: sed ne in breuitate quidem earum vllò modo lingua ipsorum cum nostra est conferenda. Quod enim iactant, verborum radices trium dumtaxat esse litterarum; id falsissimum est, nisi vocales à litterarum numero excludant: quod quàm ineptum sit, & ridiculum, nedum rationi omni contrarium: non puto cuiquam omnino obscurum esse, qui modò litterarum naturam atque definitionem non ignoret. Pleraque enim omnes eorum radices, quas פֶּתִיחַ vocant, duas syllabas comprehendunt, eo quòd duabus vocalibus efferrantur, quarum nihil interest, siue scribantur in recto litterarum contextu, siue per puncta subuís annotentur; quoniam ipsa scriptura prorsus externa sit & litteris, & earum pronuntiationi: qua de re & antè non nihil, & mox latius. In nostro sermone nullum ferè vocabulum inuenias, quod quidem non aliunde vel deriuatione, vel declinatione, vel coniugatione, vel compositione defluerit, duabus syllabis constans: adeò ut hac parte immane sit, quantum Hebraico præstet, si illud quidem principium verum sit; frustra pluribus fieri, quod æquè bene fieri potest per pauciora. Atqui nusquam magis compendium & querendum & laudandum, quàm illic, vbi longior mora vel pretiosissimæ rei trahit iacturam, vel molestiam magnam ei qui longius ducitur, appor-
tat: quorum vtrumque in prolixiore sermone accidit; quia nec tempore quicquam sit pretiosius, nec menti naturæ omnium rerum celeritæ quicquam odiosius, quàm diu à scopo suo distineri. Huc sanè Hebraicæ linguæ inuentori ante omnia fuisset oculi acies dirigenda, si optimus optimæ perfectissimæque linguæ voluisset videri fabricator: quod quia non fecit, non potest opus eius de summa perfectione laudari, & idcirco nec primum haberi. Quamobrem si ceteræ linguæ cum nostra in hoc breuitatis certamen descendant, omnium suffragiis, nullo omnino intercedente, à nostra in triumphum ducantur. Hoc igitur nunc statuamus trophæum, sermonem nostrum & esse copiosorem, & dilucidorem, & breuiorem, quàm Hebræum: & præterea omnes ceteras linguas à nostra vinci succincta primarum vocum breuitate; quæ tanta est, ut maior esse non possit. His dotibus præclarissimis accedit summa quædam pronuntiationis lenitas, quæ quanta sit, ab aduersariis potius, quàm à fautoribus sciscitemur: qui vno ore omnes conclamabunt, locutionem nostram tam esse lenem, vel, ut ipsi dicent, mollem, & celerem; ut feminas potius, quàm viros, videatur decere. De celeritate non est quod amplius agam, cum ea nascatur de monosyllaborum frequentia, adeò non vituperanda, ut nihil videam, quod maiorem laudem loquenti conciliare queat, quàm si breuissima oratione volucrem mentis celeritatem quam proximè assequatur; nec interim in breuitate patiat obscuritatem, vitium apud Hebræos creberrimum. Cicero in voce duo sequenda monet; ut clara sit, ut suavis: quorum vtrumque à natura quidem petendum; sed claritatem exercitatio, suauitatem imitatio preste & leniter loquentium augebit. Quamobrem lenitas inde nobis oritur, quòd primus linguæ architectus eam dederit litterarum pronuntiationem, quæ quàm minimè vocalia instrumenta fatigaret, omnem asperam eorum collisionem, omnem flatum vehementiorem, omnes sibilos acutiores, omnem ex imis præcordiorum visceribus suspirationem, omnia denique, quæ extrema, vel in dentibus, vel in labiis, vel in palato, vel in gutturo, vel in lingua videri possunt, diligenter euigans. Hinc fit, ut non lenis modò sit, quod malè sani homines vitio vertunt; sed hoc etiam munus iis conferat qui à teneris vnguiculis ea uti assueverint; ut quamuis aliam linguam facillimè addiscant, quòd videlicet ex ipsa mediocritate facilis sit ad quæuis extrema declinatio. Nemo est, qui nostrates non, cui non sit apertum, quàm breui temporis spatio alias linguas & addiscant, & vernaculis sonis enuntient: quod non perinde alterius gentis hominibus contingit. Huius tamen ita promptæ ad discendas quasuis linguas facultatis non ipsa tantum lenitas, in media quadam & æquabili vocalium instrumentorum motione consistens, causa videtur; sed aliud quiddam ad eam accedit, ex ipsa litterarum & diphthongorum, quas plures quàm ceteræ nationes habemus, copia petitur; quæ facit, ut instrumenta omnia in sermone nostro ad plures sonos, quàm in aliò quouis, exercentur: Vnde necesse est maiorem quoque ad quiduis ore proferendum facilitatem exoriri.

Eisdem

Eisdem de causis fit, ut alterius gentis homines difficulter nostram linguam loqui discant: quia videlicet medium in leni vocalium organorum motione tenere, homini nõ assuetum, per arduum sit; ac deinde non minoris ferè negotij, eos litterarum, diphthongorum, syllabarumque sonos imitari, quos quis in sua lingua nec audiuerit vquam, nec didicerit proferre. Quòd si accuratè in hac consideratione verseremur, eò nos trahi videbimus, ut non possimus nõ fateri, eam linguam primas sibi suo iure vindicare, in qua tanta lenitas & pronuntiationis mediocritas vnà cum maxima vocum varietate seruatur; ut inde ad quamuis aliam bene sonandam homines euadant promptissimi. Ut autem hac facilitas discendi partem ortus sui habet ex magno & copioso vocum discrimine; ita ex eodem fonte copia verborum emanauit, ut eiusdem linguæ proprium esse videatur, & vocabulis abundare, & hominem preparare ad quemuis alium sermonem aptè concinneque formandum. Quid quòd ex eadem scaturigine illud etiam deriuatur, ut sermo sit distinctissimus vocum plurimarum varietate, atque idcirco summam etiam consequatur perspicuitatem: nec hanc tantum habeat vnà cù prioribus dotibus; sed hoc etiam adiungat, ut hæc omnia possideat in summa primarum vocum breuitate? Profectò ita me Mercurius amet, ut non video quid ad has laudes ulterius addi possit. Lucidissima est lingua nostra, nullaque orationis ambiguitate impedita: eadem rursus omnium breuissima, eadem copiosissima, qua de parte lucis est origo, eadem lenissima, minimaque organorum molestia proferenda; eadem hominem maximè idoneum reddit ad quamuis aliam & addiscendam, & bene modulandam. Num quid aliud adhuc desideratur ad summam linguæ perfectionem? equidem libenter & obuuis manibus herbam ei porrigam, qui me docebit, vltimam gentium linguam eiusmodi inueniri, quæ pluribus vna dotibus sit ornata. Contra mihi concedi rogo, quod optimo iure postulare, ut pari ratione tantisper mihi liceat sermone nostro vernaculo palmam & primas asserere, dum quis hæc omnia simul in vna eademque lingua mihi monstrarit. Verumenimuerò ve primarum vocum breuitate & copia ceteras superat omnes; ita aliud quoddam habet proprium & suum artificium; quo solo, quamuis ceteroquin non esset aliis præferenda; tamen omnium clarissima esset pronuntianda. Consistit autem hoc in vocum conuersione, è qua non magna tantum verborum copia, sed plurimarum etiam rerum notitia comparatur. Cum primus nominum in sermone hoc factor videret, innumeram esse rerum multitudinem, quæ nulla vocabulorum varietate posset æquari; hoc sibi in primis curandum putauit, ut saltem quàm proximè posset, rerum formas (quandoquidem singulorum nullus sit finis) assequeretur: in quo non satis esse credidit, plurimas litteras, & diphthongos, & syllabas, è quibus prima nomina fierent, sibi finxisse; nisi & illud ulterius addidisset corollarium pulcherrimum & summa admiratione dignissimum, ut voces quam plurimæ, non solum prorsus, sua haberent significata, sed etiam versa. Magna statim hinc exstitit orationis vbertas, qua ceteras linguas nostra superaret, vel hoc solo nomine admirabilis: sed eo admirabilior, quòd sic intra certos limites coerceretur, ut hæc vocabulorum conuersio non numerum tantum nominum augeat, sed præterea aliquid indicet quòd maximè faciat ad naturam eius rei cognoscendam, quæ voce prorsus denotatur. Qua in re hic rursus fuit delectus, ut illud voce versa significaretur quòd vtilissimum ad cognoscendum fabricator existimauit. In quibusdam igitur ad naturæ scientiam respexit, in qua contrarium contrarij appositum & collatione clarius euadit. Hinc non pauca sunt vocabula quæ conuersa prioris significatus contrarium notant. Exempli gratia, *W* omnem perfectionem signat, qua de re pòst plura; *W* vox versa imperfectum. *E* quidquid pulchrum est, & quauis in re delectabile; *L* quidquid turpe & molestum. *M*at indomitum; *T*am domitum; & idem in aliis multis, quorum nonnulla in Originibus meis explicata, & plura pòst suo loco explicanda. In aliis quibusdam vocibus aliud longè secutus est architectus. Videbat nimirum nonnullis in rebus plures esse, si conuersa voce non contrarium, sed illud significaretur quòd rei recta voce denotata sic esset naturæ lege coniunctum, ut nec hæc sine illo, nec illud sine hac perfectionem suam possit tueri. Hoc consilio vsus est in *T*am & *M*æt, vocibus in Amazonicis à me examinatis, quarum illa decorum, hæc modum siue mensuram significat, citra quam nihil est decorum. Eodem modo *H*em & *P*esi / *W*ort & *T*row / *T*es & *Set* / & alia id genus, tum, cum opportunum erit, latius consideranda. Sed hanc faciendorum no-

Lingua Cimbrica maxime distincta, perspicua & breuis.

Vocum Cimbricarum conuersio singularis & admirabilis.

Lingua Cimbrica lenitas & celeritas in pronuntiando.

W / *H*u.
E / *L*ee.
*M*at / *T*am.

*T*am / *M*æt.
*H*em / *P*esi.
*W*ort / *T*row.
*T*es / *Set*.

minum formulam, in diuinissimis rebus, & altissima inquisitione dignis, plurimum obseruauit, quo nimirum tanti artificij monitu, diutius iis immorandum videremus; & sapius eadem vestigia, modò prorsà, modò versà relegeremus; perinde atque illi faciunt, qui loci cuiuspiam antecinitate capti, pedem inde dimouere nequeunt: sed eundo crebrius redeundòque continuo oculis oblectamenta captant, & velut atronitis animis hærentes, sese à præsentibus deliciis diuellere non possunt. Quod enim Æneæ belli Troiani picturam oculis perlustranti accidisse Poëta fingit,

*Hæc dum Dardanio Æneæ miranda videntur,
Dum stupet, obtutuque hæret defixus in vno;*

id primus nominum nostrorum fabricator in contemplatione rerum diuinarum sibi euenire cernens, talia voluit iis nomina dare, vt siue antrorsum, siue retrorsum ea pronunciarentur; tamen in eandem rerum consideratione detinerent audientem, vt in celeberrima illa Atheniensium porticu, quam ob picturæ varietatem Pœcilen vocabant, vltiò citròque spectatores ambulantes modò ab Atheniensium acie aduersus Lacedæmonios instructa, quam prima pictura representabat ordine, vique ad vltimam paulatim pergebant; ita rursus ab vltima conuersi retrò eadem legebant, simulacra singula contrario ac prius ordine diligenter intuendo: ita in litteris quoque diuinorum nominum nos versari voluit hic noster de quo agimus, vocalis pictor, non contentus, vt vna directa elementorum auditione, tamquam faturi, discederemus; sed hoc præterea requirens, vt eadem vocabula conuersa auscultaremus. Quoniam verò qui in Pœcile, vel alia porticu, vel templo, etiam pictis imaginibus intuendis operam dant, sapius eadè vestigia legunt releguntque: credimus id genus voces, quæ hoc modo prorsà versæque sunt audiendæ, Ichnæas à prisicis Orphicis dictas fuisse; eo quòd animum eisdem vestigijs ad primum contemplationis caput à parte postica reducant, vt à nobis in Themide Ichnæa latius est ostensum. Quid quòd & illud hac sua vocali pictura nos monere voluit, quod Proclus quadragesimo Theologiæ theoremate expressit; res omnes, vt à primo suo principio procedunt, ita conuertit: quod magnus ille Dionysius quoque de diuinis nominibus scribens, exposuit, dum eisdem gradibus omnia ad summum bonum reducit, quibus ab eo progrediuntur. Hinc licet, quasi è summa artificiosæ nominum fabricationis arce, insignem architecti sollicitiam, & admirabilem, & verè stupendam diligentiam intueri, qui tam accurato in omnibus est versatus delectu, vt alijs quidem alia ratione nomina moliretur: in iis verò quæ suprema sciret, sic se gesserit, vt non solum quæ vellet, aptè congruèque notaret; sed illud etiam adderet, quo moneamur, in eorum consideratione diu esse commemorandum, & modò ab anteriore, modò à posteriore parte contemplationem exordiendam. Iam & illud hac sua in nominibus condendis regula nos monuit, vt in diuinis per scalam eam, quam Iahacob in somnis viderat, sapius ascendamus & descendamus, supplicesque Deum oremus, vt Angelos nobis det, qui nos à summis ad ima, & ab imis ad summa, & ipsorum caput, in quo finis est ipsius scalæ, per cognitos sibi gradus & ducant & reducant. Hanc viam Aristoteles in prima sua Philosophia quæsiuit, dum ab inferioribus ad supremum causarum apicem contendit; & ab eo rursus gradatim ad singulas res inferiores ipsum Esse deducit. Videmus itaque in hac conuersione non tantum rerum diuinarum naturam explicari; sed viam etiam nobis monstrari, quæ in diuinis sit tenenda, qua nimirum sic à principio in diuinis descensus fiat, ne in postremis hæreamus, sed mox ab extremis ad ipsum initium reuertamur. Verum quia latius amplissima huius artificij maiestas patet, quam vt vel summi oratoris eloquentia satis queat explicari: nolui hoc loco ad eam verbis meis icuicis extollendam frustra laborare; satis me fecisse arbitratus, quòd ianuam primus referarim, per quam diuinioribus ingenijs ad secretissima sacrorum mysteria aditus pateret; pluribus exemplis ad loca ea reseruatis, quæ eorum expositionem postulabunt. Porro & aliud maximus linguæ noster princeps in nominibus nonnullis ad rerum notationem formandis obseruauit, non minus quam id quod modò dixi, admiratione dignum, vt essent videlicet circulo in se redeunte comprehensa: qualia sunt, *Ses/ Regen/ Tot/ Ama/* & si qua sunt similia, quæ conuertuntur illa quidem, haud secus ac Ichnæa, verum non cognatū quippiam priori significato, sed idem omnino, vt sonus idem est, denotare cernuntur: quæ vt pauca sunt, ita nullis rebus,

*Ichnæa voces
unde dicit.*

*Ses.
Regen.
Tot.
Ama.*

nisi

nisi perpetuo circulo in se redeuntibus, & cetera etiam perennantibus aptantur. Generatim igitur hæc de hac vocum conuersione dicta sint, non ad id solum spectantia quo sermonis nostri, quam vilius alterius, artificium magis docerem; sed eò præterea conductura, quòd de hac peculiari, & propria, & prorsus sua linguæ nostræ formula cognoscere tur, quænam voces è nostra officina ad alias gentes commigrarint. Quæcumque enim verborum moneta hunc characterem præferet, eam nobis, tamquam vernaculam, asseremus: quandoquidem sciamus, nec apud Latinos, nec apud Græcos, nec apud Hebræos, similem esse vocum cudendarum rationem. Quòd si qua tamen apud illos reperiat, ea nullo consilio certo, nulla ratione sibi adamussim constante; sed casu & fortuito ita facta cernetur, vt in Sed coniungendi nota, & Des verbo secundæ personæ accidisse, quiuis animaduertit. Idem iudicium de Ad & Da, quorum significata nec contraria sunt, nec connexa, nec eadem. Sedes quidem nomen est in se circulo reuersum, verum è prima lingua deriuatum, vt alibi in Senarij examine dicitur, & nihil alioqui perenne eo denotatur, quòd circularium nominum proprium est. Eodem modo apud Græcos *ἀνά* circulum quidem absoluit, sed nihil eius notationi subiectum, in quo vel æternitas sit consideranda, vel quippiam in se perpetuò reuolutum. Memini apud Eustathium legere, has voces Græcas *δυμῶς καὶ μῶδς* prioribus suis syllabis inter se opponi, quòd quidem nemo non videt; verum quid in eo est artis, aut quòd symbolū aliquam saltem vtilitatem adferens audienti? Num fortè, quòd sermo, qui antiquissimis Græcorū generatim *μῶδς* dicebatur, vt apud Homerū licet videre, ei animæ parti in qua ira sedem habet, aut aduersetur, aut sic naturæ vinculo cohæreat, disungi vt haud possit? Casui, non rectæ rationi, hæc vnus in duobus nominibus syllabæ conuersio debetur: quæ licet rationis aliquid haberet, non tamen conuersionibus nostratibus similis esset, quæ totum nomen, non eius partem, retrò vertunt. Non ignoro, Hebræis metathesim quoque litterarum in quibusdam verbis in vsu fuisse; at in ea non mutatur significatio: quo fit, vt nihil apporet vterioris intelligentiæ, quæ quidem ad fabricationis nostratæ normam queat applicari. Quòd si quis obiiciat *שש* nomen numerale feminini generis non solum conuertit, sed etiam circulare esse; ei respondebo, casu id accidisse, eo quòd in masculino genere conuersio hæc non admittatur, in quo *שש* dicitur, quòd versum faceret *שש*, longè à priore diuersum. Atqui si teretem numeri naturam Hebræici sermonis factor spectasset, id potius in masculino genere, quam feminino, fecisset; nisi maiorem feminæ, quam viro, honorem tribuendum esse censuimus. Verum sit sanè vt Hostiam siue Vestam hac dignitate potius, quam Apollinē, aut alium quempiam deorum antiqui honorarint; non tamen inde concessero, ex Hebræorum officina hoc vocabulum primum produsse: quia certò sciam, vt post sum ostensus, primogeniæ Cimbrorum linguæ vernaculum esse, atque inde ad Hebræos, & Græcos, & Latinos vario ornatu venisse, non verò, quòd sonare notat, quamuis videri prima fronte possit, nec conuertitur, quia in aliam vocalem versà desineret, quam à qua recta vox incipiebat, nec conuersionis circularis habet causam, nisi in sono quo vix cuiquam fugacius aliquid perpetuitatis esse credatur. Non diffiteor interim, quædam etiam sic apud Hebræos transponi, vt aliud prorsà, aliud versà notent: at in iis tamē non ea quam dixi, conuersionis ratio seruatur. Exemplum fit in alio nomine numerali *שש* quo quinque significantur, cui *שש* ex diametro oppositum videtur, si Hebræi consulantur, qui nullam habent punctorum rationem: quod tamen ipsi daremus, non tamen id quòd versà voce signatur, quidquam facit ad quinarum naturam, nec item quinario repugnat. Quid enim Latitia vel ad quinarium, vel contra quinarium? Ceterum vt aliquid hinc esset in rebus ipsis significatis vel aduersitatis vel cognationis, non tamen in his vocibus conuersionem nostratibus vltatam agnoscimus; propterea quòd non de ratione vocum scribendarum, sed de vocibus pronuntiandis sermo noster agat; sit que non semel à nobis dictum, vocibus ipsis scripturam prorsus esse externam. Quinque Chamelech Hebræus vocat, quòd conuersum Schemach faceret de ratione pronuntiationis: at Latari non Schemach efferunt, sed Samach: ita vt non solum vocalibus, sed consonantibus etiam hæ voces differant; cum nos litteras, non figuris, sed sonis distinguamus, nihil solliciti, an diuersos sonos eadem figura Hebræus pingat. Quamobrem neque *שש* & *שש* ad conuersionis nostræ formulam admittemus, eo quòd prius Moen vel Maen

c 3 efferat

effertur, cui Neam siue Neom opponeretur, non Noam, siue Naam: quamuis ne horum quidem significata sint omnino opposita; nisi quis tamen male sit in Categoriis exercitatus, vt nolle, & dicere siue loqui, contraria existimet. Eodem modo nec bene conuertuntur, nec vllam conuersionis causam habent קלף & סלף, non conuertuntur; quia non dicitur סלף, quod de priore voce conuersum esset, sed קלף. Conuersionis causam non habent, quia nec significata contraria sunt, nec inter se cognata, cum prius regnare signet, posterius erubescere, siue pudore affici: viderentur etiam fortassis חתף & חתף opponi, quæ nec litteris, nec significatis alteri alterum opponuntur; cum prior vox in eam desinat vocalem, à qua posterior non incipit; & hæc quidem connubio iungi, illa in frustra concidere signetur; quæ, non video, quam habeant inter se vel cognationem, vel pugnam. Item סלף & סלף nec conuersione litterarum, nec recta oppositione rerum sunt contraria; quorum illud plenum esse signat, hoc mutum. Sumat igitur sibi hanc lingua nostra perfectionis artificijque laudem, quod sola huiusmodi conuersione sit insignis: qua cum nihil sit in omni vocum compositione admirabilius; non iniuria hac parte sermo noster reliquis linguis præferetur: & idcirco prior vetustiorque illis habeatur necesse est, si iuxta Academicos quidem & Peripateticos, & omnes ceteros sapientiarum professores, ab excellentia sua cuiusque rei vetustas colligatur. Verumenimvero quia suum cuique pulcherrimum est, nec formosissimum puerum tenerius à matre sua, quam simij catulum à simia, cernimus amari; alias notas, quibus de linguæ nostræ principatu constet, adducam. Id in primis extra controuersiam esse, & ab omnibus teneri cerno, Latinam linguam in antiquitatis certamine Græcæ postponendam esse: propterea quod Latini à Græcis complures voces mutuuntur, Græci à Latinis nullas. Quotquot enim vocabula vtrique nationi communia esse Grammatici deprehendunt, ea ad Latinam linguam è Græcâ venisse vno ore omnes consentunt. Eodem modo nemo dubitat quin hodiernus Gallorum sermo Latino sit posterior; quando clarè quibusvis perspicitur, in communibus vocabulis primogenias significationis rationes è Latina lingua petendas esse. Idem cernitur in Hispanico & Italico sermone, vbi nemo ambigit, quin communes voces à Latinis deriuentur; tamen si eam sint passæ commutationem quam gentis vtriusque imperitia inuexit. Quod igitur in his linguis perspicuum est, id in aliis quoque linguis quibus voces quæpiam sunt communes, euenisse dicemus. Stultum enim sit, sic opinari, vt casu dicamus vocabula eadem eiusdem esse in diuersis linguis norationis: & licet id in aliquot fortè accidisse daretur, in plurimis tamen, vt casus dicatur ualuisse, Peripatetici non admittent. Quamobrem quibus in linguis multæ voces communes esse deprehenduntur, in iis quæ prior alia sit, non fuerit difficile iudicare. Nobis itaque negotium erit, non ita, vt principio videri posset, arduum, in linguæ nostræ vetustate comprobanda; si ceteris linguis ommissis, Hebræam, Græcam & Latinam dumtaxat ei conferamus: propterea quod sermoni nostro plurima sint cum his tribus linguis communia vocabula; quorum rationes si docuero apud solos nostros vernaculos inueniri, nihil amplius fuerit de principatu ambigendum. Hic tamen illud præmonendum quod Varro ex Chrylippo, Antipatro, Aristophane, & Apollodoro sibi sumsit, verba à verbis declinatione quadam fieri, litteris aliis adsumtis, aliis reiectis: cuius rei causa in eo est, vt quæ deriuantur, alia ab illis fiant à quibus manant; cum citra eiusmodi mutationem voces eadem manerent. Huc & illud spectat quod alia gentes alio sine voces suas claudant, & quarundam litterarum loco alias substituunt: vt dum Latini Lucianum dicunt, Græci Λευκιανόν efferunt: qua in voce loco prioris V diphthongus est, loco posterioris O paruum. Pro Quintium, Κοίντων efferunt; eo quod Q littera & V consonante carent. Eodem modo vbi nostrates duplex V, siue digamma duplex habent, Latini simplex digamma & sonant & scribunt. Quod enim nobis est Wijn / illis est Vinum; quod nobis Wat / illis Vallum; quod nobis Wan / illis Vannus: Græci digamma V carentes, pro Win / oinos efferunt. Huius nostratis litteræ loco quandoque Qu habent Latini, pro Wie Qui dicentes: quod apud Hebræos etiam aliquando cernas, qui pro Wacht / quod est Expectat, חקך dicunt; & pro Wagt / quod est Fit siue contingit, חקך efferunt; & pro Wjssheit / quo certissima veritas notatur, וסף dicunt. Sed de id genus mutationibus, nobis suo loco plura sunt dicenda: hoc satis esto monuisse, eiusmodi varietatem originis inuestigationem impedituram esse, nisi diligenter fuerit animaduersa. Quis neget,

Lingua Latina in antiquitatis certamine Græcâ postponenda.

Lingua Gallica, Hispanica, & Italica posteriores Latina.

Verba à verbis quomodo fiunt.

Litterarum mutationes.

Wijn.
Wat.
Wan.
Wie.

neget, Vim & βίω, rursus βίω & Viuo; ad easdem pertinere radices; in quibus tamen Beta pro V digamma positum videmus: Est porro & aliud in memoriam è Græcis & Latinis Grammaticis vocandum; non raro veras rationes in vocabulis iam olim obsoletis latere: vt si Latini Mane dicat cum Varrone à Manum, quod bonum veteribus significat, venisse. Infinita sunt tum apud Græcos, tum apud Latinos, huius generis exempla; adeo vt plurima verba & nomina, in nomina iam olim perita, in constructione transeant. Sic Sum præteritum perfectum facit sui, à suo; & Iupiter in Iouem exit, & Ζεύς in Δία. Verum quia hæc notiora, quam vel ipsis Grammaticorum pueris sint occidenda, non egent maioris illustrationis. Hoc solo opus est scito, frequentissimè primas plurimarum vocum radices inter desuetæ vocabula inueniri; & si vsquam alibi, hic vel maxime, Horatianæ illi admonitioni, quam antea commemorauimus, locum esse, qua cecinit, alia aboleri, alia nomina iam intermorta renasci. Vt autem multarum vocum vel in præteritis, vel in obliquis casibus vestigia remanserunt; ita in compositione & deriuatione reliquias quasdam cernas vocum iam olim longa desuetudine abolitarum. Quamobrem & illud nobis sumemus, quod à Græcis iuxta ac Latinis vsurpatum videmus; vt è deriuatione & compositione multarum vocum significationes æstimemus, tamen si ipsa prototypa nomina sunt obsoleta. Ne miretur ergo quisquam, si nos noxam interpretemur; quandoquidem Ονωσις in communi loquendi consuetudine vocatur, qui sine noxa est. Iam quia linguæ nostræ architectus copiosissimam vocum siluam fecit; non mirum est, si non omnes eandem rem notantes sint conseruata apud omnes. Equi multa nomina apud Teutones, è seruitiorum, qui bus homines solet adiuuare: aliis enim Teutonibus nos / aliis hozs / aliis guil / aliis per / aliis mar / aliis alio nomine vocatur. Quamuis igitur nobis Mar nunc siue Mer in vsu non sit; est tamen Meri / pro equa, vocabulum vsitatum. Quid quod in translato ad aliud vocis vsu antiqua hæc significatio deprehenditur, dum Mar pro incubo in hanc venit orationem; de Mar rjt hem / id est, equus cum equitat. Eodem modo domum alij huius / alij hom / alij hem vocant; nec mirari debemus, si non omnes omnibus his vocibus vtantur: satis est, apud Teutones alios aliam in vsu esse, & earum cuiusvis rationem in Teutonice lingua inueniri. Huc spectat & illud non parui vsus præceptum, vt è linguis, quas certò scimus ex alia quapiam lingua natas esse, nominum desuetorum, & iam longa obliuione sepulcorum significationem inuestigemus, atque inde ad matricem linguam referamus. Quoniam itaque scimus Gallos olim nostrati lingua vsos esse, & apud eos hæcenas quasdam voces inueniri, non è Latino, sed è vetere sermone relictas; liberum nobis erit, eas tum ad interpretationem, tum ad quotidianum vsum reuocare. Sic Complutensis Hebræarum vocum interpretes vocem מַרְרָה dicit in gladij significatione accipi posse; eo quod apud Græcos, quos putat linguam suam ab Hebræis habuisse, gladius vocetur Machæra. Eandem regulam D. Hieronymus secutus, מַרְרָה apud Sophoniam nugas interpretatur, è Latino sermone Hebræicæ voci quærens notationem; propterea quod crederet, Latinam linguam ex Hebræica primam originem duxisse. Liceat ergo nobis quoque eadem via & ratione in obscurarum vocum notitiam venire; & si quod nomen apud Gotos in Hispania, vel Longobardos in Italia, vel Francos in Gallia, vel Anglos in Britannia, vel alios in alia regione Germanorum colonos inueniamus, cuius & vsus & notatio nostris hominibus perit, postliminij iure in veterem asserere libertatem. Mar pro vacuo nostrates non vsurpant; cum tamen olim in vsu fuisse, duo Antwerpia suburbana loca manifestè demonstrant, sub hac Mar / nomenclatura omnibus nota, quam sortita sunt ea de causa, quod vacua sint & nuda. Mar autem vacuum denotare, Allemani docebunt; quorum lingua cum nostra eadem habet radices. Sic Fer pulcrum esse intelligimus, quia quamuis ea voce nunc non vtamur; Angli tamen, quid significarit apud præcos vel Saxones, vel Britanos, quotidiano suo vsu nobis ostendunt: tamen si in huius vocabuli notitiam è deriuatione etiam, per quam Fer dicimus; & compositione, quæ ex Fer-tom facit Frem, venire possimus. Verum siue voces apud nostrates hoc tempore obsoletas à præcis repetamus, siue eas ab aliis huius ætatis hominibus lingua Teutonice vtentibus mutemur; id semper obseruandum, ne vlla admittatur, nisi claram significationis suæ rationem è lingua Germanica ducat. Quod si hac via sermoni nostro copiam & supplementum

Vocabula obsoleta.

Aos.
Onnosel.

Equi multa nomina apud Teutones, è varia consideratione, nos / hozs / guil / per / mar / aliis alio nomine vocatur.

Domus nominis, huius / hom / hem.

Galli olim Cimbrica lingua sunt vsi.

Mar.

Fer.

ta quæramus, ingenti pulcherrimarum vocum accessione linguam Teutonicam locupletabimus, & maximum eius vsum ad ceteras linguas recte interpretandas ostendemus. Ceterum ne in veris nominum originibus inuestigandis citra demonstrationes progrediamur, principia quædam partium ex iis quæ priore libro tradidimus, partim ex Academicis hortis, partim ex communi hominum intelligentia deducta proponemus; quibus, tamquam rectissima quadam amussi, omnis censura nostra dirigatur. In primis itaque, si suorum cuique linguæ nominum ratio constare debet, perspicuum fit, vocem primogeniam in ea lingua non esse, in qua nulla eius vera causa reperitur. Deinde si quod vocabulum duabus pluribusque linguis sit commune; id eius linguæ proprium germanumque censeri, in qua rei significatæ convenientissima potest ratio reddi. Hæc duo pronuntiata tamen ex iis quæ de vocum formandarum ratione conclusi, effici non possent; per se tamen assensum approbationemque merentur, cuius rei clara est apud Platonem testificatio, quo loco, cur ignis $\pi\upsilon\rho$ Græcis dicatur, inquirat. Interrogat Socrates Hermogenem, æquam causam dare possit de Græco sermone, cur ignis rectè hoc nomine $\pi\upsilon\rho$ vocetur: qui cum se nihil habere diceret, Socrates ad hunc ferè modum, Considera (inquit) quid ego de hoc suspicer: Cogito Græcos, cum alios, tum eos qui sub Barbaris habitant, multa nomina à Barbaris accepisse. Quid inde, inquit Hermogenes? Cui Socrates, Si quis, inquit, quærat, quæ sit horum rectitudo, de sermone Græco, & non de illo, è quo nomen manat, scis profectò eum in ambiguo hæsurum. Et meritò, inquit Hermogenes. Vide igitur, inquit Socrates, & hoc nomen $\pi\upsilon\rho$ à nne Barbaricum sit: Hoc enim nec facilè Græcæ linguæ aptes, & clarum est, Phrygas ita ipsum nominare, parua quadam facta declinatione, non secus ac vocem $\upsilon\delta\omega\rho$, & $\kappa\upsilon\rho\alpha\varsigma$, aliaque multa. Hæc & alia eodem spectantia, apud Platonem; è quibus luce ipsa clariùs liquet, cum nominibus omnibus rationem esse quærendam, tum vnamquamque vocem ad eam linguam examinari debere, è qua originem accipit. Hinc Plato $\mu\alpha\kappa\iota\alpha\varsigma$ nomen Græcum esse negat, quoniam nulla eius ratio apud Græcos reperiatur. Nos docebimus, hæc bonum esse, & ea eius contrarium; & illud quidem vocabulum primum esse de litterarum natura atque potestate factum; hoc verò per Analogiam, Cimbris propriam, ad significatum suum deriuari. Quintilianus, & ante eum Varro, & ceteri hos secuti, Græcis, & apud hos Æolibus maximè tantam vetustatis auctoritatem tribuerunt, vt si qua vox Græcis & Latinis communis esset, eius apud Latinos frustra quæri rationem putarent; atque hac ipsa de causa Quintilianus Varro nem, ceu sui oblitum, in Agri nomine reprehendit; & Varro se in Veris vocabulo causam Latinam quærentem castigat, eo quòd apud Iones $\beta\eta\rho$ pro eodem tempore dicatur. Quòd si Plato de his duabus vocibus interrogatus, comperisset, vtriusque exigua declinatione facta, vsum apud Phryges & Cimberos esse; an non mox à Græcis ad Barbaros eas ablegasset, propterea quòd hos illis faceret vetustiores? Certè nobis $\alpha\gamma\gamma\omega\varsigma$ ariet/ à quo ager; & $\omega\epsilon\rho$ / à quo $\beta\eta\rho$, in vernacula est consuetudine loquendi. Sed de his hoc loco non agimus: id agimus, vt hæc nostra axiomata, quorum alterum alteri consequens est, intelligentur, non ex iis modò, quæ antè tradidimus, probabili, imò necessaria conclusione effici; verum etiam apud grauissimos Græcæ & Latinæ linguæ auctores iam olim in summa fuisse dignatione, & eandem quam nos volumus, vim posse esse fidei in vocabulis dubiæ originis adstruendæ. Qui ergo hæc non conceder; cum eo ne verbum quidem commutare certum est, vt cum homine communis intelligentiæ vel experti, vel aduersario. Si quando itaque fiet, vt fiet non modò frequentissimè, sed in vocibus plerisque omnibus, quæ pluribus linguis sunt communes, vt de primo ipsarum fonte disputetur; hac regula perpetuò vtetur, quæ de Græcorum Latinorumque principum consensu, sola dirigit ad veritatem. Sunt tamen & alia quædam indicia, non illa quidem tanti, quanti quæ ex principiis modò commemoratis sumuntur; attamen non omnino negligenda. Dixi, in vocibus Cimbricis peculiare quoddam & præcipuum artificium inueniri; quo nomina conuertuntur. Hoc itaque vbicumque cerneretur, clarè ostendet, super qua incude vox sit excusa. Vt enim è capitibus, & longitudinis cum crassitudine analogia, columnæ vel Corinthiacæ, vel Ionicæ, vel Doricæ artis esse cognoscuntur: ita hæc conuersionis formula voces nostrates esse conuincit. His igitur argumentorum, quibus in radicibus inuestigatione vsuri sumus, sedibus col-

Foras primogeniam in germanicam linguam que lingua qua censenda.

id est.

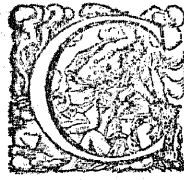
maxima. Ma. Ca.

Ager, $\beta\eta\rho$. Ver, $\alpha\gamma\gamma\omega\varsigma$.

locatis, aliud rursus exordium sumamus. Qui vel apud Hebræos, vel Græcos, vel Latinos, de etymologia, quæ recta nominum ratio est, libros reliquerunt; ij ad vnum omnes voces vocibus deducunt: quod tantisper faciunt, dum ad aliquam primam perueniant, cuius nullam sibi causam vterius quærendam arbitrantur. Cum enim vocum numerus certo sine claudatur, nec circulo ad eandem ex iisdem recurrere via & ratio in disciplinis tradendis obseruata permittat; vt in aliquo tandem vocabulo originum inquisitor consistat, necesse est. Sic Hebræus radicibus suis nullam vterius significacionis causam vel quærit, vel domi suæ potest inuenire; cum tamen ea plerumque tribus consonantibus, & duabus vocalibus constent, tantum abest vt verborum analysin ad vnam syllabam deducant. Atqui huius vltimæ vocis, æquè erat, ac priorum, ratio assignanda; si verum illud est quod in modò explicauimus, etymologicæ doctrinæ principium; quod nullum verbum eius linguæ proprium facit, in qua vera ipsius ratio non inuenitur. Fateantur ergo, oportet, Hebræi, vel radices non esse è lingua sua oriundas, vel non omnium verborum symbolicas rationes posse reddi. Prius numquam concessuros opinor; ne fieri cogantur, priorem aliquam linguam esse, ad quam radices sint ablegandæ: postertius tale est, vt Hebraicam linguam eo priuer artificio, quod Aristoteles iuxta ac Plato in vocabulis esse debere indicant, dum ea symbola dixerunt. Quo dato, Hebræorum sermo non tantum non esset primus habendus, sed etiam reiiciendus ex ea palæstra in qua de sermonis præstantia certatur. Academiae princeps in Græcarum vocum originibus inuestigandis duas sibi posuit metas, ad quarum alteram cum venisset, non vterius quærendum putauit. Quarundam enim vocum primordia à Barbaris petiuit, ad quos cum venisset, gradum sissebat, exteris externorum nominum rationes relinquens. Aliarum vocum quas à primis natalibus Græcas esse censebat, causas quarere non prius cessabat, quam ad ipsa elementa peruenisset, atque ex iis symbolicam vocum & rerum analogiam assignasset. Et rectissimè profectò, quando nulla verba primà dici possunt in compositione, nisi proximè in ipsas litteras soluantur, è quarum natura vis significacionis existat. Quamobrem nulla lingua prima vel esse, vel dici potest, in qua causæ significacionis vocabulorum, non ad ipsa simplicissima vsque elementa, nullam vterius admittentia diuisionem, explicantur. Quòd si hoc mihi cum omnibus continet; haud video, qui vel Hebræi, vel Græci, vel Latini, de sermonis principatu nobiscum certare possint: cum in sola nostra lingua, non in alia, hæc vocum ad indiuidua elementa fiat dissolutio: quam vt plurimis exemplis docere possum, ita ineptum sit, & rectæ ordinis rationi contrarium, si prius in ipsis litteris significacionum causas reddere coner, quam naturam earum, & symbolica sonorum cum rebus ipsis analogia, fuerit explicata. Nisi enim cognoscatur litterarum & rerum conuenientia & similitudo, frustra ex ea vocum compositarum rationes docebo. Quòd igitur recta via oratio nostra progrediatur, primum nobis de litteris & earum potestate fuerit agendum: quod vt minore fiat molestia, ieiunam & frigidam huius laboris exilitatem nouis quibusdam, & hætenus ignotis spectaculis, è scena etymologica petitis, paullo reddam, quam res ipsa polliceri videtur, iucundiorum.

Etymologicarum scripturarum quousque vocabulorum origines inquirunt.

HERMA-

VMIGITVR primas voces ad ipsa elementa deducendas esse, & Socrates & Socrati consentanea veritas tradat; primum nobis generatim de horum natura disputandum. Quemadmodum enim cum qui res coloribus imitatur, principio colorum discrimina in singulis pigmentis nouisse oportet; ita nobis etiam quibus propositum est rerum effigiem litteris construere, primum est omnis litterarum varietas cognoscenda; quod ut fiat, quid littera sit, definiatur. Quoniam autem dictum de lingua nos agere, quæ tota ex vocibus constat; & iis non quibusuis, sed factis ex hominis arbitrio, ad significandas imagines rerum animo conceptas, vel ipsarum imaginum conceptionis modum sub pathematum quoque nomine comprehensum; dicemus litteram esse minimam sermonis partem. Iulius Scaliger, in causis linguæ Latinæ, Litteram definit partem dictionis indiuisibilem: quæ descriptio si tam morosè expendere, quàm ipse in aliorum scriptis est curiosus vitiligator, nescio an totam litterarum latitudinem comprehenderet: cum & apud Latinos, & apud Græcos litteram queas inuenire quæ nullius dictionis pars sit; cum ipsa totam dictionem per se sola constituat, ut A præpositio, O vocandi nota. Sed hoc leuius. Quod verò hanc definitionem construeret, odiosissima sophismatum congerie eos exagitat, qui litteram partem vocis cum dixissent, quo definitionem suam explicarent, vocem quoque finiuerunt. Et cum non rectè id ab eis factum dicat, quod hoc Philosophi, non litteratoris, munus sit; ipse in eundem lapidem impingit, integro minutiarum plaustro è Philosophia in alienum domicilium, ut ipse fatetur, inuecto; quas qui discuteret, multas inueniret nihil solidum tinnientes. Inter alia, carpit, litteram partem vocis dici; quia eo modo litteræ scriptæ, quæ non pronuntiantur, litteræ non essent. Quasi verò id absurdum sit, quid ad sermonem, siue scribarur, siue non scribarur. Quod si scriptio sermoni sit prorsus externa, cur non dicatur & singulis eius partibus externa? Iam & ipsemet fatetur, litteram esse posse sine figura, & figuram ei omnino esse accidens. Sed hic durus censor, quo omnem litterarum latitudinem comprehenderet; vocem homonymam per homonymam definiuit. Neque enim vna substantiæ ratio est, dum littera vocem, & dum figuram ipsius notat; non magis quàm eadem hominis viui, & hominis picti, sub hominis nomine, substantiæ ratio est. Quis non eum scholis explodat, qui res omnino essentia differentes, sub nomine eo definiat, quo secundum diuersam substantiæ rationem significantur? Dictionis nomen, ad dictionem pronuntiatam, quæ vox est, & ad dictionem scriptam, quæ figura vel figuris constat, extendit, uti & ipsam litteram; atque ita putat se rectè definitionis munere defunctum. Nos scimus, nomen plura significans prius in significata sua distinguendum, quàm eius vlla detur definitio: quoniam diuersis significatis & generis & differentia sunt diuersa, nihil inter se, secundum ipsum illud nomen quo significantur, communicantia. Qui igitur auditoris intelligentiam confundere cupit, is homonyma eadem definitione comprehendat. Aristoteles cum primo De celo libro, tum eorum quæ post Physicam scripsit, lib. vndecimo, disertè præcipit, ut nomen plura significans vel vitetur inter disputandum, vel quid eo intelligi debeat, exponatur: quod præceptum qui prudens negligit, is, eodem tertio Rhetoricorum libro teste, partes sibi sumit cauillatoris, fraudem auditori, non dilucidam doctrinam, quæ ingenuos atque graues viros decet, parantis; tantum abest, ut eadem definitione homonyma complectenda esse tradat. Atque ita sanè est, aliud nihil sibi quæsiuisse Scaliger videtur, quàm ut in Grammaticæ suæ principio lectorum parum in Philosophia versato sophismatis illuderet. Quo tamen homonymiam suam excusaret; adiecit, se vocem in his libris pro dictione scripta accipere; quoniam vox esse possit: quod tam subtiliter ab ipso dici video, ut quid sibi velit, obtusum meum ingenium non intelligat: nisi fortasse fieri possit, ut scriptura quæ vel figura est, vel figurarum complexio, vox fieri possit; quam metamorphosin Ouidius libenter admitteret, qui puellam in voce Echo vocatam mutauit. Scio equidem quæ scriptura notantur, ea voce quoque notari posse: at tam hebes sum, ut aciem meam

Littera definitio.

meam fugiat, quæ scriptura vox fieri possit. Ut elocutionis præcipua laus est perspicuitas; ita ea nusquam magis est necessaria, quàm in questionibus ad philosophiæ acumen agitandis; quas Scaliger à litteratoris officio alienas esse, contra veteres Grammaticos criminatus, ipse citra omnem necessitatem & doctrinam lucem, tamquam salebras quædam in primo limine lectoribus obiecit, in quas ego quoque inuitus inpegi. Translitterem profectò eas omnes; sed nolui, ut quisquam putaret, de hac scripturæ & vocis apud doctissimum hunc virum confusione, me perperam facere; dum prius de voce, quàm de scriptura tracto; dumque litterarum figuras definitione mea non complector; quod meum factum ipse in veteribus reprehendit. Minima igitur pars sermonis qui totus vocibus constat, Littera dicatur. qua descriptione etiam A præpositio, quæ nullius simplicis vocis pars est, continetur. Scaliger acutiùs hanc declinat difficultatem. Nam cum dixisset, Litteram minimam partem dictionis; dictionis voce vsus, pro simplici vocabulo. Accidit enim, inquit, dictioni cuiuspiam, vnica ut littera contineatur; ibi enim est pars, & totum, idem. Quid, bone vir, si accidit dictioni cuiuspiam, vnica ut littera contineatur: quæ fieri potest, ut in ea dictione littera sit, quam esse partem dictionis definiuisti? Excusas hic, idem totum, & partem esse. Fateor, idem & totum & partem esse posse, sed collatione diuersorum. at quæ possit idem sibi ipsi totum esse, & pars, non intelligo. Deinde cum huic dictioni nulla possit contingere diuisio; qua, quæso, ratione partem habere dicatur? Confiteor libenter, te Oedipum, me hinc Dauum esse: facilius erat dicere, hanc vocalem, quamuis hinc dicitio sit integra, eius tamen natura esse; ut alibi minima dictionis pars esse queat. Quemadmodum si quis hominem animal esse dicat æternarum rerum scientiæ compos; non dicit quosuis homines ad hanc scientiam aspirare; sed eius hominem naturæ esse, solus ut possit inter animantia omnia hanc scientiam adipisci. Verum video magna vi contra me Grammaticos insurrecturos, qui Litteræ nomen à linendo deducunt. Sed hinc mecum non nihil facit Scaliger, cuius hæc contra eos verba sunt: Neque enim à lituris litteræ, quia deleterentur; prius enim factæ, quàm deleterentur. At formæ potius atque rationem, quàm interitus, habeantur. Hæc ille, contra Priscianum, bene fortassis; nisi mortales quoque homines vocarentur, non à forma, neque ab essentia, sed ab interitu. Verum dicent alij, à litura litteram dici, at lituræ nomine minime id intelligi quod Priscianus & Scaliger voluerunt, quasi lituræ deletionem notaret. Longè aliter res habet. Qui linit, lituram facit; qui lituram tollit, delet. Testoria lendo, id est, linendo, inducuntur, delendo tolluntur. Cicero de columnis à Verro restitutis, Dico esse ex qua tantum testorium vetus deletum sit, & nouum inductum, quo loco quidam delirum legunt, non deletum, quasi delino esset, id quod illitum est, tollere. Nostra non refert, verum legatur, id modo constat, testorium linendo induci, & à lino lituram, pro eo quod illinitur. Sic Columella: Solem etiam & pluuiam arecet eiusmodi litura. Qui igitur ceris tabulas inducebant, ut stylis in iis scriberetur, primam faciebant lituram, quam is qui scribebat, fossularum ductibus signabat; quæ fossulæ, dum littera vel totus versus tolleretur, rursus eadem cera linendo operiebantur. Verum à priore litura littera dici videtur, tamquam à materia in qua fiebat; at à posteriore litura qua notæ prius signatæ inducebantur, litura in eam suspicionem falsam venit, ut pro deletionem dumtaxat vsurpanda videretur. Scaliger, ut hunc scopulum euitaret, à linea litteram fecit, tamquam lineaturam, atque idcirco primam naturam, non positionem, longam esse. Vellem addidisset, vnde linea dicatur, an à lino verbo, an voce linum; & si ab hac, non ab illo, vnde linum ita vocetur. Sed de hoc paullo post. Scaliger, quasi certissimum esset, litteram à linea deduci, Priscianum & ceteros eiusdem sententiæ litteratores condemnat, quod nomen hoc deriuent, vel à litura, vel à lego, & iter, ceu legitera diceretur. Nec eo contentus, ultra pergit, litteram dicens minimam esse partem dictionis dicendam: propterea quod & linea, vnde dicta est, minima quoque sit dimensionum; atque hinc fieri, ut elementi quoque nomen mereatur. Hoc statuto veterum sententiam conuellit, qui falso litteras notas dixerunt, elementa autem pronuntiationes. Litteram quidem notam esse permittit, at elementum pronuntiationem negat, sed ipsum illud, quod pronuntiatum, esse contendit. O sublimitatem cauillatoris! quasi aliud dicere voluerit Priscianus, quàm quod Scaliger exponit, cum pronuntiationis nomine perinde ille vititur, atque oratio sæpè dicitur id quod oratur,

Littera nomen vnde deducatur.

non

non ipsa actio orantis. An non enunciatio, affirmatio, negatio, & similia, eodem modo apud Dialecticos intelliguntur; cum per orationem quæ vox est, tamquam per genus suum, Aristoteles ea definit? Elementum autem non solum id quod pronunciat, sed notam etiam esse vult, quia sit pars dictionis, ipsam, ut verbis eius utar, constituentis; sicuti ignis, aer, aqua, terra, corpora hæc nostratia. Video hic collectionem planè Cæsaream, Elementum est pars dictionis, ergo est nota. vult enim vir hic Dialecticæ peritissimus, nos tam acutos esse, ut enthymema hoc ad hunc modum expleamus: Elementum est pars dictionis, dicitio est vox scripta, ut post in eodem capite docet, & pars est eiusdem naturæ cum toto: ergo & elementum perinde erit nota eius quod pronunciat, atque tota dicitio scripta. Optimè sanè Theodecten monuit Aristoteles, cauillatoris esse, homonymis apud audientes uti: ut scilicet Priscianus & ceteri veteres malè videantur dixisse, hic ex dictione scripta argumentum ducit ad dictionem primò, propriè & simpliciter dictam. Dicitio scripta haud secus dicitio est atque homo pictus est homo; quo fit, ut procedat collectio, non aliter, quàm si quis dicat: Manus est pars hominis, ergo manus est pictura. Non nego, dictionem scriptam, dictionem dici, sed analogicòs: atque ita elementum quoque Priscianus fatetur per vocis abusum de notis dici. Si verum esset quod littera à linea, vel à litura diceretur; rectè antiqui statuisent, nomen hoc propriè ipsis notis conuenire, & analogiæ ductu ad voces transferri; nisi fortasse Scalliger neget, lineas potius notis, quàm vocibus, conuenire. Deinde si à linea littera dicatur, necesse erit fateri, nomen hoc non prius elementis vocabulorù datum fuisse, quàm scriberentur; cum vocibus nulla antea fuerit cum lineis communio; quæ tum demum nata est, cum animi sensa, non solum verbis, sed lineis etiam, homines exponere cœperunt. Nos ex hac opinionum diuersitate in eam concessimus sententiam, ut litteræ nomen antiquius esse credamus, quàm ut eius origo apud Latinos sit querenda: quam opinionem meam ipsa deinde litterarù natura confirmauit. Propriè enim litteræ est, ut minima pars vocis esse possit: qua nota sic natura eius explicatur, ut vocalibus etiam per se extra sermonè explicatis, siue dictione integram constituant, siue nõ constituant, conuenire cernatur: ad quam normam priorem etiam definitione meam intellectam volo.

Hoc ipsum autem vocis notatione clarissimè expressum est, non illud quidem in lingua Latina, sed eam quam Cimmerij, primi Italiæ incolæ, sub Iano auo suo loquebantur. *Let* enim membrum significat, quæ vox passim ab aliis delicatioribus *Lit* effertur: *Em* autem simplicem vocem notat; unde *Emmen*, est vocem eiusmodi proferre, ut cum dicimus, *Em dar niet emmen*/id est, ne simplicissimam quidem vocem audet proferre: alij pro *Emmen*/ *Emmen* dicunt, sono quodam medio ex V & I. Huius contrarium est *Muten*/ pro eo quod est, nullam vocem edere; hinc *Muit*/ pro tempore eo quo aues in tenebris seruantur ne canant. Hinc Latinorum Mutus. Multi tamen in *Em* siue *Em* aspirationem exiguam addunt, ut sit *Hummen*/vel *Hemmen*/ unde nobis *Hummen*/ pro eo quod est murmur & confusum sonum edere: unde *Hummen*/ crabrones vocantur, à magno bombo quem edunt inter volandum. Ex eodem fonte Hebræorum *ממ* homo siue hama, quo murmurare & confusum sonum edere notatur. Vocem autem primam nostratam esse, ex analogia formationis cognoscas; eo quod conuersum eius contrariæ sit significationis, quod soli nostræ linguæ suum propriumq. esse demonstraui. Et quamuis fortè quibusdam *Mui* non esset in vsu, est tamen eius proles, *Muit*/ omnibus nota, in ea, quam dixi, notione. Hinc etiam *Muis*, pro animali tacitissimo, unde Latinis Mus, & Græcis *Μύς*. *Muisen* item est tacite querere, perinde atque mustelæ domesticæ, siue eluri mures obseruant, magno nimirum silentio; à qua voce Musæ Latinis & Græcis: quas sic Orphici vocantur, quod magna quiete & silentio omnium rerum externarum ei opus sit, qui diuina velit inuestigare: qua de re alibi. A *Muit* etiam sit Mustela, quo animal significatur quod clam furatur: nam *stelen* est furari. Esse autem hoc nomen nostras, non Latinum, ex eo perspicuum est, quod nobis apertissima sit etymologia; à natura animalis perita, quam Latini domi suæ nequeant inuenire. Has igitur dictiones *Em* & *Mu* tum de conuersionis formula nobis peculiari, tum de vocibus inde manantibus, & earum interpretatione, naturæ rerum significatarum congruenti, quam frustra alibi quæras, constat prius in nostra, quàm in alia lingua fuisse: atque idcirco omnia itidem vocabula, ex his primordiis deriuata, nobis deberi; tamen si in desue-

Cimmerij
primi Italia
incola.
Let siue *Lit*.
Em siue
Em.
Emmen siue
Emmen.
Hemmen siue
Hemmen.
Muit.
Muis.
Muisen.

Muis.
Muis.
Muisen.
Musa.

Mustela.

in desuetudinem quædam apud nos abiuerint, quæ, si quod antè postulauit, detur, in vsum matricis linguæ de sobole licet reuocare; quo sensum prima lingua, quæ ad eius fieri potest, diuitias suas dissipatas colligat. Sed quo magis clarescat, *Em* siue *Em*/ pro voce esse vsurpatum; ex composita etiam dictione argumentum sumemus. Non raro enim fit, ut vox simplex alta obliuione sit sepulta; cum tamen in compositione vsus eius seruetur, quo casu significationem ab ea petemus, quod semel dictum, ut vbique in similibus valeat, posco. *Asem*/ siue *Asem*/ ut alij effertur, pro diuersitate dialectorum, anhelitum significat, siue aërem, quem diducto pectore intus rapimus, & compresso expiramus; quod nomen datum est ab vsu homini proprio. Cum enim locutione à ceteris animantibus omnibus differamus; ab hac excellentia vehiculo vocis nomen *Asem* datum est, quo, ad verbum, alimentum vocis notatur. *Asem* enim alimentum est, unde *Asem* alimentum vocis. Subiectum enim, siue materia, ipsas qualitates alere idcirco dicitur, quod eas, non secus atque nutrimentum quoddam, sustentet ac conferret: quod cum omnibus formis accidentariis est commune, tum nusquam clarius, quàm in voce, quæ pro ratione spiritus innumera recipit discrimina: quæ cum lusciniâ studiosè persequitur, tantum frequenter alimenti voci tribuit, ut seipsam spiritu omni & vita exhauriat. Videmus & illos qui alta voce diu quotidie cantant, plurimum sibi querere alimentum, quod vox plurimum absumat: & hinc inter cetera exercitationum genera, apud medicos non postremum locum ei tribui, quod alta voce constet, vel cantando, vel legendo, vel etiam ad populum orando. Ad magnam enim & diurnam vocem, bonis lateribus opus est, & robustis; ad robur, copioso nutrimento. Bene itaque spiritum hunc quem attrahimus, & rursus efflamus, vocis alimentum linguæ nostræ fabricator vocauit, ab vsu videlicet tanto nobiliore, quanto nobilior est & præstantius, fermocinari, quàm vitam dumtaxat simplicem, qualis communis omnium est animalium, inspiratione tueri. Latini ab *Asem* Anem fecerunt, & addita terminatione, Anema, ac deinde Anima. Hic aliud linguæ nostræ compendium considerandum, quod eadem vox ut verbum, & ut nomen vsurpetur, citra tamen ambiguitatem orationis, quam constructio integrè tollit. *Asem* enim nomen est, dum dico, *te hæc misjet asem*/ id est, ego duco spiritum meum; at si dicam, *te asem*/ id est, ego duco spiritum, *Asem* verbum erit. Ab *Asem*/ siue ut verbum, siue ut nomen vsurpetur; sit *Aem* syncopòs frequens nobis in ore, à quo Græcis *ἀνμ*, id est, spiro: verum *ἀνεμος*, pro vento, sit interiectione *Ni*, ut apud Latinos Anima, qua voce anhelitus primò significatur; ut in illo Plauri: An f x ter anima vxori tuæ? Et apud Virgilium de malo Medica:

*Animas & olentia Medi
Ora fouent, illo & sensibus medicantur anhelis.*

Quia vero in respiratione vitam consistere, Romani præci videbant, ita ut esset idem & vitæ & spirationis finis, animam pro eo posuerunt, quod homini vitam dat. Græci à prima lingua longius recesserunt, dum quemuis ventum Anemon vocarunt. Ex *Asem* itaque anima, *ἀνμ*, *ἀνεμος*, quorum Eryma è nostra lingua petita, monstrant, ut paulatim à primò vocum vsu sit recessum. Cum igitur clarum sit, *Asem* siue *Asem* ab *Em* siue *Em* fieri, clarum item erit, *Em* siue *Em* vocem notare, si ut nomen vsurpetur; sin ut verbum, idem esse quod vocem emitto. Quamobrem *let-ter-em* notabit membrum ipsius vocis. *Ter* enim siue *Ter* articulus est: sed quia *Let* dicimus, & *Lit*/ex *Litterem* Latinus fecit Litteram, quæ nominandi casu Littera dicta. Nobis breuitatis, quam vbique quærimus, causa, per caudæ incisionem, *Letter* nunc vocatur, haud dubiè *Let* dicenda: nisi discrimen esset seruandum inter *Let*/ quo generatim quoduis membrum significatur; & inter *Letter* decurtatum à *Letterem*. Ipsa itaque nominis origo demonstrat, Litteram vocis membrum esse; at illud maximè membrum est, quod à toto, quod oppositum est, quam longissimè recedit. Minimum igitur membrum, dum simpliciter membrum vocis dico, intelligetur, quod à totius natura maximè distat. Hinc modò constat, litteræ nomen prius voci, quàm voci scriptæ conuenire, nec dici à Litura, nec à Linea; & ita tolli omnem illam Grammaticorum de elemento & littera disputationem: tum etiam per duplex & scribendum esse, atque ita ob duplicem consonantem primam produci. Cum ergo *Letter* vocabulum nostrum, & Littera Latinorum, hanc habeant symphoniam, ut alterum ab altero deductum videatur, necessarium erit, consisteri,

Asem / siue
Asem.

Asem.

Anima.
Aem.
ἀνμ.
ἀνεμος.

Littera, id
est, membrum
voci.

Elementi de
littera quo-
modo diffe-
rantur.
Elementi de
finitio.
Elementum
unde dictum.

Et.

Idem.
Idem.
Mino.

Littera nomē
quomodo scri-
bendum.

siteri, primogenium ius penes illam esse linguam, in qua ratio rei naturam explicans inuenitur. Elementum igitur & littera non illud habebunt discrimen, quod Priscianus annotauit: sed elementum prima pars cuiusvis rei composita; littera prima, siue minima pars orationis dicitur. Quoniam autem de linguarum primatu agimus, & is penes eam sit, quæ pluribus est prior, & prior nostra deprehensa sit in vocabulo Littera: tentemus an etiam prior sit in Elementi nomenclatura. Elementi nullam apud Latinos video Etymologiam: qua de re si principio à Platone confirmato consentanea dicemus; fateri oportebit, ex alia lingua ad Latinam venisse: non è Græca, aut Hebraica, ex alia igitur; videamus ergo an è nostra. Cerno hic latissimum campum, & multarum vocum elementa in vnus elementi nomine aperti, quæ nihil est necesse sigillatim ad viuam rescicare. Et & Le opposita sunt, è quibus duobus conuersionis apud nostrates vsurpatae generibus, varia vocabula nascuntur; & inter alia, Et significat quicquid subtile est & nobile: eo quod, quanto quæque res simplicior est & minus composita, tanto propius ad primæ causæ simplicitatem accedit: de quo alibi lauius, ne hic omnia simul congeram. Et igitur inter alia exile quoddam significat: Et membrum esse, modò dictum. Idem idem quod ducit, siue agit ad aliquid, cui contrarium est per conuersionem Idem, quod est, abducere ab aliquo, siue abigere. A Idem verbum est antiquam Latinorum Mino, apud Bibliorum interpretem eleganter vsurpatum: quod si quis, vt minus Romanum, reiiciat; Festum audiatur, qui Agafones minantes, & Agere minare interpretatur. Mino autem à Idem esse, mutato E in I, palam est; quandoquidem conuersio nostratium propria, hanc vocem ab origine prima nostram esse conuincit; quæ cum nobis & Latinis communis sit, ad Latinos à nobis venit. Et uent igitur particulatim diceretur, Et let ment; sed Tau apud nos frequentissimè in compositione, & simplicibus etiam vocibus, Euphoniæ causâ, eximi, in Originibus sepius monui, quàm in eo hic multum me esse oporteat. Exempto igitur Tau, de more nostro, riment idem est, quod res subtilis membrum adducens, siue secum agens. Cernimus hic principio elementum esse quid exile & simplex, deinde ex ipso membra constitui omnium corporum compositorum. Nullum enim membrum est animalis tam exile, quod non ex elementis constet. Postremò, tertia dictionis parte docemur, elementum non propriè de illis dici, quæ non moueant. Singulis enim elementis suis est motus: Igne, aëri, aquæ, & terræ, quorum mixtione, dum alia ab aliis aguntur, & mouentur; membra corporum producuntur: ita vt Elementum, de vi nominis, describi queat, subtilissimum & simplicissimum quiddam esse, quod motione sua membra adducit: vel, Elementa esse corpora simplicissima, quibus inter se agentibus, membra fiunt. Vnde cernas, elementum non quamuis partem esse, sed eam, in quod vel minimum membrum vltius, vt in partem subtilissimam, resolui possit. Ex his igitur elementis, quorum mixtione & agitatione membra viuentium constituuntur, appellatio transiit ad litteras, quarum motione, verba, quæ sunt membra sermonis, in medium proferuntur, & quasi minantur: eo quod instrumenta vocibus edendis destinata, ipsa verba quodammodo ad aures, quibuscum loquimur, minant; quod in iis, qui magno conatu, & grandi spiritu, voces suas proferunt, quales sunt Alemanni & Sueui, clarissimè videtur. Et hæc quidem de nominum litteræ & elementi rationibus: quibus si Latini meliores, & propius rei naturam aperientes, adducunt; libenter eis de primaria harum vocum possessione cedemus. Tempus iam esset, vt ad litterarum diuisionem accederetur: quod equidem facerem, nisi Scaliger remoram puppi inieisset, qua re etiam cursum impediuit. Quia enim litteræ nomen per simplex T scribendum contendit, eo quod à linea deducatur, possitque summa viri vndiquaque in omni scientiarum genere doctissimi auctoritas sententiæ meæ pondus profus eleuare; putauit non abs re fore, si nonnihil adhuc momenti lanci meæ addam; & quantum addidero, tantundem eius rationibus demam. Dicit litteræ primam syllabam naturâ longam esse, quia à lineatura fiat: è quo efficitur, vt malè per duplex T scribatur: cui scripturæ omnes antiqui codices reclamât, quod Paullo Manutio, accuratissimè veterem orthographiam in lucem reuocanti, & perpetuò vetustos codices voluenti, potius credendum existimo, quàm nouam legem Iuliam in Grammatica recipiendam; qui, præter indubitam veterum exemplarium, & inter cetera Pandectarum, qui Florentiæ magna religione

religione seruantur, fidem; addit etiam inscriptionem Prænestinam, quam me quoque memini vidisse, cum illic cum Pighio, antiquitatum omnium curiosissimo inquitore, vetusta monumenta, & inter alia, Syllæ pavementum Iustrarem: Eius quintus versus ita habet,

Cuius ne taceat memorandum littera nomen.

Quocirca vnanimi totius antiquitatis consensui potius accedo, quàm Scaligero, nouam sibi etymologiam comminifcenti, & ex ea, omnes Veteres erroris damnanti. Verum vt demus hoc Scaligero, quod ei nemo est eruditorum assensurus, Litteram à lineatura nomen accepisse, non tamen ob id euincat, primam huius vocis originem, potius Latinam, quàm nostratam esse. Quæram enim vnde Linea dicatur. Non dicit, opinor, à Lino verbo, quod eius prior syllaba breuis sit; sed à lino nomine, propterea quod ex lino linea fieret, qua prius funiculus tenuissimus è lino factus significatur, quàm ductus ille rubricæ, qui ad funiculum à fabris fieri solet; quod ex idoneis auctoribus, qui volent, discat. Verum bene illud quidem, lineam à lino dici: sed vnde linum? Hic, ni fallor, per fugium quæretur ad Græcos, & præsertim Æoles, quorum sermone Latinus & est simillimus, & plurima vocabula accepta refert; Quintiliano id palam confitente, qui hac de causâ ridet Varronem, agrum ab agendo deriuantem, quoniam vox ea apud Græcos nata videtur. Sed Varro fortasse respondisset, se & ipsum illud annotasse, ἀζωὸν Græcis dici: At hanc etiam vocem, non minus apud Græcos, quàm Latinos ab ἀζω, quæ vox vtrique genti communis est, deriuari. Quintilianus certè videtur Græcos facere, quàm Latinos, antiquiores: & idcirco necessariū ei fuisset, cōfiteri, Ago Latinum ab ἀζω Græcorū venisse; cum alioqui quæri posset, cur potius Latinam vocem à Græca, quàm Græcam à Latina deduxisset. Nemini dubium est, quin Latini plurima vocabula acceperint à Græcis, vt omnem etiam acceperunt disciplinam: contra verò, apud vetustos auctores Græcos nullam vocem inuenias, quæ Latinis debeat. Festus Græcis adeò priores dedit partes, vt breue à βραχύ deriuat, & Cænum à κάμω, & non pauca id genus alia: cuius sententiæ fuit. & Varro, vir Romanorū quotquot vmquam fuerunt, doctissimus, Fabij etiam testimonio, à quo dixi in agri origine sigillatum. Plurima enim ad Græcam originem reducit, quæ poterant alioqui Latina videri: vt Ver, quamuis à vertendo formari videatur; suspicionem tamen adiecit, vt paullo antè dixi, posse deriuari à βήρ Ionico. Cænum & Cælum idem à Chaos deducit, & quod huius sui facti rationem redderet, in voce Terminus, dicit, Euandrum, qui in Palatium venit, Arcadem fuisse. Nihil igitur miri aut noui adferent, qui Linum à voce Græca λινός deducunt. Ceterum nos, qui primam linguam quærimus, non putamus satis esse, si vox Latina ad Græcam refertur, nisi Græca quoque vocis etymon addatur. Græci à λειόν, quod lene, planum, & æquabile Latinis diceretur, deducunt; si Græcarum vocum origines scribenti credatur. Quod si à λειόν fiat, nostras erit à primis natalibus vocabulum; quod λειόν à nostra etiam voce deriuetur. Verum quia linum sua natura potius durum est, rude & intractabile, adeò vt manus etiam lædat, priusquam multo hominum labore scabras durasque squamas, quibus horrescit, exuat: mihi nemo facillè persuaserit, hanc esse veram nominis rationem. Immo quia à Græcis ad Latinos vox venit, vt antiquioribus, nobisque cum Græcis sit communis, contemnerentur Platoni dicam, prius apud Cimbro, vt pote Barbaros & vetustiores, quàm apud Græcos fuisse: cuius & illud indicium est, quod nobis sit monosyllaba, quæ breuitate primariam laudem meretur. Videamus itaque, an apud nos etymon aliquod inueniri queat, quod lino magis sit proprium & peculiare. Et & Let per conuersionem nostratam alterum alteri opponuntur; de quibus iam iam plusculum: A Let, quo molestum omne & displicens notatur, fit Li i longum, id est, patior; & Lien, pati, in modo infinito; hinc Lin à quo linum, Græcis æque atque Latinis vsitatum, priore syllaba longa; à quo deinde Linea, nostris & Latinis commune. Qua verò de causâ Linum à patiendo dicatur, in primis diligenti consideratione dignum est, vt quæ nobis aperta sit, quàm variè in nominibus fabricandis luserit architectus, quamque omnium rerum proprias notas accuratè prius expendit, quàm iis vocabula fabricaretur. Nihil est omnino, quantum ego certè cogitatione vlla assequi possum, quod maiora tormenta ab hominibus, quàm linum, patiat; vt iure optimo à patiendo nomen duxerit.

Primum aded ad pœnas ipsa natura accelerat, vt minimum temporis ei in genitalibus terræ visceribus concedatur, sed vere satum, mox quasi matris vtero molestum, in lucem protruditur, & ipsa statim æstate vellitur, vultum ardenti canicula torretur, tostum in contrarium ignibus elementum summergitur; & ne possit enatare, graui pondere depressum tenetur, dum cortex, cuius duritie medullam suam tuebatur, cõputrescat: inde rursus ad contraria tormenta raptum, summæ caloris rabiei exponitur: inde, dum satis à duobus contrariis elementis videtur excruciatum, ad hominum iniurias rapitur, vel enim in saxo, stupario malleo diu multumque contunditur, vel in durissima area denticulatis quibusdam malleis, quo magis concidatur, tam diu à conculcantibus frangitur, dum nihil integri cortex referuet, in quo solo vnicum fuit aduersus iniurias munimentum. Nec porro illud satis: Ab area vel saxo euestigio rapitur ad furcam, è qua suspensum diutissime à mulieribus latissima spatha è durissimo ligno affabrè ad tormenta diuturna comparata, tantisper verberatur, dum ferè omnis fracti corticis munimentum dissipetur. Nec deinde quies: sed iam nudæ ferè medullæ, omnibus pœnè offibus exuræ, ferreis dentibus acutissimis & longissimis miserimè dilacerantur, nulla clementia seque mulierum manus à diuturna carminatione prius reuocante, quàm medulla omnis in tenuissima fila fuerit comminuta, atque distracta. Quid? num hæc truculentæ mulieres finem faciunt sæuendi? Minimè gentium. Simul atque omnia elementa omnem artificum carnificinam ad pœnas exhauserint, euestigid quæ antea discerpserant variis instrumentis, ipsæ suis manibus contorquent, sæpius interim, dum miserum linum tormentis suis nonnihil resistit, moribus impetentes, & veluti rabiosæ in ipsum despuentes. Et quamuis hæc, & plurima, & crudelissima videri possint, sunt tamen & alia adhuc nihilo leuiora perferenda. Vbi iam omnem medullam contorsèrint, & equuleis quibusdam distenderint, confestim inde tractam ad ignes rapiunt: & quasi parum sit, in simplice aqua submergi, in lixiuium derrudunt, in quo, admota ignibus magna lignorum strue, diutissime ebullire cogunt, & inde violentis manibus diu in aqua alia torquent, rursus suspendunt, & siccant vel ventorum perflatu, vel Solis ardore. Inde iterum variè pars per paxillos distrahitur, distracta liciatorio inuoluitur, & totis neruis per pectines distenditur; pars canaliculis intorquetur, vt distenti staminis viscera penetret, iteratis frequentissimè tramatum iactibus, modò dextrorsum, modò sinistrorsum; interea nec ipsi quidem stamini quiete concessa, quod perpetuò sursum deorsum calcibus impulsu subtemen cogitur arctissimis vinculis colligatè, donec tela tandem mutuis filorum nexibus absoluat. Et quasi parum antea linum perperum fuisse, iam denuò alia tormentorum genera. Totum id quod tam variis pœnis agitarum tandem quieturum videbatur, rursus feruenti lixiuio coquitur, ac deinde in frigidam iterum coniectum, magno tortorum labore calcibus teritur, fustibus truditur, atque rectè tandem contorquetur: inde carnificibus delassatis, quod antea vi multa fuit conuolutum, & multis gyris in se retortum, magna vi distrahitur, & paxillis distentum tenetur, dum Sol frigidam excoxit: ita semper, quod pœnarum vis acerbior sit, ab vno extremo in alteru transitur. Iam niue candidius, vt ossa illa quæ diutissime in furca pependunt, nihil amplius videbatur tormentorum experturum; cum ecce subito forficibus discinditur, & infinitis acuum puncturis terebratur. Hinc sordibus variis inficitur, quo rursus noua sit pœnarum occasio, ex aliena culpa, acri sapone illinitur, lixiuio maceratur, ab aliquibus etiam lixatur, ac deinde ingenti manuum vi tunditur, fricatur, torquetur, aqua frigida mergitur, exemptum Sole torretur; atque hoc tormenti genus tantisper iteratur, dum fila filis hærent, tantisper dum quiequã adhuc est quod eisdem iniurijs subiici possit. Inquinatur vt lauetur, lauetur vt inquinetur; perenni quadam Ixionis rota, ad noua semper & vetera tormenta voluendum. Postremò, tor iam carnificinis prorsus dilaceratum, ad immundissimos vsus cõdemnatur, vt scilicet vel fordidis vlcibus, & purulentis indatur, ad tetrum virus exorbendum; vel spongiæ loco sit in scædo podice terendo, vel aliis etiam locis virulentioribus emundandis applicetur. Dies me & verba prius deficiant, quàm omnes iniurias lini queam recensere, quid dico recensere, cum diu multumque per varia genera discurrendo vix centesimam partem cogitatione assequar, nedum sermone queam explicare. Quis enumeret, immò quis mente comprehendat, quot linum vulnera in veterum thoracibus pertulerit, quas

tempe-

tempestates per omnia maria vltro citroque ventis raptum quotidie patitur, & semper sit passurum; dum vel fordidæ & inexplebili mercatorum avaritiæ, vel cruentæ diræque regum ambitioni, vel piratis prædæ inhiantibus, vel miseris piscatoribus vitæ suæ ad alienam gulam explendam prodigis, vel aliis aliorum votis & cupiditatibus, quæ sunt infinitæ, cogitur inferuire. Quid nunc commemorem belluarum morsus, quibus & in mari & in terra obiicitur ad reia damnatû; nulla sua culpa, crebrò vel ipsum dilacerandum, vel misera animalia ad lanienam hominibus traditurum? Sed quid ego in vanum laboro, dum pœnarum persequor infinitatem? Satius sit de lini exemplo illud ad animum nostrum transferre, vt quo pluribus in hac tristi miseriarum valle calamitatibus affligimur, eo semper meliores euadamus: quod Plinius veriùs de lino dixit, quàm tempore suo intelligere quierit, cum eius detriti vsus necdum tam latè, quàm nunc pateret. Postea enim quàm variis iniuriis iam ad minimas lacinias, & viles floccos, est detritum; ad nouam rursus rapitur carnificinam, in qua multis pistillorum icibus aqua guttatim instillante, ad tenuissimam pulterem redigitur, quæ quadrangulis reticulis hausta, chartas dat omni Ægyptiorum papyro innumeris modis præstantiores, quæ quot scribentium iniurijs expositæ sint, nemo ignorat, qui modò sciat, nihil tam nefarium, nihil tam scelestum, nihil tam impium, nihil tam abominandum à pessimo quoque cerebro cogitari, quod nõ lineæ chartæ, ingenti patientis iniuria, illinatur. Fuere Romæ lintei libri, venerandæ illi quidem antiquitatis; sed nihil ad hos nostros, quorû tanta est nunc vilitas, vt linû meritò conqueri possit, maximâ suam, omniq. pretio maiore, flocci fieri paciētiam, qua prius opus fuit, quàm ad hoc tantû perfectionis culmen adspiraret. His itaq. de causis linum à patiendo nomen accepit, iniuria semper melius euadens, vt Plinius dixit: ante quem tamen multis sæculis Esaias nouerat, nihil esse quod pluribus tormētis sit subiectû, quàm linû, quod hac demonstrauit cõparatione: *Contriti sunt quasi linû; qua naturæ suæ nota non ab aliis modò satis est distinctû, sed symbolû etiam præ se fert ad vitam bene instituendam vtilissimû.* Nomenclator enim, vt sic onomatopœum vocemus, vbiq. diligentissimâ curam adhibuit, vt ex ea rerû proprietate nomina duceret, quæ momentû aliquod vel ad mores formandos, vel ad scientiã in animis nostris augendam, haberent. Quid verò in exigua totius humanæ vitæ orbita melius præstantiusq. cogitari queat, quàm illud, cuius monitu ad patientiã instruemur; cuius, inquam, monitu illam consequamur virtutè, per quam solam, animam nostram & lucramur & possidemus? Qui enim se finit externis malis aut iniuriis turbari, is non habet animam in sua potestate; sed, veluti Triton quidam ventorum index, omni externo flatu, modò in hanc, modò in illam rapitur partem, numquam suus ipsius futurus, nisi patientiæ ancora se firmet. Nouit quidem & Socrates & Epictetus ingentes patientiæ opes: sed ij ad veram & solidam patientiam pertingere nequiverunt; eo quod illam ignorarent, cuius solius dono animam nostram à Cacodæmonis, & peccati, & mortis ipsius æternæ seruitute liberamus; de qua Vates noster cecinit; *Tu es patientia mea Domine.* Nulla certè virtus est à gentium magistris celebrata, quæ animum magis nostrum reddat, & eius possessionem custodiat, quàm patientia: nec verò in potestate tantum nostra eum retinet; sed quidquid in ea sordium est & macularû, eluit & expurgat. Aduersa enim, & omnis iniuria, si æquo animo ferantur, non solum eum non lædunt, sed etiã veluti ignis aurû, & nitrum vestes, puriorè reddunt, & tandem efficiunt, vt reapse intelligamus, nos à nemine quàm à nobis ipsis, lædi posse; in quo fortitudinis apex cõsistit. At hæc virtus, vt maxima quidè fuit, cum in aliis quibusdam, tum in Socrate; ita non potuit animum primi parentis labe contaminatum, & in perpetuam hostis seruitutem redactum, vel penitus emundare, vel manu asserere in primam libertatem: quod Christi patientiæ non esset innixa, quæ sola, mortem perferendo, omnium animos à mortali veneno depurgauit. Nostra igitur patientia, ipsius patientiæ per fidem, & spem, & caritatem inherens, nos reddit omni lino candidiores. Quamobrem qui linum à patientia nominavit, voce hac perpetuò obuia perpetuum collocavit monumentum, semper nobis ostensurum, per patientiam omnem animis nostris contingere perfectionem; non secus atque linum tanto melius euadit, quanto pluribus pœnis fuerit excarnificatû. Hoc est quod D. Paullus dixit, *Tribulatio patientiam operatur.* Et alibi, *Vt non segnes efficiamini, sed imitatores eorum qui fide, & patientia hereditabunt promissiones.* Quoties

d 3 igitur

Patientia
lassa.

Lincis vestibus cur sacerdotibus utantur in sacris.

igitur linum audimus, toties recordemur, nos patientia, perinde atque linum, continuo fieri debere meliores & albiores. Et hæc vna de præcipuis causis fuit, ut sacerdotes lincis vestibus in sacris vterentur; quo nimirum memores essent, omnem animis nostris mundiciem per tormenta esse quaerendam: & quæcumque in sacris fierent, ea omnia ad Christi passionem esse referenda; qua, tamquam solidissimo fundamento, patientia nostra stabilita, nos eo perducit, ubi lino mundo & candido vestiri, in splendidissima luce, felicitate perficemur sempiterna. Iam quemadmodum lini fructu siue femine omnia dolorum genera mitigantur & sopiuntur; ita nihil est tam durum aut molestum in omni vita, quod patientiæ fructus non leniat, & suave reddat. Sed quia, si omnem huius symboli latitudinem vellem dimetiri, & sigillatim significata examinare; volumen conscribendum esset tota Marci Iliade ipsissius: hic me continebo; hoc vnum huic etymologiæ corollarium addens, ut semper patientia nostra linum imitemur, tantisper dum candorem caelestem consequamur. Puto me nunc satis ostendisse, lini nuncupandi rationem esse linguam nostram petendam esse; & hac parte cerni, eam Græca & Latina non paullo esse vetustior: tum quia ab ipsa aliæ linguæ vocabulum hoc mutuuntur, tum quia hinc perspicuum fiat, quanto sermonis nostri architectus ceterarum linguarum factoribus in symbolis fingendis sit accuratior & diuiniior. A lino autem fit, ut dixi, linea: à qua voce si Scaligero demus litteræ nomenclaturam deriuari, necesse habemus concedere, eam ab ipsis primis suis natalibus esse nostratam. Verum nos in eo constanter persistimus, hac voce nihil aliud significari, quam membrum ipsius vocis, & quidem minimum, per excellentiæ figuram, eo quod pars, quo minor est, eo magis à totius natura recedat. Habemus itaque ex ipsa nominis notatione perspicuam litteræ tum definitionem, tum orthographiam; quam Scaliger, contra omnem veterum & marmorum & librorum fidem, de falsa nominis ratione, corrupit.

Littera accidentia, Nomen, Figura, Potestas, & Ordo.

PERGAMVS ergo ad litteræ diuisionem, quam multiplicem veteres tradiderunt, nescio quæ accidentia litteræ affingentes. Accidit, inquit Priscianus, Litteræ Nomen, Figura, Potestas; his quidam addunt Ordinem, quod Prisciano non placet; quoniam eum partem Potestatis litterarum esse dicat. Scaliger Potestatem accidens esse negat, sed formam esse ait, qui sit flexus in ipsa voce, tamquam in materia. Ego, quod dicat, non satis intelligo: hoc scio, vocem esse in aëre, tamquam in materia; flexum autem vocis nihil aliud esse, quam instrumentorum vocalium actionem, de cuius differentia, tamquam de causa efficiente, diuersæ litteræ nascantur. Si igitur de flexu agentium organorum loquatur, flexus erit in organis, tamquam in materia siue subiecto: si de eo quod diuersitas flexuum parit & efficit; ipsum illud erit in voce, tamquam differentia in suo genere, perinde atque rationale est in animali. Vox enim cum hoc vel illo flexu, hanc vel illam litteram constituit; atque ita fit, ut potestas, si hic flexus sit, vera sit forma litterarum. Porro quid hic flexus est, quàm ipsa pronuntiatio, cuius quot sunt differentia, ut sic dicam, essentialia, tot sunt litteræ differentes? Ceterum quia Potestas siue Potentia, plurimis modis in Philosophorum scholis accipi consuevit, nec additum est à Grammaticis, quo significatu hic potestatem intelligi velint: obscura est eorum traditio. Equidem apud idoneos linguæ Latinæ auctores sic potestatis nomen video vsurpari, ut eius nobis potestas esse dicatur, quod vel agere, vel facere possumus: qua ratione litterarum potestas generica esset, aures mouere; sigillatim verò specierum potestas, hoc vel illo modo auditus mouendi facultas: atque hanc Veterum sapientiam fuisse, nihil dubito; quam post Grammatici non satis affecti, quia in naturalis scientiæ rudimentis minus essent exercitati, magnam pepererunt obscuritatem. Refertur itaque potestas ad auditus notionem, non aliter à voce differens, quàm color à facultate visum mouendi. Hinc liquet, vocales propriè mouentes, non verò mobiles, esse dicendas; si de potestate mobilitas & immobilitas sit æstimanda. Tantum, inquit Priscianus, interest inter consonantes & vocales, quantum inter animas & corpora. Animæ enim per se mouentur, ut Philosophis videtur, & corpora mouent: corpora verò nec per se, sine anima, moueri possunt; nec animas mouent; sed ab illis mouentur. Vocales similiter & per se mouentur, ad perficiendam syllabam, & consonantes mouent secum; consonantes verò sine vocalibus immobiles sunt. In his cernimus, vocales idcirco mobiles dici à Prisciano, quia per se mouentur ad perficiendam syllabam, &

Vocales propriè mouentes, non mobiles dicenda.

Consonantes sine vocalibus immobiles sunt.

bam, & simul consonantes mouent. Ceterum hæc omnia absurda & Physicis & Dialecticis videbuntur, & modo quodam à Philosophorum auribus abhorrent. Qui enim vocalis mouetur, aut qui consonantem mouet? Moueri non alia ratione dici potest, quàm quod pronuncietur, & omnis vox motione fiat. Mouet autem consonantem; quia dum ipsa pronuncietur, consonans vnà pronuncietur. Nos simpliciter dicimus, litteris diuersis diuersas esse aures mouendarum siue facultates, siue potestates; quæ ab ipsa aëris diuersa percussione nascuntur. Vocales autem & ipsæ per se enunciantur auditum mouent, & consonantibus adiunctæ. Consonantes, quia per se soni non sunt, sed vnà cum aliis sonant, per se aures mouere non possunt. Hinc factum, ut motionis mentio, citra quam nec vox fieri, nec aures pulsari queunt, ad Grammaticos venerit: qua non bene considerata, mobile & immobile litteris affinxerunt, ut illæ mobiles dicerentur, quæ per se aures mouerent; Vel, si omnino in patiendi significatu placet manere, quæ per se possent pronunciar, id est, ex vocalium instrumentorum motione per se gigni. Essentia enim siue forma vocum, in aëre moto siue percusso, ut in materia qualitati subiecta, subsistit. Vocales itaque per se & auditum mouent, & in aëre moto per se gignantur: Consonantes verò sunt motione quidem, sed per se nunquam vel efferuntur vel auditum ferunt. Consonantes enim, Priscianus inquit, siue vocalibus immobiles sunt: quod pronunciatum haud video qui cum semiuocalium definitione à Donato & Probo data, consentire possit: cum hi semiuocales sic describant, ut per se quidem proferri fateantur, tamen syllabam per se facere non possint. Ceterum cum non satis liquidam orationem in riuis reperiamus; probè fecerimus, si progrediamur ad ipsos fontes, aut certè ad riuiolos superiores, & propius à fonte distantes. Hæc in re bonam nobis operam nauauit Plato, singularis omnis melioris eruditionis thesaurus: is in Philebo litterarum distributionem ad ipsum Theut retulit, natione, ut putat, Ægyptium; in quo quid peccarit, nos alibi. Litteras itaque sic partitur, ut alias Vocales, alias Semiuocales, alias Mutas dicat, & Vocales quidem per se vocem facere, sic φωνή interpretatur; Semiuocales vocem per se quidem non facere, habere tamen quendam sonum, quem vocant φθόγγον; at Mutas ne sonum quidem vllum per se reddere. Ab hoc Philosophorum principe Aristoteles sententiam rogetur; qui in poetica trimembrem item fecit elementorum diuisionem, in qua Vocale illud dixit quod citra adiectionem vocem habet quæ exaudiri queat; Semiuocale, quod cum adiectione vocem habet quæ possit audiri, ut R & S; Mutum verò, quod ne cum adiectione quidem per se possit audiri; at cum iis quæ vocem habent, audiatur, ut G & D. Aristoxenus Musicus vocalibus quidem vocem, reliquis verò litteris ψόφους, id est, strepitus quosdam tribuit. Halicarnasseus alteram addit distinctionem; in qua exemplaria, meo quidem iudicio, miserè sunt corrupta, tum quæ Robertus Stephanus Lutetia, tum quæ Wendelinus Rihelius Argentorati excudit. Quo loco itaque sic habent, δευτέρα δὲ καὶ τῶν φωνήντων ἃ μὲν καὶ ἑαυτὰ ψόφους ὀπίσθους δὲ πινὰς ἀποτελεῖν πέφυκε. πρώτη δὲ καὶ τῶν φωνήντων ἃ μὲν καὶ ἑαυτὰ ψόφους ὀπίσθους δὲ πινὰς ἀποτελεῖν πέφυκε. Ego, saluo aliorum arbitratu, sic legendum existimo: δευτέρα δὲ καὶ τῶν φωνήντων ἃ μὲν καὶ ἑαυτὰ ψόφους ὀπίσθους δὲ πινὰς ἀποτελεῖν πέφυκε. πρώτη δὲ καὶ τῶν φωνήντων ἃ μὲν καὶ ἑαυτὰ ψόφους ὀπίσθους δὲ πινὰς ἀποτελεῖν πέφυκε. id est, Altera differentia est, qua eorum quæ vocalia non sunt, elementorum, quædam sonos quosdam de natura sua absoluunt, stridorem, vel sibilum, vel screatum, vel aliquos alios id genus sonos præ se ferentia. Et hæc quidem altera pars est secundæ diuisionis; cui subiungitur ea quæ mutas complectitur. Quædam verò omni voce atque sono carent, neque per se villo modo sonari possunt: hæc quidem ἀφωνα, altera hemiphona, quidam vocarunt: Latini illa muta, hæc semiuocalia dixerunt. Perspicuum itaque, altera hæc diuisione non vocales, sed consonantes litteras, à Dionysio distributas fuisse, quas nomine vocauit αορίστο, ut Aristotelis more loquamur, id est, significationis non definitæ. Addidit Halicarnasseus aliorum item diuisionem, qui elementa trifariam partiti, Vocalia quidem, quæ & per se & cum aliis sonantur, nominarunt; Semiuocalia autem, quæ cum vocalibus melius quidem efferuntur; at per se ipsa deterius & imperfectè; Muta verò, quæ per se neque perfectas neque imperfectas voces habent, verum cum aliis dumtaxat efferuntur. Atque hæc quidem apud Dionysium, alterum linguæ Græcæ, totiusque artis dicendi, Aristarchum. Nobis ex his suspicio suboritur,

Litterarum diuiso in Vocales, Semi-vocales, & Mutas.

vetustissimam illam quidem esse litterarum consonantium distinctionem, qua in semiuocales & mutas diuiduntur; verum non satis liquere, quæ vera vel mutarum vel semiuocalium esset definitio. Cum enim Aristoteles aperte declaret, litteras non quousvis insectiles sonos esse; sed eos tantum, ex quibus oratio constaret: non satis intelligo, qui dici queant semiuocales sonum habere, cum omnis hominis sonus, quo quidem sermo perficitur, vocalem habeat adiunctam, siue eam perfecte, siue imperfecte pronuncies. Quisquis enim S pronunciat, vel E, vel I, vel aliam vocalem auditui occinet: quod si sibilet tantum, nulla addita vocali; iam non edet sonum, qui pars orationis esse possit. Homerus vim venti describens, ostendit in ipso etiam sibilo vocalem audiri, dum dixit, *ἢ ἀνέμοιο*. Iam R littera, E videtur includere, dum sola pronunciat: dum enim canes irritamus, Er dicimus; atque inde littera canina vocata est, eo quod canes ringentes eam quodammodo exprimere videantur. Idem in ceteris iudicium esto. Quis enim L audiat, nisi E iungatur? quod siue perfecte siue imperfecte pronuncietur, à vocalium definitione excludi non potest: nisi fortasse sermo imperfectus, sermo non sit; aut vox imperfecte pronuntiata, vox esse desinat. Sit sanè non omnibus numeris absoluta; ob eam ne causam vocem esse negabis? Quasi verò homo turpis, aut claudus, ab hominis definitione sit eximendus. Forma vocis est, ut audiatur; quod fieri non potest citra vocalium pronunciationem, siue ea perfecta, siue imperfecta. Est tamen hæc omnium Veterum traditio, quam nescio qui Dialecticis acutioribus probare possint: nec aliam secutus est Terentianus, cuius versus Sotadæos hac de re adscribere operæ pretium non putavi. Qui volet cognoscere, quot se difficultatibus implicent Grammatici, Priscianum, Donatum, Probum, & ceteros antiquos, & inter recentiores Scaligerum, consulat, qui semiuocalem putat, non quia vocali præposita enuncietur, sed quia natura talis sit, ut perinde atq. S, obscurum quandam habeat sonum, quæ de re quid sentiam, aut si maius quid non intelligam, modò dixi: & lubenter Scaligerum rogarem, an eundem obscurum sonum in Phi Græcorum exaudiat, quando ea littera in locum F Latinorum ferè succedat, ut in Fama, & *φῆμα*, *φῶρ*, & fur, & similibus cernas. Verum valeant hæc exiliū curarū impedimenta, quæ cum multis tricis implicarit Grammaticos magistros, tū nihil profusū utilitatis adferunt auditori. Nos itaq. pace illorum, quos hic intricatos videmus, licet graui eorum premamur auctoritate, veterum voces in consonantibus distinguendis seruantes, alias iis, quàm Grammatici, definitiones assignabimus; quas non è potestate, ut quidam, aut nominibus, ut alij, sed ab artificio & vñ linguæ petemus. Quia enim nihil emolumenti ex aliorum distinctione video proficisci, nec vllum hæc scriptorem definitionem suam posse tueri: putavi fatius esse, ad illud confugere discrimen, quo consonantes à consonantibus in eadem syllaba differunt; & eas quidem dicere semiuocales consonantes, quæ proximæ vocali in pronunciatione cohærent, ita ut coaluisse videantur; Mutas verò, quæ longius à vocalibus in eadem syllaba recedunt, minùsque soni eius participes sunt quàm proximè cohærentes. Semiuocales enim & Mutæ illic dumtaxat appellationis suæ locum habent, vbi duæ consonantes in eadem syllaba vocalem vel præcedunt vel sequuntur. Atque hinc fit, ut eadem consonantes alibi semiuocales sint, alibi mutæ. Tau enim in Sto, est semiuocalis; in Est, muta. Lambda & Rho omnium ferè consonantium collatione semiuocales esse possunt: quia in eadem syllaba vocali adhærescant, & quasi sono commisceantur; ut in Patrem, Blæsus, Flaccus, Gloria, Precor, & ceteris generis eiusdem, in quibus omnibus consonans præcedens muta censetur, quia longius à vocalis sono recedit, cuius beneficio pronunciat, & aures pulsat. My littera muta est, comparatione Ny in Mna, Mnemosyne, Scamnum, Damnum, in quorum duobus postremis My & Ny ad syllabam posteriorem referenda, quia nimirum in principio dictionis in eadem syllaba reperiuntur, quæ communis est syllabarum distinguendarum regula. Lambda, Rho, Ny, nusquam mutæ sunt, nec præpositæ, nec postpositæ vocali. Mutarum itaque atque semiuocalium discrimen ad litterarum in proferendo ordinem spectat, & illæ quidem minùs sonant, quia longius ab anima vocis, qua pappellatione vocalem meritò dignamur, recedunt: quod apertissimè cum in aliis, tum in hac ipsa voce Dignor, licet audire, in qua N semiuocalis, G muta sentitur. Priscianus quadam tenus hoc subodoratus est, dum dixit, Omnis enim littera, siue vox, plus sonat ipsa se cum

R quare dicitur littera canina.

Semiuocales consonantes. Muta consonantes.

cum postponitur, quàm cum anteponitur: quod equidem verum esse fateor in consonantibus in eadem syllaba vocalem præcedentibus; in sequentibus nequaquam. Quis enim in Ars, non audiat Rho magis sonare, quàm Sigma? Et in Est, magis sonare Sigma, quàm Tau? Spectabat ergo prisca hæc consonantium diuisio ad ordinem litterarum in eadem syllaba: quod non animadvertentes Grammatici, longè aberrarunt, non habentes qua de causa vel Muta vel Semiuocales dicerentur; atque idcirco falsum quoddam consonantium discrimen inductum est, quod quia cum veritate non consentiebat, alius aliter quæsiuit & descripsit. Nos vel hæc nomina, ut profus inutilia, & controuersia numquam definienda plena, reiicimus; vel ad ordinem referimus consonantium in eadem syllaba coniunctarum. Priscianus ordinem partem esse vult potestatis, quod Philosophus Grammatico non facile concedet. Potestas enim absoluta est à collatione ad aliam litteram; ordo nisi inter plura elementa non reperietur. Ordo vel est à natura; vel ab arbitrio; vel ab utroque, certa rerum secundum prius & posterius collatio, tot modis varianda, quot modi Prioris & Posterioris repetiuntur. Proccedit igitur ordo è potestate litterarum naturali, non ut pars potestatis, sed ut litterarum secundum potestatem in pronunciano debita collatio. Scaliger, ut & illud obiter annotemus, quandoquidem proposito nostro annexum est, huic voci, Ordo, Græcam assignauit originem, ex *ἔρον δᾶ* adspirationem Æolico ritu ademptam dicens. At ego pro certo mihi persuasum habeo, à Cimbris, apud quos hæc usque est, vocabulum hoc ad Latinos venisse; nec ad Latinos tantum, sed etiam ad Hebræos. Quæ apud nos principium notat, ut mox docebo. Hinc *ἔρ* in corporibus illud exile est, vnde corpora incipiunt; ut in gladiis, pugionibus, aciculis, & id genus aliis: At dum ad locum refertur, illum locum signat, qui vnicuique ab origine & principio debetur: exempli causa, *ἔρ* id est, est locus mihi assignatus, siue debitus. Omnis enim ordo à primo principio dependet, quod vnum est, omnia certa quadam catena à summis ad ima vsque connectens, quam Iupiter apud Homerum se dicit tenere. Omnibus ergo, ut Aristoteles docet, natura ordinis causa est; ut meritò nomen inde ducat ordo, vnde ducit essentiam. Sumpto igitur nunc eo, quod mox Platonis auctoritate, & ratione deinde confirmabo, ipsum Tau vinculi naturam in vocibus habere; dicimus *ἔρ* nihil aliud denotare, quàm vinculum illud, quo res omnes principi suæ causæ, quæ *ἔρ* dicitur, alligantur. Videtis enim nominis explicatu omnem ordinis rationem contineri; quæ tota in eo consistit, ut omnia primæ causæ certa quadam successione copulentur, ad eum modum, quem in catenæ annulis cernimus? Hæc enim est illa catena, cuius firmitate seruantur omnia; à qua nisi pendeant, è vestigio intereant necesse est: quandoquidem nisi omnia essent coordinata ad vnum, ut libro duodecimo primæ Philosophiæ traditur, omnia statim perirent. *ἔρ* itaque de vera sua interpretatione, significat locum cuique à principio primo, quod est ipsum vnum omnibus boni & essentia exordium, attributum; à qua voce *ἔρ* est ipsa debita rerum collocatio, quæ omnibus boni & firmitatis causam à primo principio adfert. Hinc est quod omnia ordinata naturam confirmant, non secus atque exercitus ab ordine vires sibi sumit: firmitatem autem naturæ nostræ ordine conseruari, ipsa monstrat delectatio, quæ in omnibus eo maior est, quo quæ efferuntur, sunt ordinatiora: quod clarissimè in concentu sentitur, è quo, quamdiu rectus vocum ordo tenetur, vehementissimè delectamur: at si qua vox locum suum deserat, offendit. Hebræi plurima vocabula nostratia litterarum transpositione corruerunt: inter quæ est & hoc, de quo agimus, *ἔρ*: Tur enim dicunt pro *ἔρ*; quo loco Vau per o, non per v, erat pronuncianum. Cum igitur vox hæc communis sit nobis, Latinis, & Hebræis; ex lingua ad alias venit; in qua vera significandi causa reperitur; quam nostram esse tantisper tenebo, dum quis in Torationem dabit rectiorem, meliùsque quid ordo sit, vnde proficiatur, quid rebus præstet, explicentem. Ab *ἔρ* fit *ἔρ* aspiratum; & vocalem producens, quo significatur proprium cuiusque esse; siue id quod rem vnam quamque docet. *ἔρ* fit *ἔρ* id est; meum est, vel mihi debetur: hinc Græcorum *ἔρ* pro termino, & definitione; eo quod his, quid cuiusque proprium sit, ostendatur. Quamobrem ut daret Scaligero, Ordinis vocabulum ab *ἔρ* dextrari; ex eo tamen rursus efficeretur, primam radicem nostratem esse: Græci pro ordine, *τάξις* dicunt;

Ordo.

ἔρ.

ἔρ.

ἔρ.

ἔρ.

ταξις.

τάσσομαι, τάττομαι.

Syllabae litterarum in Cimbrica lingua.

Vocum primarum ratio nota de sono litterarum pendet.

Platonis sententia de vocum primarum ratione.

cunt; quod item de fonte nostro manavit: $\alpha\tau$ enim aestimo significat, α ad; hinc $\alpha\tau$ / & syncopes beneficio, $\tau\alpha\tau$ est, quicquam alicui aestimatione mea addico. Locus itaque cuique vel à natura, vel à cuiuspiam aestimatione addictus, $\tau\acute{\alpha}\xi\iota\varsigma$ dicitur. A $\tau\alpha\tau$ fit $\tau\acute{\alpha}\sigma\sigma\omicron\mu\alpha\iota$, mutato X in geminum S; & hoc rursus mutato in Tau, sic $\tau\acute{\alpha}\tau\tau\omicron\mu\alpha\iota$, à quo $\tau\acute{\alpha}\xi\iota\varsigma$. Fateantur ergo & Græci vel has voces à radice nostras esse, vel meliorem assignent significationis rationem. Et hæc quidem de litterarum ordine; quem non attigissem, nisi Semiocalium & Mutarum mentione ad eum fuisset compulsius: de quibus suam cuique opinionem liberam relinquens, meam aperui suspicionem; de qua quod alij sint censuri, mea vel nihil, vel perparum interest; eo quod mutarum & semiocalium discrimine non sim nec in Analogia nec in Etymologia usus: hoc vnum monuisse contentus, plures esse Murarum & Semiocalium syllabæ apud nos, quam apud Latinos, vel Græcos, vel Hebræos; atque idcirco hac parte linguam quoque nostram esse ditiolem. Vnum certè Tau omnibus aliis consonantibus in eadem syllaba præponitur; quod alio in sermone inuenire non possis: vnde fit, quod mirabile videtur, vt duo Tau in vna syllaba vocalem aliquando præcedat; vt dū dicimus pro $\eta\epsilon\tau$ $\sigma\tau\epsilon\tau\eta\iota\epsilon\iota\epsilon\iota\epsilon\iota\epsilon\iota$. Eadem littera post multo plures alias consonantes, quam in vlla alia lingua, syllabam claudit: vt $\alpha\iota\tau$ / $\beta\alpha\tau$ / $\gamma\alpha\tau$ / $\delta\alpha\tau$ / $\epsilon\alpha\tau$ / $\zeta\alpha\tau$ / $\eta\alpha\tau$ / $\theta\alpha\tau$ / $\iota\alpha\tau$ / $\kappa\alpha\tau$ / $\lambda\alpha\tau$. In $\sigma\alpha\tau$ etiam post seipsum interiecto Sigma, vt ante seipsum in $\tau\sigma\tau$. His itaque & aliis Syllabis apud alias gentes non usurpatis, verborum copia longè maior euadit, quam si paucioribus essemus alligati: qua in re non parum est momenti ad maiorem sermonis perfectionem: quamquam in ea accuratam complexionum enumerationem breuitatis causa relinquo; ne bis sim odiosus, semel insolenti apud Latinos linguæ nostræ prædicatione, rursus prolixo in vocibus ignotis explicatu.

TEMPVS est, vt hac & ceteris diuisionibus litterarum omisissis, singulas inspiciamus; & ea in iis consideremus, à quibus, ad veras nominum rationes eruendas, aliquid accedat emolumentum. Quærenda enim in ipsis elementis ratio, ob quam alia voces aliis rebus designandis sint aptiores, & ex iis de symbolis iudicandum, rectè an secus, à sermonis architecto fuerint è litteris concinnata. Hinc enim liquebit, quæ vocabula prima sint, quæ ab aliis deriuata; & prima quidem, quæ non ad alias voces significantes, sed ad ipsa prima & simplicissima elementa reducuntur. Quia verò sermo vocabulis componitur; is primus dici non poterit, qui vocum suarum causas è simplicissimis elementis non docebit, qua è re, tota de prima lingua rectè iudicandi pendet facultas. Quando itaque primarum vocum ratio tota de sono litterarum pendet, quibus, tamquam pigmentis, res ipsæ denotantur, imitatione quàm fieri potest proxima expressæ; malo aliorum hac in re sententiam aperire, quàm meam, citra auctoritatem, multis rationibus firmare; ne videar id elementis adscripsisse, quod maximè primis nostris vocabulis ad originem vocandis conuenire prouidissem: quod ubi fecero, exemplis paucis docebo, quàm insigni artificio Onomathetes noster usus fuerit in nominibus primis ponendis; quorum recta ratio, ceterorum quoque quæ ex his vel componuntur, vel deriuantur, causas ostendet. Audiamus itaque principio principem philosophorum Platonem, apud quem hæc sententia tenet Socrates Hermogeni: Opinor equidem, o Hermogenes, ridiculum visum iri, si ostendatur, res ipsas litteris & syllabis ad imitationem quandam expressas esse: Attamen sic est necesse. Neque enim quicquam melius habemus, quo veritatem primarum vocum referamus, nisi perinde atque Tragœdiæ scriptores, cum eos ratio quapiam in re expedienda deficit, ad Deos confugiunt: ita & nos dicamus, primarum vocum Deos auctores esse, & idcirco rectè habere; hocque modo respondendi munere defungamur. Num igitur & hæc optima nobis ratio videtur, an illa porior, quod multa nomina à Barbaris simus mutuati, qui nobis sunt vetustiores; an verò quod ob antiquitatem, in ipsis non magis, quàm in Barbaris, veritas queat peruideri? Hæc enim omnia effugia esse possent ei qui rectam primorum nominum rationem reddere nolit; & illæ quidem perelegantes. Atqui vt quis primorum nominum rectam rationem non noit, ita nec posteriorum nouisse poterit, quæ necesse est ex illis, de quibus nihil sciat, declarentur. Alioqui perspicuum est, qui se dicat horum artificium tenere, eum oportere habere quàm maximæ & quàm rectissimæ in nominibus primis demonstrationis facultatem; aut certè nouisse de posterioribus

rioribus nugas se venditurum. Num aliter tibi videtur? Hermog. Nequaquam aliter, o Socrates. Socr. Quæ igitur de primis nominibus equidem sentio, mihi sanè quàm simillima insigni ludibrio & derisioni, nedum ridicula, videntur. Hæc itaque tibi, si velis, communicabo; tu verò, si quid alicunde melius accipere potueris, communicare item mihi tentato. Hermog. Ita faciam: at dic audacter. Socr. Primum ergo ipsum Rho mihi videtur veluti instrumentum quoddam esse omnis motionis, quæ quidem quare nobis $\kappa\iota\eta\sigma\iota\varsigma$ vocatur, non facile dixerimus: sed enim clarum, quod $\iota\eta\sigma\iota\varsigma$, id est, progressus quidam sit. Neque enim η , sed ρ littera quondam utebatur. Principium autem à $\kappa\iota\epsilon\iota\omega$, voce peregrina, qua $\iota\epsilon\iota\omega$, id est, ire, notatur. Si quis igitur vetus ipsius nomen inuenerit, voci nostræ congruens, $\iota\eta\sigma\iota\varsigma$ rectè dici queat. At nunc à $\kappa\iota\epsilon\iota\omega$ peregrino verbo $\kappa\iota\eta\sigma\iota\varsigma$ vocata est, mutatione ex ρ in η facta, & interiecto η . Oportebat autem $\kappa\iota\epsilon\iota\omega$, vel $\epsilon\iota\omega$. Quies verò per negationem progressionis nomen posceret; at elegantia gratia, $\epsilon\iota\sigma\iota\varsigma$ nominata est. Porrò Rho elementum, vti dico, pulchrum motionis instrumentum ei visum, qui nomina condidit ad lationem soni similitudine exprimentam. Ad hanc itaque frequenter eo vtitur; primò quidem in $\rho\epsilon\iota\omega$ $\kappa\eta\iota$ $\rho\eta\iota$, id est, fluere & fluxu, per hanc litteram lationem imitatur; deinde in $\rho\delta\mu\omega$, id est, tremore; post in $\rho\chi\alpha\chi\epsilon\iota$, quod est asperum: insuper in talibus verbis quale est $\kappa\epsilon\sigma\theta\epsilon\iota\omega$, pulsare; $\rho\epsilon\alpha\theta\epsilon\iota\omega$, frangere; $\epsilon\pi\acute{\upsilon}\rho\epsilon\iota\omega$, trahere; $\rho\acute{\upsilon}\rho\omega\tau\epsilon\iota\omega$, terere; $\kappa\epsilon\rho\mu\alpha\tau\eta\iota\kappa\epsilon\iota\omega$, trucidare; $\rho\acute{\epsilon}\mu\beta\epsilon\iota\omega$, vterere. Hæc omnia per litteræ Rho plerumque similitudinem exprimit. Neque enim, vt opinor, linguam in eo quietam sino, sed concutio. Rursus littera Iota ad omnia tenuia, quæ maximè per omnia penetrare queant, quamobrem $\iota\epsilon\iota\omega$ & $\iota\epsilon\delta\omega$ hoc elemento imitatur. Quæmadmodum per ϕ & ψ & σ & ζ , eo quod flatuosæ sint litteræ, omnia id genus imitatus, per ipsa nomina componens, vt $\psi\upsilon\chi\eta$, frigidum; $\zeta\epsilon\omega$, feruens; & $\sigma\epsilon\iota\delta\omega$, concuti; & $\sigma\epsilon\iota\sigma\mu\acute{o}\varsigma$, concussio vocatur: & vbicumque flatuosum quiddam imitari Nomenclator vult, eiusmodi litteras inducere videtur. At verò litteræ Δ cōpressionem, & ipsius T vnā cum linguæ innixu, & sustentationis vi, vtilem videtur exillimasse, ad vinculi & stationis imitationem. Quoniam porrò maximè labat lingua in Lambda proferendo, id animaduertens assimilator, nomina ex eo fecit $\lambda\epsilon\iota\omega$ pro leuibis, & verbū ipsum $\delta\lambda\iota\delta\acute{\alpha}\nu\epsilon\iota\omega$ pro labascere, & $\lambda\iota\pi\alpha\epsilon\theta\eta$ pro pingui, & $\kappa\alpha\lambda\lambda\omega\delta\epsilon\varsigma$ pro glutinoso, & id genus alia omnia. Quatenus verò labanti linguæ litteræ γ facultas succurrit, eatenus per $\gamma\lambda\upsilon\kappa\acute{o}$ dulce, & per $\gamma\lambda\omega\iota\omega\delta\epsilon\varsigma$ lubricum. Iterum sonum V intus harentem sentiens, $\epsilon\iota\eta\delta\omega$ & $\epsilon\tau\tau\delta\varsigma$ dixit pro intus, res ipsas similitudine litterarum exprimens. Iam & ω magno tribuit & longo ipsum η , quoniam litteræ magnæ sunt. Cum verò ad $\sigma\epsilon\theta\gamma\sigma\iota\lambda\omega\sigma$, id est, rotundum, opus haberet σ , plurimū eius admiscuit, vt exprimeret rotunditatem. Ceterum & alia tum per litteras, tum per syllabas rebus seruire cogit nomenclator, vt & signum faciat & nomen. ex his verò reliquas formas his ipsis componere imitatur. Hæc mihi videtur, o Hermogenes, nominum rectitudo esse. Hæc Plato: quem vellem omnium elementorum sonū diligenter tradidisse; quod quia non fecit, ex aliis, quoad fieri potest, reliqua nobis vocalia pigmenta sunt petenda. Dionysius Halicarnasæus, acerrimus sermonis Græci censor, sic a longum pronuciari dicit, vt os aperiat plurimum, & spiritus sursum ad cælum feratur: η verò quod nostrum ϵ longum est, sic sonandū, vt oues balant, effertur vult vt sonus ad linguæ basim firmetur, & os minus quàm in α longo recludatur: O magnum, rotundum sonum habere dicit: I longum, circa dentes spiritum eliso & ore minimum recluso: Lambda lingua ad cælum sublata: Mi labiis compressis. Reliqua, quæ addit, non admodum nobis conducunt; eoque breuitatis causa, & quia liber eius De nominum compositione passim doctorum manibus teritur, hîc omittentur. Hoc tamen addam, Lambda suauem sonum reddere, & Rho asperimū, My & Ny medium quiddam habere, & per nares effertur sono quodam cornicinum: Sigma verò ingratum, & insuaue esse, & odiosum valde, & molestum, si frequenteretur: sibilum enim ferinam & brutalem potius vocem, quàm ad humanam pertinere; & veteres idcirco rariùs eo usos fuisse. fuisse item qui carmina fecerint a sigma, in quibus totis nullum Sigma reperiretur. Hæc Dionysiaca Allemannos & Sueuos malè habebunt, qui non alia magis de causa Saxones, & reliquos Germanos, derident; quàm quod studiosè Sigma vitent; quod ipsi contra, tamquam generosissimum elementum, magno spiritu efflant, pro Dat Das / pro Wat Was / & similia pro similibus di-

Litterarum diuersi soni ex Platone. Dionysio Halicarnasæo, Martiano Capella, &c.

Allemani & Sueui derident Saxones & reliquos Germanos. quod studiosè Sigma vitent.

bus dicentes. In duplicibus autem semiuocalibus, Zeta maximè laudat, de soni suauitate. Mutarum hanc habet pronunciationem, ut e cum sua adspirata & media extremis labris efferat, dum spiritus ex arteria propulsus oris compressi vinculum soluit: D verò cum sœcis ita profert, ut lingua ad superiores dentes figatur, spiritu per dentes eliso: reliqua deinde tria, Cappa, Chi & Gamma, linguam superius ad laryngem dicat referre. Atque hæc omnia ea de causa diligentissimè discussit, quo doceret, qua nominum compositione sermo suauissimus redderetur. Nobis alia ratione sunt examinanda, quo nimirum intelligamus, quæ vocum pigmenta, quibus rebus designandis sint accommodata. Nunc ad Latinos descendamus, ut ex iis litterarum quoque vis & potestas cognoscatur. Martianus Capella formationem litterarum ad hunc modum exsecutus est: A, sub hiatu oris congruo solo spiritu memoramus: B, labris per spiritus impetum reclusis edicimus: C, molaribus super linguæ extrema appulsis exprimitur: D, appulsu linguæ circa superiores dentes inascitur: E, spiritus facit lingua paullo pressiore: F, dentes labrum inferius deprimentes lingua palatoque dulcescit: G, spiritus cum palato: H, contractis paulum faucibus ventus exhalat: I, spiritus prope dentibus pressis: K, faucibus palatoque formatur: L, lingua palatoque dulcescit: M, labris imprimitur: N, lingua dentibus appulsa collidit: O, rotundi oris spiritu comparatur: P, labris spiritus erumpit: Q, appulsu palati ore restricto: R, spiritum lingua crispante corraditur: S, sibilum facit dentibus verberatis: T, appulsu linguæ dentibus impulsis excuditur: V, ore restricto labrisque promulis exhibetur: X, quidquid C & S formauit, exsibilat: Y, appressis labris spirituque procedit: Z verò idcirco Appius Claudius detestatur, quod dentes mortui, dum exprimitur, imitatur. Hæc Capella in Mercurij & Philologiæ nuptiis, nec hac nec illo sat benignè fauente. Doctius numerosusque Terentianus Maurus de eadem re hos nobis veritus dedit:

Vocaliū pronun-
ciatio ex
Terentiano
Maurō.

Nunc singula quam possideant in ore sedem,
Ictusque suos concipiant, & vnde rumpant,
Vt quincero versu blaterabo Sotadeo.
A prima locum littera sic ab ore sumit,
Immunia rictu patulo tenere labra,
Linguamque necesse est ita pendulam reduci,
Vt nifus in illam valeat subire vocis,
Nec partibus ullis aliquos ferire dentes.
E qua sequitur vocula dissona est priori,
Quia deprimit altum modico tenore rictum,
Et lingua remotos premit hinc & hinc molares.
I porrigit ictum geminos prope ad ipsos,
Minimumque renidet supero tenuis labello.
O Graingenium longior altera est figura.
Alter sonus atque temporum nota variata
Compendia nostri meliora crediderunt,
Vocalibus ut non nisi quinque fungeremur,
Productio longis ut daret tempora bina,
Corruptio plus tempore non valeret vno.
Hinc ita minus scribimus, hinc & o supremum,
Vna quoniam sat habitum est notare forma,
Pro temporibus que geminum ministrat usum.
Igitur sonitum reddere cum voles minori,
Retrorsus adactam modicè teneto linguam:
Rictu neque magno sat erit patere labra.
At longior alto tragicum sub oris antro
Molita rotundis acuit sonum libellis.
Y quam memorant, vocibus autem est Latinis,
Vocalibus autem quoniam iugata Græcis,
In nostra etiam verba dabat frequenter usum.
Subiecimus illam, cui nomen V dederunt,

Vocalem,

Vocalem, sonantes sibi que ingaret omnes,
Et sola sonum redderet ex sua figura,
Quem scribere Graius, nisi iungat OY, nequibit:
Hanc edere vocem quoties paramus ore,
Nitamur ut O dicere, sic citetur ortus:
Productius autem cœuntibus labellis,
Natura soni pressior altius meabit.

Atque hæc quidem de vocalium pronunciatione, in quibus postrema quæ de Y & V canuntur, in exemplari Colinaei, quod solum mihi ad manum est, sic corrupta sunt, ut Ramus ea transfuerit; id contentus annotasse, Vocali V proprium sonum non satis aperte à Terentiano assignatum, nec soli V id conuenire, ut sonum reddat ex sua figura: in quorum vtroque, mea quidem sententia, fallitur. Nam integrè sonum V expressit, aiens, in V pronunciano, soni initium idem esse cum O; verum in progressu labella coire, & productius exflare: quod dum fit, figura ipsius litteræ labris formatur, quam in aliis vocalibus non inuenias. Nicolaus Briffæus egregiè has difficultates dissimulat, eo interim longissimè errans, ut Ramo erroris causam præbens, quod dum Terentianus dicit, *Hanc edere vocem quoties paramus ore*, scribat in commentariis, de sono $\tau\psi\lambda\omicron\upsilon$ Terentiani Mauri veritas restituat. locum intelligendum. Nec mirum tamen nihil hic rectè ab vtroque de Terentiani sententia cogitatum; cum eius generis mendæ sint, nihil ut sani, his non expurgatis, elici queat. Nos itaque pro *Ama*, vt est excusum, *Auia* reposuimus, quia nulla vox Latina per hanc litteram eat: quod paullo post sic Terentianus expressit:

Tertiam Romana lingua quam vocant Y, non habet,
Huius in locum videtur V Latina subdita.

Rursus pro, *Quam scribere Graius*, repolini, *Quem scribere*, ad sonum nimirum, non ad figuram ipsius V referens: deinde pro Y lego OY, ut dicatur Graium hunc sonum scribere non posse, nisi O & Y iungat. Quod Terentianus ipse alibi his verbis confirmat:

Græca diphthongus ov litteris tamen nostris vacat,
Sola vocalis quod V complet hunc satis sonum.

Huc spectat & illud Aufonij:

Vna est in nostris qua respondere Lacones
Littera, & irato regi placere negantes.

Iam illud, *Nitamur ut V dicere, sic citetur ortus*: nos legimus, *Nitamur ut O dicere, sic citetur ortus*. Nam V & O principium pronunciationis idem habent: cum in vtroque lingua retrò agatur in soni exordio, qui in fine differt; quod V prominentibus labellis, & ad formam V retrò compressis, altius enuncietur: O verò rotundo rictu, lingua & labiis reductis, sonum finiat: quod vt nec Ramus, nec Syenei præfecti Scholiastes, Nicolaus Briffæus, exuere de mendarum tenebris quiuit; ita magnū operæ habet pretium, si diligenter consideretur: propterea quod ex eo causa cernatur, ob quam in prisco litterarum numero, hæcenus apud Hebræos conseruato, & à nobis post opportuniùs explicando, duæ vocales V & O non distinguantur figura; tamen post punctis adiectis cœperint discerni. Neque Hebræi tantum, vt post necessariò erit repetendum, solam vocalem V scribebant; sed Tusci etiam & Umbri Italiæ populi vetustissimi, figura ipsius O carebant, V eius loco ponentes, Plinio apud Priscianum teste: quamquā non dubito quin, perinde atque Israëlita, sonum vtiusq; litteræ vsurparint. Sed hac de re post copiosius fuerit, non ante poterit ignorari, quàm græcis aciei suæ instruendæ rationem obliuiscantur: de quarum volatu Palamedes hanc litteram fingitur inuenisse. qua de re sic Martialis:

Turbabis versus, nec littera tota volabit,
Vnam sustuleris si Palamedis auem.

Hæc itaque singulare id habet, iuxta Terentiani sententiam, vt sola sit inter vocales, quæ figura sua doceat, quem sonum postulet; hunc nimirum qui labris interioribus strictis, & exterius prominentibus, & modicè diductis, fiat; quæ promula siue prominula dixit Mattianus. Errant tamen & Terentianus & Capella, si verum est quod Ramus tradit; sonum ad inferius labrum tendere. Verum hic eundem sonum sibi fingit ipsius V qui est in

est in Y Græcorum, & ne illum quidem integrū. Veteres enim sic Ypsilon pronunciarunt, ut boues mugiunt; si verum est, *μῦδα* bubulam vocem prima syllaba imitari. Hinc liquet sonum ipsius fuisse, quā quintæ apud Latinos vocalis, tenuiorem; cum hic tam crassus fuerit & rotundus, ut O & Y commiseret. Videntur igitur non sine vitio tam crasse & dense hanc vocalem pronunciaſſe Latini, ut idem quod diphthongus sonaret; aut saltem id constendum, in pronunciano Mugio eos peccasse, & ceteris omnibus quæ per Ypsilon Græci rectè pronunciant. Nam si ratio integra Latinis seruaretur; opporreret alium in Mugio, alium in Musa, ipsius V sonum esse; atque ita triplicem ipsius sonum inueniremus, non modò geminum; duos quidem, solis temporibus, breui & longo, distinctos; tertium densiorem & rotundiorem, ex O principium capientem, & in V tenue siue Ypsilon finitum; qui perperam videtur à Latinis in omni loco seruatus, pro eo ac Terentianus fatetur, huius vocalis eandem cum sono diphthongi Græcorum esse scribens pronunciationem. Nam quòd Ramus hic Latinos potius sequitur quā Græcos, faciat ille quidem id suo iudicio: sed nobis non perluadebit, ut pedanei simus.

Artium parens & alrix Græca diligentia est:

Litterarum porrò curam nulla gens attentius

Repperit, poliuit usque finem ad unguis extimum.

Vt or libenter hic Terentiani versibus; qui si vltquam alibi, hinc maximè locum habere mihi videntur. Distinguat igitur sonus in Mugio, à sono in Musa, & vltima Manandrum, dum fabulam Menandrum apud Terentium legimus; tamen si V in Mugio longum sit: geduinus enim V sonus is esse deberet qui est in Y Græcorū, siue longum id sit, siue curtum; atque ita diphthongus ex quarta & quinta vocalibus, non minus Latinis quā Græcis, fuisset scribenda, si sonorum discrimina figuris æquare voluissent. Quòd autem tam crasse V vocalem efferre soleant Latini, ut soni initium ex O inciperet, & diphthongo Græcorum *ou* ad amissum respoderet; è Plauti versiculis perspicuum red- ditur, in quibus Manechmo Peniculus cum stomacho respondet:

M. Egon dedi? V. Tu tu inquam. Vin afferru noctuam,

Quæ Tu Tu vsque dicat tibi? nam nos iam nos defesti sumus.

Qui enim noctuæ vocem imitari velit, pronunciet oportet Græcorum diphthongum, & eam quidem porrectis labellis, ut eorum interstitio figuram V litteræ exprimat. Non igitur ex Ausonio tantum, & Terentiano, & ceteris; sed ex ipsis etiam noctuis huius vocalis apud Romanos sonus dici potest. Germanus autem, & tenuior V sonus, Ypsilon Græcorum imitari debuisset: quod tam tenuiter pronunciarum solere, cognomen *μῦδα* indicat; quo non distinguitur ab alio elemento, quā ab eo sono quem per diphthongi figuram notabant. Neque enim collatione Iota tenue dici potest; cum Iota sit subtilissimum omnium elementum, nec sonus huius idem sit cum sono illius. Boues certè vocem non mutant; à quibus mugientibus sonum Y discas, si rectè *μῦδα* sit formatum. Aristophanes item in Auibus cuculi vocem *κόρυ* scripsit; quo audito, non solum hoc scies, quando Phœnicis triticū & ordeum demerant; sed illud etiam quo Ypsilon sono fuerit pronunciatum. Latinorum verò cuculus duo monstrat, priore quidem syllaba V, apud Latinos, à quarta vocali sonum exordiri, ut Terentianus scribit; posteriore verò, apud primos Latinos tenuis etiam V sonum fuisse, si Ypsilon quod est in *κόρυ* exprimere voluerunt. Nostrates tamen *κούρυ* cuculi sonum efferunt: quem Franci, more Græcorum, *κόρυ* pronunciant; à quibus dicere licet, qui sit Y Græcorum sonandum. Quod itaq. Priscianus dixit, non video qui veritatis regulæ applicari queat. V autem, inquit, quamuis contractum, eundem tamen sonum; hoc est, Y habet inter Q, & e, vel i, vel æ diphthongum, positum; ut Que, quis, quæ. Nec non inter G & easdem vocales, cum in vna syllaba sic inuenitur, ut pingue, sanguis, linguæ. Dic mihi, ò Grammaticæ, an vnquam vel legeris, vel audieris, Ypsilon Græcorum consonantem esse, atque idem sonare quod V consonans liqueſcēs apud Latinos? Quòd si dixisses in Oprimus, & Maxumus, & similibus, eundem apud Latinos V sonum habere quem apud Græcos Y, consensissem: sed ut consonantis & vocalis sonum eundem statuas; quod faciendum, si V in Quis idem sonus sit qui Y elementi Græci; minimè tibi permittā, tamen si Petrum Ramum huius tuæ sententiæ habeas laudatorem. Sed iam plusculum quā

quā fatis de V vocali: restat ut de consonante dicamus, eandem figuram habentem illa quidem, verum in sonando longè diuersam potestatem sortita. Apud Græcos olim huius elementi vsus non fuit: Æolij tamen digamma suum simili ferè modo enunciarunt, si Prisciano & ceteris credimus; ut dum eodem modo Felenam in principio pronunciant quo Venerem exordiuntur Latini. Terentianus de hac re ita, postquam de I consonante egit:

Versa vice, si sit prior V, sequatur illa.

Cum dico, Vide, contulit I sonum priori,

At ipsa manet tempore quo sonabat antè.

Vocalibus hoc & reliquis prædita seruat:

Vt, vade, veni, vota refer, teneto vultum;

Crenisse sonum perspicis, & coisse crassum,

Vnde Æoliis littera fingitur digammos,

Qua de numero sit magis vna consonantum,

Vocalis in istum magis quā versa sit usum.

De huius litteræ figura, & quare Digamma ab aliis Græcis, ab Æolibus Vau vocetur, post erit differendi necessitas. Relictis modò iis quæ de hac littera in vulgus nota sunt; de I consonante agendum, quæ nec ipsa quidem apud Græcos inuenitur. Huic peculiare, ut inter duas vocales posita, priorem longam reddat: quod Grammatici eo fieri aiunt, quòd hæc littera tali loco posita vim duplicis induat consonantis, quod mihi hætenus, licet vno ore omnes id clament, non probarunt. Diligentius enim ratione pronunciationis subducta, & acutioribus auribus auscultata; animaduerto, eam huius elementi vim esse, ut dum duabus vocalibus interponitur, geminum sonum præstet; alterum vocalis, alterum consonantis proprium; & illo quidem cum priore vocali in diphthongum coalescat; hoc posteriori vocali consonet. In Maior igitur has duas facit syllabas, Mâi & Ior; & in Eius, Ei & Ius: atque hac de causa geminum I scripserunt ij, quibus curæ fuit, ut sonus figuris exprimeretur: qua re non bene perpenſa, in eam ventum opinionem, duplicem hanc esse consonantem; quæ quia vni syllabæ adhærere nequit, sic à Grammaticis est diuisa, ut in Pompeius media syllaba Ei esset; atque in ea I consonans; quod ut Priscianus scripsit, & Scaliger, & ceteri minoris eruditionis homines sunt secuti; ita mihi absurdissimum videtur; quoniam non intelligam, quid in Ei dandi casu ab Is, I consonans esse queat. Cedo tu, quisquis ita dicis, longa ne hæc syllaba sit, an breuis? Longam dicis? Qua ratione? natura ne, an positione? Certè non natura, quoniam si diuidatur, E breue fit: neque rursus positione, quoniam I non sit inter duas vocales. Quòd autem in secundo casu producat, cum id positione fieri dicas, quia I vim habeat duplicis; id ad Ei transferre non potes; cum hic causa longitudinis cesset. Quocirca cum hinc te expedire nequeas; concludo, longam hanc syllabam esse, propter diphthongum. Quæro iterum, quæ sit littera characteristica datiuo, an E, an I, in voce Ei? Quòd si E dicas; totam analogiam quam ipse statuis, euerſis: quandoquidem dicas, ea quæ Ius in genitiuo habeant pronomina, in datiuo I habere; Vs, quod in genitiuo erat, reiecto. Verum si concedas, in Ei I terminationem esse, perinde atque in ceteris id genus vocibus: cogere fateri, I non consonantem, sed vocalem esse: atque si, pro eo, ac desinis, datiuus vna syllaba minor esse debeat genitiuo; velis nolis, eo veniundū, ut fateare, ex duabus his vocalibus diphthongum coalescere; quam cum in Omneis, & similibus, admittas; non video quamobrem hinc sis reiecturus. Priscianus, ut doceret, in medio I consonantem cum vocali priore sonare posse; addit non in medio solum, sed in fine etiam I consonantem veteres posuisse; atque hinc apud Poetas, Cui, & huic, bene poni pro monosyllabis, quia nimirum I consonans sit; quo non video quid dici possit absurdus. Dicat cur Cui, monosyllabū producat; cum nec positione id fieri possit, nec natura: deinde qua fronte dicere audeat, datiuum in vocalem quintam desinere, cum in ceteris eiusdem generis in I terminetur. Quid quòd ne pronunciarum quidem I consonans post vocalem in fine dictionis potest: sed mox simul ac sonum eius accerſis, vocalis existit, & cum sono præcedentis coalescit. Scaliger, dum Priscianum sequitur, & nimium subtilis esse vult, Batauam Erasmi aurem vellit, admonens, perperam ab ipso tradi, V in Cui, perinde atque in

lingua, consonantem esse; quia hic V sit vocalis, & I consonans. Negat enim, V consonantem ipsi C subiici. Respondeat itaque, quibus antè litteris Quis scriberetur, vel Qui; quàm Q in Romanorum usum venisset. Hic, potius quàm se fateatur temerè Erasimum reprehendisse, à Prisciano desciscet, docente, ipsius Q & C sonum ante V consonantem eundem esse; atque idcirco Latinos hac littera posse carere, nec magis ea opus esse quàm alio G in Anguis, alio in Augur. Perinde enim Cui, & Cuis, per eandem litteram C dici posse, atque illa peridem G. Antè ergo quàm Q vsi sunt Latini, necesse fuit ut nominatiuus Qui, æquè atque datiuus Cui, per C scriberetur. In Virgiliano illo versu,

Incipe parue puer, cui non risere parentes,

aliqua exemplaria habent, *Quoi*, more Catulliano: alia, *Qui*, ut Viues legit. Scaliger, non sat sui memor, asserit se in hoc ipso versu *Qui* legere, & ita Veteres tertium casum scripsisse: quod si verum est, necessariò sequitur, V in datiuo consonantem esse, cum ea solum de causa, Q littera addita sit ceteris, ut V consonanti liquescenti præponeretur: ut clarissimè tradit Priscianus, quem licet etiam hoc ipso suo gladio iugulare. Nequeo satis demirari supinam hanc subtilissimorum hominum, Cæsaris præsertim, inconsiderantiam. In Quoi, rogem lubenter, an I postremum consonans sit, an vocalis, diphthongu Græcam cum O magno, cui subiicitur, faciens. Neminem puto tam alienum, vel ab aurium sensu, vel mente, fore; ut Quoi diphthongum habere neget: quod si sic est, nec inter ceteras Latinorum diphthogos hæc sit numerata; quid obstat, ut non similiter ex V, & I, diphthongus admittatur, quàm Græci in Harpyia, & similibus vocibus, vsurpant. An non æquè Harpuiam, atque Phruges & Purrhum, dicere liceat Latinis? Dicatur ergo Cui, & Huic, ut Harpua, & quia, Græca diphthongi, in Quoi, & Cui, & Huic ponendæ, de analogiæ ductu, nec verentur Latini Ei diphthongum Græcam in plurali tertiæ declinationis numero mutuari: quid ni & in Peior Græca diphthongus admittatur; & consequenter in Maior, & similibus, tamen si inter ordinarias Latinorum diphthongos non enumerètur? Quantum autem à veritate aberrant Grammatici, in eo videas, quòd pro Eidem, Idem; pro Eisdem, Isdem; pro Eis, Is; pro Orphei, Orphi; pro Vlyssæi, Vlyssi dici concedant: in quibus apertum est, I vocalem in prioribus, non consonantem fuisse. Sic igitur Vultei in vocandi casu dixit Horatius:

Durus, ait, Vultei nimis attentusque videris:

vbi I cum vocali vnam syllabam facere, licet Priscianus fateatur, ut similiter in Cai, tamen tam ineptè sibi aduersatur, ut cum I litteram characteristicam in eius generis vocantibus casibus esse velit, perinde atque in fili, statuat tamen in eodem capite paulo superius, I in id genus syllabis esse consonantem. Si I pro E hic ponatur, ut dicit, sitque E vocalis; si præterea eadem Vocatiui terminatio est in Fili, & Vultei; quod fatearis: qua fronte audes, o subtilis litterator, negare, I hinc esse vocalem? Quod si in Vultei, in Cai, in Pompei, I vocalis sit: quid ni in Ei quoque datiuo vocalis censetur, iuxta analogiæ necessitatem? Iam si in Ei vocalis sit: cur in Cui, & Huic, non itidem vocalis habeatur? Præterea cum Cai scribas vnam syllabam habere in vocatiuo, & in ea I esse characterem: quid rogo vetat, ut non in Maior quoque prior syllaba diphthongum ex eisdem vocalibus habere dicatur, quam in alia voce Latina admittit? Ouidius non veritus est, è Theocriti Adonide Ai lamentantis gemitum exprimens, in Latinum carmen transferre: & quis non audit in gementibus hanc diphthongum, quæ huic animi perturbationi notandæ tam est naturalis, ut inde Græci *aiólw* pro lamentari & lugere dicant:

Flósq;e (inquit ille) *novus scripto gemitus imitabere nostros.*

Hos gemitus mox adscribit:

Ipsè suos gemitus foliis inscribit: & Ae, ai

Flos habet inscriptum, funestaque littera ducta est.

Quo loco qui hya legerunt, nescio quam sint rationem secuti: cum hya, licet principium sit in Hyacinthus, nullum tamen gemitum indicet, quem inscriptum Ovidius voluit, atque eum quidem sic inscriptum voluit, ut in eodem flore Aiakis nomen exordio tenus legeretur, quoniam addat:

Tempus & illud erit, cum se fortissimus heros

Addat in hunc florem, folioque legatur eodem.

Apollinis

Apollinis itaq; gemitus, & Aiakis nomen, non Hyacinthi scriptum intelligamus, quod est Ai, vox à natura gementibus, cuiuscumque gentis sint, nimis crebrò suggerenda. Sophocles elegantissimè in Tragœdia huic heroi dicata, ad hanc metamorphoseos fabulam allusit,

*Αἰ Αἰ, τίς ἐν ποτ' ὄσθ' ὠδ' ἐπ' ὀνυμόν
Τ' ἐμὸν ζυγώσεν ὄνομα τίς ἐμοῖς κακοῖς;
Νὺν γὰρ πάρες ἴσ' καὶ δὲ αἰόλῃ ἐμοῖ
Καὶ εἶς, id est,
Αἰ αἰ, quis ὅππῃquam credidisset, tam fore
Conforme nomen hoc meum meis malis,
Per quæ mihi Αἰάζει bis modò licet,
Vel ter.*

Verbum enim *αἰόλω*, gemere, & lamenta edere notat, ab ipso gemitus sono fabricatum, & simul Aiakem esse exprimere videtur. Ex hac Ai & *αἰόλω* verbi cognatione, magnum elegantiarum condimentum sibi deprompsit Theocritus in Adonidis iuctu:

Αἰόλω τὸν Ἀδωνί, ἀπ' ὄλετο καλὸς Ἀδωνίς. id est,

Desco Adonin, nam perijt formosus Adonis.

Et paullo pôst,

*Καί τ' ἐνε δ' ἀνορῶ σὺ Ἀδωνί Κύπριδος, Αἰ Αἰ,
Ὡρεα πάντ' ἐλέγοντι καὶ αἰ δρῦες Αἰ τὸν Ἀδωνί.*

At forma exstincta est ut Adonis Cypriidis, Ai Ai,

Montes conclamant cuncti, & quercus Ai Adonin.

Cum ergo ipsa natura nos cogat frequentius ai ai dicere, quàm velimus: quod, rogo, Latinorum erit priuilegium, quo lamentabilem hanc vocem toto suo litterarum regno excludant? Quid quòd Quintilianus apertè tradit; sicut apud Græcos semper diphthongum hanc ex A & I fieri; ita apud Latinos veteres datiuum & genitiuum eadem solere terminari: atque inde apud Virgilium esse, *Pictai vestis*, & *Aquai*, quo loco sic capienda eius verba, non ut apud Virgilium quidem diphthongum bis esse putet; sed in *Pictai vestis*, diphthongi in suas vocales; è quibus componebatur, solutionem. Quamobrem etiam Probus ridiculus, tamen si eum latidet Ramus, dum Ai diphthongum quater in Virgilio dicit inueniri: semel, vbi dicit,

Aulai in medio libabant pocula Bacchi.

Iterum,

Aetherium sensum, atque aurai simplicis ignem.

Rursum,

Exultant æsulatices, furit intus aquai vis.

Postremò,

Dives equum, dives pictai vestis, & aurai.

Nam in his vocales A & I in diphthongum in vno solo versu ecessunt; & id quidè nulli carminis necessitati, sed soli fidei transcribentium credendum, dum dicitur, *Aquai vis*: in ceteris vocales sunt distractæ, non in vnum sonum conglutinatae. Liqueat tamen è distractu, qualis fuerit contractus: de quo satis argumenti mihi suppetit, ad docendum, fuisse olim huius diphthongi usum apud Romanos. Quod si fuit, quid vetat, quo minus mihi dicere liceat, in Maior, Caius, & similibus, hanc diphthongum esse, atque ob eam tempus duplex in illis syllabis audiri? Ultra ergo quatuor diphthongos communi consensu numerari cõsuetas, quatuor aliæ accedent, Ai, Ei, Oi, Vi; de quarum postrema, ut satis multa dixerim; non erit tamen abs re, Terentianum audire, malè à Scholiaste suo & lectum & intellectum:

Nec potest & hoc liquere, an I putemus consonam,

Longa Cui super paretur, cen duabus consonis,

Alteram an? quia consequendo semper I vocalis est;

Tertiam & casus sequentes esse vocalem docent.

Imò si nunc V putamus esse vocalis soni;

I magis vocalis est indicanda subsequens.

Nunc quæ hæc diphthongus ergo ex V & I sit, dicimus:

Non ut *V* nunc sit Latina, sed magis Græcum sit *Y*:
 Siqua quum dicunt, & *Y*as, tale quid Cui ut sonet,
 Temporum & per se duorum non requirat consonam.

Hic *Alteram*, pro *Ateram an*, siue *Alter an*, scriptum erat. Nos correximus, ut de sola coniectura, ut videatur dici, non liquere, an *I* consonam, an alteram litteram, *I* videlicet vocalem, dicere debeamus: Consonam videri, quia *V* longa sit, ob positionem duarum consonantium *I* & *S*, in hoc versu Virgiliano:

Cui semper indignas hiemes solèmq; potentem.

Alteram verò, scilicet vocalem, potius esse, ex eo putaris, quia *I* perpetuo post aliam in fine vocalem vocalis est. deinde casus sequentes datiuum, vocalem esse docent tertiam, cum in accusatiuo in *E*, in ablatiuo in *O* mutetur, & in datiuo & ablatiuo plurali vocalis permaneat. Hoc explicatu quiuis facile percipiet, quid sibi voluerit Terentianus, qui tamen liberum cuique facit, ut, utram velit, sententiam sequatur: hac in re minime probandus, eo quòd nihil in iis sani sit, quæ de *I* consonante in Cui, Grammatici delirarunt; qui me hic, quàm vellem, fecerunt prolixiorum. Nunc ergo consonantium litterarum sonos à Terentiano accipiamus, cuius ea de re hi sunt versus:

Iam cetera, non ordine quo solent, loquemur:

Verùm ut cuique est proximitas loci, soniue.

Ne dicta prius me subigat referre rursùm

Vicina vocum, modico dirempta puncto.

B littera, vel P, quasi syllaba videntur,

Iunguntq; sonos de gemina sede profectos:

Nam muta iubet portio comprimi labella:

Vocalis at intus locus exitum ministrat.

Compressio porrò est in utraque dissonora:

Nam prima per oras etiam labella figit,

Velut intus agatur sonus: at altera contra

Pellit sonitum de mediis foras labellis.

Utrumque latus dentibus adplicare linguam

C pressius urget, sed & hinc hincq; remittit,

Quo vocis adhaerens sonus explicetur ore.

G porrò retrorsum coit, & sonum prioris

Obtusius ipsi propè sufficit palato.

At portio dentes quoties suprema lingua

Pulsauerit imos, modicèq; curua summos;

Tunc D sonitum perficit, explicatq; vocem.

T, qua superis dentibus intima est origo,

Summa satis est ad sonitum ferire lingua.

K perspicuum est littera quod vacare possit;

Et Q similis: namque eadem vis in utraque est.

Quia qui locus est primitus unde exoritur C,

Quascumque deinceps libeat iugare voces,

Mutare necesse est sonitum quidem supremum:

Refert nihil, K prior, an Q sit, an C,

Aut G quoque, vel C, simili parique lege

Adi, quasi desit, numero potest priorum.

Nulli dubium est, faucibus emicet quod ipsis

H littera, siue est nota, qua spirat anhelum.

Quin hanc etiam Grammatici volunt vacare,

Quia non adicit litterulis nouum sonorem:

Sed Græcula quadam scholastica nitela vocis

Vocalibus apta, sed anteposta cunctis:

Hæstas, hederas, cum loquor, Hister, hospes, huius;

Solum patitur quattuor ante consonantes:

Græcis quoties nominibus Latina forma est,

Consonantiũ
soni ex Terē-
tiano Mauro.

Si quando

Si quando choros, Phyllidas, Rhamnes, thyma, dico.
 Septem reliquas hinc tibi voce semiplenas,
 Vix lege solutus poterit ponere sermo:
 Has versibus aptè quoniam loqui negatur,
 Instar tituli fulgidula notabo milto.

F.
Imum superis dentibus adprimens labellum
Spiramine leni, velut hirta Graia vites,
Hanc ore sonabis modò qua locata prima est.

L.
Aduersa palati supera premendo parte,
Obstansq; sono, quem ciet ipsa lingua nitens,
Validum penitus nescio quid cogit inire,
Quo littera ad aures veniat secunda nostras,
Ex ordine fulgens cui dat locum synopsis.

M.
At tertia clauso quasi mugit intus ore.

N.
Quarta sonitus fingitur vsque sub palato,
Quo spiritus anceps coeat naris & oris.

R.
Vibrat tremulis ictibus aridum sonorem,
Has que sequitur littera.

S. X.
 Mox dua supreme
 Vicina quidem sibi dentibus repressis
 Miscere videntur, tamen ictus, ut priori
 S promptus in ore est, agitur pone dentes
 Sic lenis, & vnum ciet auribus susurrum.
 Mixture secunda geminum parat sonorem:
 Quia C simul & qua prior est iugando nisum,
 Retrorsus adactam solidant premuntque vocem.

Et hæc quidem de geminis litterarum sonis, è placitis Latinorum. Hebræi in quinque Litterarum
diuisio apud
Hebræos. ferè discrimina pronuntiationem partiuntur, librum Iezyra secuti, quæ de instrumentis vocalibus distinguentes, alias litteras gutturis, alias palati, alias linguæ, alias dentium, alias labrorum dixerunt: quos tamen alij eiusdem gentis magistri deriserunt; & in primis quidem is qui Ephod conscripsit: quem secutus Rabi Moses, claro satis exemplo demonstrat, ridiculum esse, ipsum Res dentibus efferri, eo quòd ab edentulis etiam proferatur. Nos de Platonis, de Terentiani, de Capellæ, imò de ipsius experimenti & rationis auctoritate, ipsum Rho non dentibus, sed tremula intra palatum lingua dicimus efferri; atque vocum ex ea fabricam ad vibrationis huius similitudinem fieri. Hinc vsui esse in iis notandis, in quibus ratio habetur celeritatis, & motionis, & asperitatis; ut mox suo loco exemplis docebo, & ex Platone modò patefactum est. Iam ineptum est, mea quidem sententia, litteras aliquas ipsius linguæ facere proprias: cum omnes generatim voces hoc instrumento, tamquam plectro, fieri nemo nesciat. Nec illud verum labdacifimum defectui dentium attribuendum esse, ut Hebræorum Grammatici tradunt: nisi balbos, quia his careant, fieri stolidè contendamus, & Demosthenem edentulum in ipsa adolescentia fuisse, cum primam eius artis cui operam dabat, litteram pronuntiare non posset. At video quid voluerint. Videbant canes in ringendo dentes monstrare, atque idcirco caninam litteram dentibus efferri dixerunt. Egregiam verò conclusionem: Dentes ostenduntur; ergo iis sonus gignitur. Contra potius colligendum: Dentes immobiles manent, & labrum superius vnà cum naribus tremulo motu attollitur; ergo naribus vox pronuntiat: cum sonus aërem mouentibus potius, quàm quiescentibus, sit tribuendus. Hinc Persius:

—Vide sis ne maiorum tibi forte

Limina frigescant, sonat hic de nare canina.

e 4

Ringent-

Ringendo enim R profertur, quod fit districtus labiis & naribus diductis, & lingua intus sub palato vibrata: quibus instrumentis omnibus hæc littera fuisset adscribenda; quod Lucilij quoque versu docetur:

Irritata canis quod R R quamplurima dicat.

An non ira hac de causa naribus attributa, quod irati ringere videantur? Sic Theocritus primo Idyllio perquam eleganter de Pane canit,

καὶ οἱ δει δελμεία χολὰ πρὸς ῥῖνι κελθῆται. id est, usque ipsi ad nasum bilis stibulatur acuta.

Er.
Ira.

Quam obrem summo quamoptimæ imitationis artificio nostra lingua Er/ vel Ir/ pro irato, dicimus; qua de voce Latini iram deriuarunt. Quocirca tamen in ringendo canes dentes ostendant, non tamen ea de causa moti denantium pronuntiatio huius litteræ adscribenda; sed iis instrumentis omnibus quæ aërem sic mouent, vt sonus eius tremulus & asper edatur, inter quæ lingua animâ vibrando fetiens; primū locum obtinebit, mox labia districta, huic nares diductæ & suspensæ succedent. At sufficiat hæc de littera canina dixisse; atque vno exemplo monstrasse; quàm languida; quamque parum bene subducta ratione, hæc fiat elementorum partitio: ne, si plura ad eandem sententiam adstruendam adducantur, Hebræorum canes non solum in nos ringant, sed etiam dentes figant. Disputent igitur Moses & Ephodici cum gentilibus suis, & vniuersim omnes Iudæi quam volent; pronuntiationem sequantur: nobis interim liceat, Latinis & Græcis in litterarum formatione magistris vt; in quorū tamen verba non sic iuramus, vt si quid apud ipsos vsu paulatim degenerante corruptum sentiamus, id imitemur. Diphthongorum enim sonos integros hactenus nostros seruant, non in Au modò, & Eu, sed in ceteris quoque omnibus. Nec porò hæc tantum tenemus, sed numero etiam diphthongorum, vt indicaui, superamus & Græcos, & Latinos: quandoquidem integras è mixtis duarum vocalium sonis vsurpamus; Aè videlicet, Ai, Ao, Au, Ei, Eo, Eu, Ie, Oe, Oi, Ou, Ve, Vi; quas vt efferimus integras, ita & integras scribimus. Exempla notiora sunt, quàm vt addi debeant: nisi forte quis hæreat in Ao, cuius sonum in Scaon pro pulcro, & in Scaonlandia pro pulcra regione, audietur. Allemani ipsi A rotundam litteram apicis loco imponunt. In Scaon clarius percipitur hæc diphthongus; qua tamen in voce, alij Scaon/ alij Scaon/ in quibus nos sumus, pronuntiant. E cum o coiens habeas in Scaon/ pro capite, si Campanum Brabantum audies loquentem, cui Scaon pileus, Scaon caput, denotat. Nos Scaon efferimus. Cetera diphthongi cuius obuia sunt. Adde, quod nonnullas voces sic proferimus, vt tres vocales coeuntes audiuntur: Sic ex Scaon vel Scaon/ quo voluptas denotatur, facimus Scaon/ vel Scaon/ vt Campani Brabantii pronuntiant. Verum quia hoc minimè frequens est, & eiusmodi sonus ferè in vicinam diphthongum transeat; non est operæ pretium huic rei diutius immorari. Quamuis enim Scaon vel Scaon dicamus; conuersio tamen Scaon ferè habet, vbi Campani Brabantii Scaon dicunt apertissimè; seruata nimirum mixta trium vocalium pronuntiatione. Præterea vocalium sono longè post nos & Græcos & Latinos relinquitur; cum in singulis longum & breue tempus luculento vocis discrimine distinguamus: & vt diuersos earum sonos habemus; ita longas geminata figura frequenter notamus; quod perinde atque diphthongi geminum tempus trahant, & illud quidem in eodem sono consistens; tamen quandoque scribentium incuria id negligatur, nonnumquam etiam pro A A vna vocali, AE diphthongus notetur; eo quod in pronuntianda hac vocali longa, os, quasi hiando defessum, in E quodammodo desinat: Siue enim Aam/ & Aam/ siue Aam/ & Aam/ scribamus; de eisdem rebus oratio intelligetur: atque similiter de ceteris id genus vocibus cogitandum. Nos aliquando A simplex scribimus; cui si longi temporis nota addatur; elegantior fuerit scriptura. Verum in hac pingendi ratione liberum esto cuique, quam velit; viam sequi: nos de vocum discrimine, non de litteris pingendis, hoc loco tractamus. In E porò longo triplicem habemus pronuntiationem: vnam, vt sonus idem sit cum Scaon Græcorum, quam audire licet in Scaon/ quod Græci βλαχάω dicunt; quo loco quæ sit vox edenda, oues docebunt, dum Scaon suum longo sono ducunt. Quamuis enim homines voces suas alias aliter edant; animantia tamen bruta naturales suas voces retinuerunt, non antè eas mutatura, quàm naturam quoque commurent. Non bene itaque Latini Balo

Diphthongorum & Vocalium soni in Cimbrica lingua.

E longū tripliciter pronuntiat in lingua Cimbrica.

pro

pro eodem dicunt, temerè, & contra rationem litteris transpositis, & vocali permutata. Quod autem Varro commentus est μίλον prius βίλον fuisse, atque inde Latinorū Balo deriuari; putidum est & ineptum: cum Eustathius ceteriq. poetarum interpretes satis ostendant, non solas oues, sed alias etiam quadrupedes, hominum mensis adhiberi consuetas, μίλα apud Græcos olim dici solere: cuius notationis ratio de Cimbrico sermone ducta est; in quo Balo per vnam syllabam conuiuium notat; in qua longa vocalis in Bita transiens μίλον fecit, per excellentiæ figuram animal quadrupes notans, conuiuiis adhiberi consuetum. Sed de hac re plusculum in pomosa Vortuinni apud Propertium corona. Est & alter sonus huius vocalis longæ, quem duplici figura Ee notare ferè consueuimus. Is producit vocalem ipsam quidè; sed lenius multo, & ore minus hiante, profertur. Sic Ee pro iuramento, Ee pro vno, Ee pro duobus dicimus. Accedit deinde tertius efferendi modus, quo vtimur in Ee/ Ee/ & similibus, vocalem hanc longam habentibus quidè, verum subtilius quàm in superioribus producendam. Sed hæc pronuntiationum discrimina vsu potius quàm præceptis discenda: atq. ideo nolimus in iis esse prolixiores; maxime quod & frustra linguæ nostræ imperitis dicatur, vt numquam affecutus; & rursus frustra peritis, vt pote iis per se notissima. Iam inter consonantes vnam habemus, qua ceteræ nationes carent, quam duplici V signamus, ad hunc modum VV vel W; quæ figura, si è supina fiat recta, duplex Græcorum Gamma præ se feret: atque idcirco digamos olim est vocata, non quod Gamma sonaret, sed quod vt duplex Gamma scriberetur. Verum quia Quintilianus affirmat, Digama apud Latinos sic sonare, vt nec sextæ litteræ, nec V consonanti prorsus respondeat; sed vt Sergius inquit, sonū reddat quàm V consonans pinguiorè. Quocirca crediderim seruus siue seruos sic apud veteres pronuntiatū, vt nos efferemus, si seruos vel seruus scriberetur. Duplex itaq. Vau Æolicū duplici nostro V respondebat; hoc solo differens, quod quondam figura ipsius erecta staret, quæ ratione certa, quam in Hieroglyphicis potè aperiemus, sic facta, vt superius non ad dextrū latus gemino interstitio pateret. Nos aliquoties duplex Digama vocamus; propterea quod V consonans pro Digamma à plerisq. capiatur. Nā Priscianus in Audiui, & in Venus Digama esse scripsit: & in Audiui & ceteris id genus præteritis, I produci, quia duplex littera sequatur. Sed de figura, vt dixi, potè latius. sonus eius apud nos auibus est familiarissimus; Latinis huius tēporis prorsus ignotus, apud quos in V consonans sæpe transfertur, vt ex Vijn/ Vinum; ex Vei, id est, Vellem, Volo suum; ex Vm, Vinco; ex Vuar/ Verum, & similia è similibus duxerunt. Nonnumquam tamè in Qu mutarunt; ex Vm/ Quis & Qui; ex Vm/ Quando; ex Vuar/ Quorsum facientes. Nec rarò in B transit: aliquando etiā prorsus est omnium crebrò subinde in G conuersum, pro quo hac ætate plerique Gu scribunt, pro Wilhelmo, Guilhelmum; pro Waltero, Qualiterum & scribentes & pronuntiantes. Nos singulorum generum exempla suis locis exponemus. Sint ergo hæc de litterarum sonis breuiter annotata, de quorum ad res ipsas similitudine vocabula primogenia extitisse, Platoni credamus; atque hac sola via ad summum etymologiæ fastigium posse perueniri. Quæsitum præterea est à Grammaticis, quarum litterarum sonus plus gratiæ orationi conciliet, atque inde quis sermo suauior aliis habèdus. Quintilianus in hac causa iniquissimus est Latinis, dum generatim Græcos hac parte longissimè contendit esse superiores; atq. adeò Latinorum quædam litteras & vocum terminationes prorsus condemnat. Illa, inquit, quæ sexta est nostrarū, pænè non humana voce, vel omnino non voce potius, inter discrimina dentium efflata est; quæ etiam, cum vocalem proximam accipit, quassa quodam modo; vtique quoties aliquam consonantem frangit, multo fit horridior: Æolicæ quoque, qua seruum ceruumque dicimus, etiam si forma à nobis repudiata est, vis tamen nos ipsa persequitur. Duras & illa syllabas facit, quæ ad coniungendas demum subiectas sibi vocales est utilis, aliàs superuacua, vt equos & equum scribimus: cum ipsæ etiam vocales duæ efficiant sonum, qualis apud Græcos nullus est, ideoq. scribi illorū litteris non potest. Quid quod pleraq. nos illa quasi mugiente littera cudimus M, qua nullū Græcè verbū cadit: at illi Niucundam, & in fine præcipue quasi tinnientè, illius loco ponunt; quæ est apud nos rarissima in clausulis. Quid quod syllabæ nostræ in B litterâ & D innituntur, adeò asperè, vt pleriq. non antiquissimorum quidem, sed tamen veterum, mollire tentauerint, non solum Aperia, pro Aueris dicendo; sed & in præpositione B litteræ, absonam

Maat.
mūlon.

Digamma VV quare dicitur.

VV Digamma apud Latinos sæpe transfertur in V consonantem, nonnumquam in Qu, B, & G. Vinum. Volo. Vinco. Verus. Quis et Qui. Quando. Quorsum.

Litterarum soni alij lenes, alij duri, &c.

absonam & ipsam S subiiciendo. Hæc ille, & plura: quibus tandem concludit, Latinos & suauitate sermonis & diuite vocum copia, Græcis esse longè posthabèdos. Idem spiritum in oratione tanto magis laudauit, quanto maior esset: cum Terentianus interrim ipsum F adèd contemptum à Quintiliano, suauius dicat, quàm hirtum quò Græcorum. Iam nec Catullo, nec Ciceroni, flatuosus spiritus probatur. Hinc ille Arrium deridens, sic canit:

*Commoda dicebat, si quando Commoda vellet
Dicere, & hinsidias, Arrius insidias.
Et tum mirificè sperabat se esse locutum,
Cum, quantum poterat, dixerat hinsidias.
Credo, sic mater, sic liber auunculus eius,
Sic maternus auus dixerat atque auia.
Hoc misso in Syriam, requierunt omnibus aures,
Audibant eadem hæc leniter & leuiter.
Nec sibi post illa metuebant talia verba,
Cum subito affertur nuncius horribilis:
Ionios fluctus, postquam illuc Arrius isset,
Iam non Ionios esse, sed Hionios.*

Cicero fatetur se pulchros Cætegos Triumphos diu admodum dixisse; quia sciret ita maiores locutos esse: verum postea se vsum loquendi populo concessisse, scientiam sibi seruasse. Nos de Quintiliani ceterorumque testimoniis scimus, aliàs alias vocales in eisdem verbis placuisse, auriumque iudicia diuersis temporibus fuisse diuersa, & aliis alia eadem ætate placuisse. Quamobrem nos rationi ipsi credamus, lenitatem soni, flatu esse dulciorem, & ipsum F adèd nihil durum habere, vt summa facilitate à nostris pronuncietur. Allemannis tumida omnia placent, vel holcadum vela impleturis, si feridò, & cum contentione quadam loquantur. Apud eosdem tanto in honore Sigma habetur, vt optimè sibi locuti videantur, cum plurimum sibilant: atque nostrates, qui Tau frequenter vtuntur, non alio magis nomine apud ipsos derisui esse sciunt, quàm quòd Atticorum more, Sigma, quam litteram Dionysius Rhetor ferinam dixit, fugere consueuerint. Pindarus huius litteræ odio, versus quosdam dicitur A sigma fecisse, luculento iudicio, quàm sibilos parum dignos homine putarit. Et quis non cum sonum fugiat, qui proprius serpentis videtur, hostis homini capitalis? Permittamus itaque Allemannis, quantum velint in loquendo spirituum tumidis buccis efflare, & totum sermonem sibilis exasperare: nobis interim fas esto, cum Atticis, ipsum Sigma plurimis locis eliminare, & loco eius Tau sufficere: quantumuis Sigma Lucianum in se iniurios nos clamet, & Sueui nostram in loquendo lenitatem effeminatam, & mulieribus, non viris, dignam, turgentibus vento buccis vociferentur. Imò hanc ipsam omnium litterarum facilem pronunciationem in prima laudis parte ducimus: à qua quanto magis aliæ gentes recedunt; tanto magis ab ipso medio, in quo & virtus & sermonis honos consistit, sunt remotæ: quam sententiam licet Allemanni sint exhibilituri; nos tamen tantisper tenebimus, dum quisquam existet, qui solidis rationibus euincat, Atticos ceteris Græcis in loquendo minus suaues fuisse. Iam quo & varius magis, & copiosior sermo noster esset; quauis littera vocem claudimus, quauis etiam inchoamus; asperitate interim vbiq; perquam diligenter euitata: &, vt in magna copia & varietate breues sumus; omnia vocabula, quoad eius commodè fieri potest, ad vnam syllabam redigimus, vel capite, vel medio, vel cauda resecta: Sic pro *Hot*/dicimus *Choot*; pro *des mans*/ *Smanh*; pro *des Drons*/ *Srons*. In compositione item vocum non frequentes modò sunt syllabarum excisiones; sed, quo maior etiam lenitas esset, aspirationes crebrò exclusæ. Porrò si quando monosyllaba vocula breuitate sua non satis expletura videtur aures; in fine E adiciamus, postrema consonanti aliquando duplicata. Sic pro *Wet*/ *Wedde*; pro *Het*/ *Hebbe*; *Goot*/ *Goode*. Nonnumquam *De* appendicem addimus; Vt è *Wede*/ *Mede*; *Dre*/ *Wrede*. Verum non est huius mei instituti, omnem ornatum, & linguæ nostræ varietatem explicare, quæ vel sola sibi ingens posceret volumen. Maxima enim est dialectorù diuersitas: quam qui scire volet, diuersarù Germaniæ gentiù, vel libros vernaculo sermone scriptos cõsulat, vel viuos roget magistros.

HERMA-

ROST ELEMENTORVM è quibus voces componuntur, naturam & indolem, de Græcorum & Latinorum auctoritate, quam fieri potuit, breuissimè explicatam, demonstratamque singulorum vim & potestatem, qua alia aliter aures feriunt: consequens est, vt exponam qua ratione singula ad symbolicam significationem accommodentur; quo tandem cernamus, quænam linguarum voces suas sic habeat formatas, vt rerum notiones iis aptè conuenienterque

*Litterarum
symbolica significationes.*

depingantur. Quia tamen longum esset atque odiosum, ne dicam infinitum & intolerabile, per omnia sigillatim vocabula discurre: sequemur hac in re cum artifices omnes, tum ipsos præsertim pictores: qui, vt quantum in rebus per colores imitandis valeant, demonstrant, non omnes suas tabulas simul obrudunt, sed vnam atque alteram proferunt, è quibus de ceteris iudicetur. In singulis ergo litteris aliquot exempla proponemus, in quibus ostendatur quæ sit ipsarum potestatis siue soni quo n ouent auditum, cum notione rerum quam designant vocabula ex ipsis composita, similitudo. Hæc autem de sermone nostro sumemus; in quo solo hanc in ipsa indiuidua elementa fieri posse solutionem diximus: at illa tamen non temerè quæuis, sed in quibus vel illustrissima sit hæc vocalis pictura, vel iucunda rerum vtilium cognitio non prius à quocumque animaduersarum. Perpetuò enim conabimur, vt Hermathena nostra suam tueatur dignitatem: & quamuis in Grammaticorù arena versari videatur; in ea tamen non triuialia sectetur; sed ea dumtaxat quæ non minus Palladium deceant grauitatem & constantiam, quàm & celerem Mercurialis mentis discursum, & sollers in omnibus rebus considerandis acumen. Quamobrem ne inanibus quæstionibus tempus trahamus, de litterarum numero & earum ordine non disputabo; quorum vtrumque Zopyrio Grammaticus non arti alicui aut naturæ, sed casui & fortunæ tribuendum existimat. Post, tamen vbi vocum formandarum artificium patefecero; luculentissima ratione demonstrabo, nec temerè nec fortuitò, sed summo & accuratissimo iudicio, Alphabetum vtrumque, & hoc quo Latini & nostrates vtuntur, & illud quod Hebræi suum esse purant, à prisca hominibus digestum fuisse. Interim nos hunc nobis ordinem statuemus, vt prius de vocalibus, post de consonantibus agamus; & è singulis, velut è pigmentis quibusdam, vocales nobis imagines delineemus, aut potius in aère pingamus, non illas quidem oculis videndas, sed aurium tympanum pulsaturas.

Nunc igitur ad A, omiſſa Protogenis apud Plutarchum quæſtione, cur hæc vocalis primum sibi locum inter litteras vindicari, quam post, vt modò recepi, longè aliter quàm quiscquam scriptorum suspicatus hæcenus fuit, explicabo. A igitur littera idonea erit recto faciliq; motui inchoando; propterea quòd os leniter apertiat, veluti ianuam quandam ad progrediendum, ac linguam rectam planamque porrigat; eo ipso demonstrans qualem esse viam velit, & quorsum spectare. Videtur ergo is qui A pronunciat, hortari ad progressum; eo quòd & ianuam recludat, & lingua rectum foras iter ostendat, velut brachio quodam Mercuriali protenso. Hanc autem esse ipsius A pronunciationem, priore libro copiosè declaratum est; nec est cur hic eandem prolixius repetamus. Si quem igitur ad progrediendum incitare velimus, hac vocula conuenientissimè vtetur, pro eo atque nostrates faciunt, dum dicunt, *Sat A*/ id est, progredere; & *A gan*/ pro aggredi vsurpant. Verum quò magis sonora vocula reddatur, & magis in eius auribus, quem hortamur, tinniat, consonantem N adiciunt, cuius proprius est tinnitus. An itaque plerumque efferunt, tum præsertim dum orationem finit. Hic in ipso statim limine clarum est, Latinos perperam fecisse, dum ab hoc huius vocis vsu recesserunt; & multo peius dum ipsi A consonantem Delta adiunxerunt, quo motus ad locum designaretur; propterea quòd Delta, vt ostensum est, vim habeat ligandi, quæ motui ad locum prorsus repugnat: quod licet satis antè sit declaratum, luber tamen Nigidium hic audire, quando eius nobis copiam Noctes Atticæ fecerunt. Is N litteram sic pronunciat dixit, vt lingua palatum tangat, non quidem interius, vt dum

*A littera
symbolica
significatio.*

A vocula incitans ad progressum.

Lambda

*Allemannie
tumida omnia
placent loquendo.*

*Sigma littera
ferina.*

*Cimbrica lingua
varietas,
copia, & breuitas.*

Lambda effertur, in ipsa media cavitare, nec motu tremulo, qui in Rho sentitur, nec ad extremas gingivas lingua leniter admota & retracta, ut sit in Delta: sed facilitate ea seruata, ut paullo exterius quam in Lambda gingivarum radices linguæ extremitas contingat. Constituatur ergo Nigidius arbiter inter me & Latinos, & dicat homo linguæ suæ doctissimus, Ad ne Latinum, an nostrum An , magis idoneum sit ad motum indicandum. In Ad motus rectus per A designatus ab ipso D retrahitur, in An per litteram N promouetur, & id quidem mira quadam facilitate. Estne quidquam hac sententia clarius, quam ipsa Nigidij verba confirmant, non illius quidem nostratis, sed Romani, & inter Romanos omnium eruditissimi & studiosissimi antiquæ veritatis? Et hoc quidem contra veram vocalis picturæ artem peccarunt Latini, vide iam quid Græci. Hi huic litteræ priuandi dederunt significationem, quæ non modò non promouet progressum, sed etiam impedit. $\lambda\beta\omicron\upsilon\upsilon$ rationem dicunt, $\alpha\lambda\beta\omicron\upsilon\upsilon$ minimè illud quod ad rationem rectà tendit, uti sonus litteræ postulare, sed quod prorsus ratione caret. Quid ab his expectes pictoribus qui tam peruersè in arte versantur, ut coruos albos pingant, cygnos nigros? Neque minus absurdum est quod in A committunt, dum ex hoc vocali pigmento ea faciunt quæ naturæ lege cum eo pugnant; tantum abest, ut aliquam habeant vel similitudinem vel cognationem. Confer nunc nostrum An cum sua notatione, & diligenter expende, quàm conuenienter naturæ ipsius vocis data sit significatio. Leni, & recto, & facili ipsius A sono ad motum hortamur, oratoria quadam arte, lene sermonis principium facientis, deinde monstrantis ipsius linguæ motu rectum esse quod horramur; & ne mora sit aut excusatio ipsi quos incitamus, ostium aperimus, & iter ostendimus. Iam cum N accedit, additur lenis quidam sonus, tinnitu suo excutens tarditatem, & vnà ea sit, omnem nostram motionem, siue corporis ea sit siue animi, leniter ad superiora & anteriora tendere debere; qua via paulatim ad summum bonorum peruenitur. Admirandum sanè artificium, in quo tantum mysterij vnus consonantis accessione videmus aperiri, ut omnem actionem nostram omnemque progressum ad superiora sensim, veluti per gradus quosdam, tendere debere discamus. Atque hæc quidem de An & An vocibus primogeniis, quarum ratio ex ipso litterarum sono dependet. Hinc iam alia componuntur, alia deriuantur, & primo quidem & simplicissimo deriuationis genere, quod & nostro sermoni peculiare est; per litterarum conuersionem ex An fit An : & quia An ad anteriora tendit, & motus omnia metiens còtinuus est, necesse est id quod progreditur, aliquid sequens trahat. Præterea quia An rectum iter ad superiora monstrat, conuersio ipsius Ichnæa monet, ut bene præcedentem omnes sequantur, & in primis ipsemet se semper sequatur ad superiora progredientem; atque eo modo, velut è postica parte, se ipse protrudat motu quodam perpetuo ad anteriora & superiora continuato. Audiamus igitur omnes nomenclatorem hortantem, An An id est, progredere sequere: quo non incitatio modò ad continuum progressum; sed natura etiam ipsius motus continetur, qui totus ex antegressio & secuto còstat. Cum enim motus tempore mèsureretur, & tēpus nihil aliud sit, Aristotele teste, quàm mensura secundū prius & posterius, necessariò efficitur, ut ex An & An , tamquam suis partibus, tota motio conficiatur. Quoniam verò progressionis omnis finis est, ut id, ad quod destinatur, attingat, voluit sermonis architectus, ut An dum quieti tribuitur, finem significet motionis, ipsum videlicet attractum. Sic dicimus, An An id est, attingit. Deinde quia id quod attingit proximum est tacto, fit ut hoc quoque nomenclator sit imitatus, & ex An tangente fecerit An , quo propinquum notaretur. Sed dicet quis, non rectè factum, ut An attractum denoret; eo quòd is quietis sit, non motionis. Fateor, id quod attingit quiescere, sed quia nomenclator sermonem hominibus fecit, nec inter eos quicquam ad summam contingat tranquillitatem, nisi antè ad eam fuerit progressus, voluit fini, in quo absoluta est motionis perfectio, nomen dare ab ipsa motione. Quinetiam eo ipso suo consilio miseris mortalibus ostensum voluit, omnem rectum motum ad superiora per An denotatum, ad id aspiraturum ad quod contendit. Dum igitur per An hortatur ad progressum, altero eiusdem vocis significato pollicetur, nos ad finem nostrum vltimum peruenturos, nec quemquam frustra rectum ad superiora iter ingressurum. Bone Deus, quàm latus hic campus contemplationum aperitur, quàm certa spes proponitur immortalitatis, dum attractus eorum promittitur ad quæ recto motu ad superiora

superiora tendente iter tenemus. Quò tamen melius sermonis architectum intelligamus; id hinc mihi monendum ante omnia, eum in vocibus fabricandis perfectissimum sibi semper eius rei quam pingeret, proposuisse exemplar. Cum igitur in An motionem audiamus; & eadem voce finem etiam progressus aliquando intelligendum esse, sermonis constructio demonstret: necesse fuerit de excellentissimo hominis progressu cogitare, & ad eum expendere omnes totius artificij rationes: quod si fecerimus, clarè cernemus magnum miseris mortalibus solatium in gemina An notatione contineri. Cum enim præstantissimi quique homines ad eius quod æternum est contemplationem incitentur; & ad ea quæ immortalia sunt, mente sua rapiantur: fieri non potest, ut si ipsam hortationem quam An & An complectuntur, sibi sequendam proponant; quin tandem ad id, quòd feruntur, adspirent, nisi primus sermonis artifex nos deludat. Contendamus ergo rectà sursum, certa concepta fiducia, nos ad id peruenturos ad quod progredi iubemur. Nec opinemur, onomatopœum magis in mētis motione hallucinari, quàm in motu corporum, in quibus verissimum est, parte progressa & parte consequente, siue anteriore & posteriore, omnem motum absolui; quæ duæ solo momento, quòd Instans scholæ vocant, copulantur. Porro quia in motuum genere circularis non solum perfectissimus est, sed omnem etiam alium motum mensura sua metitur: summa industria vocum architectus nomen composuit, quo circularis hic motus ad viuum expressus cerneretur. Connexis enim An & An ut Anna existeret, vocabulum fecit circularē; quo motus circularis ex priore & posteriore constans depingeretur. Ut enim motus ab aliquo puncto imaginario progressus, & ad idem punctum rediens, circularis dicitur; ita & Anna vox est circularis, in eandem desinens vocalem à qua incepit, & eundem sonum reddens, siue à parte posteriore, siue à parte anteriore audiatur. Vocem autem Anna nostratam esse, ipsa hæc docet etymologia, cui accedit peculiaris per conuersionem fabricandarum vocum formula; quæ licet non sit hodie in loquendi consuetudine, partes tamen è quibus constat, habet æquè nunc atque olim vsitatas; quo fit, ut eam liceat postliminij iure in ciuitatē nostrā reuocare. Latini ex ea Anni nomen retinuerunt; quo nihil aliud denotatur quàm illius circularis motus mensura, quo planeta aliquis, vel stella etiam fixa, ab vno aliquo puncto progressa, ad idem punctum reuertitur. Anni magnum erit octauæ sphaeræ ab aliquo puncto progressæ, ad idem punctum reuertitur. Virgilius, dum Soli magnum annum tribuit, vel ad Lunæ annum respicit, uti multo minorem; vel diurnam reuersionem, paruum Solis annum appellat: & mensis quidem Lunaris annum poterit vocari minimus omnium eorum qui sunt egressione & reuersione in Occidentem. Quòd si diem quoque primi mobilis annum vocaris, quòd Mato videtur fecisse; nihil peccaris: quando & in eo circularis motus, per Anna denotatus, absoluitur. Quem verò Platonici magnum annum quærunt, qui omnia astæ ad prima sua loca restituat, eum nos nihil moramur: propterea quòd nullus vquam sit futurus; & si fingeretur esse, non annus esset, sed imaginariū. quiddam è multorum corporum annis coaceruatum. Ceterum quia quòd rotundum est, nullum principium aut finem videtur habere: voluit nomenclator, ut Anna pro æterno etiam poneretur. Hinc Romanis Anna dea, custos videlicet perpetui motus, cui Perennæ cognomen hæc de re dederunt vetustiores. Quid verò est Perenna , quàm per Anna , id est, per progressum & per sequens, siue per prius & posterius in se circulo semper recurrens? Perenna itaque cognomen votum eorum includebant, qui Annæ orabant, ut nimirum per eam ad nouum annum possent redire. Quidius in Fastis varias de Anna profert opiniones: sed quia vocis compositionem, & eius vim ignorabant Latini, nihil sani de hac Dea cogitare potuerunt. Nobis clarum est; diuinam voluntatem qua pater æternus per filium tempora dispenfat, hæc voce denotari; atque idcirco Idibus Martiis, in medio nimirum primi mensis, huic Deæ festum diem celebrari solere; quòd annum inchoatum faustum daret atque felicem:

Idibus est Anna festum geniale Perennæ,

Non procul à ripis aduena Tibri tuis.

Plebs venit, ac virides passim dissecta per herbas,

Potat, & accumbit cum pare quisque sua.

Fuit enim hoc antiquum apud Romanos Anni initium; quò fit, ut mirer, Varionem scribere,

Anna Cimbria vox & circularis.

Annus vnde dicitur.

Annus magnus.

Anna dea apud Romanos. Perenna Anna cognomen.

Anna quid denotet.

scribere, annum à bruma computari; & eius vocis non aliam adferre causam, quàm quod, vt paruuli circuli annuli, sic magni circi anni dicerentur. Sed vnde Annus originem ducit? Hic silet Varro. Nos in *an* & *na* causam videmus; sed eam prius motui, quàm tempori & circulo, conuenire scimus. Festus Pompeius ad Græcos in Anni notatione se recipit, aens eos *ἄνω* pro anno dixisse: quod si sic habet, Græci Anni nomen corruperunt; vt non pauca alia vocabula propius ad fontes suos apud Latinos, quàm apud Græcos, accedunt. Quod si vel Varro, vel Festus, Anna nomen intellexisset; non aliud confugisset ad anni etymologiam explicandam: nec Ouidius tot falsis de Anna coniecturis & se, & lectorem fatigasset; si Cimmerici sermonis, è quo Latina lingua manauit, peritus fuisset. Aristoteles Physicorum libro quarto commemorat, quosdam tempus dixisse circulum esse, quia prima motione circulari mensuretur. Nos de nominum nostrorum ratione scimus, ab ipso motu circulari tempus pendere, & eius nomen à motu esse deductum, atque inde ad cetera translatum, in quibus circulus inuenitur. Qui hanc vocum structuram non admirabitur vt & naturæ consentaneam, & multiplicis sapientiæ plenam; cum equidem oratum velim, vt quàm longissimè ab hac vocalis picturæ inspectione discedat, & tantisper ex hac officina emanat, dum prius diligenter Aristotelem & Platonem examinari, & ex iis didicerit, quidnam tandem dignum sit admiratione. Porro vt in *Anna* integra est ex *an* & *na*/ vocibus conuersis, compositio, & ea quidem rotundo ductu in se reuersa; ita in vocabulis nonnullis ex *Anna* conglutinatis, *ana* videbis, reiecto altero N, quo ad ternarium nomen redactum, pro æternitate, quæ tota ab hoc numero dependet, vsurpetur. Hinc Athana, ceu dicas, *hat-het-ana*/ & articulo, qui in medio est, more nostro, cum sequenti syllaba contracto, *hat-thana*/ quo nihil aliud notatur, quàm, tenet ipsam æternitatem. Monui antè, in compositione frequenter adspirationes nonnullas ad vocum lenitatem conciliandam; quod & hic in principio factum, ne spiritus spiritum præcedens anhelam redderet prononciationem: tamen & alioquin principiis non raro densus spiritus adimatur, ne nimio nostro flatu iis quibus loquimur, simus molesti. Athana igitur, altero etiam Tau ad breuitatem quaerendam exempto, Dea est conferuans perpetuam rerum essentiam, quam Salomon Sapientiam vocaret; per quam vt pater omnia creauit, ita & omnia conseruat. Rectissimè igitur & quàm conuenientissimè sacris litteris à priscis Cimmericis Athana præses habita est omnis sapientiæ: quàm cum de cerebro Iouis natam sinxerunt; quid aliud dixisse censeantur, quàm æternam ab æterno patre genitam esse? Hinc nostra Hermathana; vetere loquendi consuetudine, vocum est interpretatio, de sapientiæ fontibus deriuata. Latissimè patet hæc etymologia; sed nobis standum in promissa breuitate: & sunt ceteroqui non pauca aliàs de Athana nobis disquirenda; de qua in Amazonicis etiam fuit nobis agendum, Athenarum quaerentibus conditores. Nec hic alia audienda tibia; sola illa sufficit filij Sirach cantio: Fons sapientiæ, Verbum Dei in excelsis, & ingressus illius mandata æterna. Ab eadem voce *ana*/ fit Selana, in qua voce *Sel*/ pro *Tel*/ est, ad consuetudinem Sueuorum. Est igitur Selana, id quod numerat æternitatem; vnde factum, vt in cælis Luna Selana vocaretur; propterea quod mensuris decursibus perpetuum tempus hominibus dinumeret. Hinc nos Bec-selana interpretati sumus panem, siue pabulum, quo nutrimur, ad æternitatem dinumerandam: quod quid aliud est, quàm sapientiæ, omnium que scientiarum studium; & diligens inquisitio eorum omnium quæ nos ad Dei cognitionem per scalam quandam & gradus deducunt: Hæc est illa Platonica Arithmetica, quam Aristoteles post Physica meditatus est; cui sacra litteræ adiunctæ, cum spiritus sancti interpretatione, vera perficiunt Becselana, omnibus suis numeris absoluta. Ex hac itidem voce Anaitis, pro Dea perpetui caloris, de qua in Saxonicis nostris copiosè. Sunt & alia, de quibus suo loco; neque enim hic enumeranda omnia. Ab *an*/ dū id quod tangit, denotat; deriuatur *Ang*/ pro eo quod nimium prope est, adè vt premar: quæ vox, id quod vltra *an* significat, de natura litteræ G accipit, quæ premit, & retrorsum linguam cogit. Plerique nostratum pro *Ang*/ *Eng* dicunt, vt E magis premat. Ab *Ang*/ fit *Hang*/ pro suspendo; vbi spiritus motionem indicat, quæ tendat ad *Ang*. Latini ab *Ang* Angustum retinuerunt, & Angulum. Hinc *Angel* apud nos hamus, quod pisces suspendat, & angustis premat. Ab eodem fonte *Angst* pro nimia sollicitudine & timore. Porro

ana.
Athana unde dicitur, & quid sit.

Hermathana.

Selana unde dicitur.
Selana Luna.

Becselana.

Anaitis.

Ang / siue Eng.
Hang.
Angust, Angulum.
Angel.
Angst.

ex *Ang*

ex *Ang*/ quod angustum est & premens, per conuersionem fit *Gua*/ pro eo quod clemens est, & ab angustis liberans; & quia *Eng* etiam dicimus, *Gne* etiam vsurpatur. Sed vt blandius fiat vocabulum, ex *Gua* ferè *Gnat* facimus; blandiente littera adiecta. Hinc apud Romanos *Gnæus*, quod si interpreteris, clementem dicas: qua in voce, seruata vera prononciatione, pro G, C Latini feruntur. Nobis *Gua* clementia, *Gnat* clemens vocatur. Frustra omnia sua scruta euoluant Latini, ad vocem *Gnæus* explicandam. Scio eos ad Græcos confugere fontes: quod minimè facerent, si veterem Cimmericorum, à quibus genus ducunt, sermonem nouissent. Ab *Ang* Latini *Ango* etiam seruant: *Angen* nos & *Engen* dicimus; sed nobis origo, vt docuit, debetur. Ab *an* etiam & *het*/ quod est cursum impedire, fit *hæket*/ pro eo quod nauis cursum ad se vertit & sistit: hinc Ancora Latinorum, & *ἄγκυρα* Græcorum; quarum vocum rationes ipsi ignorant. Nullus finis sit, si pergam totam sobolem ipsius *an* recensere. Ab *n* porro citra litteram rinnientem adiectam elegans oritur vocula. Quia enim *n* rectum motum ad anteriora indicat, & rectus motus plurimum adiuuatur & incitatur præuia vibratione; sermonis Architectus ipsi A litteram vibrantem, quam tremulam Nigidius vocat, præpones, *na* fecit, vocabulum significaturum celeritatem. Virgilius, quantum ad impetum concludit, spicula vibrare, siue quassare; siue coruscare, quæ omnia pro eadem re vsutpar, frequentius ostendit, quàm vt sit monendū. Quis ergo pictor celeritatem melius coloribus imitetur, quàm noster nomenclator eam litteris expressit? Equidem in hoc certamen ne ipsum quidem Apellem, aut si quis vniquam pingendi arte magis excelluit, verebor prouocare. Postea fulminis celeritatem indicare volens, cecinit:

*Namque improviso vibratus ab æthere fulgor
Cum sonitu venit, & ruerè omnia visa repente.*

Vbi studiosè eam litteram quaesuit quàm sciret lingua vibrata prononciari. Doctissimè igitur Terentianus dixit, Rho tremulis ictibus linguam vibrare. Sed longè admirabiliore artificio sermonis nostri opifex è duabus litteris vocabulum fecit, ad celeritatem exprimendam, dum tremulam vibrationem recto per apertum spatium motui præmisit. Ex *na* fit *nat*/ pro Rota; quæ vox Latina nobis item debetur: Hinc Radius, quasi *na* tit/ id est, celeriter tendit: nam *ti* idem quod tendere siue ire. Nos ferè pro radiis lucis *Strata* dicimus; non malè illud quidem, sed reuocato vetere nomine, augenda est vernaculi sermonis copia. Non reprehenderetur igitur à me, imò laudabitur, qui *Radien* pro Radius vsurpabit, quod & priore libro monitum, & hic reperitum, perpetuè in omnibus fugitiuis & obsoletis nominibus obseruetur: *na*/ per conuersionem nostratibus peculiarem, ad contrarij transit notationem: Est enim *na* celeri oppositum, vt litteris, ita significatione. Quemadmodum autem vibratio præcedens recto motui impetum adfert: ita, si sequatur, adfert tarditatem; & celeritatis impedimentum, quod in sagittis clarè videmus euenire. Conuenientissimum igitur natura est, vt *na* tardum denotet. Hinc Arar, fluiuius insignis tarditatis. Sed de *na* & *na* latius in littera Rhò. Porro cum A rectum motum designat, si vocalem exilem addas, quæ est Iota, vox existet; quo motus lenis, exilis, & blandus indicetur, qualis est ipsius spiritus: *ni* igitur, vt verbum, idem est quod *spiro*; vt interiectio, si spiritum notat; quod omnibus notius, quàm sit gratum. Sicut autem *nesem* dicimus, pro vocis nutrimento; quæ de re antea: ita etiam *hidom*, & reiecto D, de more nostrari, vt ex *Dader* facimus *Dæet*; *hidom* crebro audimus pro respiratione. Fit enim deriuatorum formula ex *hi*/ quod est *spiro*; *hidom*, sicut ex *hi*/ *hidom*; & similia ex similibus. Quod si ipsi *hi* litteram præponas, quæ latitudinem nobis indicat; fiet *Dat*/ quod idem est quod ventum edo, quasi dicas, late *spiro*. Ex *hi* Græci, adiecta sua terminatione, fecerunt *hi* pro *spiro*. Ex eadem voce *hi* fit *hi* *hi* *hi*, nomen regis ventorū, compositum ex *hi* & *hol*/ quo antrū & specus notatur. Est igitur *Eolus*, prononciatione Latina, ventorum specus; quod nomen ventorum deo ob id tributum, quod origo ventorum profusa occulta sit, adè vt nemo hactenus certam generationis eorū habeat scientiam, nec sciat qua de causa modò hinc, modò illinc, modò vehementer, modò remissè spirent. In Benaco, dum generalis tempestas loci genium non vincit, ante meridiem ventus in Italiam tendit; post meridiem Germaniam petit: & interim, dum alibi tranquillus lacus est, frequenter improuisa procella è cauis montium vallibus irruens nauiculas euertit, aut saltem miseris modis vexat. Similia alibi

Gua/ Gne/ Gnat/ Gnat/ dicitur.

Gnat unde dicitur.

Ango.

Ancora, ἄγκυρα.

na/ celeritatem significat.

Rota. Radius. Tien.

Radien.

na/ celeri oppositum.

Arar fl.

ni.

hidom siue hidom.

Dat.

hi. hi. hi.

Ventorū origo occulta.

cernas euenire : & generatim , nihil est ventorum origine occultius ; ita vt non iniuria præses eorū ab occulto antro nomen acceperit. Hinc doctiūs Virgilius,quàm Grammatici suspicentur: *Hic vasto rex Aëolus antro*

*Luctantes ventos tempestatesq; sonoras
Imperio premit, ac vireclis ac carcere frenat.
Illi indignantes, magno cum murmure montis
Circum claustra fremunt : celsa sedet Aëolus arce
Sceptra tenens, mollitq; animos, & temperat iras:
Nī faciat, maria, ac ternas, calumq; profundum
Quippe ferant rapidi secum, verrantq; per auras.
Sed pater omnipotens speluncis abdidit atris
Hoc metuens, molemq; & montes in super altos
Imposuit, regemq; dedit, qui fœdere certo
Et premere, & laxas sciret dare iussus habenas.*

Virgilius
poeta diuini
nu.

Ventus unde
dicitur.
Wint.

W.

Wal.
Elypsofes
tres in Deo
omnia cōser-
uatis, per tres
litteras in Wal
demonstran-
tur.

Quis non dicat Virgilium Cimbricam nominis originem in Aëolo agnouisse, dū vento regnum speluncis atris abditum esse cantauit? Equidem hunc poetam vt diuinum quendam vatē, semper admiror, & longē ceteris omnibus antepono, cum ob alias præstantissimas summæ eruditionis dotes, tum maximè propter occultiore[m] quandam antiquitatis Cimmeriæ cognitionem: aded vt non semel mihi suspicio suborta sit, eum Gallici sermonis, & Druidarum disciplinæ peritum fuisse. Verùm quidquid huius fuerit, hoc saltem video, eodem eum hîc spiritu ductum fuisse, cuius instinctu ventorum præsidem Cimmerij Aëolum indigitauerunt. Quid? an non Ventî quoque nomen videtur intellexisse, quod à nostro vocabulo Wint deriuatur, mutato duplici Digamma quo Latini carent, in simplex? Dicitur enim Wint à Went / quod significat vertere; propterea quod omnia vertat, & nihil sinat statum quietemque suam tenere. Est nunc quisquam qui meliùs possit hanc nostratē vocis rationem ob oculos ponere, quàm à Virgilio factum sit in versibus modò citatis? Sed hæc extra propositum. Redeo ad W, cui si Lambda iungas, motum indicaris ad summum apicem celi tendentem; eo quod hæc littera supremā feriat palati partem. Quoniam ergo linguæ nostræ architectus sciret omnia nostra studia, nec nostra modò studia, sed omnia totius vniuersitatis desideria, ad illud quod supremū est, tendere debere: voluit vt W idem significaret quod omne, quo statim hac voce audita & intellecta, de compositionis artificio intelligeremus, omnes actiones, omnes motiones nostras ad ipsum summum rerum omnium culmen esse referendas. Quid salutarius moneri potuit, quid significantius rerum omnium finem indicare, quid breuiore compendio ad id vocare, à quo non hominum tantum, sed omnium rerum felicitas, atque aded ipsa essentia dependet? Quidquid enim est, eo ipso est quod ad summum refertur: iam quia omnia spiritu quodam omnia penetrante & mouente ad hoc ipsum supremum culmen diriguntur, atque eo ipso in suo esse cōseruantur, placuit linguæ opifici, vt verbum quo Conseruo denotatur, spiritum ante al habe-ret, quo occulta hæc & præuia motio qua omnia seruantur, indicaretur. Wal igitur idem significare iussit, quod Latini Seruo dicunt, tribus litteris tres hypostasēs in Deo omnia cōseruante demonstrans, à spiritu ad filium, qui ad patrem ducit; à filio ad supremum apicem, qui pater est, progressu facto. Et optimè sanè adspiratio Spiritui sancto attributa, nec minus bene A ipsi filio; propterea quod filius recto motu, tum à patre, tum ad patrem procedat. Est enim Patris verbum, Patris creatio, Patris ad omnia progressus, Patris sapientissima cogitatio, & cetera omnia quæ ad infinitam pertinent Patris potestatem explicandam. Porrò de Lambda clara est ratio, quam post explicabo. Meritò autem cōseruatio à Spiritu incipit; eo quod hic omnium rerum custodiæ cōseruationique præsit, haud secus ac anima quædam omnium rerum creatarum. Suboleuit hoc etiam aliqua saltem tenus admirando nostro Maroni, qui omnia spiritu cōseruari his versibus sæpius mihi canendis declarat:

*Principio calum, ac terras, campōsque liquentes,
Lucentemq; globum Luna, Titanamq; astra,
Spiritus intus alit, totamq; infusa per artus
Mens agitat molem, & magno se corpore miscet.*

Non

Non malè profectò Poëta: sed quanto diuinius sermonis nostri architectus ternarium Deo attributum expressit; & in cōseruandi munere primum locum spiritui, secundum creatori, tertium patri assignauit/ Quis hæc considerans non obstupescat? Vix me teneo, quin exclamem, O sancte spiritus, sic in me spira, vt per Dei filium accedam ad Patrem: Quæ oratio ipsissimis litteris in Wal expressa cernitur, ab iis qui vocalium pigmentorum naturam & vetustis auctoribus quos in medium adduxi, cognouerunt. Et est hæc sanè omnium rerum cōseruatio, si per spiritum sanctum adscendant ad opificem, & eius medio perueniant ad supremum patrem. Wal ergo idem est quod cōseruo; primum & ante omnia Deo cōueniens, ad eam, quam dico, intelligentiæ regulam, & inde ad alia descendens. Hinc Wal pro Sale antiqui nostri maiores vsurparunt: vt in Wal ad Oenipontem, & Wal in Saxonia perspicuum est de ipsis nomenclaturis: vnde & Græci hales suos acceperunt. Verùm quia magna ædificia, multos simul homines & merces cōseruantia, Wallem dici cōeperunt, vt aliquod, ad ambiguam locutionem euitandam, discrimen esset; aspirationem in sibilum mutarunt, quo ex Wal Sal fieret: ac rursus, quia Sal/ pro Salute, esset in vsu, ex Sal/ Salt/ adiecto Tau, fecerunt. Hinc Latinorum Sal, ex Salt; & Salus, è Sal. Hinc apud Arabes, ex Wal factum est Magal, pro habitatione, ceu diceretur, Mag-hal/ id est, magna & capax domus cognatos seruans: quod de vetusta Cimmeriorum consuetudine & lingua tractum, qui per cognationes habitare consueuerant; vt multa opidorum nomina in Magus executia declarant. Virgilius Afris eo nomine villas vocari ostendit, sic de Mercurio canens:

Hales.

Walle.

Wal/ id est, salus.

Sal salis.

Salus. uris.

Magal quid significat.

vnde dicatur.

Vt primum alatis tetigit magalia plantis.

Et clariùs alibi:

Miratur molem Aeneas magalia quondam.

Seruius dicit, Magar, non Magal, à Pœnis dici: quod nescio an ipsi credere possim; cum pluris mihi sit curiosa Virgilij diligentia, quàm Grammatici obseruatio: & præterea certò sciam, hætenus Magal, pro habitatione & domo apud Arabes Africam habitantes esse in vsu; cuius rei testis mihi est annulus amatorius, Arabicam habens inscriptionem, quæ Latinis sonat, Habitatio siue domicilium vitæ mæ; vbi pro domicilio, scriptum est Magal, characteribus coniunctis illis quidem de more, sed clarè tamen Magal, non Magar, exprimentibus. Est autem annulus ex Africa allatus, cuius inspicendi copiam mihi fecit Illustrissima Domina Comes Cantecroia. Magal igitur à Pricis Cimmeriis, siue Amazonibus, originem videtur duxisse, amplam cognatorum domum designans. Qui antiquitates peruestigarunt, fatentur illi quidem Magalia à Mago nomen duxisse; sed quid Magus significet, ignorant; dum proprium viri nomen esse credunt; nec itè[m] intelligunt, quid Wal adiectū sibi velit. Hæc modò allata exempla sufficiant ad artificium peruidendum; quo ex A vocali primus sermonis nostri faber pinxerit rerum notiones.

TRANSŒAMVS ergo ad E, secundam vocalem, quæ si longa sit, vt in Græcorum enunciat, quod Dionysius Halicarnassensis sic efferi scribit, vt sonum ad linguæ basim firmet. Terentianus nobis cecinit, in E pronunciando, rictum modico tenore deprimi, lingua vtrimque molares premente. Quiuis in E efferendo sentit linguam non molares modò, sed radices etiam dentium anteriorum premere, atque vndique se firmare. Quamobrem idonea littera erit rerum firmitati, & veluti fundamento denotando. Quod si iam quæras à sapientiæ professoribus, quænam basis sit rerum omnium: tandem eò deduceres, vt Vnum fundamentum sit rerum omnium; cui nisi inniantur omnia, labantur & pereant necesse est. Quod cum ita esse nomenclator noster cerneret; & pro Vno poni voluit: cui tinnientem litteram accedere nonnumquam permisit; ne Vnum, quod firmamentum est omnium & singulorum, in terra quæremus; sed sono ipsius N, sursum vocemur. Non contentus autem sermonis artifex, vocalem inuenisse firmæ rerum omnium basi designandæ aptissimam; illud præterea instituit, vt omnium rerum nominibus E/ vel Em/ vocali producta præponeretur. Sic dicimus Ee man/ id est, Vir. Græci ex Ee/ ò fecerunt, cur articulus in prima lingua præponeretur ignorantes: Latini articulum neglexerunt. Qui post Romanam linguam corruerunt Gotifmo, pro Ee man/ vn homo dicunt; & Ee vrou/ vna donna; phrasi nimurum Cimmeriorum retenta, apud quos eadem vox & vnum significat, & articuli

E littera symbolica significatio.

E.

Ee/ siue Ee, vnum significat, & articuli vice fungitur.

articulus Græcus.

vice fungitur: quæ loquendi consuetudo non apud Italos tantum, sed apud Gallos etiam, & Hispanos, è Germanico sermone inoleuit. Pudet me, ita me Mercurius amet, tam sublimè primæ sapientiæ mysterium tanta trivialis meæ orationis icuinitate perstringi. Sed quid facerem? Illi, quibus copiosa elegantis sermonis vbertas largo cornu diuina benignitas effudit, nihil hactenus huius clarissimæ lucis è lingua nostra nobis affulgentis viderunt; sed in hoc suo domestico thesauro, haud secus ac talpæ, versati sunt, oculis numquam ad hunc illustrissimum diuini sermonis splendorem apertis. Condonet igitur mihi admirabilis ille & omnino diuinus linguæ nostræ architectus, si quæ post immensum seculorum decursum primus vidi, ea rudi sermonis mei filo contexam atque demonstrarem: qua tamen in re ne prolixè peccem, infinito me, quàm augusti spectaculi postulat amplitudo, præstabo breuiorem: contentus, si tantillum apud nostras gratiæ ineam, vt ditissimæ gazæ, hactenus in alta & caliginosa specu defossæ, primus dicar index fuisse. Quamobrem hoc satis esto, dixisse, nihil posse in vlla locutione admirabilius inueniri, nec vtilitatem habere luculentiorè, quàm in hoc articulo, qui Vnum significat, omnibus rerum nominibus præponendi, vsu delitescat. Hæc igitur loquendi norma à primo sermonis artifice, cum ob alia, tum ob id potissimum est instituta, vt quauis in re nominanda mentem nostram ad ipsum Vnum subleuaremus, memoresque essemus, ex ipso omnem rerum stabilitatem & essentiam non fluxisse modò, sed in eo etiam stare. Præterea quoniam ipsum Vnum solum essentiam omnem complectitur, & eam rebus afflat, huic elemento sibilum adiecit; quo adiecto, fit *Es* / vnde Latinorū *Est*, & *Esse*, & Græcorum *ἔστι*. *Es* igitur propriè & primum notat ipsum Vnum, ea ratione, qua & ipsum est, & omne esse, rebus adspirat, quod sibilus adiectus indicauit. Hinc Parmenidis philosophiæ fundamentum, quo asseruit, omnia esse vnum; quia nimirum omnia hoc ipsum quod sunt, in ipso Vno habeant constitutum atque fixum, & extra Vnum nihil esse possint; sed ab eo valido spiritu, qui sibilus notatur, & procedunt & dependent: quod diuinitissimum dictum, ab ipso primo primæ linguæ architecto petitum, Aristoteles nefaria sacrilegæque calumnia, & cauillatione omnibus seculis apud pios probosque viros despuenda, falsitatis accusauit: cum ipse mutatis verbis nihil aliud prolixissimis illis & odiosis commentariis docere moliretur, quæ, nescio quàm bene, τὰ μετὰ τὰ φυσικά nominantur, mea certè sententia, rectius ab eo quod tractant, quàm ab eo quod non tractant, nuncupanda. Hoc profectò diuinius veriorque Parmenides, quod non ab Ente, sed ab Vno, omnium rerum principium duxerit: cum vnum pater sit; ipsum verò Ens, illud quod primum à patre gignitur, & procedit: in quo Aristoteles, si ratio nominum habenda sit, videtur quieuisse. Sed de hac re post iterum latius. Rectissimè itaque ab *Es* quo vnum significatur, omnibusque rebus primum inest, vt ipsius in nominandis iis præmissione notatur, vox *Es* formatur, illius litteræ adiectione, quæ fortissimum spiritum imitatur. Num est quicquam fortius illo spiritu, quo ab ipso Vno ipsum Ens efflatur; & simul essentia omnium eorum quæ sunt, procedit? Est rursus vllū elementū, quo aptius hic tam validus & robustus spiritus, è quo omnia esse suum habent, & ipsi vni colligantur, quàm sibilante hac littera exprimi possit? Admiremur ergo summum linguæ nostræ artificium, quod duabus litteris tam magnum diuinitatis mysterium conclusit: admiremur item, quod omnibus rerum nominibus articulus is præponatur, quo clarè docemur, omnia ab vno pendere. Quid dico, admiremur? adoremus potius suppetice mente diuinam bonitatem, quæ primo linguæ nostræ inuentori tanta luce affulit, vt hæc non clarissimè tantum cerneret, sed etiam clarissimè omnibus sermonis nostri peritis demonstraret, id que tam deuota animis nostris ad diuina excitandis voluntate, vt numquam rem vllam à nobis permisit nominari, quin simul huius catenæ, per quam omnia ab vno dependent, admoneremur. O vtiā diuinus Plato huius sermonis peritus fuisset: quantum diuinum illud pectus gaudij persensisset, dum totius sapientiæ fundamentum omnibus rerum vocabulis vidisset attextum; quibus ille præconiis hanc linguam celebrasset, quas laudes, quos hymnos Bacchico furore correptus effudisset! Ex me coniecturam de cælesti illo ingenio facio, qui quantumuis rudis sim & agrestis, sic tamen huius artificij contemplatione afficior, vt præ illa, quicquid latus habet mundus oblectamenti, contemnam, & nihili ducam. Sed pergamus hinc, vbi nullus considerationis finis inuenire-

Est articulus, quare nominibus præponatur.

Est, Esse, etc. Es si quid significet & vnde formatur.

Vnum omnia comprehendit.

ueniretur, ad alia, quæ & nominibus & rebus ab vno statim deducuntur. & quid sit, & *Es* / dixi: cui id tamen addendum; à plerisque exilitatis amanti bus *Es* / pro *Es* / dici; vt facilis est ex vno elemento in alterum transitus. Ab *Es* fit *Es* / siue *e* / vocali cum exili sono producta; quod superior Germanorum lingua *Es* / scribit, longam litteram, quo nescio modo, in medio sui aspiratione exasperans; quo legitima vno significatur; vnde fit, vt pro matrimonio vsurpetur, vt dum dicimus, *It en heeft geen kinderen in Es* / id est, non habet proles ex legitimo matrimonio. Vide quæso, quàm aptè nominum fabricator nos admonet, vt ipsi Vni legitima copula coniungamur; & fieri non posse, vt legitima coniunctio inter mortales violetur, vt non simul ab ipso Vno recedamus: quod quàm sit periculosum, nemo ignorare potest, qui modò sciat ab vno omnem suam salutem & essentiam pendere. Num quisquam vel longissima oratione, & omnibus eloquentiæ numeris absoluta, plus posset matrimonio conciliare dignitatis, quàm vnica hac vnus vocalæ minimæ notatione factum videmus? Primum patet ab ipso Vno legitimum coniugium procedere; deinde non posse violari, nisi simul quoque vinculum, quo ab Vno pendemus, soluat; quo nihil potest cogitari magis horrendum. Hinc & illud liquet, matrimonium aptissimum esse Sacramentum coniunctionis eius quæ est inter Christum & suam Ecclesiam; quæ sponsa sic ei est deuincta, vt Vnitas, & essentia, & tota ipsius salus ab eo pendeat; & si vinculum soluat, euestigio pereat. Crebrò nobis monendum erit, sic ab architecto voces factas, vt prius in summis ideis, quàm exemplis inde ductis, significationis rationem veritas tueatur; quo descensum rerum à suis causis primariis clarè demonstrauit, totius sapientiæ fundamenta clariùs vocibus intexens, quàm vllis vel prolixissimis Philosophorum commentariis explicentur. *Es* ergo prius illud coniugium signat, quod Deus cum mente nostra contraxit, quàm coniugium inter virum & feminam: quia illo, ipsi Vni coniungimur & copulamur; hoc verò, imitamur tantum summam illam mentis & Dei Vnionem; ita vt hoc, illius sit Sacramentum, siue mysticum quoddam signum; atque idcirco malè nominis sui rationi respondeat, nisi similitudinem cum illo, quàm potest fieri maximam, conseruet. Vnde mox perspicuum, idem de matrimonio sensisse nomenclatorem, quod Paulus explanauit: qua de re post iterum fortasse nonnulla. Hic satis sit monuisse, quod in omnibus volumus valere; sic voces in hac lingua positas esse, vt ratio significationis in summis exemplaribus sit quærenda: quod tamen non in omnibus fecimus; ne nimia & prolixitate, & nonnumquam etiam difficultate, cursum huius scriptiois, qua quàm celerimè cupimus defungi, impederemus. Neque verò æqui lectoris fuerit, in his meis primis rudimentis accuratum rerum omnium explicatum postulare. Ab eodem *Es* / fit *Est* / quo iuramentum, si hac voce vti licebit, significatur: quod eo omnis oratio nostra confirmetur, & Vni, à quo verum sic manat, vt cum eo conuertatur, sit coniunctum; cum Tau vincendi vim habere, de Platonis auctoritate, sit apertum. Hac voce monemur in primis, omnem veritatem ab Vno manare; atque idcirco ab Vno nihil posse, nisi verum, produci. Deus itaque, qui ipsum Vnum est, & ipsum Verum, & Spiritus ipse omnem essentiæ vnitatem veritatemque per omnia meando conseruans, non potest per aliud, quàm per semetipsum iurare; vt est in Genesi: Iuravi per memetipsum, dicit Dominus. Deinde hoc ipso nomine docemur, quanti faciendum sit iuramentum, quo per ipsum illud oratione nostram confirmamus; à quo non sermo tantum noster, sed ipsum etiam esse dependet. Qui ergo iurat, id dicere in lingua nostra videtur: si hoc, quod dico, verum est, vt nisi ita sit, ab ipso vno velim distrahi, id est perdi, & profusus in nihilum abire. qua interpretatione quæ Diræ possunt esse magis horrenda? Quis hoc nostras iurandi nomen considerans, non expauescat iurare; cum eo ipso quo iurat, primam omnium rerum causam sic in testimonium vocat, vt ab eo velit dependere ac seruari: & si non sit, quod dicit, cum ipso Vno coniunctum, velit & ipse ab vno distrahi, quod nihil aliud est, quàm perire. Præterea ex hoc ipso vocabulo intelligimus, non esse plures Deos, cum per ipsum omnis veritas & firmitas ab Vno pendere signetur. Iuramenta igitur per aliud, quàm per ipsum Vnum concepta, nostras nomen non merentur: quia *Est* omnem multitudinem excludit. Simul atque ergo hoc nomen audimus, omnis falsa Deorum multitudo, siue gentium idola profligantur, & in nihilum rediguntur: quia nimirum per ea nullum iurandum nomine iuramenti apud

Matrimonium aptissimum est Sacramentum coniunctionis inter Christum & suam Ecclesiam.

Est.

Iuramentum quanti faciendum.

nostros dignum fieri possit; quo fit vt ne dij quidem sint dicendi, propterea quodd, si dij essent, per eos etiam iurare in lingua nostra possemus. Vnus ergo Deus est, per quem omnia confirmantur, & essentia suae accipiunt veritatem, qua res inter se & cum prima omnium causa vniuntur, quod apertissime Et nobis declarat. Quemadmodum autem et id significat quod cum vnitatem est deum; ita si per vestigia retrò legas, ad Vnum reduceris. Quid enim *Cre* aliud est quam *Cre*, id est, ad Vnum, quod iusiurandum tendere debet, vt veritatem suam tueatur. Ab hac voce *et* / *Gacis* *ἔτεος*, pro vero est in vsu, sola temporis in principio mutatione, quod in *ἀληθής* non est mutatum, quod vocabulum ex eodem fonte deriuatur. *Et* siue *E* longa vocali in *ἔτε*, & tenui consonante in adspirato transeunte, vt sit nimirum *Et* / id est, omnino iuramentum, quasi dicatur, omnino consentit cum vno, à quo omnium rerum confirmatio dependet, quod nihil aliud est quam si dicas, verum esse. Porro quia hæc vno per quam iuramus, ipsa est Dei potestas, omnem rerum ordinem constituens, per quam vnitatis, essentia, veritatis, & bonitatis suae omnes res participes facit: prisca Orphici finxerunt, Deum, dum iurat, per hanc suam vniorem iurare, qua omnia in caelis & in terra ordine certo constituuntur atque seruantur; quod nihil aliud est, quam Deum per semetipsum iurare; cum esse eius, & posse, & agere idem cum ipso sit. Hanc autem totius mundi constitutionem & conseruationem in vno fixam, *Sticht* vocabant; è quo Græci *Stix* fecerunt, Tau in Sigma conuerso, & ex Chi & Sigma duplici littera facta, eo prorsus modo quo è *sticht* voce nostrati, sit Rex Latinis. Posteriores, huius originis ignari, crediderunt per *ἑστία* scribendum esse; quasi triste quippiam & horribile hac voce significaretur. Hinc eorum opinioni duo suffragari videbantur; alterum, quod fons Arcadiae horridi veneni aquam fundens sub eadem voce notus esset qua Alexandrum, Aristotele id & Antipatro machinatis, extinctum ferunt; alterum, quod *Stix* fluiuius apud inferos diceretur, per quem dij iurarent, omniaq; apud inferos *συμμοχέ* & tristia viderentur. Hesiodus Stygem filiam Oceani fecit natu maximam:

ἑτεός
ἀληθής

Iurare Deum
per suam vni-
onem, quare
Orphici pri-
sci finxerunt.

Sticht.
Stix unde di-
catur. Et qd
significet.
Rex unde
dicitur.

Δεινὴ τὴν ἑστία τιν ἀπορροῦ ἀνενοῦτο
Προσβυτάτη νόσφιν δὲ θεῶν κλυτὰ δάμαρτα
Μακρῆσι πέτρῃσι κατρεφέ, ἀμφὶ δὲ πάντη
Κέλοισι ἀργυρέοισι ἄποδ' ἕχων ἑστία.

Id est, vt Græco vati crasse succinamus,

Styx valida Oceani reflui antiquissima nata,
Quae procul à reliquis Diuis tenet incluta tecta,
Rupibus ex altis pendentia, & vndique pilis
Argento factis calum firmata sub ipsum.

Bene profecto Oceani filiam dixit, quem Moses Abyssum & aquas nominauit; è quibus, tamquam è materia, tota structura mundana facta est, quam nos *Sticht* per excellentia figuram nominamus: qua voce nihil aliud significatur, quam id quod apto ordine est constitutum. Tota igitur hæc totius mundi ordinatio ex Cabo siue ex Abyllo patris omnis fundi experte nata, *Styx* nuncupetur; omnia plusquam durissima rupes stabilis, & argenteis columnis sustinens, quæ ex infimis terræ visceribus ad summum caelum, id est, ad Vnum ipsum pertingunt. Quod autem dicit, hanc procul à diis habitare; id sic intelligendum, vt huius potestas non in solo caelo, vbi dij à poetis ponuntur, cernatur; sed inde ad longissimè etiam distita propagetur, candidissimis columnis infima supremo Vni connectens. Hanc dum Deus iurat, per seipsum iurat; propterea quod tota totius vniuersitatis ordinatio in ipso consistat. Hanc dum homo iurat, Deum iurat, & illud iuramentum præstat, quod nobis *Et* dicitur, quo omnia vni deuinciuntur; quæ tantum abest vt sit tristis & horribilis, vt contra nihil amabilius, nihil carius, nihil hominum vitæ magis necessarium cogitari queat; vt pote citra quam nihil omnino esse suum possit tueri. Hæc merito immensi illius Oceani & paterni seminis proles antiquissima habenda, per quam omnia quæ sunt, firmis pilis sustententur. Græci vocum confinio decepti, tristem quandam aquam somniauerunt, veteris fabulæ sinceritatem fœdis maculis inquinantes; vt nihil ferè in prisca Orphicorum Theologia reliquerunt puritatis, non alia de causa quam quod Thracum & Phrygum lingua, è qua fabulæ ad ipsos erant antiquitatis deriuatæ, ignorarent. Quid enim, quæso, rationis ha-

beat,

beat, Iouem per tristem noxiamque aquam iurare; cum homines etiam norint, nõ esse iurandum, nisi per maiorem, vt plus nimium accedat orationi firmamenti, quam persona loquentis adferre possit: quo fit vt Deus, cum maiorem se non habeat, per semetipsum iuret, vel per suam ipsius ordinatissimam structuram, *Sticht* nobis vocatam, è qua in potentia eius deducimur cognitionem. *Sticht* autem, quod est recto ordine rem quampiam constituere, deriuatur à *Stiget* / quod est sursum contendere: quoniam is qui ordine quippiam constitutum vult, necesse habet vt omnem operationem actionemque suam ad supremam causam referat, à qua omnis ordinatio procedit. Videmus itaque quantum momenti habeat ad rerum naturam perspicendam diligens primarum vocum examinatio, cuius formulam & typum quendam in hac voce *Et*, atque huius nominis monitu, in *Stix* ostendit. Ceterum quia omnis hæc nostra opera ad rectas nominum rationes eruendas tendit, non erit alienum, si vocabuli occasione vltra quæramus, an iuramenti siue iusiurandi apud Latinos nomen è sermone nostro traxerit radices. Iuro à voce *Ius* deductum videtur; ita vt si, vnde *Ius* dicatur, intelligamus; si mus etiam intellecturi, vnde *Iuro* descendat. *Ius*, inquit Donatus, quod omnia recta & inflexibilia exigit. *Ulpianus* *Ius* à *Iustitia* appellatum nimis supinè mihi videtur dixisse; cum *Iustitia* à *Iusto*, & *Iustum* à voce *Ius* deductum videatur; cum *Iustum* id sit quod secundum *Ius* fit; & *Iustus*, qui *Ius* siue æquitatem in omnibus seruat. Quod si nunc vltius quæstio procedat, quæ sit huius vocis *Ius* etymologia; magnè credo apud Latinos fore silentium. Est sanè vox nostratibus & Romanis communis, vnius folius elementi truncatione à nostris ad Latinos transgressa. Cum igitur concedendum sit, ex ea lingua natales habere in qua ratio eius inuenitur; spero me demonstraturum, nostratibus originem eius deberi. *Iust* æquum apud nos dicitur, nulla scabritie aut inæqualitate offendens; quod nostras esse; conuersio contrariam significationem adferens apertè monstrat. *Stui* idem est quod inæqualitate offendo; quod ex verbo *stuit* intelligitur, *Stui* id est, hoc non æqualiter transit, sed offendit. *Iust* verbum est ad æqualitatem redigo, omnibus in rebus vsurpatum; contrarium est *Stuit* / adiecto *Tau* de more nostro; quod in corporibus quidem idem quod offendit siue repellit signat; in sermonibus verò tantum valet, quantum si dicam, Non seruat veritatem; id est, oratio eius non quadrat cum re ipsa. Hinc *Stuitus* is dicitur qui mendaciis hominibus imponit, vulpeculæ dolos imitando. A *Iust* Latini *Ius* & *Iustum* mutuati sunt: hinc & *Iubeo* è nostratibus dictiunculis compositum est, quasi *Iust* *hæc* / id est, *Iustum* impero; in posteriore vocula diphthongo, qua Latini carent, in e simplex commutata. Non mirum igitur est, si à *Ius* fiat *Iuro*, cum nihil aliud sit *Iuro*; quam testari rem conuenire cum ipsa veritate, quod nos diceremus *Iusti* / id est, ad æqualitatem redigere: quod iuramentum sit, teste *D. Paulo*, omnis controuersia finis; id est, inæqualitatis. Græci *ἕρκος* pro iuramento dicunt; quod quamuis & Grammatici ad varias origines referant; quas in Etymologico licet videre; mihi tamen videtur primi sermonis vaguentia redolere. *ἕρκος* enim est absoluta & prima notitia, ab *ἕρ* / quod principium est, & *κός* / quo notitiam significatur; vt originale notitiam queas interpretari. Iuramentum sanè cum finis esse debeat omnis controuersia, ad ipsum fontem omnis notitiæ accedit; vt ex ipso testimonium veritatis sibi deriuat; atque hac ratione *ἕρκος* dici meretur; id est, notitia ab ipso primo veritatis origine petita. *Hierocles* aureum *Pythoræ* carmen exponens, sic *ἕρκος* exponit, vt diuinarum legum obseruationem iuramentum appellet, quo omnia quæ creata sunt ad cognoscendum Deum, ei annexuntur & adaptantur: quorum aliqua quæ semper cum Deo sunt; semper iusiurandum colunt & seruant; aliqua, quæ nonnumquam à Deo discedunt, iuramentum nonnumquam infringunt; & diuinæ legis ordinem & iuramenti fidem prætermittunt, eo ipso facto impij. Videmus hinc iuxta *Hieroclem*, qui plura in hanc scribit sententiam, iuramentum in vniõne cum Deo consistere; quod nostrati voce expressum est: veritas enim omnis, omnisq; solida notitia ex hac vniõne procedit, quæ ob id meritò *ἕρκος* / id est, origo notitiæ vocatur, à quo Græci *ἕρκος* fecerunt: quoniam idcirco per Deum iuranti fides adhibetur; quod pro certo tenemus, non solum Deo omnia nota esse, verum ab eo etiam omnis veræ notitiæ principium proficisci. Hinc vulgo loco iuramenti dicere solent, Deus nouit, hoc ipso pronuntiato originem omnis & scientiæ & veritatis testantes; quo fit, vt non iurent tantum, sed

Sticht.
Stigen.

Iuro.

Ius.
Iustus.

Iust.

Stui.
Stuit.

Stuitus
Iubeo.

ἕρκος.
ἕρ.
κός.

tum, sed veram etiam nominis ratione, qua Iuramentum apud Græcos ὄρκος vocetur, addant. Adspirationem verò quæ in ὄρκον non est, irreplisse credo ex illorum opinione qui vocem ab ἔρκος, quo murus notatur, tractam esse sibi peruascerunt. Latini melius Orcum citra adspirationem in alia quidem notione dicunt, at ea tamen quæ ex eodem fonte deriuetur. Socrates Plutonium, quod immensos sapientiæ thesauros quibus abundet, quosq. nemini communicet, nisi sit à corpore absolutus, dictum putat ὄρκον εἶδεναι, id est, à sciendo: quod ut vnde acceperit haud scio, nisi ab Orphico quopiam acceperit; ita hoc inde clarissimè cerno, Orcum apud Latinos è prima lingua nomen retinuisse, in qua ὄρκον notat primum omnis scientiæ fontem. Hinc adagium illud vetustissimum, Orci galea, siue ut Græci dicunt, αἰδοῦς κωνῆ eam accipiet lucem, quam nemo hactenus maximè ipsius potuit inferre obscuritati. Si quæ Orci galea tecta sunt, ea nullo modo videri possunt; nihil magis hæc galea tectum puto, quam huius prouerbij causam, in qua ut plurimum Zenodorus, & Erasimus, & Gyraldus laborarunt; primam tamen eius & veram originem non attigerunt, quam nobis statim in ipso nomine sermo noster interpretatur. Tota præterea Orphicorum pœsis ad veræ Theologiæ, & eius quidem nostræ, arcana, à maioribus ænigmatibus inuoluta, est referenda; à quibus quantum aberrat, tantum à vera pœsi degenerauit; degenerauit vitio sanè eorum, qui sinceræ sapientiæ ignari, somnia sua, & ineptias, & anilia deliramenta vix à pueris toleranda, Musarum sacrario inuexerunt. His igitur relictis, queratur, Quinam Orcus galea sua sit inuisibilis, quod non aliunde melius, quam ex Mose intelligetur, qui à Deo ipso hæc accipit verba: *Videbis posteriora mea, faciem autem meam videre non poteris.* An nunc aliud est, faciem Dei non videri; quam Orci caput sic galea tectum esse, ut non cernatur? Quis verò Orcus, nisi summum bonum, cuius maiestatem Socrates in Rep. ait esse augustiorem, quam ut eam sermone posset explicare: à quo quamuis omnis notitiæ exordium est; tamen non videtur nisi per Solem boni filium. Chalcidius in Platonis Timæum scribens, de hoc principio sic agit, ut originem quidem rerum, ex qua ceteris omnibus quæ sunt, substantia ministratur, esse summum & ineffabilem Deum dicat. Bene profectò ineffabilem dixit, quem inuisibilem esse scimus, de quo Orpheus:

Orci galea, αἰδοῦς κωνῆ.

Orphicorum pœsis ad Theologiæ arcana referenda.

Orcus galea sua quoniam sit inuisibilis.

Orcus quid significet.

Pallas qua galea munita sit.

Αὐτὸν δὲ ἐν ὄρκῳ, αἰδοῦς τὸ νεφὸς ἐστὶν ἔρκος. *Ipsium non vides, quod sit caligine septus.*

Plutarchus inscriptionem ex templo Mineruæ in Ægypto recitat, in qua sapientia summi patris, & omnis sapientiæ causa, quam ὄρκον lingua nostra vocat, hoc post alia de se dicit: *τὸν ἑμὸν πέπλον εἶδεναι πρὸς θεοῦ ἀπειράνοισιν.* id est, Peplum meum nemo vniquam mortalium reuelauit, siue capiti meo ademit. Hac de causa dum de occulto hoc numine Ægyptij sacerdotes agebant, ter acclamabant: *αὐρῶν ἀρχὴ σκότος ἐστὶ πᾶσαι νόησον, σκότος ἀγνοῶσιν.* id est, Primum principium tenebræ omni intelligentia superiores, tenebræ nulli cognitioni peruiæ. Hæc tenebras Orcus galea sua nobis significat, tectus ille quidem, sed non totus; quoniam caput dumtaxat à mortalium oculis abscondat, potentiam suam per opera filij, cum quo idem est, iuxta illud, *Pater & ego vnum sumus*, ostendens. ὄρκον ergo, siue Latina terminatione, Orcus, est ipsa patris sapientia, cuius sapientiæ caput galea tectum est: atque inde, qui tam occultas res nouissent, ut ceteros mortales eæ laterent, vel tam prudenter aliquid executi essent, ut nullius alterius acies consilij profunditatem posset intueri; ij dicti sunt Orci galea tecti: quod scilicet mens ipsorum tam altè in sapientiæ tenebras penetrasset, ut inde, tamquam ex altissimo omnis intelligentiæ apice, ipsa quidem omnia videret, à nemine verò videretur. Quis nescit Palladem galea munitam? at qua galea munita sit, non omnes fortè cernunt. E Sphinge, quam aliqui cono apposuerunt, hoc licet coniectare, non vulgarem cassidem fuisse, sed quiduis potius, quam illud quod primo statim aspectu polliceri videretur, indicasse. Certè Homerus quid sibi hoc Sphingis ænigma vellet, videtur subodoratus, dum canit,

αὐτὰρ ἀθῆναι Διὸν αἰδοῦς κωνῆ μὴ μιν ἰδοι δέοιμος ἄρκος.

Sed casside Pallas Orci se texit, ne ipsam Mars cernere posset.

Quid hoc tandem est, quod ne Mars quidem Palladem Orci galea tectam videre possit?

possit? Illud nempe, quod Pallas omnia sua consilia è Iouis cerebro, & summo sapientiæ vertice petat, quem caligine perpetua septum dixi, quam Martis oculi impuri, & contrariis inter se elementorum turbis impediti, penetrare non possunt. Mars enim nihil aliud est hoc loco, quam temeraria quædam ferocia, nulla ratione, aut certo consilio, sed in sana & furibunda ira ad prælium impellens. Pallas verò prudentia est cautè omnia circumspiciens, non solùm armis, sed consiliis, & iis quidem præcipuè, nixa. Non mirum igitur, si Palladis prudentiam, qua sua consilia & moderabatur & occultabat, Mars non potuerit peruidere: cum animus ira concitatus, & totus æstuans, nihil vniquam possit vel sani cogitare, vel ab aliis prudenter cogitatum intueri: quia crassus circa feruentia præcordia fumus omne mentis lumen offuscet atque exstinguat. Hac de causa cum Mars à Diomede Palladis auxilio vulneratus è pugna se subduceret, non Orci galea, quam nullam hic demens, ut eum ipsa Iuno apud Iouem vocat, poterat habere, se abscondit; sed obscuritate quadam, qualis in aère ex nubibus apparet, dum ex nimio ardore ventorum tempestas cum turbine excitatur, quod frequenter in æstate contingit. Iracundi enim & furibundi animi, si quid aduersi contra expectationem accidat, mox infano clamore, qualis Martis fuit, & procelloso impetu ordinem laxant, & dissipant; & quantum vel equis vel pedibus valent, fugam capeffunt. Quia verò ventosa hæc tempestas ex ardore circa pectus oritur; non procul inde vulnus accepit, in ipsis nimirum hypochondriis ad eam partem qua cingebatur. Caligo autem qua tegebatur, tam non erat occulta, vel Orci galeæ similis, ut etiam à Diomede, qui homo erat, cerneretur. Possem equidem totam Persei fabulam, licet miseris modis corruptam, & à prima veteris sapientiæ veritate distractam, ad hoc prudentiæ contra aduersa præsidium reuocare, nisi delicatiorum hominum stomachum vererer: & hæc etiam ipsa quamuis breuiora sint, quam rei postulat amplitudo, nescio quomodo diutius me demorentur quam existimabam. Hoc vnum satis indicij dabit, quæ dixi, verè esse, quod Perseus, omnibus suis ad optatum finem perductis, galeam Orci Mercurio obtulerit, hoc suo facto confessus, non alij eam conuenire, quam ei qui excellenti mentis celeritate ad obscuram rerum caliginem adspirare posset. Non possum tamen illud omittere, quantumuis properem, quod κωνῆ vox galeam Græcis notans, nostrati quoque linguæ debeat: quod nisi ita sit; etymologiam mihi de sermone suo promant. Dicent fortè, sic dictam, vel quod è corio canis fieret, vel quod canis caput in cono præferret: quod quàm sit ridiculum, quis videbit. Apud nos Cum vel Cou ambiguum est ad noticiam, & ad imperterritam animi fortitudinem notandam: idque ea, ut videtur, causa; quod fortitudo animi ex accurata eorum notitia, quæ agenda faciendæ sunt, oriatur. *Cum* vocali longa, caput signat, ut in Gotonicis satis latè me recordor tradidisse. *Cum-et* igitur, ad verbum, caput est vel imperterritum, vel notitia scientiæque rerum insigne: quæ vox, compositionis lenioris gratia, adspirationem de nostro more perdit. Ex *Cum-et* Græci fecere Cune, abiecta littera, quam terminationis Græcæ forma non admittit. Galea igitur *Cum-et* / siue Græcè κωνῆ vocatur; quia caput reddat imperterritum, & audax ad quosuis ictus recipiendos. Hic velim benignum candidumque symbolorum interpretem rogatum, ut diligenter videat, quanta arte pro sapientiæ tessera, Cune sit accepta; in qua non illud modò indicatur, sapientiam optimum capitis esse munimentum, & certissimam aduersus omnia incidentia pericula galeam: sed hoc etiam additur, ut ex voce ipsa Cune intelligi queat, cuius rei notationem galea capiti imposita gerere videatur. Est enim duplex conuenientia; altera ipsius galeæ cum sapientia; altera eorum quæ de voce Cune intelligi possunt, si ad primos natales vocetur. Quamobrem αἰδοῦς κωνῆ, si vtraque vox ad originem referatur, idem erit; ac si quis dicat, Dei omnia scientis galea, vel, sciens peritumque rerum caput. Quid, autem quicquam potest esse, quod vel significantius, vel verius moneat eum qui in tutela sit eiusmodi Dei & eiusmodi capitis, facile posse quæuis pericula prudenter declinare; & nescio consilii quæ alij non videant, maximam sibi comparare securitatem? Quid autem de Socrate in voce αἰδοῦς interpretatione sentiam, aliàs forsan: hoc saltem ex ea modò suspicor, eum à doctiore quopiam accepisse, penes hunc Deum omnis scientiæ fontem esse, uti in Orci nomine Cimbrici docentur. Redeamus nunc ad vocalem, cuius & naturam, & in vocabulis vsum, propofuimus considerandum. Ostensum est, *Cum* vel

Mars.

Pallas.

κωνῆ, id est, galea, unde nuncatur.

Cum vel Cou.

Cum / id est, caput.

αἰδοῦς κωνῆ.

eis.
ir.
Vnus, n. um.
ent.

vel *Ent* dici pro vno; Et quidem ante consonantem, *Ent* verò ante vocalem: loco cuius duplicis *E* siue *E* per longum tempus tractum, aliquibus in vsu est *Ent*; à quo *Ent* Græcorum, & *Ev*, & Vnum Latinorum, vocali ad latiorē sonum transeunte. Hebraei *E* quidem pro Vno retinuerunt, sed adiecerunt *God*/ominis causa, quo Deus notatur. Nam *יהוה* fit ab *E* got/ id est, Vnus Deus. Sed de hac voce in numeris. Ab eadem vocula, apud nos finis *Ent* dicitur; quo nihil aliud signatur, quàm id quod cum Vno est devinctum, vel Vnum omnia colligans; quia Tau videlicet vinculi indolem habere dicatur. Est enim finis, vnum quiddam, multa ad se tendentia vniens. Finis namque, & Vnum, sic inter se iuncta sunt inseparabili concordia, vt ad ipsum Vnum omnia, tamquam ad vltimum bonorum, ferantur. Quamobrem nemo in sermone nostro finis audit mentionem, vt non statim moneatur, summum homini felicitatis gradum in vno stare; & idcirco in primis nobis cauendum esse, ne multitudine & diuersitate vel negotiorum vel curarum animus noster ad varia distrahatur. Martha, Martha, inquit ille vnus & verus cælestis patris filius, sollicita es circa plurima: at vnum est necessarium: Maria optimam partem elegit. Quam verò partem? Eam, vt nihil in vita sibi curandum putaret, cuius occasione ab vno primo omnium principio auocaretur; nihil vt potius priusque duceret, quàm vt per filium, in cuius notitiam singulari gratia modo erat pertracta, ad patrem aspiraret; ac quamdiu in terris esset, perpetua supremi boni meditatione viam sibi per Christum strueret, ad vnum omnis boni paterni coram intuendum. Quamobrem, qui ad optatum & verum hominis finem recta cupit peruenire; Vnum semper spectet, arque perpetuo cogitet, tantum sibi temporis felicitatisque perdi, quantum itineris ad plura, quàm vnum, impendit. O monitionem verè auream! ò gemmeam primi nominum factoris sententiam! Quis enim, cum finis nomen ab vno deduci sentit, non confessim quæret, quòd illud sit vnum, ad quod, tamquam ad finem, vt omnes contendant, ab ipsa finis nomenclatura monentur? Quod prolixè in totis Philosophiæ laudibus disputatur, omnia ad Vnum tamquam ad vltimum bonorum ferri; id nomenclator noster tribus litteris indicauit: de quarum potestate, si tres Platonis imperatores declararem, quibus ad tres in Deo personas allusit, licet id ipsum quod vel ab Ægyptiis, vel ab aliis vetustioribus acceperat, fortasse non intelligeret; nimis apud quosdam superstitionis crimen subirem: certè à veritate ne latum quidem vnguem discederem. Sed de hac re tum fortè non nihil, cum de nomine Dei trilitero pauca quædam, Deo ipso volente & suggerente, in medium proferemus.

Ent, n.

P L V S ad propositum faciet, si consideremus, ecquid aliæ linguæ ab hac voce sint mutuata. *Ent* *καὶ πρῶτος*, apud Atticos, dies mensis vltimus & primus dici videtur; quem Varro intermestrem nominatum dicit: quòd putaret, inter prioris mensis senescentis extremos dies & nouam Lunam, esse diem, quem diligentius Attici *Ent* *καὶ πρῶτος* appellarint: quòd ea die potest videri extrema & prima Luna. Extremam Lunam & primam die quapiam videri, Varroni non credam: sed idcirco *Ent* *καὶ πρῶτος* diem sic dici opinor; quòd in ea, luna & noua sit & vetus, solem nimirum cursu suo & assecuta, & nouum rursus orbem à Solis gradu exorsa; atque illa quidem ratione *Ent*, vel vt Æolicòs, *Ent* hac *πρῶτος* vocitanda. Quidam *Ent* tricesimam, quidam primam mensis diem vocant; vt Hesiodus:

Πρῶτον ἐν τετρατῆ καὶ ἐβδόμεν ἔρδον ἡμῶν.

qua quidem computatione, *Ent* *καὶ πρῶτος* Græcorum, eadem esset cum Latinorum Calendis; quam Græci alio nomine *Neoumnia* vocant. Harpocration Hyperidem citat, cuius hæc est sententia: Quam apud nos tricesimam, siue Triacada, vocamus, Athenienses *Ent* *καὶ πρῶτος* vocant; propterea quòd finem contineat mēsis prioris, & exordiū sequentis. Nobis de hac controuersia suspicio oritur; peregrinum esse huius diei apud Athenienses nomen, quam nomen Calendarum maiorem in modum auxit, cui & id accessit, quòd *Ent* ad *Boles* propter adspirationem ablatam, & geminatam consonantem, referant. *Ent* & *πρῶτος* nobis tantundem est; ac si diceretur, finis & nouum. Qua verò de causa *Ent* vltimam apud Græcos significare possit, non video; cum etymon eius *πρῶτος* *ἐνδὲς* petant, ad quod reductum, primam potius, quàm vltimam, significaret. Mihi placet, ipsam *Neoumnia* ita vocari, quòd ea die prioris lunaris cursus finis, sit noui princi-

principium; quam appellationis causam Hyperides expressit, & Varro adiecto errore indicauit. Quamobrem nisi docear, *Ent* pro vltimo poni; sicut ponitur pro eo quod est vnus anni, apud Theophrastum; non facile ab ea opinione deducar, qua credo, nomenclaturam ex ea lingua ad Athenienses venisse, qua illi vsi sunt qui prima Athenarum fundamenta iecerunt, quibus *Ent* finem notat, & *πρῶτος* siue *πρῶτος* nouum; è quorum illo *Ent*, ex hoc *Neu*, ad normam suam Græci accommodarunt; quo finis mensis præcedentis & nouitas sequentis notaretur. Hanc diem cum Hesiodo primam mensis facio, partim poetæ auctoritatem securus, partim vetustam Romanorum consuetudinem, qui eandem diem *Calendas* nominarunt, voce minus corrupta.

Ent siue πρῶτος.

A P V D Nonium Marcellinum legimus hæc verba: Calendarum vocabulum proprium Varro complexus est de vita populi Romani lib. primo. Itaque *Calendis* calabantur, id est, vocabantur, & ab eo *Calendæ* appellatae, quod est tractum à Græcis, qui *καλέω*, vocare, dixerunt Macrobius à Calo verbo Græco curiam Calabram deducit, in Capitolio casæ Romuli proximam, in quam, plebe calata, id est, vocata, Pontifex, quot dies à *Calendis* ad nonas superessent, pronuntiabat, & *Quintanas* quidem quinties dicto verbo Calo, septimanas repetito septies prædicabat. Quis hic non miretur, Pontificem Romanum ad plebem de computatione mensis agentem, Græcè loqui, quàm Latine maluisset? Facile quidem hoc ad Græcos Latinis per fugium permisisset, si ab eisdem Nonas & Idus interpretarentur, in quibus cum aliæ aliorum apud præcos etiam sententiæ commemorantur, ipsa controuersia antiquitas omnem mihi cleuat eorum auctoritatem. Cimmeriis potius, vetustissimis Italiæ incolis, has voces acceptas ferre debuissent; à quibus etiam ipsos Græcos maximam linguæ suæ partem accepisse, cum hic, tum alibi, non semel indicaui. Non equidem vel hoc, vel alio loco, ab vnus vocis artificio tam latè ad eius sobolem excurrerem; nisi scirem, nihil maiores vires habere, ad fidem rebus nouis & apud omnes absurdis, faciendam; quàm luculentam complurium exemplorum inter se consentientium copiam; quorum multitudine & densitate, aduersa sentientium acies, tamquam Macedonica quadam phalange, perumpatur & dissipetur. Nunc igitur, vt vnde *Calendæ* hanc habeant nomenclaturam, clarè cernatur, quamquam nihil eius fabricator ab artis regulis discesserit; prius examinandum quid sit *Cal*/ vocali breui pronuntiatum. Crebrò monui, plurimam vocabula in obliuionem abire, & id non rarè accidere, quòd veterum ferè & longo vsu detritorum nos solet pigere, dum nouis semper, velut fastidiosi stomachi, in hiamus. *Cal* vnum est ex diuinissimis vocabulis, ipsum pulcrum significans, rem omnium votis experitam; cuius compositionis artificium magnam concludit rationum vbertatem. Aliam enim de natura singularum litterarum causam habet significationis; aliam è compositione duarum, in quas solui potest, vocum. In primis igitur, quia pulcrum & bonum sic sunt connexa, vt separari nequeant, & vtrumque primum Deo conueniat, hoc, vt causa omnium & efficiens & finalis, illud, vt pulcrum omnia vehementissimò impetu ad se trahens, & ad diuinum alliciens amorem: diligenter est à nominis architecto obseruatum, vt ternarius litterarum numerus diuinam imitaretur trinitatem; & illam quidem eo ordine exprimeret, vt vox à spiritu sancto, ad amorem omnia incitante, exordium fumeret; ac deinde filij personam adderet; postremò, patrem, velut apicem omnium, indicaret. Pulcra sanè Dei contemplatio: sed eo difficilior, quòd captum humanum excedens, nos alta profundissimi abyssi caliginè inuoluat; nec aliud vel edigitare, vel loqui in obscuro hoc silentio fas sit, quàm ipse Spiritus sanctus ecclesiæ inspirauit. Cum igitur omnium diuinorum reuelationem Spiritui sancto attributam videamus, ita vt hunc semper, dum quippiam nobis diuinitus declarari cupimus, inuocemus: non malè ei ipsum pulcrum adscribemus; eo quòd hoc nihil aliud sit, quàm id quod rerum omnium nobis offert perfectionem, è qua, velut è Sole, lumen emanat. Rursus, quia amor ad Spiritum sanctum pertinet, & eius personæ propriè præcipueque conuenit, & amoris generatio ipsi pulcro debetur: non puro me falsum iri, si pulcrum quoque ipsi adscribam. Amorem autem à pulcro gigni atque ali, vel Platoni, vel rationi credamus. Quamobrem Spiritus sanctus ad ima vsque vniuersitatis vndique peringens, diuinorum operum pulcritudinem per omnia diffundit, atque eam sensibus nostris offert vsurpandam, & menti cogitandam; cuius illecebris pulsati animi nostri,

Cimmeriis vetustissimis Italiæ incolis.

Calendæ vnde dicta.

Cal / id est pulcrum.

Ternarius litterarum numerus diuinè imitatur trinitatē in dictione Cal.

ad amorem incitantur. Hæc igitur pulcritudinis species, Spiritus sancti nobis gratia communicata, ad amorem vrgens, per Cappa denotatur; quod Terentianus dicit linguam compellere; vt se dentibus applicet; quod his versibus à me antè citatis, & post rursus vtendis, expressit:

*Vtrumque latus dentibus adplicare linguam
C prescius vrget; sed & hinc & hinc remittit,
Quo vocis adharrens sonus explicetur ore.*

Cernis hic linguam vrgeri, vt se dentibus vtrunque applicet, ac sonum adhærere, adeò vt vix explicetur, quo fit, vt pulcritudo nos vrgens, vt nos pulcris applicemus & adhærereamus; optimè per C litteram signetur. Verùm quia quod vrget, ad aliquid vrget, elementum succedit, quo recta via indicetur, quod est A. de cuius vi satis multa dicta sunt. Quæ autem persona hic indicetur, ex eo discamus qui dixit, *Ego sum via, veritas & vita*. D. Paulus ad Romanos & Ephes. scribens, docet, nos per Christum accessum ad patrem habere, non de alterius, quàm de ipsius Christi, doctrina. Cùm igitur A accessus ad aliquid designet notionem; non potuit symboli ratio vilo alio elemento melius constare. Vltimè verò elementum cæli in ore apicem linguæ parte suprema feriens, an non optimè illud exprimit, ad quod, vt summum & supremum, omnia feruntur? Sed hæc obiter sint indicata potius, quàm explicata, mysteria; quæ stuporem mihi magis & silentium incutiunt, quàm claram suggerunt orationem. Illa igitur mirati atq. venerati, de pulcritudine philosophico more disseramus; nec eam aliud esse cogitemus, quàm concinnam quandam partium omnium dimensionem, & aptam earum inter se commissuram; quæ cùm sua sit rebus singulis, tum maxima elucet in tota rerum vniuersitate, cuius illicibus rapimur ad ipsum pulcritudinis opificem, qui ad exemplar & ideam suam omnia fecit decora. Et sit hæc quidem vocabuli Cal in prima elementa solutio; quorum talis est natura, & tanta inter ipsa compositionis concinnitas, vt ipsam pulcrum pulcrus nomen habere non possit. Quòd si Cal in hæ & hæl partiatis, vocem expresseris vehementer amantis propriam. Idem enim est hæ hæl; ac si dicas, maiorem in modum te rogo, & enixo desiderio cupio, vt me serues: qua precum formula omnes ij qui ardenti amore flagrant, vtuntur, ab ipsa pulcritudinis, vt sic dicam, Lynge compulsi. Dicunt enim se amore languere ac perire, atq. idcirco rogant ipsum amatum vt se seruet, permissa nempe pulcritudinis communicatione atque fruitione. Potest & aliter solui, vt ex hæ & hæl coisse videatur, qua ratione Cal idem erit ac si dicas, desideriorum vehementium summa; siue omne id ad quod ingenti appetentia rapimur; quòd nihil aliud est quàm ipsum pulcrum. Quòd si Plato in hanc vocem incidisset, atq. vim eius totam & significationem edoctus fuisset, quibus ille præconiis pulcritudinis nomen de pulcritudine celebrasset! Quoniam verò nihil pulcrum, nisi integrum sit, factum est, vt Cal pro integro nonnumquam vsurpetur. Vnde Caluaten est idem quòd vltimam manum nauibus imponere, & efficere ne aquam per rimas vllas admittat: quod tamen verbum per excellentiam nauibus tribuitur; cùm alioqui ad quæuis vasa integra reddenda spectet, vti ratio ipsius declarat. Inter Imperatores Constantinopolitanos quidam recensetur Calaphates ab hac arte nomen sortitus; qua de re Lilius Giraldus commentariorum de re nauali lectorem non celauit. Nec mirum, ad Pontum Euxinum huius vocis vsu fuisse, cùm & in Galatia lingua nostra vigerit, & hætenus in Taurica Cherroneso, prisca Cimmeriorum sede, plurimis sit vernacula; licet Tartaricam & Turcicam, propter commercia & dominium, præterea discant. Qui veteres idiotismos apud nos necdum penitus obliuioni tradiderunt, dum quempiam à forma & morum integritate laudant; vulgò dicunt, *Tis een goebe Cal*; id est, bona est forma, & candido animo. Apud Flandros olim proprium quoq. femininarum nomen videtur fuisse, quod nunc illis dant, quæ Catharinæ nomen in baptismo suscipiunt. Ab Antuerpia ad duas leucas distat opidum, mœnibus non inclusum, Calloo nominatum, cui à Cal & loo nomen esse quiuis videt. Quid loo sit, in Atuaticis aperui; vbi de Loouen & Denloo nonnihil dixi. Apud Græcos καλλος & καλοι, & apud Hebræos חַן & חַן ab hac nostra voce remanserunt: quod nisi fateantur, etymologiam meliorem ostendant. Quid quod conuersio, sermoni nostro peculiaris, clarissimè demonstrat, cuius prima ab origine sit vocabulum. Quia enim Cal pulcrum significat; & nihil magis pulcritudinis excellentiam declarat, quàm vitium,

Caluaten.

Calaphatis Imperator Constantinopolitanus.

Galata Cimmerica lingua sunt vsi.

Taurica Cherronesus prisca Cimmeriorum sedes.

Cal / Callo / Calloen. Calloo.

καλλος unde dicitur.

vitium, turpitude, & defectus; voluit nomenclator, vt *Flar* vitium defectum que denotaret. A *Flar* voce correpta, fit *Laar* vox producta, qua significatur, paulatim consumor, & ad nihilum tendo; propterea quòd vitium defectus que longa sua mora quamuis rem consumant; & quia è longo defectu non est reditus ad integritatem, sed continuus ad nihilum progressus, *Caal* vocali longa quod ex ipso *Laar* fit, per conuersionem idem significat quod *laar*: vt cognoscatur, ex malo nil nisi malum gigni. Monemur hac deriuatione vocum, humano generi semel à pulcro ad contrarium digressio, nullam viam ad pulcrum patere, quàm quidem vel sua industria inuenire, vel suis viribus insistere queant. Oppositam enim pulcro viam ingressi, in vitium inciderunt, quod est *lar*; è *lar* in *laar* venerunt; & ex *laar* in *taal* regrediuntur, perpetuò magis ac magis ad nihilum tendentes; quod quid aliud est, quàm ostendere, per peccatum progressum ad mortem, & ipsam tandem mortem in humanum genus grassari coepisse. Iam, quia vitia ea maxime quæ in habitum transeunt, vituperanda sunt ab omnibus; *laar* pro vituperare vsurpatur: & quoniam quæ paulatim deficiunt, tandem nihil retinent; *taal* etiam id notat in quo nihil superest: vnde Latini Calui vocabulum mutuauerunt. Quamuis nunc nihil amplius dubitari fortasse possit, quin *Cal* nostras sit vocabulum, & pro pulcro vsurpandum: quia tamen simplex vox paucis est frequentata; placuit, vt vocem addamus, è *tal* pulcrum notante, pulcerrimè factam. *Calff* vitulum nostratibus notare, nemo vernaculorum ignorat: at vim vocis, & pulcerrimam eius compositionem non puto quemquam hætenus aut intellexisse, aut considerasse. Est igitur *Calff* è *tal*, & *lef*, quod idem est quod viuo, constructum, & more nostro in *Calff* contractum. Dicitur autem *Calff* ferè de omni maiore pecore, in prima & viridi ætate constituto, quo tempore lasciuendo pulcrum nobis exhibet atque iucundum spectaculum, & quasi florem ipsius ætatis; in quo pulcritudinem præcipuam vitæ esse brutis animantibus, nemo infitias ibit. In libro Malachia verissimi angeli, scriptum est de vitæ datore: *Et orietur vobis timentibus nomen meum Sol iustitie, & sanitas in penis eius; & egrediemini, & salietis sicuti vitulus de armento*. Elegans, sic mihi vita similis contingat, comparatio; dum Christum Soli confert, quòd vt hic vitam dat terrenam calore suo; ita ille iustitia sua vitam cælestem & æternam: & vt huius noua vita salientes facit, & vitulantes; ita illius vita facit gaudio semper nouo, semperque duraturo, perfuantes. Aduuat hanc meam in voce *Calff* etymologiam, Latinorum nomen, quo eundem armenti frætum appellant. Vitulus enim non ab antiqua voce *Itulus* dictus est, vt videtur Festus opinari; sed à vita, formula illud quidè diminuentium, at non ita, vt minus vitæ habere dicatur, sed habere vitam gratiosorem & delicatorem; vti dum corculum, ocellos, basolum, & similia nominamus. Quia enim omnia in prima & viridi adhuc ætate, maiore, quàm post, gaudio exultant & gestiunt; à vitula fit vitulor, eodem modo quo ab os osculum, & deinde osculor. Tametsi vitula, pro viridi ætate, non sit in vsu; est tamen in vsu pro ipsa lætitiæ Dea, iuxta Hylli de Diis scribentis testificationem; quam Piso victoriam esse non bene putauit: cùm generatim cuiusvis lætitiæ præsidem vitula signet, quòd videlicet tum solùm gratiosam vitam, siue vitulam, agamus, cùm gaudiis indulgemus. Quamuis itaque post victoriam culta sit; ex eo tamen minimè colligendum, eandem cum victoria fuisse. Festus vitulor à vitulis deriuare videtur, vt à catulus fit catulire. Nonius melius, vitulantes gaudentes, à veteribus dictos putat, à bonæ vitæ commodo; quia eum viuere dicamus qui in summa versatur lætitiæ: è quo colligas, vitulor, eius iudicio, factum esse à vita, à qua & vitulus, quamuis tempus in prima syllaba mutetur, quod in aliis quoq. fieri scimus. *Calff* ergo vitulus nobis appellatus, quasi *Calles*; id est, pulcra vita; quoniam nihil gaudio pulcricius in vita existimetur. Veruntamen quia hæc vitula, vt Deæ nomine pro dono eius vtar, imbecillis est, nec diu permanens, sed mox veluti flosculus marcescens: nomenclator in hac voce ea arte vsus est, vt ichnæa conuersione moneamur, gaudium per vitulum symbolicòs denotatum, caducum esse: nec eo contentus, causam indicauit, ob quam hæc vitæ iucunditas ad ruinam tendat. Nam si *Calff* retrò legas, *Flar* habes, quo imbecille & debile significatur; vnde Latini Flaccidum retinuerunt. Nunc ipsius *Flar* etymologia imbecillitatis aperit causam. *Flar* enim, siue *Blar*; dicitur quasi *Dollar*; id est pleni defectus, siue plenum vitij; quorum vtrumque eodem tendit.

Caal.

Caluus.

Calff id est, vitulus, unde dicitur.

Vitulus unde dicitur.

Vitula.

Vitulor.

Vitula lætitiæ dea.

Flar siue Blar. Flaccidus.

Primum enim peccatum & iucunda vitæ plenitudinem nobis ademit, & vitiorum reddidit plenos. Quia verò Blat imbecille notat, tenuit ratio, & loquendi cōsuetudo, veldum terris vel agris tribuitur, vt loca significet montibus & siluis carentia; propterea quod primi homines omne prætidium omnemque sui custodiam montibus & siluis committere consueverunt: vnde factum, vt à nomine Barg/ quo mons notatur, verbum habeamus Bargen/ pro tueri & in tuto collocare; vt cum dicimus, *W'stip bargen/* nihil aliud dicimus, quàm si Latinus diceret, Nauem in tuto collocare. Dixi alibi, in hac vocis translatione nos commoneri, primam hominum post diluuium custodiam in monte contigisse, & primam nauem pro portu montem Paropanifum habuisse. Nec credas, à custodia montem nomen accepisse; cum nomen Barg de compositionis ratione, prius monti, quàm custodie ac tutelæ causam tribuere debeat. Geminā enim habet notationis causam, alteram proflam, alteram versam; illam quidem à *Bar hoog/* & concisione facta, Barg/ quo altum denotatur, è quo multa in conspectum veniunt. *Bar* enim non solum idem denotat quod procreo, vnde *Pario* Latinorum; sed crebrò etiam ponitur pro manifestare; in qua significatione acceptum Latinis *Pareo* reliquit. Montibus ergo nomen datum, & quòd in iis altitudo sit, plurima longè lateque oculis subiiciens; & quòd ipsum altum nobis manifestent: quæ posterior notatio è contraria fit compositionis structura, vt *Bar—hoog/* idem sit quod manifesto ipsum altum. In etymologia enim omnis vocabulorum analysis consideranda, non modò illa quam extra compositionem libera orationis structura vulgo frequentius vsurpata menti suggerit: quod præceptum tamen non cuiusuis erit rectè sequi, propterea quòd Hermathena non quamuis plebeiam, & in vulgus notam admittat interpretationem; sed eam, quæ cum antiquissimorum hominum consentiat philosophia. Quia igitur montes in Ianigenarum sermone nomen habent ab alto manifestando; atque omnes hominum preces, omniaque sacrificia eò tendant, vt Deus, qui ipsissimum altum est, nobis manifestetur, & quodam modo pariat in mentibus nostris, quòd altera ipsius *Bar* notatio indicat: placuit priscis illis patribus, vt oraturi & immolaturi in montes ascendere; quò non solum ipso ascensu, sed ipso etiam montium nomine monerentur primarij finis, ad quem omnis oratio, omne sacrificium, omnes carimoniarum dirigi debent. Cum enim primum nobis regnum cælorum sit querendum, nec id inueniri queat nisi rex eius altissimus nobis manifestetur, & in animis nostris innascatur, per sui cognitionem: necessarium est, vt hoc vnum nobis semper rogandum proponamus, quò summum nobis bonorum fiat manifestum; & non manifestum modò fiat, sed etiam in animis nostris gignatur. Hinc vides, quis primus fuerit scopus eorum qui in excelsis immolabant; à quo posteri scòdo adulterio degeneres, montes & siluas Deo sacras dæmonibus dedicarunt: quam impietatem Deus vbique sere & gentibus & Iudæis per vates suos cum maxima zelotypiæ significatione in sacris literis exprobrauit. Cui ex his perspicuum non est, quantum sermo noster ad priscos ritus intelligendos, & à corruptela, & turpi impiorum abusu fœditate vindicandos, conducat; ei frustra autem, quam nullam habet, vellere tentarem. Altera nominis Barg ratio de conuersione pendet, per quam *Q'ab* nobis exiit, quò quæuis fossa denotatur, & per excellentiam, ipsum sepulcrum, mortuorum corporum domicilium, quò nihil potest magis remotum esse à monte & montis nomine, eò quòd sicut mons altum est manifestans, ita fossa ad occultandum est aptissima. Videant igitur illi qui Domini montem non ascendunt, ne, dum se viuere credunt, in alta fossa iaceant sepulti. Rogemus itaque Deum, vt nos à fossa liberatos cum Petro in montem deducat, & in eo nobis gloriæ suæ manifestet sublimitatem, & in eo tabernaculum nobis fiat æternum. Vidimus modò, quid Veteres de montibus & mystico eorum vsu senserint; qua re bene considerata, mox in mentem veniet, quam habuerint de locis planis opinionem. Si enim plurimum ad tutelam firmitatis montibus adscripserint, clarum est, locis planis nihil esse ad custodiam, de ipsorum sententia, infirmius: è quo efficitur, vt planum locum optimo iure *Blat* nominemus, vt pote cum, in quo multum ad plenam locorum laudem desideretur, nullaque sit firmitas ad homines custodiendos, siue symbolicòs, siue simpliciter & nomen & res intelligatur. Discant nunc Germani mei quantum mysteriorum vulgaris vocibus aperiatur iis qui norint eas ad veras significationis causas vocare. *Blat* autem

Blat
Blatgen

Blat
Pario
Pareo

Oraturi &
immolaturi,
quare cum in
montes ascen-
derint.

Q'ab

Blat

autem siue *Blat* pro imbecilli & infirmo in omnium ore olim fuisse, Hispanorum & Italarum Gotifimus declarat, apud quos *Flacco* hæcenus est in eadem notatione. Romani eos qui flaccidas aures haberent, Flaccos nominarunt; eò quòd pecoribus infirmis aures flaccidæ sentiantur. Hinc apud nos proverbiū, quò eos quos flaccescere in re quapiam videmus, dicimus aures demittere pendentes. Græcis *βλάξ*, & *βλακεία*, *βλακεία*, & cognata, ex eadem radice manarunt; quorum omnium causa non alij vlli genti, quàm Teutonice, constat. Festus Blaterare à *βλάξ* deriuat, nulla recta vel analogiæ vel significationis ratione seruata. Nobis *Blat* vaniloquū designat, & *Blaterem* idè est quòd *Blat* inania verba & inepta profundere, à *Blat/* quò *βληχάω* siue balare significatur. A *blate* ren igitur blaterare, sicut à *blet* balo & *βληχάω*. Nunc redeamus ad *Blat/* cuius conuersio *Blat/* longius nos abstraxit, & multo longius abstractura esset, si mysticam ipsius *Blat* notationem, quam in sacrificiis habet, cum ipsius nomine conferre vellemus: Ostendere enim oportet, sacra per vitulos mactatos facta, ad pulcrum illam quidem vitam referri; sed multum tamen iis deesse, vt id quòd nomen pollicetur, præstare possint: propterea quòd ichnæa conuersio flaccidam nobis hanc vitam ostendens, aperte doceat, veteris legis sacrificia magnum habere veræ plenitudinis defectum; quam Christus, se ipsum in crucis ara immolandum offerens, absoluit, quò facto alia omnia sacrificia cessarunt. Hoc illud est quòd David cecinit futurum, *Quoniam si voluisses, sacrificium dedissem, utique holocaustis non delectaberis. Sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum Deus non despicies. Benigne fac Domine in bona voluntate tua Sion, vt adificentur muri Hierusalem. Tunc acceptabis sacrificium iustitiæ, oblationes & holocausta, tunc imponent super altare tuum vitulos.* In his prophetæ verbis habemus, omnia sacrificia ad vnum sacrificium tendere: quòd cum fuerit absolutum, & ecclesia, siue Hierusalem, muros habuerit super firma petra fundatos, & benigna Dei voluntate fidei gratiam acceperit, in monte sancto ipsum Deum excessum hominibus ostendente; tum imponentur oblationes & holocausta iustitiæ; cum, inquam, imponentur altari Domini vituli, non illi quidem umbratiles, vt sic dicam, veteris legis vituli; sed ij quorum illi dumtaxat figuram gerebant, qui sunt hominum animi humiliati, & imbecillitatis suæ conscij, cum ipsa vera hostia vniti, & facti vnum corpus, quò in huius iustitiæ pulcrum & perfectam vitam accipiant, nullo amplius defectu aut lacuna deformem. Quis hic non videt, quid vituli solum denotarit? quis non videt, Christum in cruce immolatum per vitulos sacrificiorum veterum fuisse designatum? cui si nos vniamus, vituli efficiuntur, & grata Deo patri hostia. Rursus quis hic non mox agnoscit, vnde *Ægyptij* Apin suam acceperint; & quàm fœdè à veris ritibus in idolomaniam sint prolapsi, dum figuram vltimam, cuius sanguine genus humanum erat abluendum, pro Deo coluerunt; quos Iudæi in deserto imitati, vitulum quoque adorarunt. Mirabilis cacodæmonis calliditas & astutia, qua omnia semper pietatis instrumenta ad idolomaniam detorsit, vbique Dei cultum & honorem in rem suam vertens. Hebræi è *Blat/* Aleph, decisa prima vocis littera, quò vox linguæ suæ regulam sequeretur, sibi fecerunt, quam in psalmo octauo in plurali numero positam septuaginta boues, D. Hieronymus armenta interpretatur; cum prima nominis origo vitulos poscat. Nunc itaque clarum, Græcos *καλλος*, & *καλον*, & quicquid inde manar, de sermone nostro mutuari; nec ea solum, sed ipsum etiam *καλῶ* verbum. Cal enim iusta ratione à pulcri significatu ad id translatum est, quò homo pulcherrimum sese demonstrat, quòque maximè non brutis modò, sed ceteris etiam hominibus se ostendit præstantiorem pulcrioremque. Neque enim hominum pulcritudo tam de iusta membrorum dimensione, & eorum viuido colore spectanda, quàm ex animo, cuius formam sermocinatio maximè declarat. Hinc illud Pythagoræ, *Loquere adolescens, vt te videā. Quamuis magnam sapientiam intra pectoris sinus conluseris; si eam tamen sermone non demonstras, & ceteris communices, tantum abfueris à pulcritudinis laude, quantum luna noua à luna plena; quæ eadem quidem est, & semper æquè luminis solaris particeps, nisi cum terræ umbra impeditur: Verum non eandem apud homines gratiam mereatur, propterea quòd eo tempore quò Solis corpori applicatur, lumen à Sole acceptum ad solem reuerberet nihil hoc indigentem; at cum plena est, quicquid à Sole accipit, benignè mortalibus communicet, atque lumen gratis acceptum quamlatissimè ad*

Flacci

βλάξ, &
βλακεία, *βλακεία*

Blat
Blaterem
Blaterare

Vituli in sa-
crificiis ma-
ctati. quid
designent.

Apin idolom-
aniam apud Ægy-
ptios.

Vitulum ado-
ratum Iudæi.

καλλος
καλον
καλῶ

Sermocinatio
animi formā
maximè de-
clarat.

*Dona diuina
nisi comunicantur,
neque diuina neque
bona dici
queunt.*

*Eloquentia do-
num.*

omnia inferiora diffundat. Eodem modo, si quis animum habeat quàm pulcherrimè à mente diuina, siue Sole supermundano illustratum; radios tamen inde ad alios non effundat; sapiens quidem poterit fortassis à quibusdam vocari, verùm pulcer dici non magis merebitur, quàm luna lumen suum à nobis auertens. Dona enim diuina nisi communicentur quoad eius fieri potest, neque diuina neque bona dici queunt; eo quòd inde vnde processerunt, degenerent in contrariam prorsus naturam: quandoquidem boni ipsius sit, quàm plurimis sese communicare velle; cuius studij tantam vim Plato esse iudicabat, vt non aliam causam quæreret, cur Deus mundum omniumque rerum vniuersitatem creasset. Porro tum demum, cum bonum se communicat, pulcritudo eius emicat, & radiis diuini sui luminis hominum animos percellit, & in amorem rapit. Quamobrem nec humani animi pulcritudo elucet, nisi quæ in pectore sunt, ad hominum aures perueniant, & per eas formæ simulacra ad aliorum animos pertingant. Verissimè sanè Cicero, elegantissimèque dixisset: vt hominis decus, ingenium; sic ingenij ipsius lumen eloquentia, si ingenij pulcritudo citra eloquentiam per se videri vbique posset. Adstringat ille quibus vult angustis eloquentiam; ego illam sic metior, vt quavis lingua eum eloquentem dicam, qui propriis vocibus, & aptè coherentibus, bene, prudenterque à se cogitata aliis exponit. Quemadmodum autem Sol pulcer à nobis non diceretur, si nullum ab eo lumen ad oculos mortalium deflueret: ita pulcritudinem humanam à nemine dicam impleri, qui non sapientiæ suæ radios per sermonem ad alios sinat venire. Quanta verò vis sit huius pulcritudinis, ex iis qui carminum Orphei suauitatem potestatemque stupendam litteris mandarunt, cuius perspicuum est, inter quos Horatius:

*Siluestres homines sacer interpretis, Deorum
Cædis, & victu fædo deterruit Orpheus:
Dicitur ab hoc lenire tigres rapidosque leones.
Dicitur & Amphion Thebæ conditor arcis
Saxa mouere sono testudinis, & prece blanda
Ducere quòd veller: fuit hæc sapientia quondam,
Publica priuatis, secernere sacra profanis,
Concubitu prohibere vago, dare iura maritis.*

Idem ex Virgilio dicas,

*Ac veluti magno in populo cum saepe coorta est
Seditio, sanctique animis ignobile vulgus,
Iamq; faces & saxa volant, furor arma ministrat:
Tum pietate grauem ac meritis si fortè virum quem
Conspexere, silent, arreptisque auribus adsunt:
Ille regit dictis animos, & pectora mulcet.*

Cum igitur maiores quoque nostri in hac sententia essent, & posteros ex asse huius sententia heredes esse vellent; prudenter admodum instituerunt, vt pulcrum, & eloquor, in lingua sua eodem nomine significaretur. Cal enim vt nomen, pulcrum; vt verbum, id nobis, quod Latinis suauiter fermocinos, designat. Hebræi ex *Cal* hic fecerunt, pro voce generatim, ita vt tubæ etiam sonum hoc vocabulo dicant. Latini idem nomen conuertentes, ex *Cal*/ loquor deriuant, rectius, vi significationis primatia conseruata, quàm si ad omnem sonum, perinde atq. illi, loquelam transtulissent. Hinc Calaberetij dicuntur, qui inter se in vtramque partem de variis rebus otiosè suaves iucundòsque sermones conferunt: quod verbum compositum est ex *Cal*/ & *aber*; quorum hoc rursus compositum ex *A* particula orationis ad motum hortantis, & *ber*/ quod contra; siue ex aduerso signans, deriuatur à verbo *ber*, id est, repugno, siue defendo, siue prohibeo: vnde apud Gallos phrasîs è Francico sermone restat, vt dicant, *Il m'a defendu*, pro eo quod Latinus efferret, Prohibuit mihi. Quidam, vt à verbo suo, vnde descendit, non nihil differat, Delta geminata vocali interiecerunt, quo fieret *Weder* dissyllabum, è quo *Wider* fecerunt Allemanni; commutatione non ipsis modò, sed nobis etiam frequenti. Ex *A* igitur & *ber* fit *aber* / & mutato duplici digamma in B, quod in compositione suauitatis causa non rarè contingit, fit *aber*/ quo pro, verumtamen, Germani communiter vtuntur. In compositis item vocibus ab aduersandi natura non recedens, id notat,

Loquor.

Calaberet.

aber.

*A particula
ad motu hor-
tans.*

ber.

Weder.

id notat, quod ei cui iungitur, est contrarium. Sic dicimus *aber-rechts* siue *aber-rechts* quod nostris propter sonu digamma molliorem est vtitatis, pro eo quod recto aduersatur. Ita Allemanni eum *aber-witzig* vocant, qui delirat, cum *Witzig* sapiens vocetur, quem nos *Wiss* dicimus: & eum, qui contra quàm deberet, de rebus iudicat, *Wiss-wiss*; quam vocem, quia concursum habet duorum Digamma, in *Wiss* per syncopen mutamus. Quemadmodum autem *ber* aliquando idem quod *rursus* significat nostratibus; ita & Allemannis *aber*. intellecta itaque hac voce, quid *Calaberet* sit, & quam significationis suæ causam habeat, nò est difficile peruidere. Qui enim inter se ita colloquuntur, vt alter alteri repugnet, atque rursus alter suam partem velit tueri, idque faciant modeste & iucunde, citra iurgia & contentiones, *Calaberet* dicuntur, tum quia in contrariam partem disputant, nec prohibent quin is cui repugnatur, rursus dicat, nulla videlicet in liberali orio clepsydra proposita, quæ iterum atque iterum dicendi libertatem tollat. Video profectò verbum hoc non inuito Mercurio natum, quo non in contrarias modò partes dicentium consuetudo exprimitur, sed illud etiam notatur, iterum atque iterum ad eandem rem licere adferre argumenta. Curia ergo *Calabra*, vultu Cimbrorum nomine nobis hactenus vtitatis, locus erat in Capitolio, proximus *castra Romuli*, in qua seniores, penes quos cura erat sacrorum, de antiquitatibus, de fide, rum ortu & occasu, de anni mensiumque partitione, de sacris ritibus, eorumque causis, tum etiam de aliis vel ad naturæ cognitionem, vel ad mores Reip. salutares, vel ad diuinarum rerum inquisitionem spectantibus, sermones conferebant. Ex hac igitur, tamquam è sapientum hominum diatriba, quotidianis colloquiis & disputationibus exercitatorum, omnis ratio sacrorum, omnis anni mensiumque dinumeratio, velut ex oraculo quodam Pythio, petebatur. Nec equidem dubito, quin priscis illis temporibus, quibus Romani adhuc nullis opibus florent, ad hanc curiam conuenire homines soliti sint, non solum vt sacra annique dimensiones discerent; sed præterea etiam, vt in ea seniores de rebus honestis inter se differentes audirent. Apud verustissimos Græcos *Le-scha* celebrantur pro locis publicis, ad id constitutis & ordinatis, vt in iis homines vel ipsi differerent, vel differentes audirent: quæ qualia fuerint, si de sanctis laudatissime ratis priscæ moribus æstimemus, pro eo atque par est, non poterimus negare, plena fuisse omnis eruditionis à maioribus per manus accepta, & illius quidem tanto sincerioris, quanto, qui tum vivebant, primis hominibus, à Deo ipso omnem doctis veritatem, erant viciniore. Hos credimus disputare consueuisse cum de rerum principiis, de vno Deo, de variis eius ministris, de cælorum voluminibus, de que eorum dimensione, de omnium eorum quæ sub Luna sunt, diuersitate; denique de omnibus iis quæ vel de diuinis vel naturalibus veniunt in quæstionem, tum etiam de virtutibus amplectendis, fugiendisque vitis, & de animo à carceris huius corporei vinculis soluendo, & omnibus iis quæ vel ad publicam vel ad priuam singulorum felicitatem dirigere possunt. Quid autem de eiusmodi exercitatione, & eiusmodi colloquiis, posteriora tempora, à graui veterum disciplina scædè degenerantia, & ad profligatæ libidinis mores delapsa, senserint, de huius ætatis hominibus, & præsertim huius vrbis Antuerpianæ, licet æstimare; qui nihil magis ridiculum ducunt, nihil magis despuendum, quàm de rebus ad solidam veramque sapientiam spectantibus sermones habere; ad eò vt Philosophi nomen eo loco sit, vt apud mulierculas etiam & cuiusuis generis nebulunculos pro stolido & inepto vsurpetur: nec apud hos solos, in quibus ob imperitiam hæc infania posset tolerabilis videri, sed apud eos etiam qui summo magistratu, non dico quàm bene, funguntur. Hos dum video, non possum non illius Persiani recordari:

*Hic aliquis de gente hircosa Centurionum
Dicat, quod satis est sapio mihi: non ego curo
Esse quid Archefilas, arummasiq; Solones,
Obstipo capite, & figentes lumine terram,
Murmura cum secum, & rabiosa silentia rodunt,
Atque exporreto trutinantur verba labello,
Ægroti veteris meditantés somnia, gigni
De nihilo nihil, in nihilum nil posse reuerti.
Hoc est, quod palles: cur quis non prandeat, hoc est.*

*aber-rechts
siue aber-
rechts.
aber-witzig.
Wiss-wiss.
Wiss.*

*Calabra Curia
vnde dicta,
& quid
significet.*

*Lescha quid
significet,
vnde dicantur.*

*Philosophi
hæc etate
quanti sunt.*

Hos populus videt, multumq; torosa iuuentus
Ingeminat tremulos naso crispante cachinnos.

Papa. Sed quid de sapientiæ professoribus dico? Nónne videmus quo loco sit apud vulgus nomen Paparum, quo nihil venerabilius non modò priscis illis & Ogenis temporibus, sed Hieronymi etiam & Augustini ætate habebatur? **Druides.** Druides iam eos vocari audimus, quibus nihil abiecius, nihil vilius, nihil fœdius potest cogitari. Quid multis? quanto quæque res suapte natura pretiosior, quanto apud cordatos viros pluris habenda, quanto maioribus laudibus extollenda; tanto magis à plebeis ingeniis, & nihil præter fordida & contemnenda admirantibus; qualia sunt plurimorum, ne dicam omnium, vno aut altero, veluti coruo albo, excepto; conculcantur, & pedibus, haud secus ac striga, proteruntur. At hæc notiora, pro dolor, quàm sint latius docenda. Hoc igitur modo, & hac via quæ olim in Leschis ante Hesiodum & alios vetustissimos scriptores discebantur, in contemptum abiuerunt; atque inde factum, vt leschæ pro nugis in vsu esse cœperint. Ne verò hoc commentum quis mecum esse credat, Hieroclem è primo Philosophicorum libro testem denuncio, qui dicit olim leschas vocatas fuisse cathedras & conuenticula, in quibus quæ ad sapientiam pertinent disputari solent. Herodotus pro ipsa disputatione qualis in Leschis haberi solet, vsurpauit: quo quidem modo in Euterpe dixit, ex aliis sermonibus ventum fuisse in Leschen de Nilo, id est, in ea quæ de Nilo inter naturalium rerum studiosos quaruntur. Hinc ἑλληνικά ea vocauit quæ in doctorum hominum conuenticulis frequenter agitabantur. Hesychij Milesij compendium Leschæum exegetem, id est, doctorem, & obscurarum rerum explanatorem interpretatur; è quo facile est videre, quis olim vsus fuerit Lescharum. Iam & Apollo quem Plutarchus Græcorum Exegetem vocat, quòd in dubiis rebus veritatè explicaret, dictus est Leschenorius, teste Cornuto, non aliam, vt ego reor, ob causam, quàm quòd Apollo omnis luminis, non externi tantum, sed interni etiam, quo mens nostra diuinitis illustratur, dator crederetur. Nos Spiritum sanctum ad idem diuinæ lucis donum impetrandum inuocamus; quem Cimbrica Apollinis nomenclatura aptissime dici posse, quia nimirum omnia reuelet, cum in Saxonicis indicaui, tum alibi clarius docebo.

Adoleschia. A Lesche, fit Adoleschia, vox æquè atque eius matrix ad nugas & garrulitatem significandam à melioris doctrinæ irrisoribus detorta; non aliter atque hoc sæculo apud Italianos pædagogia, quam ipsi corrupto suo sermone Pedanteriam vocant, in summum venit contemptum: cum tamen boni pædagogi partes eæ sint, vt haud sciam, an quidquam inter homines sit potius magisq; venerandum; nisi fortassis præclara Respub. laudabitur, & eius fundamenta contemnentur. Quid verò fuerit Adoleschia priscorum, quamuis ex Leschæ significatu satis perspicuum videatur; tamen spero non ingrati fore veræ antiquitatis amantibus, si diligentius examinetur. Longius equidem me video euagari à Calendarum interpretatione, & à sono vocalis E ad rerum imitationem adhibendo: sed quid refert quòd me rerum series trahat, modò intra limites eos consistam, vt quidquid adfero, id faciat ad linguæ nostræ cum artificium tum antiquitatem? Qui Etymologicon Græcis scripsit, satis se garrulum præstitit, quo nominis causam, quo garrulitatem vulgò intelligi videbat, explicaret, quem cõsulere, & sequi, per me cuius liberum esto: mihi interim liceat meam etiam censorum verutis obiiicere opinionem.

Cretensis disciplina. Quanta sit Cretensis disciplinæ vel antiquitas, vel apud veteres admiratio; nemo, qui Platonem legerit, ignorat: &, si Thucydidi credimus, nihil est ipsorum apud Græcos imperio vetustius: quod eo lubentius ei assentimur, quòd rex eorum Minos non solum antiquissimū apud inferos teneat tribunal; sed etiam dignus habitus est, vt ipsius Iouis esset auditor, & secretos cum eo & familiares haberet sermones. Aequū igitur est, vt ea quæ apud illos vel legibus, vel antiqua consuetudine fuerunt sancita; à priscis admodum temporibus fuisse deducta credamus. In his est, quod Ælianus secundo variæ historiæ libro refert, Cretensi nimirum senatus consulto statutum fuisse, vt pueri leges cum suaui quadam cantus modulatione edicerent: quo & animi eorum musici concentus oblectamento ad discendum inuitarentur; & quæ didicissent, ea facilius memoria tenerent: tum etiam, ne si quid eorum quæ vetita essent, commisissent; ignorantia haberent excusationem: Deinde secundum discendi gradum, Deorum hymnos; tertium, fortium virorum laudes proponere solere. Hinc ego colligo, priscis in vsu fuisse,

omnia

Papa.

Druides.

ἑλληνικά.

Leschenorius
Apollo quare
dicitur.

Adoleschia.

Pædagogia,
quam nunc
Itali Pedan-
teriam vo-
cant, in sum-
mum venit
contemptum.

Cretensis
disciplina.

Minos Cre-
tensium rex.

Cretense se-
natus consul-
tum de docen-
dis pueris.

omnia cum morū, tum sapientiæ totius præcepta succinctis cantuunculis tradi consue- uisse, ob eam quæ Ælianus explicauit causam. Quamobrè cum in Leschis antiquitus & pueri, & iuuenes, & pariter omnis ætatis homines docerentur; dici cœpisse id genus carmina ἀδολεσχίας, ab ἄδω, quod est cano, quasi diceret cantiones in publicis hominum conuenticulis audiendi discendique gratia factis, cani consuetas. Ad hoc genus aurea Pythagoræ carmina meritò referuntur, vel ab ipso illo silentij magistro, vel à discipulis ad memoriam adiuuandam concinnata. Sunt qui existiment, totam Homeri poesim ex eiusmodi cantionibus in Leschis particulatim ab Homeridis cantari solitis conge- stam esse atque confutam, opera, vt quidam tradiderunt, Cynæthi in Chio nati, qui & multa carmina de suo inserit, quo ex multis partibus vnum corpus confueretur. Ælianus Lycurgum ait primum ex Ionia totam Homeri poesim Spartam importasse, ac postea Pisistratum vniuersam collectam in Iliadem & Odysseam fuisse partitum. Huo Pindarus videtur respexisse, dum ῥαπτῶν ἐπέων αἰδοῦς in Nemeis vocat, quos Gellius carminum confarcinatorum cantores vocaret: Quamquam Philochorus id fortè re- ferret ad omnium carminum compositionè, quæ confutura quadam videtur ad quod docendum, versus Hesiodi de, quo nescio, eius opere citantur:

Ἐν δῆλῳ τότε ἐρώσαν ἐγὼ καὶ Ομηροῦ αἰδοῖ
Μέλοισιν ἐνεαεσίς ἐμνοῖς ῥάψαντε αἰδῶ
Φοῖβον ὑπερλάνα χρυσάορα ὄντε κέλητα.

Quibus se dicit & Homerum in Delo cantionem nouis hymnis consuisse. Quidquid huius sit, & siuc à ῥάψδος, id est, virga, quam canentes tenuisse dicuntur; siue à ῥάπτω, quod est suo, Rhapsodi nomen sortiti sint: hoc saltem apud omnes cõstat, omnem Hie- rologiam, & omnem sapientiam priscis seculis carminibus tradi solet; qui mos ad Parmenidem vsque & Empedoclem durauit: qua de re factum aio, vt id genus carmi- na, quæ in priscis leschis canebantur, Adoleschiæ dicerentur: quæ vox à re sanctissima, magna posteriorum ætatum perueritate, ad nugas est transtata, ab iis haud dubiè, apud quos sana doctrina pro deliramento æstimabatur: quorum hoc sæculo vtinam non tam innumeræ myriades inuenirentur. Prisca igitur cum doctrina tum fide Græcus Oda- rum Davidis interpres, ἐν ταῖς ἐπιτολαῖς σου ἀδολεσχίῳ dixit, pro eo quod est, continud in mandatis tuis meditandis canendisq; versabor: vbi Hebræus textus verbum habet, cuius radix itidem nostras est: nisi enim, cuius futurum hoc loco pònitur, pro ἀδολεσχί- σῳ, homonymiam habet ex eo natam, quòd vocales in prima lingua mutata signifi- cationem variant, quoniam ῥαψῆ / idem est quod meditando quærebatur; ῥαψῆ, locutus est, siue dixit; ῥαψῆ / ingemiscit. Tres igitur has diuersas diuersarum vocum signifi- cationes in vno verbo confuderunt, dum vocalium discrimen non animaduertent: & Tau litteram finalem omiserunt, ne ternarium litterarum, quem curiosè nimis affe- ctant, excederent. Prima itaque verbi huius significatio à ῥαψῆ / id est, inquirebat; quod ad animum translatum idem est quod diligentij meditatione inuestigabat; palam facit quid sit ἀδολεσχίῳ, iuxta interpretis Græci sententiam: reliquæ aperiuunt, quantam obscu- ritatem pariat vocalium neglectus. Ne tamen & ego ab eorum scētatoribus, qui Ado- leschiam & Leschas ad garrulas nugas transfulerunt, Aristophanica derisione, vt Ado- lesches explodari; discussa omni remora, quæ me diutius in hac laudatissima antiquita- tis consuetudine tenere posset, ad ipsam Etymologiam vocis λέγω accedo: de qua cum alij alia scripserint; is ad veritatem proximus adspirauit, qui ἀπὸ τοῦ λέγω, id est dico, vocem deriuat. Verbum Lego, Græcorum & Latinorum est commune, sed non eodem significatu, cum illis pro dico, sit in vsu; Latinis verò idem significet, quòd scripta cõ- gnosco, siue de scripto pronuntio, vel, quæ sparsa sunt, in vnum redigo. Certè vtrum- que verbum & vtrumque verbi significatum de sermone nostro manauit, qui Leschen Leschen. viurpat & pro eo quod Latini legere dicunt, & pro eo quod Græcis est λέγω. Prima verbi notatio est quam Virgilius expressit:

Qui legitis flores, & humi nascentia fraga.

Hoc enim propriè apud nos est leschen: à quo mox facta translatione, transiit ad litteras scriptas, quas legere dicimur, dum ex iis dictiones componimus, siue eas efferamus, siue non efferamus; quia nimirum eas sigillatim acceptas in vnum conferimus. Præter has duas notiones aliud adhuc Leschen nobis signat: dicimus enim, ἔρ' ἔστ' ἅμ' ἕσθ' ἅμ' ἕσθ' / id est, accepit

Homeri poesim
quomodo
congesta &
conijuta.

Rhapsodius

Lego Græcorum
& Latinorum
unde mana-
rit.

accepit præcepta ad mores formandos, vel ad doctrinam comparandam spectantia, quæ præcepta cum fiant dicendo, factum est, ut Græci λέγω generatim pro dico usurpent. Qui verò sciam, an Græci & Latini à nobis, an nos ab ipsis acceperimus? Eadem nempe norma ad quam cetera vocabula examinamus, ut nimirum eius linguæ sit primogenium, cuius propriam peculiaremque consuetudinem in vocibus fabricandis sequitur. *Les* & *Sel* se inuicem conuertunt: quorum illud ab hoc manauit; quia in hoc ratio prioris inuenitur. Cum enim *Sel* factum à *Tel* mutatione Tau in Sigma, non linguæ nostræ tantum, sed & Græcæ sapius admissa, idem signet quod numero; atque is qui numerat, per singulas vnitates eat, ut ex iis vnâ summam faciat: nomenclator artis suæ esse putauit, hinc verbum alterum deducere, quo id significaretur quod dixit Virgilius, *Qui legitis flores. & Iuuenes lecti. & Corpora lecti sima.* quandoquidem qui sic legunt, per vnitates procedunt, quod est numerare. Hinc deinde eadem vox *Les*, pro eo quod est litteras colligere, quasi in vnâ summam connumeramus. Præterea quia is qui alterum docet, hoc in primis spectare debet, ne ipse erret in loquendo, atque idcirco doctoris potius egerit, quam doctor esse videatur: factum est, ut *Les* in vsum venerit, pro eo quod est præcepta tradere, cuiusvis tandem ea sint eruditionis: propterea quod selectis omnino verbis opus sit ei qui, dum multa dicit, peccare tamē nolit. Ex hac itaque posteriore loquendi consuetudine Græci acceperunt, ut λέγω pro dico ponant: quamuis latius hanc significationē extendant, nec male, quod quacumque de re quis dicat, verba legat, ex iis orationem, veluti summam quandā vocum, componendo. Quid quodd, ut bene quis dicendi munere perfungatur, necessarium sit non solum annumerare verba, sed etiam è multis seligere quæ orationem componant. Numquid hic sermonis nostri faber solitam suam in nominibus rectè ponendis curam reiecit? numquid dormitauit? Nemo, credo, id dixerit, qui sciat modò quanta vis sit numerorum in oratione, & quanto verborum delectu iis sit vtendum qui aliorum pectora volunt formare. *Les* itaque non solum id est quod Latini Lego dicunt, sed sic etiam in vsum venit frequenter, ut sit Docere, & quauis in re tradere præcepta. Quamobrem difficile non erit, vnde *Lesche* dicatur, inuenire. Dixi modò Apollinem *Leschis* præsidere, atque eas viuifico mentis lumine, omnia è tenebris eruente, illustrare: à quo nomen loco ad quem docendi, discendi que causa veniebat, omine faustissimo, inditum est. *Les-schijn* enim ad amussim notat doctrinæ lumen; perinde atque *Sou-schijn* Solis lumen. Hinc igitur abiecto altero Sigma, λέγω, duplici Iota in *ητα* transeunte; quo propriè significatur doctrinæ lumen impertiri: tamen si à sapientiæ calumniatoribus detortum sit ad derisionem. Nunc & illud clarum vnde Apollo *Leschenorius* vocetur. Phornutus sic dictū opinatur, quodd diem & horas nugis tractandis det: quo nihil nugacius. Nobis *Les-schijn* idem est quod doctrinæ luminis origo: quæ vocis ratio quàm Apollini conueniat, qui non videt, is cum noctuis in clara Solis luce, quàm diu velit, hallucinetur. Illud tamen hinc Phornuto debemus, quodd eius testimonio *Leschenorum* Apollinem dicendū esse, alios docere possimus; atque perperam apud Suidam & Liliū Giraldum *Leschecorium* scribi: qua in re in Suida *Cleanthem* citante haud dubiè mendum est transcribentium errore inuectum; quodd miror Lilio nō suboleuisse. Verum hic errorem errori nectens, dicit apud Phornutum Apollinem vocari *Leschenarium*: cui lectioni ipsius Phornuti interpretatio repugnat. Nunc igitur quid *Lesche* sit antiquorum, quid in ea fieri soleat & debeat, vnde originem vox habeat, aperui; & id quidem Curia Calabræ occasione, quam equidem apud Romanorū vetustissimos nihil aliud reor fuisse, quàm *Leschen* Græcorum, nec ad alios vsus accommodatam. Non igitur mirum, ad Curiam Calabram plebem solere conuocari, quo ea discerent quæ ad sacra & dierum nuncupationem pertinerent: cum *Calabram* & λέγω idem fuisse, vel ad eundem saltem scopum spectasse, videamus. Quia verò *Cal* pro *differo*, à *Cal* quo pulcrum notatur, descendit, factum ut *Cal* verbum pro illo etiam ponatur quod Latini *Voco* dicunt: Ea enim erat præcis religio, ut faustis ominibus omnia exordia constare vellent: & idcirco, cum rerum cognitio à nominibus incipiat, ipsum *Cal* pro *voco* posuerunt; quo, quidquid dicerent, pulcrè procederet. Hunc huius vocis vsum, ut pro *voco* *Cal* ponatur, Angli hætenus à vetustissimis suis parentibus Britannis retinuerunt; apud nos ferè longa desuetudine obsoletum. Ex hoc fonte καλώ Græcorū, à quo Romani se suum *Calo* mutua-

Les.
Sel.
Tel.

λεγωνισ.

Cal / id est,
differo, &
voco.

καλώ Græcorum & Calo Latinorum vnde dicantur.

mutuatos esse arbitrantur. Nos prius super hac re Macrobij verba adscribemus, quàm sententiam nostram aperiamus. Præcis, inquit, temporibus, antequam *Fasti* à *Cn. Flauio* scriba, inuitis patribus, in omnium notitiam proderentur; Pontifici minori hæc provincia delegabatur, ut nouæ Lunæ primum obseruaret ad spectum, visamque Regi sacrificulo nuntiaret. Itaque sacrificio à rege & minore Pontifice celebrato, idem Pontifex calata, id est, vocata, in Capitolium plebe, iuxta Curiam Calabram, quæ casæ Romuli proxima est, quot numero dies à Calendis ad Nonas superessent, pronuntiabat: Et *Quintanas* quidem quinquies dicto verbo *Calo*, *Septimanas* repetito septies prædicabat. Verbum autem *Calo* Græcum est, id est, *voco*; & hunc diem qui ex his diebus qui calarentur, primus esset, placuit *Calendas* vocari: Hinc & ipsi Curia, ad quam vocabantur, Calabræ nomen datum est; & *Classi*, quodd omnis in eam populus vocaretur. Hæc ille. Non possum satis demirari, cum verbum *Calo* nusquam alibi in vsu apud Romanos esset, ad has res significandas accersitum fuisse, quas nullas in omni Græcorum memoria, ut angulos omnes excusserint, Latini peruestigare potuerunt. Transeunt vnâ cum rebus nomina à gentibus ad gentes, ut in plurimis cum præcis, tum recentibus videmus contigisse. Verum illud nescio quid monstri alat, certè mihi solidum non tinnit, inde peregrinum nomen mutuari, vbi nec res eadem, nec nomen inuenitur. Quid, malum, hoc est, ò sapientissime Pontifex, *Calendas* Græca voce nuncupare, si nullas omnino *Calendas* Græci nouerunt: adeoque id verum sit, ut ad *Calendas* Græcæ ea futura dicantur, quæ significare volumus futura numquam? Iam quid hoc rei est, quod non satis habeas, noua & inaudita voce rudes indoctæ plebis aures offendere, nisi verbum insolens, & fortasse à nemine intellectum, non bis, veluti *cramben* bis coctam, sed duodecies repetiuites? Quis hoc, inquam, faceret Græcorum in suo καλώ? Nemo profectò, nisi vel ineptissimus, vel profus insanus. Necessè igitur habes, ò diserte sacrorum præco, aut aliquam grauem tantæ absurditatis assignare causam; aut fateri, te non fuisse satis ab interpretibus tuis intellectum, sed aliunde te *Calendarum* nomen accepisse, & aliud in repetitione *Calo* mysterium indicasse, quàm vel *Varro*, vel *Macrobius*, vel horum etiam magistri somnariint. Suspico equidem, & ferè credere cogor, de recta nominum interpretatione, ab ipsis *Cimmeriis* petita, gente *Italiæ* antiquissima, mensē bifariam olim fuisse distributum; & priorem quidem partem à capite, posteriorem à fine nomen accepisse: Priorem autem durasse, aliàs alia temporis mensura, pro eo ac *Luna* aliàs tardè, aliàs celeriter in orbe suo fertur, & vel hanc vel illam obrinet ab *Ecliptica* latitudinem: eius tamen initium illud semper fuisse momentum, quo se *Luna* primum oculis hominum ostendisset: cuius obseruandi onus Pontifici minori incumberebat. Opinor equidem primis illis & antiquissimis hominibus, mensis initium ipsa coniunctione fuisse terminatum; sed labentibus vnâ cum moribus, ipsi etiam artibus & scientiis, à *Luna* visa sumptum fuisse exordium: quia nimirum vera siderum duorum supputatio minus esset nota apud sacerdotes; à quibus si vel hac ætate anni mensuramque calculus peteretur, miserè esset mortalibus cæcutiendum. Quia igitur finem certum, & certum initium ignorabant, oculos consulebant, & quicquid temporis silens *Luna* absumpsisset, id præcedenti mensi tribuebatur, quo fit, ut tantisper finis ignotus maneret, dum noua *Luna* comparuisset. Tum igitur fausto omine priori mensi valedicentes, *Calendas* pronuntiabant, & sequentes dies à capite mensis incipientis, fausta item capitis acclamatione, per *Quintanas* & *Septimanas* edicebant. *Cal-ent* enim *Cimmerio* sermone pulcrum finem notat; *Cal-hoot* pulcrum caput. Hinc perspicuum, quare quoties *Quintanas* vel *Septimanas* pronuntiaret, toties *Cal* not repeteret: quoniam nimirum precaretur, ut caput mensis, quod illis diebus constabat, pulcrè bellèque succederet. Deinde dies mensis ab *Idibus* sequentes à fine nominabant, singulis *Cal-ent* adiecto; quo pulcrè finis fausta acclamatione rogabatur. Falluntur itaque Romani, opinati toties καλώ Græcorum fuisse repetitum, quoties *Quintana* & *Septimana* nominarentur; quo nihil ineptius, meo quidem iudicio, posset excogitari. Verum illud præcis Cimmeriorum ritui consentaneum; singulis diebus faustam appendere acclamationem: prioribus quidem, *Luna* adhuc crescente à capite; posterioribus verò, decrecente lumine à fine. Quemadmodum enim *Latini* *Salue*, & *Vale*, inter se vsurpabant; ita *Cimbri* faustum diem inter salutandum precati

Calend.
Calhoot.

Salus ad formula.

precari solent : quem morem & nos haecenus obseruamus , & omnes nationes , quae Latinum sermone Teutonico corruerunt , à nostratibus , à quibus phrasés suas habent , sumpserunt. Sollemnem ergo Veterum consuetudinem Pontifex sequebatur , dum singulis diebus felicitatem precaretur , modò à capite , modò à fine votis nuncupatis. Quamobrem Calo tories refectatum non fuit καλὸς Graecorum, nec ficticium Calo Romanorum , in solis errantium antiquariorum commentariis visum ; sed à Cimmediis vnà cum sacris ritibus in Capitolium inuectum , quo pulcrum caput notabatur. hoot caput est, cui in compositione adspiratio tollitur , & Tau frequenter apud nos in locutione perit : quod quamuis sollempne non esset, in hac tamen dictione ob significationis ignoranciam factum fuisset, quia nimirum creditum sit, à καλὸς Graecorum eam ad Romanos venisse. Cal-emb verò faustum siue pulcrum finem signare, nemo dubitabit, qui eorum quae de dictione Ent annotavi, in qua tenuis in mediam frequentissimè mutatur, non sit oblitus. Ex hac etymologia clarè cognoscas, qua de causa Romani diligenter religiosèque semper cauerint , ne ante Nonas & Idus Calendas nominarent, ceu id mali ominis esse censerent. Quis enim non videt , ceteris enumeratis , optimè felicissimèque bonum finem succedere? Annotauit hanc Romanorum consuetudinem Turnebus , licet nominis Calendarum ignoraret significationem : qua perspecta, non consuetudo tantum, sed consuetudinis etiam ratio scietur. Multo autem naturae conuenientius mensis bipartito distribuitur , quam à Graecis tripartito : cum Luna nunquam in eodem statu consistat, quod illi mediae partis nomine videntur indicare ; sed semper, dum videtur, vel crescat vel minuatur : atque idcirco crescentis diebus à capite, decrescens à fine nomina tributa, & utriusque quidem ea religione, ne à Pontifice citra faustam acclamationem nominarentur. Porro quo magis constet, Calendas à nostratibus traxisse nomenclaturam ; videamus quid Nonae, quid Idus signent ; & quae de lingua queant habere interpretationem. Latini Nonas, quasi novas, à noua luna, quidam dici voluerunt ; alij quòd nonus dies esset ante Idus : quorum illi, praeter litterae V in N mutationem, cuius nulla ratio dari posset, hoc etiam falsitatis arguunt, quòd Nouus priorem corripit, Nonarum nomen producat : hi verò frigidissimi sunt, dum Nonas ab Idibus nomen habere dicunt, cum hac ratione frustra Nonae in mense computarentur : quandoquidem, sicut octauo Idus, ita nono Idus & decimo Idus dici posset. Quòd si id à nemine factum sit, cur quæso à numero nomen erit, quem exprimere nulla consuetudo permittit? Nonae itaque dicte antiquitus Nounae, quam scripturam Sex. Pompeius vt veram agnoscat, tamen causam proflus ignoret ; quo suo monitu viam mihi aperuit ad certam vocis originem. Nou enim dicimus pro Nouo Latino-rum, quòd à nobis sunt mutuati ; quoniam apud nos vocis ratio, non apud illos, extet. Qu enim, vetus est, cuius contrarium Noui praeposita negatione, qua Ne-ou / sicut Oit contrarium habet Oit / Oit. Haec verò, siue Pa dicimus, vel per diphthongum, vel citra, sicut contrarium eius An / vel An / quo proximè sequens notari modo dictum. Nounae igitur dies sunt nouam Lunam proximè sequentes : quae interpretatio vt nostratibus est apertissima, ita rationem habet nihilo obscuriorem ; nihil vt dubitandum amplius sit, quin vocabulum sit à praefixis Cimbris in Italia relictum. Idus per ei diphthongum scribendum esse, ex illorum opinione coniecto, quos Macrobius ait εἰδος τοῦ εἰδους vocem deriuasse. Eidus ergo dicuntur ab Ei / quo ouum apud nos signatur, & Di / quòd est intumescere, siue turgescere ; & Ius / quo exclusio notatur. Luna enim post dichoromiam siue dimidium plenitudinis absolutum, ex altera parte ad oualem curuitatem turgescit, intumescendi finem tum factura, cum plenum suum orbem compleuerit. Is igitur dies, qui omnem ulterius turgendi progressum excludit, Ei-di-ws ; & syncoposis, Eiduus ; siue, vt alij pronuntiant, Eiduus dicebatur. Ut siue Ius extra signat, ad tempus aequè atque locum spectans. Optimè verò ratio intumescens Lunae habebatur ; eo quòd quamdiu illa intumescit, tam diu etiam humida accrescat : quod non in mari tantum operæ pretium est obseruare, quòd ad Lunam ætus suos moderatur ; sed in plantando etiam, & serendo, & materia cadenda, & in medicamentis dandis, & aliis non paucis magnam habet considerationis utilitatem. Quid quòd non figura tantum ad ouum rectè comparabatur, sed ipsa etiam huiusmodi naturae votorum orationisque ad Lunam tesseram ferebat. Praeter enim argenteum candorem, humorem vitalem intus, conclu-

hoo. Mensis conuenientius bipartito, quam tripartito distribuitur.
Non.
Nouus.
Qui Nou.
Oit / Oit.
Ius / Ius.
Pa / An.
Idus.
Ei.
Di.
Ius.
ut siue Ius.
Luna intumescens ratio habenda.

conclusum seruat, qui caloris somento animal producit, è quo rursus ouum, & rursus animal, ad infinitum vsque. Haec igitur Iduum appellatio Deam monebat, vt humidum omnium rerum radicale, perinde atque ab ouo fieri videmus, conseruaret ; atque omnivertate tum sobolem nostram, & animalium nobis utilium, tum terrae fructus, fecundaret. Sed succurrit hic quiddam quod visum mihi mouet. Arbitror enim Cimmedios hac, qua indicauit, ratione non solum Idus bono nomine ab ouo & tumoris auctu nuncupasse, sed praeterea etiam ouum obtulisse : cuius tam exigui muneris cum sacerdos poeniteret ; ab ouo in ouem victima & nomen & ritum commutasse : quandoquidem, vt ita facerent, ipsa etiam nominum vicinitate commoneri viderentur. Neque enim in Latino tantum sermone, sed in Cimbrico etiam, inter ouum & ouem magna est similitudo : quoniam Et ouum, Oi ouem signat ; à quorum posteriore, Graeci εἰς, εἰς diphthongo diuisa ; Latini interiecto Digamma, Ouis fecerunt : ab Ei verò ὄν Graeci, Latini item, Digamma interiecto, Ouum. Hebraei videntur nomine suo ipsum votum crescendi in Ouo expressisse, si ad primam linguam causa referatur : ויך enim à quo ויך quid aliud est, quàm Vess / id est, cresce, siue crescit ; quòd optimè Lunae in gibbum intumescenti congruit : quòd nomen Rabbini pro testibus etiam ponunt, propter testiculorum & ouorum similitudinem, non in figura tantum, sed in humore quoque consistentem, qui utrobique potestate vitam habet, atque iccirco bene audit : Vess / siue Vass / quo incrementum in ambobus generibus optamus. Duplex autem W in Beth transire, vnum est de frequentissimis : quia ceterae gentes duplici digamma nostrati carent. Hanc autem vocis originem Deus ipse videtur confirmasse, dum omnipotenti suo verbo generationem consecrauit, dicens, Crescite, & multiplicamini. Et haec quidem de oue Iduli, quam ego ab Idibus, quibus pro ouo immolabatur, dictam esse ; non contra, Idus ab Iduli, existimo. Quàm porro Di / id est, intumescere, & augetur interno quodam motu, Lunae conueniat ; Dianae nomen demonstrat, qua nihil aliud deam oramus, quàm vt omnia perpetuo incremento promoueantur : quòd notum est ex iis quae de Diana & Diana modò dixi. Verum ne vllus omnino scrupulus hanc opinionem retardet, quo minus ad firmam probationem apud eruditos possit peruenire ; Macrobij sententia repellenda. Nobis, inquit, illa ratio nominis vera propior existimatur, vt Idus vocemus diem qui diuidit mensem. Iduare enim Etrusca lingua diuidere est, vnde Vidua, quasi valde Idua ; aut vidua, id est, à viro diuisa. Huc etiam Horatius alluisse videtur :

*Vt tamen poris quibus aduoceris
Gaudis, Idus tibi sunt agende,
Qui dies mensem Veneris marina
Findit Aprilem.*

Aduocant & Halycarnassum, qui ἰδουὶα ἡμέραν Idus appellat. Ego hos omnes tanti facio, quanti ipsam rationem, qua ita vt crederent sunt adducti, quam totam in eo solo posita video, quòd Iduo, pro Diuido, apud Tuscos in vsu fuisse dicant, nullo interim alio exemplo assertionem hanc suam confirmantes : quo sit vt eam non pluri faciam, quàm si nihil attulissent ; cum nihil sit facilius, quàm in etymologiae ignorantia ad Sabinos vel Tuscos confugere, & ex lingua ignota illud petere argumentum, quòd nec ipsi probare, nec alij oppugnare peritis sermonis eius testibus possint. Miror qui factum sit, vt Antistius Labeo, diligentissimus, Gellij etiam testificatione, antiquitatis inquisitor, Etruscam hanc vocis originem ignorat ; sed scripserit, viduam non eam tantum dici quae nupta aliquando fuisset, sed illam etiam mulierem quae virum non habuisset ; atque ita viduam dici quae sine duitate sit, vt vecors, qui sine corde ; vesanus, qui sine sanitate : quam sententiam in Posteriorum libris ab ipso scriptam Priscus Iabolenus etiam iuxta doctus ac vetus Iuriconsultus laudauit : quamuis recentiores quidam, in quibus Alciatus, Macrobij peregrinitatem maluit, quàm Labeonis domestica exempla complecti, non parua, vt equidem sentio, iudicij leuitate. Latini enim generatim sic vocem accipiebant, vt viduum quiduis diceretur quòd altero careret : quòd Horatius secutus, cecinit, Viduus pharetra Risit Apollo. Hinc & illud Paulli : Viduertas calamitas dicta, quòd viduet bonis. Hoc tamen Labeoni non assentior, eam quae maritum non habuisset, viduam dici posse ; propterea quòd Væ particula priuationem potius hic quàm carentiam, vt sic dicam, signare videatur ; vt est varius in compositione eius vsus, quem Gellius in Veiuus interpretatione annotauit.

Ei.
Ois.
Onum.
Ouis Iduli.
Diana nomen.

Verum enim uerò ego nec vanum Macrobij figmentū, eo solūm excogitatum, ut esset quod de Iduum vocabulo probabiliter diceretur, recipio; nec rursus Antistio, licet multo uetustiori, accedo; quia nulla uidelicet sit dictio, in qua uer in i breue transisse uideatur. Sed de hac cōtrouersia illud elicio, Viduæ nomē nec Latinos, nec Tulos, sed Cim- merios habere natales, qui nobis non apertissimi tantū sunt, uerum etiam ingentes antiquitatis thesauros recludunt; ita ut gratiæ habenda sint Macrobio, qui nos ad hanc compulsi inuestigationem. Nihil enim prolixum aut superuacaneum nobis hīc cōfē- dum, è quo & sancti prisca temporis mores, & antiquissimi sermonis reliquiae in lucem eruuntur: propterea quòd omnis nostra opera ad hoc contendat, ut & quæ prima lin- gua sit appareat; & ex eius interpretatione uerustæ maiorum sapientiæ lumen ignorant- iæ nostræ dissipet nubem. Vidua igitur dicta est à *Widue* / duplici littera, qua Latini carent, in simplicem commutata. *Widue* autem compositum est ex *wit* / quo album sig- nat; & *hu* / quod duo significat; alterum idem est quod coniugium contrahit, alterū teneo siue seruo. Composita itaque dictio *Widue* adempta aspiratione, & eius causa te- nui in mediam commutata, non aliud est, ac si quis dicat, mulierem uel quæ nupta sit ipsi albo, uel quæ ipsum album teneat in uestitu. Alemanni *wit-wr* dicunt, tenui littera retenta; in qua uoce compositionis partes clariùs cernuntur, in quas hoc nomen solu- dum esse, alterum eiusdem gentis pro eadem re nomen, *witstrau*, apertissimè demon- strat; quo quiuis albam mulierem intelligit. Considerandum ergo quis olim uiduuarum fuerit uestitus. Plutarchus in epistola qua uxorem suam de morte filiaē consolatur, ni- gras vestes uiduis tribuit. Seneca, quòd lugentium uestitus ater esset, atrum luctum in Hercule furente uocauit. Pullus item color, qualis ut plurimum est terris, nulla rubrica, aut creta, aut gypso, aut aliis pigmētis è succo aliquo peculiari genitis; insignibus luctui conueniebat; unde pullati lugentes sunt uocati: nisi quòd uox hæc plebeis etiam non- numquam tribuatur, iis nimirum qui lanea ueste pulla, citra fullonum & tinctorum operam parata tegebantur. Hoc genus coloris sponte sua in ouibus natum, nos à fletu lugentium, Griseum nominamus, uarias eius species agnoscentes, pro eo ac uel plus uel minus ad album aut nigrum accedit; quo discrimine Monachorum aliquot collegia distinguuntur. Ad eò autem Romani ab hoc colore abhorruerunt, ut nemini pullato, uel atrato, ad conuiuium accedere fas esset: quod ut plenè intelligatur, non erit abs- re, Ciceronis super hac re uerba in medium proferre: Atque illud etiam, inquit, contra Vatiniū inuectus, scire ex te cupio, quo consilio, aut qua mente feceris, ut in epulo Q. Arii familiaris mei cum toga pulla accumberes? quem umquam uide- ris, quem audieris, quo exemplo, quo more feceris? Dices, supplicationes te il- las non probasse. Optimè. nulla fuerint supplicationes. Vidēsne me nihil de anni illius causa, nihil de eo quod tibi cum summis uiris commune esse uideatur, sed de tuis propriis sceleribus ex te quærere? Nulla supplicatio fuerit, cedo. Quis umquam cœnauit atratus? Ita enim illud epulum est funebre, ut munus sit funeris, epulæ quidem ipsæ dignitatis. Sed omitto epulum, populi Romani festum argento, ueste, omni appa- ratu ornatum. uisendum, dic quis umquam in luctu domestico, quis in funere familiari cœnauit cum toga pulla? cui de balneis exeunti, præter te, toga pulla umquam data est? Cùm tot hominū millia accumberent, cùm ipse epuli dominus Q. Arsius albatu esset, tu in templū Castoris te cum C. Fidulo atrato, ceterisq. tuis furiis funestum intulisti. Quòd si ex his Ciceronis uerbis necdum satis intelligatur, quàm tristis soleat haberi ni- ger uestitus, & quàm ab omni conuiuio excluderetur; addat illud ex Dione, à Domi- tiano, post cladem quandam à Dacis inflatam, domum totam atratam fuisse instru- ctam, in quam Senatorum primates, citra pedissequos comites, noctu iusserit venire, quòd tum nigro colore, tum aliis quibusdam percelleret terculamentis. Lugentibus ergo maximè congruebat niger amictus, quo animi dolorem & atras animi perturba- tiones externo signo denotarent: quod cum iuris interpretes satis testatum reliquerint in iis quæ de uiduuarum luctu disputarunt, tum memorabili & luctifico exemplo doce- bo. Zozimus Comes quinto Nouæ historiæ libro narrat, Ioanne Constantinopolitano Episcopo, ob odium Imperatricis, sponte digressio exulatum, Monachos Ecclesiam oc- cupasse, & plebem & milites in se irritasse, quòd ad consuetas preces non admitteren- tur: milites ergo furibundos in monachos impetum fecisse, & Ecclesiam occisorum corpo-

Vidua unde dicitur, & quid signi- ficet.

Widue. Id. t. vii.

Witue.

Witstrau.

Viduuarum uestitus.

Pullus color luctui conueniens; hinc Pullati lu- gentes dicti, &c.

Griseum color.

Niger sine ater color lu- gentibus ma- ximè conue- nit.

corporibus repleffe, ac deinde in fugientes eam fecisse persecutionem, ut nemini parce- rent, qui pulla ueste indutus esset, siue ob luctū, siue aliam ob causam: propterea quòd monachi omnes eo tempore pullati essent; atque idcirco à barbaris militibus nullum inter monachos & lugentes discrimen agnosceretur. Ex his itaque perspicuum, atrum & pullum colorem lugentium fuisse, & omnibus tristibus rebus attributum; unde ille *Swart* à *Swar* / id est, graue & molestum; hic *Grise* à *Grissen* / quod est plorare, nomina- tur. Latini Pullum unde dixerint, Grammatici quærāt: mihi Columella, dum pullū holus dixit, pro holere atro, ferè persuadet, ut eo nomine Griseum nostrū nigrū intelligam, quo Libitinarij nostri fratres, uulgò Cellitæ, uestiuntur; ut sit etymologia à *Wit* / quod fordidum signat, petenda; quia quæ fordidus opplentur, nigrescant. Niger uerò sic dici uideretur è lingua quoque nostra, quasi *Wit-ger* / & exempto Tau de more nostro, *Wit-ger* / id est, non cupio: quoniam à nemine petatur, ut abominandus. Græci *μέλας* pro nigro dicunt; ab eadem lingua petito uocabulo. Est enim *Wit-last* / unde contrahitur *μέλας*, idem ac si dicerem, ostēdo onus ac molestiam; quod nigri coloris propriū est. Ater, qui ualde niger est, ab *hat* / à longo, quo odiū signatur: ex qua origine Ate Homericæ, simili- ter aspiratione utrobiq. dempta. Iā contrarius color qui lætitiæ index est, nostris dicitur *wit* / à *wit* / quo primū & propriè notatur dilatare, iterum purgare, tertio cōsecrare; quæ omnia ad albū colorē referuntur: eo quòd is & oculorū acie dilatat difgregado, & animū dilatat recreando: tum etiam, quia sacros gaudium decet internū. Sacrificæ Cimbrorū albis uestibus utebatur: quo denotabatur, in sacris omnibus hoc in primis, tamquā scopū spectari, ut animus expurgeretur, & candidus & sincerus ab omnibus fordidus reddatur, & ita purus in puro uero acquiescat. Album itaq. dicitur ab *Wit* / quo ueteres Cimbrī ufi sunt, pro eo quod ab omni nigredine purum est, quasi omnis coloris expers. *Wit-ut* enim idem est quod omnino repurgatum, ut nulla macula restet. Dixi alibi *Wit* & *Wit* differ- re; eo quòd *Wit* fiat ab *Wit-oy* / id est, omnino superius; uerū hīc addo posterius hoc etiam albo conuenire, quia nimirum albedo animi homines in supremum felicitatis locum ducat. Ab *Wit* Alpes, de quo in Saxoniciis. Albion ex utroque potest deriuari; quia & alba insula appareat, & quia in circuitu ferè montibus cincta est, quasi *Wit-ut-om* / id est, mons ferè undique, uel *Wit-ut-om* / id est, ferè undique alba. Nostrates nunc ma- gis in uisū habent *Wit* quàm *Wit*; tametsi *Wit* siue *Wit* etiamnum æquè dicantur at- que *Wit-ut-ut* / pro nymphis quibusdam albis, tum solitis apparere, cum dæmones ueterem idolomaniam apud inde eam plebem renouare nituntur. Videmus ergo ut colorum nomina naturam ipsorum designent, si ea ad ueras primæ linguæ rationes exa- minemus: in quibus illud clarum, Pullum & Album opponi, dum hic ab omni macula purus, ille fordidus uocatur. Quamobrem ut sacerdotes feminæ apud Cimbrōs albis uestibus, Strabone septimo Geographiæ libro teste, induebantur; quia nimirū & pura & Deo desponsata esse deberent: ita uiduas quoque candido amictu uestiri decebat; quo testarentur, se minime dolere uirum ad meliorem uitam transisse, & se iam non corporibus, sed puris maritorum animis nuptas esse, & non secus atq. sacerdotes qual- dam castitatem totius reliquæ uitæ illibatam uelle ipsis custodire. Inter prisca enim & optimas Germanorum familias moris erat, solas uirgines nubere, & nefas haberi, si qua secundas nuptias contraxisset; quòd eo facto libellum repudij diuo marito remittere uideretur. Tacitus bene id quidem annotauit, Sic, inquit, unum accipiunt matitum, quomodo unum corpus unamque uitam. Uerū nescio an causam perspexerit, quam modo indicaui: quoniam sciam, apud Romanos & Græcos nihil constans de animi im- mortalitate conuictum teneri; atque inde Getas, de Cimmericorum stirpe gentem, uo- caros fuisse Athanarizontas, quod peculiari hac immortalitatis fide à ceteris nationibus distinguerentur. Hinc Lucanus:

Populi quos despicit Aretos,
 Felices errore suo, quos ille timorū
 Maximus haud urget Lethi metus, inde ruendi
 In ferrum mens prona uiris, animiq. capaces
 Mortis; & ignari reditura parcere uita.

Quoniam igitur firmissima fide feminæ credebant, maritos suos, quamuis corpus de- potuissent, uiuos tamen adhuc esse, & post mortem ad ipsos reditum sibi patere; perpe- tuo uestis

Swart. Swar. Grise. Grissen. Pullus, a, um. Wit. Niger unde dicitur.

Wit-ger unde dicitur.

Wit-last unde dicitur. Ater unde dicitur. Ate unde dicitur.

Wit. Wit. Wit. Wit.

Albus unde dicitur. Wit.

Wit.

Alpes. Albion.

Wit-ut siue Witen. Wit-ut-ut uenit.

Albus color sacerdotibus feminis & uiduis prop- riuus.

Getas, gens de Cimmericorū stirpe, Atha- narizontes dicti.

tuo vestis candore, perpetuam castitatem puris maritorum animis sese seruare monstrabat. A priscis his Cimbris ad priscas Romanas matronas mos hic transfuit, vt & ipsæ candido vestitu in luctu vterentur, cuius causam Plutarchus quæsiuit. Verum temporum lapsu, & causæ ignorantia, factum vt hæc consuetudo abiuerit in obliuionem, & omnes, tam feminæ, quàm viri, pullati lugerent. Nec aliam ob causam corpus mortui albæ vesti inuoluebatur; quo indicaretur videlicet, animum relicto corpore ad vitam commigrasse beatiorum. Huic rationi ipsa quoque verbi, lugeo, fauet originatio; quæ talis mihi de sermone nostro petenda videtur, vt lugeo *Luce-hæet* / & ex tenui littera, & aspiratione media littera constituta, perinde ac fieri debet, *Lugeet* / non aliud est, quàm bonam fortunam habet, siue Latine, fortunatus est. Nihil itaq. aliud fuit luctus, quàm hominum testificatio, fortunatum eum esse, qui corpus terræ, animum cælo reddidisset. *Luce* enim bonam fortunam, siue prosperitatem signat: vnde *Lugduunum* / fortunatum montem interpretatur. Quantum, bone Mercuri, vbique reclusis mysteriorum! quàm nusquam deest in nominum rationibus, quo Palladium pepulum exornetur! quàm longè Romani à vocis prima significatione recesserunt! Nos de priscis moribus ad veram vocum originem deducti, illud statuemus, Viduam à *vidue* dictam, vel quòd candido animo nupta esset, vel quia albo vestitu, ob eam quam dixi causam, semper vteretur. Ex hac prisca optimatum inter Germanos consuetudine, apud Francos hæctenus in vsu est, vt Regina liberos ex Rege non habens, eo mortuo, albis perpetuò vestiatur, & Regina blanca, id est, Alba nominetur. Quid quòd & alia illustres in eadè gente mulieres, ad vnâ omnes, alba calantica, & candidis vestitiu simbriis in luctu sese ornant, cuius rei causam nisi de nominis viduæ ratione cognouissem, frustra alios rogassem. Videat ergo candidus iudex, quantû momenti ad rerum intelligentiã vnus voculæ interpretatio cõferre possit: quantû ex ea ad solidam philosophiam, quantû ad priscorû sententias è tenebris reuocandas, vtilitatis accedat. Fuit hoc quidè diuerticulû, ad quod à Macrobio cõpulsû sumus, satis longû, attamè non iniucundû aut inamcentû, ob varia vetustatis monumeta causis suis restituta, à quibus omnes longè hæctenus aberrarunt. Hoc igitur iam valere iussu, cû suo Iduo, viduæ & Iduum nomè nostræ linguæ, in qua solidæ rationes reperiuntur, vindicemus. Ceterum iam satis Calendis, Nounis, & Eidibus immorati, ad *Ent* siue *Ent* reuertamur, quo diximus finem notari; propterea quòd omnia ad vnum finem ordine suo tendunt: qua in voce Tau significat, vno cuncta contineri & colligari. Quoniam autem ad hoc omnis hic labor meus spectat, vt linguam nostram primam esse, & ex ea ceteras magna quadam vocum, litterarum, & significationis confusione, fluxisse demonstrarem, non inutile erit, si addidero, Græcos quoque & Latinos, quamuis ab *Ent* finis appellationem non duxerint, è prima tamen lingua sumpsisse nomenclaturas. *τέλος* enim finis dicitur, quasi *et-hoot* / exempta ob compositionis suauitatem aspiratione; quod idem est ac si dicas, caput numerationis, siue supremum in rerum enumeratione. Vera etenim Arithmetica non ea est quæ eumentibus & vendentibus conducit, vt ad summam sapientes sint, vt Horatius dixit,

*Ad summam sapiens, vno minor est Ioue, diues,
Liber, honoratus, pulcer, rex denique regum.*

Hanc enim numerandi scientiam nihili facit Socrates; sed eam quæ vnum ipsum in omnibus quærit, cuius consideratione animus conuertitur ad eius quod solum reuera est, contemplationem, quam disciplinam homini necessariam esse dicit: Vt è fluctibus generationis emergat, & ipsam essentiam attingat, sine qua computare ratiocinarique, pro eo ac decet, nemo potest mortalium. Huius solius beneficio è fluxis rebus, in quibus nulla est constantia, mens nostra ascendit ad ipsius vnus considerationem, qua summum totius philosophiæ caput continetur. Hæc igitur est illa Arithmetica, quæ ad sapientiam viam struit, quam cùm Horatius è septimo de Repub. lib. haussisset, alteri illi plebeix & vili Arithmetiæ comparauit: hanc quidem aiens à vulgo laudari, & summo in pretio haberi, adeoque eos qui ad summam pecuniæ in tabulis rationibusque suis colligendam sapientes sunt, solo Ioue minores videri, denique reges esse regum: Illam verò sibi iam senescenti discendam proponens, è qua, iuxta neniã puerorum, verus rex fieret, rectè faciendo, quærendoque veras diuitias & stabile, quibus animus confirmatus non vageatur, veluti Proteus quidam, modò in hanc, modò in illam,

transiens

Lugeo.

Ent.
Lugduunum
vnde dictum.

Regina blanca
en.

Ent / sine
Ent.

τέλος.

Arithmetica
vera lasu.

transiens formam, sed in vno sibi semper constet, ac verè de se dicere possit:

Quid verum atque decens quæro, & rogo, & omnis in hoc sum.

Eleganter admodum ad illam Arithmeticam poëta allusit, per quam Plato nos participes fieri dicit veræ essentiæ; quod in hoc versu expressum videmus. Quis enim alius perpetuò constans, quis vagis mundi animique sui motibus superior, quis verè Rex & Imperator sui ipsius, quis demum ex omni parte felix & beatus, nisi is, qui totus est in veri consideratione? Ad hanc autem cùm per Arithmeticam veram Socrates homines deducat, eaque dicat rectum, ad id quod verè est, ascensum fieri: non vulgari profectò aut leui de causa finis vocatus est *et-or*, id est numerationis caput, ad quod, tamquam summum bonorum finem, non tamquam ad summam pecuniæ, omnis totius vitæ nostræ calculus subducendus est. Hæc igitur sit Græcæ vocis è prima lingua verissima interpretatio; quæ vnum, quod est omnium finis, caput numerationis appellans, hac ipsa nota & Platonis sententiam laudat; & simul pulcherrimæ Horatij epistolæ fontem, è quo deriuatur, ostendit: Latini finis nomen à perfectione absoluta fecerunt, quæ in sermone nostro *fin* dicitur: qua vocula id signatur, quod insigniter perfectum est & absolutum. Fit autem à *fin* / de quo nomine post agetur. Nec malè profectò à perfectione finis nomen accepit: & quia finis in vnoquoque, teste Aristotele sexto Politicorum libro, id est quod optimum est; & quia quicquid fit, ad eum finem fit, vt sit perfectius, tum etiam, vt intelligamus, omnes actiones nostras ad id esse conferendas, vt summam acquiramus perfectionem, qua felicitas nostra definitur. Hebræi item nomen è primo sermone retinuerunt. *fin* enim finis est, & terminus, à nostro nomine *top* / mutato Tau in Samech, deriuatum; quo summum in re quaque denotatur: quod haud secus fini conuenit, quàm *ent* / omnia vno deuinciens. Est ipsis & aliud vocabulum, quo finis notatur *תחת* / à verbo *תה* descendens, quod & ipsum à nobis sunt mutuari. *et* & *lar* vocali breui, quid significant, modò dictum. A *lar* / quo defectus notatur, fit *lar* vocali longa, quod est ad defectum tendo, siue paulatim deficio: quæ vox quia id signat, cuius perfectio est in vacuo & nudo, siue in eo in quo nihil amplius restat eorum quæ fuerunt, fit vt *et* / defectum significet absolutum, à quo nihil reliqui factum sit, ex illarum vocum forma, quæ veræ aliquid significant, necessariò consequens rem signatam per prorsam dictionem. Cùm enim nihil aliud ad infinitum deficere possit, bene facit, qui in ipsa defectione siue imminutione cuiuspiam rei, monet eam tandem ad terminum absolutæ priuationis desituram, & tardam omnino fore in fundo parsimoniam. A *et* itaque Hebræi fecerunt *תה* pro finire & deficere; vnde *תחת* finis & terminus dicitur, & alio nomine, & eo quidè à prima siue nostra lingua petito, sed contrario litterarû ordine pronuntiato & scripto; *pp* enim fit vt *stat* siue *stet* / quo terminus signatur, vnde *statur* pro terminare. Dicitur autem *stat* siue *stet* per apocopen, quasi *staken*, siue *stet-hen* vocaretur; eo modo quo ex *form* at fit *form*. Alias eorum voces, quibus pro termino vel fine nonnumquam vtuntur, breuitatis causa relinquo; cùm nullum in iis aut insigne sit sapientiæ præceptum, aut quicquam dignum annotatu. Sed iam plus satis de admirabili finis vocabulo. Ad alia exempla transeat oratio. Quod si post *et* Lambda ponas, vt fit *etl* / pulcrum, elegans, delectabile, subtile, nobile, generosum, omnibusque modis perfectum notabitur; quæ vox primum primò omnis elegantix nobilitatisque datori congruit: quòd is nimirum fundamentum firmitatisque omnium sit, & præterea nos per liquida cæli spatia ad supremum cæli apicem attollat, eoque ipso omnem generis nostri absoluat claritatem. Num est quisquam tam stipes, aut caudex, vt non hic cernat clarissimè, quàm luculenta sit huius primæ vocis è litteris suis compositionis ratio? Quid enim nobilius, quid clarius, quid perfectius, quàm & firmo niri fundamentum, quod per *et* notatur; & ab eo sursum liquido & facili motu cæli supremi apicem ferire, quod ipsius Lambda pronuntiatio eleganti vocis imitatione depingit. Dicas fortè ab *תה* siue *תה* Hebræorum nos vocem hanc mutuari? Id non ita esse, analogia nobis peculiaris ostendit, quæ vocem conuertens, contrarium eius quod prorsò nomine signabatur, dat intelligendum. *lee* enim generatim omne id significat, quod molestum, quod inelegans & turpe, quodque minime placet. Hinc *leet* / molestia & ægritudo animi; *leelick* / turpe; in quotidiano vsu versantur sapius, quàm vellemus obuia. Ex *et* & *et* vincendi vim habenti, fit *etl* / pro edo, quod à nostrati deriuatur,

Finis vnde
dicitur.
P. 11.

Top.

lar.

etl.

Stat sine
Stet / Stat
kent.

etl.

lee.

leet.

leelick.

Edo. vnde di.

etl.

Et.

Et. As. Asia unde dicitur. Res.

Res. fac. Spissat. Cas sine. Res.

Res. aris, unde dicitur. Et. Honor hominibus sapientia ex ara quam ex virtutibus obtingit.

tamen si temporis ratio sit neglecta, quod in nostro longum est, diuerso tamen modo quam in *Et* dum iuramentum notat, pronuntiatum. Est enim edendi finis, corporis confirmatio, & partium unio, quæ sine alimento dilaberentur: ita ut aptissime *et*/ unio- nis vinculum exprimens, ei accommodetur; in quo tamen altius mysterium delitescit, quàm corporis alendi necessitas proponat. Inueniat Latinus, si potest, parem aliquam in *Edo* rationem; & lubenter de primogenia vocis possessione cedemus. A præterito imperfecto huius verbi *Et*/ fit *Res*/ vocali longa, pro cuiusvis rei alimento. Vnde *Asia*; qua voce, præcipua terræ pars notatur, quæ primum primo homini, & ante, & post diluuium, protulit alimentum. Hinc factum apud antiquos, ut *Res* pro pecunia poneretur; eo quod hæc alimentum homini suppeditaretur; tum etiam, ut hac voce moneremur, in eo quod satis est ad victum siue alimentum, pecuniæ terminum esse debere: in quo præcepto vestitus nulla ratio habita est; eo quod is ab exuuiis animalium, quæ ad victum comparassemus, facile suppeditaretur. Hinc olim huius vocis usum fuisse, nomen crumenæ maioris apud nos declarat, quam *Res*-*fac*/ vocamus, quasi pecuniæ faccum dicas; à quo differt & usu & nomine *Spissat*/ quo faccus cibo portando idoneus notatur. *Res*-*fac* eadem de causa & ab eadem radice *Cas* dicitur & *Res*/ eo quod pecuniam vinculo constringat. In *æs* ergo, & *æssat*/ & *Res*/ vsus nummorum expressus, quem Horatius indicat:

Nescis quò valeat nummus, quem præbeat vsus?

Panis ematur, olus, vini sextarius; adde

Quæ humana sibi dolcat natura negatis.

Hinc est *Æs* Latinorum, è quo primum pecunia facta: cuius tamen nominis obliqui casus ab alia nostrati voce deriuantur. *Æt* enim sono exiliore, quàm sit in *Æt* pro honore, de quo post in littera *R*; idem apud nos est, quod *Æs* apud Latinos: qua voce tanto lubentius vitimur, quanto ad honorem propius accedit, qui hominibus sapientia ex *aris* siue pecunia, quàm ex virtutibus obtingit. Certè apud Romanos, classes & honores ciuium *ære* distinguebantur; ut non sine grauissima causa pecunia querenda videretur. Cum enim summum in externis bonis locum honor teneat, & is non virtutibus, sed *ære* pararetur; quis non exclamaret,

O ciues, ciues, querenda pecunia primum;

Virtus post nummos! Bene itaque Onidius:

In pretio pretium nunc est; dat census honores,

Census amicitias; pauper ubique iacet.

Quamobrem qui hanc *Reip.* formam constituerunt, penè necessariam auaritiam fecerunt; quippe citra quam difficillimè tantum *æris* quisquam corradat, quantum ad equestris ordinis dignitatem comparandam satis esset. Quis in ea ciuitate non iubi- et pecuniis, in qua capite censi turpissimum habebatur; in qua pauper ad nullos admittetur honores; in qua Plautus in pistrino consensescere? Bene Iuuenalis hanc ini- quissimam censuram derisit Satyra tertia, ubi inter alia hæc:

Nil habet infelix paupertas durius in se,

Quàm quòd ridiculos homines facit: exeat, inquit,

Si pudor est, & de puluino surgat equestri,

Cuius res legi non sufficit: & sedeam hic

Lenonum pueri quocumque in fornice nati.

Hic plaudat nitidi præconis filius inter

Pinnirapi cultos iuuenes, iuuenesq; lanistæ.

Sic libitum vano, qui nos distinxit, Othoni.

L. Otho Roscius legem tulerat theatrali, ut quatuordecim gradus equestris ordini seruarientur, ad quem nemini aditus dabatur, nisi quadringentis sestertium haberet; quibus quantum deesset, tantum deerat honori. Sic Horatius,

Si quadringentis sex septem millia desunt,

quo loco neniã puerorum legi Rosciæ præfert. Meritò itaque obliquos casus ipsius *Æs* vocabuli pro pecunia, à nostro *Æt* mutuati sunt Latini. Verùm nomenclator non tam ad hoc respexit, quàm ad illud, ut omnes moneret, sic querendam pecuniam, ne honoris nostri obliuisceremur, qui sola virtute continetur: fugiendam auaritiam, per- fidiam,

fidiam, & omnem iniquitatem in re congerenda. Deinde sonum medium fecit inter *Et* & *Æt*, quo honor notatur; ut indicaret; lubricam viam esse inter errorem & honorem, per quam ad pecuniam; & in ea procliuè admodum esse, ut in maximos totius vitæ errores incidamus, si vel minimum à vero honore declinemus. Sunt diuitiæ medium quiddam inter errorem & honorem; & æquè iis ad illum abuti licet, atque eas ad hunc referre. Vtraque vox, & *Res*/ & *Æt*/ patitur conuersionem: ex illa *Sa* fit, quod est, semina: clara adhortatio, te *Res* habere non posse, nisi sementem facias. Dicimus enim *Saa* vel *Saat*/ sicut *Saa* vel *Saat*/ dum imperamus. Iubemur igitur serere. sed quantum? Nempe quantum *Saa* postulat, iuxta illud Iuuenalis,

Vinite contenti casulis & collibus istis,

O pueri, Marsus dicebat, & Hernicus olim,

Vestitusq; senex; panem queramus aratro,

Qui satis est mensis: laudant hæc numina ruris.

Ne porò ratio ad infinitum progrediretur, sermonis opifex *Æ* adiecit, vinculo eam certo constringendam docens. Quamobrem si per vestigia redeas, finem rationis in *Saat* inuenies, *Caas*/ id est, ad alimentum, ceu diceretur, tantum ferendum, quantum ad alendum est necessarium. A *Saat* fit *Sat*/ quo finis iterum sementis indicatur; quæ tota ed tendit, ut necessitatis nostræ mensuram impleat: à qua voce, *Satis*, & *Sa-* *Satur*, apud Latinos. Hanc vocem si conuertas, fiet *Caas*, quo significamus aceruum fru- *Caas* gum collectarum, cuius is modus esse debet, ut solum pertineat ad alimentum, quod est *Caas*. Quemadmodum itaque in *Res* & *Æssat* nummorum modus præscriptus, ita in conuersione ipsius *Saat* & rursum mensura acerui, qui *Caas* dicitur, declarat verba voce *Sat*/ quo id signatur quod explet necessitatem. *Æt* conuersum, fiet *Æt*, quo simul docemur, & pecuniam paratam esse debere, & ei omnia parata esse & in promptu, cui *Æt* siue *Æs* non deficit. Quod autem *Æt* non solum metallum, sed pecuniam etiam maioribus nostris notant; perspicuum fit ex composito, *Æt*-*Æt*/ quod est, *μετά χρυδον*, ut Homericæ phrasi utar, aut Latine, pecuniam scitari. Nihil enim est *Æt* aliud, quàm *Æt*. Neque hæc sola est verbi causa; sed altera etiam in eo sita est, quod *Æt* videatur signare idem quod secundum honorem; quæ docet, sic rem faciendam, ut iuxta honoris regulam procedamus. Ab *Æt* item *Æt* retine- *Æt* mus; quasi dicas, ad pecuniam, quo significamus, nos nummos aggredi. Quorsum? Num quo ille, qui eos contemplantur in arca? Minimè: sed quo eos rebus necessariis impendamus. *Æt* itaque est, nummos absumo: quo in verbo ad eundem *æris* notatio hortatur, ut crumenam prius adeamus, & cum ea rationem subducamus, quantum sit parati, quod vox versa signat. Sumtus enim non debet egredi pecuniam paratam. Idem communi tritaque sententia dicitur, *Æt* *in* *Æt* / cuius in *Æt* dicitur explicatum: *Æt* Quoniam verò pecunia citissime facillimeque absumitur; fit ut *Æt* pro consumo, generatim dicitur. Hinc *Tero* Latinorum: quamquam, ut eiusdem notationis plures in lingua nostra causæ reperiuntur: potest & alia ratio ipsius *Æt* assignari, quam ex *Æt* petas licet, quasi *Æt*/ id est, ad terram & puluerem; ut ex *na* & *er* fit *Æt*/ pro ad terram, unde Græcis *νέρος κρη νέπρερος*. Cum verò post nummos absumptos dolemus; fit ut *Æt* manente eodem vocalis sono, & tenui consonante in mediam mutata, pro dolore, & dolet, generatim vsurpetur: deinde quia dolor nocet, *Æt* pro noceo venit in orationem: à quo verbo *δῆρις* apud Græcos, pro pugna & rixa, quæ vera noxa est; vnà cum cognatis, *δῆρι*, *δῆριον*, *δῆριον*. Ceterum *δῆρις* pro diurno, corruptum est ex *Dir*/ quod est diu permanere; à qua voce Latinorum *Duro* & *Durus*: A *Dir*/ *δῆριον*, & hinc *τηρά*, quod est conseruo. Vide quò nos duxerit *Æt* pro edo, quamque vilia suppedita- rit in sobole sua præcepta: quæ vox si vertatur, ut sit *Æt*; ad vnũ nos & legitimum coniugium deducet, luculenta antestatione auriculam vulsura, nos perpetuò in edendo & ab edendo ipsum vnũ relegere debere, & cum eo nos copulare, oratione nimium, & pro beneficiis acceptis actione gratiarum. Quàm, bonè Deus, nulla vox tam exigua est, ut non maxima condar arcana, quæ in lucem producta, plurimum adferunt ad mores, totamque vitam rectè sanctèque formandam, vtilium præceptorum! Quoties ergo edemus, cogitandum erit, ut *Æt* ad *Æt* conferamus, & non tum illo corpus confirmemus, cum hoc animum totumque hominem interiorem alamus: quo nullum

pabulum vel robustius, vel salubrius, vel suavius, vel denique magis necessarium, non ad hanc modò vitam caducam, & breui finiendam; sed ad illam etiam perennem, in qua tandem solida & integra coniugij voluptas absoluetur, quo per *Et* vocatur. Mirum sanè quàm linguæ architectus cum Christo consentiat, dum sic comedere vocat, vt primum conueniat esui illi soli, qui verè ipsum verum hominem alit & confirmat, quod soli cibo cælesti & pani viuo conuenit. Solus enim ille, qui panem de cælo descendente comedit, se cum vnitare firmo vinculo nectit. Quis verò comedit panem cælestem? Qui corpus Christi comedit, quo solo & firmitas animorum constat, & perficitur reditus ad ipsam illud coniugium, quo solo totum vitæ firmamentum continetur; quod vocula *Et* optimè demonstrat ei, qui norit ex *Et* & re compositam, quibus Ad coniugium legitimum itio indicatur. Hic iterum eius in mentem veniat, quod in omnibus, licet non semper, à me indicatur obseruandum, nominum rationes veritatem suam in primis ideis maximè habere, à quibus quanto exempla magis recedunt, tanto minus in significando rationem suam tuentur. *Et* ergo, quo comedo notamus, primum illi cœnæ applicandum, in quâ maxima firmitas ab vno, & maxima vnio cum vno, & summum etiam & præstantissimum coniugium cum vno alitur atque roboratur. Hæc si in alia quapiam lingua continerentur, quantum, bone Mercuri, laudatorum haberent! in hac nostra exigua vocula, & prosa & versa, vt sint bene consideranti clarissima, tamen hæcenus à nemine sunt vel animaduersa vel exposita, necdum digna laude celebrata. Quandocumque ergo cibum capiemus, in mentem venire debet, corpus quidem pane hoc & potu vires suas recteare, sed has vires nihil ad hominem interiorem, qui verus noster homo est, in sermone Cimbrico à ductu nomen habens, pertinere; atque ea de causa cogitandum, quis verus veri hominis cibus sit, & solidum alimentum. Hoc mox vox *Et* docebit, si iuxta ac debet, examinetur; notatione sua ad eam ductura, quam dixi, comissionem, in qua Dei verbo, viuo pane de cælo descendente, ipsi vni copulamur, & vnimur, & ad legitimum, quod adulterio nostro vitium fecerat, coniugium redimus. Ex *Et* vt pro vulgari notatione accipitur, & corpori cibum voranti & absumentis tribuitur, nomen accepit pestis illa generis humani summa, quæ nostros primos parentes toxico ad edendum oblato perdidit, & in mortem præcipitauerat æternam. Dixi *Et* / *At* / facere in præterito imperfecto, quod iis nominibus maximè conuenit fabricandis, in quibus natura rei cuiuspiam, quæ tria tempora, id est, omnia complectitur, explicanda. Esus pomi illius à dracone ad deuorandum danti, tam fuit in omne tempus vires suas producturus; vt illius venenum totum humanum genus perpetuò intra penetralia esset arsurum. Draco igitur, qui nostros parentes ed fraude sua pellexit, vt vno vnus fructus esu totum patrimonium, non suum modò, sed totius posteritatis abligurirer; ab edendo nomen accepit: quo illius pestiferæ victoriæ, contra humanum genus obtentæ, titulum gereret, tamquam trophæum quoddam perpetuò homines moniturum, qua serpentis machina fuerint expugnati, & rapti in mortis seruitutem. Tum etiam prudenter id nomenclator est molitus, vt dum intelligeremus ab esu nos læsos, subduceremus rationem de naturalibus experimentis, ab esu rursus remedium petendum, non secus atque ij, qui à scorpionibus icti sunt, ab iisdem sibi sumunt veneni amuletum. A cogitatione ergo esus mortiferi, nos deducit in cogitationem esus vitam daturi, ad quem verbum Dei cum inuitat, tum seipsum dat comedendum, quo simul cum ipso æternam vitam accipiamus. Sed hæc contemplario latius alas extendit, quàm hic sit volatus eius persequendus. Serpens ergo Ate vocatur, tum ad suæ victoriæ, tum ad cladis nostræ monumentum sempiternum. Acceperant Iones vetustissimi à Thracibus, aut Phrygibus potius, Ates notitiam: sed vt ceterorum omnium fabula inuolutam atque contactam, ita vt minimè, quid sibi vellet, peruiderent. Homerus itaque noluit, vt hoc antiquariæ cognitionis ornamento carmina sua carerent, quod in eo tanto magis exosculandum, quanto propius ad nostræ religionis alludit veritatem. Huius igitur rhapsodia Vlysses facit inter alia, hæc dicentem:

Ἡδ' ἀπὸ θεναρήτε καὶ ἀρτίπος οὐνευα πάσας
 Πολλὸν ὄπεκ' ἀροθίαι, φθαίνει δ' ἔτε πᾶσαν ἐπ' αἰῶν
 Βλάπτουσ' ἀνθρώπους. quorum hæc est sententia:
 At robusta Ate, pedibusq; celerrima, cunctas

Ante

Ante Litas currit, cunctis regionibus ante
 Dama ferens noxamq; homini.

Comparat hoc loco Litas cum Ate, & illas quidem claudas & rugosas facit, hanc robustam & integris pedibus velocem: qua fabula, vt quod passim vbique terrarum fit, indicatur; ita allusum videtur ad festinam illam noxam quam serpens humano generi intulit, quæ quidem sananda erat per Litas, supplicationum, quibus peccatorum venia petitur, deas; sed admodum tardè, & iam ferè in mundi senio; quod rugis significatur Litarum. Sed quæ Litas, quibus tandè sanitas humani generis adscribèda? Ipsa nempe Christi tormenta, & orationes, & lacrymæ, & ieiunia, & cetera quibus veniam à patre hominibus, Ates fraude in peccatù prolapsis, impetrauit. Hæc Litas, quasi claudæ essent, tardè admodum venerunt; sed venerunt tamen tempore suo destinato. Qua de causa Iouis Hicelsij filia dictæ, quòd citra Christi supplicatione nullum fuerit aduersus Aten remedium. Vera enim Liturgia, & vnica oblatio est Christi in cruce patri facta, vt Christus verus sit Hicelsus, Deus Deo supplex, & eius preces & tormenta ipsissimæ Litas. Ab hoc ergo mysterio fabula translata ad quæuis peccata, ab illo primo peccato promanantia, & quæuis peccatorum emendationes, quas perpetuò ipsis peccatis videmus multo tardiores, & semper claudicante gradu longo post Aten tempore venire. De eadem Ate, & eius è cælo præcipitio, ab antiquis per manus ad posteros tradito, & de Ioue ipsam præcipitante, idem poëta sic canit:

Ὡς φάτο τὸν δ' ἄχος ὄξυ καὶ φρένα τυφλο βαθεῖον
 Αὐτίκα δ' εἴλε ἀπὸν κεφαλῆς λιπαροῖσι λουάμοιο,
 Χωδόμενος φρεσὶν ἦσι καὶ ὄμοσε κάρτερον ὄρεον,
 Μήποτ' ἐς ὄλυμπον τε καὶ ἕρπον ἀστέρων
 Αὐτίς ἐλευσέσθαι ἀπὸν, ἢ πᾶντα αἰῶναι.
 Ὡς εἰπὼν, ἔρριψεν ἀπὸν ἕραν ὀϊστὸν
 Χερσὶ πατρὸς ἑσέας τὰ χ' ἡνέτο ἔργ' ἀνθρώπων.

Nos ex tempore vertebamus:

Dixerat Ate, illi dolor acris pectora pulsat:
 Arripit hanc subito per crines, perq; comatum
 Verticem adiratus, forissima iuramenta
 Subdens, numquam Aten rursus venturam ad Olympum
 Sidere iuuue polum, qua cunctis noxia noxa.
 Dixit, & arreptam, palma ter deinde rotatam
 Dejicit. Hæc præceps humana negotia vexat.

Paullo autem antè cantarat hanc per hominum capita incidere: cuius prima in eo ratio est, quòd Ates veneno omnes hominum animi procliues sint ad mala & noxia sibi perpetranda, quò omnium capita inclinant. Porro Agamemnon sic se excusans de peccato suo contra Achillem commissio,

Ἀλλὰ τί μιν ἔβραμι, θεὸς δὲ πᾶντα τελευτᾷ
 Πρέσβη δὶδὸς θυγάτηρ ἀπὸν. Id est,
 Sed quid fecissem? diua omnia perficit Ate,
 Nata Iouis senior.

in memoriam videtur vocare primam parentum nostrorū excusationem, qua culpam in serpentem conferebant. Quòd autem filiam Iouis siue vetustam, siue natu grandiosem, dicat; id clarissimè cernitur ad Luciferum referri debere, qui senior est humana mente quam vexat, cum antea fuerit nõ creatus modò, sed cælo etiam eiectus, & damnatus exsilio sempiterno quàm humanum genus crearetur. Pherecydes Syras hunc lapsum ad Ophioneum refert, siue ad magnum Draconem, Christianis nimis notum. Ate itaque draco generis humani hostis, è cælo præceps à Ioue datus ob superbiam qua creatori suo repugnabat, nomen eo esu accepit, quo primos parentes, pomo dumtaxat deuorato, in exitialem compulit omnium bonorum iacturam. Quando autem hæc omniū malorum origo ex odio serpentis & inuidia processit, factū vt *At* vocali longa, vt est in *At*, odium & inuidiam notet, quàm dicas animi affectione, qua ad malum alterius perinde ferimur toto spiritu, atque olim Ate ad perdendū genus humanū, & qua adspiramus ad ipsam Aten, atq; hac prauitate ei similes reddamur. Iam & alia in huius

vocis

Metaph.

Est.

At.

Esu pomi à dracone anti.

Esu læsi homines, ab esu rursus petere remedium debent.

Ate dicitur serpens infernalis & dracone generis humani.

Lita Iouis Hicelsij filia dicta.

Liturgia vetera.

Ate de cælo præcipitata.

Ate dicitur Lucifer.

Ate unde dicitur.

At / odium.

vocis significatu consideratio fieri debet. Propensio illa ad odiū proximi, maximè declarat prauitatis characterem animis nostris à prima illa dæmoniaca comissione imprefam, qui nos apertè docet, quo animo draco nos ad edendum inuitarit. Inuitauit enim, non vt nos reficeret, sed vt incautos sub specie amicitia totos deuoraret. Hæc igitur libido deuorandi nocendiq. tanta in nobis restat, vt non solum eos quos odimus, animo nostro deuoremus; sed dum eorum copia non datur, pro eo ac vellemus, tractandorum, nos nostra ipsorum viscera, veluti insatiabili edendi rabie incitati, depascimur; iam non inuidi modò, sed famelici etiam Erisichthones. Hinc bene ille,

*Inuidia Siculi non inuenere tyranni Maus tormentum. Et,
Inuidus alterius rebus macrescit opimis.*

Aiunt Alexandrum Magnum inter cetera & illud frequenter dixisse: Inuidos non aliud esse, quàm sua ipsorū tormenta. Qui hanc animi pestem, liuorem vocarunt; rectè videntur eius naturam perspexisse: quem cum edacè etiam dicerent, in eadè cum nomenclatore nostro fuere sententia. Ouidius elegantissima verborum & versuum copia eam descripsit, cuius hæc sunt inter cetera,

Linor.

Intabescitq. videndo

*Succensus hominum, carpitq. & carpitur vnà:
Suppliciumq. suum est.*

Nullum malum maius inuido optare Martialis potuisset, quàm cum dixit, *Omnibus inuideas, inuide nemo tibi.*

*Inuidia definitio.
Inuidia & odium quomodo differant.*

D Basilus sic eam definiuit, vt dolorè esse diceret ex proximi còmodis nascentem, qui, sicut rubigo ferrum, ita animū, cui inest, consumit. Fateor equidem discrimen esse inter odiū & inuidiam, quòd hæc dūtaxat in felices grassetur, odiū verò adedò generatim omnè dolorè signat, qui ex opinione, siue phantasia mali oritur, vt etiā ad bruta transeat. Potest ergo odium iustū esse, illius nimirū qui vitia in quopiam oderit: inuidia verò nūquam vllā æquitatis rationè potest subire, nisi eam cū nemesi siue indignatione còfundas. Cui-cumq. ergo inuideamus, eum cuiuspiā rei gratia odio habemus, tametsi ceteroquin amaremus. Odimus enim in eo quòd plus habeat felicitatis quàm velimus, & quamdiu inuidemus, amici dici nequimus. Hæc ergo nos generatim accipimus, perinde atque Latini Odium, quod ab Ate deriuatur, hac animi maleuolètia inuidiam etiā còplectentes. Serpens enim non solum nobis inuidebat, sed etiam oderat, vt Dei, hostis sui, filios. Deinde odium quanto maius, tanto magis habentis animum edit; eaque de re optimè ea voce comprehenditur quæ ab edendo significationis suæ causam duxit. Hinc illud:

Ipsè suum cor edens hominum vestigia vitans.

Inuidia.

Inuidia sola, quæ cessante proximi felicitate cessat, nobis inuidia dicitur, à *inuit*/ quod est nihil, eo quòd hæc animi affectio eò spectet, vt quod quis habet, non habeat, vocula & re significata definitione tenus conueniente. Hinc bene Silius:

*O dirum exitium mortalibus! ò nihil vnquam
Crescere, nec magnas patiens exurgere laudes. Inuidia!*

Ate quid sit.

Quia tamè, vt dixi, inuidia ab odio, nò magis quàm forma à genere suo separari potest: ferè *dat* & *inuit* in loquendo còiungimus, significantes eum qui odit, velle, vt is què odit, nihil prorsus boni haberet. Ate ergo nihil aliud erit, quàm dolor exedens, qui in nobis nascitur ex ipso vetiti pomi esu, quo odiū serpentis, & eius inuidia, contagione sui animū nostrum ita infecerunt, vt mox eadem peste laboraret. Quamobrè cū odij & inuidia morsus in nobis sentimus, ex èplo cogitemus, hanc illā pestem esse quam edax draconis odiū, esu pomi, ex pectore suo, omnis malæ volūtatis fonte, in animos nostros deriuauit. Quauis Græci in Ate tenuem in principio retinuerint, nos tamen eam adspiramus: quo notemus, ad primū illud tabificū serpentis odium nos reuera per hanc animi motionè anhelare & adspirare, & omnino tales effici, qualis prima illa & suprema fuit Ate. Deinde id inde etiam magis vt placeret traxit, quòd vox adspirata magis alludat ad *dat* vocali breui pronunciatū, quod significat habet, cuius è còfinio intelligimus inuidiā etiam denotari, quæ semper impetit habentè, ceu diceretur, *dat* non spirat contra aliū quàm eum qui *dat*/ id est, habet. Mirabilis profectò & multiplicis artificij vocula, maximū nobis cū plurimarū rerū ad vitā vtilium, rū occultioris & solis Christianis notæ historiae præbens documentū, & vnā principem poetarū rectissima via ad fontem reducens veritatis, è quo Ates fabula tota emanauit. Iam aliud adhuc in hac voce latet arcanū. Diuino enim instinctu factū, vt primum hominis nomen ab hac peste nomen accepit. Adam enim

dat. habet.

enim

enim bene quidè dicitur à terra nomè habere; sed nos in hac voce non rubram terram, vt Hebræi, sed multo maiore notationis efficacitate, eam terram audimus quæ Ate est obiecta: qua de re mox certiores reddimur, nobis esse perpetuū bellū cum Ate gerendū, cui veluti vallum dicimur obiecti. *Dam* enim agger est, à *Tam*, quod est, domabam: eo quòd impetus fluctuum inundantis maris aggere domètur. Nulla elegantior còparatio inueniri queat, quàm si hominem dicas perpetuis tentationū procellis, velut aggerem quendam fluctibus assiduo impetu tundentibus, obiectum esse. Quæ enim hora, quod momentū transit, in quo nò feriamur vndis sæuissimis prauarum cogitationū, quarum impetus ab Ate, tamquam ab Oceano omnium malorū, in animos nostros, velut aggeres fluctibus obiectos, irumpit. Hortatur ergo nomenclator, vt diligentiam eam animo nostro aduerus Ates impetū muniendo adhibeamus, quàm illi qui crescentibus vndis aggeres opponunt, qui si vel minima parte dehiscant, rimas agant euestigiò, non omnia modò camporū spatia, sed homines etiā & pecora longè lateq. submerguntur. Magnus hic sese prospectus aperit in omnem partem ad vitæ humanæ procellas, & assiduos fluctus animis nostris impingentes considerandos, quem si sequamur, per omnem tentationum Oceanum sit discurrendum; qui tam vallis spatii exporrigitur, quàm latè ea patent quæ hominum animis offeruntur, quorum nihil est, quod non fluctus secum violentos ducat. Quemadmodum ergo homo, nomine *Densit*/ vt se ducat, & minimè duci sinat, monetur; ita nomine Adam intelligit, se Ates aggerè esse, & perpetuò dum viuet, fluctibus eius se impetendum. Qui ergo non tentatur ab Ate, Adamus non esset; nec quiquam vituperandus, quòd multis tentationum procellis feriat, sed tum demum reprehensione dignus, dum aggerem suum, quæ recta ratio est, tam negligenter custodit, vt ab vndis superetur aut rumpatur. Adam ergo *Ates* dam est; tametsi Hebræis alia eiusdem nominis sit interpretatio, nulla ratione veritate, quin ad diuersos fines idem à Dei instinctu dicatur posse destinari; quorum qui vnum pro causa numerat, à vero nò aberrat. Hoc saltem constat & nobis & Hebræis, in Adami nomine terræ esse notationem; his quidem rubræ, nobis verò fluctibus obiectæ. Vidè quòd nos *Est* vocabulum deduxerit, quàm insignia referarit arcana, quàm egregiam & vitæ doctrinam, & antiquitatis historiam explanarit. Ex E item fit *Est*/ quæ vox, litteræ Cappa cum spiritu pronunciatæ, & Tau adiectæ, ratione, id denotat quod arctè vnita deuincit. Vnde nomen hoc pro connubio legitimo vulgus vsurpat; tametsi quoduis legitimum bono iure sic nominetur. Quòd si adspirationem voci præponas, idem erit quod connecto, & contineo; spiritu laborem & studium indicante. quod, vt nomen in vsu vocatū, capulum cuiusuis rei significat, propterea quòd eo rem tenere studeamus. *Est* igitur legitimum, dum nomen est, denotat: dum vt verbum vsurpatur, idem est quod legitimum facio. Hinc apud Latinos Lex, quasi dicas *Li-est*/ id est, legitimum hominū inter ipsos vinculū. Verum in eadem voce alia præterea ratio later, qua in *Li-est* dissoluta, id designat quo populi copulantur & vincuntur. *Est* in litteram X Latinam duplicem transire nonnumquam solere; cernes, si consideres, à *est* factum esse vocabulum Rex, à *Merx* Merx, à *Stix* Stix. Errant qui credunt à legendo Legem dici, cū lectio legi minimè sit necessaria; immò apud antiquissimos leges non scribebantur, sed carminibus comprehensæ puero-rum memoriæ mandabantur, vt cū apud alios, tum apud *Ælianum* in Varia historia discas. Quid quòd prima lex & antiquissima, sit ipsa lex naturæ, mentibus hominum diuinitus inspirata, quæ docet, Deum super omnia, & proximum cuique suum, non secus ac quisque sese amat, esse diligendum. Porro cū non inter homines tantum lex sit, sed inter angelos quoque, & omnes res creatas, qua omnia inter se legitimo vinculo copulantur: vocabulum sic solui potest, vt *Le-est* audiatur, qua via membrorum connectio denotaretur. Huic etymologiae cū philosophorum principes consentiunt, tum eorum de hac re sensum sic Cicero expressit, vt legem definiat rationem profectam à natura ad rectè faciendum impellentem, & à delicto auocantem, quæ non tum demum esse incipiat, cū scripta est, sed tum cū orta est. Ortam autem esse dicit simul cum mente diuina: è quo intelligimus, omnium rerum à mente diuina creatarum inter se legem quandam esse, qua totius vniuersitatis iusta conueniensq. dispositio còseruetur.

Adam unde dicitur.

Dam.

Homo perpetuis tentationum procellis obiectus, velut agger fluctibus, etc.

Densit.

Est.

Est.

Lex vnde dicitur.

Lex prima & antiquissima est lex natura.

Legis definitio apud Ciceronem.

I littere Sym-
bolica signifi-
ficatio.

ERVM cum iam satis, & plus fortasse quam satis, de natura secun-
dæ vocalis exemplorum sit allatum; ad tertiam transgrediamur:
cuius ea indoles est, vt exilitatem quandam & subtilitatem adferre
videatur, rem sanè quàm conuenientissimam ad penetrandum in-
sinuandumque. Hinc apud nos dum sola profertur, blandientis est,
atq; eius qui sese penitus velit gratiam apud quempiam inire; cuius
notationis exemplū est in ipso Abecedario apud Latinos hæctenus
vfitato. Iam quia quæ nobis noua sunt, altiùs in animū descendunt, & maiore audiun-
tur attentione: placuit maioribus nostris vt I diceremus, cum quippiam insolens, aut
inopinatum, aut antea non cognitum, narraretur. Ab *V* & *X* coniunctis, fit vocula *VX*/
pro annuo Solis cursu, cuius gemina statim ratio sese offert: altera quidem, vt *V* blan-
dientis sit, & sese in fauorem insinuantis; altera, vt *V* designet exilitatem. Illo modo
blandè Solis cursum compellamus, vt quàm diutissimè nobiscum maneat, neque citò
nobis elabatur: quod votum quàm omnibus sit commune, neminem reor latère: nec
est quòd hic repetam, *X* moram tarditatemq; denotare. Altera verò vocabuli causa
Anni exilitatem & minimam moram exponit; admonens, vt semper cogitemus, quàm
paruum temporis spatium vnus annus comprehendat. Græci *εξ* ab hac habent origi-
nem, qua voce prima pars anni solaris denotatur; E tenui, in locum Iota, substituto.
Nec immeritò sic prima pars anni nominatur: eo quòd tum vota concipiuntur, vt an-
nuus Solis cursus nos non deserat, sed diu trahatur, & sequenti anno nos sistat. *Quin-*
etiam & illa causa est, ob quam Ver sic vocetur; quòd sicut totum ipsum annum diu
cupimus durare nobis, ita & iucundissimam anni partem blandè rogare soleamus, vt
quamdiutissimè nobiscum moretur. Sunt hæc digna quidem latiore explicatu; sed se-
cunda vocalis diutius nos demorata, cogit subtile hoc elemētum exilius & breuius tra-
ctare: quòd dum facimus, naturam eius sequemur. Si tota præponatur ipsi E, quo vni-
tas, essentia & firmitas notatur; diminuit significatum. *V*et enim per diphthongum, qua
cetere linguæ, de quibus hic disputamus, caret; exilitatem ligat cum vnitatis siue essen-
tia; vt eo significetur, quo Latini dicunt aliquid: à qua sermonis particula fit *Vnitas*/ad-
iecto *man*, & Tau ipsum finem claudente, tamquam cōpositionis vinculo: cui opponi-
tur *Vnitas*/ id est, nullus. *V*et conuersum fecisse videtur Græcorū *υ*, vnde *υς*. Eadem
vocalis post secundam posita, & eidem coalescens, facit *Et*, quo ouum signari dixi; quia
vitam habeat illud quidem exilem, sed necdum perfectam. Eadem diphthongus soli-
tarium notat, vnitatis ipsam exilitate sua à numero excludens; vt dum dicimus, *Et*-*tant*/
pro insula; quia regio est sola ab aliis separata, qua etiam de causa *Et* pro ouo dictū for-
tasse fuerit; quòd singula oua suis limitibus sic se includant, quasi sola essent. Hebræi
pro insula item dicunt; quòd cur faciant, nullam sanam causam reddere queant: in eo
mari quòd Britanniam ab Irlanda separat, aliquot insulæ sunt, in quorū nominibus *Et*
pro insula positum videas: vt, *Angles-eti*/ id est, Anglorum insula; *Irlandes-eti*/ id est, Irlan-
dorum insula; *Calt-eti*/ frigida insula; *Sait-eti*/ pro quo *Sijt-eti* male dicunt, insula sub qua
latère liceat, qua vna est è Sorlinges; qua sic dicuntur corruptè pro *Sorlinget*/ quo signi-
ficantur esse formidandæ, quales reuera sunt, propter multa saxa; quòd genus Virgilius
ararum nomine descripsit. Ab hac vocula *Et* Iones nomen acceperunt, eo quòd vnus
filiorum Iaphet, Ian dictus sit, ab insularum quas à patre colendas accepit, habitatione.
Corruptum autem est vocabulum, semel quidem diphthongo in priore syllaba in I lon-
gum mutato; iterum duplici Digamma, quo carent Græci, exempto. Nam integra vox
est *Etanon*/ id est, insulam habito. Hebræus textus *in* habet: quòd si legas, Ion sonat; ve-
rùm Massorita punctorum fabri, ex Ion Iauan fecerunt, tota Ionia & nominis ratione
reclamante. Sed de hac re alibi fortassis plura. Hinc *Etan*/ proprium vnus & solitariū.
Et. Quòd si aspiratio huic particulæ addatur, vt sit *Et*/ vastam solitudinem indicabit, ar-
boribus, & ædificiis, & frumento, & gramine carentem; à qua notatione ad herbam
transiit, eiusmodi desertis & arenolis locis peculiarem, quam veteres tamen *Et*ij
nomina-

3ar.

3tr.

3ag.

Ver, veris.

3et.

3evant.

3hemant.

ri, ris.

Et.

Etiait.

Iones vnde

nomen acce-

per.ri.

Eigan.

Eet.

Eitij.

nominarunt, adspirationem auferente compositionis lenitate; quòd nihil aliud est,
quàm deserti aridique soli diuitiæ, quæ quanti sunt, nostri Brabant Campani norunt.
Hinc Erica: quod qui negant, etymologiam inueniant meliorem vel apud Latinos, *Erica*,
vel apud Græcos. Vt autem Erica solitudinis diuitias, vel fruticis huius *Dei* vocati reg-
num; ita *Myrica* diuitias aquarum notat; à qua voce *μυρική* apud Græcos; ad ripas *Myrica*,
aquarum lubenter nascitura, præsertim locis iis, ad quæ torrentes & flumina nonnum-
quam restagnant; vt ad Rhenum, ad Tagum, ad Anam & cetera magna flumina licet
videre, tum etiam ad exiguos riuos, qualis est, qui è Pherfena Tridentum, scisso ingenti
faxeo monte, decurrit, tantis aliquando turgescens vndis, vt ipsis etiam mœnibus mi-
netur euerfionem. Cum igitur restagnantis aquæ caluitis frutex hic gaudeat, meritò
apud Græcos vnus vocalis mutatione, *myrica* nomen accepit, sicut alter, foliis & fa-
cultatibus similis, Erica ob id vocatur, quia in desertis ob sterilitatem locis maximè so-
leat luxuriare, & opes suas proferre, cuius rei nusquam clarius documentum, quàm in
Landis (vt Gotica voce cum Gallis vtamur) à Burdigala ad Pyrenæi ferè iugi radices
longè latère protensis. Latini, dum Tamaricem nominant, non aliud dicere viden-
tur, quàm adfrictas & minimè luxuriantes aquarum diuitias, quasi è *Tam-mer-ryc*/
voce nostrati, ducerent appellationem: vel, si maui, domiti stagni diuitias dicas; quia
eo loco crescit, quem aqua restagnans reliquit, iam alueo rursus domita atque con-
stricta. Quemadmodum autem Myrica duplex est; altera intra fruticis modum ma-
gnitudinem coercens; altera ad iustam mensuram arboris, vt in Hispania vidi, elata, è
qua pocula lienosis satis ampla torpantur: ita plures sunt Ericæ species, inter quas quæ-
dam in Apennino, & Hispanorum montium siluis frequenter obuia, insigniter arbore-
scit: qualis qualis tamen, & quantulumque sit Erica, in solitudine semper & sterili-
bus locis regnum suum & nomine & reapse possidet. Ex hac Ericæ indole, & inde ac-
cepta nomenclatura, magna lux accedit aliquot sacræ scripturæ locis, in quibus *Myrica*
Erica vocatur, quam vocem Hieronymus non bene, magis quidem sententia, Myri-
cam interpretatur: cum Hieremias hunc fruticem locis siccis, & desertis, & saluginos-
is, & inhabitabilibus tribuat; qualis est Campania Brabantia non exigua sui parte, at-
que eum opponat ligno ad aquas radices suas nutrienti. Nam si Myrica *Myrica* esset,
frigeret contrariorum collatio; cum æquè Myrica ad aquas, atque lignum, cui oppo-
nitur, crescat. Sic igitur cap. 17. Hieremiæ verba reddamus: Erit enim quasi Erica in
deserto. Apud Esaiam, Ecce Damascus desinet esse ciuitas, & erit sicut acertus lapi-
dum in ruina; Derelictæ ciuitates Aroër gregibus. Sic Hieronymus. vbi nos significan-
tius: Derelictæ ciuitates Erica gregibus. Erica enim greges ouium optimè alit, & inte-
gra valetudine conseruat, & carnem gignit & tenerimam & saluberrimam ad eden-
dum, quòd Antuerpiæ nemo, nisi sit omnino vecors, ignorare potest. Deuteronomij
item secundo, eandem vocem pro solitudine ericis plena, accipio; haud secus atque
apud nos Ericæ nomen, quòd est *Dei*/ commune est & ipsi frutici, & solitudini in qua
frutex crescit. Vbi enim est, Ab Aroër, quæ est super ripam torrentis Arnon; verterem,
A solitudine deserta & Ericis plena, quæ est super ripam Arnon. atque deinde coniun-
ctionem Opido, quæ vox sequitur, præponerem, vt est in textu Hebraico; vt tota di-
ctio sit, A solitudine, quæ est super ripam Arnon torrentis, & ipso Opido, quòd in tor-
rentis valle situm est vsque ad Galaad. Cum igitur ericeta greges optimè alant, & soli-
tudinem maximè saluginosam & sabulosam ament, sintque ab aquis adeò aliena, vt
ad eas gramini locū relinquunt; quid ni *Myrica* ericam esse dicam, minimè verò Myri-
cam, quæ ad aquas dumtaxat crescit? Iam in psalmo centesimo primo, vbi est, respex-
it in orationem humilium, vt est apud Hieronymum; vel, respexit in orationem va-
cui, vt est in alia versione; legerem, Respexit in orationem solitudinis & deserti; quia &
eadem hic vox sit, & ipse Vates paullo antè, se desertum esse, & in solitudine versari,
conqueratur. Quæ verò sit Hebraicæ vocis origo, Grammatici discant. Ego, si Hebrai-
ca sit origo, à *Myrica* qua nudare significatur, deriuabo: vt geminatione vocis maxima nu-
ditas locorum significetur, quæ ericetis vestiuntur; quæ etymologia Myricæ ad aquas
crescenti non conuenit: mihi tamen magis arrideret, si conuerso litterarum ordine,
Myrica/sue *Myrica*/ id est, malum regnum, diceretur: quem sonum huius litterarū
esse, post docebo. Præuum enim & malignum regnum est, in qua solitudinis frutex
i sceptrum

Erica.

Myrica.

Tamarica.

Scriptura sa-
cra loca ali-
quot expla-
nata in voce
Erica.

In priuatiua particula a- pud Latinos. On. artem, dum ex In priuantiem compositionis particulam fecerunt: quod illis accidit ex nostro Om/ è quo perperam In fecerunt, nulla discriminis harum in prima lingua vocaliarum habita ratione.

CETERVM quia iam satis exemplorum allatum, quo doceatur, cuius rei imaginem vocalis Iota exprimat; ad O, quartam vocalem, transitus fiat. Rotundum hæc sonum habet, atque idcirco omnibus iis rebus conuenit, quibus cum rotundo aliqua est affinitas vel cognatio. Hinc oot vel ot idem est quod ab æterno, in quo, perinde atque in rotundo, neque principium est, neque finis. Conuersa vox Ooo vel Ooe duo signat: Aliquando pro Ad præpositione, aliquando pro clauso, ponendum. Pro Ad vsurpatum significationis hanc habet rationem, vt ea audita, moneamur, vltimum finem, qui æternus est & rotundus, perpetuè intuendum, & ad eum omnes actiones nostras & omnia studia esse referenda, quod Tau vinciat cum æterno. Quare pro clauso ponatur; erit apertum, si sciamus, in O, siue xoo, siue mundi rotunditate, claudi omnia, atque inde Ooo ad quæuis clausa transire. Hinc Ooo vel Ooe pro facio, de priore significato, quo præcipitur, quicquid facimus, eo fieri debere, vt ad æternitatem nobis viam struat, & cum ea nos vinciat. Eadem de causa mors ooot dicitur, quia per eam ad æternitatem transcamus. O faustum mortis nomen, & primum preciosissimæ morti Christi conueniens, quæ sola ad æternam vitam mortales transferre potest. D & T Platoni vincendi rationem habent; quibus duobus vinculis nomenclator in hoc nomine æternitatem conclusit, vt indicaret, æternitatem morti arctissimè esse deuinctam. Vtinam hanc diuinam vocem illi examinarent, quos non pudet profiteri, nullum nobis sensum post mortem esse. Græci θάνατος dicunt, ab Ana/ quod perpetuum circuitum notat, quo ipsum illud significatur, quod ad æternitatem tendit, & eo vsque pertingit, ceu articulo integro dicas, θητ-ana-to/ & contracta voce, Thanato. Hebræis מוּמּוּ mori notat, & cum aliis punctis mortem; quod crediderim factum à Moot/ Vau pro Res substituto, vti in מוּמּוּ quoque videmus pro Martij siue Martij medullam significante. Nobis non quæuis mors Moot dicitur, sed violenta; quo fit, vt imperitè Latini & Græci hoc vocabulo vti deprehendantur, etymologia prorsus repugnante, quæ à Mart/ id est, penitus confringit, ducenda. Moot verò & θάνατος; præscam primorum parentum fidem de animorum immortalitate pulcherrimè demonstrant. Eadem ratione Ooot rotundam litteram adsciuit; vt cum rotunditas capitis, tum primi omnium capitis æternitas significaretur. Hinc Ooot apud Ægyptios, præposito articulo, id est, ipsum caput; de quo alibi plura. Ex O rotundum significante; & M rotundum ipsum in se volutum norante, eo quod clauso mugiat intus ore, vt Terentiani verbis vtar, componitur vocula Om/ quæ circum, vel in circuitu, vertitur Latinè: Oam/ id est, circum eo. Omloop/ circularis cursus. Latini in Am mutarunt, quo in compositis solis vtuntur. Græci hinc etiam ἀμφι suum traxerunt, neglecta rotunditatis significatione; quia A rectum potius, & quod è recto fit, quàm rotundum aut circulare signet. Ab hac vocula Om/ Rom fit, quo id notatur, quod cito se circumagere potest: vel de natura litteræ caninæ, quæ validam motionem signat, vel de compositione ex ita & Om/ id est, ex celeritate & facilitate in omnem circum partem; quam qui habet, validus est atque potens: quo fit, vt Rom pro robusto & valido ponatur. Contrarium est Moot; illud videlicet, quod est ad se in circuitu vndique tuendum imbecille. Ab illo Rom fit, pro iactantia virium & valoris. Ab hoc Moot/ pro violenta cæde, occisione & interitu. Vnde Latinis Mors. Hinc Mart pro eo quod est frangere & contere, à quo Mars, pro Deo belli. Ex eodem fonte Mortarium, quod nobis Mootier dicitur. Hinc Moer pro terra molli & ad gressus sustinendos infirma, qua voce palustria & vliginosa loca intelligimus, qualia qui habitarent Belgæ Morini à Latinis; nobis Moeringen sunt vocati. Quocirca Rom & Moot conuersione suâ satis ostendunt, se nostræ linguæ originem debere. Hinc P'om; hinc Romulus, à Rom & Hul/ quo is significatur, qui potentiam habet populi tuendi, ipsius populi suffragiis & voluntate confirmatam; cui tyrannus opponitur. Hul fit ab Hui-zel syncoptòs, quod est idem ac si dicas, nobilitatus, siue euectus ad populi custodiam & tutelam. Fratri ab eodem Rom/ nomen fuit Romus, vt Græci scribunt; sed huius robur ad populum tuendum non fuit admissum.

Ex eadem analogia conuersionis in Rom & Moot animaduertit, liquet Hebræos à nobis suam suam

O littera symbolica significatio. Oot vel Oit. Ooo/vel Ooe.

Ooo/vel Ooe.

Moot.

Martij/ siue Martij.

Moot.

Om.

Am. Amph.

Moot. Mors. Mart. Mortarium. Moer.

P'om. Romulus unde dicitur. Hul.

Romus unde dicitur.

suum Om & cognata vocabula habere, minimè verò contrà, nos ab illis. Aurum item Latini ab hac voce retinuerunt, quâsi antiquum robur diceretur. Quamuis autem Rom in vsu esse desierit, in compositis tamen & deriuatis significatio eius retinetur, vt in Rommel & Rommeter. Hinc & From constructum, quâsi fer-rom/ quo pulcer & validus notatur; ex qua voce Herodotus Πύρρος fecit, Græcè καλὸν ἰάγανθον interpretatus, in quo pro fer καλόν; pro Rom ἰάγανθον posuit. Fer enim pulcrum notat, Anglis hæcenus notum, à quo Fer nos retinemus. De hac re alibi satis. A Rom fit Rom/ pro ariete, ob capitis ipsius robur: & nobis Rommelen/ pro eo quod est vim masculam exercere. Hinc Romi pro lacte è quo caseus & butyrum non sunt expressa; quia nutrimentum fit validissimum. Quamobrem quoque Roma, Cimbricum nomen, habet maximam potentiam, ab ipsius primordiis ominatam. Ab Om item fit Vol-omna, ceu Vol-om dicitur, id est, bene rotans, siue rem bene circumuoluens: quæ significatio quid aliud indicat, quàm deam hanc Dei volutatem esse, felici successu hominum actiones voluentem. Sic autem non Voltomnam scribi oportere, ex Volomnorum nomine mihi persuadeo. Fuit huius deæ sanum in Etruria, ad quod duodecim regionis populorù comitia non rarè haberi solent; ea videlicet de causa, vt Dei voluntas omnia voluens, & omne rotans fatum, consilia ad bonù & vtilem Reip. finem deduceret. Vol idem est quod bene, à verbo Vol/id est, vellem; quia omnis voluntas ad bonum aliquod, siue verum, siue apparens, tendit. Hoc conuerso, & duplici hac in f mutata, fit Vol/ quâsi totu/ pro laude; quia quidquid bene fit, fit laudandum. Est itaque Vol ichnaum vocabulum, ex Vol/ à quo Latini suum Volo habet, & Græci βέλομαι. A Vol fit Laus, vt modò dictum. Eadem mutatio w in f est in Vil/id est, Volo; & Vif/quod nunc Vief pronunciamus per dipthongum, vt geminam habeat notationis rationem; alteram, quia quidquid volumus, amicum fit; & è conuerso, quidquid amicum, id nobis velimus: alteram, vt officium amici ostendat, ceu Vief fiat ex li-hes/ quod est, molestias & dolores leuare. Amicorum enim index & iudex est aduersitas, non secus atq. Lydius lapis auri. Volomnus itaque & Volomna præsentem prospero rerum successui: cum quibus idem videtur Voltomnus fuisse; de quo satis multa in Propertium sumus commentati. hic satis esto, dixisse, Voltomnum dici à Volt/ quod est prosperare; siue ad anteriora promouere. Volt enim est ante; Volt siue voltet/ & voltet/ vterius: hinc Latinis per metathesim, & mutatione V in P, Pro. Ordo tamen litterarum seruatus est in Porro Latinis & Græcis vsitato. Nos item Voltrem dicimus, pro eo quod est aggredi, & ad anteriora promouere. Hinc Volt nobis, & Latinis porta; qua voce monemur, neque domum, neq. ciuitatem egrediendam, nisi eo proposito, vt res nostras promoueamus vrgeamusque. hoc symbolum Messicani pro exordio anni in suis calendariis pinxerunt, valde sanè accomodate, ad vocis Porta originem. Ab eadem radice Volt fit Porro Latinorum; quia quod portatur, insigniter promouetur. Quid V in Volt significet, ex Martiano Capella patet; qui ore constructo, & labris prominentibus, V proferendum tradit: ita vt Volt motum noter ad anteriora tendentem; cui Volt additum indicat, omnia eò esse promouenda vnde omnibus rebus esse profluit. Volt ex O, quo rotundum & perpetuum; & R, quo fluxus notatur, compositum, illud principium significat à quo omnia procedunt, quodq. ipsum ab æterno processit, & procedet à patre. Hinc Volt pro filio etiam ponitur, vt cum dicimus, Volt sterf fonder Volt/ id est, moriebatur sine prole relicta. Qua, rogo, voce æterni æterni patris filium, ante omne tempus ab æterno genitum, rectius notes, quàm si rotundo sono litteram fluxus indicem addas? Quoniam autem filius hic omnia creat, omnibusque principium essentia dat; factum est, vt Volt pro omni exordio ponatur, vt cum dicimus, Voltsonne & Voltfaer; à qua voce Latinorum Orior & Origo. Ex eodem fonte Hebræi וּרְיָא habent, quo principium & originem designant. Volt-ooz enim ad verbum est faciendi exordium, à Volt/ quod est facio; ita vt nihil aliud sit Volt-ooz quàm origo rerum faciendarum: qua voce cum alia, tum infinitiuum suum nuncuparunt, quod ex eo reliquos modos fieri existimarent, quàm bene, ipsi viderint, cum radices in præterito perfecto indicatiui modi quarunt. Ab eadem voce Volt fit, & Ordo, & Volt/ & Volt, & cetera inde formata; de quibus antè. Vox versa Volt contrarium indicat in Volt/ quod est corrumptor, vel corrumptor; à quo militaris cohors Volt vocatur, quia ad destruedum corrumptorūque omnia ferè comparetur. Ab Volt originem & æterni patris suam

Aurum unde dicitur.

From.

Fer.

Rom.

Volomna.

Vol.

Vol.

Vol.

Vol.

Vol.

Vol.

Voltomnus.

Volt.

Volt.

Volt.

Volt.

Volt.

Volt.

Volt.

Volt.

Volt.

Volt.

Volt.

lium notante, auditus organum $\Theta\omega\zeta$ vocatur; quia illud in primis audiendum & discendum verbum, quod erat in principio; & quicquid audimus, ad illud principium referendum: hinc illud, *Ipsum audite*. Latini ex $\Theta\omega\zeta$, aurem fecerunt; & ex aure, audio; quasi aurio. Qui igitur aures nostras instruit, & earum vim omnem ad Verbum æterni patris, quo omnia creata sunt, dirigit, is $\Theta\omega\zeta$ fuerit vocatur, à quo Græci Orpheus fecerunt, diphthongo *vs* transposita in *ov*. *Fuerit* autem fit à *Wueg* / quod est compono, ordino, accommodo, dispono: sic, *Est saltuergen* / siue *fuegen* / id est, Deus disponet. Hinc *Fuerit* pro bonis superioris alicuius principis dispositioni obnoxius: è quo Latini Feudum fecerunt, mutata diphthongo qua carent, in eam quam habent, solo vocalium ordine mutato. Iperenses hactenus supremum suum magistratum *Fuerit* siue *Wuecht* appellant, argumeto & indicio certissimo, hac voce eum notari, penes quem summum ius est, rerum ordine suo disponendarum dirigendarumque. Hinc & illud est, ut tutores quoque pupillorum, & caussarum patroni eadem voce denotentur. Quamvis verò satis clara hæc nominis ratio sit, & facile potuerit vel G vel Ch eximi, in eam tamen partem pronior sum, ut Orpheus à $\Psi\eta\epsilon$, quod alij *Woe* dicunt, deriuetur, atque is dicatur hoc nomine qui auribus nutriendis præest. Neque enim è solo pane vivit homo, sed ex omni verbo quod procedit ex ore Dei. Quoniam verò non alio ad vltimum felicitatis finem dirigimur, quam Dei verbo, idque vnicum sit pabulum animorum; voluit architectus linguæ nostræ primus Orpheus, ut *Woege* siue *Wuege* idem esset quod dispono, ordino, dirigo, quasi diceret, *Woe-ge* / id est, alimentum do, siue do ut alaris. Quare intelligitur, illam demum veram esse humanæ vitæ dispositionem qua verum animorum pabulum, ipsum videlicet verbum Dei, nos ad vltimum bonorum finem dirigit. Nihil itaque, aut perparum interest, siue à $\Psi\eta\epsilon$, siue à $\Psi\eta\epsilon\epsilon$ Orphæi nomen manasse dicas. Hinc apud Græcos $\pi\alpha\upsilon\delta\eta$, quatuor $\Psi\eta\epsilon\epsilon$ dicas, non solum ovium pastorem, sed regem etiam Homero significat. Videmus itaque quod supremum aurium officium sit habendum, illud nimirum, ut in primis audiamus verbum Dei, id est, ipsum totius vniuersitatis mundanæ & supermundanæ creatorem, & ad illum semper arrectis auribus tendamus. Hac de causa aures in acumen sursum arrectæ Satyris, Bacchi auditoribus, dantur; quo monemur, in omnibus verbis quæ audimus, ipsam primam omnium rerum causam esse querendam, eoque sursum aures in acumen erigendas. Aristoteles in iis quæ de sensu & sensato scripsit, auditum magis necessarium ad mentem & intellectum, quam visum, esse dicit; & plurimum conferre ad prudentiam & sapientiam: quia omnis doctrina verbis & nominibus constat; quæ sunt notionum, quibus res apprehendimus, symbola. Quid si bonus hic magister noster cognouisset aurè ab æterno æterni patris filio, verbo inquam, quo omnia facta sunt, nomen ducere; quantum putamus voluptatis persensisset, quantis laudibus diuinum nomenclatoris ingenium extulisset, quam auidè sursum ad ens ipsum vnus filium euolasset! Quæ, rogo, satis magna sint præconia huius linguæ, in qua auri, & ipsi Verbo, patris filio, & primæ omnium rerum origini, ubique auribus hauriendæ atque querendæ, idem nomen datum videmus. Iam igitur tandem omnes Satyri & Sileni aures arrigant, & Orpheum aurium pastorem, moderatorem & directorem auscultent; quò in omnibus nominibus, & fabulis omnibus, semper id querant quod cum auribus idem nomen habet; per $\Theta\omega\zeta$ / id est, aurem, ipsum $\Theta\omega\zeta$ / id est, omnium causam & exordium intelligentes. Audi, quæso, in $\Theta\omega\zeta$ æternitatem genituræ filij à patre per O & R summo artificio ipsis elementorum sonis depictam; deinde audi & illud, ab hoc æterno principio omnia defluere; quod tremulus vibrantis plectri sonus Platoni indicaret. Perge porò & illuc, ut humanæ auris non quosuis sonos, sed verba notionum quibus res comprehendimus, refferas, obiecta propria existimes; atque inde cogites, ipsum $\Theta\omega\zeta$ / id est, primam causam, necessariò verbu ei fuisse iudicatum, qui monuit hæc primam audiendam. Nisi enim verbu esset, qui, rogo, audiretur cum intellectus vtilitate? Viden' ergo quorsum hæc tendat, quæ de cõmuni auris & originis nomenclatura colliguntur: imò potius, audisne eidem origini & verbi nomẽ propriè conuenire, & eidẽ etiã conuenire, ut æternus æterni patris filius vocetur? Verbum Cimbris *Woyt* dicitur, à *Woyt* verbo, quod significat Fio, vel esse accipio, in medio sui $\Theta\omega\zeta$ comprehendens. quod sic est litteris suis compositu, ut maxima latitudo per duplex Digamma notata Patris personã indicet, $\Theta\omega\zeta$ filij æternam potesta-

*Auris.**Orpheus vn-
de dicitur.**Feudum.**Woecht siue
Fuecht.**Woege siue
Wuege.**Woyt.**Aurium su-
premiu offi-
cium.**Satyris quare
aures arrectæ
dantur.**Woyt.**Trinitatis
mysterium.*

potestatem ad omnia creata maxima vi descendentem, Tau, quæ vltima littera, spiritum sanctum significat omnia amoris glutino deuincientem. Nihil enim fit, ad quod non tres personæ concurrant. Sed hoc mysterium obiter hic tactum suo loco latius explicabimus; si is cuius hypostases attingimus, id fieri permittet. Quemadmodum igitur filius perpetuum esse à perpetuo patre perpetuo accipiens rectè $\Theta\omega\zeta$ vocatur; ita rursus optimè vocatur *Woyt* / quo eadem generationis ratio denotatur clarissimè: quam rerum & vocum congruentem affinitatem frustra in vocibus Græcis & Latinis veneris. Sciuerunt quidem veteres illi Philosophi, magna mysteria in verbis latere, ut ex laudata modò Aristotelis sententiã, & Platonis Cratylo quibus animaduertit; sed quæ lingua hæc verba conseruasset, ignorarunt ad vnum omnes. Primus sanè nostræ linguæ architectus meritò Orpheus dicendus, cum in omnibus aliis, tum in his maximè verbis $\Theta\omega\zeta$ & *Woyt* / quorum hoc ichnæum est, id conuersum indicans, quod ipsi verbo Patris debetur. *Woyt* enim idem est quod fido; vnde liquet omnem hominis fiduciam ad verbum tendere debere: nec fidere solum denotat, sed idem etiam est quod credo; indicans hoc suo gemino significatu, huic soli verbo credendum esse atque fidendum. Quamobrem *Woyt* ex *Woyt* conuersum, dum verbum est, in agendi significatu idem est quod fido & credo, at dum nomen est, fiduciam notat & fidem. Sed de hoc alibi. Nunc itaque qui habet aures ad audiendum, audiat, qua voce Verbum Cimbris voceatur; quod vbi intellexerit, mox nouerit summum Christianæ religionis mysterium eo signari, & tam copiosè, tam variè, tam dilucidè signari, ut nihil queat humana mens cogitare præstantius, nihil sublimius, nihil ad salutem magis necessarium. *Woyt* enim primum conuenit ipsi filio, quia is æterna generatione esse à patre accipit. Quemadmodum autem filius ex patris abyfso omnia creat, & reapse ostendit, quantum in eius tenebris delitescat diuitiarum: ita sermo noster mentis nostræ secreta depromit, atque idcirco *Woyt* verbum etiam nostrum significat. Cum enim nomenclator eadem voce in diuinis & humanis vtitur; tum eam sic facit, ut priore atque potiore iure conueniat diuinis, quam humanis; quo suo artificio descensum idearum ab archetypo imitatur. Eodem modo eademque ratione, eadem vox conuersa, prius filio æterni patris attributa est; quam ei quod in nobis ita nominatur. Filius enim sic omnem in se continet veritatem, ut seipse Veritatem appellet; quoniam ab eo omnis rerum veritas dependet atque continetur. Quid enim aliud est Veritas, quam prima causa, omne rerum esse, omnemque earum essentiam custodiens? quam definitionem linguæ nostræ faber indicauit, dum eadem voce *Woyt* / verum, & custodio, notauit, quasi diceret, Ipsum verum omnia custodire atque conseruare. Sed de *Woyt* alibi quoque dicendum, nec id vno loco. Deus itaque, iuxta hanc exquisitam vocum inuestigationem, *Woyt* dicitur, quia omnem rerum veritatem continet: & is qui ei credit, *Woyt* item vocabitur; eo quod ipsum verum omnia in suo quodque esse custodiat, nec fallere vllò modo possit. Ichnæa ergo conuersio docet, soli verbo quod *Woyt* dicitur, credendum fidendumque esse. Iam *Woyt* etiam idem notat quod matrimonio iungo; de qua notione illud intelligitur, Deum filium humanum genus sibi, tamquam sponsam suam, coniungere. Sed de hac re aliàs. $\Theta\omega\zeta$ itaque & *Woyt* filio eadem ratione tribuuntur, quia scilicet ab æterno gignatur: quod nos licet vtraque voce æquè intelligamus; alia tamen in hac, alia in illa mysteria panduntur. & in hac quidem illud in primis admirandum, tam diuinum fuisse nomenclatorem, ut ad aurem denotandam ea voce vteretur, qua moneremur, quò omnis auditio tendere debeat; perinde atque dixisset, non est auris officio suo functa, nisi suum audiat creatorem. Audio porò *Woyt* dicitur, adscita adspiratione; quæ monet itidem, aurem in audiendo sursum, ad ipsam omnium rerum originem, & æterni patris filium, arrigendam. Verum cum latissimè per sacras litteras huius symboli vtilitas sese distendat, & iis perpetuò ad audiendum Dominum moneamur & incitemur; non est quo diutius Orpheus esse pergam in auris nomine explicando. Discant nunc saltem hic Græci, discant Latini, quis Orpheus sit, & quorsum omnis fabularum contextus, huic auctori tributarum, contendat; quamque longè frequenter cum poëtæ, tum eorum interpretes, à veritate aberrarint. Nec me posthac vel rideant, vel explodant; dum in Ogeniis figmentis enucleandis, ad Christum Dei filium quam plurima referri, & totam ferè religionem iis contineri, demonstro: quod si vniquam aliàs, nunc

*Woyt.**Woyt.**Woyt.*

certè maximam habet vtilitatem ad Christianæ fidei antiquitatem arguendam; eo quod in tanta hæreseon varietate & pernicacia, in tam densis offensionum periculosisimarum salebris, in tam crassa mentium humanarum caligine, quæ totæ carnis tenebris sunt sepulta, in tam gelido pietatis & amoris frigore, verendum sit, ne multi, religione vera deserta, solis externis ritibus Christianos se præsentent, ne illud quidem facturi, nisi filicum, falces, secures, ignes, & si quid grauius, timerent. Vides itaque, quisquis es, quam conueniens nomen supremo Theologorum datum sit, vt aurium nimirum pastor, gubernator moderatorem dicatur. Si enim aliarum in communi hominum conuictu rerum, quo iusto ordine disponantur, præfectos esse decet: quanto magis opus erit magistro, ad eum sensum gubernandum, qui ad disciplinas capiendas, Peripateticis, ad ipsam primam omnium causam, in omnibus verbis audiendam, Cimbrico, quisquis is fuerit, nomenclatori comparatus videtur? Sicut iter ignotum ingressuro opus est vel manu Mercuriali, vel duce, sicut naui per immensa Oceani spatia ventis vela daturæ opus est perito gubernatore: ita & in hoc immani verborum abyfso, & latissimè patente disciplinarum orbe, oportet insignem habere itineris præmonstratorem, cuius ductu, non secus ad ipsam omnium rerum originem, quàm Magnetis tractu ferrum ad Scprentionem, dirigamur. Et quia nullus in vita mortalium error periculosior est atque capitator, quàm à vero scopo in disciplinis diuagari: prudētissimè nomenclator sic aurè, sic auris moderatorem vocauit, vt ipso nominu monitu quiuis intelligeret, in omni verbo audiendo ad ipsam primam omnium rerum causam mentem subuolare debere; vt nimirum illic pabulum sibi proprium carpat. Eò enim omnis directio & moderatio aurium spectat, vt alimentum verum & solidum animo subministrat: vt etymologia ipsius *Orpheus* quo dispono denotatur, clarissimè demonstrat. Iam verò quo aures futurum ad cibum suum erigendas esse, magis etiam & luculentius doceret; dum ipsum Audio voce Cimbrica *Orpheus* exprimit, adspirationem adiicit, ad aurem eleuandam. Totus itaque, quàm late pater, quoquo versus se extendit, quicquid ambitu suo complectitur disciplinarum orbis; seudum est, vt sic loquar, & pabulum ipsius Orphei; nec quisquam circa huius dispositionem in illius possessionem est admittendus. Neque est stolidè cum vulgo credendum, vnum aliquem Orpheum fuisse, certo tantum seculo & ætati concessum. Tot fuere Orphei, & tot hætenus sunt, quot aurium formandarum euehendarumq. ad proprium nutrimentu, quod primum & summum rerum est exordium, reperiuntur magistri. Quemadmodum autem Ægyptij, teste Iamblichio, quicquid de rebus diuinis vel scriberetur, vel in sermone hominum esset, Mercurio ter maximo adscriperunt: ita Thraces & eos imitati, primi Græcorum Poëta fabulas sacrarum diuinarumque rerum laruas Orpheo tribuerunt; quamuis, si quisquam primus sit inter mortales querendus Orpheus, is ante diluuium Adam fuerit, & post diluuium Nochus; quibus omnia omnium sacrorum, omnium disciplinarum meliorum principia debemus; & post hos, Christus ipse verissimus Orpheus, & is solus, ad quem omnia Orphica referuntur. Eiusmodi virum Aristoteles in Politicis sibi finxit, eiusmodi aliquem fuisse, tradit non vno loco Socrates, quem vult non ab alio quopiam priore homine, sed ab ipso Deo omnem doctrinam de diuinis rebus accepisse; qua confessione, mundi exordium statuisse, vt antè dixi, conuincuntur. Quæ autem Orphei nomine citantur, ea diuersorum fuisse auctorum, in Suida licet videre, quod hic prolixius docere non est propositi nostri, cui sufficit, si intelligatur, Orpheum, aurium ad primam causam & Verbum ipsum, à quo mentes esse suam accipiunt & pabulum, dirigendarum, de nomine suo ius habere. Ceterum sat modò explicata est ea ratio, atque subducta; ad quam nomina prima ex O formata, sint ad rerum notiones exigenda & accommodanda.

Orpheus ante diluuium Adam, p. si diluuium Nochus, & post hos Christus ipse fuit.

V littera symbolica significatio.

RESTAT, vt de V quoque vsu in vocabulorum compositione dicamus; & id quidem promiscuè, siue vocalis sit, siue consonans, siue simplex, siue geminata, siue longa, siue breuis, siue etiam suo proprio, siue Græcæ diphthongi sono proferatur. Vt enim sciam, hæc discrimina nõ paruam cum ad huius, tum ad aliarum vocalium vtendarum modum adferre diuersitatem; nolo tamen tam curiosus hic esse, vt hanc mihi putem persequendam infinitatem, in qua & ingens labor res minutas vel nulla, vel exigua & contemnenda vtilitate persequeretur, & tædio lectores enecaret. Non arduum fuerit

ex iis

ex iis quæ ad typum primum conferemus, de reliquorum moneta similiter existimare, & censuram ferre: quam admonitionem licet non addidissimus, succurrere tamen cuiuis ex iis quæ prius dicta sunt, debuisset. Sonum igitur quintæ vocalis ex O incipere, & ex eius compressione labra ad anteriora porrecta diducere, modò declaratum. Hac igitur è rotundo labiorum diductione, & ad anteriora porrectione, latitudo, & longitudo, & consequenter duratio exprimi videtur: propterea quod eiusmodi figura angulus sit exterius nullo sine conclusus. Solum itaq. V pronuntiarum, quod quia longum est, duplici ferè scribimus figura, vt sit *uu*, datiuus est, & accusatiuus, & ablatiuus pronomi- nis secundæ personæ, vt, *Ich geef w / ich leer w / ich leer van w* / id est, do tibi vel vobis, doceo te vel vos, doceor abs te vel à vobis. Est tamen propriè pluralis numeri, modestiæ, vel potius adulationis fœdæ causa, ad singularem translatum. Significanter sanè hic sonus à nobis ad secundum exterius transit, apertiore via, quàm vt sit prolixius ostèdenda. Eandem vim habet V consonans in *Van*. Cum enim *Van* Ad significet inter cetera, cui in hac notione ichnæum est, non contrarium, ipsum *Va*, pro eo quod est propinquum, *Van* remouendi habet notationem non aliunde, quàm ex natura litteræ V consonantis. quod exemplis declarare vbique in omni sermone obuiis, nihil aliud sit, quàm operam perdere. Illud interim non indignum admonitu, ex *Van* elongante per conuersionem fieri *Vau* / quo id significatur quod proximè accedit & stringit. Hinc Nauo Latinorum, pro eo quod est rei cuiusdam ita instare, vt videaris virgere & constringere. A *Vau* fit *uan* / quo significatur instrumentum quo omnia superflua, paleæ præsertim & acus, à frumento procul euentilantur: qua de voce Latini Vanni nomen habent: Duplicamus nos consonantem, quo frequentia repulsionis indicaretur; quam notationis vim Latini, quod hoc elemento carerent, exprimere nequiverunt. Ex hac vocis ratione Vanni Bacchicæ symbolum facile redditur explicatu; quo Sileni, Satyri, Mænades, Mimallones, Tityri, & totus reliquus Dionysij comitatus monebatur, vt in omni vita, in omni actione, in omni studio, in omnibus caerimoniis & ritibus diligentissimè inutilia, & nihil ad Bacchum facientia, à veris fructibus secernerent, & procul segregarent: cuius in sacris tanto maior ratio habenda, vt nisi ritus externos diligenter excutias & euentiles; numquam sis ad veros solidæ religionis fructus peruenturus. Iam quod in sacris suis præeundo hac tessera commonstrant sacerdotes, ad omnes actionum studiorumque rationes pertrahendum, longeque semper eliminandæ & proiciendæ inanes paleæ & glumæ, quod sinceris purisque tum sacrorum, tum totius vitæ fructibus gaudeamus atque bacchemur. Hæc potius mystica vannus Pierio, quàm grauis attrita dependens cantharus ansa, fuisse explicanda. Sed sobrius, ne dicam iciunus, Hieroglyphicorum interpres hos delicatos vanni fructus necdum degustauerat; tamen à Manuano poeta ad puras has dapes fuisse inuitatus. Varro ineptus, qui Vannum, quasi vallum, à volatu aceris, dici existimat: quandoquidem clarissima ratio docet, à secerendis remouendisque superfluis & inanibus, & nomē & symboli locum datum fuisse. Ne tamen in Vanno vanni monitionem negligamus, relictis que de Romanorum antiquitatum monumentis huc adferre possumus, aliis operam nostram nauemus; & eos sanè rideamus qui hoc verbum Nauo à nauibus deducunt. *Vau* enim ab adstringendi arteq; adiungendi notatione, quam per conuersionem ex *Van* est adeptum, ad eum transit, vt attentum significet, generatimque eum qui rei cuiusdam totus totis viribus inhærescit, vnde Nauo & Nauus; nec aliunde Nauis & *Nauis* Græcorum venerunt. Magna est enim, & termagna, causa, vt Nauis à *Vau*, & consequenter à *Van* nomen acceperit. In primis enim quæ machina inter omnes quas hominum industria sibi parauit, arctius coniungi compingique postulat: deinde qua in re plus cautionis, plus diligentia, plus attentæ curæ ponendum, quàm in ea in qua si quid negligatur, non vnus, sed plurimorum, & facultates & vita non solum periclitantur, sed crebris exemplis profus extinguuntur. Qui ergo à *Vau* nauis nomen fecit, nã is nauiter operam suam in hoc officij genere nauauit, omnem curam ac sollicitudinem ad nauem compingendam & instruendam requirens. Vbi porò nauis ita naua sedulitate omnibus rebus necessariis est instructa; hic eius est vsus, atque hæc eius facultas, vt ipsa nullum adiumentu magis idoneum sit ad longè discedendum; quod per *Van* notabatur. In hoc igitur significatu ichnæum est vocabulum, conuersione vsu sui designans. Iam nauis etiam cum angustam

Va / pronome secundæ personæ.

Vu, Va, Van.

Vau, Nauo, Van.

Vannus unde dicta.

Vannus Bacchicæ.

Nauo.

Nauus.

Nauis.

Nauis.

angustiam præbeat habitationem, utpote tota aquis cincta; tum hoc præterea proprium sibi & peculiare habet, ut angustias animi maximas & frequentissimas mortalibus adferat; vectoribus quidem & nautis, ne pereant; mercatoribus verò, ne mercium iacturam faciant, meruentibus: quibus si principum & ciuitatum timores addas quibus tenentur, cum classes mari, & ventis, & dubiis præcliorum casibus commiserunt, egregia accessione, caussarum ob quas à Nau fit *vau*, & Nauis, momenta auxeris; eo quòd hæc omnia exigua hæc vòcula Nau significantissimè explicentur. Hinc deinde fit *vau*, & Latinis Naulum, pro vecturæ naualis pretio; quod qui negabit à Nau-loon nostrati voce, qua nauis merces signatur, deduci; ei nescio quid possit probari. Quamuis igitur hoc tempore Nau pro Naue vix sit in vsu; licet tamen de postularu meo vocem hanc postliminij iure in ciuitatem Cimbricam reuocare; & videatur alioqui *Nau* à *Nau* derivari, quæ vox ad Rhenum est vsitatissima. Nobis nunc vocabulum *Scrip* pro eo est in vsu, à *scryper* / quod est formare; & alia notione, aquam vel alium liquorem capere siue haurire: cum propterea quòd nullæ machinæ ab hominibus, quàm naues sint, maiores fiant; tum quòd ipse omnium creator, quem *Scryper* vocamus, primus fuerit nauis architectus, dum Nocho arcam compingendam præciperet, omnem eius mensuram delineando & præscribendo. *Scryper* enim est creare & formare de rudi materia: quod ut primùm Deo conuenit, ita per excellentiam nauis fabricationi accommodatur; id què eo maximè, ut semper recordemur, quis primus fuerit nauis inuentor. Ex *Scrip* & *Scryper* perpetuò in mentem veniat totius machinæ mundanæ creator; & eius singulare beneficium in Naue maxima Nocho præmonstranda, toties animo reuoluatur, quoties *Scryper* nostras nauis nomen audimus. Numquam dormit, numquam cespitat nomenclator: nos item aures habeamus ab Orpheo ad originem sursum in acumen erectas, ne furdi tanta verborum mysteria, velut Sirenum scopulos, præternauigemus. A *step* & *scryper* Græci *σκαφος* retinent, Hebræi à *vau*, *וואו* fecerunt, contrario ordine litterarum, & postrema redundante; nisi nauis vocem è *Scrip* & *Nau* coaluisse velis. Videmus itaque quanta ratione *Scrip* potius quàm *Nau* placeat, quæ tanta est, quanti refert semper homines & creatoris, & eius beneficiorum singularium memores esse. Fortassis itaque Nòchus vocem *scryper* primus & fecit, & caris suis Ianigenis dedit vten-dam; quo perpetuò creatoris & cataclysmi recordarentur. Adde, si placet, quòd nunquam magis memores sumus creatoris, quàm vbi in assiduis periculis & dubia salutis spe versamur; ut vel hac de sola causa *scryper* à *scryper* dici mereatur: quia videlicet in naue non alius aut securitatis, aut salutis certus auctor esse possit, quàm is qui ut omnia elementa creauit; ita perpetuò suo nutu & ventos & maria gubernat. Audin' ut ne in ipsa quidem nauca nobis desit, quo ad opificem nostrum inuocandum excitetur? Audin' quibus de causis alia vocabula aliis potiora credantur, & alia in deluetudinem abeant & obsolescant, alia vel de nouo fiant, vel ex antiqua consuetudine in sermonis præsentis partes vocentur? Satis iam nauigatum; posteaquam è sentina tertum infima secundus nos ventus tulit ad opificem & architectum non primæ modò nauis, sed omnium eorum quæ de infinito patris abyssu, infinita Verbi sapientia sunt producta. At at, nec dum satis nauigatum, sentio me nouo numine ad intima Isidis adyta rapi. Cuius Isidis, togas? Eius, inquam, quæ de se dicit, Plutarcho ex eius in Ægypto templi pavimento referente, Ego sum, quidquid fuit, est, & erit; nec meum peplum quisquã mortalium retexit. Quæ ergo alia hæc est Isis, quàm verbum Dei, ea ratione consideratum qua Deus de Deo, verum vnum de vero vno, verum ens de vero ente; quod quid aliud est, quàm opificis sapientia, per quam ex patre omnia creantur, quæ præter cetera quam plurima nomina, propter quæ Myrionyma quoque vocatur, hoc etiam nomen habet, quo geminum Est in Cimbrica lingua continetur, cum Isidis sit quod Est Est. Quòd Sum verbum Deo conueniat, ipsemet Mosi declarauit: quod si geminetur, non aliud significatur, quàm verus Deus de vero Deo: ita ut *Is-is* / siue Est Est, dicatur de Dei verbo, cuius potentia sapientiaque omne esse ex patre accipiunt omnia creata: cuius sapientiæ peplum nemo reuelauit; quia caput ipsius obscuro, caliginosoque, & inuio mortalibus abyssu occulatur. Huius quidem numen vnicum est, & apud omnes orbis incolas in summa veneratione, sed, ut Appuleius inquit, multiformi specie, ritu vario, nomine multiugo. Hanc infinitis modis sub ingenti nominum diuersitate latitan-

Naulum.

Nau.

Scrip suo
Scryper.
Scryper.

scryper.

Isis diu qua
sit, & unde
dicitur.

rem, Salomon Sapientiam vocauit: D. Paullus luce clarius sententiam dicens, Christum Dei virtutem & sapientiam pronunciauit. Audiamus igitur ipsam Sapientiam de se inter alia & hæc loquentem. Quid ni illam arrectis auribus audiamus, quàm ut auribus hauriamus, aures nobis datas esse, linguæ nostræ princeps declarauit. Audiamus utique ipsam Salomonis ore se prædicantem, ut tandem videamus quæ sit Isis Ægyptiorum. Meum, inquit, est consilium & agitas, mea est prudentia, mea & fortitudo. Per me reges regnant, & legum conditores iusta decernunt: per me principes imperant, & potentes decernunt iustitiam. Ego diligentes me diligo: & qui mandè vigilat ad me, inuenient me. Mecum sunt diuitiæ, & gloria, opes superbae, & iustitia. Et mox paucis encomiis interiectis: Dominus possedit me in initio viarum suarum, antequam quidquam faceret à principio. Ab aeterno ordinata sum, & ex antiquis, antequam terra crearet. Nondum erant abyssi, & ego iam concepta eram, necdum fontes aquarum eruperant: necdum montes graui mole constiterant, ante colles ego parturiebar, adhuc terram non fecerat, & flumina, & cardines orbis terra. Quando preparabat celos aderam, quando certa lege & gyro vallabat abyssos. Hæc & plura alia eòdem spectantia Salomonis ore de se Sapientia decantat, quæ declarat, omnia à patre per sapientiam creata, & certa lege disposita esse. Vnde colligas necessaria conclusione, hanc eandem cum filio esse, quem patris virtutem & sapientiam vocat D. Paullus, plenum gratiæ diuinæ dolum. Geminatus certè in nomine *Is-is* essentia actus, secundam personam siue hypostasim indicat, cui totum mundi visibilis & inuisibilis opificium debetur, quod Isis sibi in suo pauimento adscribit. Nunc igitur ad nauem Isidi ab antiquis fuis dedicatam. Tacitus apud Sueuos Isin cultam fuisse scribit, cuius simulacrum fuerit in modum Liburnæ conformatum; qua de figura sic ratiocinatur, ut religionem aliunde inuectam puter. Lucianus item de nauigij forma colligit, numen eius nauigationi præfuisse. Appuleius Cymbium eam læua tenuisse scribit, liburnicæ nimirum sub poculo effigiem. Nobis de nomine nauis & creationis communi perspicuum est, ut quod maximè, liburnicam hanc siue cymbam nihil aliud denotasse, quàm sub nomine Isidis sapientiam & virtutem opificis, qua omnia creauit & creat, principio adoratum fuisse. Nam *scryper* idem est quod creo; & ut nomen vsurpatum, nauis habet notationem. Hinc nobis *scryper* creator: qua de voce in Hieroglyphicis latitis. Bene itaque Isidem reginam cæli vocauit Appuleius, non ille quidem ea quam declaro, ratione ductus, cum nihil minus cogitarit; sed tamen id honoris de veteris ritibus mutuatus, sic locutus est, ut quadam tenus, quid diceret, intelligere videretur. Quare porrò *Scryper* pro Creo ponatur, quamuis post iterum sit dicendum, hic tamen tribus verbis aperiam. *Scryper* idem est quod ex vase aliquo maiore haurio, vase quoque minore, ut trulla, vel nasterna, vel cyathis, vel etiam caua manus vola, Diogenis scutella. Quia igitur filius ex infinito patris vase hunc mundum, & quidquid in eo est, hausit; dictus est *scryper*; voce sibi cum haustore & naura communi. Ex eadem littera, & *vat* vòcula, fit *vat*; quod idem est ac si dicas, claudendo interius, & aperiendo exterius teneo: siue, latitudine mea comprehendo, & interiore clausula, quæ comprèssione soni prioris in Vinotatur, seruo. & id quidem tum, cum verbi locum sortitur: at si nomen sit substantiuum, ut Grammaticorum more loquamur, ipsum illud significat, quod continet; quæ de voce Latini Vas fecerunt, pro Tau Sigma substituto. Est autem *vat* in hac compositione, præteritum imperfectum tertiæ personæ; à quo tempore & persona nostra sermo lubenter nomina format, quò tempus præsens, præteritum, & futurum vna voce complectatur, quod imperfecto præterito peculiare esse, rectè consideranti perspicuum est. Qui enim tabulæ suæ adscribere solet, Pingebat; significabat se necdum opus absoluisse, sed adhuc in pingendo esse, necnon futuro labori aliquid restare. Ad naturam igitur rei, & indolem, & ipsam quoque essentiam exprimentam, non aliunde rectius nomina deduci possent, quamquam id non semper obseruetur. In *hau*-vast enim, quò firmum vinculum ad continendum significatur, præsens tempus in compositionem venit, in quo *hau* & *haut* / pro teneo & tenet, dicuntur.

Sapientia & virtus Dei. patris, Deus filius. Isidi nauis dedicata ab antiquis.

Scryper.
Scryper.

vat.

Vat, vasis. Vat) præteritum imperfectum tertiæ personæ.

Vat.

Tau varia significans.

vat porrò ut verbum vsurpatum, pro seruo atque contineo conuertitur, ut significet notionem quandam, latitudini quodam modo contrariam. *Tau* enim idem est quod premendo constringendoque quicquam in se contrahere, quòd nostrates intelligunt co-

milis tibi? Potens es Domine, & veritas tua in circuitu tuo. Nonne hic veritas loco custodia ponitur? Cedo, qualem hunc putas fuisse, qui veritati, à custodia essentia (uar, melius ipsius esse, quod essentia est officium, & actus nomen consecrauit? Num Barbarum? Non moror quid respondeas. Ipsa se veritas cōtra vitiligatores linguæ nostræ tnetur. Scuto circumdabit origines nostras ipsa veritas, vt ad alium Dauidis versum aludam. Magna vis est in hac nominis significatione. Cūm war audis, vt intelligo verum omnium habere custodiam, ita moneor vt & ipse veritatem custodiam: qui loquendi modus Hebræis frequens est; non ille quidem de Hebraico vocabulo, sed de fonte linguarum & veritatis acceptus. Habemus aliud quoque nomen, wis/ quod veritatem cuiuspiam rei exaggeranti conuenit; vt exempli gratia, dum dicimus, *Cis wis/* quod tantundem est, ac si dicas, est certissimum, à vi ipsius w & *is* idem notantis, quod Est; ita vt nihil aliud sit wis/ quàm quod longè latè que extendit suum esse, quasi wi-is. Ab hoc Chaldæi & Hebræi habent *wsp* & *wspip* mutato duplici W in Qu, quod frequens est. *Wisjet* enim, à *wis* / certitudo & veritatis firmitas est, sicut à *wis* / quo sapiens signatur, *wisjet* / quod est sapientia. Ex *war* itaque & *wis* veritatis & essentia cognatio colligitur: eo quod hoc ipsum esse latè in omnem partem patens significet, illud custodiam & latifundia durationis & amplitudinis addat. Nos pro custodio, & vero, hodie *war* dicimus, vocali longa, quod tempus producendum esse, plerique sic notant, vt ex vocali diphthongum faciant è prima & secunda vocali. Zelandi, & alij nonnulli, pro *war* *wer* dicunt. Nos, quo omnia, quàm possunt maximè, in loquendo distincta sint; pro vero, *war* efferimus; & *wer* longa vocali, pro defendo vsurpamus. Latini, perinde atque Zelandi, verum è *war* fecerunt; non malè illi quidem, quoniam veritas omnia contra omnia defendat; sed nos distinctius, dum sonum nonnihil mutamus. A *war* pro custodio, vetustissimi Græci fecerunt *ωρω*, relicta littera, qua carebant, & A longo in O magnum mutato, vnde *πωλωρος*, ianitor; & apud Homerum, *ως δε πυλωρος* (*ως δε πυλωρος* *ως δε πυλωρος* *ως δε πυλωρος*) *εν αυλη*. Ex eodem fonte fluxit *φρουρω*, per litterarum metathesim. Nescio qua in voce tandem dicam myteriorum latere fastigium; cūm videam in omnibus contineri summa. O veritas, veritas, quàm accuratè primum sermonis nostri fabrum docuisti veritatem! O me beatum, cui dedisti in his corporei carceris tenebris videre, si non te ipsam, at saltem imaginem tui excellentissimè depictam! Adde, obsecro, quem hoc beneficio & hac gratia singulari reapse Ioannem fecisti, vt eum ad perpetuam perducas felicitatem, in qua te videat facie ad faciem; & quorum hic vmbra lætissimus amplectitur & osculatur, ea tandem coram, quoad eius animis fas est, liceat intueri. Verum enimvero, dicet quis, latitudinem & amplitudinem in *w* agnosco, siue in ipsa littera duplicata, citra vocalis adiectionem: at non video, quid *ar* addat, cūm R. littera sit ad motionem & celeritatem significandam idonea. Fateor equidem, & Platoni, & ceteris omnibus, vibrantis linguæ in hac littera canina celeritatem motioni, quàm quieti, aptiorem videri: sed illa est linguæ nostræ analogia, vt è primis vocibus non rarè fiant secundæ, per solam conuersionem; in qua formandorum nominum regula, non est litterarum in secundis, sed in primis ratio habenda: *ar* enim fit à *ra* / qua voce celeritas pulcherrimè notatur; eo quod R, veluti hasta vibrata, per rectam & parulam ipsius A vocalis pronuntiationem feratur. A *ra* fit *rat* / vnde Latinis Rora. Hinc & *rect* / pro parato, & quod in promptu est; vnde Græcis *Ρηιδιον*, & cognata. Dicimus autem *ra* & *rat* pro celeri; cui *ar* / & Tar, contraria; quorum hoc Anglis in vsu, pro moror; vnde Latini Tardum fecerunt. Nos hodie metathesi vtimur in *tra* & *trag*. *ar* igitur tardum notat; à quo flumen tardissimum in Gallia, Arar vocatur; ad quod dum habitarem, vix oculis primo intuitu animaduertere poteram, in vtram partem proreperet. A *rat* pro celeri, fit *rat-an* / id est, celer in progressu; vnde Rhodano nomen, flumini rapidissimo. Ceterum quo ipsius *ar* gemini, in fluminis nomine, vis & significatio magis perspiciatur; Cæsar's verba audiantur. Flumen est, inquit, Arar, quod per fines Aduorum & Sequanorum in Rhodanum influit incredibili lenitate, ita vt oculis, in vtram partem fluat, iudicari non possit. Ab hac voce fit *art* pro terra, quod plerique in *ert* detorqueunt, distinctionis gratia; eo quod vox etiam illud significat, quod cuiusque naturæ proprium est; nimirum, quia quod tale est, diu, immò semper, in ea re, cui peculiare est, moretur. Hinc compositum *Mar* / vocali breui, quasi diceretur,

Wis.
Wisjet.
Wisjet.
Wer.
Verus, a, um.
ωρω.
πωλωρος.
φρουρω.
ra.
rat.
Rora.
rect.
ρηιδιον.
Tar.
Tardus, a, um.
tra.
trag.
Arar.
Rhodanus.
art / sua.
ert.
Mar.

Me-ar/

Me-ar / id est, cum tarditate; quo significamus idem quod quippiam non expedio notaret: à quo Moror Latinorum. Hebræi ab *ar* seruarunt *ארר*, & ab *art* *ert* pro terra *γης*. ab eadem origine est *er* / per *ira* pronuntiatum, pro Terram proscindo per sulcos; vnde Aro Latinorum, & Græcorum *αρω*, vna cum tota sobole. Hebræi longius recesserunt; *ar* dicentes, ceu dicerent, *Che-art* / & per Sigmatismum, *Che-ars* / quo aratum nobis notaretur. Ares, pro Marte apud Græcos, ab ira dicitur & impedimento. *Ar* enim & *er* iratum nobis significat; vnde Ira Latinis: quia & maximè impedit rationem, & quàm longissimè faciat aberrare; ita vt gemina sit ratio. *Er* autem pro errare, causam habet è litterarum natura; quia fluxus sit ab vno, cūm E Vnum, R fluxum signet. Contrarium est *re* / pro ratione, quoniam progressus sit ad vnum. Dicimus autem *re* / & *reden* / pro eodem. *Er* igitur & *re* analogia formaturæ docent, ad cuius gentis incudem sint referenda. Vide, vt causæ simul incidant duæ, ad eandem notationem in *er* & *re*; quia vtrumque & causam habet è litterarum natura, & simul ab *ar* & *ra* oppositis. Allemanni, dum pro *er* / *irre* dicunt, ab etymologia longius recedunt. Sic & *ar* ab impedimento & tarditate rationis, & ab ira; & *er* / pro irato; quia & rationi sit in mora, & ab Vno recedat. Minuta hæc in speciem, at diligenter tamen annotanda iis qui accuratam volent cognitionis vocum & rerum notitiam adipisci. Redeo ad *ar* / quo mora & duratio indicatur, propterea quod *ra* conuertat ad contrarium. vnde *part* / pro quouis duro; & *parten* / pro durare; & *part* / siue *part* / cor, cuius motioni perpetua vitæ duratio debetur; & *part* item ceruus, quoniam diutissimè in vita duret. Non potuit itaque terræ conuenientius nomen dari, quàm *art*; tum propter quietem, quæ omnem superat tarditatem, & à celeritate, per *ra* notata, quàm longissimè distat; tum quia inter elementa sit durissima. Latini ab *ert* Ter fecerunt; & hinc Terram. Nobis ter vel *tarde* / est calco, & audacter pedibus in terram impactis procedo, quasi gradu quodam militari: vnde *ερπος* Græcis pars ea pedis est, qua terram calcamus. Hinc *tar* nobis pro audeo; quod in *ταρπη* Græci mutarunt. A *tar* Dardanus nomen accepit, quod audax esset ad aggrediendum, ceu *part-an* / id est, audeat aggredi, diceretur. Si omnia quæ ex *ar* & *ra* fluunt, exponerentur, ipsum Ararem oratio nostra tarditate superaret. Ex *ar* itaque, & gemina latitudinis & expansionis nota W, fit *war* / pro custodio, & vero; quoniam verum omnem ipsius esse durationem custodiat. Bene verbum & nomen eodem sono signantur; quoniam in veritate omnia custodiente, ipsum verum custodiens, & actus custodientis, nihil prorsus differunt; cūm Deus non sit alius à suo actu. Exposui modò artificium nominis Cimbrici in vero notando; quo totum ferè veritatis mysterium, totaque eius primæ vis & potestas cūm sit comprehensa & explicata; perspicuum sit, quæ sit collatio ipsius veri, ad primum esse; quamque eleganter veritas scuto & satellitio in sacris compareretur. Vbi nobis in *scut* & *war* elegantissima est allusio: quandoquidem *scut* & *scut* / vnde Scuto Latinorum nomen, idem est quod defendo, & malum amolior. Veritas ergo, cūm omnia custodiat & defendat, optimo iure Scutum, id est, defensio vocatur. Ex hac consideratione non parum lucis accedit hieroglyphico Herculis signo, in quo pro scuto Leone est siue leonis *σκυρος*, qua voce corium generatim dicitur; quod animantis corpori scutum sit & defensio. Cur igitur *σκυρος* habet? Quia nempe scuto suo Hercules omnium malorum in cursum amolitur, vnde *αλεξιμαχον* nomen. Cur porro leonis exuuium habet? Quia leoni cor sit generosissimum & fortissimum, vnde *leu* / quod est viuere, nomen habet; eo quod cor vitæ sit origo. Quoniam ergo Hercules, qui masculam vim totius rerum vniuersitatis nomine suo proficitur, scuto suo vitam omnium defendit aduersus mortis auctorem; leonis exuuio donatus est, quo simul & defensio in *σκυρος*, & fortitudo in leone, & vitæ præstantia in eodem intelligeretur. Ceruis vt ex Hercule ad masculam vim vniuersorum venit: quæ iam quia ipsissima sit veritas, quæ nomine suo defensionem, siue scutum, præ se fert; notauerunt hanc defensionem *σκυρος* leonis, cui à vita nomen est. Quicquid igitur Hercules agit, id ad perfectissimam, excellentissimam & generosissimam vitam pertinere intelligatur, quam claua crucis nobis parauit. Huc spectat Leo ille de tribu Issæ venturus, diuersarum gentium vaticiniis eodem tendentibus, tametsi per diuersas vias. Nobis vitæ symbolum ex leonis nomine clarissimum est. Hebræi ab eadem voce, qua viuere nobis dicitur *leb* / *ל* deriuarunt, pro corde id vsurpantes; quo-

Moror.
Er / varia significat.
Aro, et αρω.
Ares, pro Marte.
Ira vnde dicitur.
re / reden.
ar.
er.
Terra vnde dicitur.
er / eredi vel erde.
er.
Dardanus.
Scut / scut.
Scutum.
Veritas optimo iure scutum vocatur.
Herculis hieroglyphicum signum explicatum.
σκυρος.
leu.
Hercules vnde dicitur.
Leonis nomine vita symbolum declarant.

Claua unde dicitur, & quid significet. Colf. Flor / sine Floros.

Pollux.

Eul. Luc.

Colfozagers.

War.

Nab.

Wija.

Ianus quare dicitur sit geminam faciem habere.

Tru-wijs. Druides.

Tru. Wrt / Wittig. Wt.

tes, quoniam è corde vita procedat. qua de re alibi. Sic & claua tessera non ex re tantum, sed ex nomine quoque, notationis rationem ducit; eo quòd Colf/ unde claua, per metathesim nobis indicet expeditum auxilium, cuique nulla mora possit adferri. Flor enim, siue Floros / expeditum, promptum, & citò ad destinatum finem perueniens designat, quasi Vol-lux/id est, plenum fortunati successus: qua rursus vocis ratione summa felicitas, quam per Pollucem solum nancisci datur, continetur. Aliena sunt hæc à proposito; sed eò conducunt, vt clarè peruideamus, quanta sit veterum fabularum cum vocum originibus cognatio, quamque nihil queat sani ex ipsis elici, citra harum adiumenta: tum etiam qua via de fabularum obscuritate veritas elucescat, quam hic inuenimus eandem esse cum Hercule. Cùm enim apud antiquissimos Hercules custos celeberrimus habeatur; atq. omnium consensione celebretur, monstrariq. vel ipsam custodiam à vero, vel verum à custodia nomen traxisse: quid ulterius dubitandum, vt non Herculem veritatis laruam esse dicamus; cuius vis cùm in tota rerum vniuersitate maxima sit, meritò nomen habet, quo mascula vniuersorum potestas indicatur. Quid quòd Cui & Colf ex eodem fonte deriuentur, & recta procedunt ad successus felicitatem, custodita etiam quadam vtriusque instrumenti similitudine, quam claua celerum nostrorum, quos Colfozagers / id est, clauigeros vocamus, egregiè ob oculos ponunt. Obruit me rerum copia: quam si persequerer pro eo ac meretur, quis tandem esset finis? Custos Hercules, custos veritas, Hercules Iouis è mortali femina filius. Christus ipsa veritas supremo patri è virgine nascitur. Sed hæc in Hercule nostro. Rideant modò, qui volent, vel fabularum, vel primarum vocum origines: quarum illas, Græci sermonis nostri ignari, corruerunt, & scedis erroribus, turpissimaque idolomania contaminarunt: has longissima & profundissima à multis seculorum voluminibus ignorantia ita suppressit, vt lingua omnium excellentissima pro rudi & contemnenda non apud alios modò, sed apud ipsos etiam nostrates haberetur. Pergamus in War. Quando constat vniuersam & essentia & vitæ custodiam à veritate pendere, consequens est, eum qui sese ab ea segregat, mox necessariò perire, & æternæ morti subiici, quod humano generi tum accidit, cùm deserta veritate, Draconi mendaciorum patri credentes, veriti pomi veneno sese intoxicarunt. Quis ergo ad salutem reditus? Nullus profectò, nisi ipsa te veritas reducat per culpæ agnitionem & pœnitentiam. Agamus igitur pœnitentiam, & per eius ianuam ad veritatem reuertamur; quo ipsius leonino corio, & claua, rotius felicitatis instrumento, ab horrendo Caci antro liberemur. Hoc est iter quod War nobis demonstrat: eo quòd si per vestigia vocabulum retro legamus, mox simus pœnitentiam audituri. O admirandam diuinæ benignitatis notam, quæ voluit ipsum veri nomen ita fieri, vt cum voce clamantis in deserto, Pœnitentiam agite, ad vnguem conueniret! Rideant nunc iterum, si audeant, infani linguæ suæ contemptores, & in nos ipsius veri demonstratores vel ludibria, vel venenatas, quod quosdam facere scimus, despiciant calumnias, sed sic id faciant, vt tandem per pœnitentiam ad veritatis fontem reuertantur; qua pœna nullam ipsis imprecor maiorem, immo contrà pro ipsorum calumniis illud rependam, vt vel inuitos per vestigia retro compellam ad veritatem redire, nisi planè inuicta Draconis, mendaciorum patris, peruicacia sic veritatem oderint, vt quam nos face prælata ostendimus, eam videntes agnoscentesque, neque videre, neque agnoscere dignentur. Et hæc quidem de veritate omnium custode, quæ Hercules figmento tegitur, satis esto delibasse. Magnam latitudinem dico duplici W designari, quam vt in aliis, ita in Wija etiam latissime cernas. Sapiens enim idcirco Wija vocatur, quia longissimè latissimèque in omnem partem circumspicit: quod quia Ianus diligentissimè præstaret, dictus est geminam faciem, & quaternos oculos habere. Wpse / & per apocopen in aliis etiam vocibus vsitatam, Wija dicitur, qui longè latèque videt. Inde mox verbum Wija / idem est quod demonstro: à quo Tru-wijs is erit, qui & ipse veritatem per ampla spatia longè latèque intuetur, & aliis demonstrat: quo officio qui apud Gallos fungebantur, Druides sunt à Græcis nominati, duplici W, quo carent, exempto, & tenui littera in mediam mutata. Tru enim verum notat, ab Wrt / quod significat eleganter benèque quippiam ago; à quo Wrtig vocatur, qui ad omnia rectè expeditèque peragenda insigni facultate præditus est. Origo est Wt / quo id notatur, quod in genere quoque excellit, propter V latitudinem notans, & R vehementiam

mentiam motus exprimens. Qui enim latè mouere potest, is fortis excellensque habendus: qua de voce & eius sobole, in littera R agitur. Porro nulla in voce clarius huius V litteræ vis cernitur, quàm in Eul / qua extensio ipsius Vnius notatur, quæ quid aliud est, quàm perpetua, & ante & post omnia temporum curricula duratio, siue vnius vita; quæ nihil rursus aliud, quàm actus ipsius esse vltra omnes terminos porrectus. Hæc enim vnius est latitudo, qua sese sicut per omnes res, ita consequenter per omnia tempora distendit. Ab Eul siue Eul Latini habent Euum, Græci εὐρύ, vocali longa in diphthongum mutata. Definiatur ergo Euum de nomenclatoris nostri sententia, ipsius vnius extensio; quæ tanta est, vt omne tempus excedat. Quæ autem hæc est extensio vnius, siue dilatatio, quàm ipsa vnius vita, per quam esse & vitam dat omnibus, pro sua cuique portione. Per hanc extensionem ipsum Vnum se clarificat. qua de re hæc Christi apud D. Ioannem verba audiuntur: Hæc locutus est Iesus, & subleuatis in cælum oculis dixit, Pater, venit hora, clarifica filium tuum, vt filius tuus clarificet te. Sicut dedisti ei potestatem omnis carnis, vt omne quod dedisti ei, det eis vitam æternam. Hæc est autem vita æterna, vt cognoscant te solum Deum verum, & quem misisti Iesum Christum. Hæc ipse æternus æterni patris filius, qui per spiritum suum nomenclatori inspirauit, vt æterni illud nomen faceret, quo extensio & clarificatio ipsius Vnius sic contineretur, vt eam nouisse homini est vtilissimum; sic nimirum, vt intelligeremus, omne genus miseriarum nobis imminere, nisi Vnum nos sic per claritatem extensionis suæ comprehendit, vt vitam æternam nobis ex æternitate sua communicet. Si enim Eul conuertas, Wee audies, quæ vox vt interiectio vsurpata idem valet quod Væ Latinarum: at si Wee nomen sit, dolorem notat, vt hinc facile liqueat dolorem æternitati opponi. Vt autem multa sunt in sacris litteris Væ, ita nullum latius patens quàm illud, Væ vobis viri impij: & apud D. Ioannem, Væ ciuitas illa magna: & iterum, Væ ciuitas illa magna: & tertium, Væ ciuitas illa magna. Magna est æternitas, quam Deus dicitur apud Esaiam habitare; quod idem est cum magna vnius extensione. & magnum rursus est Væ magnæ illi ciuitati intentatum, in qua regnat Antichristus, homines æternæ mortis hæredes faciens, non secus atque Christus æternæ vitæ. Vt igitur Christus æternam vitam dans, & Antichristus mortem dans æternam, opponuntur: ita Eul & Wee diuinus ille nomenclator voluit opponi; vt videlicet quoties Eul audiremus, cogitaremus simul vtrumque, & vitæ æternæ felicitatem, & doloris æterni acerbitatem. Hinc prisca Deum Di-ew vocarunt, quod Latine veritas, Ipsam æternitatem; quo nimirum audito hoc Dei nomine, statim in mentem veniret illius doloris & illius Væ, quod paratum est iis qui ipsi æternitati aduersantur, opposita videlicet ipsi legentes vestigia. Ex Di-ew / Diew facit contractio, quam vocem Galli de prisca sua Cimbrica lingua retinuerunt. Nos diceremus Diew per elisionem prioris vocalis, quam vocem Leonienfes hæctenus vsurpant: vnde Latini Deus fecerunt, vnde Græci. Hanc vocem Diew maiores nostri ab Alauda didicerunt, qua de re alibi latius, si Deus, quem Galeritæ canunt, permittet.

Eul.

Euum, & dicit.

Wee.

Di ew.

Dieu vocem Galli de prisca Cimbrica lingua retinuerunt. Deus & dicitur vnde dicantur.

NE EXEMPLA earum rationum quibus è vocalibus symbola ad res notandas petuntur, abeant ad quandam infinitatem; tempus esse existimo, vt ad consonantes fiat transgressus; in quibus ne rursus nimia vel curiositate, vel prolixitate siam odiosus, cum adhibendum modum censeo, vt paucis vocibus ad causas reductis, alias aliis relinquamus ad eandem normam examinandas. Quod si aliter facerem, singulis vocabulis excutiendis insistens, integrum Lexicon esset conficiendum; quod nec est huius mei propositi, nec operæ vel gratiam vel pretium haberet. Pari item ratione vocalibus multo diutius fuisset inhærendum; & in his non simplices tantum, sed in diphthongos etiam coalescentes ad notationis causas vocandæ fuissent: quod non compendiosæ doctrinæ tantum, sed omnium artium metas excederet, in quibus satis est rerum formas vno aut altero exemplo declarari. Vt autem soni vocalium & consonantium commiscerentur; ita rationes etiam significationum mixtas esse necesse; de quibus ex simplicium natura iudicandum. Procedat igitur in medium ipsum Beta, cui cur secundus locus datus sit in litterarum regno, post suo loco obscurius est, quam vt multum videatur allaturum utilitatis. Repetatur itaque quod Terentianus versibus suis expressius de hac muta prodidit:

*B littera, vel P, quasi syllaba videntur,
Iunguntq; sonos de gemina sede profectos:
Nam muta iubet portio comprimi labella:
Vocalis at intus locus exitum ministrat.
Compressio porro est in utraque dissonora:
Nam prima per oras etiam labella figit,
Velut intus agatur sonus: at altera contra
Pellit sonitum de mediis foras labellis.*

*B littera Sym-
bolica signi-
ficatio.*

*De syllabica
adfectio in
verborum
principiis.*

*Hi.
Hic.
Apis Hic di-
citur, quia
plurima no-
bis offert.*

Hic videre est, quid consonans, quid vocalis præstet. Illi labiorum compressio, huius soni exitus, compressa tamen inferius lingua, debetur. Quocirca idonea erit littera ad propinquitatem, coniunctionem, compressionem, & his cognata denotanda. Hinc fit vt apud nostros syllabica sit in verborum principis adiectio; vocabuli cui additur significationem reddens pressiore. Sic è gaen, quo Ire significatur, fit begaen/ notans eum quem cura & sollicitudo cuiuspiam rei inuadit & premit. Exempli causa, *Je ven bæe me begaen* id est, sum de re illa sollicitus, & eius cura premor. *Stoten* generatim trudere significat; *ve-stoten* est inuadere, & impetum in quempiam facere. *Hau teneo*; *hæstau* conseruo & saluo. *Lopen* currere; *helopen* est diligenti cura variè discurrendo rei cuiuspiam conficiendæ instare. *Copen* est emere; *beropen* est culpa, siue multa, siue malo quopiam rei cuiuspiam præterita premi; & ferè idem est quod poenas dare. *Sien* est videre; *hestien* diligenter inspicere. *Doort* decet; *behoort* valde decet. *Dent* cogito; *hedent* diligenter cogito. Similiter in multis significationem dumtaxat reddit pressiore; in aliis etiam per cognationem quandam detorquet ad propinqua: vt in *beropen* / quod est quempiam sibi malum emissa sua quopiam culpa. *Seruien* est scribere; *hestriuen* est rem scriptione notare. Plena sunt exemplorum omnia quibus compressionis vis luculenta inest, quæ nihil attinet enumerare. Hinc fit vt *hi* apud significet; & *hie* offero siue præbeo; & inde *hie* apis, quia plurima nobis offerat, ceram ad vulnera, dolores, vlcera curanda; ad lumen cum in tenebris tum in sacris & festis alendum; ad lintea, ad coria aduersus aquas munienda; ad infinitos denique vsus. Quid dicam de propoli, quàm multis illa medeatur? Iam mellis, liquoris secundum vinum diuinissimi, quantus vsus ad corporis valetudinem tuendam! Interrogatus quidam quibus remediis ad tantam senectutem peruenisset; respondit, Intus melle, exterius oleo. Quid? nonne ingens Europæ & Asiæ portio ex melle vinum componit, Cretico viribus & inebriandi facultate quàm proximum? Dies me antè deficiat, quàm saluberrimum mellis usum integrè describam. Num

Num igitur immeritò diuinum hoc animalculum hie ab offerendo præbendoque nomen duxit? Quamquam verò hæc maxima queunt beneficia videri; sunt tamen ex eadem voluci longè adhuc maiora præstantioraque, dum respublica tota, totumque regnum, ab apibus præcepta & instituta optima deducit; quibus & Regis erga populū, & populi erga Regem, & ciuium inter se officia quàm clarissimè docentur, si quæ exempla præbent, ea studiosè consequamur; & omnibus actionibus publicis & priuatis exprimamus. Neque enim hie solum significat offero, sed crebrò etiam pro impero vsurpatur: quoniam eiusdem supremi numinis sit, & omnia præbere largiri que, & omnibus imperare. Quamobrem architectus vocabulorū singulari prudentia monarchiam certis limitibus inclusam per Apis nomen nobis commendauit, quam qui reget, is vt examinis regem imitetur necesse est, qui sic se gerit, vt ab omnibus apibus ametur, & summa cura custodiatur, fidissimo semper satellitio septus; & intetini tam abest prociū à lædendo, vt ne aculeo quidem, quo lædat, sit instructus. Accedit & altera ratio nominis de litterarum commutatione, dum vicina in vicinam transit, quam sequendo hie ad hie alludit, quod significat purgare & consecrare; quorum vtrumq; Apis egregiè præbet, dum melle corpora purgantur, & ad latitiam multo perducuntur. Iam & cera corpus purgat, per occultos halitus digerendo, & lumine suo mentem consecrat; dum externo signo è tenebris mortalis corporis, ad celos, & ipsam diuinitatem, & lucem æternam inuitat & deducit. Vastum rerum Oceanum ingrederer, si hunc locum perinde atque postulare, per omnia sua latifundia oratione dimetiri tentarem. Quod autem hie offero significet, id in compositione etiam cernas: nam *Wes* pro patre familias vsurpamus, eo quod is præbeat suis alimenta. *Wau* item vocali longa, siue *baen* / vt vulgò scribunt, est idem quod præbens progressum: qua voce lata via notatur, quasi hie-an. Hinc Græcis *βαίνω* pro gradior & co. A hie Latini habent Apis, adiecto in principio articulo Cimbrico, ceu diceret *Wæ*. Epitheton elegans apud datum olim fuisse videtur *daunwar* id est, rotis custos, siue rorem diligenter obseruans & reponens: quæ de voce Hebræi habent suum *וורר*, vbi *Vau* pro duplici *w* ponitur. Hinc *וורר* mel vocant, quasi *daunwas* / id est, quod ex rore prouenit, vbi *Vau* est omisum. Verum dum *וורר* pro caula dicunt, corrumpunt *ד'וורר* / quod nobis signat ipsam ouium custodiam; à verbo *וורר* *ד'וורר* / quod est oues custodire; quo Chaldæi pro minare vtuntur. Cum *וורר* pro loqui ponunt, ipsum *וורר*, id est, verbum, pro *וורר* transponunt; quod clarius est in *וורר* pro verbo. At cum pro eo quod fit, siue pro re quopiam, eandem vocem vsurpant; ad *וורר* alludunt, quod idem est cum Latinorum *Fit*, siue esse accipit. *וורר* pro interfecit, est à *וורר* / id est, adfero mortem, deriuatum; vnde & pestis *וורר* vocatur, quia mortem adfert. *וורר* pro solitudine & eremo est, à *mit-bar* / id est, cum timore; quia deserta loca & solitudines non sunt sine metu; iuxta illud, *Va homini soli*. *וורר* pro causa & ordine, fit à *wart* / quod est custodia; quoniam res per causam custodiatur. Vide, quæ qui vocum Hebraicarum inuestigari queant radices; & quanta confusione à lingue primæ perfectione procedant. Per me tamen licet, vt sententiam meam reiciant, & quam volent, in etymologia viam sequantur. Huius digressionis, Apis, à præbendo apud nos & Romanos, apud Hebræos à rotis custodia habens nomenclaturam, præbuit occasionem. Hebræi ex *Wæ* / quo Apud significatur nobis, & Ad, & aliquando Per, vt cum dicimus, *hi Wæ* / id est, per Deum, eam loquedi formulam duxerunt, vt *Wæ* pro In, cum, quando, ad, per, contra vsurparent. Nobis *he* longa vocali, & *het* preces signat; eo quod per eas ad ipsum vnum & ipsum caput arctissimè coniungamur. *Wen* autem vocali breui idem est quod Sum; propterea quod esse nostro ad vnum ipsum, quod est *een* / denunciamur. *Wen* verò vocali longa, ossa significat, quasi *hi en*; quod ossa in vnum colligent corpus. A *he* siue *het* fit *bact* siue *baet*; quorum hoc adiumentum & remedium illud lucrum & vtilitatem signat. ab eodem etiam *het* & *heter* pro meliore; propterea quod preces nostræ quibus Deo astringimur, maximum necessitatis humanæ remedium, & summam vtilitatem adferant, & perpetuò nos reddant meliores. Sed de hac re in Hieroglyphicis. Ex *het* Hebræi conuerterunt *Wæ*, quo generatim quoduis bonū vocant, quia quod non iuuat, bonum non fit. Quia autem panis ad esse maximè spectat, quod est *he* siue *hem*; necessariò etiam nobis maximè rogandus. *Wæig* igitur, & con- cisè *neg* panem notat; qui duplex est, vti duplex vita; alter mētis proprius, alter corporis;

*Wæig. i. purgo
& consecro.*

Wæen.

Wæen.

Wæen.

Wæen.

Wæen.

Wæen.

Wæen.

Wæen.

Wæen.

Wæen.

Wæen.

Wæen.

Wæen.

Wæen.

quo fit, ut ille prius, quàm hic, fit per preces à Deo petendus, quo mentis vita seruetur & alatur. Fit autem à *be* / *brig* / pro precario; ut à *wet* / *wettig* / id est, à lege legitimum, & similia plurima ab aliis ad eandem formam. Vox igitur Cimbrica *beg* statim ostendit, panem omnium precarium esse. Orandus itaque Deus huius vocis monitu, quò illud nobis det quod ad esse nostrum plurimum confert. Confert autem plurimum panis caelestis quo animus nostrè pascitur. *Neque enim ex solo pane viuit homo, sed ex omni verbo quod procedit de ore Dei.* Hinc rectè Isychius fecisse intelligitur, cum panes cibos animarum fidelium interpretatur. Non parum igitur mysticæ intelligentiæ hæc vox cõprehendit, imò tantum quantũ vix ingenti volumine queat explicari. Iam quia Deus dixit, *Petite, & dabitur vobis*; ipse nomenclator eam vocis formulam inuenit quæ & panem precarium esse signaret, & adderet præterea per conuersionem ipsum *geb* / quod est dono; ceu diceretur, *Peto panem*: & mox à Deo responderetur, *geb* / id est, do, siue dono. *Geb* item ad petentem referri potest, ut dicere intelligatur *beg-geb* / id est, panem da. iuxta orationem conceptis à Christo verbis factam. Non igitur etymologia tantum, sed vocis etiam conuersio, necessaria collectione demonstrat, *beg* nostras esse à primis natalibus vocabulum. A *beg* fit *berker* / mutata media in tenuem geminatam, pro eo qui panem facit. His rationibus Herodoti & Ægyptiorum sacerdotum accedit auctoritas, qui *beg* Phrygium vocabulum esse docent. Hinc Becceselana & Aristophani & nobis, pro iis quæ ab vltima & prima omnium ætatum origine repetuntur. Ab hoc vocabulo Hebraei mutuuntur suum *bag* / pro quouis cibo. Huic præponunt nonnumquam *ba* / quò cibum volunt notari. Nos *bet* pro morsu dicimus, quia mordens ipsi *bet* / quod est comedo, proximè accedit. *Bet beg* ergo esset morsus panis, siue buccella panis; è quo *ba* per litterarum viciniam effectum: nisi velimus *batbeg* dici pro precario pane, cum *bat* sit idem quod orabat. Sed hæc satis est indicasse. Nostrates è *beg* / *weg* faciunt, ut album candidioremque panem è polline factum notent. *Weg* enim generatim quemuis panem esse, *berker* & *basien* declarat; quorum hoc à *beg* deductum, ad quamuis rem ad modum panis coquendum transit: huius *weg* / quo delicatissimus panis notatur, conuersio aperte demonstrat optimi panis effectum, qui est, ut ad æterna sæcula salui perduremus. *Ge-ew* / & concisè *gew* / idem esse intelligatur quod dat æternitatem; à *ge* pro *get* & *gest* / id est, dat: vel *ge* / ad significet, ut sit *ge-ew* / ad æternitatem. Vt quoque certè modo intelligitur, panem caelestem cum delicatissimum esse, & omnis furturis expertem, tum etiam eius alimento ad æternam vitam dari vigorem. A *beg* itaque *geb* / pro dono; quia huius panis donatio sit omnium præstantissima. *Geb* quasi *geheb*, id est, ad habendum dicitur: quia eo damus, ut is habeat cui damus. & fortasse ea de causa sic verbum hoc factum est, ut intelligamus eum qui dat, eo dare, ut habeat; & nihil dandum esse, nisi ad eum finem ut habeamus: quod cum in ceteris donis, tum in iis maximè cernitur quæ pauperibus conferuntur, quæ damus, ut centuplum accipiamus. Nos è *geb* / *gef* facimus, quo & altera etymologia indicetur, qua *gef* indicet *ge-hef* / id est, ad eleuandum. Cum enim omnia dona ad leuandos homines è vitæ necessitatibus spectent; tum nullum est quod altius nos eleuet, quàm panis caelestis qui de cælo descendit, ut nos ad cælos eleuaret, atque in vitâ attolleret sempiternam. Quanta, boni panis dator, hæc rerum est & vocum cognatio! quantum latet mysteriorum! quàm late in omnem partem sese extendit contemplatio! quàm omnia scripturis factis consentiunt! *Gef* si conuertatur, mox ostendet quid tibi donum Dei præster, quodque sit donum excellentissimum. *Gef* enim significat mundare, quo fit, ut qui *gef* dicit, non solum attolli velit, sed addat etiam rationem qua velit & possit attolli atque eleuari. Da enim, & munda, dicit, qui *gef* pronúciat: prorsò ordine Da; ichnæo regressu, Munda designans. Nec hic gradum sistit contemplatio. Vtèrius indicatur quid mundatio atque depurgatio nobis efficiat. *Gef* enim, pro nomine adiectiuo, idem est quod Latinus omni ex parte purum nominaret. Sic enim à Deo mundari cupimus, ut nulla prorsus macula restet: & sanè nullum struthium, nullum nitrum, nullum sapo tam puras lanas reddit, atq. Deus animos mortalium, quos sanguine suo lauat & emúdat. Viden' modò vocem hanc *beg*, per quam ad hæc arcana viam inuenimus, non indignam esse, cuius notatione lingua omnium antiquissima designaretur? Vt enim panis corpora alit atque firmat, ita sermonis primi diligens examinatio métem ad vitam pascit æternam.

Hinc,

Hinc, dum pueri Ægyptij *Bet* dicuntur poposcisse; docemur ante omnia, rogandum esse eum pascitum siue panem, quem Phrygia lingua suppeditat iis qui rectè norunt litteras & syllabas enumerare. Nihil enim est in religione, nihil in toto philosophiæ regno quod non doceatur primi sermonis explicatu: atque hæc vera causa est ob quam prius homines tam curiosè quæsuerint, quænam prima lingua esset, ut nimirum ea intellecta, perspicerent, quid primus homo à Deo didicerit, quidque de vnaquaque re fuerit edoctus. Non exiguum, me hercules, præmium, non contemnendum operæ sermone impendendæ pretium; si tota philosophia & religio ipsius continetur inuolucris. Alij ad Brachmanes; alij ad Gymnosophistas, alij ad Chaldæos, alij ad Persas, alij aliò currant sapientiæ comparandæ gratia: nos indies magis atq. magis in vernaculi sermonis sacrariũ penetremus, atq. inde in lucem proferamus disciplinam primo homini à Deo infusam, cuius adminiculo omnia omnium rerũ nomina naturæ earũ quamoptimè accommodant. Hoc demũ est patres & maiores interrogare, primũ omnium patrũ patrem interrogare, ut ex ipso tamquã prima sapientiæ diuinæ scaturigine, discamus veritatem. Huius intelligentiæ diuinitus, non humanitus, acceptæ signa, quãto mens nostra acutius peruidebit; tanto rerũ diuinarũ doctor euadet. Nihil igitur mirũ, si tã insignia salutis humanæ oracula vocibus suis primus nomenclator consignarit: cum non ex homine, sed ex ipso opificis fonte suam hauserit doctrinam. Hoc est quod per obscuram famam in Academiam Socrates inuexit: in rebus diuinis primam noticiam à Deo inspiratam; minime verò vlla humani ingenij vel industria, vel ratiocinatione, peruestigatam fuisse. In hac littera illud notandum, si vocalis præponatur, conuersionem in se notari, ut in *eb*, *eb*, quod est maris se in se contrahentis, & à terra recedentis. Sic *he* habeo, quod alij *hæ* dicunt: *be* conuersum *eb* facit, quoniam semper rogandus Deus, ut vndæ tentationum quibus pulsamur assidue, cessent, & veluti Oceanus, ab aggere rationis nostræ recedat. *Bet* conuersum est *reb*, quo notatur, vel ad cessationem impetus vndarum, vel ad habendum aliquid, fieri orationem. Sed hæc Hieroglyphicis referuntur. In *ben* / pro Sum, infinitas quædam latitat mysteriorũ; quibus quidquid Platonis sophista, quidquid Parmenides obscure disputauit, sic expressum est, ut non mente modò, sed manibus etiam videatur teneri. Dixi antè quæ vis sit ipsius vocalis *e*, qua simpliciter pronúciata, vel vnum intelligimus, vel articulo præposito quidquàm notamus. Huic si *N* addas litteram, tinnitu ad superiora palati ita tendente, ut ipsis etiam naribus, tamquam tibiis biforibus, resonare videatur; & nomen potestatis eiusdem consonantis proprium exprimit, & finem omnium das cogitandum, qui sic in omnium rerum natura tinnit, sic ab omnibus rebus auditur, ut nihil sit quod non obediat & extemplò sequatur. Quia autem *e* vnitatem notat; efficitur, nihil aliud ut dici queat, quàm vñũ omnium finem esse, cuius dicto, ut sonantissimo, omnia parere cernuntur. Quia igitur in hoc fine supremo, quod vnum est, omnia coniunguntur; *En* apud nos pro coniungendi particula vsurpatur. At quia coniunctio vinculo videtur indigere, placuit sermonis auctori, ut *e* siue *o* aliquando adderetur, atque *ent* vel *ent* diceretur: neque tamen id citra vltius arcanum, quod in trinitate consignanda, & personis distinguendis consistit, signantè *e* patrem fundamentum omnium; consonante *o* filium, qui non sonus tantum patris, sed Verbum etiam dicitur; *e* Spiritum sanctum, vtrumque amore deuincientem. Quid *En* igitur sit, siue *Ent* / hinc colligendum: quo cognito, mox elucescet quid sit *Ben*. B adhesionem, siue pressam quandam coniunctionem notat, modò declaratum: quo fit, ut *ben* idem esse intelligatur, ac si dicas, fini ipsi omnium, qui non aliud est, quàm ipsum vnum per omnia tinniens, pressè hæreo atque coniungor; quod primum conuenit ipsi filio patris æterni. Dum itaque *ben* dico, sic mihi cogitandum, me mentiri, & patrem sequi mendaciorum, si ipsi fini omnium non adhæream, & quod me esse assero, id non refectam rectissime ad hoc ipsum vnum finem omnium supremum. Præterea quidquid mihi tribuo per hanc vocem, id intelligo per hoc ipsum tantum mihi adesse, quod ipsi me fini constringam; per quem, quidquid boni est, accedit; immodò nihil boni rationem alio, quàm hoc solo quod ad hunc finem destinatur, & ei adhæreat, potest tueri. Dum item *Bet* dico, in animum venit, per eum me id dicere posse, qui primum & proprie dicere potest, it *ben* / id est, ego sum. Quia autem hic filius Dei est; apud Hebræos *Ben* pro filio generatim vsurpatur, ratione prorsus ignorata; tametsi ad *ben* ratione nominis eos sciam

Geb.*Berker*.*Becceselana*.*Bet*.*Weg*.*Baschen*.*Geb*.*Gef*.*Gef*.*Geb*.*Bet*.

eos sciam referre. Verum confusio tanta accidit, ut in id genus originibus pertinacius sententia cuiquam adherere, hominis sit parum intelligentis. Nos item pro heu crebro dici audimus huiusmodi, citra notationis discrimen, lubrico lapsu E in I transeunte. Vnde Hebraei קב habent pro intelligere, difficile item sit non tam inuentu, quam comprobato. Vnde nos pro inuenire dicimus, quod proprie & primum conuenit intellectu. Vnde uero idem est quod opinari, quasi dicas, rem uertere modo in hanc, modo in illam partem, nec omnino certum habere, qua ratione eam constare oporteat. Vel ab hoc itaque uel ab illo fieri קב queat. At cum קב significat, inter, sit à uinum uoce nobis uisitata. Atque hæc de heu. A hi & een fit huiusmodi pro ligo, quasi unum apud unum dicas, à cuius præterito imperfecto hant uinculum designat: pro quo Hebraei inter alia habent הָא, quod à nostrati uoce Cabul deriuari uidetur, rudentes notante. Sed cum rex Hiram per derisionem viginti opida à Salomone donata terram קבול uocaret, fortassis ad Cabul alludit, quod frequens nobis est, dum rem ita contemnimus, ut meliorem fieri non fore speremus. Ca enim malum, uul fordes. Quid enim malis sordibus contempimus? Hebraei quid Hiram dixerit, non facile de sua lingua assequuntur: apud quos tamen. Cabul ita frequens, ut nusquam frequentius omnium gentium. Sed valeat Ca-uul, ne nos contamine. A Want / Banda & Bandophorus, & Wac, de quibus in Gigantomachia.

C littere sym-
bolica signifi-
catio.

He.

Et.

Wier.

Car.

Carum.

Car.

Carum.

Carum.

Carum.

Carum.

Carum.

Carum.

Carum.

Carum.

Carum.

Carum.

Carum.

Carum.

Carum.

Carum.

Carum.

A C C E D A M V S modò ad C, in quo pronunciando, pressius quiddam Terentianus inuenit: Marrianus addidit extremas linguæ oras molaribus apprimi: nobis constat C & K idem esse, atque inde mox liquet, nomen huius litteræ de potestate sumptum, hæc esse debere: qua uocula tum utimur, cum quempiam ita rogamus, ut blandiendo orandoque ita premamus, ut nisi impetremus, non uideamur cessaturi. Sic uisus habet, hæc docet dit / hæc ita uis tu: id est, Obnixè te oro, fac hoc, oro te quàm possum enixissimè. Quis in id genus precibus nõ agnoscit pressuram? quis non uehemens desiderium quo rei cupitæ instatur? quis non uidet, quàm aptè litterarum naturæ sermo noster uocabula concinnet? Contrarium et, ut inuersione soni, ita re ipsa, qua uocula utimur dum quidquam exhorrendum iudicamus, quodq̃ minime nobis cupimus. Hinc uisus, quasi uis tu, id est, à quo penitus abhorremus, pro merda nobis usurpatur. A hæ & ar, quo morari notatur, sit Car / pro eo quod enixissimè cupimus apud nos morari. Latini Carum hinc acceperunt, & exordio uocis & significatione concordans, quæ uox ichnæarum una sic retrò legitur, ut id intelligatur, quod in Caro maximè carum est. Car enim uocali, perinde ut in Car est, longa, idem est nobis quod Latinis tango. Prorsus itaque uox conuerfa iuncta harrat facit, & syncopòs harr, pro templo, in quo hoc hominum proprium est officium, ut se Deo, qui summum est omnium carorum, ita coniungant, ut mente eum continuò tangant, nec ullo se modo ab eo sinant auelli. Quòd si harr, ut plerique pronunciant, dicas, uidebitur ipsum templum nobis insonare hæ-rat, id est, enixè uehementerque te oro, ut tangas. At quem? Illum nempe quem raac conuersum demonstret, quem raac per exochen dicere debemus. Omnes ergo templi carimonias, blandas preces nobis fundere putemus, ut cogitatione nostra deum ipsum, omnium carorũ apicem supremum, tangere continuò nitamur. Huius enim solius contactus omnia conseruat, omnia custodit, omnia tuetur. Vnde templum etiam Thom, & media littera Thom dici consueuit, quasi het-hu-om, quo id notatur quod undique tuetur atque custodit. Hoc uocabulum primum conuenit ipsi cælo inuisibili, deinde uisibili, quo omnia undique in circuitu custodiuntur atque conseruantur, hocque supremum templum est & maximum eorum quæ uidentur. Cum ergo quoduis templum nos oret, ut Deum mente tangamus, tum nullum magis, & maioribus illectamentis, quàm totum cælum admirando suo artificio ad opificem inuitans, atque mentem attollens, ad eum contingendum, cuius tam stupenda opera oculis cernuntur. Ut autem quoduis templum domus est orationis, ut hæc satis luculenta notatione nobis insinuat: ita & cælum quo omnes continemur, & animus noster domus orationis maximè habeatur, ut ubique & semper orandum putemus, atque ad eò ipsam hominis uitam nihil aliud esse, quàm orationem, intelligamus. Thom itaque domus est orationis propriè, quæ sola nos undique custodit, tam uariè usurpanda uox, quàm uariè sese hæc custodiæ ratio diffundit. Sed hæc iis quæ in Amazonicis scripsimus, adiuncta sufficiant pro tempore, cum multo prolixiore, non dico sermone, sed uolumine opus esset, ad vim uocis hære siue harr integrè persequendã.

Ex H,

Ex H, quo spiritus indicatur, & A, quo progressus ad anteriora dicitur, & C, quo enixa hæc instantia intelligitur, sit Haac / quod idem est ac si dicam, maximo desiderio feror ad aliquid. Huius ergo tam ingentis spiritus, quo ita ferimur, finis est ipsum bonum, quod omnia æquè experunt. Relicta ergo adspiratione, aar significat ipsum bonum, ad quod anhelatur, siue suspiratur; ubi adspiratio relinquitur, & pressura ipsius C retinetur, ut intelligamus, ipso bono acquisito, atque iam pressè contacto, nos non amplius suspirare, sed grata perfrui quiete. Eodem modo Hæc altum signat, eo quòd alta ad Deum tendant, qui apex est omnium: à quo si adspirationem demas, ipsum illud quod omnium supremum est, quodque ad nihil aliud suspirat, intelligemus. Et ergo bonum, Hæc ad aliquid sub ratione boni suspiro. Iam quia bonum omnia ex se suspendit, & uelut magnes ferrum, tenet affixa; sit ut Haac pro vnco ponatur, & ut uerbum etiam usurpetur, pro retineo firmiter, uelut vnco aut harpagone. Et pro bono, Ca contrarium habet pro malo: in quorum utroque quamuis uocalis nostratibus producat, Græci tamen uandò priore breui dicunt, & uandò ab ar pro medicamento ponunt. Ab Ar fit Hæc / pro bonum reputo: ubi sibilus loco affirmationis est, ut tota potestatis nomenclatura ad compositionem ueniat, ceu diceretur, Hæc-est / quod redditur Latinis, bonum est. Huic contrarium Sta / quasi dicas, Est-ra / uel So-ta; quorum illud, est malum; hoc, ad malum, designat. uandò autem dicitur à Caar / uoce composita ex Ca & Haac / pro eo qui flagrantissimi desiderio fertur ad malum; ut cum dicimus, Cæc em erg Caar. Latini rectius in Caco suo priorem syllabam productam retinuerunt; quo uocabulo malorum pater denotatur, qua uix ulla uox significantior queat esse, ad eius naturam exprimendam, quam totam scimus uehementissimo ardore ad mala præcipitem ferri, & homines, ut ferantur, maximo nisu omnibusque machinis continuò pulsare. Beatos, & ter beatos Romanos, apud quos siue Saturnus, siue filius eius Ianus fabulæ huic totum salutis humanæ mysterium intexuit, dum Caci antrum flammis & tenebris horrens finxit, ad quod boues, id est, homines bouum similes, retrorsum ad exitium trahebat: Hunc Hercules occidit claua sua, huic ara maxima Romæ consecrata, certum argumentum, Christum apud gentes, quarum caput Roma, prædicandum, Iudaica gente ob pernicitiam repudiata, a qua seculi legis in seculum gratiæ mutatione, Euander nomen accepit. Nemo miretur, aut indignè ferat, me sæpius ad Christianæ religionis mysteria reuolui, cum totius Hermathenæ hic unicus scopus sit, ut ex sapiente uocum interpretatione ad apicem sapientiæ ueniamus, quem non alium, quàm Christum esse scimus. Hunc omnibus expectandum, plurimis suis uocibus nomenclator ostendit: & ut aliis aliud de eo prædicat; ita in nomine Caci declarat, quem is, qui mittendus erat, occisurus esset. Oremus ergo, dum Caci recordamur, ut desiderium, quo ad malum nos ferri sentimus, Christus gratia spiritus sancti extinguat: qui uerus Hercules, ut de Caco triumphum duxit ad capitolium sempiternum; ita nos à Caci ueneno purgatos unà secum ad epulum ducat ambrosium, huic uictoriæ præparatum. Neque illud hinc omittendum, Car fauces nobis dici, propterea quòd & primorum parentum fauces, & nostræ item, ad malum inclinent, dum suauitatem potius sequimur, quàm frugalem, sobriam & modestam corporis refocillationem. Hinc Hebraei suum קב retinuerunt. Porro quia Car dicitur quasi Ca Haac / atque id sic licet interpretari, ut idem sit quod malum detineo, tamquam vnco alligatum: obtinuit loquendi consuetudo, ut uox hæc pro columna ea diceretur, in qua ad publicam ignominiam flagitiosi homines spectandi detidendi que exponuntur. Ab Ar item fonte, aqua uideretur ad Latinos deriuata; non alia de causa, quàm quòd ea plurimis rebus optima uideretur. Quid sitientibus plantis pluuia; quid uel solis, uel laboris, uel febris ardore tollis fontes sint & gelidi riu; quid coquis, & medicis, & omnibus denique hominibus ad diuersissimos usus aquæ præstent, qui nescit, is quid scire possit, ignoro. Quantum commoditatis flumina; quantum maria, quantum reducti sinus, quantum freta, quantum ingentes lacus mortalibus utilitatis apponent, qui expendere & ad calculum uocare uelit:

— Libyci uelut æquoris idem
Discere quàm multa Zephyro turbentur arene,
Aut, ubi nauigis uolentior incidit Eurys,
Nosse, quot Ionij ueniant ad littora fluctus.

Aeisor

Quod

ut siue

Hæc

Ca

Caar

Caar

Caar

Caar

Caar

Caar

Caar

Caar

Caar

Caar

Caar

Caar

Caar

Caar

Caar

Caar

Caar

Caar

Caar

Caar

Caar

Caar

Caar

Caar

Caar

Caar

Caar

Caar

Caar

Caar

Caar

Caar

Caar

Caar

Caar

Caar

Caar

Caar

id est.

Αεισιβότος dixit Pindarus: Thales *ἄσπις* omnium rerum principium collocavit: quod nos de ipso summo bono, siue omnium bonorum Oceano, intelligimus, qui verè *ἄσπις* est, & vere *ἄσπις*, id est, ut in prima lingua sonat, custodia origo. Sine igitur *ἄσπις* dicas, siue *ἴνδ-σπις*, de eodem principio agere videberis: quandoquidem ut per ipsum bonum omnia fiunt, ita omnia conseruantur, & in sua quæque essentia & statu custodiuntur. Orphici ergo, & quotquot ex eisdem fontibus biberunt, *ἵπ-δοσι*, siue Aquam, principium omnium dixerunt; symbolo tribuentes, quod ei quod significaretur, conueniret. Ut enim boni est, ex alto ad omnia descendere, & ex infimo loco omnia sursum educere, & generatim se omnibus communicare: ita inter elementa, aqua ex alto descendit, & rursus per halitus attollitur, & congelata flumina effundit, atque omnibus sese largissimè communicat, & animalibus, & plantarum omni generi suppeditans alimenta: nec his tantum, sed ipsis etiam elementis, dum crassescens terra fit, rarefscens aër, & in maiorem subtilitatè attenuata transit in ignem. Cum citra alimèta animalia nulla viuere possint, omneque alimenti genus aquæ debeat: cum nec herbæ, nec radices, nec caules, nec arbores, nec arborum fructus, nec seminum aliquod genus citra aquam crescere possit aut nutrir: necessariò colligimus, omnibus se aquam communicare, & citra eius custodiam nihil conseruari aliq̄ue posse. Quòd autem *ἄσπις* pro aqua, ipsius summi boni tessera, apud maiores etiam nostros in vsu fuerit, certissimum capias argumentum ex voce *ἄσπις*, quo vas notatur quo aqua hauritur. Hinc apud Græcos non *ἄσπις* tantum, sed *ἄσπις* etiam & *ἄσπις* nomen sortitur, ceu *ἄσπις*, id est, aquam tenens, diceretur: quia scapha in aquis & se teneat & vectores: & generatim omnia quæ per aquas portantur. Macrobius & alij non pauci docent, Acheloi nomen generatim pro quavis aqua poni: at cur id fiat, non assequuntur. Seruius Oceani & Tethyos filium facit. Etymologiarum scriptor pro quavis aqua nomen vsurpari annotauit: verum causam vocis non adiecit. Nobis *ἄσπις* significat altum aquæ caput, siue excelsum aquarum principem. Quemadmodum ergo Bacchus pro vino, ita Achelous pro aqua dicitur, deo præfide, pro eo cui præfidet, collocato. Flumen itaque Ætoliam & Acarnaniam dirimens Acheloi nomen accepit, non à ficticio rege, vti plurimi comminiscuntur, sed ab eo quòd princeps esset fluminum illius terrarum tractus, & idcirco à priscis Cimmericis ita vocatus. Hinc illud Virgilij intelligitur,

Poculaq̄, inuentis Acheloiã miscuit vndis.

Nec aliò fabula de cornu eius spectat, quàm vt intelligamus, aquæ beneficio & irrigatione magnam fructuum copiam è terra provenire. Sed hac de re alibi plura. Iam & *ἄσπις* longum multis riuus apud nos nomen est, propter rectum & apertum fluxum qui nobis hac littera notatur. Atqui riuus quòd, rogo, properant? ad originem nimirum suam in qua cuique bene est; quæque omnibus bonum affert. Cum ergo riuus *ἄσπις* vocetur, non mirum *ἄσπις* dici id quòd *ἄσπις* contendit, ex litteræ C natura. Iam Oceanus quem omnium deorum patrem fecit Homerus, nedum ceterarum aquarum, eodem modo littora vndique ex alto ferit quo lingua dentium radices in pronunciando. Rursus igitur fluxus ad omnem partem se pressissimè applicans, bene per A & C exprimitur: quæ ratio vt in summo bono primùm, ita sub cælo in aqua suam tuebitur veritatè, quoad corpora & elementa permittunt progressum. Quòd si Aristoteles hæc intellexisset, non tam crassè Thaletis sententiam fuisset interpretatus; qui eodem quo Homerus modo audiendus. Ex hac contemplatione illud intelligi posset, *Separauitq̄, Deus aquas ab aquis.* quod aliàs fortassis explicabo. Hoc iterum mirum est in *ἄσπις*, quòd & alteram includat rationem, quam sic expositam cernes: *ἄσπις*-it, idem est ac si dicas, si haberem, quòd proprium eius est qui vehementer desiderat. Quòd si circulare ex *at* & *ta* vocabulum fiat, Acca Laurentia nominis sui originè agnoscat; quæ qualis fuerit, frustra Latinos interrogas, apud quos ridicula sunt quædam, quædam sacrilega de huius numine conficta; quæ Macrobius adducit. Constat Laurentia Iouis festum fuisse, & in eo diis Manibus in velabro sacrificari solere: præterea de veterum relatu accepimus, cum Hercule eam coisisset. Quis Hercules sit, modò sæpius indicatum; cui quid rei fuerit cum Acca, is clarè cernet qui norit hac voce medicinam mali denotari. Quàdo verò Acca habuit rem cum Hercule? Tum cum in templo Olympico clauæ crucis inniteretur, finem facturus omnium veterum cærimoniarum, quarum ambagibus obscurissimis vera religio, & religionis absoluta

ἄσπις.
ἄσπις, ἄσπις,
ἄσπις, ἄσπις.

Achelous.

ἄσπις longum
mirum riuus
ἄσπις nomen
est.

ἄσπις.

Acca Lau-
rentia.

Laurentia.

Hercules cū
Acca coisit.

absoluta perfectio designabatur. *Lauer* nobis idem est, quòd obliquis cursibus ventos *Lauer* in mari aut maiore flumine capto; à *Laf-tua*; quòd est remissioni cursus & pugno: formula compositionis eadem, quæ annotata est à nobis in *ἄσπις* pro *ἄσπις* autem. Prisci homines lubenter symbola ab aquis & mari ad religionem transfulerunt. Hinc nomen *ἄσπις* apud nostrates, pro primo homine; hinc *Seruius* pro creatore; hinc *Vater* pro Deo patre. Nam veteres in hoc vitæ Oceano numquam directè & secundis ventis ad felicitatis portum ferebantur: sed obliquis flexibus, atque iis infinitis, omnibus tamen per ambages eodem tendentibus. Aliis ritibus Iudæi, aliis Cimbri, alij alij, velut obliquis cursibus, vtuebantur, quo tandem per multos *inæandros* ad veram religionis metam deueherentur: Nec quisquam erat, qui recto & explicato orationis filo, Christi in cruce mortem aperiret: sed omnes, quotquot de ea, diuino instinctu, vel apud Hebræos sunt vaticinati, vel apud Ianigenas, vel fabulis veritatem occultauerunt, vel obscuris & intricatis ambagibus, quæ vera hominis salus esset, coniectandum potius, quàm intelligendum, dederunt. Huius obliquitatis non ante finis erat futurus, quàm is veniret, qui hos plus quàm Gordios nodos dissolueret; & quid iis vates inuoluissent, aperiret. Christi ergo pretiosissima mors ob eam causam Acca dicta est, quòd omnem mali vim in nobis curatura esset; Laurentia verò, quòd obliquis huius vitæ cursibus & doctrinæ allegoricæ finem esset impositura: *Lauer*-ent enim finem notat omnis illius discursus quo ventos captamus. Hæc autem mors cum Hercule concubuit in aperto quidem cæli templo, verum ita occultè, vt deitas apud vulgus lateret. Plutarchus in problematis duas Accas Laurentias facit; & alteri in Aprilis sacrificari solere asserit: quòd equidem nec apud Latinos inuenio, nec vnde acceperit, coniectare possum. Nec illud satis perspicuo, quòd dictum à Macrobio sit, decimo Calendas Ianuarias celebrari Laurentalia; cum ea sextæ diei tribuat Varro. Magnam in fastis *ἄσπις* varietatem super Saturnalibus fuisse, satis à Macrobio indicatum; de quibus quòd antiquissimis placuisse cerno, id puto verissimum. Nonius itaque Atellanarum scriptor, & post hunc Mummus, septem dies Saturnalibus tribuerunt; ad quorum supputationem referendum, quòd à Varrone dictum, sexto Saturnaliorum die Ioui Laurentalia celebrari. Quid quòd post etiam, Macrobio teste, ad septem dies discursus publicus, & læticia religionis extendebatur, adiectis Sigillariorum festis. Quamobrem vtut mensè diuersis temporibus Romani fuerint partiti: illud perspicuum; & olim, & post, Macrobij adhuc ætate septem dies festos Saturnalibus dedicatos fuisse, & in iis vltimum propriè Saturni nomine fuisse insignitum, vt & sabbatum esset, quòd Saturno dedicatur, & æternam tranquillitatem meritis sextæ diei succedentem denotaret. Sextus igitur dies Acca sacer, quia sexto die, & sexta eius diei hora, Christus cruci erat affigendus, & curationem omnis mali exorsurus, quam nona hora absolueret. Præter autem ceterorum parentaliorum ritum, quæ atra die peragi Pontificum decretis vetitum erat; festus hic dies Atra dicebatur, quòd in Varrone lectum, perpetam correctum esse à M. Vertranio Mauro arbitramur. Credimus enim nec à M. Varrone, nec à quopiam alio intellectum, cur Atra diceretur; non magis sanè, quàm cur eodem die Diis manibus seruilibus facerent Sacerdotes; quòd tamen posterius tanta constantia in omnibus exemplaribus legitur, vt ne auderet quidem Maurus vocem Seruilibus eliminare, tametsi eam intelligere nequirit. Nos vetere lectione salua, & Atram diem dicimus, & Manes seruales vocamus; & non solum in his sacris Iouis fuisse mentionem, quem aliis atris diebus nominare nefas ducebant; sed totum etiam sacrificium ad Iouem patrem dicimus pertinere; cui filius Christus oblatum est, ad expiandos hominum animos, qui seruitute perpetua ipsi Malo erant adstricti. Diis autem manibus seruilibus faciebant sacerdotes, propterea quòd omnes omnium hominum manes in Cæcodaemonis vinculis tantisper essent detinendi; donec ab Acca Laurentia liberarentur. Quàm verò Atra hæc dies fuerit; ex Evangelio notum; è quo tenebras per vniuersam terram medio die factas docemur. Porò optimè in Velabro sacrificium hoc peragebatur: vt Velabri & nomine & vltu moneremur, ad id sacra hæc fieri, quo cæcumen & sordes omnes ex hominum animis perinde collerentur, atque per hanc lacunam vrbis sordes effluebant. Velabrum enim dicitur à *ἄσπις* huius quo cæcena & fœda aqua denotatur: qua in voce mirum non est uti diphthongum in aliam siue vocalem siue diphthongum esse mutatam, eo quòd illa

Christi in cruce mortem nec
mo Iudæorum,
Cimbrorum,
aut aliorum
ratio & explicato
oracionis
filo aperuit.

Acca et Laurentia dicta est mors Christi.

Saturnalia.

Sigillariorum festis.

Saturni dies festus Sabbatum est.
Acca sextus dies sacer.

Atra dies mortis Christi.

Seruiles Manes.

Laurentalis Iouis celebrata.

Diis manibus seruilibus in Velabro sacrificium peragendum.

Velabrum.

Larini non ferè vterentur. Nunc itaque scimus linguæ Cimmeriæ beneficio, cuius vñs in Italia fuit antiquissimus, quæ sit Acca, cur dicta Laurentia, cur sexto die culta, cur Atra eius dies, cur item Ioui Laurentalia celebrarentur, tum qua de causa diis Manibus servilibus in Velabro sacrificium peragi diceretur. Quod si Accam Venerem vocem, nihil peccauero: quoniam & dies Veneris, dies Accæ esset; & quia omnis hominum in Tartareum cœnum demerforum venustas soli Accæ Laurentiæ debeatur. Acceperant fortasse Romani à maioribus obscuram aliquam opinionem, Accam Laurentiam ad Venerem spectare: quod cum non intelligerent, prolapsi sunt in fabulas de scorto, quod scorta Veneris propria esse existimarent. Sed quid sibi vult, quod Romuli nutrix fuisse dicatur? Id secuta sæcula apertum fecerunt; dum Romani non solum mortis Christi verbo sunt nutriti, & refocillati, sed eò etiam dignitatis in religione ascendunt, vt ceteræ Christianorù diceces ad Romanâ, tamquã ad caput, referrentur. Meritò itaq. Venus Romanorum maioribus semper fauisse dicitur; meritò Acca Laurentia Romulum nutrix: tum quia Deus populum Romanum perpetuò seruaui, & euexit; vt sub eius imperio mundus diuino diuini verbi nectare recrearetur; tum quia Roma ex mortis Christi prædicatione præcipuum suum robur & æternitatem esset habitura: quæ cum se ita habere clarè videamus; quid ni Accam Laurentiam Romuli nutrix vocemus, è qua Romulidas omne lac, & omne roboris & durationis suæ nutrimentù & iam olim luxisse, & hæcenus sugere videmus. Eodè & Lupa signù Hieroglyphicù spectat. Sic enim Acca vocabatur; quod per ipsam solam populis omnibus cum Deo patre pax æterna sanciretur: quod voce *Lupa*, siue vt integrè *Lut-pai* dicimus, nihil aliud significetur, quàm reddo populos contentos: quod fieri non potest, nisi pax cum Deo patre contingat. Nam à verbo *Pai*, quod est contentum reddo, fit *Pais*, quod Latinis Pax est: quoniam nullius populi votis satisfieri possit, nisi pax cum Patre nostro cælesti intercedat. Quàm hæc bene quadrant cum Hercule, Accæ amico, semper dicere solito, *Pax huic domui: &c. Pacem meam relinquo vobis, pacem meam do vobis. Quam pacem? Eam quam per Accam dedit mundo: quæ idcirco Lut-pai vocata, & fabulæ de Lupa Romuli nutrice consistat, & signo nomini ipsi proximè respondentem dedit occasionem: nec aliunde factum, vt Lupa pro scorto publico caperetur; quàm quod meretrix populum contentum reddat, totius populi, non vnus satisfaciens voluptati. Sed hæc propria erant antiquitatum Romanarù, in quibus de Euandro, de Hercule, de Caco, de Ara maxima, quæ hæcenus Romæ est, de Acca Laurentia, de Quirino, de quæ id genus ceteris, si tempus detur, ex aduersariis nostris agemus. Hic exempli duntaxat causa tractanti necessarium fuerit hæc obiter discutere, & ad scopum dirigere veritatis; partim vt cudendarum vocum ratio tradatur; partim vt omnes intelligant, quò cognitionis vsq. per has litterarù minutias adspirare possimus. *Hæc* itaq. & *Ac* eo differunt, quòd illo, dum actus habet notionem, notetur spiratio ad bonum; hoc verò ipsum bonum, à quo quia omnia pendent, *Hæc* itidem vincum notat, quòd ex bono, tanquam vñco & capite catenæ louialis omnia dependeant. Posset quisquam mortalium ingenio suo tantum valere, tantum intelligere, tantum inuestigando assequi, vt hoc artificium quòd in vocibus his, *Hæc* ac/ta deprehenditur, æquaret? Quàm verò prope naturam ipsam nomenclator sit secutus; declarat ea particula orationis quam Grammatici Interiectionem vocant. Ach enim dolentis est, ob bonum amissum, spiritu nimirum postposito, vt significetur bonum antè præteruisse, quàm toto spiritu ad ipsum ferremur. Huic si Tau nota vinculi addatur, fit verbum, quo significatur Bonum æstima: quasi quis dicat, illud tene, & tibi alliga; quod si amiseris, dolebis, & exclamabis, Ach. Iam quia hæc littera C dentium inferiorum radices vndique contingit, factum est, vt *Ces* sit optantis; ceu diceretur, in rotundo rerum cursu vellem hoc contingere. *Ces* porò idem est quod Etiam, rotundo videlicet rerum decursu adiunctum siue contingens illud, quod est modò deuolutum, quod Latini cõueniunt, pro *Ces* Quoque dicentes, tempore etiam mutato, quod frequenter in vocum imitatione neglectum videmus, vt apud Græcos in *áncos* ab *Ac*; & apud Latinos in aqua ab eodem. Hinc item fit vt *Hæc* sit angulus; quia superficies sese in angulo cõtingant. Sic & *Cem* pro Venio dicimus, ceu diceretur ipsum *Cem*, id est, rerum circuitum attingo; à quo Hebræi *cap* habent, significatu nonnihil mutato, pro Surgo. Sed in *Cap* apertissima est huius litteræ notatio, significante nimirum ipsum*

Acca, Venus.

Acca Laurentia Romuli nutrix.

Acca Lupa vocata.

Hæc Pais.

Lupa scorti publici quare dicitur.

Hæc.

Ach.

Ces.

Ces.

Ces.

Hæc.

Cap.

ipsum supremum vndique è medio eleuato, contingens ea quorum est supremum. In domo, in templo tectum supremum, in mundo cælum, in vestibus vestem supremam *cap* vocamus. Est igitur *cap* quasi coniunctum ipsi *hay*, quod est apprehendo. Sed hæc de re in Hieroglyphicis. Ex eadem littera fit *can* pro possum, & scio, quorum vtrumq. in eo consistit, vt is qui potest vel scit, id quod potest vel scit apprehendat, atque a cõte complectatur. Hinc Canis apud Latinos, à notitia, quòd ea hoc animal max. mē valeat, vt vel solo Vlyssis cane queat conuinci. Hinc *can* nobis pro poculo, quoniã pocula plurimum possint, & homines reddant omnium rerum & gnaros & potentes. *Can* verbum in præterito imperfecto facit *can*; vnde *κων* pro cane. Plato testis est Phryges olim canem eiusmodi voce nominasse; cuius testificatione fretus nihil vereor asserere, olim canem apud Cimbro *ton* fuisse nominatum, à quibus Græci *κωνες*, & Latini canis nomē retinuerunt: quarum vocum nec hi, nec illi veram rationem assignare possent. Nos hæcenus dicimus vulgato prouerbio, *Coentien oufen hont*, è quo charientismo clarū est, *Coen* olim canem denotasse. *Coen* apud nos idem est quod poteram vel sciebam; quæ vox si producat, fortem & animosum notabit. Canis autem non solum notitia plurimum valet, sed animal etiam est animosissimum. Non mirum igitur, si Canis philosophi symbolum sit, cum proprium philosophi sit, & plurimum in rerum causis cognoscendis posse, & animum habere maximum. Non leue igitur fuit Socratis iusurandū, dum per canem iurabat: & quãuis Plato fortassis huius etymologiæ esset ignarus, ductu tamen rerum & rationis eò peruenit, vt intelligeret, Remp. tum optimè habere, cum vel philosophus regnaret, vel rex philosopharetur; quod apud nos regis nomine significatur. *Coen* enim eam habet, quam dixi, interpretationem, cui *hing*, quod est omnia esse habere suspensa, adiunctum, facit *Coening*; quo nomine rex vocari non meretur, nisi rerum earum quas regit, scientia polleat, & potentia plurimum valeat, & pectus ad res gerendas habeat animosum, & talis præterea in regno suo sit, vt omnia ex ipso, non ex alio, pendeant. Hebræi Melech dicunt, quæ vox ad primam linguã vocata eum significat qui docet atque aperit hominibus ipsum *Erht* siue *Egt*; id est, legitimum quo omnia deuinciuntur. Quidquid regis est, *Melech* explicabit, si quis ab *Erht* ad *E* progrediatur, quo iustam rerum omnium vnionem denotamus. Habent Latini Regis nomē, sed vnde deriuetur, parum intelligunt. Neque enim Rex à rego fit, sed & hoc & illud Cimbricos habet natales. *Re* rationem signat; quia fluxus est ad vnum: cui contrarium *er* / vnde Erro Latinorum. Hinc *Recht* quasi *Re* *recht*. Est autem *recht* annecto & deuincio: & vt nomen quo aliquid firmiter tenetur. Et est alioquin à *Re* *re-ig*; & hinc *Recht* & *Regt*; sicut ab *Re*, *re-ig*; & hinc *eigen* / & *eegen* / & *eegt*. Vel ergo compositam vel simplicem dictionem intelligere licet, citra significationis mutationem. Quid quòd litteræ *re* & *t* adiectæ ipsi *Re* notant, per *Recht* ipsum *Re* ad omnia præ se appellat & alligari. A *Recht* fit Rex, quasi *Recht* primum nomen fuisset. A *Re* item fit *Regen*, pro eo quod est per rectum ducere: vnde Rego Latinorum. Rex itaque is erit qui omnia ratione fieri curat, & sic consistere, vt non solum eam tangant; sed cum ea etiam sint deuincta. A *Regen* fit *Regel* / quæ mensura est ad quam res quæpiam dirigitur; à quo Regula. Videmus itaque ex hac nostra lingua, non regis modò officium; sed illud etiam quòd omnia ad rectam rationem sunt dirigenda; & rectam rationem nihil aliud esse, quàm fluxum ad vnum, per R & E significatum: quarum litterarum sonus ipsarum rerum similitudinem gestat. Quis hic non obstupescat, immò quis non è mentis stupore, in quo hæcenus plerique iacuerunt, excitetur; dum tantum videt rerum vna vocula contineri? Quàm breui compendio Ethica, Oeconomica, Politica, atque aded omnem scientiarum & artium basim complexus est, qui nomen *Recht* primus inuenit? Sed dum de basi fortè loquor, in mentem venit nominis Græci, quo Rex nominatur; *βασιλευς*, Basis est populi: quo nomine indicatur, nullam humanam societatem bene fundatam & stabilitam esse, nisi ab vno capite regatur:

Ὅν ἀγαθὸν πολυποιεῖν, εἰς κοίτην ἔστω. id est, Multorum imperium prauum, rex vnus habetor.

Bas autem siue *Bas* a longa, est epitheton terræ, factum à *tre-act*, quo præbeo alimentum significatur. Vnde fit vt *Bas* non solum infimum elementum noiet, sed quemuis etiam qui nobis alimenta præbet. Sic vulgò famuli & domestici omnes herum suum

Hay.

Canis.

κων.

Coen.

Coen.

Canis, philo-

sophi symbo-

lum.

Coening.

Rex vnus

diffus.

Re.

Recht.

Recht.

Regen.

Regei.

Regel.

Regula.

βασιλευς.

Bas siue

Bas.

Basis.

λαῖος.
λαίε.

Βασίς vocant, quia videlicet omnibus suis domesticis alimenta præbeat. Iam quia terra quæ Βασίς vocatur per excellentiam, omnia sustinet atque firmat, factum, ut Βασίς pro fundamento stabilimentoque quarumvis rerum poneretur. λαῖος porro populus est, à Λαίε nostrari, vnde & λαῖος Ἑβραίων. Basileus igitur non stabilimentum tantum est, atque populi sui firmamentum, sed pastor etiam, & is cuius est offerre omnibus alimenta. Hinc bene Homerus Regem *πιμύνα λαῶν*, uti modò dixi, vocavit; hac ratione Basileos nomen, licet fortasse nesciret, interpretatus. Credo equidè à Phrygibus Ionie vicinis cum plurima alia, tum hoc etiam didicisse. Quòd si Basileus est qui non solù populum confirmat, sed etiam alit, quid de illo dicendum quem per duo pugnancia vocabula poetæ *δημόβορον βασιλέα* vocavit? O quàm prouidus fuit rerum omnium nomenclator! qui veritus, ne populus à Rege deoraretur, illud cognomen Regi dedit, quo moneretur, ut populum pasceret. Sint igitur Reges populorum pastores, non demoueri, si Basilees dici velint: semper item se, & sua, atque omnes, & omnia omnium ad rationem dirigant, & in ratione cõtineant, si Reges, ut dicuntur, ita esse cupiant. Porro Coningi dici non merentur, nisi plus ceteris & sciant, & possint, & animosè gerant, atque tales se præstent, ut ex ipsi omnia pendeant: quæ quatuor diuina dona ad Cimbricum regis nomen implendum requiruntur. Sed quia à Βασίς sumus prolapsi, addamus & illud Βασίς pro infimo etiam dici, quod à Germanis Franco-Romani, & Itali, & Hispani Germanifantes retinuerunt. Hinc Bassus apud Musicos pro infima voce, in qua quodammodo basis est ipsius cantus. Vidimus obiter quid sit Basis, & vnde dicatur, quod hæcenus neminè puto animaduertisse. Terra itaque prima omnium basis, quia omnibus suppeditat alimenta: hinc ad sustentaculum transit, quia omnia tellus sustinet: inde rursus ad infimum, eo quòd elementum omnia alens & sustinens sit infimum. Habemus nunc explicatas rationes, ob quas Canis apud Græcos & Latinos nomè sit adeptus, & qua de causa tessera sit philosophorum, nimirum, quia notitiam optimam habeat, & ignorantiam summè oderit: quod satis declarat, dum eundem, cum ignotus est, latratibus & moribus inuadit; & post, cum innotuerit, adulatione demulcet. Non enim hominè oderat, sed ignorantiam, qua depulsa, odium cessat. Ex hoc liquet, quid sibi fabula vellet, qua fertur, à cane Cyrum maximum Persarum regem fuisse enutritum: haud aliud nimirum, quàm Cyrum omnibus regis dotibus fuisse præditum, quæ canis symbolo denotantur. Canis enim ab eo quòd notitiæ sit excellentis, nomen habet, & *τοιολίμ* dictus est, quòd non tantum notitiã habeat, sed quòd potèis etiam animal sit, & animosum: quas virtutes in regibus esse debere, Cimbrico nomine docemur. Hinc Anubis capite canino pingebatur, qui in Hieroglyphicis tesseram gerebat eius qui nobis iter ad custodiam & tutelam nostri demonstrat, quem Hermanubin etiam vocarunt. Plutarchus hac de re ita: *ὁ δὲ ἀναβαίνων τὰ θεῖα καὶ τῶν ἀνω φερομένων ἀναβίς λόγος, ἐστὶ δὲ οὗτος καὶ ἐρμάνυβις ὀνομαζέσθαι*. id est, Ratio atque sermo nobis caelestia & superiorum lationes declarans, Anubis est, qui & Hermanubis vocatur. Credidit fortasse ab ἀνώ, quod sursum notat, vocatum Anubin. Priscas, apud Ægyptios sacerdotes, voces Phrygias fuisse, fabula de *Βετ* ostendit. *Βετ* siue *αν* nobis est nota cuiusvis ad anteriora progressus, ut ostensum est. Hic itaque pro *Ad* ponitur. Quocirca Anubis integrè diceretur *Αν-ἦν-ῶϊς*, id est, ad custodiam monstro. *ἦν* siue *ἦν* custodia. *ῶϊς* demonstro. Anubis igitur canis caput habet; ut moneat, neminem, nisi sagacem, iter ad custodiam posse monstrare, & de nomine Canis neminem rectè hociter docere, nisi quod docet, ipse prius norit. Demõstrat præterea eum qui docet, animosum esse debere, & audacter latrare contra ignorantes. Canem autem solum doctoris esse, non de vetusto tantum nomine, sed etiam ex *Ελαία* discas, apud quem dicit Dominus: *Speculatores eius cæci omnes, nescierunt uerbi, canes muti non valentes latrare, videntes vana, dormientes & amantes somnia: Et canes impudentissimi nescierunt saturitatem; ipsi pastores ignorauerunt intelligentiam.* Hic videmus, populi siue pastores, siue doctores, siue Episcopos, canes vocari: quoniam ipsorum sit tum scire & videre quid in omnibus fieri oporteat, tum alta voce & magno animo docere veritatem, & lupos omnes à grege, quem custodiendum acceperunt, arcere. Accusat ergo eos Deus, quòd non solum non doceant, & latent contra ignorantes, sed ne ipsi quidem videant, & sciant veritatem. Tum etiam tantum abesse, ut gregem pascentem contra lupos custodiant, ut ipsimet perpetuò prædis inhiant, avaricia nūquam satianda.

Regis veri
quatuor di-
uina dona in
nomine Cim-
brico Coning

Bassus.

Canis, tessera
philosophorū.

Cyrus Persa-
rum rex qua-
re à cane enu-
tritus dictus
est.

Anubis qua-
re depictus
capite canino.

Hermanubis.

Βετ.
ἦν.
ῶϊς.

Anubis unde
dictus.

Canis, sym-
bolum docto-
rum, pastorū,
populi, & epi-
scoporū.

satianda. Non habere itaque eos quæ in bono cane laudanda sunt, sed ea quæ in hoc animali sunt vituperanda, voracitatè scilicet, & impudentiam, & pro vigilia altò soporem. Videtur apud Hebræos etiam Cimbricum Canis nomen restare *אנבים* quo significatur notitiæ amicus, aded ut parum absit à philosophi notione, cum idem esse videatur amicus notitiæ, & amicus sapientiæ. Nil autem miri, Nun esse exemptum ab Hebræis, utpote trium litterarum, quàm veræ rationis, amantioribus. Ex his itaque & Anubis interpretatione liquet, custodiæ doctoribus Anubin præsidere: cui si Heimæ nomen præponas, idem fuerit ac si diceretur, publicus monitor ad custodiam iter monstrans. Miror Pierium pro impudente hominem canino capite pinxisse; cum Anubis sic pingeretur, non pro impudente, sed, uti dico, pro numine custodiam tutelamque homini demonstrante: tum quia Canis custos, & nomine suo scientiam indicat, tum quòd contra veritatis & sapientiæ desertores non dentes modò, sed animum etiam & latratum habere oporteat. Præterea custodiæ doctorem sagacem decet esse, partim in rerum causis inueniendis & explicandis, partim in discipulorum ingeniis agnoscendis atque tractandis, tum etiam vigilem, ne quis error, ne quod peccatum, ne qua fraus irrepat. Quamobrem in sacris Isis Anubis præcedebat, uti doctor & præmonstrator tutelæ omnium, cuius ritus causam nequicquam ab aliis interrogas. Quod verò custodiam potissimum doceret; palmæ ramo & caduceo ostendebat, quorum hoc læua, illum dextra portabat, indicium se pacem demonstrare & victoriam: pacem quidem cum patre caelesti, victoriam verò aduersus draconem & mortem, quibus rebus tota humani generis tutela continetur. Ed enim omnis religio, omnes ritus, omnes carimonie spectant, ut discamus, qua via, quo deprecatore, quo medio pax nobis cum æterno patre sit concilianda, & victoria aduersus cacodæmonis & carnis insultu consequenda, quo ab interitu æterno custodiamur. Liquet itaque vocem hanc primùm & propriè Christo conuenire, qui nos ducit ad Isidem, ipsius Patris sapientiam & veritatem, per quam ad patrem venies, quem *Θεὸς Βετ* id est, Dominum nostrum vocamus, à quo corruptum Osiridis nomen apud Ægyptios remansit. Sed de his plura in Hieroglyphicis. Vide quàm philosophum me reddiderit vetus canis apud Phryges nomen; à Platone commemoratum illud quidem, sed minimè ad originem suam reductum. *Can* igitur siue *Αν* idem est quod possum & nosco. Nunc quid summa nostra potestas nobis, quid summa notitiæ præstat? Id si scire velis, conuerte vocem, quæ *Αν* siue *Αν* facit, quod significat appropinquo. Sed quid est, cui summa mentis potestate & summa notitiæ euadimus propinquo? Ipsum illud, quòd omnia desiderio supremo feruntur, ipsum videlicet bonum, quod nobis *Βετ* dicitur, à *Βοτ* qua voce Deum vocamus, quia bonum à Deo descendit, & ad Deum deducit, dum de Cimbrica nominis deriuatione cogitamus. De hac potestate, qua Deo propinqui euadimus, locutus est ille qui dixit: Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri. Per notitiam item sic Deo appropinquamus, ut in eo cognoscendo vita æterna & summa felicitas consistat. Optimè igitur *Can* & *Αν* voces hanc habent conuersionem, ut prorsus utilitatem versa proponat. Ab hoc vocabulo *Can* Latini retinuerunt Vulcani nomen. Idem enim est *Βυλ-ραν* siue *Βολ-ραν* quod plenum scientia & potestate: quæ vis à Deo filio, qui patris sapientia est & potestas, ad omnes creaturas descendit. Hinc quia inter corpora maxima vis est ipsius ignis, factum ut ignis Vulcanus vocaretur. Calore enim ignis omnia & fabricantur & viuunt. Calor igitur ille caelestis verè est Vulcanus: verum dum in corpora & elementa frigida decedit, claudus efficitur. Quia autem caloris huius beneficio ferimur & eleuamur, *Βετ* siue *Βετ* vocatur, id est, eleuans celeriter, vel eleuationis celeritas; vnde Græci retinuerunt *Βετ*. Huic uxorem dant Venerem; quia caloris vitalis effectus est pulcritudo. Quòd si Deo vox applicetur, vim eius opificem notabit, atque inde per ordines superiores ad inferiores descendit, omnibus notitiæ & potestatis particulas distribuens, quas venustas pro sua cuiusque portione comitatur. Vulcani igitur proprium est, scire & posse, qua de causa faber vocatur, & cui maximè affulserit, ei plurimum notitiæ potestatisque ad faciendum agendumque largietur.

Anubis in sa-
cris Isis præ-
cedere solet.

Osiri.

Can siue
Αν.
Αν siue
Αν.

Βοτ.
Βοτ.

Vulcanus.

Βετ.

PERGAMVS nunc ad D, quæ medium sonum facit inter T & Th, de quibus Terentiani versus repetantur:

*At portio dentes quoties suprema lingue
 Pulsaverit imos, modicęque summos,
 Tunc D sonitum perficit, explicatque vocem.
 T qua superis dentibus intima est origo,
 Summa satis est ad sonitum ferire lingua.*

*D littera sym-
 bolica signifi-
 catio.*

Plato huic litteræ vincendi ligandique vim assignavit, fortasse non alia ratione, quàm quòd prima esset in *Δειψός*. Nam quod de vi innixus & compressione dicit, non admodum mihi probatur. Hebraei linguæ litteras dicunt, quàm aptè, ipsi viderint. Suspicio sanè Platonem apud Ægyptios sacerdotes de mysteriis Tau leuem accepisse audicionem, qua ligandi ratio fuerit indicata. Nos Terentianum & Martianum Capellam laudamus, qui linguæ ad dentes appulsi has litteras formant. Dentes autem apud vetustissimos hominibus dati dicebantur, quo iis lingua coërceretur. Hinc Homero frequens *ἔπρος δδόντων*. Cum igitur in harum pronuntiatione linguæ extremitas dentibus, quibus sonus eius ligatur, impellitur & coërcetur eorum illusione; fit vt sonus earum ad vinculi vim exprimendum commodus videretur. Hinc *Ταυ* funis nobis vocatur; & *Ταντ* dentes, quia sermonis progressum per *Αη* notatum dentes coërcent; vnde dens Latinorum. *Τε* apud nos, ad, & in, significat; quia lingua ad dentes appellitur. Sic, *Τε Λουαν*, id est, ad Louanium, vel in Louanio: *Τε δουα* / *τε γαεν* / idem quod ad faciendum, ad eundem. *Το* item & *Τοτ* / ad etiam & vsque notant, eadem ratione, quòd lingua ad dentes vsque se extendat. Quia autem dentibus clauditur, *Το* etiam clausum apud nos signat. A *Το* pro ad, fit *Τοε* pro ago, quia quicquid agitur, ad aliquid refertur, tamquam suum finem: & quia in *Το* / *Τ* coniungitur ipsi *Ο*, indicatur; omnia quæ facimus, ad æternum finem esse destinanda: quoniam æternitas rotunditate eius notetur. Artificium vocis minimè negligendum; à quo alix linguæ longè recesserunt. *Ται* significat id quod lentum est, & difficile ad rumpendum; quæ natura vinculis apta est. *Τοοτ* est mors, quia nos æternitati alligat. *Τοεν* est frenum, in quo aperta ligandi vis cernitur. *Ταν* est domitum, cui opponitur *Ματ* / pro indomito; sicut illi *Μαετ* pro animo, quòd animus freno maximè aduersetur: & quia animo indomito, in quo superbia est, in omnes necessitates & molestias incidimus; factum est, vt *Μαετ* pro molestia, dum nomen est, ponatur; dum verbum est, idem significet quod necesse est. Nusquam nomeplator à religione nostra aberrat: semper plus habet in recessu, quàm prima fronte promittat. Quod si rectè consideres, à freni nomine, per conuersionem, animi nomen fieri; quia animus freno sit contrarius: intelliges, qua de causa animus noster figura equi in hieroglyphicis signetur: qua de re in Veneticis, quo loco Diomedis equos ad significationem deduco. A *Μαετ* Græci *θυμός* fecerunt, conuersione litterarum, & aspirata pro tenui admissa. Huc spectat Anubis hieroglyphicum signum, in quo tria capita, canis, hominis & equi, significant, doctorem debere non solum scientiam habere, sed animum etiam. Facies igitur media Selenica est, & barbata, Doctoris symbolum gerens, quæ media ponitur, vt in animo & noticia humana ratio in medio contineat omnia, & id faciat quod homo Cimbrico suo nomine facere iubetur: *Μενσχ* enim dicitur à *Μεν-σχ* / quo signatur, ducit seipsum. Quia igitur noticia & animus ratione in medio continentur; caput hominis inter equum & canem medium locum fortitur. Quæ à Plutarcho de horizonte & duobus hemispheriis dicuntur, vana sunt, & nihil ad Anubin. Ducamus itaque diligenter hunc equum & canem, ad illum ipsum, cui per notitiam & potestatem euadimus propinqui. Triceps sanè hæc imago cum propria sit eius qui docet; tum etiam cuiusvis hominis rectæ rationi potest accommodari: eo quòd recta ratio Doctoris officio in homine fungatur. Equus ergo animi tesseram gerit, qui *Μαετ* nobis dicitur, à *Ματ* quod indomitum signat. *Τοεν* contrarium, frenum animi notat; à *Ταν* / quod est domitum: atque adeò à *Ταν* / Domo Latini seruant, licet ad *Τοεν* propius accedat. Græci à *Ταν* *δαμῶν*, & *δαμῶν*, & à *Ταν* / quod idem est, *δαμῶν* per metathesim retinuerunt: quas voces è Cimbrica lingua ad ipsos venire, quamuis conuersio nobis peculiaris non clarissimè doceret atque demonstraret: de vocum tamen nostrarum breuitate & simplicitate satis perspicuum esset, primogenium ius penes Cimbro fuisse: quandoquidem naturæ aptius sit paucis mediis, quàm multis, ad eundem finem peruenire. Nec est alienum ab huius litteræ natura, quòd *Τ* articu-

*Ταντ.
 Ταντ.
 Ταντ.
 Τε.*

*Το.
 Τοτ.
 Τοε.*

*Ται.
 Τοοτ.
 Τοεν.
 Τοαν.
 Μαετ.
 Μαοτ.*

θυμός.

Anubis hieroglyphicum signum.

Μενσχ.

*Domo.
 δαμῶν.
 δαμῶν.
 δαμῶν.*

articulum *Τετ* finiat; propterea quòd veluti dentes linguam reprimunt, ita hæc littera spiritum vagum continet, atque ad certam rem coërcet. Vim autem maximam in hoc elemento esse, ipsius linguæ vsus declarat, dum breuitatis, quam vbique quærimus, gratia, articulus cum eo cui audientis mentem adstringit, in vnam coit vocem. Tum enim reiectis *Η* & *Ε*, solum *Τ* relinquitur, quasi satis per se vitium habes, vt intelligentiam ad vnam rem coërcet. Exempli gratia: pro *Ηετ Ηοοτ* dicimus *Ηοοτ* / quo ipsum caput notatur; qua voce sacerdotes Ægyptij Mercurium vocabant: quoniam nihil aliud Hermæ *Hermæ* apud prisicos Cimbro erant, quàm quadratæ pilæ, quibus supernè caput imponebatur; quarum vsus Hipparchus primus, si Platoni credimus, Atheniensibus ostendit. Plurimis enim id genus columnis, tum in vrbe, tum agris, collocatis, sententias graues inscripsit, quibus homines ad probitatem sapientiamque excitaret. Quòd autem quidam *Σοτ*, quidam *Σοτ* scribunt, inde factum, quòd capitis diuersa nomina sint, *Ηετ* / *Ηοοτ* / *Ηοοτ*; *Ηετ* quorum primùm ab imperio & calore animalium spirituum deductum; alterum ab *Ηοο*, quod altum est, cui Tau adiicitur, quòd caput nos alliget altissimo; tertium est ab *Ηοε* / quod idem est cum *Ηοι*, id est, custodio & defendo: propterea quòd caput prudentia sua totum hominem tueatur. Diphthongus autem *ue* à Græcis transponitur, vt sit *eu*. qua de re prius. Hinc *Ηετ* pro *Ηοοτ*, quo Campani Brabantij ferè nomine caput appellant. Siue igitur *Σοτ*, siue *Σοτ* dicatur, parum interest, vtrumque certè nomen ipsum caput significat. Nec mirum, multa nomina capiti dari, cum multæ sint eius dignitates. Est igitur & quartum nomen *Ηοοστ* / quo non pauci vtuntur, quòd compositum est ex *Ηοο* & *Ηετ* / quorum illud altum notat, hoc idem est quod eleuat. qua nominis ratione monemur, nos semper à capite nostro ad suprema ferri debere. Hinc Theutates, apud Gallos & Germanos, Mercurius vocatus; quod nihil aliud est, quàm caput habens: *Ηετ* enim idem quod habet. Nam præter caput Hermis nulla membra erant, exceptis Ithyphallis. Sed de his alibi. Quoniam porò *D* & *T* vincendi officio funguntur, fit vt frequèter à nostratibus eximantur, ceu satis litteræ citra vinculum cohæreret. Sic ex *Water* & *Wader*, quod idem est, *Wæe* facimus; atque inde, si lubet, syllabas duas in vnam contrahimus. Sic ex *moeter*, *moer*; ex *hæoeter*, *hæoer*; & similia è similibus formamus. Latini, dum duæ vocales nimis huiusmodi coitu viderentur cohære, *D* sæpius interposuerunt, vt ex *Re-eo* fecerunt *Redeo*, ex *Re-amo* *Redamo*, ex *Re-emo* *Redimo*, à *Re-ago* *Redigo*, & similia è similibus. Plauto frequens est eadem euphoniae ambitio in diuersis vocabulis, quorum prius in vocalem desinit, & postterius à vocali sumit exordium. Sic in *Afinariæ* actu primo. *Argyrippus. Solus solitudine ego te. d. atque ab egestate abfui.* In eadem fabula: *Me. d. amantem dixit*, pro *me amantem*. Idem in *Epidico*, *Hæc ædopol remorata me. d. est.* quibus plurima apud hunc auctore leges similia, in quibus *D* vincit vocales, aut potius coërcet, ne concurrant. Verum enim uerò quidquid huius sit, id saltem constat, in Tau nomeplatore nostrum seruasse, vt eo in vocabulis vincendis & iusto sine claudendis vreretur; quod tam frequenter in variis vocibus licet videre, vt superuacaneum videatur hac de re plus funderè verborum: & erit alioqui in signo signorum supremo in Hieroglyphicis accuratè rursus de Tau agendum. Quamobrem exempla plura hoc loco non putauit recensenda, ne, dum quàm possum celerrimo curriculo ad metam Hermathenæ propero, inutilis me prolixitas demoretur.

S VCCEDAT *F*, de cuius ferina pronuntiatione quæ scripta sunt, Romanis reliquamus; quos in loquendo durius os, quàm nostrates habuisse, vel ex huius folius litteræ sono coniectes, qui nobis minimè talis est, qualis apud ipsos habebatur. Suauis enim spiritu effatur, labro superiore leuiter ad inferius depresso, & inferiore interius ad superiores dentes retrahito. Huius litteræ magna cognatio est cum *V* consonante, nec cum ea simplice solum, sed cum ea etiam quæ duplex vocatur, & duplicis *V* figura pingitur. Apud Græcos eius loco *Φ* habetur, quod duriusculum est. Lenissimum est *V* simplex consonans, deinde idem duplicatum, tertium locum habet *F*, quartum *Φ*. Habet item hæc littera nonnihil cognationis cum *P*, sicut & *V* consonans. Allemani frequenter quo loco nos *P* efferimus, post *P* litteram *F* ponunt, pro *Peil* *Peil* / pro *Peper* *Peffer* / pro *Pfal* *Pfal* / pro *Pert* *Pert* / pro *Pant* *Pant* / pro *Paff* *Paff* / & similiter alia multa permutant. Ex vicinia hæc factum, vt ex *Puer*, quod est porto, Latini faciant *Fero*, pro *Fero*.

Hermæ.

*Ηετ.
 Ηοοτ.
 Ηοοτ.
 Ηοο.
 Ηοε.*

Σοτ siue Σοτ.

Ηοοστ.

*Theutates
 Mercurius
 vocatus.*

*D littera a-
 pud Latinos
 Anubis voca-
 bilis sæpe in-
 terponitur
 euphoniae
 causa.*

*F littera sym-
 bolica signifi-
 catio.*

*Ηετ.
 Fero.*

faem.
Fama.
Fama.

Wal. Laf.
Fal.
Wal.
Fael.
Fals.
Falsen.
Fallo.
Falla.
Wal.
Wal.
Wal.
Wal.
Wal.

Vol.
Volo.
Voluntas.
Voluntas.
Vol.

Wiel.

Wij.
Wij.
Wij.

Ief.

Fel.
Fel.
Felles.
Felles.

Lief.

Philos.
Fiel.

Vilis.
Wvil.

For.
Fari.

Fatum.

diphthongo, qua carent, posteriore vocali relicta. Nomenclator cognationem hanc secutus est in deriuandis vocabulis; vt dum ex *Wuer* facit *Wert* pro equo, vbi V in P mutauit; cui Germani F addunt, vt mixtum quid audiatur. Idem in *Farm* F fecit ex W. Est enim *faem*, *wai-hem*, id est, venti vox, vnde *Fama*, & *φῆμι*, cū tota propagine. Hinc fit vt varius huius consonantis vsus habeatur. In fine V consonans, siue simplex, siue duplex crebro transit in F; vt è *lieue* *lief*/ *hoene* *hoef*/ *roouen* *roof*/ *leuen* *lef*. In conuersione nonnuquam ex w fit f, vt ex *waf*, quo vehementia notatur, *laf*, quod in conuertendo nobis in V consonans transit. Ex *laf* enim quo imbecille denotatur, fit *fal*, pro *cado*, quod nos *bas* dicimus: Casus enim sequitur imbecillitatem & impotentiam. A *fal* fit *fael* pro erro, quod est cadere de recta ratione. Ex eodem *fal* fit *fals*, pro mendaci & impostore; & *falsen*, pro corrumpere per fraudem. Ex hoc fonte *Fallo* & *σαλλω* cum tota sobole deriuantur. Radix igitur in eiusmodi examinanda, quæ est *waf*, quo latitudo roboris notatur; quasi dicas, late patens ad omnia. Hinc *wal* in aqua bullio, *walt* magnum robur, *wal* agger hostibus oppositus. Ex *wal*, *wel*, & apud quosdam *wael*, pro bene & bono; quoniam quæ bene habent, sint valida. Ex *wel* fit *wil*, pro volo; quia omnes id volunt quo bene habeant, quodque ipsis bonum sit. Proprium enim voluntatis, scopū ipsum bonum esse, non minus nomenclator, quam Aristoteles perspexit. *Wif* in præterito imperfecto habet *wof*; vnde Latinorum *Volo* & *Voluntas*, Græcorum *βούλωμι*. A *willen* infinitiuo habent *Velle*, & *Vellem*. A *wil* fit *wijl*, pro temporis duratione, ad quam omnium prona est voluntas; quamuis hoc à *wij* deduci queat, quod est, late longè que transit. Sed conueniunt duæ rationes ad eandem vocem non infrequenter, & id quidem non citra artificis maximam laudem. Vt in *wiel* quoque pro alto aquarum gurgite, causa significationis ex *wel* siue *waf*, pro bullio, capi potest; eo quod gurgites ebullire videantur, & in vortices conuolui. Eadem rursus vox composita videtur ex *wij*, pro late longè que, & *hel* alto; quæ compositio gurgitis definitionem comprehendit, & hoc simul ostendit, *hel*, perinde atque altum apud Latinos, ad profundum etiam pertinere; de quo mox amplius. Ex *wel* pro bene, & iterum pro bullio, fit conuersio ad *ief*, w in f mutato, quod est viuo. Vita enim perpetua quædam est humorum bullitio, calori debita, sed eatalis, vt bene habeat, beneque corpus & membra omnia disponat.

Iam præter boni bullitionis que rationem, accedit alia, non ex conuersione, sed de compositione rei naturam declarans. *Lee-hesenim* *Ief* facit, quod est, membra leuo; vitæ enim est omnia membra ferre atque eleuare. Contrarium inde *Fel* pro crudeli, & eo quod vitæ aduersatur: Vnde *Fel* Latinorum, pro humore in corpore admodum erudeli, & crudelissima symptomata nonnumquam pariente. Poterat *felis* siue *felis* *Fel* deriuari, sed non ita est; eo quod aperta sit metathesis litterarum, qua fit ex *Wesel* / W in f commutato: quod moneo, vt discas quàm multis variisque modis vocum sit *fa-* *la* confusio, & qui ex ea ad veras primæ linguæ origines queat veniri. Iam ex *ief* fit *ief* / pro amico; quod citra amicitiam vita non sit; quam qui tollit ex hominum societate, Solem è mundo tollere videtur. Exilis litteræ adiectione expressum videmus, quàm exiguo minoris amicitia, quàm vita, sit æstimanda. Hoc est vocabula facere, sic vna litterula ad vitæ verbum adiecta, plus docere, quàm multi multis de amicitia libris. Ex *Lief* Græcis *φίλος*, *φιλ* è *Lief* conuerso, vbi diphthongus neglecta, qua sermo Græcus caret. Nobis *Lief* conuersum *Fiel* facit, pro eo qui non est ad amicitiam admittendus. Is enim *Fiel* est, quem omnes contemnunt; & amicitia excludunt, siue is cui nemo tam est amicus, vt eum vel domo excipiat, vel vitæ eius necessitatibus succurrat. Ne existimes tamen *Vilis* Latinorum hinc fieri, quod dubio procul à *Wiel* deriuatur, significante multum; eo quod vilia ea sint, quorum magna est multitudo. Hinc *wil* apud nos est venale; quod copia res venenum protrudat. Ridiculi hic sunt Græci, dum ex amico eum fecerunt, cui nullus est amicus. Non mirum, Scythas præ ceteris gentibus omnibus amicitiam maximè coluisse; quando videmus eos ex ipso nomine sibi vernaculo intellexisse, amicitiam & vitam minimo discrimine seiungi, immo ne seiungi quidem, sed minimæ litteræ glutino in vnum nomen coire. Cùm *for*, pro loquor, Latini dicunt; f, ex w, faciunt; à *Wort*; quod est verbum, *for* deriuantes. Non est tamen inde *fati* nomen, verum à *Dat*: quia fatum illud est quod omnia tenet atque comprehendit, ita vt manum ipsius nihil effugere queat. Loquor autem verbum, pro *for*, est ab Hebræis deduc-

deductum, apud quos est *hip* pro voce, quod Latinus conuertens, *Loq* fecit, cui adiecit terminationem. *hip* porro nostratis est originis à *Cal* quod est suauiter sermocinor, de quo superius. Sicut ex *Wort* fecerunt *for*; ita è *Wau-not* faunos siue faunus. *Waut* silua est, aliter *Walt*; vnde *Salvus*. *Wot* necessarium, *Wut* utilis. Deus itaque salibus & siluis necessarius, *Wau-not* dicitur; at siluis utilis, *Wau-nut*: quorum vtrumque faunis conuenit, cùm siluarum numina crederentur. Ex *Werm*, quod est calidum, Latini duxerunt *ferueo*, & fermentum, *werm-ment* id est, adducit calorem, fermentum calore panem attollit. *Ferus* è *wert* metathesim patitur. *Wau* apud nos significat vellem: Inde *waut* / pro successu optato: Hinc *wauteren* / est ex animi sententia succedere: *Wen wil nist wauteren* / idem est, ac si dicas, rem quampiam ex animi sententia & voto succedere nolle. Hinc fit *gewaut* / pro boni successus efficacitate. *Got hies gewaut* / id est, Deus efficiat vt res succedat pro eo ac vellem. Cùm dicimus, *wat t wauts is dat* / idem dicimus quod Latinis est, *Quid, bonum, hoc est: Te wauts enim ad bonum & optatum finem spectat*: hinc *Got t wauts* / Deus faustum reddat. Ex *wauts* faustum fecerunt Latini. A *wau* item, quod est vellem, fit faueo, quod nihil aliud est, quàm cuiquam bene velle. Sed quia *wau* & *wou* citra discrimen dicitur; ex *wou* *Voueo* manauit, quod Latini ad sacra traxerunt, eo quod ad voluntatem nostram explendam Deo promittamus donaria, aut victimas, aut aliud quippiam, quod placitum putamus. A *wyp* fit *ficio*, pro *tero*; à *wip* *ipt* / id est, late rumpo ad æqualitatem partium. Sed longius recessit, qui ex *wigiet* fecit *fatio*; cùm hic duplex V vocalis sit longa, minimè verò consonans. E priore igitur F factum, è posteriore V vocalis. *Fur* vocabulum retro pronuntiatum, è *roof* / pro spolio; vnde Græcis *φάρ*. Fit autem *roof* à *woof* / quod est pro, & cum; quasi dicere cur, contrarius ei qui nobiscum facit, & nostra promouet atque propugnat. *Fru* & *fructus* à *Wrecht* sunt: quod fit à *Wrecht*; quod rursus a *Werheucht* / quod est, delectat & recreat. *Werheucht* pro læticia fit ab *hoch* / quod est altum; quod animus læticia efferatur, tristitia deprimatur. A *frucht*, fruor. Quod igitur maximè in quaque re delectat, id fructus eius dici potest, si etymologiam sequaris: quo modo huius mei laboris & inquisitionis, à plurimis hactenus derisæ, fructus est inuentio antiquitatis; vaticiniorum ab exordio generis humani de Christi aduentu editorum: fructus est, cernere apertissimè summa religionis nostræ, & solius veræ, mysteria: fructus est, videre omnia omnis sapietia præcepta, omnia omnium scientiarum arcana, totam que adeo diuinorum & humanorum vniuersitatem mentis oculis perlustrare & intueri, quoad eius fert captus mortalium: fructus est etiam, & ille quidem insigni gaudio & incredibili voluptate omnes pectoris sinus perfundens & implens, confabulari cum primo illo vocabulorum opifice, atque ex eo audire, quas opiniones de rebus omnibus menti ipsius Deus indiderit, quas insculpsit sententias de incomprehensio humanis animis mysterio trinitatis. Incomparabilis hæc est mihi oblectatio, omnibus deliciis, quantæ quantæ cogitari possunt, sexcentis millibus schæcorum præuertens. Hæc me numquam deserit, adest statim absoluto somno, immò & in ipso somno nonnumquam obuersatur: hæc à summo mane frequenter ad ipsam noctem libris affigit, nihil nec cibi memorem nec potus: hæc ambulanti, edenti, bibenti semper aliquid noui spectaculi præbet. Præ hac diuitias, honores, fauores principum, ceteraque omnia, quæ mundus in supremis bonis ducit, nihili facio; & vt semper nihili facere liceat, est mihi summa votorum. Neque porro inuidus tanta mihi oblectamenta secreta seruo, at libentissimè communico; quid dico communico, obrudo etiam inuitis: tanta est cupiditas, tanta libido, tanta, vt ad Satyros & Hermas *Ithyphallos* alludam, tentigo, ad ingenerandam aliorum animis hanc eandem voluptatem. Huc omnis mea scriptio, huc neglectus valetudinis, huc contemptus vulgariū deliciarum spectat; vt omnes huius nectaris, cuius vi debacchor, participes reddam. Sed excutiamus furorem, aut potius furere pergamus. Quando satis modò visum, F pro V & W frequentissimè poni, præsertim in vocum fine, in quo nec V consonans vel simplex vel duplex, nec F consonans locum habet; tametsi quidam nimis crasse in diuersam abierint sententiam; ignorari non potest; quis eius in compositione vocum sit vsus. Amplitudinem enim & extensionem, & efficacitatem, actionemque rerum notat: quoniam in eo pronuntiando labrum vtrumque insigniter exercetur, & spiritus vehemens inter dentes sentitur, & interim ipsius V vicarias vices gerit,

Cal.
Faunus.
Waut / silua
Waut.
Wot.
Saluus.
Wut.
Werm.
Ferus.
Fermentum.
Ferus.
Wau / siue
Wou.
Waut / successus optatus.
Wauteren.
Gewaut.
Fausus.
Foueo.

Fur.
Roof.
Wip.
Fru.
Fructus.
Werheucht.
Werheucht.
Werheucht.
Fruor.

Es. gerit. **Es** igitur nihil aliud de sono litterarum notat, quam vnus vnā æquabilemque, extensionē, & ratione vehementioris spiritus subleuationem. Nam inferius labrum in eo pronuntiando attollitur vehementer ad superius, atque idcirco **Es**, dum vt verbum vsurpatur, idem est quod attollo atque eleuo. Huic verbo quo maior vis adderetur, nostrates ferè adspirationem præponunt, **Hes** dicentes pro **Es**. Iam quia dum inferiora attolluntur, & superioribus applicantur, æquitas existit, factum est vt **essen** pro æquabili ponatur atque pari. Inde **nessè** conuersum est id quod alterius lateri apponitur. **Es** enim illud dicimus quod planum est, nusquam ab vniformitate discedens; in quo vis vnus maximè cernitur, quam per hoc elementum dixi notari. Quò tamen hæc vox à nomine litteræ diuersa esset, disyllabam crebrò facimus, vt pro **es**, **essen**, vel **euen** dicamus. Ab illo **Æquum** Latinorū, mutato duplici **ff** in **qu**. Crebrò enim **qu** pro **w** Latini ponūt: vt ex **wie** faciunt **Qui**, ex **wan** **Quando**. Cū verò **W** & **F** succedanea sint, nihil miror pro duplici **F**, **Qu** inueniri. Diphthongus a loco longæ vocalis est, ad quam sonus **ntæ** proximè accedit, quem in **euen** gentiles mei seruant. Ipsi **es** se opponitur, quod dum vt verbum in vsu venit, idem est quod odi; dum vt nomen vsurpatur, inimicitiam significat, eo quòd quem odimus, eum deprimere studeamus. Hinc **se** pro pecude, quod nos **he** dicimus. Antiqui **De** quoque pro pecore posuerunt; eo quòd **De** aduersetur ipsi **Es**/ quod est exilire. Porro quia membrum virile nos maximè pecudes facit, seitem pro eo vsurpamus: vnde **Februa** nomen, vti alibi declarauit. Quòd si ridere lubet, conuersionem consideres è **se** in **es**/ de qua intelliges, officium huius membri absolui non posse, nisi sese attollat. Ab **Hes** fit **Hessen**/ pro fermento cereuisiario, & **Huel** pro fermento quouis. Ab eadem vocula deriuatur **ars**, pro hæreditate, quasi **ar-Hes**, id est, quod in leuandis necessitatibus vitæ, maximam habet diuturnitatem atque moram; quod proprium est corū quæ hæreditario & perpetuo iure possidemus. Sed quia agris nulla firmior diuturniorque est possessio, factum vt agri arua dicerentur; non illa quidem, vt Latini crediderunt, ab arando; sed ab eadem radice à qua **Aro**, simul coniuncto agrorum vsu, qui consistit in leuanda humanæ vitæ necessitate. Elegans per ipsam elegantiam compositio, qua simul & firmæ agrorum possessionis, & ipsius vsus admonemur. Nos tamè tam angustis terminis ipsum **ars** non cōstringimus; sed tam latè sinimus patère, vt omnem firmam complectatur possessionē. Hinc **arstrenu**, redditus sunt perpetui. Nostrates lubentius **ar** dicunt, **A**. de frequenti consuetudine, in **E** mutato, quod & veteribus video placuisse, apud quos **Minerua**, non **Minarua** legimus. Fit autem **Minerua** ex **Men** & **erue**, siue **erf**; ita vt **Menerua**, vti vetustiores Latini vocem scribere consueuerunt, dicatur, cui perpetuum ius est ducendi; eo quòd **Men** idem sit quod ducò; vnde **Mensis**, qui se ducit, ceu **Men-sis**. Nec mirum, **E** in **I** mutari; cū id sit in creberrimo vsu. Hinc Latini ex **Men** fecere **Mino**, pro eo quod est pecus agere siue ducere. Cui verò perpetuum est ius rerum omnium ducendarum? Ipsi nempe **Veritati**, & **Verbo æterno**, & eidem filio patris æterni, quem Deus constituit ducem vniuersorum. *Ex te egredietur dux qui reget Israel*, dixit ille; de hoc duce intelligens qui de femine **Dauid** humanam carnem erat assumpturus. **Homerus** **Ageleam** vocauit, quòd populi dux esset, eamque facit primam **Iouis** filiam, *ἡρώτη δὲ διὸς θυγάτηρ ἀγαλέην*. Hæc est origo illa, veritas ex solo **Iouis** cerebro genita ante omnia sæcula: hæc illa sapientia quæ se dicit fabricæ mundanæ præfuisse: hæc non sapientia, sed sapientiæ potius **Dea**, & sapientiæ causa sempiterna. Arrigite aures **Satyri**; audite fabularum & scripturæ sacræ consensum. Ite ineptissimi, ite crassissimi cum vestro stupore ad ventrum scholas, quibus aures non sunt, & dicite profano ore, non esse sanctas fabularum origines. Corruptæ sunt, fateor; sed ab eisdem ventribus magistris, qui idolomaniam ad ventres suos alendos, & pecore sarcindos, è sacris omnibus nominibus confinxerunt. Contra hos Christiani inuehuntur, non contra sanam & primam fabularum intelligentiam. **Dea** est **Minerua**, & verissime **Deus** ipse filius, qui se veritatem, & sapientiam, & patris virtutem finit vocari. Huic **Deus** dedit ducendorum omnium mundanorum & supermundanorum potestatem sempiternam: quam dignitatem quamdiu tenebit, tamdiu poterit à **Cimbris** **Minerua** nuncupari. Vel igitur illam ipsi filio admittite, vel mihi permittite, vt filium vernacula lingua **Mineruam** appellem. Si mihi vel **Pindari**, vel **Homeri**, vel **Virgilij**, vel **Horatij** ad carminis suauitatem vena viresque darentur, quas ego odas, quos hymnos

Minerua

Minerua canerem, quas laudes detonarem! Sed quid stultus opto? Quasi **Dea** hæc non omnem superet laudem, omnem ingeniorum, quantumuis illustrium, captum excedat. Subuolet mentis meæ apex, diuinitatis scintilla, quam potest altissimè, super omnes calorum orbis, super omnes omnium angelorum choros, super ipsos supremos spiritales ignes; & illic, si potest, consistat; ac tum demum aciem sursum tollat, & videat num possit huius **Deæ** peplum sibi interius reuelare. Reuertere mens mea, reuertere, frustra contendis: sat tibi sit, ex pepli parte exteriori, discere varietatem, ordinem, pulchritudinem creaturarum; & de hac pictura coniecturam facere de ipsa sapientia, quæ hæc peplo suo intexit tam infinita ornamenta, tam infinitis modis variata. Huius **galea** siue **Cun-heret** meritò vocatur, & hoc vocabulum primum ipsius **galeæ** est apratum à sapientissimo nomenclatore. Quid enim est aliud **Cun-heret**, quam caput omnis sapientiæ & potestatis, cui **Sphinx** insidens, magnum nobis proponit ænigma? Quod rogas ænigma? Non illud ab **Oedipode** solutum, non illud, inquam, sed infinito præstantiorem abscondens intelligentiam. Quærat quis quid **Sphingis** forma sibi velit, quid **galeata** virgo significet, cur hastam teneat, cur ægida portet, cur **Medusæ** caput ostendat, cur ad latus habeat oleam, cur eius dicatur inuentrix, cur denique vel **Minerua** vel **Pallas** dicatur. Hæc nobis **Sphinx** ænigmata proponit, quæ nullus hæctenus **Oedipus** soluit, nec fortasse soluturus quispiam vquam fuisse; nisi ipsa hæc **Dea** externam extremæ fimbriæ in peplo suo particulam **Ioanni Goropio** videndam dedisset. Quamuis igitur alias **Minerua** suum fortasse daturus sim libellum, hoc tamen tempore obitet indicabo eorum solutionem. **Sphinx** itaque cono imposita denotabat cū totum **Deæ** ornatum puris ænigmatis constare, tum ipsam esse totius veræ religionis caput, cuius symbolū suprema **galeæ** pars præferret. Qua de causa **Sphinx** vereribus religionem signaret, memini me in **Gigantomachia** tradidisse. Erat autem **Sphinx**, non animal, cuius **Diodorus Siculus** & alij meminerunt, in simiarum genere; sed hieroglyphicum religionis signum, templis maximè præponi consuetum: quo obscurè indicaretur quæcumque in veterum religione esset, ænigmata esse, omnesque caerimonias & ritus alia profus signare, quàm prima fronte viderentur. In primis castarum virginum faciem præferbant: quo monerent, in cultu diuino, virgineo quodam pudore omnia peragenda. **Virtutæ** erant, quo intelligeretur, religione nos **Deo** deuinciri, eoque omnes ritus spectare debere. Corpus reliquum leoninum erat, quod vnguibus contractis placidum iacebat, denotans & maximas vires religionis esse, & ex hac vita existere præstantissimam, quam **Leo** & nomine **Leu**, & reapse demonstrabat; & hanc quidem totam ed referri, quo magna vis **Dei** placaretur; quæ si placata non esset, leoninos vngues & robur ingens in eum ostenderet, qui non castè eam tractasset. Quod si patiantur profanæ aures, addam & illud, virginea facie & leonino corpore denotari, summum omnis religionis apicem in eo constare, vt **Leo** de virgine nascatur, atque idcirco in **Palladis** **galea** poni solere, vt eo significaretur, hanc summam esse omnium rituum sacrorum, vt typum gererent illius religionis in qua de virgine **Leo** de tribu **Iuda** nasceretur, & hanc quidem religionem fundari in ipsa **Minerua**. **Esaiæ** à **Spiritu** reuelatum est, in capite redemptoris **galeam** esse salutis. Placuit & **D. Paulo** hac **galeæ** comparatione vti: nihil vt mirum sit, si **galeam** huic **Deæ** tribuerint. Sed de **galea** modò satis. **Hastam** gerit, quo intelligamus, in huius **Deæ** manu totius salutis nostræ esse scipionem, & omnem præterea defensionem. **Ægida** habet, quia virtus est patris & scutum humanæ salutis. **Caput Medusæ** imago est illius capitis quod à femine mulieris erat conculcandum; cuius ea vis erat, vt quibus **Pallas** id ostenderet, ij in saxa conuerterentur. **Iudæi** enim quibus hoc trophæum **Christus** erat ostensurus, conuersi sunt in lapides; peruicacia plus quàm saxea hanc de serpentum omnium capite victoriam profus respuentes, cū tamen eam coram intueretur. Inuentrix oleæ dicitur, quia huius solius medio pax hominibus cū patre inira, à quo perpetuo bello eramus dirempri. Sed hæc latius fortasse suo loco, si **Minerua** fauore suo vitā nobis produxerit. **Mineruam** itaq. sic licet interpretari, vt à verbo **erue** siue **erf** fiat cōpositio, quo significatur hæreditario iure possessionem accipere; de qua forma per præsens tempus loquendi in **Wozt** latius esset considerandū. **Diuus Paullus** nobis huius vocis vim aliis verbis explicans, *Nouissimè*, inquit, *diebus istis locutus est nobis in filio, quem constituit hæredem vniuersorum, per quem fecit & secula.*

Minerua peplo.

Minerua galea. Cun-heret.

Sphinx Minerua cono imposita.

Minerua hastam.

Minerua ægida. Medusæ caput.

Minerua inuentrix oleæ.

Quis

Quis hic nostri sermonis peritus Mineruam non agnoscit? *Dat pater, accipit filius hereditatem.* Quam rogo hereditatem? *Vt nimirum exurgat ad regendas gentes, ut est apud Prophetam, & D. Paullum: de quo item vaticinium, Ex te exiit Dux, qui regat populum meum Israel.* Quid porro de seipsa dixit sapientia ex Salomonis ore? *Per me reges regnant.* Hæc igitur est illa hereditas, quam à Patre suo sapientia accipit, ut omnium regendorum ducendorumque ius habeat, quod vnico Mineruæ nomine videmus expressum. Dissoluta sunt itaque ad hunc modum Sphingis ænigmata, quæ nomen inde videtur habere, quòd videntes capiat: à *Sie phinx* id est, visionem capio; eo quòd homines figuras has videntes, nec intelligentes quid sibi vellent, mentis oculos captos haberent. Formula hæc est nobis vernacula, ut dum quis quæstionem quampiam siue ænigma dissoluere non potest, dicatur captus, quasi nodis illigatus. *Phinx* enim siue *Dux* idem est quod capiebam, *Sie* video. Et profectò quotquot hætenus vel Sphingis vel Mineruæ hieroglyphica signa viderunt, captos se & irretitos mentis oculos habuisse fateantur. Est & altera huius nominis interpretatio, ex *Spi* quod est exploro, & *Phinx* quo denotatur Dei voluntas omnia suspendens: qua monemur, ut in omnibus ænigmatis sacris id exploremus, quod Deus prædestinavit, & quod ex ipsius æterna dependet voluntate. Omnes enim ritus sacri ad arcanum illud magni consilij mysterium referantur, sed tam obscuris gryphis tecti, ut nisi Christus ipse & eius spiritus significationem eorum hominibus referasset, numquam intelligi potuissent. Vtraque certa ratio à nomenclatore videtur considerata, cuius tanta fuit diligentia in vocibus fabricandis, ut non rarò plures in vno nomine condendo causas coniungat. Et hæc modò de Minerua, prima & ante omnia secula vniuersorum ductus hærede, cuius nomen Cimbrica norma pronuntiatum *Mi* rsi, si conueratur per retrograda litterarum vestigia, illud nobis indicabit, quod vnumquemque facere sic refert, ut nisi faciat, actum sit de salute. Nam nisi pacem cum patre caelesti per Mineruam oleæ inuentricem ineamus, perditii sumus, ut qui perditissimi, æternis supplicij scelera nostra luituri. *Fre-nim* siue *Fre-nim* idem est quod pacem accipe: qui modus loquendi hætenus nobis durat, pro eo quod Latini dicerent, facere pacem. Verùm copiosa est huius formulæ significatio. Nam *Fre-nim* id est, accipe pacem, sic intelligi potest, ut ipsi Mineruæ verba tribuantur: quo sensu Dea diceret cuius nomen suum audienti, Accipe pacem, accipe oleam, quam offero; accipe, quo nihil mortalium vita vel maius, vel suauius, vel diuinius potest habere. Quid aliud dixit ipsa veritas, & sapientia, & virtus patris incarnata: *Pacem*, inquit, *meam do vobis.* & *Pax huic dormi.* & *Pax vobis.* Quis vocatur Deus pacis? an non ipse filius, qui nobis cum patre æterno pacem confecit: Minerua itaque & Christus eandem dant pacem, non illam quidem, quam mundus vel dat, vel dare potest, sed æternam, cum patre æterno, ut ea in vita perfruamur sempiterna. Audiatur ergo quisque Mineruam sibi dicentem, accipe pacem. Videmus quanta sit vocum Cimbricarum, hieroglyphicorum sacræ scripturæ, & rerum ipsarum conuenientia: videmus quanto artificio Mineruæ nomen sit constitutum; quàm admirabili regressu demonstrat, ad quid nos vltro Deus inuitet. Hæc contemnant scioli, si quid simile in omnibus linguarum thesauris queant inuenire. Quis oleam pacis signum esse nescit? Quis illud Virgilij ignorat?

*Paciferaq; manu ramum præterendit oliuæ,
& illud,*

Quis præcùl ille autem ramis insignis oliuæ?

Multæ caulæ sunt, ob quas oliua Pacis signum habeatur; quas, uti notas, prætermitto: illo tamen non neglecto, quod de claua Herculis è Theocrito & alijs ex oleastro facta annotaui. Oliua enim Mineruæ & claua Herculis in re significata consentiunt, ut ex his quæ de Hercule dixi, quibus facile cernat. Verùm illud operæ non paruum pretium habebit, si paullo penitius tymbolum & ipsius nomen inspicientes, demonstremus idem vtroque denotari. Elizon Græci oleum vocant, *ἐλεος* misericordiam: & illud quidem ab hoc deriuari nonnulli, inter quos, si recte memini, Probus est, crediderunt. Equidem ut hoc ipsis dem, vltreius tamen rogabo, vnde *ἐλεος* misericordiam notet. Nobis vti fuscus vocis ratio est ita perspicua, ut & nihil clarius, & habeat mysteria religionis minime contemnenda. *Phinx* integrum & sacrum significat: quod si ut verbum in

Sphinx unde nomen habeat.

Phinx esse nomen sit Fre-nim.

Oliua pacis signum, Minerua dedicata.

ἐλεος.

Phinx.

agendi notatione vsurpetur, idem est quod sano, & integritati restituo. *Ne membra dicuntur.* *Phinx* itaque nihil aliud sonat nobis, quàm sano membra: vnde *ἐλεος* & *ἐλαων*, pro misericordia & oleo; quoniam vtrumque membra sanet; illa quidem membra ecclesiæ, siue generis humani; hoc verò membra corporis. Compositionis lenitas, perpetuò nostris diligenter obseruata, principio adspirationem ademit: quod nimis frequenter monere cogor, ob quorundam obstinatam in id genus minutis insectandis peruicaciam, ne dicam ineptiam, aut vesaniam. Verùm ut id alibi fieri consuevit solius lenitatis causa; ita hic aliam quoque habet rationem, ex eo profectam, quòd nomenclatori non solum studium fuit vocum è primis radicibus bene fabricandarum, sed hoc etiam adiunxit, ut præter primariam nominis causam, ad aliam etiam alluderet, ut gemina, nonnumquam tertegemina etiam eiusdem vocis ratio videatur. *Phinx* apud nos nobile significat & generosum: quod si, ut verbum, in vsum trahas, idem est quod nobilem generosumque reddo. *Phinx* igitur, & gemina littera, vitandi labdacismi causa, in simplicem redacta, non solum notat membra sanitati restituere, sed adiicit etiam nobilitatem, & facit ut membra, quàm antea fuissent, reddantur generosiora. quæ quidem ratio misericordiæ diuinæ ad amissum conuenit, per quam membra ecclesiæ, non ad prioris modò naturæ reducuntur integritatem; sed redduntur etiam nobiliora & diuiniora, quàm in prima vitæ conditione essent. *Phinx* igitur potiore ratione, misericordiæ & clementiæ diuinæ conuenit, quàm oleo, quod tesseram ipsius dumtaxat habet, atque similitudinem; qualis ex suprema causa per idearum catenam ad infima hæc corpora descendit. Verùm quamuis oleum membra, quæ à doloribus leuat, & integræ valetudini restituit, non efficiat nobiliora; ob eius tamen naturam, cuius hieroglyphicum signum est, & ob vocis communionem, eius etiam nobilitatis notam gerit, quam Deus bonitatis & gratia sua singulari Sacerdotibus & Regibus largiebatur: quæ, ut omnium suprema, conuenientissimè quadrat ad significationem generosæ sublimitatis, quam in *Phinx* inuenimus. Est igitur & regibus & sacerdotibus hoc signo præceptum, ut populum, & societatis humanæ membra, ipsi illi qui eos ad hoc dignitatis fastigium sustulisset, integra & incolumia seruent: qua in re nobilitatem summi magistratus, & populi salutem, in vnus & dictiuncula & symboli rationem conuenire cernimus: ita ut nesciam, an vlla vox à quoquam mortalium excogitari possit, quæ melius, aptius, significantiusque vel regum & sacerdotum tum dignitatem, tum officium, vel ea quæ populo ab his sunt expectanda, explicaret. Dispercam, nisi obstupescam, dum altitudinem mysteriorum contemplor, quæ vnica vocula nomenclator comprehendit: cui cum omnem symboli rationem & latitudinem video consentire; non possum verbis eloqui, quantum animo concipiam hinc admirationis, hinc voluptatis. Quod si arationis vela secundis ventis expanderemus, ad eorum quæ huc spectant, oceanum emeritendum, vix finem navigationis aut portum inueniremus: ita latè in omnem partem vocis & symboli conuenientia sese extendit. Summittamus igitur antennam, & satis esto iter ad immensum pelagus indicasse: quod qui volet ingredi, sacræ scripturæ loca consideret atque expendat, & singula ad nominis & tesserae conferat causam. Ex *Phinx* nostri nunc *Phinx* fecerunt: quod si examines, rursus abibis ad immensum arcanorum latifundia: quandoquidem & pro *Phinx* hoc plurimi Cimberij dicant, in quibus sunt Britanni; & idem nomen pro sancto vsurpent: qua considerationis via non sanitatem modò, & nobilitatem, & dolorum amuletum, sed sanctitatem etiam notari videbis. Ab hac Cimberiorum pronuntiatione Græci *ἐλεος* suum acceperunt, & Latini ex *Phinx* oleum. *Phinx* autem non membrorum, ut *Phinx* sed populi sanitatem & sanctitatem significat, rem eodem tendentem. Quis modò non videt, linguæ nostræ vocabulum oliuæ symbolum egregiè expressisse: quod hic indicatum potius, quàm pro eo ac meretur dignitas & amplitudo explicatum, declarat, non alij diuinæ vlli potestati hanc arborem potius, quàm Mineruæ, dedicandam. Det ergo Deus nobis pacem per suam Mineruam, quæ vera & sola Pallas est, id est, *De* *Phinx* siue *Phinx* quod Latinus diceret, Conseruans regionem. Vnde Pallanteum apud Priscos, pro regis siue summi magistratus domo, in qua illud potissimum tractandum, quod ad regionis & populi spectat salutem: quod deinde in Palatium est corruptum. Ab *Phinx* non *ἐλαων* tantum, & *ἐλεος* fecere Græci; sed Poëtæ etiam cognomen Mineruæ Eleæ dederunt. Hinc in siluis Statij: *Aut Eleæ lucis vidit Tegeræ sacerdos. Eleæ Pallas.*

Phinx.

Phinx siue Phinx-le.

Phinx.

Phinx.

Phinx.

Pallas unde dicitur.

Pallanteum, Palatium.

Palladis uaria cognomina.

Alea Pallas.
Ellesia Pal-
las.
Heliolis Pal-
las.

Tritoon Pal-
las.
Tritonis la-
cus.

Lib sine Lib
Libya vnde
dicitur.

ἀρετήν Πα-
λλας.

Stetf et
Stim et ex
eandem radice
nascuntur.
Stet.
Stetig.
Stetig.
Stet sine
Stet.

Stabich.

Sto.
Sta.
Staf.

Stetf.

Nec ego aliunde Aleam Palladem dictam crediderim, quàm ab esse/ vocali E longa in A mutata: tamen si Græci alias querant huius cognominis rationes. Fuit & Ellesia vocata, ubi esse/ agnoscas. Eadem Heliolis, quasi Heli-hoot/ id est, curationis siue sanationis caput: quia ipsius solius beneficio lethale humani generis vulnus est curatum. Quoniam verò Minerva è Iouis cerebro nata, eadem sit cum veritate, à veteribus Cimbris Tritoon est nuncupata, è qua voce Græci & Latini Tritoon fecerunt. Est autem Tritoon idem quod veritatem ostendo apud Latinos. Minerua enim, terrarum Pallas, siue seruatricis, vnde σωτήρις apud Græcos, veritatem nobis ostendit, quæ nata dicitur è lacu eiusdem nominis; eo quòd nata sit ex vtero matris virginis, siue è carne, quam lacui, ob humorem compararunt. Aiunt autem hunc in Libya esse, eo quòd lib sine lib corpus sit: quo notabatur, ipsam veritatem ex eo lacu nascituram, qui esset in corpore humano: quo non intellecto, alij in Bœotia, alij in Aphrica Tritonis lacum quæsierunt. Iam Libya nomen eo magis placuit, quòd non solum corporis includat notionem, sed significet etiam corporis custodiam. Lib-ju enim idem est, quod corpus custodio & tueor. Hic enim lacus custodiam protulit omnium corporum humanorum, quæ Pallas sola ab interitu seruat æterno. Præterea eadem vox alludit ad Lib-ju/ quod est amoris tutela. Amorem enim inter patrem & genus humanum filius, pacis auctor, conseruat atque tutatur. Hæc si conferas cum iis quæ variis sententiis apud vêtustissimos auctores Græcos de Tritonia, de lacu Libyo ambiguntur, clarè cernes, eos nihil vidisse veritatis eius quam Pallas Trui toonia mihi oleæ suæ ramusculo demonstravit. Nominatur eadem de causa ἀρετήν Παλλας, qua in voce cùm rectius Ypsilon est conseruatum, pro η, tum α littera præposita ἐπιτηναιός adijcitur, vt indicetur, hanc præ ceteris omnibus veritatem hominibus ostendisse, illo maximè tempore, quo veritas ex terra orta, & verbum caro factum est. Erant hæc quidem libello Mineruæ dedicato reseruanda: sed quo nomen ratio clarior fieret, & insignis vocum & symbolorum concordia fidem faceret, paradoxis meis inuentis non aliena visa sunt à Mineruæ nominis interpretatione, quam tamen ne hac quidem prolixitate totam absolut. Stetf/ pro morior, ab eadem radice, à qua Mineruæ nomen pullulauit, enatum videmus: quod primum ipsi Christo morienti adaptari posse, perspicuum erit omnibus qui intelligent compositionem eius. Ste locum apud nos significat & firmitatem. Hinc Stetig/ assiduum & perpetuum: & stetigis, qui moueri non potest, qua voce obstinatum & pertinacem appellamus. Ab eadem radice vox Stet/ siue Stab/ pullulauit, qua firma ciuitas denotatur: vnde Hebræi טָבַח acceperunt præposito Mem littera superuacanea. Nec aliunde suum טָבַח habent, quo iustus significatur: quoniam solus iustus stabich dici potest, id est firmus & inconcussus, iuxta illud: Iustus in æternum regnabit. Stetf itaque duo indicat, & perpetuam loci possessionem, & firmam hæreditatem. Per mortem Christi perpetuam excellentissimi loci, & hoc nomine dignissimi, hæreditatem adimus, & eam hæreditatem, quæ firmissima est, & nunquam auferenda: & idcirco Stetf primum de Christo dicitur, ac deinde beneficio eius, de nobis, qui morientes, per mortem Christi, stabilem & æternam accipimus hæreditatem loci omnium amoenissimi, cuique vox ste primum conuenit, eo quòd ste à sta dicatur, à quo Sto Latinorum, significationis eiusdem verbum. Sta nostras esse, conuersio declarat, quoniam hast velox & celere significat, in quo spiritus additur, ad motionem indicandam. Quæ autem maximè stant? Quæ alia, quàm ea quæ in æternæ vitæ tranquillitate ipsi summo suo bono acquiescunt, nulla vi vnquam dimouenda. Beatorum itaque sedes propriè ste vocatur, cuius hæreditatem per Christi mortem morientes adimus: ad quod summum humanæ salutis mysterium indicandum, nomenclator noster ex Ste & etf vocem composuit, quo tota res ita auribus est exposita, vt nihil clariius aut significantius dici possit. Ducit igitur Minerua hæreditatē suam, id est, omnes homines amore sibi vnitos, ad æternæ tranquillitatis possessionem, per mortem suam, quam tunc subiuit, cùm veritas se in carne mortalibus ostenderet, id est, dum Minerua vera esset Trutoona. Quemadmodum autem Mineruæ nomen conuertitur, ita & Stetf, & id quidem duabus rationibus: altera ad originem vocis explicatam; altera à voce vnus syllabæ ad vocem vnus syllabæ regrediendo. Posteriore via Stetf/ idem est quod time. Quis autem timor est, qui nobis imperatur? Non alius profecto, quàm excellentissimus, vt excellentissimum quodque primum nominibus denotatur. Intelligimus itaque, semper

semper timendum esse, perinde atque is qui vehementer amat, vehementer timet, ne eum offendat quem amat. Audiens itaque verbum Stetf/ simul audit, Time. Quid? num ipsum mori? Non illud quidem potissimum; cùm alius timor sit præstantior, timor nimirum Domini Dei cui, quem si times, mandata eius obseruare conaris, & illud tibi comparas, vt in eorum albo scribaris de quibus dictum: *Beati omnes qui timeant Dominum.* Et, *Miserere est Dominus timentium se.* Rursum, *Non est inopia timentibus eum.* Iterum, *Prope timentes eum salutare ipsius.* & infinita eiusmodi verba, quibus nulla possunt esse faustiora. Quid quod initium sapientiæ, cui Minerua præsidet, est timor Domini? Bene itaque ex Stetf in cogitationem Mineruæ venit, per radicis vocum communionem: atque deinde conuersa voce docetur, qua via ad sapientiam perueniatur, ea scilicet, cuius exordium est timor. Videas, quæso, quanta arte vnus syllabæ vox confecta sit; quantum secum adferat vtilium præceptorum; quàm bene explicet insignem illam sententiam sacre scripturæ, *Initium sapientiæ timor Domini.* Si hanc voculam Plato intellexisset atque considerasset: nonne ex eius monitu scripsisset videretur, philosophiam nihil aliud esse, quàm mortis meditationem? Quisquis enim rectè expendat hanc vocem Stetf/ siue Stetf/ & profam & versam, an non mox totius philosophiæ & sapientiæ Christianæ, quæ sola vera sapientia est, iecerit fundamenta? Intelligit enim statim, firmam & stabilem hæreditatem homini per mortem contingere posse: ex quo confestim animorum immortalitas, & bonorum hominum solida & æterna felicitatis possessio demonstratur. Deinde conuersione docemur, ad hanc sempiternæ beatitudinis hæreditatem nos per timorem peruenire; nec ad eam aliam viam patere. Iam quia hæreditas stabilis in ea promittitur: necessariò in eam venimus cogitationem, vt quicquam sit, qui nos hæredes instituat, non bonorum mobilium, sed firmorum, & nunquam perdendorum: quam testamenti scripturam & conditionem, talem & tantam cernimus, vt facile agnoscamus, nihil nos eius modi mereri, qua via ad eum peruenimus, cuius medio & merito æternæ felicitatis possessio nobis acquisita. Cùm enim nos veri hæredes esse, non mereamur; necessariò cogitandum, quis sit verus æterni patris hæres: Quis alius, quàm æterni patris æternus filius, qui amore in nos suo nos fecit cohæredes? Sed nec hæres nec cohæres est, nisi per cuiuspiam mortem. Quis igitur moritur? Ipsam filius, vt morte sua hæreditatem regni sui paterni nobis gratis communicet. Bene ergo vna vox mortem, & stabilem hæreditatem coniunxit, quòd hæc citra illam esse non possit: atque deinde per vestigia retro lecta ostendit, per Domini timorem ad hanc hæreditatem perueniri: & illud interim vnà admonet, eandem originem esse timoris Domini, & Sapientiæ; eo quòd nomen *Miserere* & verbum *Stetf* ex eadem radice nascuntur. Hæc est apud nos mortis meditatio, ipso verbo, quo mori significatur, tota consignata. Quo verò rem adeò necessariam æternæ hominum vitæ efficacius representaret nomenclator, noluit ex hoc nomine *Stetf* mortis nomen ponere: sed aliud inuenit, quo aperte non stabilitas tantum hæreditatis, sed quo æternitas etiam contineretur. *Stetf* enim quid aliud est, quàm ipsa æternitas, quasi *De-oot* dicatur: in qua voce Tau æternitatem comprehendens & colligans, ostendit hanc sempiternam vitam sola cruce contineri, & totam vinculo ipsius Tau colligari. Ita me amet Minerua, ita ipsum Stetf Dei timorem mihi inculcet, vt hæc euoluens & referens obliuesco. Quam deinde aliam querimus philosophiam, quàm hanc, vno vnus syllabæ verbo comprehensam, & deinde artificiosissimo mortis nomine absolutam? Atque hæc quidem primæ sint significationis documenta, quibus naturalis quoque accedit interpretatio; quæ vocem conuersam ob eam causam timorem imperare iubet, quia omnia mortem naturaliter exhorrescant, atque hoc timore inter homines fiat, vt quoties occurrit, admoneat quàm sit timenda mors ei qui omnem suam felicitatem in lubricis huius vitæ deliciis collocauit. *O mors, quàm amara est memoria tua homini pacem habenti in substantiis suis!* vt ille scripsit. Sed quorsum hic timor? Ne videlicet habeamus hanc vanam in breuissima præsentis vitæ voluptate fiduciam, qua fiat, vt timoris Dei obliuiscamur. Hinc idem sapientissimus filius Sirachi, *In omnibus, inquit, operibus tuis memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis.* Quamobrem non paruus etiam vsus est eius timoris quo mortem naturæ impulsu exhorrescere cogimur: nomenclator tamen ad præstantissimum timorem præcipuè respexit, id semper

De-oot / De-oot.

in omnibus vocibus molitus, quod esset homini ad cognoscendum maximè necessarium. Clarum huius rei indicium, quod per solum Dei timorem ad stabilem & sempiternam redeamus hereditatem: sic ut ex *Frest* camus ad *steref*; & ex *steref* ad *doat*; id est, ex timore ad stabilem hereditatem, cui aternitas est funiculo ipsius Tau colligata. Quo fit, ut *Doat* propriè & primo de morte Christi in cruce dici debeat, per quam solum humanum genus ad aternam vitam adspirare potest. Verùm quia hic campus infinita spatia complectitur, nolo longius in eo progredi: cum videam, quanto plura dico, tanto mihi plura offerri dicenda; nec vllum omnino fore finem, si rerum amplitudinem atque dignitatem orationis meae filo dimetiri vellem. Non possum tamen facere, ut non id repetam, & veluti totius contemplationis clausulam addam, *Minerf* & *steref* sic inter se conuenire, ut & radices sint eiusdem, & ex voce *Minerf* intelligatur ipsius stabilis hereditatis, quæ per mortem homini contingit, duce[m] esse ipsam Mineruam: cum vtrumque vocis compositio complectatur, & huic Deæ aternam duce[n]dorum omnium hereditatem esse à patre constitutam, & eam præterea esse duce[m] hereditatis, quam vox *steref* promittit. Si enim hereditatem nobis adducat, ut adducere significatur: quam rogo hereditatem, nisi stabilem atque diuinam, qualem ipsa apud patrem est sortita, intelligemus, cuius nimirum nos fecit cohæredes? In hac modo arena, qui volet, se exerceat, habebit in quo mentis oculos, atque aciem, in quo totam suam sollertiam & sagacitatem, omnes deniq. vires ingenij queat expetiri: & inde illos laboris sui fructus percipere, quibus haud existimem aut suauiores aut salubriores vllos alios apud pios animos posse iudicari. Possunt hæc itidem ad Platoniam, ut dixi, philosophiam applicari, sed modo quodam manco, uti omnis sapientia humana, licet absolutissima habeatur, religioni nostræ collata, & iis vaticiniis quæ vocibus primis nomenclator intexuit applicata, deprehenditur profus claudicare. Philo Iudæus, Platonis in suis sacris litteris, ut videtur, imitator, Abrahæ propriam hereditatem, si rectè memini, sapientiam interpretatur, atque eam dicit ex vtero Abrahæ, citra mulieris membra, nasci: quo loco, ut non malè ad nostras Mineruæ nomen alludit; ita quid propriè Mineruæ tum fabula tum nomen notaret, numquam de lingua sua inuenire potuisset. Certè propria illa quidem nostra maximè videtur, quæ ex cerebro nostro oriuntur: sed hereditas nostra vera non ex cerebro nostro oritur, sed ex morte Christi. Sed excusandus Philo, qui non vltius est progressus, quàm sapientia ex cerebro ipsius nata adspirare posset. Nos Mineruam duce[m] veræ hereditatis sequimur, quæ sicut nobis pacem offert, ita *steref* quoque, si sic conuertatur, ut origo per geminam syllabam exponatur. Nam ex *Ste-erf* fiet *Fre-erf*; id est, Pax est. Mors enim Christi, cui *steref* primum dixi conuenire, efficit, ut nobis pax sit cum patre. Ex timore itaque Dei, initio sapientia, venimus ad mortis cum nostræ tum excellentissimæ cogitationem: & per hanc deinde peruenimus ad radices vocis *steref*; quæ conuersa nobis ostendunt pacem esse: Mox ex pace in mentem venit Mineruam nobis dicere, Accipe pacem: quod *Fre-nam* nobis significat; ita ut *Minerf* conuersum monere videatur, Accipe *steref*; id est Accipe mortem Christi, per quam pacem contingere, radicem vocis vestigia retro lecta demonstrant. Cernimus ergo veram Mineruæ sapientiam nihil aliud esse, quàm mortis Christi meditationem, per quam pace per oleam ipsius denotata donamur. Audin' quanto simus vltius, quàm Philo, progressi, quanto vltius quàm Plato: atque id solarum vocum demonstratione, quæ se nobis manû Mercurialem præstiterunt.

HERMA-

XCRESCERENT in singulis litteris exempla, auctu quodam immenso; si per singula vocabula esset artificij ratio ducenda: quod facere, cum propositi nostri minimè esse declarauerimus; ad sequentem litteram quæ G est, progrediemur: in qua notationis tanta est maiestas, ut eam, ita me Hermathena amet, vix ausim atrectare. Hæc enim nobis demonstrat, quò per Tau mortales trahantur, & cui tandem ipsius Tau vinculo colligetur, nexu non Gordio, sed Herculano, nulla vniquam vi vel soluendo vel secando. Diximus, in C pronunciando, ipsum plectrum dentibus pressius applicari: in hac sonus C obrusior est, & retrorsum ad ipsum palatum à Terentiano coire dicitur: cui Capella adiecit, spiritum quendam cum palato sentiri. Quæcumque res vsquam sunt, ad bonum suum tendunt; & quidquid agunt, ad se primum referunt, & sic aliis consulunt, ut id tandem ad se putent pertinere. Reip. homines operam suam nauant; quia intelligunt, nisi salua hæc sit, se saluos esse non posse: deinde plerique externorum bonorum summum in honore collocant: quem dum rebus pro communitatis, aut amicorum salute egregie gestis consequuntur; tum credunt sibi maximè consultum, atque in primis supremum bonorum in se redundare. Hinc Christus, dum alios homines amandos esse præcipit, eam amoris mensuram adiecit, quam quisque domi suæ in sui amore inueniret, certò sciens, ab opinione boni sui homines ad alios amandos transire: quod Theologi breui verborum summa comprehendere volentes, aiunt à seipsa incipere charitatem. Iam quoniam cuiusque perfectio est in sui ipsius salute & conseruatione: æquum est, ut id tandem perfectum putemus quod ad summum nostrum bonum intus refertur; & id quidem à firmis fundamentis, quæ inferno inferiorum dentium vallo denotantur. Deinde littera ipsa non solum à dentium septo intus refertur; sed ad ipsum palatum spirat: quo monemur, omne id quod propriè ad nos referimus, sursum ferri, & anhelare debere. Venit igitur huius litteræ sonus ad eum apud nomenclatorem vsus, ut summam ea indicaret perfectionem. Primum igitur & ante omnia Deo patri conuenit, qui se amando filium gignit, & per hunc creat vniuersa, à quo amoris huius fons & origo: quo fit, ut amor sui ipsius adulerinus sit, nisi ad ortum suum sese statim referat, pro eo ac litteræ G sonus monet. Suis enim cuiq. amor dicitur, *Ge*; id est, da: quod cui alij dicimus, quàm illi, qui solus vitam, sanitatem corporis & animi, atque carissima quæque dare potest. Vt autem prior est prima persona indicatiui modi apud Grammaticos, quàm secunda imperatiui: ita *Ge* prius patri vniuersorum conuenit, quàm nobis; eo quod is solus & vnus sit, qui verè dicere potest, *Ge*; id est, do. Dat enim omnia. Sic itaque cuique cogitandum in suis necessitatibus, ex *Ge* nostro, quod est Da, rectè eundem esse ad eum qui solus dat omnia. Hinc fit ut *Ge* aliquando pro Ad Latinorum vsurpemus: quia is qui omnia dat, finis sit ad quem tendunt vniuersa: ut si quis dicat, *Ge* Louen; id est, ad Louanium, vel Louanium versus: quo indicatur tum iter perfectum fore, cum eò fuerit peruentum. Quod si *Ge* conuerso ordine dicas, ad se cogitationem suam tendere homo indicat, à quo Latinis & Græcis Ego. Nos nunc *Ag* vel *it* dicimus. Vnde *igen* apud nos pro eo qui immodico sui studio tenetur, ita ut cum aliis exiguam habeat vice communionem: quæ tamen vox, si rebus applicetur, nihil aliud est, quàm quod cuiusque proprium est: ut *Eigen* hæc suum cuiusq. lucrum denotat. Ex conuersione itaque & deuinatione liquet, *Eg* & *Ge* esse primorum naturalium iure, nostræ lingue. Porro quoniam primum patri supremo ipsum *Ge* conuenit, & is summum sit omnis perfectionis caput, *Ge* in verborum formatione perfectionem notat: adeo ut omnia præterita verborum perfecta hac vocula formantur, adiecto *Het* in significatione actiua, siue *Hat*; quod est Habeo, & ipse Habeo fons & origo. Exempli gratia: *At het gegeten*; Ego donati. Hanc loquendi formulam Goti, & Langobardi, & Franci, & ceteri Germani, in totam Italiam, Galliam, Hispaniam, & insulas vicinas inuexerunt: cuius exempla cum in omni sermone obuia sint, ipsas relinquo expendenda, quorum assiduo monitu intelligunt, quibus auctoribus lin-

m 3 quam

quam suam contaminarint: & interim tamen ineptuli quidam contendere audent, Gallicum sermonem à Græco, Italicum ab Etrusco defluxisse: atque corruptelâ hanc, & putidam linguarum confusionem audent cum linguæ nostræ puritate ita conferre, ut non pudeat etiam pronunciare præstantiorem. Verùm ut lingua ipsorum est corrupta; ita hoc ipsorum iudicium vesana philantia ipso etiam sermone reddidit corruptius, longè lateque à recta veritatis rationisque via seductum. In passiva verò notione verbû substantiuû adiicitur, quod itidem obseruatur in significatione neutra, ut, *Je bin gestagen*, id est, Sum percussus: *Je bin geresen*, Surrexi; & ita in similibus, in quibus *ge* semper perfectionem notat. Additur eadem vocula in compositione, ad perfectiorem quoque significationem, extra præteritum perfectum. Sic *doen*, est agere: *gedoen*, agendo sibi quidquam perficere. Eodem modo *ual* & *geual*, pro casu, compositione frequentissima, in qua *ge* quiddam perfectius indicat, quàm esset in priore. Quæ autem causa sit, ut præteritum perfectum hoc verborum ambitu maluerit designare nomenclator, quàm præteritum imperfectum: in causa est, cum ipsius soni proprietas ad perfectionis tesseram apta, tum etiam illud, ut quoties præteritum aliquod perfectum audiremus, toties recordaremur, nihil perfectum esse, quod non ab ipso summo patre proficiscatur, & ad eundem fuerit relatum. Porro insigni & admirando artificio nomenclator ipsum Dei nomen sic fecit, ut per *G* inciperet: cuius vocis tot sunt mysteria, & tam late se extendentia, ut peculiarem trilittero huic nomini libellam dedicarim. Idem duplicem huius litteræ sonum esse voluit: lenem quidem, si in principio, vel medio, collocaretur; aspiratum verò ex imo pectore, cum finem vocis occuparet: quo discrimine indicauit, ad *G* finalem, id est, ipsum omnium patrem, ex imo pectore esse anhelandum. Sic *Gat* conuersum, ut sit *Tog*, *G* habet alrè expectorandum: qua de re latius in Hieroglyphicis litterarum signis. *G* itaque in *Daag* alium sonum habet, quàm in *Gaat*: quem quia non satis hac littera exprimi posse putant, scribunt pleriq. *gh*, ut sit *Daagh*, quod tamen non bene habet, cum in *Dag*, pro die dico, vel ad certum diem vadimonium antestor, audiamus *G* adspiratum ex imo pectoris sinu, ita ut *Daagh* potius scribendû esset. *Dag* pro die mediam litteram in principio habet, quam pro tenui poni etymologia declarat, cum *Tog* à *Gat* fiat, quod est *It*: quoniam dies in eundo summam habeat celeritatem; propterea quòd sit mēsurā motionis omnium celerrimæ, qua inter viginti quatuor horarum spatium primūm mobile totam cælorum molem vnâ secum rapit ab Oriente in Occidentem, & inde rursus in Orientem. Meritò itaque à *gat*, quod est *It*, siue progreditur, *Tog* dicitur: qua in voce vocalis a magis raptim sonat, quàm in *gaat*: tum ut ipsius *gh* expectorationi locus sit, tum quòd celerrimus diei raptus & breuitas indicetur. *Tog* itaque, ut superiores Germani pronuntiant, pro die usurpatur generatim: sed quia Solis, qui verus Ianus est, nocturnum iter non videtur; pro presentis nobis sideris cursu frequentissimè usurpatur: atque hac notatione, aliam etiam habet significationis rationem, ut sit quasi *Te-acth*, id est, ad æstimandum: quòd præfens Solis lumen maxima in æstimatione sit habendum. Sed huius compositionis adspirationem media littera *G* adspirata includit. Huic opponitur *nacht*, quasi *pate-acth*, id est, nihili facias; eo quòd diei collata nox nihili sit æstimanda. Hæc igitur nomina, pro eo ac debent, primūm iis attributa, in quibus rationum excellentissima vis cernitur, ingentes nobis thesauros exponunt. An non illa maximè dies diei nomen meretur in qua Sol perpetuò citra noctis tenebras hæcet? At quis Sol? Is certè qui nostras Solis nomen, quod est *Son*, solus sibi verè potest vindicare. Cum enim *Son* idem sit quod pacem facio, & *Son* etiam Sano signet, atque Osculor; factum ut primūm primo filio sit tribuendum hoc nomen; quoniam solus est cui excellentissima pax, excellentissima sanitas, & excellentissimum osculum primūm potest conuenire: pax quidem inter patrem & genus humanum conciliata; sanitas verò animis nostris & primūm data, & postquam amissa esset, restituta; osculum porro quo & ipse patrem, & pater eum osculatur: de quo interno osculo amor ille erumpit, qui omnia permeans, omnia replet diuina suauitate. Hoc osculo dum homines osculatur, homines patri conciliat, & spiritu ab utroque progresso nos accendit, ardentibus amoris flammis quibus sursum rapti, in claritate diei sempiterna, Solem nostrum talem intuemur & experimur, qualis nostro nomine depingitur. Hæc igitur dies est illa quæ dignissima diei nomine indicatur, quoniam nullas noctis tenebras

Dact.
Schoen.
Wal.
Sual.

Sot.
Tog.

Dag.
Tog.

Nacht.

Son.

tenebras habeat admixtas, aut intercedentes, sed perpetua Solis præsentia illustris, præ ceteris omnibus quæ homini contingere possunt, plurimi facienda. Meritò igitur *Tog* siue *Daagh* vocatur ab æstimatione eximia & singulari. Meritò etiam prima & suprema dies, quoniam in ea supremus Sol luceat, omnibus iustitiæ & misericordiæ lumen affundens. Iam hac via vox considerata, versam vocem habet; quæ vnumquemque sigillatim monet, ut ad hanc diem eat. *Gat* enim non solum terræ personæ est indicatiui, sed imperantis etiam secundæ personæ; ita ut nihil aliud sit, quàm *I*, siue progredere. Perpetuò itaque nostrati diei nomine monemur, ut ad eam diem eamus, ad quam nisi peruenerimus, ad tenebras æternas sumus præcipitandi. Huius diei comparatione hæc vita nox est, quæ ob eam causam nihili facienda, ut ad lucem æternam adspirare possimus, contemptis & reiectis omnibus iis quæ illuc tendentibus vel minimum queunt adferre impedimentum. *I* nunc, *i*, anime mi, ad diem illam ad quam te versum nostras ipsius diei vocabulum ire iubet. *I* ad diem illam cui Sol, seruator omnium, & æternæ pacis auctor, æternum lumen affundit. *I* ad eius pacem, ad eius conseruationem, ad eius osculum; quòd eum videas facie ad faciem. Osculare eum osculo sancto; sanctissimo, inquam, quia hoc osculo pax cum patre sancitur sempiterna. *O Tog*, diuinum diei nomen! *ò Son*, diuinus longè Solis vocabulum! quàm bene vos fecit Theodidactus Onomatopœus, verus Iouis summi Aoristys, verus etiam inter homines Minos, si *Minot* nihil aliud sit, quàm caput ipsius ductus. Primus enim & summus dux est inter mortales, omnibus iter eò demonstrans, quo nomine *Tog* ire iubemur. *Tog* itaque duplicem significationis habet rationem; alteram à *Gat* per conuersionem, alteram à *Te-acth*. His adde & tertiam ex litteris; quas si interpreteris, *Tau* ligabit progressum ipsius *A*, ad summam ipsius *G* perfectionem: siue crux aget ad illud ad quod ex imo pectore est anhelandum. *Gat* autem est à *Gan*, & hoc à *Ge*, & *An*, quo perfectio ipsius anterioris notatur. Itio enim est entelechia siue actus ipsius mobilis, ut tale; siue ipsius perfectio cuius terminus est *An*. Ianus igitur cuius nomen à *Gan* deriuatur, mutatione ipsius *G* in *I* consonantem, hanc habet cum die cognationem, ut ab eadem radice acceperit nomenclaturam. Quamobrem Iani nomen Soli prius conuenit, quàm homini; quoniam in Sole potior nominis ratio inuenitur: cuius cum illustris quædã imago in Iapeto cerneretur, eo quòd ad hominum animos illustrandos continuò vltro citroque volitaret, Sol quidam terrenus videretur. Intellexerat Cicero, ab eundo Ianum dici: sed cur, & qua in lingua ita vocaretur, ignorauit, ut memini alibi tradidisse. Est enim, si rectæ rationis ductum sequamur, Ianus; spiritus ille qui omnia vi sua promouet, atque ad progressum impellit. Ianus itaque atque portis huius numen præsidebat; quò euntibus & redeuntibus prosperum adesset. Neque erat quisquam apud maiores nostros qui quemquam à se dimitteret ad iter aliquod aggrediendû, cui non antè Iani poculum, quod *Ianus galep*, id est Iani ductus, vocabatur, præbisset: qui mos ut hæc *Ianus galep*. nus apud multos, ita me puero, apud omnes sacrosanctus habebatur: quamquã Christiani in hoc ritu, Iani nomen ad diuum Iehan transfulerunt; quem nos *Ian* dicimus, propterea quòd Iehan, excisis mediis litteris, *Ian* fiat, quo Ianum prius vocabamus, quàm Christianam religionem accepissemus. Id verum esse, artemisiæ apud nos nomen testatur, quam ob eam causam Iani herbam nuncupamus; quia nihil ea plus virium habeat ad lassitudinem ex itinere contractam amolendam; adeò ut quidam eum non fatigandum dicat qui ipsam secum gestarit: quod inde in vulgus iactari cœptum, quia si cui ea ad manum sit, eius decocto pedes lauare & fouere possit, cuius beneficio omnis tollitur lassitudo; atque hæc de re alio nomine *Biuet* vocatur, quasi dicas, præfens pedum adiumentum. Cum itaque Ianus itineribus præsit; eaque plerumque pedibus confici consueuerint; optimo iure Iani sibi cognomen artemisia sumpsit, quod nunc in diu Iehani est commutatum, qui tamen adeò ab itineribus fait alienus, ut semper ad Iordanem tam certo loco moraretur; ut ab omnibus adire eum volentibus semper inueniretur; nec vnumquam scribatur hanc pietatis suæ; & concionum ad populum vndiq. confluentem diatribam antè aut reliquisse aut commutasse; quàm ab Herode caperetur. Huic Iano, paullo ante messem, festum diem agebant Cimmerij omnes, artemisia cincti & coronati, quo faustum sibi iter precabantur: propterea quòd expeditiones suas eo tempore adornarent, quibus nihil impedimenti adferri, & præ-

ferim nullum incidere Panicum terrorem, maximè sibi orandum Ianum putabant. Inde aded illud est quod nostrates & alij, qui eundem ritum à Cimmeriis acceperunt, hodie etiamnum, ad diui Ioannis, artemisia & aliis verbenis, si hæc desit, sese perique obuincire soleant & ornare, nec se tantum, sed fores etiam & postes: quoniam summum hoc credant aduersus omnia iterum obstacula, præsertim aduersus nocturnos Lemures, & dæmonium, ut ipsi vocant, meridianum, esse amuletum. Vt cumque Christiani præfules veterem insaniam sustulerint, Iani nomine & festo ad diuum Ioannem translato, manent tamen hætenus apud plurimos eiusdem veteris superstitionis vestigia, quæ licet ad D. Ioannem colendum transferantur, apertè tamen primamstantantur originem. Ianus certè principid nihil aliud erat quàm potestas diuina, iterum, profectio- num, expeditionumque tutelaris; ex qua deinde dæmoniaca fraus, & factorum Curetes, non tam lucrifugæ, quàm lucifugi, suam confinxerunt idolomaniam; in quam quid- quid reliquum inuenerunt sacrorum nominum, iam olim ante omnem poetarum Græcorum memoriam pertraxisse deprehenduntur; tot diis sibi constructis, quot nomina inuenissent. Hinc apud Romanos Iani templum patebat; quàm diu exercitus contra hostes duceretur, ne scilicet clausis foribus exitus ipsi Deo non daretur, ad expeditio- num obstacula amolienda. Hæc de Iano, cuius nomen tanto lubentius ad Ga reduxi, quod in vigilia D. Ioannis, anno supra sequequimillesimum vndeicesimum, die Iouis, à matre Mechtilde verbenis vinctâ in lucem sim editus, & quo fausta omnia nato essent, Ioannis nomen acceperim; quod ut Dei gratiâ Hebræis notat, ita oro, ut eam semper & in hoc sæculo, & in futura vita sempiterna Deus Opt. Max. benignè cõcedat. Vidimus modò Iani & diei nomen apud nostrates eosdem habere natales. Latini Diem, ut vol- lunt, à Dio habent; quod an ita sit, an non, difficile sit affirmatum: cum Diem Cimbris idem sit quod facere ut res quæpiam capiat incrementum & promotionem; à quo Dies fortè, quod hic omnia opera promoueat, & res hominum augeat. Vnde autem di- catur Deus, in Alauda docebo, si Deus dies tam diu mihi felices currere permittet. A Ga item, quod Eo significat, sit Ga, quo placidum, alacre & hilare notatur: & ut verbum, idem est quod placeo; quasi dicatur, talis sum, ut dignus videar ad quem eatur. Est & altera causa quæ primaria meritò habeatur. Ga enim idem est quod do spiri- tum siue vitam: quod proprium est supremi Gaij, qui est Christus, de quo Deus pater, Hic est, inquit, filius meus dilectus in quo mihi complacui. Hic item supremus est spon- sus Ecclesiæ suæ, & idcirco nomine Gaij dignissimus: cum sponsæ suæ reuera vitam det, quam etymologia pollicetur. Sed hæc altiora, quàm ut hic latius tractanda. Accedit & tertia nominis ratio, quam reperies, si Ga solvatur in Ge-hai, quod esset aliquid tam esse perfectum, ut haberi optetur. Ga enim optandi modus est, ab Hai siue Dei; ita ut Ga esset, quod habere homines vellent & optarent: & quoniam Ga id significat, quod ita placet, ut eo potiri velimus; non malè venit in loquendi, consuetudinem pro coniuge, quam non in hominibus modò, sed in brutis etiam obseruamus. In quibus hypocri- ticos diminuentem voce utimur pro Ga / Gaiten dicentes. Hinc apud Latinos Caius quod Gaius scribendum esset, si scriptura pronunciationem sequeretur. Perfectio ita- que habere optantis per Ge, & hæc expressa, optimè coniugibus applicatur; eo quod nihil æquè habere optemus, atque societatem ad genus propagandum. Non optimè iraque Aristoteles dixit, habendi modum alienissimum esse, quo vir uxorem habet, cum nihil magis habeamus, quàm id quod duplici funiculo habemus deuinctum. Ne- que enim vir amore tantum suo uxorem sibi habet alligatam; sed amore etiam uxoris mutuo; ita ut vinculo gemino ligentur, eo modo quo funis funem habet nodo Hercu- lano sibi alligatum. Et hæc quidem ratio ob quam Ga includat Ge-hai. Altera verò significationis causa, quæ Iota lætitiæ signum ipsi eundi actui adiicit, inde sumitur, quod nihil sit ad quod auidius & lætius eatur, quàm ad societatem & complexum ge- nerationis. Qua de re sic Lucretius ad Venerem, *Nam simul ac species patefacta est verna diei, Et reserata viget genitalibus aura Fauoni,* *Aëria primum volucres, te, diua, tuumq;* *Significant initum percussa corda tua vi;* *Inde fera pecudes persultant pabula læta,*

Iani nomen
Et festum ad
D. Ioannem
translatum.

Dies unde
dicatur.
Dicit.

Ga.
Gai.

Gaius.

Nam simul ac species patefacta est verna diei,
Et reserata viget genitalibus aura Fauoni,
Aëria primum volucres, te, diua, tuumq;
Significant initum percussa corda tua vi;
Inde fera pecudes persultant pabula læta,

Et rapi-

Et rapidos tranant amneis. ita capta lepore
Te sequitur cupide, quò quamque inducere pergis.
Denique per maria, ac montes, flumioisque rapaces,
Frondisferasque domos auium, camposque virentes,
Omnibus incutiens blandum per pectora amorem,
Efficit ut cupide generatim secla propagent.

De eadem ingenti ad eundem socij animalis cupidine, prolixius & elegantius Virgilius Georg. libro tertio, inter quæ sunt & hæc,

Omne adeò genus in terris hominumq;, ferarumq;
Et genus æquoreum, pecudes, pictaq;, volucres
In furias ignemq;, ruunt; amor omnibus idem.

Quid ego Poetarum hic vtor testimoniis, cum aded in ipso statim sacrarum litterarum exordio sic legamus: Quamobrem relinquet homo patrem suum, & matrem, & ad- hærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna. Bene itaque ab ad eundi oblectamento Ga vxor vocatur: nec peius à voto habendi, cum vtrumque in coniugio sic excellat, ut neminem non vis eius rapiat atque percellat. Hinc apud Romanos à maioribus Cimbris Gaius & Gaia nomina retenta, de quibus sic Quintilianus: Quid quæ scri- buntur aliter, quàm enuntiantur? Nam & Caius C littera notatur, quæ in uersa mulie- rem declarat; quia tam Caias esse vocitatas, quàm Caios, etiam ex nuptialibus sacris apparet. Plutarchus quærit, ob quam causam in nuptiis contrahendis sollempnis hic verborum ritus obseruaretur; ubi tum Gaius ego Gaia: sed nihil inuenit, quod veram originem explicaret. Nobis ratio clarissima; quoniam non olim modò, sed hodie etiam, vel hac, vel simili verborum formula matrimonium contrahitur, dum dicit Sa- cerdos viro, Placet tibi hanc habere coniugem? & mulieri, Placet tibi hunc habere coniugem? Quid enim aliud coniux, quàm Gaius apud Cimbròs, nisi quod hæc vox multo sit, quàm illa, significantior, multòque clariùs aperiat, quanta sit vis huius so- cietatis, quàm vox uersa non minorem notationis argumento exprimit. Ga enim idem est quod vehementer & summo impetu persequor, ut assequar; quod Latini dicunt Venari, ratione omnibus iuxta Grammaticis ac oratoribus ignota, qui credunt Venari primum ad feras persequendas pertinere, atque inde ad alia venationum genera transi- iisse. Venor enim dicitur à Ven/id est reperio, siue peruestigo. Ven rursus à Ven/ quo pulcritudo notatur, quia latè patens finis est: En enim & Ent finis; V, latè patens no- tionem habet. Finis enim quærendi excellentissimus, est pulcritudo: quia nihil pul- crieris ducimus, quàm multa inuenisse. Iam quàm latè rerum omnium se porrigit vni- uersitas, tam latè videbis opificem, pulcritudinem in finibus ipsarum collocasse; ut ea illecti homines ad causarum inuentionem ducerentur. Quamuis autem bonum non minus amplè per omnia distendatur, ipsius tamen speciem non tam cito, quàm ipsius pulcri, apprehendimus: quia antè pulcrum esse aliquid, quàm bonum, innotescit. Vi- deas erucas quasdam miro ornatu depictas, videas papiliones mirabili alarum varietate distingui, videas cantharides grato virore splendere, videas aconitum floribus suis arridere, & id genus infinita alia cernas, in quibus multo antea admirabilem pulcri- tudinem, quàm vllam rationem bonitatis agnosces. Hoc itaque sine tam latè patente res omnes primum arripimus, & admiramur; & quia pulcritudo nos allicit, causam eius inuestigamus. Arripimus autem pulcritudinem non solum visu, & auditu, & mente, ut Marilius in Platonem scripsit, sed omnibus etiam ceteris sensibus. Tactus enim, qui omnium infimus est, & maximè terrenus, suam etiam percipit pulcritudi- nem, ut in cæco nostro, Pneumatici organi musici pulsatore excellentissimo, videmus & admiramur, dum solo tactu optimè formosas mulieres à turpioribus discernit. Quid qui solo tactu omnes mentis cogitationes & exponunt, & intelligunt, & tangendi di- uersitate pro litteris vtuntur; quales in Hispania Arias Montanus se cognouisse, mihi commemorauit. De Venere titillatione nihil dicam, quando eius pulcritudo notior est, quàm vt egeat vel exemplis vel explicatu. De gustatu nemo ignorat, quin pulcri- tudinem saporum sentiat, & ea plurimum oblectetur: quod licet alij non sentiant, A- picus tamen & ceteri gulæ ministri non negabunt. An non præceptor noster Galenus è saporum diuersitate vires simplicium medicamentorum nos docuit explorare, rem in pri-

Gaius et Gaia.

Venor.
Ven.
En/Ent.

Pulcritudo rerum.

in primis pulcherrimam, & non minus vtilem, quàm admirandam? Quid iam dicam de olfactu, in quo ut canum stupenda quædam sagacitas consistit, ita homines etiam varia norunt discrimina, & alios odores alii indicant pulciores. Videtur profectò ipsa natura nares supra os suspendisse, ut odoratu antè de alimentis, quàm gustatu iudicemus. Vidi Leonoram Franciæ Reginam, heram meam, augustæ memoriæ, nullum unquam bolum in os indere, quem non antea naribus admouisset. An non cinnamomo, casia, rosis, violis, & infinitis aliis siue simplicibus, siue compositis, quibus vnguentorum thymiamatumque constat officina, mirabilis est pulcritudinis diuersitas? Quis non Hispanus & Italus Moscum, & Ambarum, & Ciuetorum saniem, latè per plateas omnium naribus adspirat, non citra periculum frequenter earum mulierum quibus vterus eiusmodi odorum sequax facillè sursum rapitur, atque phrenes ita suspendit, ut respiratio vel ægra sit, vel tollatur. Hæc item omnia sensuum obiecta ad interiorè imaginationem pulcritudinis suæ speciem transferunt, & varia somniorum genera obiciunt, quibus perinde sæpe, atque si rebus ipsis præsentibus vigiles perfruere, oblectamur. Circumfer itaque mentis oculos per omnia, & cerne, si potes, an quidquam inuenias ad quod non radij aliqui pulcritudinis pertingant. Cum ergo omnium rerum perfectio in pulcritudinem terminetur, & hoc tuo sine nos ad se prius trahat, quàm bonitatis vlla ratio nobis sit manifesta: insignis oportet fuerit artifex qui parua vocola, & ea quidem dumtaxat trium litterarum, totam hanc rationem tam immanibus spatiis per totam rerum latitudinem patentem ita conclusit, ut satis apertè tamen tota cerneretur. Erat mihi de Veneris nomine in littera V meritò agendum: sed non possunt singulis litteris omnia sua annumerari exempla, nisi integræ lexica conscriberentur. Mihi Gaium fuit, *Veneri Gaiæ.* id est, placuit, modo quodam singulari Gaium Veneri copulare, & docere, non aliam esse Gaiam primam, quàm ipsam Venerem, quæ radiorum specierumque suarum terminis longè lateque omnia, ceu hamis quibusdam suauem escam habentibus, pertrahens, cogit, ut optent omnia ipsa potiri, & ut poriantur adire compellit; quæ duæ res per *Gai* notantur. Legas totum Platonis symposium, legas Phædrum de pulcro disputantem, legas quotquot unquam de pulcro scripserunt; & adfer, si potes, quidquam quod tam nobis clarè Veneris, & amoris, quo in eam rapimur, vim omnem & rationem exponat. Audimus in *Veni* omnium perfectionem terminari: & si de nomine ipsius V significationem adiucemus, quam in Hieroglyphicis Vau esse dicemus, confestim intelligerentur omnia calorum volumina ad hoc esse comparata, ut in pulcritudinem omnia finiantur. Sed hoc loco ratio hæc significationis adhuc præcox est & immatura, ut satis sit eam indicasse. Quoniam tamen pulcritudo omnis corporum in cælo exordium habet, & inde ad terram sese demittit; factum est, ut terra vxor, cælum maritus videretur; quò respexit Virgilius dum dixit,

*Tum pater omnipotens secundis imbribus Aether
Coniugis in gremium lætæ descendit, & omnes
Magnus alit magno commistus corpore fetus.*

Miror profectò, ut quod maximè, diuinum poëtæ ingenium eò peruenire potuisse, ut quòd Græcùm terræ nomen Cimbris denotaret, id versibus suis ita exprimeret, ut de nostra lingua didicisse videretur. *γαια* terra dicitur; qua ratione, nemo Græcorum verè explicabit. Nobis nihil magis perspicuum, nec clariùs eius rei causam, quàm si hos Virgilij versus adducamus, ostendere possemus. Cæli coniux est terra, atque idcirco Gaiæ dicenda, per excellentiam, ad quam genitalis vis cæli descendit, ut pulcritudinè suam ei communicet. Et quamuis terra non videatur habere pulcritudinem; tantam tamen pulcritudinem calorum volumina, quæ Aetheris nomine signantur, ex eius corpore eliciunt, ut huius specie numquam non trahantur; & quo ea potiantur, numquam cessent terram mascula sua vi adire. O Gaium nomenclatorem, qui terram Gaiam dixit! Et certè si terra Gaiæ est, necessariò de ritualibus nuptiarum verbis apud Cimbro concipi solitis concluditur, Aetherem Caium esse; cum coniugium constare non possit, nisi legitimo more sit contractum. Vide quæso, quò paulatim nos manus Mercurialis deducat. Caium cælum est. Quo id nomine significatur? Non alio quàm hoc ipso quod audis, dum Cælum dico. Antiqui pro G, C in Caius & Caiæ scribunt: quod vnde originem traxit, alibi fortasse: illud scio, Cælum dictum à *Gai* *hel* & *um*, & pro G, C scribi

Cæli & Terra coniuges.

γαια terra.

Gaium cæli.

Cælum vnde dictum, & quomodo scribendum.

& pro-

& pronuciari, & causam compositionis partim in simplicibus integris esse, partim in voce per tenuem litteram pronuciata, quæ conuersioni hac in voce seruit: *Gai-hel-um* igitur est coniux motione sublimi coniugij actum perficiens. *hel* / ut mox dicam, & alii quoties dixi, alium. *um* / siue *um*, ut Campani Brabantia sonant, idem est quod in circuitu. Aptissima igitur & minimè violenta est compositio, Gælum, in qua, more nostro, diphthongus in tegra est pronucianda, ut *Ga* & *El* audiantur commixta, & I abiciatur, vel in a delitescat. Eant Grammatici Latini, & quidquam simile tentent. Cernimus in hac voce ad natales suos vocata, Cælum per *Æ* diphthongum scribendū: cernimus Cælum Gaium esse ipsius Gaiæ: cernimus denique Gaiam à Gaiō prægnantem reddi, perpetua in circulum motione; adeò ut ipse etiam actus quo coniugalis copula perficitur, exprimat. Maçte virtute tua Virgili. Quis tibi Deus, quæ tibi Musa inspirauit tam consentanea primo Cimbrici sermonis auctori? Ipsa nimirum veritas, ex cuiuscumque ore prodeat, semper sibi consentit. Huius igitur ductu eodem venisti, quò nobis Hermathena viam aperuit atque demonstrauit. Hæc ergo Cæli nomenclatura hanc habeat causam, reiectis frigidis vel de cælatura, vel de cauo, quod *καλον* dicitur, coniecturis. Quòd si quidquam in his affinitatis esset, certè hæc potius à Cælo, quàm hoc ab illis nomē accepisset: eo quòd par sit credere, nomenclatorem prius cælo, quàm vel cauo vel cælanti nomen dedisse, si talis quidem fuit, qualem primum hominem à Deo formatum & institutum existimare debemus. Accedit huic rationi insignis allusio ex eisdem radicibus enata, qua fit, ut dum cælum audimus, non solū de *Gai-hel-um*, sed de *Gai-hel-um* quoque cogitemus, quo denotatur, placens, gratum, siue Gaium per totum circuitum; quasi diceretur, in tota rotunditate huius tam vasti corporis, nullam omnino esse particulam, quæ non sit Gaiæ. Et quia actus ordine naturæ præcedit potentiam; nulli prius corpori Gaium conuenit, quàm cælo; cuius nulla omnino pars est quæ non continuo illud faciat, quòd copula coniugalis spectat. Hinc *Gai* pro verbo etiam usurpamus, dum dicimus, *Die vogelen gaien*, id est, aues venero actu commiscetur: vnde Græci *γαιασι* pro eo ponunt quod est, geniti sunt. Quocirca Terra *γαια* dicta, non à verbo vetusto *γαια*, pro gigno; sed hoc potius verbum à cælo & terra perpetuo actu Gaiis deriuatum dicemus. Porro quo magis clariùs cognoscas, nostratè hanc vocè esse; vt re conuersione nobis peculiari, qua euestigio deprehendes, cælum perpetua sua in circulum motione, & generationis actu numquam cessante, nihil omnino defatigari; quod in primis mirum videtur. *Ma* siue *Ma* Lassum signat, *Ma* idem est quod deficit; ira ut *Ma* idem sit quod lassitudinis & defatigationis defectus; qui ut conuersione notaretur, deriuatio tenuem litteram pro media substituit. Est itaque cælum corporeum speculum diuini actus, qui ab ipsa Dei essentia nihil differt, immò Deus purus actus est, ad quem in corporibus nihil propius, quàm id quod perpetuo motu agit, accedit. Qua de causa nos illud cæli nomen retinuimus, quo ipsum nominamus ipsius capitis demonstratorem. *Hemel* enim idem est ac si dicas, caput ostendo, siue declaro. Perpetuus enim motionis & generationis actus puri & æterni actus speculum & imago habetur; cui symboli ratio tanto maior adiuncta est, quòd cælum perpetuo motionis generationisque actu numquam defatigetur: quæ res bene accurateque expensa, magni eos erroris facit manifestos, qui scribere ausi sunt, cælum & terram consensescere. Quis enim consensescat quod numquam lassatur? Sed contra hos in Gigantomachia disputaui; quo loco hoc argumentum, quantumuis luculentum, de nominis ratione sumptum, fuisse adhuc immaturum: quoniam in eò declarando probandoque plus operæ ponendum fuisset, quàm in ipsa re ad quam docendum ipsum proruliffemus. Nec porro hæc solæ sunt huius nominis causæ, sed alia adhuc sese offert; atq. ea quidem adeò in promptu posita, ut prima & maxima possit videri. Nam *Gai-hel-um* idem est ac si dicas, vehementissimo motu circumco: quod quàm cælo conueniat, nemo ignorare potest, qui modò cogitet, quanta corporis moles, quantum spatium intra viginti quatuor horas absoluat. Quàm sunt omnia rationum prægnantissima! quàm sunt causæ luculentæ! quàm nihil in iis procul accersendum! Cælum à *Gai-hel-um* deriuatur, G in C transit, quia tenuis hinc suauior est, quàm media. & licet in deriuatione litteras ad cognatas transferri frequenter videamus, præsertim si solius aspirationis sit discrimen, quo vorum diuersitas maior enascatur; tamen hoc loco huius mutationis alia ratio reperitur,

em siue um.

ma siue Ma.

Hemel.

peritur, in ea quam modò dixi conuersione consistens. Sed redeamus à Cælo ad Gai.
 Hoc si conuertas, *Tag* habebis, geminam notationis rationem allaturum; alteram, vt
 contrarium sit priori, significans id quod Latini dicunt pello; vt cum dicimus, *it tag*
hem wery id est, depello eum à me: alteram maioris artificij, & diuinijs, & nobis ma-
 gis notandi, qua significat vehementi desiderio rem quampiam persequi, vt ea potia-
 mur. Iam quid est quod magis nos allicit ad persequendum, quàm pulcritudo, quæ Ve-
 nus est, cuius desiderio & amore euestigio exardescimus & inflammmur? Vnde sicut
 à *Gai* habemus *Tag*; ita à *Ven* Latini *Venor* fecerunt, quod est persequi: quia nihil ma-
 gis, nihil prius, nihil ardentius, quàm pulcritudinem, persequimur, vt ea quouis modo
 potiamur. Hinc & *Venio*, quia ea omnia ad se venire cogit; & *Inuenio*, quia nihil æquè
 atque *Venerem* auerem inuenire. Nec mirum, tempus in *Venor* longum esse; cum
 in deriuatis non rarò tempora mutantur, & alioqui verbum hoc apud Latinos obscuræ
 sit originis. *Ven* conuersum *Deu* facit, quod est Nouum; à quo Græci *νεν* retinuerunt.
 Nunc quidam *Deu* quidam *Deu*; alij *Deu* dicunt; quorum postremum videtur compo-
 situm à *Deu* siue *Deu* vt alij dicunt, & *Deu*; vt sit nouitatem conseruans. Hinc Nouum
 Latinis; & nobis *Deu* siue *Deu* pro præsentis, vnde Latinis Nunc, Græcis *νεν*. Allemanni
Deu per duplex scribentes, impediunt conuersionem genuinam atq. germanam ipsius
Deu. Videmus vt omnia per *Venerem* innouari nostrates sentiant, dum nouum in Ve-
 neris vestigijs retro lectis agnoscunt. Maximum hic latet mysterium, atque ad eò om-
 nium religionis nostræ, & totius sapientiæ diuinæ, & humanæ arcanorum supremum.
 Quænam Venus est illa, quæ omnia innouat? Nempe virtus & sapientia Dei, quæ die
 Veneris in cruce pendens totum genus humanum, & vnà totam machinam munda-
 nam morte sua innouauit, & nouis hominibus stabilem & æternam dedit hæredita-
 tem. Hæc est illa de qua Cumana Sibylla cecinit:

Vltima Cumæi venit iam carminis ætas:

Magnus ab integro seclorum nascitur ordo:

Iam noua progenies cælo demittitur alto.

Cernisne in *Veneris* nouitatem, quæ totum humanum genus non solum in integrum
 restituit, sed venustius etiam & diuinius, quàm antea fuisset, reddidit? Quo die *Veneris*
 die, & eius diei hora quæ *Veneri* dicata est; quo summa venustatis perfectio notaretur.
 Quot symbola mortis Christi simul concurrere videmus, maximo consensu eodem
 tendentia! *Ven* si veritas, nouum signat, certo indicio, per *Venerem* homini nouitatem
 contingere, & per ipsum *Deu* quod nouum est, ad ipsam *Venerem* recursum patere.
Ven nobis *Veni* facit, quod est inuenio; denotans, hoc summum esse omnium inue-
 niendorum, vt per *Venerem* innouemur, & per nouitatem cælestem *Venerem* inue-
 niamus, omnia mundana & supermundana illustrantem, & formosa reddentem. Hanc
 itaque venemur *Venerem*; quam nisi consequamur, nec venusti esse, nec possumus
 innouari. Quærite, inquit hæc Venus, & inuenietis. Eadem hæc Venus est cum illa
 sapientia quæ de se dicit: Qui me inuenierit, inueniet vitam, & hauriet salutem à
 Domino. De hac item: Via eius via pulcræ, & omnes semitæ illius pacificæ. Quæra-
 mus ergo sapientiæ pulcritudinem; vt ea pertrahamur ad *Venerem* & pacem cælestem,
 quam in *Minerua* inuenimus. A *Veni* item habemus *Veni* quo id notatur, quod omni-
 bus venustatis numeris est absolutum. Hinc apud Latinos *Veni*, pro termino; eo quòd
 terminus rerum pulcritudinem absoluat, & pulcritudo absoluti operis indicium sit
 apertissimum. Quemadmodum igitur à *Veni* *Venor*, quia Venus vera maximè venan-
 da: ita à *Gai* fit *Tag* per conuersionem, quod idem est quod *Venor*: quo clarè notari
 cernimus, nihil esse, quod magis sequi debeamus, quàm vt nos cum eo quod summè
 placere debet, coniungamus. Sicut autem cælum summè Gaium est eorum quæ cor-
 poris oculis videntur: ita eorum quæ mentis acie cernuntur, illud maximè Gaium est,
 ad quod omnia pro sua quæque portione feruntur atque contendunt. Cum ergo *Tag*
 audimus, moneri nos existimemus, vt summam pulcritudinem in omnibus per omnia
 vestigia venemur, eoque tota animi contentione rapiamur: perinde atque Latinis sug-
 gereretur, vt *Venetem* venentur, si tectas vocum rationes peruiderent. Quòd autem
Tag & *Venor* ad ferarum persecutionem transferamus, id inde est, quod plerique ma-
 iore ferinæ carnis deuorandæ; ventrisque farciendi; quàm veræ pulcritudinis amore
 ducantur:

ducantur: à quorum tamen feruidissimo studio, summisque laboribus, hoc nobis su-
 mamus ad vitam emolumentum, vt cogitemus, quanta diligentia nobis mentis pulcritu-
 do sit venanda, æterna nos radorum suorum luci illustratura, si tantum operæ carni-
 uori homines sumant ad aqualiculum suum ferina faburra onerandum. Iam quemad-
 modum summa Venus ea est quæ nos sexto die in cruce renouauit; ita & summus
 Gaius est filius patris æterni, qui Gaiam suam, id est, ecclesiam, sic dilexit, vt post di-
 uortium humano adulterio commissum, eam sibi rursus morte sua vindicaret. Reliqua
 deinde vel *Veneris* vel *Gaij* nomine digna sunt, pro eo atque ad pulcritudinem & pla-
 centiam, vt sic dicam, summam, ordine suo referuntur. Vnde ergo de *Veneris* *Vrania*,
 & Amore ipsius filio, verius licebit philosophari, quàm à Platonis conuiuijs factum sit:
 verius etiam de pulcro loqui, quàm Socratis ingenium multo longoque disputationis
 discursu sit assecutum. Per omnes enim pulcritudinis fines tam diu est vagandum,
 dum tandem ad illud pulcrum perducamur, quod homini die *Veneris* per mortem
 Christi obtigit, per quam solam verè innouamur & renascimur, vetere serpentis leber-
 de prorsus exuta atque reiecta. Hoc igitur nobis venandum, huc omnibus votis & ani-
 mi viribus contendendum, vt per summam *Venerem*, id est, Dei pulcritudinem, in-
 nouemur & renascamur, & in ea simus ecclesia, quam Christus, verus Gaius, sibi
 sponsam & Gaiam fecit. Hoc inquam illud est *Gai*; hoc illud coniugium, hoc illud vo-
 tum, & habendi, & adeundi, hac voce denotatum, quòd toto corde, toto animo, tota
 mente debemus anhelare, quod per *Tag* significatur. Persequamur igitur, perinde at-
 que *Tag* iubet, per vestigia ipsius *Gai*; citra quod nihil proficit, nihil iuuat, nihil beat-
 vllum venatorem; tamen omnes, quotquot vnquam fuerit, capiat voluptates. Audia-
 mus iustitiæ & sapientiæ *Venerem* dicentem: Qui me inuenierit, vitam inuenierit, &
 hauriet salutem. Per ipsum igitur *Veni* quod est inuenio, ad *Veni* veniamus; quo per
 ipsum *Veni* nouam vitam, quam tum in sacris litteris, tum in ipsa verba sui nominis le-
 ctione pollicetur, assequamur. Lati, hilares, alacres, verè denique *Gaij* venemur *Veneris*
 pulcritudinem: vt non ipsa tantum nobis Gai sit, sed nos etiam illi simus *Gaij*,
 pro eo ac ritus nuptiales, apud vetustissimos Cimbros sollennes, audimus postulare.
 Docemur porro *Veneris* nomine, *Venerem* nihil aliud esse, quàm latitudinem ipsius
 Vnijs; quia nimirum ipsum vnum latissimè per pulcritudinem apprehenditur: eo quòd
 licet Vnum, bonum, & pulcrum, æquè late pateant; prius tamen se pulcritudo, quàm
 bonitas, insinuat, vt modò dictum. *Veni* itaque vel latitudo est finis, vel latitudo Vnijs.
 qua de re rursus noua existit contemplatio, eò nos ducens, vt quæramus quid sit, per
 quod Vnum latissimè se communicet. Alius aliud diceret, & Plato ipsum bonum
 exemplo pronuntiaret: At nos scimus, nec boni, nec Vnijs nos verè participes esse pos-
 se, nisi per *Venerem* in cruce pendente, per quam mundati & venusti redditi ad bo-
 num & Vnum venimus. *Venio*, itaque & *Inuenio* optimè deriuantur à *Veni*; quòd ad
 eam omnibus sit veniendum, & per hanc vitæ nouitas, & vera salus, quæ est commu-
 nicatio siue latitudo Vnijs, inuenienda. Hæc item pulcritudo finis est latissimus, quòd
 omnibus hominibus ad eam sit contendendum. Hæc clamitat, Venite omnes qui la-
 boratis & onerati estis, ego reficiam vos. Reficiet certè, quia nouos reddit. Vox porro
Veni ad astrorum naturam translata, datur stellæ pulcerrimæ, quæ eam diem erat do-
 minio suo nuncupatura, qua Christus humanum genus innouaret. Ad elementa au-
 tem descendens, stagnis dari consuevit, eo quòd citra aquæ beneficium nulla sit terræ
 vel fertilitas vel pulcritudo. Deinde Venus generationi præsidet, quòd ea ab humore
 procedat: vnde factum, vt Venus è mari nata dicatur. Ex humore enim calente terræ
 permixto, qualis maris est, omnis sit generatio & nutritio. Veneti itaque vocantur ij,
 qui ad stagna, & paludes, & æstuaria commorantur. Hinc Venæ in corporibus vasa sunt
 sanguinei humoris: eo quòd ex his canalibus membra continuo alimento reficiantur &
 innouentur, perinde atque terræ innascentia per elices aquarum. Quemadmodum à *Veni*
 Veneti dicuntur; ita à *Gai* *Gaij*, & post *Galli*, qua voce populi *Gaij*, id est, lati, hilares,
 & in conuictu placidi facilisque denotantur: alio nomine illi quidem *Galatæ* dicti, sed
 ab eadem radice, quoniam videlicet *Gai*-lat placidum alacremque gestum promittat.
 Et hæc quidem ad præsens de *Veneris* & *Gai*o sat sunt: de quibus, si, quantum rei lati-
 tudo postulat, diceremus; nec *Gaij* fortasse, nec venusti morosis stomachis videremur.

*Gaius sum-
 mus, filius
 patris æterni,
 suam Gaiam,
 id est, eccle-
 siam, morte
 sua sibi vin-
 dicauit.*

*Venus quæ
 è mari nata
 dicitur.
 Veneti,
 Venæ.*

*Galli,
 Galatæ.*

Enai.
Ee.
Da.

Clementia
Aspiratio.

Janis sine
Zang.
Ploratus, clem-
entia conciliator.

Cnau.
Caius.

Gar.

Latini prænomen fauissimum ab hac origine sibi seruarunt, sicut & ab alia Cimbrica voce Cnæus non paucos dixerunt, in quorum numero Pompeius aduersus Caium infeliciter pugnavit. Quasi nobis clementiam notat, rem toti humano generi maximè necessariam. Per hanc enim solam Deo à quo recessimus, appropinquamus. Quæ perfectionis notationem habet, quia idem est quod post, & prope, cui lota accedens, lætè quiddam adicit: ut in Cai quoque factum animaduertas. Post peccatum commissum nihil lætius accidere potest, quam si is qui peccauit, eum continuò sequatur, contra quem peccauit, ut nimirum poenitentia quæ post factum secuta est, & ploratu veniam impleret, atque consequatur, & per hanc rursus propinquus ei fiat, à quo fuerat culpa sua diremptus. Magna profeclò vis est notationis in hac vocula quæ quandoquidem tria simul offerat motionis genera; quorum vnum est in iis quæ post commissum peccatum eueniunt; alterum in eo, quod ei qui peccarit, post eum continuò sit eundem quem culpa sua offenderit; tertium, quod per hæc rursus queat ei in quem peccauit, euadere propinquus. Merito itaque perfectio eorum quæ factum nostrum sequuntur, clementia dicitur: quando nihil eorum quæ nobis solis citra gratiæ diuinæ adiumentum adscribi possunt, tale est, ut non vel clementia sola nos seruet, vel culpa facti condemnemur atque pereamus. Nonne ipsum adeò primum hominis factum eiusmodi fuit, ut nisi per diuinam gratiam poenitentia fuisset consecuta, & ex poenitentia auxiliij diuini imploratio, & ex hac noua propinquitas ad Deum, quem deserueramus, accessisset; æterna morte poenas luissimus? Clementia ergo perfectio est, nata ex iis quæ factum consequuntur, nouam generans propinquitatem: quæ notio primum quadrat in diuinam misericordiam, qua rursus in filiorum numerum qui patri sunt propinquissimi, reuocatur. Qua verò ratione ad hanc læritiam facti posthumam queamus adspirare, vox versa declarat, in qua G in C, ut in Cæli nomine vidimus, transit. Quæ enim pro Zang serè pronunciamus, quo ploratus significatur, qui est maximus & præsentissimus clementiæ conciliator: quod ut cernas, Euangelij verba in memoriam reducam. Maria ergo, inquit Ioannes, cum venisset ubi erat Iesus, videns eum, cecidit ad pedes eius, & dicit ei, Domine, si fuisses hic, non esset mortuus frater meus. Iesus ut vidit eam plorantem, & Iudeos qui venerant cum ea plorantes, infremuit spiritu, & turbauit seipsum. Hoc loco audimus, ploratu Mariæ & ceterorum, Christum commotum, Lazarum mortuum ad vitam reuocasse. Num quicquam ergo efficacius ad clementiam prouocandam cogitare possumus? Venite, inquit Psalmista, adoremus, & procidamus, & ploremus ante Dominum qui fecit nos. Quare, ô bone Vates, vis nos plorare? Nempe ut clementiam consequamur, veniamque eorum quæ corrupta nostra natura assidue cernitur perpetrare. Sic idem alibi, Exaudi Domine vocem fletus mei. Quid multis? Tota sacra scriptura plena est testimoniorum, nihil ad clementiam impetrandam plus virium habere, quam ploratum: quibus consentiens nomenclator noster, sic clementiam nuncupauit, ut ad eam per seruum & ciulatum iter demonstraret. Non malè igitur Latini Imploro verbum vsurpant, quo videntur indicare, ploratum ad auxiliium obtinendum in primis valere. Imploremus itaque diuinam misericordiam & clementiam, ut is nobis sit propitius, cuius solius ope post peccatum commissum possumus seruari: sequamur eum flentes, appropinquemus ut nobis fiat propinquus. Appropinquate Deo, inquit Iacob, & appropinquabit vobis. Intelligine hic quanta sit significationis efficacitas in exigua hac vocula Enai, qua omnis clementiæ consequendæ & via & utilitas est comprehensa. Manet hoc prænomen apud Romanos, à Cimmeriis maioribus relictum illud quidem; sed à nemine hactenus intellectum, nedum explicatum. Quamobrem mirum videri minimè debet, si genuina quoque scriptura non sit obseruata, quæ diphthongum, non simplicem vocalem, postulat: qua in re tanto proliuius fuit errare; quod prænomen hoc duabus tantum consonantibus notaretur, in quo videri nequireret, vocalisne an diphthongus sonanda esset, maxime quoniam diphthongi & vocalis vnus sonus iam olim sit confusus. Cnæus ergo clemens erit; Caius placidus, comis, & ad societatem vel ineundam vel conseruandam iucundus. A Quasi Hebræi acceperunt 𐤒𐤍 pro misereri, qua in voce Chet ponitur pro Gimel, littera videlicet aspirata pro media. Adderem huic litteræ alia exempla, nisi ex his satis perspicuum factum putarem, G perfectionis significationem habere. Gar tamen, ut cetera omnia omitantur, non prætereundum, quo moræ perfectio denotatur.

Idem

Idem enim est quod maturum, vel omnino perfectum, à G & H. Hinc modè liquere cuius potest, Gals vocabulum quo crux siue Tau Gallicum signatur, perfectionem omnium gemino funiculo, & idcirco firmissimo, colligare; eo quod duo G, ipsum M, quod est omne, in medio comprehendant. O mysterium! Glorietur D. Paullus in cruce Domini, glorietur etiam noster nomenclator, qui illud cruce nomen dedit, quo firmissima omnium perfectio significaretur, & simul notaretur, cruce talem esse, ut per eam solam Deo Gasse possimus. Gals enim dicitur syncopè à Gai sig, vsitato nobis vocabulo, quod à Gai communi formula deriuatur, ad id significandum, quod tale est, ut placere merito debeat. Quod ergo D. Paullus ad Coloss. scripsit, per crucem Christi omnia & in cælis & in terris Deo reconciliari, & pacem consequi; id nominis huius opifex sic expressit, ut crucem eo nomine donaret, quo significaretur, per eam omnia Deo Gasa effici. Quod si Gals conuertas, Gals habebis, quo significatur læticia conuiuij, quam Christus nobis cruce sua comparauit. Conuiuium autem est illud in quo pane cælesti pascemur, & toti neclare inebriabimur.

Nunc ad H transeamus, à cruce in altum ascendendo. Aspiratio enim altitudinem notat; eo quod spiritus sursum feratur. Hæ igitur nobis altum significat, pro quo Hæ etiam dicimus, quo altitudinis æterna perfectio denotetur. Ab Hæ fit Hæet, quod ut nomen adiectiuum vsurpatum, calidum significat; quia caloris sit proprium, in altum ferri. At si ut verbum in vsu veniat, idem est quod iubeo & impero; eo quod sublimiorum sit imperare inferioribus. Hinc caput Hæet vocatur, quia in eo imperium sit totius corporis. Inde Hæmel pro cælo ponitur; propterea quod cælum altissimum sit altissimi capitis reuelator. Hætem verò galea est caput regens atque defendens. Hæ & Hæm contraria; illud aperio, hoc celo notat. Vnde dum phrasim, non nomen, Itali Gotifantes retinent, Celada pro Hætem dicunt; quoniam Hætem idem est quod caput celans. Sed de Hæmel plura in Gimel dicentur, & in Gotodanicis etiã quædam sunt annotata. Hæ item aliquândo Hæo dicimus, vnde Hæot caput, & Homo, quasi Hæo-moet/id est, altus animus: eo quod animus homini sit altissimus, & semper animus eius ad altissima contendere debeat; ad quæ dum ducem cacodæmonem sequeretur, ex alto præcipitatus est. Homo itaque & ab officio, & à peccato nomè habet; eo quod Hæo-moet non altum, & ad alta contendentem animum tantum; sed superbiam etiam notet, per quam, qui ad alta contendit, præcipitatur. Ab Hæ fit Hæel, quo altum item notatur; contrarium Hæg. Verum superuacaneum sit, multis exemplis adspirationis vim declarare: cum nemo nesciat, spiritu altitudinem, vehementiam & efficacitatem denotari. Nobis in compositione frequenter omittitur, ad lenitatem verbis conciliandam.

DE K nihil dicendum: propterea quod in vocali rerum pictura idem quod C valeat.

L PARTEM cæli supremam ferit, atque idcirco littera altitudini notandæ accomodata. Hinc El/ siue præposita adspiratione Hæel/ est in altum eleuo: & vocali reuoluitur producta, nobilem reddo: quorum illud ut nomen, altum significat; hoc nobile. Hæe huic oppositum, vsurpatur pro molesto & turpi; hinc Hæet, turpis, & Hæet, molestia. Ab Hæel fit Hæel, quod est integrum: quia quanto quæque res magis integra est, tanto gravior est & nobilior. Inde Hæet siue Hæe, quod aspiratio in fine omittatur, pro membris per quæ ad integritatem peruenitur. In singulari numero T adicitur, ut sit Hæet. Ex Hæe & Hæel siue Hæel fit Hæel, pro numero: eo quod ad id omnis numeratio tendere debeat, ut ad ipsum Hæel siue Hæel perueniatur: quam solam vilem esse arithmetice, Plato tradit, & ex eo Horatius ad Mæcenatem. Contrarium huic Hæet, pro impedio; eo quod quidquid huic arithmetice, ad supremam altitudinem ipsius vnus tendenti, contrarium est; verum sit felicitatis impedimentum. Hæ in corpore humano brachium significat; eo quod Hæel brachium perperuò ad Hæel sit eleuandum: hinc pro brachij mensura: qua de re in Hieroglyphicis latius. Ex A & L fit Hæel, pro eo quod omne dicunt Latini, eo quod omnia ad ipsum altum tendant. A rectum ad anteriora motum vnaque patens quiddam signat, cuius supremum L adicit. Contra igitur naturam litterarum Hæel, pro non, Hebræi ponunt; apud quos El pro Domino fortissimo positum, nobis debetur; quibus Hæel forte & altum signat: ut Hæel stem, vox fortis & alta: & Hæel pro viro forti & strenuo. Hæel item pro inferno: quia altissimus locus est ad inferiora; ea loquendi consuetudine qua

Gals.
Gai sig.
Gasa.
Hæ.
Hæet.
Hæmel.
Hætem.
Hæel.
Hæm.
Hæo.
Hæot.
Hæm.
Hæet.
Hæel.
Hæm.
Hæo.
Hæot.

L littera symbolica significatio.

Hæel.
Hæet.
Hæel.
Hæet.
Hæel.
Hæet.
Hæel.
Hæet.

Hæel.
Hæet.

Hæel.
Hæet.

altum profundum dicimus. Adde & alteram causam, quod Tartara, quicquid semel acceperint, continent fortissimè. Hæc enim præter strenui & fortis notationem, idem etiam signat quod continet. Infernus igitur damnatorum locus hæc vocatur, propter profunditatem, & vires in retinendo maximas. Et quia hæc etiam profundum notat, hæc aliquando usurpamus pro eo quod est ex alto descendere. Accedit & alia ratio, ob quam hæc pro inferno ponatur. Ab hæc enim, ut altum & forte significat, ipse Deus El vocatur; finis scilicet, ad quem omnia alta anhelant. Et quia altissimum hoc hæc maximè se celat, voluit nominum artifex, ut hæc pro celare & occultare diceretur. Nihil enim æquè occultum, atque sublimia diuinitatis mysteria. O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, quàm incomprehensibilia sunt iudicia eius, & non vestigabiles viæ eius! Quod si exclamauit vas illud electionis, quod in tertium cælum ascendit: quid nobis dicendum abicētis homunculis, in vitiorum luto hærentibus, & terræ perpetuè affixis? hæc itaque pro alto positum, hæc verbum dat, pro oculo usurpandum; in quo vocalis longa sonanda, cum in priore corripiatur. Altissimus enim se occultat, & nemini se dat directè intuendum; tametsi per posteriora, obscura quadam notitia, ad eum ascendere mortales moliantur. Hæc ergo pro Tartaro hac etiam de causa usurpamus: quod qui in eo sunt, numquam in æternum Deum sint visuri; sed perpetuè de summo illo bono sint celandi. Hæc itaque, quod Græcis litteris Ηλ scriberetur, idem est quod occulto: nec illud quidem ea sola de causa, quod altissimus se occultat; sed hac etiam, ut quæ altissima sunt, maneat apud profanum vulgus arcana & abdita, & obscuris aut verborum aut fabularum symbolis inuoluta. Ex hæc fit Ηη/ pro colle & monte, vox Anglis frequens. Hæc itaque & Ηη pro alto & forti meritò ponuntur, de natura litteræ L, quæ sic pronuntiat, ut suprema linguæ pars supremam cæli partem pulset, atque id validè & vehementer, ut rectissimè à Terentiano explicatur. Ab hæc deriuatur Altum Latinorū. Hæc, ut verbum acceptum, idem est quod sano, & integritati restituo: vnde Ηλιος Sol Græcis, quod Sol omnia in integrum restituat, & omnia sanat. Ab hæc pro alto, fit Helice, pro Vrsâ cælesti, quasi hæc-licet/id est, altum lumen; eo quod in parte cæli sit altissima. Ex el præterea & Ηη fit Ηη/ quasi ipsius el latitudo. Vnum enim, ut altū & forte, bonitate sua ad omnia descendens, efficit, ut omnia bene habeant. Id notauit Moses, dum dixit, Viditque Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona. Quamobrem Deus ex alto videns, & omnia comprehendens, bonitatis suæ radios latissimè omnibus diffundit creaturis. Ex Ηη per conuersionem fit Ηη/ rum ad discrimen ipsius Lew, tum etiam ut alia accedat etymologia, ex Ηη-ηη/quod est, membra leuo; quod quid aliud est quàm viuo? Ex Dei igitur potentis bonitate vita defluit: cui Ηη/ quod significat crudele, per conuersionem aduersatur. A Ηη fit Ηη/ pro voluntate: & volo; quoniam voluntatis scopus sit ipsum bene habere. Cum ergo Ηη ab el fiat, monemur deriuationis regressu, velle nostrum totum ad summum bonum tendere debere, & summum bonorum non alibi, quàm in el/ esse querendum. Vide ut tota moralis disciplina tribus sit litteris comprehensa; dum à Ηη fit Ηη/. Iam Ηη primum conuenit summo bono, à quo, & ad quod omnia mouentur, & cuius potestas latitudine sua vniuersa comprehendit, ut Aristoteles duodecimo primæ philosophiæ tradit. Intelligimus itaque in Ηη altissimæ potestatis amplitudinem per duplex W clarissimè depictam. Potest itaque Ηη/ per conuersionem nominis sui, causam habere ex amplissima potentia, quam in hieroglyphicis aliquando signat. Hinc Leonini in Cherubin vultus: hinc Leo gentium: hinc Leo de tribu Iuda.

M LITTERAM Terentianus ait intus in ipso ore mugire; vnde aptum erit eorum symbolum, quæ in nobis esse volumus. Mi itaque dicimus, pro me & mihi. Mi meum. Mi idem quod ago & duco; eo quod agere & ducere omnia ad nostram communitatem cupiamus: vnde Mensis nobis pro homine, & Latinis Mens; eo quod hominem mente duci oporteat. Contrà vox lecta significat capere ab aliquo, quod ad se agenti opponitur. Hinc Minerua, ut dixi. A man fit man/ pro viro; quoniam eius sit ius ducendæ familiæ: Hinc man vocali longa, pro moneo; eo quod verbis & signis homines ducantur, & proprium ipsius man sit, monere & adhortari: Latini inde Moneo habent. Græci Lunam man vocant; quia eius monitu plura discamus. Varietas enim eius, & perpetua mutatio, hominem maximè adhortatur ad astronomiam inuestigandam, dum

M littera symbolica significatio.
Mi. Min.
Mens.
Mens / mens.
Man.
Man.
Moneo.

dum eius admiratione ad causam trahitur inquisitionem. Deinde & agricolas, & nautas, & medicos, & totam denique humanam societatem, officiorum gerendarumque rerum tempora docet; adeo ut nullum sidus hoc nomen potius mereatur. Iam & ipsa humidorum omnium dux est & moderatrix, ut vel hoc etiam nomine mereatur Man vocari; quod elementa, & ea quæ ex elementis constant, è vicino suo loco ducat. A man/maent Lunæ annus vocatur: à quo Mensis Latinorum. Dum nomenclator à ducendo virum man vocauit, hoc visus est dicere, ad virum solum omnium rerum agendarum gubernaculum & ductum pertinere; & præposterum esse, si mulier imperet atque ducat. Nec aliud dixit D. Paullus, dum mulieris caput virum dixit: quandoquidem penes caput sit imperandi ducendiq. potestas. A man item fit man/ pro amo; eo quod omnia amore ducantur, nihilq. sit ad ducendū potentius. Elegantissimè Virgilius cecinit,

*Illos ducit amor trans Gargara, transq. forantem
Ascanium, superant montes, & flumina tranant.*

Videmus ne hic amorem ducem esse, & cum quidem minimè vulgarem? D. Paullus caritatem finem ait omnium esse præceptorum: è quo liquet, amore, perinde atque fine, duci omnia. Quò autem nos ducit amor? Quò, nisi ad rem amatam? Amor enim impetus est è pulcri & boni comprehensione ortus, quo ad ipsum pulcrum & bonum rapimur: cuius ut tanta varietas est, quanta est pulcritudinis apprehensæ diuersitas; ita ille summus est & validissimus, qui ex summa summi boni pulcritudine ortus nos æterno vinculo Deo coniungit. Quanto magis ingenium primi nomenclatoris intueor, tanto vehementius ipsum amare cogor. Senserat ille procul dubio, & intimis medullis persenserat, quanta vi amor rapiat ad eum à quo processit; atque idcirco à ductu nomen dedit, in quo Iota ad suauitatem & dulcedinem ductus vnà cum penitendi ad intima præcordia excellentia denotandam eleganter usurpauit. Quanto ergo quodque ad ducendum alia potentius est; tanto etiam excellentius amabit ea quæ ducit. Ipsum igitur summum bonum ut omnia ducit atque mouet; ita omnium eorum quæ ducit, erit amantissimum; & tanto sanè amantius ceteris omnibus, quanto ceteris omnibus ducendi potestas præstat. Si verum est quod Aristoteles dixit, bonos, quo sunt præstantiores, tanto magis amicorum gratia laborare: quid de bono ipso omnium præstantissimo dicendum? Deinde si vnusquisque amans est suorum operum, ut de poëis Aristoteles & Cicero scripserunt: quo amore putamus summum bonum operum suorum flagrare? Præterea si vnusquisque se ipse amat; sibi quisque erit amabilis; atque idcirco, quanto quæque res est amabilior, tanto magis ipsa amabit. At quo quæque res melior, eo amabilior. Vnde fit ut idem sit optimum & amabilissimum; & ut Deus optimus, se, ut amabilissimum, maximè amet. Hinc itaque & opera sua non potest non amare, tamquam ex se, ut optimo & amabilissimo, profecta. Bonum autem supremum ad suam bonitatem reflexum gignit filium, & per filium totam rerum vniuersitatem. Quia autem propter sui amorem gignit, ut poëta facit versus, bene dictum est à priscis, Amorem antiquissimum esse, propter quem Deus creauit omnia: & dum omnia quæ creasset, bona videret, omnia paterno amore est profecurus, tamquam opera sua, ipsius qui bonus est. Sicut porro pater diligit filium, & per filium creaturas; ita filius amat patrem: & quia filius sola hypostasi, non essentia, à patre differt, & actus vtriusque ab agente essentia non separatur, necessariò consequitur, Amorem patris, & amorem filij vnum eundemque esse amorem, & ab vtroque procedentem, nihil vel à patre, vel à filio essentia differre, sed sola hypostasi, quam Latini personam verterunt, discerni. Hic amor Spiritus sanctus est, omnia virtute sua permeans, & filio & patri, vnde processit, colligans. De hoc Amore Parmenides somniauit, fama quapiam à maioribus accepta; quem si ab Vno & Ente putauit procedere, & Vnum quidè patris, Ens verò filij notionè habere; non malè profectò rerū principia collocauit. Hesiodus è fabulosa Theogonia Amorem post Chaos & Terram producit: quod sic ad veritatis regulam applicandum, ut per Chaos infinitam patris infinitatè intelligamus, per Terrā verò siue Gaïam, intelligamus filij, in quo pater sibi placuit, & per quem ex infinitate sua finitum hunc mundum, & certis terminis inclusum, produxit. Sed de hac re alibi fortasse. Hic itaque Amor, ut omnis honesti amoris causa est; ita primum nos ducit ad id quod est amabilissimum. Quid verò amabilissimum, si non id, quod omnium optimum?

Man/maent
Mensis.

Man/

Amore omnia ducitur.

Amor Patris et filij, est Spiritus sanctus.

Summum itaq. bonum primum & super omnia amandū, amore nimirum reciproco, sed tanto imbecilliore, quanto homines Deo sunt infirmiores. Quocirca hominū amor quo summum bonorū amant, Anteros potius, quā Eros, dicendus. Ab amore quo patrem nostrum caelestem beneficio & gratia spiritus sancti redamamus, profuit amor in proximum: eo quod ipsius quem amamus, opus non possumus non amare. Quamobrem necessaria est collectio, eum qui proximum non amat, nec Deum quidem amare. Hæc vera est amoris generatio, & eius ad homines descensus, à quo ad patrem reditus per suos gradus aperitur. Socrates in Phædro Erotā ἀπὸ τῆς ἐρωμῆς deducere videtur, nos ex hac contemplatione in eam sententiam facillè descendemus, vt Eros è Cimbrico sermone trahat originem; eo quod antiquissimo Deo ex antiquissima lingua nomen videatur petendum. **Hēr-tyoot** commune omnium caput notat. Atqui capitū proprium officium est totum vt corpus ducat, & ceteris membris omnibus imperet: è quo liquet, eadem de causa, **Min** apud nos, & Eros apud Græcos, amoris habere significationem. Non nego, validas vires amoris esse; atque ea de causa non malè nomen à robore mereri: sed qui ex ἡρώμῃ fiat ἔρως, non perinde cerno. Si ludere luberet, possemus Latinis hanc laudem tribuere, vt à Roma vocem Amor fecerint, si conuersionis hoc genus in pluribus apud eos vocabulis reperiretur. Equidem Amo ab **Am** & **Moe** factum suspicor, quo animi in aliquem procliuas notaretur: sicut Homo ab **Hor-mot** fieri dixi. Quid enim aliud est amor, quā animi in aliquem propensio? Hebræi אהב pro amo dicunt, quod mihi videtur à **Chy-wau** pro **Choo-wau** factum, quod significat bonum optate siue velle. Est enim Amor boni cupiditas; qua quia cuncta ducuntur, **Min** apud nos idem est quod Amo. Veteres poëtae Phaneta Amorem nominarunt; propterea quod sit omnium antesignanus. **Mhan** enim siue **Fan** Vexillum signat, à **Han** præterito imperfecto ipsius **Min**, quod idem est quod ligo. Alio nomine Banda dicitur, vnde Bandophorus & **Mhabant**. Ad discrimen tamen agnoscendum, **Fan** dicimus pro vexillo; **Hant** verò pro vinculo & fascia qua quippiam ligatur: & **Han** pro ligabam. **Han** verò à longa, vel **Hacu** via publica, à **Hie-ant**, id est, offero progrediendi facultatem. Ad ambiguitatem itaque euitandam **Fan** dicimus pro vexillo; eo quod **ij** qui sub eodem vexillo sunt, inter se colligati sint, atque ad omnia pericula, communi damno & vititate subeunda, deuincti, cum inter se, tum cum eo, cuius ductum sequuntur. **Mhan-het** itaque ad verbum idem sonat quod vexilli caput. Quod autem aliud est caput vexilli, quā caput vexillum ducens? Accipitur enim Vexillum æquè pro iis qui sub vexillo sunt, atq. pro ipso vexillo.

Mhan-het. **Hēr-tyoot** igitur & **Mhan-het** eiusdem ferè sunt notationis; hoc quidè caput vexilli, illud caput communitatis vel exercitus; ita vt vtrumque iuxta cum **Min** consentiat. In **Mhan** tamen siue **Fan** ratio symboli efficacior inuenitur; eo quod **Fan** non solum nomine, sed reapse etiam habeat colligandi notationem, quod proprium est amoris officium. Hinc & Sanctus Amor dicitur; quia vinculum inter homines & Deum sanciat. Adduntur & ala, vt intelligamus, nos solo amore ad Deum posse euolare. In Hieroglyphicis pennæ pinguntur, quo mentis nostræ ad supremum **Et** volatus indicatur; eo quod **Hær** pro penna; à **Hær**, id est, à portando detinetur; sicque fiat, vt nomen & res ipsa communi consensu motionem ad superiora signent. Sequamur itaque Phaneta, sequamur, in qua, ipsum totius humani angelicique exercitus caput, quo ipsius pennis elati ad ipsum boni pulcritudinisque fontem adspicimus. De amore corporeo & cupiditate voluptatum ab ipso summo bono auocantium nihil hic agendum; cum non magis amor hic sit dicendus, quā homo pictus est homo, aut umbra corporis ipsum corpus: immò aded amor non sit, vt verò amori ex diametro repugnet.

De natura litteræ **M**, **Min**, vt verbum, idem est quod ad se ita respicere quemquam, vt omnia aduersa vitet. **Mut** siue **Muit** conclusum in se, vnde apud Latinos Mutus: & Mutire, obscure loqui; & apud nos **Muttet** est per clancularios susurros excitare seditionem. **Muis** Mus vocatur; eo quod clam agat, & in abditis locis. Hinc **Muisen**, ea quæ abditæ sunt, magno silentio inquirere. Hinc Musarum nomen; quarum proprium est in abditis locis magna animi tranquillitate inquirere latentes rerū causas. **Muit** itaq. quasi **Min-uit**, vel claudens quippiam ne efferatur. Sic dicimus aues esse in **Muit**, dū in tenebris clauduntur. Hinc igitur Mus, **Musa**, **μῦσα** pro inquirere cū silentio, Mutus, Mutio. Apud nostrates **Mou** pro manica ponitur, eo quod in ea abscondi multa soleant.

LITTERA N tinnitum edit à dentibus ad nares vsque elatum. Hinc in fine crebrè adiiicitur, soni vehementioris causa, vt ex **Et**, **Et**; ex **Et**, **Et**, siue **En**. Infinitiu certe omnes in hanc terminantur, non alterius, quā euphoniæ gratia. Verū quia sonum violentia quadam elidit, vt per nares ferè pars eius erumpere videatur; placuit nomenclatori, litteram ad eum vsū vocare, vt quæ negamus, ea significaret. Hinc **En** posita ante **Et** siue **En/** facit **En/** vel **En**, pro Non, quasi dicas, minimè vnū: à quo Non Latinorum. **En**, est aliquid; **En**, est nihil. **En**, est perpetuò; **En**, numquam. O rotundo; suo sono videtur res perpetuò in se circulo tenere; cui N adiectum res dissoluit & tollit. Sic **En** est vtile; **En**, inutilis; **En**, qui nocet; **En**, qui citra noxam est: **En**, maturum; **En**, immaturum. Hinc **En** est defraudo & aufero. Latini on permutarunt, pro eo in dicentes in compositione.

P IMPRESSIONEM in aliquid significat; eo quod prius labra comprimendo sonus è medio eorum propellatur, atque quodam modo erumpat. Et quia in terram corpora maxima vi impingunt, **Pe** ferè in iis vsurpamus, omne animalium terrestrium genus rationis experte sic vocantes: vnde Pecus Latinis. Pro eodem **Pe** nunc vtimus; & **Pe** etiam prisca. Hinc **Pat**, quasi **Pe-hat**; id est, depressionem tenens, pro sèmita: **Pat** siue **Port**, **Pes**; ab impressione deorsum: & **Port**, planta: **Pe** pro radicibus longè in terram depressis dicitur: & **Prim**, siue **Pran**, pro gramine radices latè agente per terram; quæ **Pe** est, siue fundamentum & firmitas. Sed plura in Hieroglyphicis. Id summatim constet, P vehementius premere quā B, atque idcirco Allemanis creberimè pro B pronunciari; quod iam olim clarius est, quā vt vel explanandū sit exëplis, vel pro nouo crimine obiciendum. Constatemur itaque hanc litteram eundem vsū cum B, & Ph, & F, & V, habere; inter quas in deriuationibus frequenter transit. Sic à **Hant**, quod est vinculum, fit **Hant**, pro pignore; quia pignus vinculum sit fidei: vel **Pe-hant**, id est, impressio & irruptio manuum; quia pignori manus iniicitur. Eodem modo à **Hær** quod est fero, fit **Hær** pro equo, quod eo feramur. At **Hær** alteram causam habet, quod sit **Pe-hær**; id est, quod vehementer imprimat pedes in terram. Vicinia litterarum non raro numerum rationum auget. Inde Latini à **Hær** fecerunt Porto, & alia commigratione Fero, in quo V in F, sicut in illo in P transit. Quod autem Fero & Porto nostratibus debeantur, etymologia docet. **Hær** enim, siue **Hær**/siue **Hær**/vt alij aliter pronūciant, ignis est: & quia in igne vires ferendi sint excellentissimæ; voluit nomenclator **Hær** pro Fero vsurpare. Porta Latinorū à nostro item **Port** dicitur; & huius ratio est in **Port**, quod significat ad anterius: quia nimirū per portam ad anteriora progrediamur: vnde & **Portus**, quia maris porta sit. Hinc **Port**, quod est ante; quod transpositū Latinis & Græcis dedit Pro: hinc Fores & Foras. Quia autem ianua muri transitus est, fit vt **Port** sit foramen facere, siue terebram ipsam, qua quippiam perforatur: à quo iterum Forare, & Foramen. A **Hær** fit **Hær** pro penna; quod ea aues ferantur: & **Fer** pro pulcro; quoniam & id homines ferat amore sui incitato: vnde **Fier**, qui pulcritudinem iactat, atque ob eam se nimum amat: hinc & **Ferum** Latinorum. Ex hac litterarum cognatione magna nascitur vocabulorum silua. Sic ex **Blat**, quod latum planumque notat, fit **Blat** pro folio. Folium autem à nostro fit, conuersione. **Lof** enim folium est, vt hoc obiter annotetur. Ex F Græci **Phi** faciunt, vt dum ex **Fam** **Phi** dicunt; & ex **Lief**, per conuersionem **Phi** faciunt: quorum rationes nobis vernaculæ, nostratia docent esse vocabula. Latini habent à **Hær** **Pario**, & à **Heu** **Pauo**: ex **Hær** **Pater**, ex **Haut** **Pauio**. A **Port** **Portus**, Latini **Pes**. **Pius** à **bie-hu**, id est, offero custodiam & obseruantiam. A **Blat** fit **Blat**; ab hoc **plac**, & **pter**, & **pter**. **Blat** & **Blat** in Placentam Latini verterunt: in **plat**, & **plac**; **plain**, & **Planum**: **plūm**, & **Pluma**: **pin**, & **Pinna**: **pen**, & **Penna**: **pūm**, & **Pinus**, & **Pœna**: **pon**, & **Pondo**: **puer**, & **Populus**: **part**, & **Pars**: **paer**, & **Par**: **raep**, & **Rapum**: **pūm**, & **Pilum**: **pur**, & **Puteus**: **pur**, & **Purus**: & multis aliis eadem littera seruat; quæ vt omnia de sermone nostro sunt deriuata, ita minutiarum plenos habent explicatus, quas persequi, plus tædij, quā vtilitatis apportet. Si quis enim quarat, vnde **ωλάτος** **Kapum**, dicatur, in promptu est **plat**; sed vnde nobis hoc venerit, non æquè apertum. **Lat** & **Tal** conuertuntur. **Tal** itaq. prius pro numero, ex præterito imperfecto: quod si vt epitheton capiatur, expeditum notabit: eo quod omnia in numeratis habeat, & ad omnia sit paratus: vt dicimus, **een Talman** pro homine idoneo ad omnia: qua in voce a breue est, **Talman**.

N littera symbolica significatio.

En. Non. Act. Piet. En. Paic. En. Mut. Enmur. Enoset. Enoset. Enoset. Enoset. Enoset.

P littera symbolica significatio.

Pecus. Pe. Pe. Pat. Per. Pe. Per. Pe. Per. Pe. Per. Pe. Per.

Hant. Hant. Hant. Hant. Hant. Hant. Hant. Hant. Hant. Hant. Hant. Hant. Hant. Hant. Hant. Hant.

Hær. Hær. Hær. Hær. Hær. Hær. Hær. Hær. Hær. Hær. Hær. Hær. Hær. Hær. Hær.

Blat. Blat. Blat. Blat. Blat. Blat. Blat. Blat. Blat. Blat. Blat. Blat. Blat. Blat. Blat. Blat.

& rationem alteram indicat, qua r'at dicatur quasi *tal*/ id est, ad omnia. Verum si a vocalis producat, primariam significat enumerationem, qua nimirum animi notiones per verba numerantur: vnde *talman* interpret, & *tal* ter *tal*/ facundus & eloquens. Hinc *tal* externa lingua: à qua voce fit *tal*/ exemptis duobus Tau: & quia alij tenuius *tal* sonant, vt I cum W diphthongum faciat, factum est vt Italus is dicatur, qui externa lingua est. Sed de hoc alibi. *Tal* rursus vallem notat; quod tamen nos ferè *Tal* dicimus, distinctionis gratia; eo quod in valle omnia oculis exposita sunt, & numeratu facillima. Nunc à *tal* per conuersionem fit *lat*/ quo id notatur, quod leuigatum est & exporrectum, ita vt omnes partes æqualiter ad numerandum offerat: vnde *lat* substantiuum, pro longa & lata fissa pertica; quia ea intima quæque offerat æquè intuenda atque tangenda. Hinc *gelat*/ pro eo quod sic leuigatum est, vt lubricum sit, quasi perfectè explicatum. Ex hoc, *gelas*/ pro vitro, *syncoptòs glas*: à quo *Glacies* Latinis. *Glas* alij dicunt; & inde *glacbergen* pro montibus glacie perpetua concretis, quos Itali vitretas vocant: quales & plurimos vidimus, & vnum maximum ascendimus, è quo *Mincius* gemino fonte capit exordium. Videretur & *Gelu* hinc oriri: sed certum est deriuari à *laest*/ quo magnum frigus notatur. Porro quia quæ sic leuia sunt & lubrica, nihil retinent, sed dimittunt omnia; fit vt *lat* vocali longa idem sit quod dimitto, & permitto, & perinde atque leuigatus nihil adfero impedimenti. Sic *laet* *gaen*/ *laet* *gaen*, permittite ire, permittite stare. Ex hoc *laet*/ pro serò; quo monemur, ne sic ire res sinamus, vt serò eas aggrediamur. Hinc *Latum* apud Latinos; eo quod in lato nihil sit obstaculi & ab hoc *lætus*, quia lato animo sit, & nihil rebus, quo minus eant vt velint, adferat obstaculi. Ex *lat* fit *elat*/ adiectione syllabica, siue *bie-lat*/ id est, præbeo latum; in quo B in P transiens facit *elat*/ vnde *πλατὴ* & reliqua quæ diximus. A *plat*/ *platea* pro loco, & hinc *πλατεια* & *Platea*; & apud nos *platea*/ pro arca, vel latissima in vrbe platea. Ab eadem radice *Platanus* pullulauit, quod late folia propager *elat-an*. Vide quantum negotij adferat vna dictiuncula. Sic *elat* à *vat-lat*/ id est, in quo deest casus siue occasio cadendi. Quæ enim in plano præcipitij causa queat offerri? Vel *elat* ab V latitudinem notante, & *lat*/ reiecto Tau, vt fit *elat* & inde *elat* & *elat*: Hinc *πλατὴ*, quasi *elat-tum*/ id est, planum & latum libum: & inde *Placenta*. *Pin* apud nos id est quod in acutum definit, siue extremum cacumen, à *pe-in*/ id est, in primo intus; quia quod acutum est, facile quiduis intrat. Hinc paruum & acutum epistomium in vasis *pin* vocatur; & virga virilis, ob causam notam: & quia turres olim in acutum desinebant, factum vt pro summitate murorum pinna ponatur. Ad summam, quicquid acutum est, *pin* vocatur: vnde *pin*/ pro Penna; quia velut pinna in corpore figitur. Latini minores pennas pinnas etiam vocant. *Pin* itaque nostras est, ob penetrandi intrandiue facultatem sic vocatum. A *pin* fit *pin*/ pro pœna, quia dolor maximè fiat ob penetrationem cuiusquam rei in corpus. *Pin* conuersum facit *pin*/ quod est dolorem infero constringendo, vt pinna penetrando. A *pin* fit *Pinus*, quia nucem ferat, quæ p: nã ostendit vtilitatem. *Pin-not* enim nux est difficillima apertu: igne enim, à quo summa pœna, recludenda est. *Pin-not* verò vtilitas est pœnæ, cuius nux pinca symbolum; quoniam post pœnam plurimum suppeditet fructum. A *pin* etiam Pœna, in quo diphthongus pro longa vocali adscita; & hinc *Punio*. A *pin* etiam fit *pin* pro acumine, & eo quod acumine signatur; vnde *Pungo* & *Punctum* Latinorum. *Pin* item *Pingo* dedit Latinis, à *pin*/ quod est Pinna vtor, vel primam concinno; eo quod pictores & pinnis vtantur, & eas continuò in acumen concinunt. Dicimus & *pin-og*/ pro eo quod est oculis semiclusis intueri, vt radij per pinnam dumtaxat admittantur. A *bie-in* igitur *pin*/ & inde cetera. Sed nec illud omittendum, à *pin* fieri vocem *Pinax*, quasi *pin-hæret* diceretur, quo notatur id quod pinnam, siue pennam, siue penicillum retinet: ita vt quævis tabula, in qua vel pingi, vel scribi solet, sic vocetur. de quo nomine alia deriuantur. *Pont* pro Pondo fit à *font*; & hoc à *font*/ id est, colligabam, eo quod in præterito imperfecto promiscuè *font* & *font* dicimus, vnde *font* & *font* pro vinculo. Quia igitur rebus colligatis necessariò grauitas accedit; fit vt è *font* *pont* pro pondere dicatur. Quamobrem terra maximum pondus habet, eo quod partes habeat maximè colligatas. Hinc & auro pondus, quia tam arcè partes auri sunt vnite, vt vix vllò ingenio queant dissolui. Intelligimus itaque, ea quæ constringunt & ligant, pondus addere: contra, quæ dissoluunt, inducere leuitatem.

Wal. Ital.

Lat.

Selat. Gelas siue Glas. Glacies.

Gelu.

Latun, a, um. Latun, a, um.

Plat. Platea. Platanus. Plat.

πλατὴ.

Pin.

Pen. Penna. Pinna.

Pin. Pinus. Pin-not.

Pœna. Punio. Pungo. Punctum. Pingo. Pint. Pint-og. Pinax.

Pont. font. font.

leuitatem. Frigus ergo pondus, calor leuitatem facit. Iam quia pondera ponderibus metienda, fit vt *Pont* pro libra ponatur, præcipua videlicet mensura. A *Pont* fit *Pendo*, quod est pondere deprimere. In his etymologia declarat, arcus partium vinculis pondus suum res debere, & à contrario contrarium effici; quod vt assequantur Latini interpretes, quis non vider longè abesse? *Pupet* à *pupen*/ quod est sonum edere confusum, & non intelligendum: vnde *pup-het*/ sonus vehementer confusus: à quo populo nomen. Sic *popeteu* dicimus, pro eo quod est verba non intellecta fundere. *Part* à *bie-art*/ id est, præbens naturam; eo quod rerum natura è partibus existat: quamquam hic prior ratio à *par* deducatur; eo quod membra sic sint comparata, vt paritatem inter se in officiis custodiant. *Par*/ *hie-ar*/ id est, præbens demonstrationem: quoniam è rerum paritate & æquitate maxima duratio contingat: impar rerum congressus velocem interitum adfert iuxta in ciuilibus atque naturalibus. Nomenclator ergo dum *par* in hoc posuit significatu, optimam reipub. legem dedit, indicans, nullum violentum, quod minimè paritatem seruat, perpetuum esse posse. Exigua vox, & trilittera dumtaxat, sed talis tamen, vt firmissimum omnis durationis vinculum includat; quod Latinus in ea nequicquam inuestiget. A *par*/ quod *par* scribimus, fit *par*/ pro colligo: quo monemur, tum in societatis humanæ æquitate facillimum esse plurimas sibi quemque colligere facultates; tum in colligendis opibus paritatem maximè conseruandam esse: quæ quia à Tyrannis tollitur, Athenienses Ostracismum sanxerunt, ne quis tam diues & potens euaderet, vt nemo ipsi par inueniretur: quæ lex vt ratione firma nitetur, ita per inuidiam crebrò fuit ad maximam detorta iniquitatem. A *par* fit *Rapum*, quia cibus fit ad colligendum facillimus. *par* vocali breui, longè aliud signat: Celerrimus enim ita vocatur, à *par-oy*/ id est, velox ad rem quampiam inuadendam, occupandam & superandam. Hinc *Rapio* Latinorum. Hoc autem maximè contrarium est ipsi *Pari*, eo quod & syllabæ breuitate, & litterarum ordine, durationi per *Par* oblata profus aduerfetur. O admirandum vocum artificem; vt nusquam operosa diligentia desideratur! Quam breui vocula & physicam, & medicinam, & totam morum societatisque humanæ disciplinam conclusit; docens è paritate durationem, & ex imparitate contrarium euenire; quod principium qui per omnem latitudinem deducere vellet, nã ei tota ætas consumenda esset in huius solius explicatu. *Par* itaque, vt paritatis latifundia digito potius procul ostendamus, quàm in iis diutius exspatiemur; hoc monuisse contenti, quod in cælis diutissimè durent omnia, quia sic paria sunt, vt nihil alterius partes inuadat aut corrumpat: in aliis verò ita quodque minimè durare, quo longius à paritate discedit. A *par* fit *parum*/ id est, duo vel plura inter se iuxta paritatem coniungere. Hinc *Paro* Latinorum, & *Comparo*, in quibus tempus mutatur. Nos à *par* *pas* facimus, quo commoditas notatur: Hinc *pas* pro comodo progressu; vnde *Passus* apud Latinos. Quicquid denique paritatem commoditatemque custodit, *pas* dicitur. *Par tu pas niet*/ non bene quadrat, siue non bene accommodatum est. Ponitur etiam pro tempore opportuno. A *pas* fit *passer*/ pro circino; eo quod hoc instrumentum ad res inter se accommodandas sit aptissimum. *Passiaculum* est, à *pass*/ id est, currebat; & recta prorsæ distionis ratione, quod præbeat *pass*/ id est, altum, quasi dicas *pass*: in altum enim velocissimè fertur. *Pass* contrarium habet *pass*/ quod verticem signat: illud à *bie-ut*/ quod præbeat hauriendi ex se commoditatem. *Purus* fit à *pur*/ quo ignis denotatur; eo quod omnia per ignem purgantur. *Pur* itaque purum, & purgo, dat Latinis; nobis *pur*/ à quo *Purpur* color *pur* reigneus, quasi *pur-pur*. Sic tamen Latini vsi sunt, vt *purpur* color sit purus purus. Sic dixit ille, quisquis nomen Virgilij sumpfit: *Carmina purpurea candidiora ninae*. & *Valer. Flaccus*: *Hic sale purpureo viuâque nitentia lympha*. Sic *Horatius*,

Tempestiuius in domo Paulli, purpureis ales oloribus Comes habere Maximi.

Quo loco demiror intolerabilem Lambini audaciam, qui cum poëta elegantiam non intelligeret, pro *purpureis*, posuit *marmoreis*, operosa testium denunciatione, docens marmoreum pro candido dici. Citantur *Lucretij* versus, citantur *Virgilij*, citantur *Ouidij*, quo vetus scriptura & genuina lectio corrumpetur. At non vidit hic *Lyncæus*, cornicum oculos configere paratus, hanc lectionem non in omnibus modò vetustis

Pende.

Pupet. Puppen. Puy het. Populus. Popeteu. Para.

Par.

par.

Rapum.

par.

Rapio.

Paritate lam.

Paro. Para. Compara. Pas. Passus.

Passer. Passiaculum. Pass. Pur. Purpur. Purpur. Purpur.

verustis exemplaribus inueniri; sed iam olim etiam à Scruio probatam getmanamque habitam fuisse, vt interim Acronis ei testimonium contemnere permittam. Ille enim hunc Virgilij locum,

Namque ipse decoram
Cæsariem nato genitrix lumenq; iuuenta
Purpureum, & letos oculis afflarat honores,

sic interpretatur, vt purpureum pulcrum & floridum vocari dicat: quod vt probabile reddat, hanc ipsam Horatiani versus partem adducit, *Purpureis ales oloribus*. Vellem equidem Lambinum interrogare, quid sibi Columella voluerit, dum dixit, *Frondes purpurat auro*. Sanè si consentire sibi Horatium emendanti vellet; necesse haberet, vel ineptum auctorem dicere, vel locum castigare. Quis enim vniquam aurum vidit purpureum, si purpureum sit rubrum ad atrum declinans? Nescio profectò quæ sit estrons corrumpti impudentia dicenda, si hæc correctio & emendatio sit vocanda. Nos igitur purpureum id dicemus quod floridum est & pulcrum, idque vocis origini conuenienter, quæ nihil aliud significat, quàm vel purum ignem, vel purum potum. In igne autem non tam color, quàm lux & splendor consideratur. quò videtur Horatius respexisse in Arte poëtica canens:

Inceptis grauib; plerumque & magna profectis,
Purpureus late, qui splendeat vnus & alter
Assuitur pannus. Nec inde alienum est illud Ausonij in Mosella,
Phæbusq; sereno
Lumine purpureum reserat iam sudus Olympum.

Fecit itaque purpuræ nomen ad rectam rationem vocatum, ne purpuream niuem, ne purpureos olores, ne purpureum salem admiraremur, nec absurdum item putaremus, si quidquam auro purpurari diceretur. Furius apud A. Gellium sic legendus:

Vt fulica ipsa leuis volitat super æquora classis,
Spiritus Eurorum virides dum purpurat undas.

Exemplar meum habebat, *Sicut fulica leuis*, quod non placet, nisi ex *fulica fulca* facias, quod per me liberum esto. Hic purpurat sic interpretatur Gellius, vt idem sit quod nitescere facit, quod non potest displicere, maximè si nitorem quendam splendidum & igneum intelligat, qualis in crispanti mari videtur, aded vt noctu etiam luceat. Purpureum itaque ignis splendorem vbiq; indicat, qui quòd in Ostro maximus sit & excellentissimus, purpureum Ostro tinctis potissimum applicatum. Eleganter Virgilius, *Tyriòque ardebat murice lena*. Liuius in Laodamia, Ille Asiatico ornatu affluens, aut Sardonio ac Lydio fulgens decore. Bene dixit fulgens, vt igneus purpuræ fulgor intelligeretur. Ad damus & Quintiliani locum insigniter corruptum, ex libri duodecimi cap. decimo, & in eo corrigendo si minus placebo, Lambini audaciam dicar æmulatus. Sed euanescent hæc, inquit, atque moriuntur comparatione meliorum, vt lana tincta fucis citra purpuras placet: at si contuleris etiam Tyriæ lacernæ, conspectu melioris obruatur, vt Ouidius ait. Si verd iudicium iis corruptis acrius adhibeas, vt fucis purpuram; iam illud quod sefellerat, exuat mentitum colorem, & quadam vix enarrabili sceditate pallefcit. Luceat igitur hæc citra Solem, & vt quædam exigua animalia igniculi videntur in tenebris. In his alia aliter corrupta fuerunt, vt liquebit conferenti. Quod autem dicit, vt Ouidius ait, a quopiam sit adiectum. Eius certè alia est comparatio. Tyrias enim Amyclæis confert. Est autem locus in Remedio amoris,

Confer Amyclæis medicatum vellus abenis
Murice cum Tyrio, turpius illud erit.

Si mihi citra exemplarium fidem coniectandum sit, pro *Lacerna*, non *Laconica*, sed *Tyria lacerna* legam; vt alludat ad Iuuenalis illud, *Tyrius humero renocante lacernas*; & illud, vt Ouidius ait, a quopiam sciolo dicaci margini adiectum, cui visa fuerit eadem vtriusque auctoris collatio; cum tamen Horatius potius citandus fuisset, apud quem est:

Non qui Sidonio contendere callidus Ostro
Nescit Aquinatam potantia vellera fucum,
Certius accipiet damnum, propiusve medullis,
Quam qui non poterit verum distingnere falso.

Hic

Hic enim fucum purpuræ, perinde atque apud Quintilianum, comparari videmus. An verò Amyclis iuxta ac Aquini fucis pro purpura vterentur, an purpura quidem vterentur, sed pallidiore, quàm esset Tyriorum; aliis coniectandum relinquo, penes quos etiam esto eius, quam velint; lectiois sequendæ potestas; cum non vno modo locus intelligi corrigique possit. Nobis satis est, ex eo intellexisse, igneum fulgorem in purpura maximè placuisse, quò ratio nominis à ine assignata facilius suam tueatur probabilitatem. Nonnus purpuræ inuentionem describens,

καὶ τυρίης σκοπιάζε δαδύ μινια φάρα κόχλω
πορφύρεους ἀποθήκεσ ἀνοτήζοντες. Δουλάσσης.

Et mox, *Χείλεα φοινίξας διερχὸ πύελ.* Videtne hic semel scintillas rursus ignem ipsius purpuræ? Num possit quippiam ad etymologiam esse aptius? Sed si quis dicat πύρ Græcum esse, eoq; ad Græcos vocem pertinere, ei mox respondebo, dum ostendā, ab *Dr nur*, & hinc πύρ & pur derivari; & alioqui Græci non purpuram, sed πορφύρεον dicentes, longius quàm Latini recesserunt. Ad reliqua. Πύρ a πύρ-um, quod est, Πύρ-um circumuolo, quia & ipsa circumuolet, & aues circumuolare faciat: De Pater; & Pario, & φίλος alibi. Plaga apud Latinos, & πλάγη Græcorum, à nostro πλάγ sunt; cuius origo est à *bie-lag* deriuatum. *Læg* à *lag*; quod est iacēbam, deriuatum, omne id significat quod vel homines vel feras deiicit, atque cogit iacere. Vnde *λάγω* pro *cessio*. *Læg* itaq; *λάγω* insidia, & locus infidus. Quidquid ergo tale est, vt nos impellere videatur ad iacendū, *plæg* dicetur. Hinc percussio & quæuis afflictio *plaga* vocatur. Quid quòd & retia, quamuis alio accentu, *plæg* dicuntur, à *velag* id est, obsidebat. A *Læg*, *Pelagus* illud *Pelagus* mare dicitur, in quod si pecus incidat, nō possit enatare: sicut *Bosphorus* mare tam angustum est, vt bos traicere possit. hinc *πλάγιστον* est modū angusti maris aut lacus excedere, ita vt quadrupedes nequeant vel traicere, vel è medio ipsius ad terram peruenire. Potest & *Pelagus* dici quasi *bie-lag*, quoniam perpetuas insidias offerat quibus queamus perire. A *uillen* Latini *Pleo* per *syncopen* fecerunt; V in P. translato. *Plant* pro solo pedis, à *velant*, quod est terram tenens, vnde & *plant* nostrum, & *Planta* Latinorū dicta, quòd terram teneat: hinc *planten* terræ committere, & *Planto*. *Fit* & *P ex F*, vt in *πλέπω*, quod nos *flechten* dicimus, quasi *hol-herchten*, id est, plenè connectere: & quia in connectendo res plicantur, Latini *Plico* suum ad vicinam significationem detorserunt; & à *flechten* similiter *Flecto*, non parua catachresi voces ab origine detorquentes. Est dum *W* in P. transit: *πισέω* enim sit à *wis* *fijf*, quod quid aliud nobis est, quàm vel scire firmiter, vel notitiam cuiuspiam confirmo. *Wist* firma nobis notitia est, à *Wist-est* / quod reddas, longè lateque veritas huius rei patet. Nobis *wist* idem est quod sciebam certò: vnde *wist* pro certa notitia: hinc *πίσις*, *πίσιος*, Latinis *Pileus*, à nostro *wist* / quod sit à *wist*, quod est repleo; quoniam qui pileos faciunt & id genus cetera, lanam non texunt, sed infarciunt. aut potius à *woel*, quod est multum; quod *wil* dicunt Allemani. *Wist* itaque esset multiplico, quod ad eandem demum radicem veniret: hinc *πλάω*. *πίσω* dicitur à *wet-doo*, quod idem est quod scire facio, siue facio certiore. *πίσω* pro dolio, à *wit-hou* / quod est late contineo. *πίσω* à *wijn*, quod est vinum: *πίσω* enim quod verus est *Æolum* infinitum, nos *wijnen* diceremus, quod est vinum bibere.

Q LITTERA EX C & V composita, vtriusque elementi vsum sortitur. Sic dicitur *Quæ* & *Quæ* pro eodem, nisi quòd V latiorè reddat & leniorem prononciationē. A *Quæ* Quatuor Latinorum, eo quòd huius numeri proprium sit, vt *symbolum* fiat ignis, in quo principium custodiae à malo. qua de re in numeris plura. A *Quæ* / quod significat Venio, sit *Quam* pro Veniebam: Hebræi *קם* pro Surgo ponunt. A *Quæ* sit *beuom*, id est, conuenit; hinc *bequam* conueniebat: à qua voce *bequam*, pro eo quod conuenit, & aptum est siue idoneū. Nobis olim *Ac* pro Aqua in vsu fuit; eo quòd ad humidum omnia, tamquam ad nutrimentum, summo desiderio ferantur, quod est *Mar*, à qua voce *Ac-ger* & lenius, *Ac*er hæctenus pro vase quo aqua hauritur, & frequenti apud Campanos Brabantos vsu tritum. Vnde Hebræi *קקק* quod *Queara* nunc plerique prononciarent, quam vocem acetabulum in Bibliis vertunt. Videtur autem parum cum *acger* conuenire; eo quòd Hebræi vocalem consonanti in principio dictionum numquam præponant, & ipsum y non efferant genuino suo sono, vt in hieroglyphicis docebo.

Ser. cebo. Haustorium igitur Vas Reger est, quasi dicas, aquam congregans; eo quod ger sic congrego, vel appeto, quorum utrumque conuenit significationi. **Q** eadem gens dicitur pro **Capit** / id est, dissecat siue discindit; ubi manifestum, **Q** pro **C** poni. in **Q** pro **Q** conuincere siue cedere hæc littera naturam suam seruat. Nobis **quæ** idem est quod vulnerat & lædit; à **quæ** quod est malum, ubi dicitur, malum infert. **Q** retrogradum est vocabulum à **stacti** / quo palus notatur positus loco Termini: **stacti** enim est terminare, à **steten** / quod est infingere; eo quod in finibus notandis palis infixis uti soleamus. **Q** item significat nauicare, quod nos dicimus **mitis quæ** / id est, nauica me tenet: Hinc **stets** idem est quod vomo, pro quo **stetmanni** **stets** dicunt. Apud Hebræos nonnumquam pro **W** nostrati ponitur, ut **W** **W** **W** / id est firma veritas: qua in voce Græcos dixi **W** in **W** mutasse. in **Q** quod Capast sonant siue Capas, agnosces **stet**—**uast** / si vocalem, pro eo ac nos facimus, præponas consonanti in exordio cum adspiratione. Est autem **stet**—**uast** firmiter continere: quo verbo Deuteronomij caput decimum quintum utitur, ubi nos habemus, Non contrahas manum tuam, sed aperias eam pauperi. **Q** cum nostro **stet** conuenit, quod significat acquitebam, à **stet** / quod inter cetera acquirere notat. Inde **stet** possessio siue villa cum agris gemin lucrum & acquisitio. **Q** pro nificare ponunt Hebræi, quod nobis generatim significat habitare, quod est **stet**. **Q** tridens vocatur: nobis **stet** / id est multorum dentium. **Q** lamentari: Nos **stet** dicimus pro **stet**. In **stet** pro vomere, tade in aleph transit, pro **stet**. In **stet** confusa est transpositio, in qua **stet** relicto, pro nostro **stet** / quo obscurum, obscuro & obscurior notatur. **Q** pro certa mensura ponitur; nobis generatim **stet** usurpatur pro vase quouis, è quo comeditur vel bibitur. **stet** Bibliorum interpres Leuitic. vndecimo cap. Onocrotalum vertit, in Psalmo centesimo primo Pelicanum, Esaiæ 34. cap. Onocrotalum: Ego potius noctuam verterem. Quid enim Ericio & Onocrotalo commune, cum Onocrotalus minimè viuat in ruinis & cauernis, ut Ericius, sed perpetuò stagna & mare sequatur, quo piscibus se ingurgitet. Sit igitur coniectura locus, **stet** noctuam eam esse, quæ in turribus & adium desertis locis musculos capit, cui nomen à **stet** / quo Catus siue felis notatur, cuius rationem mox enucleabo, eo quod in venandi genere cum Cato conueniat, illud nimirum inter aues quod Catus inter quadrupedes. **stet** verò bubonem vertit idem interpres Leuitici cap. eodem. Nos eam noctuam hac voce designari putamus, quam hæcenus Germani **stet** dicunt, tamet si Brabantiam eandem **stet** appellent, Galli hoc tempore **stet** vocant, quod nomen æquè ad **stet** atque ad **stet** alludit. Cum autem **stet** pro scypho siue calice usurpatur, denatur à **stet** / exempta littera canina, quo ternarius Hebræis in litteris seruaretur. Latini, ut antea monui, ex **stet** idem **Q** fecerunt, ut in **stet**, & **stet** pro **stet** / Quando **stet**. Quercus ex **stet** / quod est defendo à frigore. Ex **stet** etiam Quirinus. Adde & hoc, Allemanos quoque ex **stet** **stet** **stet** facere, ut dum dicunt **stet** pro **stet** / quod est scaturire, aut potius ebullire. Concludendum itaque ex his similibusque exemplis, varium usum ipsius **Q** esse, & in singulis iudicium ex primis radicibus petendum. Nobis natura **stet** & **stet** in hac littera seruatur, ut **stet** est demitto & aufero, quasi dicas **stet** / ab eo quod per **stet** notatur, quæ littera ad molares appressa rem quampiam retineri vel attrahi designat. **stet** est manibus pondus examinare, quasi dicas, latitudinem, quæ media est in **stet**, concludere & comprimere ad certam mensuram. Hinc **stet** / est corpus tremulo adhuc motu ab ægritudinis casu releuare, & vires quodam modo pedibus totoque corpore trutinare. Hinc **stet** vel **stet** est tremulo & dubio motu paulatim effugere: Vnde **stet** Latinorum, qui numerus ea notat quæ lubrica sunt, tremula & instabilia, tesseram materiam & humidorum gerens. A **stet** / quæ imperfectum præteritum; à quo **stet** est tremulus & inconstans: hinc **stet** / est is qui inconstantem se demonstrat. Intelligitur itaque hinc, quid **stet** significet, quod operæ non leue pretium habet illic peruidendum, ubi de numeris agitur. Hinc **stet** est error, siue tremulus & incertus in re quapiam motus.

R LITTERA fluxus, vibrationis, motionis asperioris ipso suo nomine mox indicat errorem, eo quo ab **stet** / siue **stet**, tremulo motu vox feratur, quod non aliud est, quam **stet** deserere, quod dum **stet**, erratur. In perturbacionibus et iratum notat, propterea quod hæc motio rationi, non minus quam infania, vel maximus error, aduerferetur.

Quis, Qui.
Quando.
Quercus.
Quirinus.

Quijt.

Quicken.

Quinquæ.

Quinque.

Quinque.

Quinque.

Quinque.

Quinque.

Quinque.

Quinque.

Quinque.

Quinque.

Quinque.

Quinque.

Quinque.

Quinque.

Quinque.

Quinque.

Quinque.

Quinque.

Quinque.

uerferetur. Contrarium est **stet** / quo ratio significatur, quasi dicas motionem ad ipsum **stet**. Vnum. Hoc enim proprium est rationis officium, ut omnia ad Vnum deducat, veluti causarum omnium supremam. Mox itaque ea vocum vis in **stet** & **stet** offertur, ut definitio vtriusque nobis ob oculos ponatur, melior sanè illa, quam vllam vnquam ipse definiendi magister Aristoteles assignarit. Cum enim homo **stet** vocetur, id est, **stet** seipsum ducens, quo rogo se ducet, & cuius præmonstratione se ducet? Id statim forma, qua à ceteris animantibus differt, nomen cuius indicabit. Quando enim sola ratione ab aliis distat, cetera communia habet, perspicuum fit homini, tum de nomine suo, tum de nomenclatura rationis, se debere ducere per viam rationis. At quò ducit via rationis? Id litterarum natura declarat, quarum prior **stet** motionem indicat, secunda **stet** / Vnum, veluti finem totius humanæ motionis ostendit. Quicquid igitur nos mouet, aut ducere molitur per aliam viam, quam eam cuius meta in ipso Vno est constituta; id minimè sequendum, ceu id quod nos abripere tentet in errores. Porro interroges, quò possit intelligi, an aliquid ad Vnum tendat, an verò aliorum iter monstrat? Hoc Deus tabulis mentis nostræ, quantumuis primi parentis scelere corruptæ, tam claris insculpsit characteribus, ut à nemine ignorari queat, qui modò rationis expers nò sit. Quoniã enim omnes sciunt, se à seipsis nec esse, nec vitam, nec quæ ad vitam necessaria sunt, habere, sed ab ipso Vno, confessim intelligunt, ipsum Vnum, propter summa beneficia, summe diligendum colendumque esse. Iam quia videmus ab Vno proficisci omnes æquè homines, mox cernimus, tantum in proximos esse conferendum amoris, quantum ab illis vicissim nobis in simili vel re vel casu postularem. His duabus tabulis menti nostræ inscriptis, totam legem & prophetas ipse ille dixit contineri, ad quem Vnum, uti creatorem & seruatores nostrum, contendere debemus. Nemo igitur excusabitur, si rationis via deserta ad ipsum Vnum non deducatur, cum domi suæ præmonstratorem habeat in summa arce præsidentem, & assiduo in omnibus vel agendis, vel faciendis, vel ferendis rectum iter indicantem, idque de tabulis suis Dei digito sculptis. Cum ergo hæc principia sint omnium actionum humanarum, atque in iis ab interno præmonstratore dirigamur, non potuit, melius homini nomen excogitari, quam illud, quo seipse ducere notaretur, nec rursus aptiorem nomenclaturam ipsi rectæ rationi quisquam inueniat, quam eam qua significatur vis eius & facultas, qua ad Vnum iter demonstrat. Excultas quicquid vsquam est librorum vel in Academia, vel in Lyceo, vel in Stoa, vel in ipsa Ægypto, & diligenter animaduertas, an tantum ad vitam bene instituendam momentum inuenias in multis paginis, quantum in his duabus voculis **stet** & **stet** continetur, quarum significatio omnia absoluit, quæ tota sapientia latifundia ambitu suo immenso complectuntur, & tam clarè id faciunt, ut ipsa litterarum pronuntiatio, salua esse non possit, ut non simul id quod significant, intelligatur. Dum me **stet** vocari audio, dum solo **stet** à ceteris animantibus differre, quid obstat, ut non vnà intelligam, me ductum meum sequi debere, & in eo sic progredi, ut ad ipsum Vnum rectè contendam? Huc illa conclusio Socratica, quo lucem accipiat veritatis, referenda, Quicquid à se mouetur, semper mouetur: Anima hominis à se mouetur: Ergo semper mouetur, in qua explicanda, maiorem in modum quosdam, cum in scholis, Philosophorum versaret, animaduerti hallucinari, dum non satis, de qua motione ageretur, peruidere. Magni hanc collectionem fecit Cicero, nec minoris, quotquot fuerunt Ciceronis simij, sed nemo breuius, nemo clarius, nemo significantius, quid sibi velle, aut quò tenderet, quam nomenclator noster explicauit. Quoniã autem **stet** Minervam dixi hæreditarium ductus vniuersorum ius habere, necessarium est, & nostri ductus eam principem esse: & quia nos ratione nostra ad ipsum Vnum ducimur, cuius cerebro Pallas prodit, videmus nos à nobis ipsis duci ad ipsum Palladis patrem: & quia illa dux est vniuersorum, nos etiam ductum nostrum prius in Palladem terminamus, quam ad Patrem eius peruenire possimus: quod ita fieri debere, si ad patrem velimus aspirare, ille nos docuit, qui & hominem sui ipsius ductum regere notauit, & præterea Minervam ductum vniuersorum præfecit. Quocirca prius ad Minervam, quam ad patrem, rectè ratione veniendū; quæ cum ipsa virtus sit & sapientia patris, monet nos nomenclator huius solius medio ad Vnum ipsum iter patere. Porro quia hæreditatem stabilem, qualem Mineræ esse oportet, per **stet** / id est, mori, significauit acquiri, necessarium

Minerva dux vniuersorum, virtus & sapientia. Patris.

Cardinalibus & Episcopis petasus Mercurij impositus quid moneat.

Mercurij officium.

Mercurius excellens limes.

Hermæ.

Marguma proprium Mercurij nomen.

natur, eo quod in cerebro vis sit sui ipsius ducendi. Petasus igitur Mercurij, Cardinalibus & Episcopis impositus, monet, cerebrum iis & mentem esse debere ab omnibus perturbationibus tutam, nec vlla re externa sic percelli, vt à sanis consiliis dimoueantur. Quid dico, mentem iis securam & munitam aduersus omnes superbiæ, libidinis, auaritiæ, inuidiæ, iræ, ceterarumque id genus pestium impetus esse debere? Id porius dicendum fuit, ipsos petaso suo moneri, vt aliis hominibus omnibus se præstent Mercurios, nec petaso dignos esse, nisi reuera Mercurij dotes in omni vita præ se ferant. Quid verò facit Mercurius? Interpret est voluntatis diuinæ, & eorum quæ Iupiter imperat, celerissimus & fidelissimus nuncius. Pacem caduceo suo & præfert & denunciat, ceu diceret, *Pax vobis*; quæ nisi sit, voluntatem diuinam exlequi nequitis, nec quidquam omnino sani consilij vobis ipsi, nedum aliis, dare potestis. Pax autem prima est quæ nobis à deo datur, omnes perturbationes, omnia interna bella procul excludens; quæ cui non fuerit, is nec Mercurij imitatore, nec voluntatis diuinæ, nec verbi paterni interpretem se poterit præbere. Videte ergo Episcopi, videre Cardinales, quid petasus ad-moneat. Videte ne pedum siue caduceum vestrum aliud nobis, quàm pacem, denunciet atque demonstret. Videte ne mens vestra alas perdat. Videte ne gressus vestri sint terreni: sed semper ad sublimia subuoletis. Videte denique vt semper & vbique sitis Mercurij, id est, & opere & verbo fidei interpretes diuinæ voluntatis. Sed satis de petaso alato. *Marc* igitur vel *Mart* idem est quod considero, quod si vt nomen vsurpetur, signum notat & litem; quod limes & terminus diligenter sit obseruandus. Quamobrem Mercurius excellens quoque limes vocari poterit: atque inde adeo factum, vt prisca quadratas pilas in viis collo carint, non illas quidem terminos agrorum, sed rerum agendarum quibus sententiæ ad vitam utiles incidebantur, dicebanturque à capite quod termino imponebatur, proficisci. Hi sunt Hermæ illi è quibus librorum Mercurio ter maximo adscriptorum factus est contextus; & optima illud quidem ratione, quod in iis diuinæ voluntatis interpretatio contineretur: quo fit, nihil vt sit admirandum id quod apud Iamblichum legitimus, multa librorum millia Mercurio Trismegisto adscripta fuisse. Collocabantur item Hermæ in triuijs & quadriuijs, ad iter indicandum; qui si positi non essent, loco earum lapides à viatoribus congeri solent, quo earum acerui vice Mercurij fungerentur: vnde & nomen duxerunt. Hinc intelligitur locus ille Prouerbiorum: *Sicut qui mittit lapidem in aceruum Mercurij, ita qui tribuit insipienti honorem.* Cum enim interpretes varia comminiscantur, & alius dicat purpuram intelligi: optimè illi senserunt qui aceruum Mercurij ex Marguma reddiderunt, quos D. Hieronymus est secutus. Marguma itaque, mea quidem sententia, non deriuatur à *mag*, vt nonnulli putarunt; sed proprium est Mercurij nomen, à *Marc-hu-man*, id est, monitor limitis custodiendi, vel *Mart-man*, limitis monitor. Hinc Marguman lapidum aceruus ad iter demonstrandum, quales in Hispania in vsu hætenus manent, à me in ea præcipuè via annotati quæ ex Lusitania Guadalupam ducit. Qui igitur stultum honorat, tantundem facit atque is qui lapide vno aut altero Margumam auget. Quamuis enim is beneficium præstet, atque aceruum noua accessione honoret; is tamen qui recipit, nullum beneficium sentit, nec intelligit se honorari: atque idcirco beneficium collatum rei nihil sentienti, nihilque agnoscanti, frustra collatum videtur: tametsi beneficium reuera ad eum veniat cui via monstratur. Non itaque vetatur, vt stultus honoretur; sed monemur, ne à stulto gratum animum expectemus. Salomon enim ipse Prouerbia sua scripsit omnibus, non sapientibus modò, sed etiam stultis; cum tamen apud hos nihil habeant honoris: eo ipso monstratis, benefaciendum omnibus, nec quemquam eo absterri debere, quod apud stultos & ingratos nulla sit vel honoris, vel beneficij, & agnitio & recordatio. Imperat enim ipsa natura, & summum bonum, natura ipsius fons & origo, vt perpetuò boni omnibus sumus, licet certò sciamus, eos quibus vel beneficium vel honorarium conferimus, aut crassiores aut ingratiore fore, quàm vt se quidquam accepisse cognoscant, vel si cognoscant, se nouisse fateantur. Qui ergo stulto exhibet honorem, tantundem facit, atque si lapidem coniciat in aceruum Mercurij, quo suo quidem facto humanitatis officium præstat; sed sic, vt à nemine sit agnoscendus. Sic & Salomon Parabolas suas omnibus æquè scripsit & gratis & ingratis, officio boni viri defunctus ille quidem, at minimè apud stultos eas quas meretur, gratias consecutus.

secutus. Quamuis igitur stulti & ingrati beneficia quibus honorantur, non agnoscant; nobis tamen ea de causa cessandum non est in iis præstandis quæ communis hominum utilitas postulabit: cogitandumque semper, numquam nobis negligendam bene de omnibus merendi occasionem, non secus atque illi faciunt; qui lapidibus in aceruum Margumani coniectis iter viatoribus demonstrant. Ex eadem itaque radice Marguman & Mercurius primam vocabuli syllabam habent, quod apud Hebræos ex prima lingua relictum esse, minus miraberis, si consideres Rigma etiam apud eos in vsu esse, cuius vocis notationem ex lingua ipsorum difficile sit ad causam vocare. D. Hieronymus Rigma principes vertit psalmo sexagesimo septimo, *Principes Iuda duces eorum*. quam vocem si ad *ry* reducas, quo lapidare notatur, non video, quid rationis inueniri queat, vt principes à lapidatione dicantur. Nobis *Rigt-man* vir dicitur cui iuris dicendi potestas est, quæ significatio optimè cum principis officio quadrat. Sed redeamus ad Mercurium, nihil certius habentes, quàm nos tantum gratiæ reportaturos apud Hebræos, quantum si saxum Margumano adiecissimus. Quoniam verò à magna perfectaque consideratione Mercurius nomen sortitus est; non solum ad res diuinas, sed ad forum etiam, & hominum inter se commercia nomen eius aduocatur. Emertibus enim & vendentibus ob eam causam vel propitius vel iratus dicitur; quia diligenti opus sit consideratione ad rerum permutationem cum utilitate faciendam; qua qui careret, Mercurio non fauente & emit & vendit. A *merc* igitur, quod est considero, Latini nomen Mercis habent, & inde *Mercor*, & cognata vocabula. Hinc factum, vt crumena Mercurio in manu detur, quoniam vulgus præcipuum Mercurij donum in lucro ponat; à quo *uons dag*/ pro die Mercurij, à *won*/quod est lucrabar; quod hic dies faustus rebus cum lucro vendendis & emendis crederetur. Hac itidem de causa *ελεουιος* hic Deus apud Græcos dicitur; quasi hominibus plurimum adferat utilitatis. Nec nos alia de re *merit* forum dicimus, in quo qui cum lucro versari volet, ei opus est accurata rerum emendarum vendendarumque consideratione. Præest itaque Mercurius cuius considerationi obseruationique, siue ea sit rerum diuinarum, siue forensium, siue infernalium. *Mart* porrò si conuertas, *Crain* reddet, quo denotatur rerum venalium vel taberna, vel capsula hominibus ad considerandum proposita; quæ vox tam artificiosè facta est, vt non per conuersionem tantum habeat notationis suæ causam; sed per profam etiam compositionem: eo quod *Crain* *Car-tam*/ siue *Car-raem* includat, quod nihil aliud est, quàm distensio rerum cararum, quam apud mercatores sua venum exponentes videmus. Quamobrem verò Mercurius ter maximus dictus sit: ei obscurum non erit, qui sciet hanc vocem primùm Spiritui sancto conuenire, utpote toti hominum considerationi præfecto, qui que omnibus ad contemplandum diuina, lumen accendit; & solus dat humanæ menti veritatis intuendæ potestatem. Huius solius alis in calum attollimur, huius talaribus omnia penetramus, huius caduceo pax nobis ostenditur. Nonne igitur bene dicitur Spiritus sanctus ter maximus; cum idem sit essentia cum patre & filio? Maximus pater, maximus filius, maximus Spiritus sanctus: & hic quia maximus ab utroque procedit, ter maximus meritò vocatur. Græci & Latini quid Mercurij nomen, quid Hermæ, quid *Ἐρμης* significaret ignari, hominem somniarunt, qui ante Pharaonis vixerit ætatem, litterarum & omnium artium liberalium inuentor, cui ter maximi nomen ob id datum fingunt, quod primus aperuerit mysterium trinitatis; qua in opinione turpius errarunt quàm in Orphei nomenclatura vni homini applicanda. Hic igitur siue Mercurius, siue Hermes, siue *Ἐρμης* rectissimè dicitur Anubis, quoniam iter nobis ad nostri custodiam demonstrat; eo quod Spiritus sancti donum sit ipsa fides, per quam Christus, solus humani generis custos atque conseruator, demonstratur. Huic cur caninum caput sit, antè dictum: cur caduceum detur, vt omnes ferè Poëtarum interpretes scripserunt, pacis illud indicium facientes; ita veram nominis rationem nemini hætenus perspectam esse existimo. *Ca* malum notare declarauit. *Duit* idem est quod caput demitto. Caduceum itaque virga dicitur, qua fit; vt omne malum, & omnis mali pater, ipse draco caput dimittat. Huic duo serpentes sunt deuincti, alter draco ille pestilentissimus, alter quem hic in mulieris mente, & per hanc in vniuersis hominum animis generauit, de quibus Christus in cruce triumphauit, pacem nobis cum patre cælesti morte sua hæreditariam relinquens. Caduceum igitur

symbolum est crucis, præ se ferens trophæum duorum serpentium denicatorum. Hanc virgam Spiritus sanctus nobis ostendit, fidem nobis & fiduciam, & amorem infundens, & per hæc pacem sanciens sempiternam. Caduceum ergo demonstrat, à femine mulieris serpentis caput conculcatum iri, quod Adamo post lapsum fuit promissum. Sint sanè aliæ in serpentibus notæ: at hæc tamen vna tenet principatum, quam mirum non est neminem hæcenus animaduertisse, cum significatio vocis non inteligeretur. Qui Caduceum à cadendo deriuant, eo quod bellum per hanc virgam cadat; aliqua saltem tenus ostendunt, aliquid esse quod per caduceum cadat. Quid quod & ipsum Cado & Caduceum ab eadem pullulant radice. Cado Latini pro Labor vsurpant; cum nos non quoduis genus labendi per Cado intelligamus, sed illud dumtaxat, quo ille ruit, qui mali quippiam committit: *Ca-do* enim idem est quod malum ago. *Ca-tui* ipsum ipsius mali caput deprimi & summergi signat. Verùm Mercurius nouas perpetuò obseruationes suggerens, nimis me diu in symbolis suis detineret, eoque quod pace eius, qui pacem ostendit, fiat; redibo ad *W*/ex quo, vt Satur & Mercur nomina duxerunt; ita & *W* *W* *W*; quo magnus & perfectus progressor notatur, ceu diceret, *W*-am: quamquam suspicor *W*-an-*W*not dici debere, vt perfectus & magnus progressus omnis caput significetur, è quo *W* *W* *W* Græci fecerint terminatione sibi vernacula. Conuenientissimum profectò Cali nomen; eo quod principium omnis motionis Cælo adscribat, & idcirco primo mobili maximè dandum; quod motu suo maximo & potentissimo omnium cæterorum motum præbet exordium, cælos reliquos rapiens, & omnia quæ sub cælis sunt, cælorum varia motione temperans. Quoniam verò quod supremum est, excellentissimo motu ciatur, qui per *W* nobis notatur; factum vt *W* *W* Græci pro eo dicant quod Latinis est fursum, quasi *W*-*W*not id est, progressus caput fursum esse denotare vellent; aut potius indicare, omnem progressum nostrum ad supremum caput contendere debere. Ex *W* nostrates *W* habent, pro igne; eo quod ignis vis inter omnia maxima sit & excellentissima: à qua voce Græcis *W*, mutato V in P. Allemani seu scribunt. Hinc *W* nostras, & Fero Latinorum. A *W*ur Latinis est Vro, & inde comburo, & amburo, & Vstulo. Hebraei *W* *W* pro luce dicunt, quoniam ignis lucis est fons & origo. Hinc liceret Agenoris nomen craterem siue fontem lucis interpretari, si Phœnicum linguæ, vt poëtis est consentaneum, debeatur. Hinc fit vt *W* ponatur pro temporis opportunitate, eo quod nihil hac sit ad res agendas maioris momenti; qua de voce Latini & Græci horam sumpserunt. Quia verò agendi tempestiuitas brevis est & lubrica, & citissimè transiens, factum vt nobis *W* Græcis & Latinis Hora pro temporis ea parte poneretur, quæ totius primi mobilis circuitus vicissimam quartam partem complectitur. Iam quia quarundam nobis rerum ad certum & opportunum tempus copia necessaria est, *W*ur ponitur pro conduco, quasi ad horam siue oportunitatem tempus dicas. Nostrates item *W*ur pro capite apri vsurpant, eo quod insignis & maxima vis sit apri in capite, cuius dentes ob eam causam fulmineos non malè dicas. A *W*ur fit fer pro pulcro, eo quod pulcritudinis maximæ sint vires ad hominem ad se ferendum: vel dicitur fer à *W* *W* *W* quod est ignem facere; eo quod pulcritudo amoris ignem accendat, quibus rationibus accedit, quod vt ignis omnia reddat pura, ita omnia etiam faciat pulcra. sed de hoc prius. Hinc *W*ur pro eo qui pulcritudinem iactat. Græci *W* *W* pro præstanti & valido olim videntur vsurpasse; à quo *W* *W* *W*, & *W* *W* *W*. A *W*ur & *W* *W* fit *W* *W* *W* & syncopros *W* *W* *W* qua in voce f. Herodotus in *W* *W* mutauit, *W* *W* *W* pro *W* *W* *W* scribès. Nos *W* *W* *W* pro celebrare diuinis honoribus, in vsu habemus, eo quod eos quos sic celebramus, ignibus accensis veneremur. Hinc Fera apud Latinos, pro festo die: & ferior, pro otior; quia festis diebus & ignes accendebantur, & homines à laboribus vacabant. Christiani, quoniam omnes dies sacros esse vellent, nec vllū transire sine diuino cultu, pariter omnes ferias nominarunt, solo numero faciente distinctione; dum feriã primam, feriam secundam, feriam tertiam, & sic de reliquis dicunt. Nobis igitur quotidie ignis accendendus, non tam ille qui externus cernitur, & calefacit, & fursum tendit, quam ille, qui hoc exteriori veluti simbolo denotatur. Quis, inquam, ignis alius, quam qui in mète nostra diuini amoris flammis inardescit, & totos nos ad superna rapit, omnem nostram actionem ad cælum dirigens: qua in re vera vita, vt in Hieroglyphicis docebo, consistit. Omnes itaque dies, aut potius omnes horæ nobis feriæ sunt, semperque

interno

interno igne flagremus, illius solius amore accensi, qui se solū ex toto corde vult amari. Hoc sibi cerorum flamæ, hoc lychni semper ardentis in templis volunt, hoc faces, hoc ignes diebus festis fieri consueti monent, vt nimirum perpetuo illius amore flagremus, & fursum feramur, qui omnis lucis & caloris auctor est & conseruator. Hinc Feronia dea, quasi *W* *W* *W*, & *W* *W* *W*, quia ad vtramque alluditur nominis rationem; illam quidem, quod hæc Dea colatur per ignem currendo; hanc verò, quia igne in effectu suo defraudet, dum pedes per prunas ardentis currentium non læduntur. Magistro in honore hanc fuisse apud Sabinos iuxta ac Latinos, Halicarnassæus scribit, addens ab aliis *W* *W* *W*, ab aliis *W* *W* *W*, ab aliis *W* *W* *W* vocari. Nos ex ignis in sacris tessera intelligimus, geminum huius Deæ ignem fuisse; alterum, per quem numine ipsius rapti currerent, alterum eum, cui vires lædendi tollerent, & quem corrupendi facultate defraudaret. Quis autem ignis est per quem discurrere Deo gratum est? Quis alius, quam is qui ignibus accensis in templis denotatur, nimirum flagrans diuini amoris ardor, per quem currere verissimus est Dei cultus? Per hunc cucurrerunt Apostoli, per hunc ceteri martyres, per hunc omnes cælesti amore correpti. Iam verò qui per huc currunt omnibus terrenis calcementis exuti, ij ignem externum, & cetera omnia tormenta illæsi perferunt atque contemunt. Secundo itaque igne tormenta denotantur grauissima; eo quod nihil crudelius queat excogitari, quam igne comburi. Duplicem hunc ignem D. Laurentius sensit; priorem internum & diuinum, quo feruidus per omnia Christi beneficia discurrebat; posteriorem corporeum & externum, & in corpus sauentem; quem, dum viuis affaretur, contemplit, citra omnem mentis, siue veri hominis, qui sola mente definitur, læsionem, ardorem perferens. Feronia ergo dea caritas est, quam qui habet, feruidissimè per omnia Dei beneficia discurret tantisper, dum accipiat abra-beion à Deo constitutum, quæ hanc habet potestatem, vt hominibus eas conferat vires, quibus omnia tormenta, licet truculentissima, contemnant. Porro Caritas non has modò præstat, verum & ipsum ignem tartareum defraudet; propterea quod sola caritas à flammis infernalibus nos queat liberare. Ab hac libertate in quam à caritate asserimur, dum prius serui p x n a effemus, in eam ventum est consuetudinem, vt in Feroniæ sano serui pileum acciperent, quibus idcirco caput radebatur, vt notaretur, neminem liberū fore, nisi omnia terrena, omnes curas superuacaneas, omnia denique quæ ad corporis integritatem non pertinent, abiecerit, & nudus nudum Christum sequatur. Nihil sacris antiquissimorum ritibus celebratum est, in quo non veræ religionis symbola continerentur. Seruorum libertatem signum esse voluerunt eius libertatis in quam à Feronia vindicamur, cuius beneficio Tartareas flamas euadimus, ad quas peccatum nos cõdemnarat. Præstat ergo Feronia Libertinis, id est, omnibus hominibus qui à seruitute per caritatem & Christi & suam sunt liberati. Frustra Seruius apud Latinos quæreret, cur Libertis Feronia præesse dicitur, tamen præesse sciuerit & scripserit. Huius lucū olim exustum fuisse, fabulantur, & mox contra naturæ leges subito reuiuissè; quod nihil aliud est, quam totam humani generis siluam flammis æternis fuisse adiudicatā; sed subito per caritatem diuinam, quæ vera Feronia est per omnia discurrens, in pristinum statum fuisse restitutam: atque idcirco ignem infernalem à Feronia dicimus defraudari, illis nimirum animis quos inde amoris vehiculo in cælestem ducit libertatem. Eleganter itaque nomen factum, vt & ad *W* *W* *W*, quod est celerrimus ignis cursus, & ad *W* *W* *W*, id est, ignem defraudo, alludat; quæ ambæ rationes eodem tendere deprehenduntur. Bene itaque Virgilius: — *Viridi gaudens Feronia luco: & multo melius* quam ipsemet intelligere quauerit, eo quod caritas perpetuò & viuiddis sit, & cetera omnia viridia reddat, quod non cuius igni, sed soli cælesti & diuino conuenit ardori. Qui plura de Feronia nouisse volet, is Strabonem consulat, apud quem ritum per ignem currendi licet videre. Quemadmodum autem Feronia à *W* *W* *W* dicitur, ita & Ferueo, & *W* *W* *W*, inde deriuata; eo quod feruor ignis sit effectus. Nos à *W* *W* *W*, *W* *W* *W* dicimus pro calido; *W* *W* *W*, eo quod calor ab igne nascatur; qua in voce F in W transiuit. Ex eodem fonte manauit Ferox, quasi *W* *W* *W* *W* diceretur, id est, ignis fumus; eo quod feroces igneo quodam fumo ferri videantur. Nec aliunde dicitur Ferum; eo quod ignis ferissimum sit elementum. Nos aliquando *W* *W* *W* in eadem dicimus notatione pro Fero, licet sæpius ita accipiantur, vt à *W* *W* *W* pro pulcro descendat. De Puro, quod fit à *W* *W* *W*, & purgo, & purpura, antè dictum.

Dur. dictum. Ex D, cui vinculi facultatem dedit Plato, & Dr, fit Dur, pro eo quod ipsum perfectum ligat, atque in se deuincit. Dur enim idem est quod in robore & perfectione permaneo: vnde Duro Latinorum:
Durate & vosmet rebus seruate secundis.

Durus. Id est, Colligate totum vestrum robur, ne dilabatur. Hinc Durum, quod ita colligatū est, ne facile possit dissolui. Nos Dur etiam dicimus nimis carum; eo quod sic sit domino alligatum, vt vix ab eo distrahi possit, p̄p̄ quo Dur etiam dicimus. Ab Dr præterea fit dur / quod est Moueo; eo quod is qui aliud mouet, necesse est vt magnam habeat mouendi potestatem, vt pote quam non in se modò, sed in aliud etiam exerceat. Hinc

Rus, ruris. fortasse Rus, & rura; quod rus maximè sit mouendum, vt fructus ferat. Iam ex Dr fit etiam Rat-ur, quo significatur humidus perfectio; quæ nihil aliud est, quàm calor agens in humidum, ea ratione, vt res generentur, crescant atque consistant. Humore enim & calore vita continetur, sicut ex eorum contrariis frigore & siccitate mors occupat, ipsius videlicet naturæ destructio. *Rats-coz* autem humidus origo est, vnde Latinis Nascor factum. Naturæ ergo nomen, citra longiorem verborum contextum, prima statim fronte demonstrat, tum quibus rebus vita conferretur, tum quas res mors & corruptio consequatur; nec illa solùm, sed hoc etiam quod ignis, in cuius notitiâ deducimur, ex Dr in dur progressi, vi sua humidum moueat atque perficiat. Non malè ergo quarto Meteororum libro Aristoteles naturam, quasi formam quandam essentiamque esse dixit; eo quod calore ignis humidum perficiente exoriatur atq. consistat. Cum verò humidum materiæ loco sit in quam ignis agit, confestim de naturæ nomine intelligitur vtrumque, & res omnes naturales ex materia & forma constare, & huic deberi ipsius materiæ perfectionem: atque prius etiam illud apertum est, ipsum humorem materiam esse, ignis autem vim formandi facultatem habere. Præterea senj corruptionis mortisque ratio eadem ex voce tam clarè cognoscitur, vt quod clarissimè; cum contraria contrarias habeant effectiones. Vide quanti intersit veram huius vocis fabricam intueri, quam qui rectè examinavit, is parum abfuerit à perfecta rerum naturalium cognitione. Quis non rectius ex hac etymologia, quid Natura sit, intelligat; quàm ex ea definitione quam Aristoteles secundo Physicorum libro tradit, Naturam esse dicens principium alicuius & causam motionis & quietis eius in quo est, & id per se, non secundum accidens. Breuissima voce, duabus tantùm syllabis constante, nomenclator totam totius naturæ naturam explicauit, in summa breuitate nihil obscurum relinquens: vbi contra Aristoteles per multas diuisiones, & eas quidem non omnes satis accuratas, per longam denique & odiosam inuestigationem, vix tandem quidquam certi concludit; & quod concludit, tanta caligine tegit & inuoluit, vt ægerrimè, quid sibi velit, vel à diligentissimo queat peruereri. Porro à Dur fit Sulfur, quod nos hodie Solfer dicimus, à Sol vel Sul / quod est conferuo; quæ manant à Sal. Hinc *ules sultu* est carnes in muria conferuare. Sulfur itaque siue Solfer idem est quod conferuans ignem. Hebræi סולפיר dicentes pro sulfure nostri item voce vtuntur, cum סופיר ret nihil aliud sit, quàm bona ignis promptitudo, siue id quod bene promptum est ad ignem parandum, siue potius ad verbum, bonus ignis apparatus. Quid enim ad ignem accendendum sulfure promptius & expeditius? Nihil esse, magno mortalium malo, in puluere fulmineo, aut potius tartareo, experimur. Est ergo sulfur ignis quasi sale conditus, perpetuò ad vsum promptissimus, si vox pro eo ac debet de vernaculo Cimbrorum sermone intelligatur. Littera C, ipsi Dr præposita, Cur facit, altissimi mysterij vocabulum; quo significamus, nos per Cur ipsi Dr velle adhærere. Est enim Cur ritus in sacris obseruandus, per quem Deo blandimur & supplicamus; cuius *te* notationem habere dixi, vt ipsi perfecto pressissimè vndique adhæreamus. Ritus enim sacri non aliò spectant, quàm vt nos sic ad Deum rapiant, vt toti ipsi coniungamur, perinde atque lingua extremis suis dentium exortus tangit. *Cur* itaque, per vestigia retrò lectum, demonstrat quid Cur, siue ritus sacer, nobis præster. *Cur* enim idem est quod vehementer & valida vi traho; quod proprium est carimoniarum. Neque enim in ritibus ipsis consistendum, sed iis trahi debemus vehementissimè. Quid? Ad ipsum nempe illud perfectum & magnum, ad quod *te* cõtendebat, dum ex *te-vz* / *Cur* dicimus. *te-vz* enim quid aliud est, quàm blanda precatio, vt magna perfectio concedatur? Ad hanc itaque perfectionè validissimè carimonis trahi debemus, si earum

si earum vsu perfrui velimus. Frustra enim, frustra omnes carimoniarum, omnes ritus in sacris sollempnes & fiunt, & celebrantur, & videntur; nisi iis ad ipsum illud quod perfectum est, & omnia perficit, magna vi trahamur. Bone Deus, quanta breuitate nomenclator omnem carimoniarum vsum tribus litteris inclusit: quantam rursus contemplationis latitudinem aperuit, dum in *Cur-te-vz* voluit intelligi. In omnibus enim ritibus mens nostra hanc orationis formulâ concipere debet, vt ipsi perfecto tantisper per *te-vz* blandiatur, donec ab ipso impetret atque consequatur veram perfectionem. Ex *Cur* & *Cur* prorsò & verso vocabulis componitur *Cur-ruc* / haud secus atq. ex *Fit* & *Fit* fit *Anna* / & è *Car* & *Car* fit *Car-rat* / & ex *Ser* & *Ser* fit *Ser-res*. Ex *Cur-ruc* syncope reddit *Cur*, quo scipio cum transversario ligno ad rectos angulos imposito denotatur. Vnde *ruu-wijs* / & syncopòs *crux* / & *Crux* Latinorum, de cuius mysterio in Hieroglyphicis plura. A *Crux* *Cur* fit *Cur-her*, pro eo qui carimoniarum caput est, siue is penes quem rituum sacrorum est imperium: à qua Curetes nomen suum traxerunt. Cum ergo apud Germanos *Curetes* *Curetes* supremus sacerdos vocaretur; factū est vt hæc vox in Cureetum, & post in Curatum, quò magis Latina videretur, euaserit. Si enim Curatus à Curando nomen sumeret; non Curatus, sed Curator vocaretur: nisi quis officium sacrosanctum derisui habens diceret, Curatos idcirco potius quàm Curatores nominari, quòd magis curentur quàm curent; quod vtinam in nullis verum esset conuicium. Absit tamen, vt sacrorum antistiti à conuicio nomen in Catholica ecclesia datū dicamus; sed id vt verissimum teneamus è vernaculo Cimbrorum sermone, quo Goti & Franci utebantur, Curatos quasi Curetos dictos esse, E longū facillimè in A longum cõmigret, vt ex *phim* Fama. Porro vt *Dr* & *Dr* differunt, ita *Coz* & *Cur*. *Coz* enim æternitatis circulus est, à quo omnia fluunt. *Dr* est ampla & magna latitudo, vnde omnia fluunt, ita vt in illo æternitatis, in hoc amplæ potestatis omnia perficientis ratio habeatur. *Coz* itaque vocali longa, vt est in *Coz* / *Coz* eorum significat multitudinem & veluti rotundo circulo comprehendit, qui ritibus & cantibus sacris ipsi *Coz* blandiuntur, quasi *te* *Coz* diceretur. qua ratione fit, vt hoc nomen conueniat primum ordini angelico, qui proximus ipsi *Coz* siue omnium origini assistit, & perpetuis blandimentis supplicat. Græci hinc & Latini Chori nomen habent, quam vocem citra aspirationem scripsissent, si veros eius nouissent natales, in quibus apertissimè verum Cori officium cõtineri videmus. Si *Coz* veritas, *Coz* fiet, quo fumus quiniis, vt modò docui, notatur. Est enim Cori suauissimum Deo fumus. Ecclesiasticus dixit: *oblato in si impingnat altare, & odor suauitatis est in conspectu altissimi*. Et statim post diluuium odoratus est Dominus odorem suauitatis, Nocho sacrificio suo Deum propitiū reddente. D. Paulus odorem notitiæ diuinæ se dicit manifestare, seq. dicit Christi odorem esse. Quemadmodum autem ipse Christi odor est Deo; ita ipsi patri æterno bonus odor opificis angeli sunt, & piorum hominum mentes, qui fumo comparantur, eo quod perinde atq. fumus ex aromatatum foco gratus est hominibus, ita animi amoris diuini igne fumigantes suauissimum Deo spirant odorem. Externus enim fumus mentalis fumi tesseram habet, & frustra ille citra hunc Deo offerretur. Contentus itaque Angelorum & piorum hominum eo fit, vt sit fumus Deo altissimo gratus atque suavis, qui fumo externo denotatur. Ad hoc mysterium nomen Hebræum alludit, qui ex *Coz* quo fumus dicitur, *Coz* fecerunt pro spiritu; quandoquidem spiritus Deum laudantes perpetuo odore suo diuinas nares replent. Sapientia apud Ecclesiasticum inter alia sic dotes suas prædicat: *Sicut cinnamomum & balsamum aromatizans odorem dedit, quasi myrrha electa dedit suauitatem odoris, & cetera*. Diuini itaque amoris ignis Deo circumstans, in quo Apollo Deum dixit habitare, & Seraphicum, id est, ardentem angelorum ordinem constituens, optimum & suauissimum fumum Deo spirat, quem alia sapientia, mundi totius opifice, benigna manu suscepit. Post hunc alij & alij ordines, quibus pij homines, duce Christo, sese socios addunt; & tandem ex multis coris vnus corus efficitur, qui in æterna vita æterno Deo laudes canet æternas, & suauissimum odorem citra omnem cessationem assiduo fumo exhalabit. Ad hunc corum omnis corus dirigendus, quo tandem omnis spiritus & omnis spiritalis homo Deo sit fumus summæ suauitatis. Viden' quid *Coz* / quid *Coz* sibi velit, & quàm concinnè blandimenta cantuum & hymnorum cum suauis suffumigio coniungant, tum etiam quàm eximie doceant, frustra omnem cantum fieri, frustra omnes factos

factos ritus, quibus Deo blandiri volumus, suscipi; nisi mens nostra ardens gratum Deo spiret odorem, & perinde atque aromatum thymiana sursum feratur. Rursum conuerso ordine ex *roor* ad *roer* venimus, quo sciamus, frustra sacrificiorum fieri fumos, nisi accedat *he roo*; id est, blanda mentis nostræ ad ipsam omnium rerum originem facta oratio. Cernimus ergo & cantum, & ritum, & suffumigium, & vocabula horum notionem exprimentia mirabili consensione inter se quadrare; quam si in Coris, & suffumigiis, & ceteris ritibus diligenter expendamus, statim verum omnium carimoniarum usum intelligemus. A *he* etiam *he* *he* sit *teur* pro *eligo*; eo quod electio sic ipsi electo blandiri videatur, ut ipsum perfectissimum, quod per *he* significatur, atque ut sibi contingat orat. Hanc vocem alius aliter scriberet: ea tamen nobis est pronuntiatio, ut sonus quidam ex E & O, vel E & V compositus audiatur. Siue igitur *teur* siue *teur* scribas, alium sonum sentias, quam si *roer* vel *teur* pronunties; eo quod in *teur* sonus in O desinat, non in E. Latini hac diphthongo carentes, quam ne nostri quidam satis obseruant, ex Eo faciunt Oe. Hinc Cœremoniæ nomen, quod nihil aliud notat, quam id quod monet quid sit eligendum. Ut enim à *man* Moneo, sic è *teur* *man* Cœremoniæ sunt. Explicatur itaque & hac voce verissimus cœremoniæ usus, qui totus in eo est ut monitu earum, id quod optimum est, eligamus. Quemadmodum enim nomina nō sunt, nec res ipsæ, nec rerum notionēs; ita nec cœremoniæ illud sunt quod est signatum, sed nos monent dumtaxat eius quod est præ ceteris omnibus eligendum. Sic Christus: *Martha, Martha, sollicita es, & turbaris erga plurima. Porro vnum est necessarium. Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.* Idem nobis occini putemus in omnibus ritibus & cœremoniis, easque omnes ad illud Vnum referamus, quod est necessarium; quodque optimum esse maximèque eligendum, & Christus, & cœremoniæ docet nomen, si ad originem vocetur. Inepti sunt hac parte Latini, quia Cœremoniæ nomen à Cœre opido deriuant, quasi ante illius conditorem nulli fuissent sacri ritus hac nomenclatura nuncupati. T. Linius causam eodem refert, & eam quidem L. Albino alligat, qui Romana sacra Cœre eo tempore inuenerit, quo vrbs à Gallis capta esset. Bis hic peccatum: semel, quod malè nomen per *æ* scripserint, quod potius per *æ* scribendum fuisset, in quo facilis lapsus; rursum quod vetustissimam vocem, quales pleræque sunt in sacris, tam fixerint recentem. Præterea quod de *uæ* quo Thesali pro *uæ* vtuntur, fabulantur; id ego & vanum opinor, & indignum longa confutatione: cum hic non disputem, cur opidum vel Agilla vel Cœre nominetur, id vnum docere cōtentus, cœremoniæ aliunde nomen accepisse. Cur ergo & Cœremoniæ eandem rem signant, diuersa illam quidem ratione, sed eodem tamē tendente. Atque Latini Curam & Curo retinuerunt pro sollicitudine, re vt alia à proprio significato, ita eam habente comparisonem, vt nihil ipsa magis necessarium sit in sacris ritibus, quos rurem dixi vocari. Sollicitè enim omnia peragenda, & ne minimum idem lota eorum omittendum, quæ patrum maiorumque consuetudine & institutis sunt in religione sancita. Ab ea ergo sollicitudine per quam anxia, qua in sacris Curetes & Corybantes versari oportet, Latini quamuis sollicitudinem Curam vocarunt. Sed quia Corybantum mentio facta, addamus & eorum nomenclaturæ interpretationem. Strabo Curetas & Corybantes eisdem credidit; qui tamen, si prima lingua consulatur, non exiguo discrimine distinguuntur. Curetas cœremoniæ capita esse, & sacrorum quasi regulos, modò dictum; quos Franci pōst, & Goti Romanifantes, Curatos dixerunt. Corybantes verò sacrorum custodes erant, excubantes, ne qua turba irrumperet sacros ritus impeditura; neue quid è fano suppilaretur. *Coor* quid sit, modò explicatum; quæ tamen vox tempus in compositione mutauit. *hu* custodio signat. *Want* est defensor, quasi diceretur *huant*; & hinc *want* ad discrimen *hant*; littera in vicinam commutata. quamuis & alia causa dari possit ex *huant*; quod est manus larè se extendens. Quando enim manus ad hominis defensionem comparatas videmus, nec alia arma, qualia sunt ceteris animantibus diuersa, corpori ipsius innascenti; sermōnis artificii non malè potuerit placere, vt defensio, quæ extrinsecus nobis accedit, *huant*; & inde *want* diceretur: Vnde *trou-wanten* satellites vocamus, qua voce fidi defensores exprimitur. Hinc & illud est, vt *want* paries nominetur; eo quod & hic homini sit aduersus iniurias externus defensor, tum aëris & ferarum, tum inimicorum, furum, & latronum.

Cœr.

Cœremoniæ.

Cura.

Curo.

Corybantes sacrorum custodes.

hu.

Want.

Crou-wanten.

ten.

num. Nec alia ratione *want* chirothecam nominamus, quàm quod manui aduersus externa, siue frigora, siue spines, siue calores, siue alia, præsidium sit. Galli corrupta voce *Gant* vocant, duplex W in G mutantes, eo modo quo ex *wigant* factus est Gigas. Quæ cum ita sint, *roo-hu-wanten*; & mutato W, quo Græci carent, in Beta, *κορυβαντες* defensores erunt coro custodiendo præfecti, in quo cum non aliud ageretur, quàm vt Iupiter omnium origo in animis nasceretur; subit in hominum vulgus fabula, Corybantes custodiuisse Iouem nascentem, & strepitu cantus, & armorum, & saltationum effecisse, ne Saturnus partus conscius factus, Iouem deuoraret: id est, sic custodiuisse ritus factos & cantus, vt Saturnus, cuius nomine hic verus Adam intelligitur, nihil impedimenti Ioui nascenti adferret. Vetus enim noster Adam, totius generis humani Saturnus, facillè animum nostrum à piis cogitationibus distraheret, atque Deum in nobis nascentem deuoraret, nisi cœremoniis à rebus terrenis & carnis voluptatibus ad cœlestia & diuina traheremur. In eisdem sacris aderant *uæ* *uæ* *uæ*, quorum officium è vocis natalibus perspicuum fiet. Apud Romanos in sacris omnibus edicebatur, vt ij qui adessent, linguis fauerent, id est, ne sacris mali ominis verbo obessent; quod quo certius faciliusque caueretur, silentium omnes seruabant, ita vt fauere linguis idem esset, quod tacere. Eodem modo de aliis aliarum gentium sacris cogitandum, maximè de vetustissimis, in quibus anxia sollicitudine omnia peragebantur; & aderant ministri, quibus ea incumbere cura, vt ne quid mali ominis aut fieret aut diceretur; quos ea de re *uæ* *uæ* *uæ* vocabant. Nobis *ra-werem* dicerentur, quo vocabulo eos intelligimus, qui defendunt & cauent, ne quid mali rebus, quæ fiunt, intercedat; è quo Caberi, W in *uæ* mutato. Verùm ne Cabitorum numerus nimis magnus esse cogeretur, si in maxima hominum frequentia sigillatim essent ipsi omnia obseruanda; pueris quibusdam utebantur exploratoribus, quos ab officio Camillos nominabant, id est Mali reuelatores: Camillos alij dixerunt; sed illud elegantius. si constructionem in compositione spectes. *Ca* secundum casus est à *ra*; ita vt *ca* met idem sit quod malorum reuelator. At *ra* idem est quod malum reuelo, qua via ex verbo fieret compositio. De mutatione E, quod est in origine in I, eadem ratio est qua ex *ma* fit Mino. Bœotij Cadmilon Mercurium vocarunt, quod idem est cum Camillo; cum citra discrimen *ra* / *rat* / & *rad* dicamus. Postea ab horum diligenti in sacris discursu, quo omnia atudirent & diligenter explorarent, quosuis liberaliores ministros minoris ætatis, Camillos, boni ominis causa, vocarunt. Diu se fatigabant Grammatici, nec tamen quicquam inuenient in hoc nomine rationis. Ferè oblitus eram, quos alij Corybantes dicunt, eos ab aliis Curbantibus nominari; inter quos est Pherecydes: quæ vox non Cori, sed Cœremoniæ & rituum sacrorum defensores notat, à *ur* & *want* ducens compositionem. Par autem est, plures custodes fuisse, quàm Caberos, atque ita illos nouem, hos tres apud Priscos numerari videmus. Strabo mystica nomina Caberorum & Corybantum esse confiteritur, quæ si vel ipse, vel Sæpeius intellexisset, numquam eisdem esse Curetas & Corybantes putasset, nec à *κορυβαντες* nominis rationem petiisset. Iuuat interpretationem nostram eorum testimonium qui Corybantes fuisse armatos scribunt; cum tales esse eos deceat, qui aliis custodiendis tendis que præfunt. Pōst, pro veterum religione, quæstiosa superstitione & idolomania ab auaris Curetibus inducta, Corybantes non amplius templi corique custodes, sed pars insipientium sacerdotum fuerunt. A *roor* item & *rei* fit *uæ*. Nam *uæ* apud nos est celerior saltatio, quæ alteri tardiori solet succedere, à *ra*, *ra*, & *I*, vt celeritas cum iucunda quadam & exili motionum concisione denotetur, ubi ex *ra* *rei* fieri, quæ sine discrimine significationis apud nos dicuntur, nihil noui. Chorea ergo primum conuenit sacris choris, à quibus tamen nunc sunt penitus sublata saltationes. Sed horum factis. Ex *uæ* præterea *uæ* habemus pro vicino; vnde Bura *uæ* rusto apud Achaos opido nomen; cui cognominis Bura non exigua apud nos dignationis, vt pote quæ præcipua nobilitatis domus titulum præbet. Ab eadem voce Eburones apud Belgas, & Eburum apud Quados ad Lunæ siluam. Est autem *uæ* iura *uæ* rus vicinus. *uæ* quasi *hu* / quo notatur perfectio quædam ex propinquo res nostras reddens auctiores & potentiores. Quantum momenti in vicino sit, Hesiodus indicauit; & ille qui domum venum exponens, per præconem adici iussit, eam bonum vicinum habere. Quid non vidit, quid non vocibus expressit, quid non docuit prudentissimus

Corybantes Iouis nascens custodes.

Caberi.

Camillos.

Curbantibus.

Chorea.

Bura.

Eburones.

Eburum.

tilimus nomenclator? Detinuerit me paullo diutius, quam mea ferat in his effunden-
dis festinatio, *De* & *tu*: multo tamen plus moræ allatura, si totam eorum sobolem, pro
eo ac mereretur, examinarem. Reuertor ergo ad *te* & *er*, quæ dixi opponi, & ex quibus
conuersionis ratione notationem habere. Ab *er* nos dicimus *Der*, pro eo quod longè
à ratione aberrat. *Est* est dono, *verges* toxicum do, quasi dicas, illud do quod longissi-
mè à recta ratione recedit. Sic *Don* est facere, *verdon* est absumere, perdere, occidere;
Sau ire, *vergan* perire. *Sien* est videre, *versien* est in videndo longè aberrasse. At quia
in quo longè erratur, id iterum emendandum est, fit ut *Der* pro iterum ponatur, quan-
dam prioris facti indicans compensationem, ut *verstehen* / *vergieten* / *verhaken* / *verhassen*.
Extra compositionem *Deer* pro rursùm dicimus. verùm quia quod iteratur, quodam-
modo inualefcit, placuit nomenclatori, ut *Der* in quibusdam vocibus augendi vini ha-
beret, ut *stout* trudo, *verstoot* repello, abiicio, aspernor. *Dul* repleo, *vervullen* omnino re-
plere. *Bout* vinculum, *verbout* arctum vinculum, ceu dicas iterum atque iterùm ligatum:
vnde Latinis *Verbum*; eo quòd nullo vinculo homo arctius, quàm verbo suo, obligetur;
quæ nominis causa ut Latinis non est nota, ita hoc tempore magnam patitur calami-
tatem, qua verbi vinculum apud plurimos magna humani generis ignominia, & om-
nis fidei exitio rumpi videmus, non apud plebeios modò homines, sed apud principes
etiam magistratus; quo nihil potest execrabilius cogitari: quoniam nec pax componi,
nec pacis firmamenta inueniri possunt, vbi verbum, vnicum inter mortales vinculum,
quavis occasione pro nihilo habetur, vbi verbum, vnicum inter mortales vinculum,
quavis occasione pro nihilo habetur, atque proculcatur. Olim mendacium inter gene-
rosos viros tam abominandum habebatur, ut qui eius conuictus fuisset, capite diminu-
tus esset, nec post honestorum consortio dignus iudicaretur: quod præuidens sermonis
nostri artifex, sic testem vocauit, ut ei per conuersionem opponeret hominem omnium
hominum abiectissimum. Qui enim verbis suis non stare deprehensus est, is testimonij
dicendi iure atque potestate abdicandus, atque idcirco nomine *Suit* vocandus, quòd
ex diametro veritatis testi repugnet. *Tuit* enim Testis, *Suit* verò homo vilissimus, &
omni omnium proborum hominum conuictu indignus: quæ significatio non sola con-
uersionis causam habet, sed de compositione etiam vim suam sortitur. Quis enim est
Suit alius, quàm is cui vbiq; dici meritò debeat, *Sa-tuit*, id est, Excede extra. Si quis
ergo *Tuit* & *Suit* cum verbi notatione cõferat, nã is clarè; cernet, nullo inter homines
loco eum dignum esse qui verbi sui vinculum rumpit; in cuius infamia exaggeranda
nolo multus esse, ne ij qui nullo loco digni sunt, me nullo loco esse permittant; & est
alioqui per suum nomen res satis aperta. Ex eodem *er* ipsi *te* contrario fit *Der* / pro eo
quod iterum fit, ut corrigatur prior error. Sic *Der* est de nouo agere siue facere.
Der *gan* de nouo aggredi. Quando autem ita in rebus mortalium comparatum est, ut
communiter omnes à vera ratione aberrant, neque quicquam post Adami lapsum, ci-
tra diuinam gratiam, scopum veritatis attingat, placuit nomenclatori, ut *Der* hominum
communitas vocaretur, quòd ea tota ad errorem spiritu suo, per aspirationem signato,
feratur. O infaustum nomen! ò pessimum omen! ò tristes minas! ò exitium funestum!
Ad quæ tota hominum communitas contra rationem conspirat, ut hac de nota tam
indigna humanis mentibus, quàm se totas ratione ducere deberent, primus linguæ fa-
ber nomenclaturam dare voluerit, non huic vel illi, sed toti hominum vnuerfitati? Pro-
fectò ita est: nullus est mortalium, vno Christo excepto, qui non erret ab vtero, atque
rectæ rationi aduersetur, quem non conceperit in peccatis mater, ut *Psalmista* canit,
Dominus de celo prospexit super filios hominum, ut videat, si intelligens est aut inquireris
Deum. Omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt, non est qui faciat bonum, non est
usque ad vnum. Ceterùm quamuis singuli peccent, ita ut iustus etiam septies in die
cadat, tamen nusquam infans hominum error, & excors effronsque dementia magis
elucefcit, quàm in tota aliqua ciuitate. Sic Horatius cecinit:
O ciues, ciues, quarenda pecunia primum,
Virtus post nummos: hæc Ianus summus ab imo
Perdocet, hæc recinunt pueri dictata senesq;.
Commemorant Diogenem, ipsius Alexandri magni, testificatione, soli Alexandro se-
cundum, quodam die maximæ hominum multitudini exeunti magna vi obuiam iuis-
se; totis viribus contrà nitentem; atque dum rogaretur, quid ageret, quid frustra labo-
raret;

Der.

Deer.

Verbum.

Mendacij ab-
ominatio.

Eng.
Sunt.

Der.

Homini cõ-
munitas tota
ad errorem
fertur.

raret, respondisse, non aliud se tanto molimento agere, quàm ut vbiq; hominum
multitudini aduersari videretur: quippe qui sciret, vulgus numquam rectum iter tene-
re. Timotheus, si rectè eorum quæ *Ælianus* scripsit, memini, discipulum quendam
suum non ob aliud, quàm quòd ei canenti totus populus applausisset, verberauit, di-
cens, fieri non posse, quin in aliquo errasset, dum vnuerfo vulgò placeret. Vide itaque
quid illi agant, qui omnia sua studia, omnes suas curas, omnes labores eò conferunt, ut
se populo probare possint. Equidem non alia ratione *Becceselana* mea cara habeo,
quàm quòd ea videam ab hominum vulgo minimè laudari, adeoque ea de causa hoc
nomen magis placuit, quòd *Aristophani*, cum ambitioso publici Græcorum applausus
& popularis auræ captatori, tum *Socratis* præceptoris mei inimico, inter ludibria habi-
tum fuisset. Gaudeo interim in tot myriadibus duos mihi familiariter cognitos esse,
Læuinum Torrentium, *Archidiaconum Brabantia*; & *Taium* dominum *Góicanum*,
singulare *Bruxellarum* decus; qui abortum illum meum ita laudant, ut vel sexcente-
sima pars tam honestæ testificationis ingens præmium totius mei laboris queat iudicari,
ab eo præfertim, qui quales, quanti que illi viri haberi debeant, quantò que in sapien-
tiæ studiis progressus fecerint, non sit ignarus. Trita est multorum laudibus illius sen-
tentia, qui vnus sapientissimi auditoris præsentiam pluris fecit, quàm magnæ multi-
tudinis applausum. Scio equidem & alios esse nonnullos, quibus meæ extemporaneæ
nugæ non displicuerunt: sed *Torrentius* & *Taius* ut primi fuerunt censores, ita & in-
signis eruditionis & acris iudicij merito apud me plurimi sunt. Sed nunc ad *her*; quod
mirabili artificio sic est factum, ut confestim nobis indicet hominum vulgus perpetuò
anhelare ad deteriora, aduersam rectæ rationi viam toto spiritu totisq; viribus sem-
per tenendo. Maest igitur, anime mi, audacia tua sedulo perge in his quæ totus popu-
lus ridet meditandis, quando ducem eum sequeris, qui primus mortalium incompara-
bili sapientia aptissimas rebus posuit nomenclaturas. Ab *her* non pauca deriuantur.
Her-batu publica via est: *her-tog* dux communitatis. Vsurpatur item pro exercitu, quòd
is rempublicam debeat tueri, quo significatu *her-tog* exercitus dux esset. Nescio certè an
communitatis dux esse mereatur, qui exercitum ducere cum laude non possit. Sed ipsi
viderint, qui sic vocantur. *Herba* apud Latinos communem utilitatem, siue eam quæ
omnibus ex æquo proposita est animalibus, designat nutrimenti medicinaeque com-
moditatem, ceu *her-bat* diceretur; quo nomine nescio an quicquam queat conuenien-
tius inueniri. *Her-alt* publicus senator, siue is qui communiter apud omnes est veneran-
dus, vel, si placet, exercitus senator: quo nomine is vocatur, quem Latini dixerunt ca-
duceatorem, cui cum nemo, *Caronis* iudicio, nocere debeat, optimè nomen datum est
à senio, quod communiter omnibus est venerandum. Verùm & alteram causam ad-
de, quam inde duxit nomenclator, quòd monitos omnes veller, eum mittere oportere
caduceatorem, qui per longam ætatem plurimamque multarum rerum experientiam
optimè nosset, qui cum hostibus sermo prudenter esset instituendus. *Homerus*, ut
ostenderet in nuntiis perferendis & legationibus nihil iuuenili temeritate esse commu-
tandum, aut de suo addendum, eadem ferè verba iis dat qui mittunt, & iis qui man-
data, quò iubentur, perferunt. Latini in bellis indicendis fœcialibus utebantur, quos
cur ita vocarint, non memini legisse. Equidem boni omnis nomen agnosco, quo in
hoc officij genere nullum posset vel faustius, vel aptius inueniri. Nos vulgo dicimus,
is enim goien voegal siue *foegal* / quo notamus, quempiam esse virum talem, ut omnia
in meliorem partem transferat & pacificè componat. A *foegal* igitur Cimbrico voca-
bulo fœcialis nomen apud Latinos remansit, media littera in tenuem mutata, & iota
adiecto, quod hac de causa per diphthongum pronuntiandum. Ex hac interpretatio-
ne illius legis æquitas intelligitur, quæ sic apud *Ciceronem* dicitur lata: fœciales orato-
res, iudices fœderum, pacis, belli, induciarum sunt. Apud eundem est, belli æquita-
tem sanctissimè fœciali populi Romani iure perscriptam esse; quod nostrates ex ipso
foeg-al vocabulo clarissimè perspicere possunt, quo tantam æquitatis excellentiam vo-
camus, ut apud hominum vulgus nihil rectum probans *foegal* ferè pro ludibrio aut con-
uicio dicatur. Pessimus certè præmonstrator ad omnia in meliorem partem interpre-
tandum, est iuuenilis ardor; ita ut rectissimè nomenclator noster monuerit, oratores
eos ad hostes mittendos esse, qui per ætatem minus caloris, minusque biliosi humoris
reliquitum

Herbaet.
Hertog.

Herba.

Her alt.

Fœcialis.

p

reliquitum

Ius Heraldic.
cuius ius fœ-
deris.

reliquum haberent. Ex hac voce *herast*, ius Heraldicum dicitur, quod Ciceroni ius fœderale vocatur, quo non solum fœderum sancientium caduceoque vtendi, sed insignium etiam, siue armorum, vt fere appellamus, decernendorum potestas continetur. Sed video mihi obiici posse, ab iis qui Latina à nostris derivari inuiti admittunt, fœderalem non à *foeg-al* sed à fœderibus icendis fœdericalem, & inde fœderalem fuisse nominatum: quod quidem lubenter faterer, si analogia recta videretur; & alioqui ne sic quidem effugerit, quisquis hoc opposuerit, quin partem vocis nostratam esse confiteri cogatur. Fœdus enim quasi fides dici, vt Varroni placuit Ennioque, scripturæ prorsus aduersatur: & quamuis Cicero fides dici putet, quòd dicta fiant; ego tamen altius originem examino: à *widen* quod idem est quod *wim*; & Latinis consecro, vocem deriuo. Fides enim vt dicta omnia consecrat & sancit, siue sancta reddit; ita & ipsa perpetuò sacrosancta est habenda; quam qui violat, sacrilegus est iudicandus. Quanto significantius, quanto efficacius, quanto luculentius, quàm Cicero, hac via & ratione interpretationis nomenclator nos adhortatur, dictis standum esse, non ob id tantum id faciendum dicens, quia faciendum sit quod verbis est conceptum; sed quoniam verba sic hominem obligent, vt si horum vinculum soluat, non contra hominem solum peccarit, sed contra Deum etiam, cui fides est consecrata. Hinc ipse Iupiter Deus fidius dictus est, quòd ipsi fides ita sacra sit, vt qui eam non seruet, is Iouem ultorem sit experturus. Idem enim est dius, quod Iupiter; cum id quod alij sub dio, Horatius dixerit sub Ioue frigido. Iouem autem fidei præesse, T. Liuius declarat in fœdere Romanorum & Albanorum describendo, vbi post alia sic habet: Si prior deflexit publico consilio, dolo malo, tu illo die, Iupiter, populum Rom. sic ferito, vt ego hunc porcum hodie feriam; tantoque magis ferito, quanto magis potes pollesque. Id vbi dixit, porcum saxo silice percussit. Virgilius eadem de re sic cantat:

Stabant, & caesa iungebant fœdera porca.

Quintilianus cum maiestate quadam feminam porcam à poëta poni credit, quod ex Seruio intelligitur, qui auctor est, si porco mare litatum non esset, succidaneam hostiam feminam dari; ac si femina non litasset, succidaneam victimam non adhiberi. Quamobrem sic Virgilium audio, vt dixisse videatur, fœdus inter Albanos & Romanos vltimum & supremum fuisse, quo violato, nulla succidanea hostia rem Albanam seruare posset. A *widen* ergo, quod est consecrare, fides vocata; & illa quidem consecrata, non alicui minorum gentium numini, sed ipsi Ioui, supremo omnium regi; ideoque merito Sancta nominata: quod Christianis bene considerandum, qui sciunt, eam fidem, quæ per excellentiam præ cæteris omnibus fidei nomen meretur, non solum Deo consecratam esse, sed etiam ipsos, in quibus est, efficere sanctos. Qui ergo Cimbricum nomen fidei alio nomine volet interpretari, is sanctionem poterit vocare. Ridendus Seruius, qui fœdus à porco fœdè casu crediderit nominari, quasi verò nulla conuentio, nulla pactio citra victimam iniri posset. Fœdum in nota significatione à *fof* dicitur, quo res quæpiam reiicienda abominandaque notatur. Vnde *versioen* cum augente particula idem est quod abominari siue exsecrare: à qua origine si fœdus petatur, non à porca fœdè casu dicitur, sed ab exsecratione, qua ij qui pactum inibant, sese, nisi dictis stetitissent, deuoueant. Quia igitur sese exsecrabant, quod nos *foiden* diceremus, vel *versioen* fœdus nomen accepit; quo fit vt non quoduis pactum fœdus sit dicendum, sed illud, quod ad illam formulam concipitur, vt ij qui illud ineunt, sese diris deuouent, nisi dictis manserint. Ab eadem itaque radice & fœdum, & fœdera nomina traxerunt: tametsi necesse non sit, vt in fœdere iungendo porcus fœdè cedatur. Non irascatur ergo fœderalis populi Romani, si nomen ipsi à maioribus suis Cimbris deducam; cum & ipsa fœdera, & ipsa aded fides, fœderum anima, ab eadem gente nomina sua acceperint: immò gratias potius agat Heralto, cuius occasione nominis sui habuit interpretationem. Et nunc quidem de Heralto satis, qui vt à senio nuncupatur, ita eius dignitas non solum consenuit hoc tempore, sed etiam prorsus decrepita est, mox futura silicernium, nisi prisca fides è cælo ad homines, quos reliquit, rursus descendat. Ex *her* & *man* vocali longa, fit *her-man* pro publico monitore; qua de voce Græcis *Ἡρμης* pro Mercurio, cuius officium est, omnes officij sui reddere certiores. Huic sermone ob id sacrum esse dicunt, quòd sermo publicus monitor sit eorum quæ quisque

Fides.

widen sine
wim.

Dius *Fidius*
quare dicitur
Iupiter.

Fœdus.
fof.
versioen
siue versioen.

Her-man.
Hermes Mer-
curius.

sentit & cogitat, vnde *Ἡρμηνεύω* idem est quod interpretor, siue mentis cogitata denuntio. Hinc Hermathena interpretationem sapientiæ supremæ copulat, quo coniugio nihil potest beatius ab iis optari, qui discendi causa vel scholas adeunt, vel mitos magistros consulunt. Quando autem hoc Hermathenæ numen nemini mortalium largiore copiarum cornu omnes dotes suas effudit, quàm nostri sermonis auctori, meritò libri, quibus artificium vocabulorum exponitur, huic consecrantur. Ab *her* item Hercules nomen duxit, quo communis totius mundi orchys & masculum robur denotatur; qui quis alius, quàm Christus, æterna æterni patris virtus. Ab eadem *heros* is vocatur, qui caput est communitatis, quasi *her-herot* quo nomine claros viros dignamur, quòd capita sint rerum publicarum: quorum animos, post mortem, vrbibus gentique suæ præsidere, quidam crediderunt. Quæ de Heroibus alij scribunt, ceteris etymologia scriptorum nugis annumerentur.

Ζεὺς προνοίησθε, inquit ille, πρὸς τὸ δικαιότερον καὶ ἀρεῖον
Ἀνθρώπων ἡρώων θεῶν γένος οἱ καλέονται
Ἡμίθεοι.

Rectissime diuinum hominum genus Heroas dixit; eo quòd omnis suprema reip. gubernanda potestas à Deo proficiscatur, sintque principes non solum populi & communitatis totius capita, sed etiam semidei quidam, quibus nimirum, vt Diis, & honor & obedientia debetur, ipso Christo, & D. Paulo sic fieri oportere demonstrare. Hæc verà est Heroici nominis & dignitas & interpretatio: à qua, vt à tota fermè reliqua Theologia prisca veritate, vana superstitione & fœda idolomania longissime poetarum ingenia distrahit.

Hæc de ipsius *her* sobole satis sunt, in qua voce nostrates E breue pronuntiant, quod non mirum est Græcos non seruasse in *Ἡρας* & *Ἡρακλῆς*, cum infinita alia multo magis vel corruerint vel confuderint. At si *her* dicamus, vocali longa, vox ab *her* ducetur, quod ab *er* contrario ipsi *her* longissime distat, quamuis parum distare videatur; & quamuis longè distet, tamen frequenter ex *er* in *er* homines procliui admodum præcipitio labuntur. *er* vnionem firmam & legitimum notare coniugium, ex iis quæ de vocalis E in nominum compositione vsu dixi, liquebit: cui si R addas, litteram fluxus indicem; quid aliud significabis, quàm id quod è legitima vnione manat? Omnibus perspicuum, vocalam hanc pro honore vsurpari, re inter externa bona longè summa, & plurimorum totius vitæ suprema felicitate, vt diligenter est ab Aristotele in Ethicis annotatum. Propter honorem enim diuitiarum maximis & corporis & animi laboribus quaeruntur: propter honorem potestas & magistratus ambiuntur: propter honorem omnia bellorum discrimina, omnes militares adeuntur & feruntur ærumnæ. Sed an hi veri sint honores, an in sola hominum opinione consistat, Cimbricum honoris nomen extra omnem controuersiam ponet; quod solum illum honorem verum honorem esse definit, qui ex legitimo coniugio hominibus affertur. Quod verò coniugium, quæ copula, quæ vnio honorem nobis conciliat? Num fortè matrimonium? Minimè gentium; cum id frequenter ingentem adferat infamiam, tantum abest, vt in eo solo perpetuum honoris & gloriæ fontem collocare possimus. Quod igitur coniugium? Illud nempe, quod est inter Dei filium & Ecclesiam, vnica Christi sponsam, contractum. Cum enim homo, ex primo peccato abominabilis factus sit, nedum capite diminutus, nullam honoris in se reliquã habet occasionem. Antè, cum opifici suo adhuc esset coniunctus, tantum honoris habebat, quantum ei ex vnione, qua ex Deo pendebat, splendoris & gloriæ affundebatur: quod diuinus Odarum scriptor sic expressit, *Minuisti eum paulo minus ab angelis, gloria & honore coronasti eum, & constituisti eum super opera manuum tuarum.* Sed cum copulam hanc culpa sua violasset & soluisset; aded nihil honoris ipsi remansit, vt etiam panno mensibus muliebribus infecto fœdior euaserit. Hoc idem Psalmista sic diceret, *Homo cum in honore esset, non intellexit; comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis.* Soli Deo honorem & gloriam esse, gentium doctor tradit, à quo primo fonte omnis honor emanet necesse est. Quamobrem nisi Christo in ipsa ecclesia sponsa sua coniungamur, nullus ad nos honor defluet; quod vocabulum nostras duabus litteris, vt breuissimè, ita luculentissimè declarat. Cum igitur per adulterium & fornicationem humanum genus legitimum coniugium violat-

Hermathena.

Hercules vnde dicitur.

Heros.

Her.

Honor verus quis.

Coniugium honorem concilians.

fer, simul in maximum dedecus & summam ignominiam est prolapsus, & omnem sibi viam ad sponsum zelotypum redeundi præcluserit. At misericordia immensa ex infinito bonitatis abyssu emanans tanto amore sponsum accendit, ut ipse morte sua, & morte quidem f. diffima, solisque seruatorum sceleribus puniendis destinata, turpitudinem nostram expiarit, & rursus plus honoris incomparabili sua gratia largitus est, quam ante diuortium haberemus. Hic est honor ille quem sponsæ suæ abiectionis, & toti sordibus & cœno vitiorum obstitæ in cruce afflavit, dum spiritum suum redderet supremum. Hæc venustas illa qua nos Veneris die, & ad vltimum horæ Veneris momentum, ipsa vera & alma Venus decorauit. Hoc fuit tempus illud quo densam caliginem & nubem nullum lumen admittentem, qua septi, tamquam obscuro carcere, eramus, Sol iustitiæ discussit. Iuuat hæc elegantissimis Mantuani verbis expolire, Deus & homo sponsum noster in cruce pendens dixit, *In manus tuas Domine commendo spiritum meum.*

*Vix ea fatuus erat, cum circumfusa repente
Scindit se nubes, & in athera purgat apertum.
Resistit Adamus, claraq; in luce refulsit
Os humerosq; Deo similis. Namque ipsa decoram
Cæsariem nato genitrix lumenq; iuuenta
Purpureum, & letos oculis afflarat honores.*

En Adame, discussam iustitiæ radiis nubem, quam nemo mortalium poterat penetrare. En redditam iuuentam, & te renatum, singulari & vnico omnium sæculorum Veneris genitricis tuæ fauore. En nos omnes rursus Deo similes. En honores quos alma Venus natis tuis afflas.

*Grates persolucere dignas
Non opis est nostræ: que te tam læta tulerunt
Sæcula, qui tanti talem genuere parentes.
In freta dum fluij current, dum montibus umbra
Lustrabunt connexa, polus dum sidera pascet,
Semper honos, nomenq; tuum, laudesq; manebunt.*

Videte igitur, o mortales, nihil nobis honoris à nobis ipsis esse: externus est omnis honor; & non sic tantum externus, ut Aristoteles putauit, ut nimirum ab hominibus homini tributus intelligatur; sed sic prorsus externus, ut & aliunde adueniat, & nullam in nobis habeat sui occasionem: ita ut non nostris meritis, non vllis præclaris nostris virtutibus, sed totus, quantus quantus est, soli Christo debeatur, cui sit honor & gloria in sæcula sæculorum. Peripateticus honorem externum ille quidem bonum esse agnouit, sed putauit virtutis humanæ præmium; hoc interim verissimè dicēs, honore solum bonum dignum esse, si solum Deum bonum esse, nec quidquam boni de suo mortales habere, cognouisset. *Mibi absit gloriari*, inquit ille, *nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi.* Hic enim solus honor noster, hæc sola nostra gloria, quam Christus alma Venus sponsæ suæ afflat. Nullæ naturæ nostræ dotes, nulla fortunæ bona honore digna sunt: quidquid honore dignum, id totum ex asse vni soli Christo acceptum ferendum. Nemo itaque, quantumuis contendat, quantumuis currat, honoris brauium consequetur, nisi illud Christus afflarit. Et quibus afflat spiritu suo diuino hunc honorem? Illis solis quos sibi legitimo coniugio deuinxit. Ille sibi copulat quos vult; ille sponfam eligit, dorem persoluit, honores denique omnes largitur. Totum gratuitum est, totum coniugium & coniugij honores ipsi soli debentur. Quid ergo spei, ut ad hunc honorem adspicemus, cuius nullam ex nobis occasionem reperimus? Id nomenclatoris industria, uti cetera omnia, demonstrat clarissimè, dum vocem *et* sic facit, ut si conuertatur, ostendat coniugium, vnde honor dimanat, omnibus volentibus paratum esse. Nam si *et* retrorsum legas, sic videbis, quod paratum, & id quod in promptu est, notat; à *et* quo ratio notatur, deriuatur, quæ omnia parat & expedit. Quid vltra queris paratum est coniugium: accede modò, & agnosce tantum te nihil pulcri ex te habere, sed & coniugium & honores inde secuturos prorsus tibi in promptu esse, modò petas. *Petite, & dabitur vobis; pulsate, & aperietur.* Quid quod ipsemet sponsum flagrantissimo amore accensus nos ambit, nos ad se vocat. *Venite omnes qui laboratis & onerati estis,*

estis, & ego reficiam vos. Venite igitur vocati, venite, paratus Christus est ad nos sibi faciendos, paratus ad nos honorandos, & non vulgari honore, sed illo quo Rex eam honorat, quam legitimo sibi matrimonio iungit, & regni sui diademate coronat. Audiuimus modò nomenclatorem demonstrantem, omnem honorem è legitimo coniugio promanare; & cuius hoc coniugium & hunc honorem paratum esse, & in medio constitutum, ut qui sponsum vocantem non recuset, arripere possit felicissimam conditionem. Audiamus eadem de re D. Paullum, ut perspici queat, an uterque ex eodem spiritu verba sua depromat. *Mulieres*, inquit ad Ephesios scribens, *viris suis subditæ sint, sicut Domino; quoniam vir caput est mulieris, sicut Christus caput est Ecclesiæ: ipse saluator corporis eius. Sed sicut Ecclesiæ subiecta est Christo; ita & mulieres viris suis in omnibus. Viri diligite uxores vestras, sicut & Christus dilexit Ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea, ut illam sanctificaret, mundans eam lacu aquæ in verbo, ut exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid huiusmodi, sed ut sit sancta & immaculata.* Idem paulo post, ne prolixior fiam, si omnia recitem: *Sacramentum hoc magnum est. Ego autem dico in Christo & Ecclesiæ.* Videmus hic D. Paullum post multas comparationes matrimonij cum eo coniugio quod Christo est cum sua Ecclesiæ, tandem hoc epiphonema addidisse: magnum sacramentum, magnum mysterium esse in Christi & Ecclesiæ coniugio; qua in re totus cum sermonis nostri artifice consentit, qui, ut matrimonium sacrum signum esset eius coniugij quo Christus Ecclesiam suam sibi iungit, vocem legitimi coniugij sic fecit, ut nisi vnus cum vna vnio esset, non posset *et*, id est, legitima & firma vnio vocari, & quod dictum est, duos esse in carne vna, id nomenclator auribus ostendit, dum ex duabus breuibus litteris eiusdem soni vnâ litteram longam pro legitimo coniugio fecit. Quid enim aliud est *et*, quam duo temporis spatia in vnum tempus longum contracta, & ea quidem in eodem sono, ut notaretur, è duobus vnâ fieri, dum legitima matrimonij copula iunxit. Plumbeus sit oportet, qui hinc non admirabitur summum in minima vocula & vna vocali artificium, dum simul vnio, simul vnionis firmitas, simul duorum corporum in vnâ carnem coeuntium vnitas, vna vocali designantur. quæ omnia dum Christo & Ecclesiæ applicantur, immane est, quanto fiant illustriora. Quid, obsecro, vnionem Christi & sponsæ suæ aptius queat signare, quam ipsa vnitas, per eam vocalem significata quæ duos breues sonos in vnum commiscet, & firma linguæ depressione ad inferius palatum & dentium radices, denotat vitæ humanæ fundamentum esse, ut cum origine omnis firmitatis nos coniungamus & vniamus. Ex hoc itaque coniugio, legitimo ritu contracto, *et* emanat, id est, honor, Rho elemento fluxum conuenientissimo sono denotante: quæ vox conuersa nuncium adfert, quo nullus mortalibus accedere lætior potest. Quid enim lætius, quam nobis dici, tam diuini honorem, quo nullus maior, atque aded qui solus & vnicus honor est mortalium, omnibus ex æquo paratum esse? Non spectari formam, non diuitias, non genus, non patronos, non clientes, non facundiam, non aliud quidquam quod commendare possit. Omnibus paratum esse citra discrimen. Accurrant pauperes, claudi, turpes, blæsi, quales quales tandem, scabiosi, vlcerebus fœdi, toti denique tabo obstiti, & putrescentes, atque fœtentes; omnibus æquè nuptiæ paratæ, omnibus idem honos exhibendus. Vide quàm immensis spatii hic honor diffideat ab honoribus illis, qui quamuis veri honores non sint, pro summis tamen honoribus habentur. Num hi parati sunt & expositi omnibus, perinde atque ille? Scilicet. Paucis conferuntur, & id quidem non vltro, aut gratis, ut ille, sed ingentibus laboribus, nocte dieque corpus & animam affligentibus; summis molestiis, maximis difficultatibus, longissimo temporis dispendio, intolerabili patientia sunt emendi: & quamuis hoc tam incomparabile pretium offeras, omniaq; præstes quæ humanis viribus fieri possunt; non tamen certus es, an sis consecuturus quod tanti licitaris: an potius, quod frequentissimè accidere solet, atque quotidianum est spectaculum, omni impensa curarum, & laborum immanium pretio adnumerato, tantundem sis accepturus, ac si nihil prorsus egisses. Contemptis ergo falsis his honoribus, velut fucatis scortis, magno emendis, ad verum honorem prope remus, qui omnibus paratus ex æquo, neminem vnquam mortalium sefellit. Nihil ergo dices in hac vita honorandum. Nihil sanè, quod quidem nostrum sit, & penitus humanum. At quantum in vnaquaque re, qualis qualis ea & quanta quanta, diuinæ

gratix inuenitur; tantum in ea honorandum, cetera negligenda, & pro nihilo ducenda. Hoc modo magistratus honorandus, quia a Deo datur, tamen sit improbus, iniquus, & tyrannicus. Sic Christus ipse Pilato dixit: *Non haberes in me potestatem ullam, nisi tibi data esset desuper.* Eadem ratione sanctos viros honoramus, non ipsos vt creaturas, aut diuites, aut potentes; sed quatenus gratia Dei in ipsis est honore digna. Et hæc vera est omnis honoris dispensatio, vt sicut ab vno Deo omnis honor deriuatur in eos quos sibi coningio deuinxit; ita ad vnum Deum honor omnis referatur, & ne minima quidem pars eius humanis rebus communicetur. Porro vt vox æt proprie & primò sic vsurpanda; tamen vt civili etiam honori nomen tribuatur per analogiam sic loquemur, vt nomen hoc Cimbricum applicemus ei potissimum honori, qui ab vno profuit, quod solum verum, & pulcrum, & bonum. Quicquid igitur bonum, & pulcrum, & verum ex ipsius vnus participatione; id honorandum dicemus. Vel quemadmodum in vero Christianorum honore dictum, illum solum honorem civilem dicemus, qui ex aliqua cum ipso vno copula effluit. Coniungimur autem ipsi vni per rectam rationem, quam vt quisque præstantissimam habebit, ita erit maximis honoribus dignus. Hinc perspicuum, solam virtutem honorandam, ceteris nihil gloriæ & honoris tribuendum; atque hoc limite totum honoris regnum concludemus. Quamobrem vt verus Christianorum honor cuius paratus; ita civilis etiam honor, is inquam, qui veram primi honoris imaginem tuetur, cuius expositus est. Nam licet non omnibus sint diuitiæ, non omnibus generosi natales, non omnibus potentia, omnibus tamen honor tam paratus est & in promptu, quàm cuius est expeditum, vt virtutem sequatur, vitia declinet, quod nemini mortalium, modò mentis compos sit, Deus negauit. Honorem nunc diuinum in nomenclatore nostro gratiam, cui magnus ille Ecclesiæ sponsus tantam ingenij dexteritatem dedit, vt nomen honori dederit illud, quo, licet breuissimè, pretiosissimi mysteriorum thesauri comprehenduntur, quos explicare vix multis libris vel ipse Cicero posset, tantum abest vt nos id temerario ausu velimus attentare. Satis esto, nos fores ipsius fani, ceu Mercurium quendam indicasse, in cuius adytis hæc gazæ delitescunt. Quamuis autem æt non tantum vt nomen, sed etiam vt verbum vsurpetur; dicimus tamen nonnumquam æt-ter/ pro honorem exhibeo; quam vocem Hebræi videntur peruertisse in תרר; Græci ex γερ/ id est, exhibeo honorem, videntur γεραç accepisse. Græcis item Ver, ηρ vocatur, quod deinde in κερ soluitur; quod ex nostro sermone ducit originem, quia nimirum tempus verum totius anni honor videatur. Hinc ηεγδνι, quæ Ver parit omnium seculorum, virgo videlicet pariens Christum, honorem, vt docti, totius generis humani. Ver inde Latinis venisse facile credidissimè, solius Digamma accessione, nisi apud Iones βηρ vocari Varro annotasset, quod à wæer nostro descendere videtur, quo temperiem aëris indicamus, à ter siue tar/ quod est parète & producere, eo quòd varia aëris temperies varia producat, quod pro prima parte anni, qua noctes diebus sunt breuiores, per excellentiam dicitur: quoniam ea plurima pariat, & in lucem proferat: quam non malè wæer/ Iones nuncupabant. Iam quia temperies aëris semper redeat, wæer pro iterum siue rursus vsurpatur. Est & alia etymologia in wæer/ quæ primam litteram non ex vicino Beta, quod est in tar/ sed ex origine sua petiuit. Congeruntur enim plures causæ ad vnus nominis structuram. Quia igitur suavis veris temperies non solum ad pariendum, sed etiam ad custodiendum quæ parta sunt, idonea est; nomen wæer ita factum, vt à wæer fieri videatur, quo custodire signamus. Adde Arietem etiam, primum Veris signum, wæer vocari, à wæer verbo, quod significat defendo, eo quòd hic se toto capite defendat, symbolum ob id gerens humanæ defensionis, non eius quæ manibus fit, sed alterius, quæ in capitis & cerebri viribus consistit. Sed hæc alterius loci. Quòd si ipsi æt H præponamus, eum notabimus, cui honor est aspiratus de ipsius litteræ natura, quamquam he & æt coniuncta altum honorem expriment: quæ ratio eòdem tendit; quia is cui honos afflatur, honore exalteretur. Latini ab heer Herum fecerunt; quo nomine quid dicant, parum intelligunt. Certè Herus de origine sua longo tempore pronuntian dum fuisset, atque pro eo ponendum, quem honorandum putamus. Primum itaque illi nomen hoc tribuendum, cui honor debetur omnis, qui est Dominus noster Iesus Christus. Hinc nos ons heer dicimus, pro Deo, quasi Latinus diceret, noster Herus. Ex ons heer Osir fecerunt Ægyptij; unde, quis

Honoris dispensatio vera.

γερ- ηρ- κερ- Erigone.

Ver. βηρ.

wæer.

heer.

Herum.

Osiri.

Osiris sit, clarum euadit. Græci ηραν Deam honoribus præsentem vocant, quam Iunonem dixerunt Latini, quasi iun-ηροτ/ id est, caput fauoris. Bene sanè caput fauoris, cum inter omnia externa bona, honore nihil sit excelsius aut præstantius. Latini non in Herus tantum, sed in Hera etiam vocalem corripunt, contra originis rationem, peccato non infrequenti. Sic Ennius à Cicerone laudatus, *Vosne velit, au me regnare Hera quidne ferat fors Virtute experiamur.* Cum Iuno regnorum præles sit, non dubito, quin poëta eam hic Heram vocarit, Iouem, si res ita tulisset, Herum vocaturus, à quo omnis honor profuit, & in quem omnis honor referendus. Honorabile certè nomen, & magnificum, quod à Budæo etiam video regi suo attributum, crebriòque repetitum, dum cum ipso de philologia suauiter φιλολογεί, siue philologizat, vt ad colloquij titulum alludam; quem crediderim à Germanorum quoquam, in quorum ore vox hæc assidue versatur, etymologiam intellexisse, atque ob id lubenter ea vsum esse in rege appellando. Domini nomen longè aliud notat, nec vilo modo ad Heri dignitatem aspirat. Sicut apud Cimbro non vna capitis est nomenclatura; ita non vna ipsius domus. Angli hom dicunt, nos huius/ vtrumque tamen ab hu: illud quidem ab hu & om/ id est, vndique custodiam, & defendens circum circa; hoc ab hu-is/ quo significatur custodiam esse atque tutelam. Vtroque certè vocabulo vsus ipsius domus egregiè explicatur. Huius aliam signat notionem, ab ei & em cum adspiratione, qua intelligimus domicilium vndique separatum ab aliis & solitarium. Et solitarium, cui præposita adspiratio, & M adiectum facit hem: quod si vt verbum vsurpetur, est idem quod circum sepire, & rem propriam & solitariam sibi reddere: vbi aspiratio laborem siue actionem, M retractionem, qua res in se solum refertur, designat. Quamobrem hem pro domo solitaria, quales solent esse Germanorum, Tacito teste, ponetur. Iam her hem cum articulo contractum, & capite truncatum, more nostro, facit thom/ & lenitatis causa, media littera posita pro aspirata, dom/ qua voce nostrates per excellentiam pro domo Episcopi & Canonicorum vna circa templum habitantium vtuntur; ad eam nimirum formam, qua Episcopus pro summo Sacerdote, & pastor pro concionatore vsurpatur. Græci olim pro præcipua templi parte dom dixisse credentur, ab eo qui sciat, ἀπόδομον templi partem vocari, quæ est ante sedem ipsius numinis: ἀποδομον alteram partem, quæ post eandem cellam est, vt Varro prodidit. Non mirum itaque nec nouum, dom pro primario templo nobis hæcenus in vsu esse: quæ vox tam est antiqua, quàm Curetum, & Cori: nec minus quàm hæ, nostras. Hinc Latinorum Domus, & δῶμα Græcorum: vbi rursus aliud tempus apud Latinos, aliud apud Græcos videtur. quod addo, quo frequentia tandem eiusmodi leuium variationum omnem tollat scrupulum & hæitationem in originibus quærendis. Nunc ergo dom-men siue dom-min is erit, qui domum ducit siue gubernat; ita vt idem sit Dominus, quod domus alicuius rector & gubernator. vbi cernas, nihil tyrannicum, nihil ab humanitate alienum hac voce signari, tamen tandem, dum serui crudelius à dominis tractari cœpissent, ex libidine magis, quàm recta domus gubernandæ ratione, sciuentibus, factum est, vt Domini nomen inuisum redderetur, quasi nemo Dominum agnosceret, nisi eius seruus esset: cum tamen liberi omnes æquè atque serui dominorum ductum sequi debeant. Ignobilis profectò est, & longissimo intervallo nomen Domini ab Heri dignitate seiunctum: cum hoc honor, summum bonorum extrinsecus aduenientium, denotetur; illo dumtaxat quæuis cuiusuis domus gubernatio. Verum cum totus mundus magna quadam domus sit; non est absurdum, Deum Domini nomine vocare, tanto ceteris omnibus superiorem, quanto totus mundus quauis alia domo maior est & præstantior. Græci δεσποτην dominum dicunt, quo domini in domo regenda scopus indicatur, si ad natalium rationem vox examinetur, δεσποτ enim is est, qui & ipse ad rei familiaris incrementa diligenter contendit, & alios, vt idem faciant, incitat. Dien enim est incrementum, & promoueri ad meliora: Spœt verò est diligens & matura rei expeditio: vnde despoet expeditus successus in rebus omnibus. Alij spueden pronuntiant: è qua voce, transposita diphthongo, σωδω Græcorum. Accedit & altera ratio ex diet/ pro opere & re ipsa quæ fit, qua vocula Angli vtuntur frequentissimè dicentes, tis tuu in diet/ id est, verum est reapse, siue vera est oratio, ad ipsum opus, siue id quo fit, examinata. Hac itaque notatione diet-spœt is esset, qui operi accelerando & maturando instaret. Dominus ergo siue familiæ gubernator tum demum

Hera. ηρα. Iuno.

Domus varia nomenclatura apud Cimbro. hem. huius. hu. hem. et.

om.

domin. δῶμα.

Dominus.

despotia.

dien siue. diet. diet. diet.

despotæ nomine dignus est, cum rei familiaris incrementa accelerat, & facit vt opera omnia domestica diligentet maturentur. Nec mireris, ex die hactenus de spot fieri, cum Græcos diphthongis Ie & Oefcias carere. Diu Grammatici omnes suas schedas euoluent, diu omnia sua scriinia excutient, priusquam quicquam sani de Despota peruestigate possint. Latinus in promptu haberet dicere, Dominum esse, qui domum minar, siue familiam gubernat & ducit; quod si Varro dixisset, non potuisset non laudare: sed ulterius quaesiuisset, unde Domus & Mino in Romanam venissent ciuitatem: quod interrogatus, respondisset, Domum à Græcis, & fortasse Mino ab Umbris, vel Etruscis, vel Oeis venisse; ulterius nihil habiturus, quod ad causas significationis pertineret. *Κόσμος & κόσμος* eiusdem sunt & originis & notationis, vt cum vtrumque à *ταυρα* siue *ταυρα* dicatur, quod est eligere; quo fit, vt magistratum à populo electum hæc voces designent. Apud Hebræos *קרא* & *קרא* mihi sic facta ex *קרא* videntur, vti ex *קרא* fit *קרא* adspiratione in sibilum mutata: quod non Hebræi tantum, sed vetusti etiam Galli fecerunt, pro Hero maioris dignationis siue dicentes; quod Angli apertius ostendunt, dum pro *קרא* *קרא* dicunt. Hinc Hebræos verbum suum, quo dominari significatur, accepisse dicemus; nisi nobis causam reddant verisimiliorem: & vt magna est, nulla necessitate cogente, confusio litterarum, per Samcech etiam *קרא* pro *קרא* dicunt Chaldæi. Verum tempus est vt ex hac canina littera commigremus. Sed pænulam retrahit vocabulum, & moram iniicit, de cuius significato maxima celeritas expectari debuisset. Dixi quid *קרא* / quid *קרא* / quid *קרא* / quid *קרא* / quid *קרא* / quid *קרא* / quid *קרא* / quid alia his vel cognata vel contraria notarent: nunc *קרא* rogat, ne sui obliuiscar. *קרא* equito notat, fluxum nimirum cum facilitate, & cita & facili ipsius Iota penetratione. Ab hoc ternarius numerus nomen est sortitus, dum *קרא* pro *קרא* / quod est celeriter penetrare, dicimus. Est hic numerus Spiritui sancto sacer; eo quod eius vnitate ternarius terminetur atque formetur; quæ tora consistit in tanta penetrandi omnia celeritate, vt nulla mentis acies, nulla celeritas eam assequi possit. Ad huius vim Virgilius respexit:

*Principio celum, & terras, campisque liquentes,
Lucentemq; globum Lunæ, Titaniaque astra
Spiritus intus alit, totamq; infusa per artus
Mens agitat molem, & magno se corpore miscet.*

De hoc spiritu locutus est Moses, dum dixit: *Et spiritus Domini ferebatur super aquas,* id est, omnes aquæ, siue abyssi, siue materiæ minimas particulas & atomos, vi sua penetrabat; quo essentiam & vitam omnibus penitus inderet atque insinuarer. Sicut enim à patre omnia, & per filium omnia, ita in Spiritu sancto omnia, si rectè illud D. Paulli examinetur, *A quo omnia, per quem omnia, in quo omnia;* quibus verbis descripsisse videtur Trinitatem. Meritò igitur per omnia penitus ferri dicitur, in quo sunt omnia.

קרא
קרא
קרא

קרא

קרא

קרא
Ternarius nu-
merus Spiritui
sancto sacer.

HER-

LITTERA canina & fluxum notante, transeundum ad sibilum, qui vt aspiratione simplici vehementior est, ita auget etiam notationem. Hinc nomen *Es* / potestatem ipsius Vnius exprimens, idem est quod *Est*; quod sibilus vni quasi spiritum vehementem addat, per quem est. Extensio enim & magna spiratio per sibilum significata, esse ipsi Vni addit, & vitam, & quandam ingentem spirationem, per quam omnia esse accipiunt. Ex *Es*, *Es* alij faciunt: illo Flandri, hoc nos vtimur lubentius. Hinc Isis, quasi dicas, Est Est, Virus Dei. Restat hinc *Es* apud Græcos, pro vehementia: quam vocem Homerus elegantissimè ventis vehementi flatu sibilantibus attribuit. Latini Digamma Æolicum addiderunt, quo latior adhuc vehementia significaretur, Vis pro *Es* dicentes. Hinc fit vt S interiectum vehemenciam quandam & vim addat: vt *Dat* apprehendo, *Vast* est idem quod firmiter retentum, quasi dicas magna vi comprehensum. Subest & alia notationis causa in *Vast*, vt sit à *Vest*, quod signat firmare, ceu dicas, latè esse concludit atq; connectit, Tau ipsi *Es* vinculum iniiciente, & V ipsius esse latitudinem notante. Hinc Vesta dea, quæ rebus firmandis præest, quæque ipsam essentia latitudinem alligat, & conseruat. Hanc Græci *ἑστία* dicunt, Digamma in aspirationem mutato. Quia autem ignis cælestis perpetuè in orbem volumine omnia conseruat, Vesta perpetuo igne coluerunt, rogantes eo simbolo, vt Deus perpetuum calorem in omnibus conseruaret, atque in iis firmiter ligaret. Templum *Es* rotundum fecerunt, ad æternum calorem, quem rotundi cælorum orbis perpetuo suo volumine conseruant, denotandum. Deinde ad firmam rerum stabilitatem, rotunda figura, in qua nullæ partes extant, ultra alias est ac commodatissima. Senarius autem huic sacer, *Ses* dicitur, duabus rationibus concurrentibus: altera à *Ses* / quod est pono & colloco; quia rebus omnibus in essentia locandis præsit: altera à *so-es* / & hinc *Ses* / quod est idem quod ad essentiam siue ad ipsum esse. Senarius enim materiam & formam colligans, è duabus rebus vnum constituit, quod ad esse per sibilum suum refert; qui quid aliud est, quàm spiritus esse per omnes perferens creaturas ipsius ternarij proxima imago. Et quia tota rerum essentia huius numeri spiritu quodam modo animatur, & vt sic dicam, actuat, rectissimè geminus sibilus ipsum E, quod est Vnius nota, comprehendit. Præterea vt propius, aut potius adamussim Vestæ vires exprimeret; ita nomen factum est, vt sit circulare, sine soni discrimine, vel prorsum, vel versum legendum. In angelicis ordinibus tertius, post primum ternarium ipsi Deo per tres hypostasies tributum, Thronus dicitur; cuius vocis notio cum sedem Dei significet, siue vinculum rotundum; egregiè cum Vesta & nomine senarij quadrat, quod à collocando sic dicitur, vt *Ses* idem sit quod thronus in vulgari loquendi consuetudine, pro quo alij *Sestel* dicunt. Deriuatur enim *Ses* à *Ses*, quod est colloco. Quæ verò summa est, suprema & prima collocationis idea? Illud ipsum quod in creaturis supremam Dei imaginem absoluit, quod munus & Vestæ, & Senario, & Throno dico conuenire. Addamus & illud plurimi momenti ad multa intelligenda futurum, huius primi ternarij varia symbola hieroglyphica fuisse, pro eo ac variæ eius sunt & considerationes & nomenclaturæ. Ipsa certè notio, qua omnia in essentia in hoc primum collocantur & stabiliuntur, efficit, vt inter elementa terra hieroglyphicum eius signum esset, quod hæc inter elementa sola stabilitatem & firmitatem perpetuam seruet. Timæus Locrus, doctissimus Pythagoræ sectator, Terram sedem deorum esse dixit: quod si de hac terra in qua viuimus, aut potius morimur, dixit, prorsus aberrauit, cum nihil minus ei quadret, quàm vt Dei thronus dicatur. Audiuerat, Terram deorum sedem esse; sed malè id huic immobili corpori accommodauit, non intelligens, id de illo omnis essentia firmamento dici, cui senarius dedicatur. Quia porrò audiuerat, Terram omnium esse antiquissimam, nec videret, què nam id veritati consentiret; adiecit, antiquissimam esse non totius vniuersitatis, sed corporum dumtaxat quæ sub cælo sunt; quod Plato est imitatus, sed vterque deceptus. Peruenit etiam ad Platonem cælestis terræ cuiusdam notitia, sed eam non

*S littera Sym-
bolica signi-
ficatio
Es.*

Es.

Es.

Es.

Es.

Es.

Es.

*Senarius nu-
merus Vestæ
sacer.*

Thronus.

Sestel.

*Terra elem-
tum, deorum
sedes.*

non aliud putauit, quàm cæleste huius terræ exemplar: cùm terra illa quæ sedes est deorum, non terræ tantùm, sed totius vniuersitatis complectatur ideam. atq. idcirco etiam à Pythagora *Ζηδὸς πύργος* appellatur, & *Ζηδὸς πυλαζή*: quorum hoc primæ secundæ ternarij vnitati, illud secundæ conuenit; quas duas vnitates senarius noster connectit atque confirmat. Senarius igitur siue terra hieroglyphica summa custodia est, & summa Iouis arx in qua sedet, vestigio clarissimo Trinitatis impresso. Videmus itaque, quanta arte tribus his litteris S, E, T, vsus sit sermonis nostri auctor; in quibus S vim patris omnia efflantis, E filij, patris statum opificio suo firmantis, T spiritus sancti totum colligantis personam depingit tam viuis vocum coloribus, vt haud inuenias in omni linguarũ vniuersitate, quo significantius rem quampiam repræsentes. *Ses* ergo numerus nomen à *Ses* sortitus Vestæ sacer, quæ mutato Digamma in adspirationem, vt ex Felena fit Helena apud Græcos, & ex *Fablar Hablar* apud Hispanos, Hestia dicta est. Qua porro de causa *Ses* rotundum est vocabulum, & senarius circularis & perfectus numerus, & Vestæ rotundum templum datum, eadem de causa primus hic rerum omnium creatarum ordo Thronus est vocabulum, quod vocabulum scio apud Athenæum à *θρόνου* deriuari: sed nec formatura responderet, nec sic Græcorum proprium est, vt non & apud nos in communi loquendi consuetudine versetur. Prima certè significationis ratio soli solius Dei sedi conuenit, quam ipse sibi cælum esse dicit: cui Lyricus Hebræus diuino instinctu concinit, dicens, Dominum sibi sedem in cælo parasse. & alibi dicit, Deum filio suo thronum parasse in sæculum sæculi, vt D. Paullus interpretatur. Quid? an Deo sede opus est, vt sedeat? Minimè gentium. Quomodo ergo sedere dicitur? Vti Rex quispiam terrenus ex alta sede ius populo suo dicit, & hos honorat, alios punit, & omnia consilio iussuque suo disponit & gubernat: ita Deus non cælos tantum & terram, sed omnes creaturas tam spirituales quàm corporeas nutu suo regens, in altissima potestatis suæ arce dicitur sedere, quàm cælum, quia altissimum, vt tessera quædam hieroglyphica in sacris litteris designat; cui terra deinde, quia infima, præbet locum scabelli; eo quòd à cæli supremo ad centrum terræ omnia & singula disponat atq. moderetur. Verùm is qui Throni nomen fecit, altius ascendit, cùm *Thron* à *Ter-ton*, *syncoptòs Thron*, dicatur, quod est calcationis rotundum: vbi exoche postulat, vt summus calcans, & summum calcatum, & summum etiam rotundum intelligatur. Num igitur cælum est summum? Nequaquam. Quid altius? Spiritales orbes angelorum chori. Quid in his altissimũ? Primus essentia ternarius primam Trinitatis similitudinem impressam habens. Quis hunc calcat? ipse Deus trinus & vnus, eo quòd totus hoc toto ita superior sit, vt homo calcans eo quòd calcatur, altior est. Cùm enim omnis creatio per ternarium descendat, cùm vis hypostaseon ad omnia creanda necessariò cõcurrat, quia illæ reapse sciungi minimè possunt; firma collectione concludo, senarium supremam sedem esse in qua Deus dicitur sedere; propterea quòd nulla creatura sit inter hunc ternarium quem senarius absoluit, & eum ternarium qui hypostases numerat. In senario enim prima imago Dei elucet, ad hypostaticum numerum expressa & perfecta, formam & materiam colligans, siue potius actum & potentiam. Huius ideæ imago, siue, vt vulgarij dicatur, huius intelligentiæ vis & potestas in supremo cælo cernitur; quod quia rotundum est & orbiculare, & omnibus numeris perfectum & absolutum, oportet & ipsam ideam huius rotunditatis in se exemplar habere: atque inde confitendum, huic intelligentiæ necessariò eum numerum tribuendum qui & ipse sit circularis atque perfectus. Hunc videmus senarium esse qui circulo in se reducitur, & totus ex totis suis partibus absoluitur, ita vt nihil vel desit vel supersit: quod admirationis incomparabilis mysterium nomenclator ita vnus syllabæ vocula expressit, vt haud sciam, an ex Dionysio Areopagita & omnibus antiquis scriptoribus plus lucis, quàm ex ea queat adferri, ad totum primum intelligentiarum ordinem rectè & conuenienter præcæ Theologiæ examinandum. Fateor equidem me non parum aut oscitanter in his arcanis versatum esse, & adisse plurimos tum viuos tum mutos magistros; sed fecit vel crassa ingenij mei ruditas, vel illorum obscuritas, vt nihil certæ aut solidæ eruditionis antè affulserit, quàm Cimbricos meos numeros & eorum nomina diligenter iterum atq. iterum excussissem, quorum monitu, quidquid inueni, me fateor inuenisse. Diuinum interim Areopagitæ ingenium demitor & exofcolor, & tanti facio, vt nõ in alio, post Apostolos, tantum

S E T, trinitatis mysterium.

Sedere quomodo Deus dicitur.

Thronus unde dicitur.

Senarius numerus supremus est sedes in qua Deus sedere dicitur.

tantum entusiastici & Palladiæ sublimitatis credam inueniri posse. Quis te, Dionysi, hos Angelorum choros docuit? quo vsus præceptore tam excelsa, & ab omni cognitione humana remota perspexisti? quis ante ætatem tuam tam accuratam cælestis exercitus disponendi prodidit doctrinam? Non certè Hebræi, apud quos ne nomina quidem plura ordinum quàm duo inueniuntur; cùm reliqua principum quidem sint Angelorum, at minimè classum distinctarum. Profectò vix ab ea possum diuelli opinione qua hætenus existimo, à D. Paulo in tertium cælum rapto hos tres Angelorum ternarios fuisse reuelatos, non illos quidem in vulgus, sed apud suos Apostolicæ gratiæ symmystas: atq. adeò ægrè quis mihi persuaserit, aliud tres cælos apud singulare electionis vas esse, quàm hos tres ternarios, per quos, velut per tres idearum scalas in vnã scalam, & vnus scalæ ardentem apicem desinentes, ad ipsam Trinitatem tam propè peruenitur, vt ne angelicæ quidem mentes fieri possint propinquoiores: quam intelligentiam in numeris & numerorum nominibus, nullius præceptoris ductu, deprehendi: & idcirco, si quis meliora certioraque sciat, ab eo cupio doceri. Sed quorsum rapior? Alibi his locus dandus, quando eorum latitudinem & profunditatem huius libri angustia excludit. Quoniam ergo demonstratum, primum creaturarum typum à senario absolui; restitissimè nomenclator à ponendo collocandoque ipsum nuncupauit. Sedit enim in ea Deus, velut sigillum quo signamus, sedet in ipsa cera imaginem recipiente. Quòd si comparatio queratur, omnes ordines oculis subiiciens; adteratur typographia, in qua chalybei styli extantes litteras habentes primas aliarum litterarum ideas, Trinitati, si fas est, conferantur. Hi valido nisu primam sui imaginem imprimunt solido ferro, in ipso ferro sedentes, veluti maculus insidet matrici; à qua re matrices quoque litterarum nominantur. E matricibus exeunt stannæ litteræ, ab his litteræ chartis imprimuntur, in quibus chalcographicus ordo finitur, angelico ternariorum processu comparatus: & quemadmodum nos è litteris chartæ impressis omnem cognitionem per oculos accipimus; ita ab angelicis ordinibus mens nostra diuina notitia informatur. Senarius itaque matricem absoluit, integrã iam creatis trinitatis imagine suscepta; atque inde Thronus dicitur, in quo Trinitas primam sedem characteris sui rerum formas imprimendis collocauit. Hebræi pro *Ses Sisa* dicunt in masculino genere, & *Ses* in feminino. Chaldæi pro *Ses Set*: in quibus *Sisa* & *Set* circularem perdunt figuram, vt facillè agnoscas hæc vocabula à nostro *Ses* profuixisse, in quo genera non distinguuntur, & integra rotunditas conseruatur, vnã cum Trinitatis imagine in numero litterarum. At diceret quis, Hebræos suum *Sisa* & *Ses* à *שׁו* vel *שׁוּ* habere, eoquæ hac parte in ære nostro non esse. Contrà dico, non illas modò voces, sed hæc etiam verba è lingua nostra profuixisse, tametsi, vt pleraque omnia cetera, sint corrupta. *Ses* nobis pro colloco & pono est in vltu, quod primum Trinitati omnia in primo ternario collocanti conuenit, à qua imago collocantis in *Ses*, vt in suprema creatura manens, nominis dedit causam. Nostram autem hanc vocem esse, analogia formaturæ conuincit, eo quòd sit ichnæa, per vestigia nos ad id ducens quod à *Set* efficitur. *Set* *Tes* facit, quo significatur accepit esse. Sic enim dicimus, *Tes generet tes gedam* / & reliquis omnibus præteritis perfectis passiuus. Conuersio itaque in *Set* ostendit, quid Trinitas collocans præstiterit, ipsam videlicet primam, ipsius quod esse accepit, ideam, siue ipsum esse ab alio procedens: quam intelligentiam tertiæ personæ præteritorum perfectorum in verbis passiuis ostendunt, quæ omnia per *Tes* exordimur. Iam præterea ipsum *Tes* simplex non est, sed compositum: atque id rursus gemino modo, & gemina consideratione. *Tes* enim semel soluas in *Tes*, quo significatur ad ipsum quod est: quæ notatio demonstrat, per hanc ideam omnia alia ad ipsum Ens referri atq. deduci, vti per supremum apicem creaturarum. Rursus *Tes* sic intelligi potest, vt significatio eius oriatur ex natura litteræ T, & ipsius *Tes*: qua via resolutum, idem dicit quod vinculum entis, quod quid aliud est, quàm idea hac prima rerum omnium, sine omni mediò à Deo impressa, omnem rei essentiam colligari & inter se & cum Deo. Atque hinc est, vt huic numero hieroglyphica figura sit vinculum, quod alibi explicabo. Ex hoc itaque causa intelligitur, cur senarius coniugio sit dedicatus: & hinc vltèrius cognoscas, cur Veneri sacer. Cùm enim docuerim, omnem honorem, & per consequens, omnem venustatem nostram è coniugio legitimo manare, sitque Venus pulchritudinis dea, ipsique etiam amoris coniugali præstit;

Cæli tres apud D. Paulum.

Typographica comparatio.

Ses

Tes

Senarius numerus coniugio est dedicatus, & Veneri sacer.

præsit, quid, quæso, aptius conuenientiusque, quam numerum coniugij huic deæ consecrare: quippe per quam coniugium inter Deum & Ecclesiam est redintegratū. Sextus igitur dies Veneris est, quo die coniugium est contractū, & omnis honor & pulcritudo mortalibus à Christo afflata. Ear, qui volent, aliò quæsitum eiusmodi vocum & rerū concentū, & vbi multū laborarit apud Cabalistas, tandē expertus clamer, pro thesauris se carbones inuenisse. Illi litteras numerat, & verba variè consciunt, litteras transponūt, nulla habita significationis vſitata ratione. nos ne latū quidē culmum ab vſitata loquēdi cōſuetudine recedimus, nec quidquā cōsideramus quod nō sit apertissimæ apud omnes nostrates notationis: & in hoc tā claro examine omnia mysteria veteris Theologiæ, siue fabulis ea sit, siue numeris, siue hieroglyphicis signis consignata, reuelantur. Demiror quis Pythagoram docuerit, vt senarium secundum coniugium vocaret; quod eum tamen fecisse, Aristobulus auctor est, cum & religionis veræ, & sermonis nostri esset ignarus: nisi forte, quod suspicor, ex Abari Scythia id genus hauserit arcana. Cernite quanto spatio Dei sedem supra omnem corpoream naturam nomenclator extulerit, dum à Deo dicit supremum rotundorum calcari: quo aliud intelligere non possumus, quam id cuius senarius inter numeros symbolum est. Dicit quis: Cur igitur Seraphim non dicitur Dei sedes? Quia non integram Dei similitudinem gerere intelligitur, sed eam dumtaxat quæ paternæ personæ respondet, sicut Cherubin filij typum refert. At senarius utramque vtriusque hypostaseos personam colligans, & totam Trinitatis speciem accipiens, supremum rotundum est, ex vnitate binarij ternarijque ideis vnum orbem constituens, id est, similitudinem primam & absolutam ferens ipsius Trinitatis, sub tribus personis distincte in ipso & adæquatè comprehensis. Vnum enim, duo, & tria senarium integrum absoluunt atque æquant. Hoc est tertium cælum, ab infimo numerum exordiando, voce pro rotundo supremo, non corporeo, sed spiritali accepta. Thronus ergo supremū est supremæ calcationis rotundū, quod duos inferiores cælos, siue angelorū ordines, cōprehendens, aliquādo dicitur Terra; quia Deus thronū hunc, perinde atq. homo terrā, calcat: & dicitur alioqui Terra etiā à *Ter*/ quod est calco: ita vt Thronus & Terra ab eadē radice pullularint. Hinc nūc perspicuū, quæ terra antiquissima sit deorū dicenda, & qua de causa. Ad hunc ferè modū in Odis Dauidicis legimus: *Credo videre bona Domini in terra viuentiū. Et alibi: Quoniam qui malignantur, exterminabuntur. sustinentes autem Dominū, ipsi hereditabunt terrā.* Hic Terram pro cælesti patria intelligimus, cuius hæreditas stabilis est & perennis, ad quam per eius mortem venimus, de quo *Sicut* propriè dicitur, vox ante explicata. Eodem modo rursus terram pro cælo, siue beatorū sede. *Quia benedicentes ei hereditabunt terram, maledicentes autem ei disperibunt.* Iterum: *Portio mea in terra viuentium.* In his tamen magis ad stabilitatem regni cælestis, quam ad mysterium Throni cōparatio spectat: hoc saltem hinc effici videtur, vt absurdum minimè sit, si philosophorum antiquissimi terram primi rerum creatarum ordinis tesseram esse voluerint, tum propter ipsam stabilitatem, ob quam & Vesta dicitur, tum quòd Deus hoc rerum omnium fastigium pedibus suis, perinde atque nos terram, calcaret: de qua ratione Thronus nomen accepit. Qua verò de causa *non* rotundū signet, addendum *non* fluo, equito, labor: vnde *non* quali *non* / quo supremum finem in celeri motione signamus, vt in equitando *non* de eo dicatur, qui admissis habenis fertur. A *non* Renuis, à veloce fluxu, vni Germaniæ, & alteri agri Bononiensis flumini commune nomen. A *non* præteritum imperfectum *non*, id est, celerimè ferebar; à quo nomen *non*, propter rationem aliàs ostensam, quæ à tribus temporibus inclusis pendet, quo id notatur quod omnium est celerimum. Cum igitur rotundo corpore nihil sit celerius, factum optima de causa, vt *non* pro rotundo diceretur. Quamuis enim & aliæ sint rationes ob quas supremum cælum rotundum sit; vna tamen de primariis est, quòd hæc figura aptissima sit à celeritate, quæ cum summa sit in supremo cælo, ipsū nomen à celeritate ductum, inter corpora supremo cælo maximè quadrabit: & sicut hoc inter corporata omnia summum est; ita aptissimum symbolum erit ad summum orbem spiritalium denotandum. Ceterum vt nomen à verbo discrepet, *non* pro *non* dicimus: qua littera in compositione ipsius *Thron* non fuit opus, in quo o producitur, vt alterum tempus accedens sonorum magis reddat vocabulum, & elisæ syllabæ tempus cōpenset: quod itidem in *Thron* factum, quod ex eodē fonte manat: de quo priusquam

Terra unde
dicitur.

Thronus.
non.
non.
non.
Renuis fl.

non.

plura dicā, aliud adferendū luculentissimū eius quod aio, *Thron* nostras esse, documentū. *Thron* Dei sedem esse, demonstratū: cui quid ex diametro opponatur, si nouerimus; *Thron*, vna opera sciemus, quid *non* vox versā signet: quæ vocum formandarum ratio si hic locum suum habere deprehendatur, impudentis pertinaciæ sit, negare, voces nobis vernaculas esse. Si Deus summum bonum sit, necesse vt summum malum ei maximè repugnet: atque hinc illic sedem sedi Dei contrariam quærendam, vnde malum promanet. Hieremias autem, præter ceteros, auctor est, ab Aquilone omne malum pandendum: è quo liquet, mali sedem in Aquilone collocari. Sed quid ego per mali vestigia ad eius regiam pergo; cum clarissimis verbis Isaias eam demonstrarit? *Quomodo*, inquit, *occidisti de cælo Lucifer, qui mandè oricbaris: corruisti in terram qui vulnerabas gentes: qui dicebas in corde tuo, In cælum conscendum, super astra Dei exaltabo solium meum, sedebo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis: Ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo. Verumtamen in infernum detraheris, in profundum lacu.* Hæc & plura ille de Luciferi folio, qui pōst Ates nomine dignus euasit. Plurima sacræ scripturæ loca his consentiunt, quæ adducere operæ sit superuacaneæ: cum nihil iis quæ allata sunt, clarius esse possit. Priscus siderum nomenclator, vt perpetuum in cælo huius dæmoniacæ superbix extaret monumentum, magnum stellarum in Aquilone gyrum Draconem vocauit; quem si totum examinarem, & cum vicinis sideribus conferrem, omnibus ad oculum patefacerem, totius religionis nostræ symbola in cælo inueniri. Hic est Draco ille magnus, rex Ægypti & omnis idolomanix, cuius insignis apud Ezechielem mentio. Hic serpens, cuius caput erat conculcandum à semine mulieris: quod insigni tessera in cælo descripsit, qui ignotum hominem in astris collocauit contra duos dracones pugnantem; alterum Arcticum, cuius caput pede proterit; alterum ad Æquinoctiorum circulum hominis corpus inuoluentem, cuius capiti, Tropicum Cancrī versus eleuato, & vasto rictu hianti, clauam intentat ianuam percussurus. Hunc Græci *in* vocarunt, id est, in genibus; de quo alij alia, vt sit, & fieri necesse est, vbi nullo veritatis fundamento collocato, quique somnia sua nititur protrudere & probare. Eratosthenes tamen optimè omnium de antiquorum relatu illud litteris prodidit, hunc Herculeum esse, Draconem interficere nitentem. Verum in reliquis accommodandis nihil certi potuit videre, vt cui nullus esset radius gnomonicus, crucis simulacrum; quo non interualla stellarum, sed imaginum cælestium significata deprehenduntur. Duos certè Dracones in astris habemus, præter hydram, quorum maior is est qui Vrsas inuoluit, qui signum perpetuum in astris gerit superbix illius qua Lucifer elatus sedem suam cōtra Thronum Dei in Aquilone ponere temerario ausu cogitauit. Deturbatus inde, & in terram delapsus, quæ æquinoctiorum circulo designatur, quòd is medius sit inter polos, perinde atque terra, hominem inuasit, & ipsi mala Hesperidum obtulit, alteram hic meritis figuram, quibus illectum & eorum lethali veneno imbutum ita medium complexus est, vt eius firmissimos nexu nulla manu vi, nulla contentione euadere possit. Hunc hominem Ophiouchum vocant, quòd serpente totus medius teneatur; aptissimum symbolum hominis animi serpentis lethifero tabo infecti. Hunc filius Iouis miseratus è cælo descendit, serpentem claua sua interfecit, cuius imago sic est collocata, vt altero pede caput maioris Draconis proterat; quo indicatur Lucifer siue Ate, à Deo in cælo conculcata. Hac conculcata, secundum init certamen, magna vi connixus illo corporis positu, vt alterius serpentinx imaginis capiti clauam intenter, quo Ophiouchum mortalium genus liberaret. Proponitur autem ingens huius certaminis præmium, corona nimirum insignis, nouem clarissimis stellis, veluti nouem flagrantibus pyropis exornata, posita inter Herculem, caput Draconis, & Booren; ita vt huius quidem humerum, illius dextrum pedem, Draconis, fauces ferè contingat. Hæc est coronæ illius supermundanæ siderea imago, ipsū omnium regem, nouem choris ambiens: Hercules ergo sinistro pede caput Draconis prioris premit; & dextro pede coronam attingit: Pedes autem sursum porrigit, vt ostendat è cælo ad terram descendere, vt cum Dracone iam cælis eiecto, cuius notam Ophiouchi serpens habet, secundum ineat certamen, atque vt antè in cælo eum viceerat, ita rursus regnum ipsius in terra euertat. Certat strennuè Draco, vt coronam gloriæ & regnum cæleste homo nunquam consequatur. Certat contra summis viribus

Aquilone
plaga.

Draco sidus
cæli.

Religionis
nostræ
symbola
in sideribus
cæli.

Hercules
sidus
cæli.

Bootes sicut
cali.

Hercules, similis vehementer laboranti. Adstat certamen videns Bootes, imago cuiusvis prophetæ, sed maxime Ioannis Baptista, qui à capite sursum tollitur, ad cælum videlicet è terra connitens, quemadmodum Hercules è cælo ad terram spectat. Bubulcus autem dicitur, quia homines, quos boues fecit serpentis venenum, verbo diuino pacifici, videns Herculem, coronam, & Draconem iam iam contundendum; atque homines cohortans, vt se ad coronam vitæ cælestis præparent, quam propinquam esse clamat in deserto. Quid est aliud quod dixit: *Appropinquabit regnum celorum*, quam coronam cælestem adesse, quam colliso capite Draconis, claua crucis mox erat datura, cum Hercules modò de cælo ad pugnam descendisset. Genuculatur autem Hercules, ostendens se venire in forma eius qui planè nihil esse videretur: qua de re in hieroglyphico ipsius Bet signo plusculum erit dicendum. Hic satis sit, hoc posito & humilitatem, & orationem ad Patrem denotari; quibus rebus coronam nobis comparaturus esset. Stat Bootes super Virgine, cuius fructu in vère adhuc latitante fretus, cæcepit prædicare, mox generis humani adfuturam salutem, ipse etiamnum in ventre constitutus, in quo matris signa dedit ipsius Christi præsentis, & iam iam nascituri. Videamus itaque in cælis imagines Virginis, Bootæ, geminam Draconis, Hercules è cælo descendens, & contra serpentem, à quo homo medius tenetur, claua sua pugnantis: videamus spicam Virginis, conferamus cum his Christi natalem, & cetera huc spectantia; & tum demum consideremus, quanto hæc omnia religioni nostræ magis conueniant, quam vllis vel poëtarum figmentis, vel Grammaticorum coniecturis. Prophetico spiritu astris nomina nuncupata, imagines depictæ non quarumuis illæ quidem rerum, sed earum, quæ dignissimæ erant, vt cælo inscriberentur: quas post profanum Græcorum vulgus iis accommodauit, quæ vel obscuris & non intellectis fabulis essent inuoluta, vel post multò contigerunt, quàm hæc astris nomina fuissent. Verùm hæc minime hoc loco persequenda: eo dumtaxat indicata sunt, vt clarè cernamus, quæ sedes Throno in cælis opponeretur, & qua parte illius monumentum siderum nomenclator posuisset: quæ res vltèrius ad id spectabat, vt apertè à quouis cerneretur, quàm nominum rationes à se explicata insigniter concordent & sacris litteris, & tabulæ cælesti hieroglyphicis litteris pulcherrime depictæ. Inuenimus enim, Aquilonem solum Draconis, esse oppositum omnino ex diametro Throno Dei, quod cum sciret nominum architectus, sic Throni nomen fecit, vt cõuersum sedem aduersarij indicaret. Post enim Aquilonem notat, vox prorsus contraria via ad eunda quàm tron. Abeant itaque in bonam rem Græci cum suo θρόνος, à quo Throni nomen deriuare moluntur. Ceterùm quia non ratio modò nominis in tron ad tron me deduxit, sed ipse etiam siderum positus, &

Aquilo solum
Draconis. op-
positum Thro-
no Dei.
3201.

rerum conuenientia: non possum cõmittere, vt non de Corona quoq. non nihil addam. Vidimus enim in cælo Coronam positam nouem stellis radiantè, cælestis vitæ signum, quæ nouem Angelorum choris cõtinetur, ipsum suum Regem trinum & Vnum triplice ternariorum orbe ambientibus. Hæc autem proposita est pugnantia contra Draconem, quem ἐν γόνασι vocatum videmus. Aratus ignotum idolum vocauit, plus dicens quàm intelligeret. Hic enim Deus, cuius hoc in cælo est Idolum, omnibus Græcis erat ignotus, & erat causa etiam laboris magni, quem ei adscribit, ignota. Huic ara fuit apud Athenienses, ignoto Deo consecrata, quem D. Paullus eis demonstrauit. Huic igitur primùm corona tribuenda, cuius nunc nomen suscepi interpretandum. Croni enim quasi car-ron/quo cari rotunditas notatur; quæ quid aliud est, quàm vitæ, quæ nobis carissima, æternitas. Croni itaque primùm vitam significat sempiternam; deinde eaj, quæ analogia quadam ad hanc referuntur. Quia autem temporum pater æternæ etiam vitæ auctor est; Cronus Deorum antiquissimum significat, quia is vitam præstet æternam: Hinc pro tempore ponitur, vt Bacchus pro Vino, Venus pro pulchritudine, alij Dij pro aliis donis. Inde ad rotunda ferta capiti imposita transit, quorum notatione vitæ lætitiæque perpetuus vsus iis optatur, quibus imponuntur. Latini ex car-ron Coronam seruatunt. Demonstrat igitur hæc etymologia, coronam illi primùm deberi, qui æternæ vitæ hominibus auctor est, qui non alius est, quàm Christus omnium opifex, & redemptor, nos in vitam sempiternam morte sua vindicans, de quo D. Paullus illud Lynci intelligendum docet: *Gloria & honore coronasti eum*. Sic diuus Iacobus: *Beatus vir qui suffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam*

Corona sicut
cali.

Corona unde
dicitur.

Cronus Deo-
rum antiquis-
simus.

promisit

promisit Deus diligentibus se. Eodem spectat illud Apocalypseos: *Esto fidelis vsque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ*. Sic Ecclesiasticus: *Corona sapientiæ timor Domini*. Rerum itaque catarum perpetuitas per Cronum & Coronam apertissimè notatur, si primos natales inueneri velimus: quos si Pierius cognouisset, minime Coronam à Cornu deriuasset, sententia cornuto boue, quàm Pierius Musis, digniore. Quando verò inter cara nihil vita æterna carius; huius primùm notationem tum coronæ nomen, tum sacra sculptura habebit. Nunc quia vita æterna nemini contingit, nisi per virtutem & sapientiam Dei, lisdem nominatam, prisca Egyptiorum litteris proditum est; teste Leone Egyptio, lisdem primam omnium se coronasse, atque id non quauis corona, sed spicæ, qua significabatur, panem viuum, qui in spica continetur, & comedendum esse, qui velit coronari, atque ad eò nihil aliud vitam æternam dare & sustinere, quàm panem viuum. Quis autem est hic panis viuus, quo se Ihs coronauit? quænam spicæ panem viuum continentes, quibus caput suum obuoluit? Audi Christum de se loquentem: *Non Moses dedit vobis panem de calo, sed pater meus dat vobis panem de calo verum. Panis enim Dei est qui de calo descendit, & dat vitam mundo*. Et mox: *Ego sum panis vitæ: qui uerit ad me, non esuriet; & qui credit in me, non sitiet umquam*. Et iterum: *Ego sum panis vitæ. Patres vestri manducauerunt manna in deserto, & mortui sunt. Hic est panis de calo descendens, ut si quis ex ipso manducauerit, non moriatur. Ego sum panis viuus qui de calo descendi. Si quis manducauerit ex hoc pane, uiuet in æternum: & panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita*. Mox deinde, *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam, & ego resuscitabo eum in nouissimo die*. & plura eodem capite, eodem spectantia, per diuinam Ioannis gratiam accepimus, quæ tam clarè spicæam coronam exponunt, vt nihil videatur lucis addi posse. Sapientia & virtus patris, & ipsum ens ab ente, quod est Ihs dea, carnè humanam assumpsit, quam panem vitæ vocat, quia ad eum accedentes, & in eum credentes, & hac ratione comedentes quam suis discipulis exposuit, alimentum accipient, non corruptibile, sed quo uiuant in æternum. Panis autem viuus symbolum spica: quòd panis in eo contineatur necdum corruptus, sed talis, vt quamuis in terram iaciatur, & in ea corrumpatur, vitam tamen non amittat, sed auctior rursus & pulerior exurgat. Sic Christi caro afflicta vsque ad mortem; & in terram coniecta est, vnde rursus sic surrexit, vt credentes omnes & ex ea comedentes à morte susciter ad vitam æternam. Spica itaq. panem viuum notat: corona regenerationis quæ per panem fit, æternam vitam signat, quæ Ihs capiti siue sapientiæ diuinæ imposita est, quia *Verbum caro factum est*; vnde se spicæa corona dicitur inuoluisse. Neque porrò vetustissimi illi nostri maiores contenti fuerunt hoc inuolucro veritate occultasse; sed spicæ etiam symbolum in calo pinxerunt, quàm Erigone virgo simul & mater veris omnium sæculorum ad feminum regionum tenet, certo indicio, ex vtero eius spicam aliquando nascituram, atque id eo tempore quo spica hæc Virginis cælestis in Oriente conspicienda esset. Hanc vt Græci Erigonen ab Orphicis nominandam didicerunt; ita Latini Iustitiam eam vocarunt, à maioribus haud dubiè Cimmericis accepta nomenclatura. Hanc libra, Iustitiæ symbolum, comitatur, certissimo indicio, per virginem veris matrem, & panem eius viuum, toti generi humano Iustitiam aduenire, atque ad eò hanc Iustitiæ matrem esse; per quam Ver sæculorum omnium mundo exoriretur. De hac qui plura volet doceri, Cronia nostra consulat, & fructus reportabit non poenitendos. Quòd si huc omnia quæ ad coronam spicæam pertinent, adferrem; nullus esset finis: ita omnia oracula, omnia symbola, omnia hieroglyphica signa, perpetua quadam catena inter se colliant. Confer modò quæ de Medusæ capite in Minerua scripti, quæ de dracone sub eius hasta colligi possunt; confer Ihsidis interpretationem, & eius nauem, creationis tesseram; & cetera, quæ longum sit enumerare: facile cernes, longè aliud sub poëtarum fabulis & Egyptiorum laruis occultari, quàm hæcenus quisquam sit suspicatus; quod totum se prodit recto ipsius veræ vocum interpretationis ductu. Verbum Græcum σέφα, pro corono, perinde factum, atque è σφοφ σαρ, & è λωφ folium, totius nostratis vocis metathesi, Hebræis maxime vsitata, vt à *Nam ἡσφ* pro infirmus redditus sum; & ab aliis alia quamplurima. Stesoph enim, si terminationem Græcorum demas, *Stes* erit, quod idem est quod *West*, tum confusio litterarum, tum significandi ratione. Est autem *West* nobis, quod

Ihs dea se
prima omnium
corona spicæa
coronauit.

Spica symbo-
lum in calo.

Erigone suo
Iustitia.

Libra iustitiæ
symbolum.

σέφα.

quod Latinis deuincio & firmo: quo fit vt Vest diadema ad verbum nostratibus sit, quod ab obligando nominatur. Verum tanto significantius Vest pro corona ponetur, quanto propius exprimit, quam regi præstet potestatem; cum non tantum vincendi habeat notationem; sed præterea nobis significet quempiam in possessione cuiuspiam rei collocare. Corona enim ius regum confert atque confirmat, perinde atque diligentibus Deum aeternæ vitæ stabilit possessionem, cuius cum simus Christo regi vniuersorum cohæredes, omnes in regnum cooptamur. Rursus ergo videmus nos ad Vestam venire, de Stephani nomenclatura; atque porro eò deduci, vt supremus intelligentiarum orbis non solum Thronus dici possit, sed Stephanus etiam, & Vestæ, cum & Senarius huic vtrique conueniat, & circularis forma æquè quadret in coronam, atque Vestam: deinde hoc etiam Stephani vocabulum addat, vt significet non solum coronam Throno Dei conuenire; sed huic etiam primum & supra omnia dari firmam vitæ sempiternæ possessionem. Fauisto ergo nomine, & diuina prædestinatione, is Stephani nomen accepit, qui primus fuit post mortem Christi per martyrij coronam, regni caelestis, quod sibi adhuc viuus aperiri videbat, possessione firmissima donatus. Primus enim hic inter martyres, haud secus atque Thronus, primas tenet in regia possessione rerum omnium creaturarum. Hinc modò perspicuam emergere videas veritatem diuini illius Platonici ænigmatis, Dionysio Siculo Tyranno perscripti, quo dixit: circa omnium regem omnia sunt, & illius gratia omnia, & illa causa omnium pulcrorum est; secunda verò circa secunda, & tertia circa tertia. In his obscuritatis origo ex collatione secundorum & tertiorum oritur, quam sic de mea quidem sententia explicabo, securus eorum quæ alii meliora videantur. Circa omnium regem sunt omnia, id est, ipsum Deum trinum & vnum est Thronus, omnium rerum creaturarum primas tenens; atque idcirco vocatus Omnia, quia videlicet omnium essentiam complectitur. Circa ipsa omnia, siue circa Thronum, siue circa hanc Vestam, quam hic appellat Secunda, respectu regis; quia nullo medio secundo ab ipso loco ponuntur; sunt secunda altera, quæ dicuntur secunda, non respectu Dei, à quo sunt tertia, sed respectu ipsius Throni, qui primas tenet rerum creaturarum. Altera igitur hæc secunda quæ circa priora secunda esse dicuntur, sunt nobis nouenario numero consignata, qui explet secundum intelligentiarum orbem. Porro circa tertia ab ipso rege computata, sunt altera tertia, quæ non à rege; sed post Vestam tertia deputantur, nostratibus duodenario numero denotata, qui absoluit tertium chororum orbem. Nam nobis numeratio per diuersa nomina procedit. tantisper, dum duodecim absoluat, à quo deinde ternarij nomen denarij nomini componit: quod nomenclator noster ob eam causam fecit, vt dum hoc nobis peculiare videremus, ad rationis quam securus esset, vestigationem incitaremur: & tandem, vario mentis discursu, ad Dodecatheon templum, siue Pantheon, veniremus, quod tribus ternariorum orbibus primam Triada omnium regem in medio penetrati & vero adyto adorandum potius, quàm videndum, proponit: quæ, sicut centri natura sola magnitudinis negatione, ita sola omnium, quæ circa ipsum sunt, rerum negatione definitur. quod addo, vt Platonis mentem clariùs intuearis, dum intelliges, templum constructum rotundum, cuius extremus ambitus extremum chororum ternarium comprehendat, quem tertia circa tertia Plato nominauit. Interior peribolus secundum ternarium intelligentiarum complectitur, qui vocatus est Secunda circa secunda. Intimus verò ambitus primum omnium rerum creaturarum ternarium continet, qui, tamquam corona regum caput cingens, dictus est Omnia. Intra huius intimi templi ambitu prima trias rex omnium delitescit, & in hoc Thronum suum habet. Hoc templum Vestæ, imò hæc ipsa Vestæ, hic Stephanus, hæc corona regis caput circumdat: non illa quidem ornamentum addens, sed primum ornatum & supremam pulcritudinem recipiens, quod deinde omnibus rebus pro sua cuique portione communicet. In hoc primum elucet unitatis imago, in hoc expressa est regij binarij species, in hoc primi ternarij character inuenitur: è quibus in vnam coronam connexis, diuinus ille Senarius emergit, totus è rotis sui partibus constans, & in æternum orbem circumuolendus: cuius prima pars Seraphicum, secunda Cherubicum ordinem; tertia Thronum absoluit. Vidimus modò verum Pantheon, in cuius intimo penetrati igneo Deum sedere, ipse Draco sub Apollinis nomine confessus esse memoratur. Hoc verum dodecatheon, in quo

Stephanus.

Ænigma Platonium Dionysio Siculo Tyranno perscriptum.

Dodecatheon templum siue Pantheon.

quo intimi numeri siue primi solis hypostasibus non essentia differunt, à Platone vnus regis nomine comprehensum. In huius templi structura cernas, qua ratione Pythagoram docuerit, quisquis ille fuerit præceptor, omnia esse tria, & in omnibus tria inueniri: quod quamuis à Parmenidis sententia diffidere videatur, dicentis, omnia esse vnum, & vnum esse omnia; adamussum tamen cum ea quadrat, si hic de essentia, ille de hypostasibus intelligatur. Aristoteles in vtroque, & vno & ternio, vel carpendo vel applicando nimum fuit profanus, ne dicam nefarius, impius & sacrilegus. Ex hac veteris & prima Theologia fabulæ de duodecim Diis maioribus emanarunt, in quibus variè & infinitis modis erratum fuisse, adeò non miror, vt contra potius demirer, qui numerus hic integer in tanta caligine fuerit conseruatus: cum in sola nostra, & nulla alia lingua, prisca numerorum nomina, & eorum rationes, ad duodecim vsque progrediantur: & hætenus non apud doctos tantum, sed apud omnes iuxta infimæ fecis homines conseruentur. qua sola de causa, tametsi nullæ aliæ essent, vt sunt infinitæ, omnibus ceteris linguis est præferenda; quippe quòd inde totius priscae & veræ Theologiæ mysteria aperiantur. Diuina benignitate factum videmus, vt ad antiquos philosophos sententiæ quadam à maioribus per manus acceptæ peruenerint: sed hætenus nulla norma in vilo sermone inuenta est, quæ cum religione vera conueniens eas potuerit dirigere ad veritatem. Optarem Marfilium Ficinum lingue huius peritum fuisse, & hæc mecum contemplantum: meliora profectò & saniora ad Platonis ænigma attulisset: quod tamen vereor ne ipse Plato non satis intellexerit, vt ego fateor, me in eo, ceu in obscurissima specu, caligare; nec plus quàm ceteros fortassis videre, sed hoc interim aliis minus errare me puto, quòd in labyrintho hoc, velut Theseus quidam, filum sequar, quod partim è primis linguae nostræ rationibus, partim ex Orphicis fabularum laruis, partim ex signis hieroglyphicis, partim è philosophicis demonstrationibus, ipsa mihi neuit Ariadne, quæ omnes omnium res, quantumuis intricatas & difficiles, ad finem deducit optatum, modò lenta festinatione eas aggrediantur, & aggressi lenta rursus festinatione pergant. Est enim Ariadne in Ariadne permutatum, quod nomen eam virtutem significat, quæ in rebus maturo consilio aggrediendis, & lenta festinatione conficiendis, officium suum exerceat. Hæc summi Bacchi vxor est, ac deinde illius etiam Bacchi, qui Sabazius dictus, arcam, difficillimum opus, compegit. Hæc filia summi Minois, id est, summi capitis in omni ductu & gubernatione; eo quòd ex eius gratia omnis industria nostra, omnis mediocritas, omnis scopi attractus; & voti perfectio nascatur. Hæc non Theseum tantum, quisquis ille fuerit, è fabulis malè intellectis natus, Athenarum conditor, filo suo dirigit, nec soli Nocho Sabazio se coniungit: sed omnibus filum suum porrigit, omnibus operam offert, omnes ad finem perducit, qui modò filum ipsius arripere & sequi non recusant. Agamus ergo Ariadnæ gratias immortales, quæ summi ducis & summi regis filia, nos in labyrinthum duxit, in cuius intima æde ignea rex ipse thronum suum collocauit, è quo ius diceret toti rerum vniuersitati. Sed vt annulus annulum in catena trahit, ita in mentem vltro succurrit, Deum in Sole tabernaculum suum posuisse: quod quæ cum nostris consentiat, addendum videtur: non quia omnia huc spectantia hoc loco persequi velim; sed quòd videam aliud vocabulum hic mihi offerri examinandum, in quo literæ quoquæ S natura non parum queat illustrari. Es nomen potestatis in hoc elemento idem nobis significat, cuius rationem, quæ Græcus æquè in Es, atque Latinus in Est caret, hanc dedi; quod vita siue Esse ipsius vnus, per e signati, nulla vocis nota potius, quàm magno spiritu, queat exprimi; qui cum in sibilo audiatur, ipsum E per S vehementer procedit, & magno flatu dilatatur, quod nihil aliud est, quàm vnus esse. Idem igitur denotat es, quòd Latinus diceret, Vnum diffatur. O si Plato hoc intellexisset, quàm hanc voculam fuisset exosculatus! in qua mox peruidisset, sic se Vnum ad Esse habere, vt Vnum quidem prius intelligatur, deinde accedat vnus communicatio, per sibilum, qui gemini spiritus instar habet, facta. Es enim Vnum est; es nihil aliud, quàm Vnum se diffans siue vnus; cuius flatus Spiritus sanctus est, omnia permeans: quibus tribus & Trinitas & exemplar omnium rerum creaturarum explicatur. Vnum in se manet; flans siue sibilans creat, & Vnum communicat, flatus ipse sanctus Spiritus est, patrem & filium vnus, & trinam imaginem per omnia creata deferens. Abes siue is/ Isis dicitur, Es entis, siue secunda

Vnius hypostasis. Nunc ergo, quia sibilus vehementem habet motionem, veluti ventus quidam; sit vt hac nota in motione ad aliquid vtamur: & quia omnis motio spiritalis, qualis est sibilus, contendere debet, vt ad omnium originem adspiret, quæ rotundam se esse per imaginē Throno impressam declarat, maxima ratione ipsi sibilu o postponimus, quasi eum ad Vestam ferri velimus, vt illius ductu ad originem adspiret. *So.* Ergo dicimus pro Ad: qua vocula tantum concludi mysterij, quis non miretur? Ex *so* & *ren* fit *soen* quod est idem ac si dicas, Ad Vnum feror. Significatur igitur hac voce id quod Latinus diceret, pacem concilio. O stupendam arcanorum altitudinem! Quod me rapis Hermathena? Non sum dignus, vt tantum mysteriorum profanis angustæ & caliginosæ mentis meæ oculis reueles. Sed sequar te ducem; qua præcunte, nihil non audendum, quo ad eius obscuro hominum captui fas est audere. Quam mihi summam pones, ô Dea sapientiæ diuinæ interpres, pacis conciliandæ rationem, ob quam hoc nomen fecerit nomenclator? Sed me stupidum, modò audiui. Eam nimirum summam summæ pacis conciliationem dicis, qua ad ipsum Vnum adspiramus. Verùm qua de causa conciliatio pacis sic vocatur, non ipsa pax, quæ nos ad Vnum ducit? Vt intelligeres, & quoties hanc vocem audis, recordareris, opus tibi esse, vt cum Vno reconciliaris, è quo mox necessariò colligis, te ab Vno inimicitia quapiam aut odio dissidere. Quærenda igitur hostilitas, & quæ eius causa; vt cum Vno tibi sit pugna, à quo separari ipsissima mors est. Interroga igitur te ipsum, & mox inuenies, te domi bellum cum recta ratione alere; & à bono, quod Vnum est, ad malum perpetuò esse procliuem; ideòque te Mali partes sequi plerumque in omnibus, conscientia ipsa iudicium ferente, ex Dei tabulis, quas mente semper circumfers. Malum Vni contrarium agnosco, & id ab opifice & auctore meo, qui summum bonum est, fat video non potuisse proficisci: sed vnde processerit, ratio nulla mihi dicitur. Quærit Plato, quæserunt ante Platonem plutimi, sed nihil solidi inuenerunt. Qui proximi sibi visi sunt veritatem attingisse, corpus nostrum carcerem nobis esse existimarunt, & ei animum inclusum, propter cæcū errorem, quo in amorem corporum delapsus sit, desertis caelestibus & diuinis. Sed hi egregiè se decipiunt: non vident, si animi vquam prorsus sine corpore fuissent, & summi boni participes, vt fingunt; non posse intelligi, qui se quiverint à summo bono separare. Verùm hæc difficultas multas ambages trahit errorum, si de humanis philosophorum rationibus examinetur: nec quisquam inter eos sic Ariadnam habuit propitiā, vt vllum disputationis suæ exitum inuenit. Plato ad Dionysium scribens, eandem mouit quæstionem; sed solutionem reseruaui Archidemo coram indicandam, eo quòd scriptis tantum mysterium credere non auderet, ne nimirum in vulgus dilaberetur, apud quod non alios sermones magis ridiculos esse dicit, quàm eos; qui de id genus altissimis rebus inter præstantes ingenio & eruditione viros, summa cum reuerentia, & diuinā quadam voluptate, solent haberi. Nos quid Archidemo in aurem dixerit, non resciuimus, nec in Phædro, nec alibi, nobis satisfecit: hoc mihi optimè in Timæo & alibi dixisse visus, ea quæ ad diuinā attinent, ab iis discenda, qui præcis Theodidactis proximi fuere: quod cum alibi, tum hic maximè locum habere suum videretur. Sunt ergo hæc à Mose petenda, qui maiorum de hominis creatione sententiam partim per manus acceptam, partim diuinitus reuelatam, scriptis tradidit. Videamus ergo nunc, an Mose sermonis nostri artifex consentiat. Consentit haud dubiè; dum nobis cum ipso Vno bellum esse dicit. Vnde autem bellum sit exortum, cum Ate, Adam, fucus, nomine suo, tum alia plurima, quæ non est huius loci referre, nobis declarant. Hoc certè loco per verbum *soen* indicatur, nos contra vnum peccasse, & ob id opus esse reconciliatore, qui pacem inter nos & Vnum componat. Quis autem hic erit? Hoc idem artifex hoc nomine demonstrat, quòd exiguo soni discrimine, vix scriptura assequendo, pro filio voluit vsurpari, quasi diceret, is pacem est conciliaturus, qui filius est. Quis filius? Quis, nisi summus? At hic est filius vnus patris æterni. Dedit igitur nomenclator filio nomen à Pace reconcilianda: vt intelligeremus, illum, qui summus summi patris filius est, pacem reconciliaturum nobis cum suo patre. Vera ergo eius nominis ratio, quò filius apud Germanos omnes tum superiores tum inferiores vocatur à reconciliando, sumpta, nos docet, summam summi filij propriam esse reconciliationem, quam Plato in Phædro suo non inuenit. Altemanni sunt scribunt, ipsi V. O. superponentes, pro

Filius Dei conciliator pacis inter Deum patrem & homines.

tes, pro filio; & discriminis causa, pro reconcilio, *Soen*, dimidiato o ipsi V supercripto, quod quidem faciunt non malè omnino, quando etiam pro *so* sit dicant, vel potius *soen*. Nos tam exiguum soni discrimen flocci facientes, *Soen* pro vtroque scribimus, etymologiam secuti, quæ O & E commiscet, vt conciliatis vocalibus in vnam diphthongum, reconciliationis modus proprius exprimat, dum *so*, quo motus, & *ren*, quo vnum notatur, in vnum sonum coeunt; vbi *so* homo est tendens ad Vnum. Vnum verò Deus; quo rursus nomenclator imitatus est modum reconciliationis quæ futura erat, Deo & homine in vnum coeunte Christum, qui solus esset & filius Dei & reconciliator generis humani. O stupendam nomenclatoris gratiam! cui Spiritus sanctus eiusmodi suggestit vocem, vt ea & filium, & reconciliatorem, & reconciliationis modum demonstraret. *So* autem notam hominis propriam in hoc vocabulo esse, etymon declarat. Huic enim soli conuenit ad originem suam toto spiritu anhelare, vt cetera animalia ad escam terrenam. *Soen* ergo hominem includit. sed quem hominem? Non quemuis certè, cum neminem inuenias ex virili semine natum, qui toto spiritu ad originem suam anhelet; sed contrà, magna sui parte ad malum origini contrarium pronus feratur. *Omnes enim declinauerunt: non est qui faciat bonum, non est ne vnus quidem.* Homo ergo peccato Adæ corruptus, non potest genus humanum recòciliare, nec vnus fieri Christus verus homo & Deus. *So* ergo soli Christo conuenit, qui verus, purus, nulla labe infectus, toto spiritu ad Deum patrem, omnium originem, perpetuò anhelabat. Hic homo de se solus dicere poterat: *Ego & Pater vnum sumus.* Hic ergo solus reconciliator; quia solus Dei amicus, solus perpetuò pura mente ad originem contendens. Hic solus Deus & homo, & ideo verus Dei & naturæ humanæ conciliator. Hic ergo solus filius dignus est, vt nomen habeat à reconciliando: quandoquidem solus fit qui reconciliationis supremæ partes queat subire, & ad felicem exitum promouere. Iam vocis huius architectus, non contentus tanto artificio, illud etiam addere voluit, vt *Soen* conuersum in *soes*, culpam & offensam notaret; quæ tota est ex diametro cum filio Dei pugans. quo significauit, noxam & offensam humanam nulli magis aduersari, quàm ipsi filio Patris supremi. Hic enim peccata nostra tulit, onus omnium onerum innocenti homini grauissimum, hic poenas dedit peccati, cum nihil peccasset; huic mortem culpa & offensa nostra inflixit; hic, cum Dominus esset vniuersorum, non solum seruus factus est, sed crudelissimum etiam seruorum supplicium subiuit, quo nos draconis seruos, & ad mortem seruili scelere dignam iusto Dei iudicio condemnatos, à seruitute & morte liberaret. Quid ergo magis aduersaritim, quid magis contrarium, quid magis repugnans, quàm offensa? Et quæ offensa? Non certè ipsius filij qui cum Deo vnus est, & qui nomen à pacis conciliatione habet, tantum abest vt offenderit aut læserit. Cuius ergo? Nostra, nostra offensa est, quæ ex diametro cum filio Dei pugnat, atque ideo eam accepit nomenclaturam quæ filij nomini prorsus opponeretur. Quamobrem vtrumque indicauit hac conuersione nomenclator, & pacem conciliandam esse, propter noxam paci repugnantem; & præterea noxam filio maximè contrariam esse. Cernimus hic, offensam & peccatum mali originem esse, & eius dissidij quod nobis est cum Vno: deinde videmus, non illa via quam Plato indicauit, reconciliationem fieri posse, & ad Vnum patrem rediri, quem non deseruimus modò, sed etiam offendimus, æterno exilio ab eius domo, ob culpam nostram, per summam iustitiam, damnati. Si ergo malum in nobis & ipsam offensam agnosimus, vt philosophi agnouerunt; eius principium ex Ate esse sciamus, cui cum Deus contrarius sit, cogitemus, medicinam culpæ nostræ, non aliunde, quàm à Deo petendam; quando contrariorum contraria remedia esse, trito medicorum axiomate celebratur. *soes* itaque contrariis vestigiis lectum *Soen* facit, vocabulum filij simul & reconciliationis suggerens notionem; ita vt *Soen* ipsius morbi nomen & medicum monstret, & medendi modum, qui totus in reconciliatione consistit. Vix mihi lubet ex hoc tam sublimi contemplationis fastigio ad minutias descendere: ne tamen obstinatis ignorantæ patronis quidquam occasionis ad obgannendum relinquatur; scrupulum tollam qui iniici posset ab eo qui parum memor est eorum quæ antea scripsi. Quamuis *soes* nec ab omnibus, nec passim hoc tempore vsurperetur; analogia tamè hæc conuersionis demonstrat, vernaculam esse nobis vocem, quam Galli adhuc in corrupto suo sermone retinuerunt; certissimo argumento, olim

Omniofel.

Noceo.
Noxa.Sant siue
Sunt.

Nico.

Nox.

Pandora.
Pyxidocula.Soni sano.
Sano.
Sanus.
Sesont.

Soni / Sol.

in communi loquendi consuetudine Cimbris fuisse. Iam *Omniofel* vox pro innocente passim omnibus in ore, satis ostendit, quid *Nocefel* / quid *Noes* designet, à quibus *omiofel* duxit ortum. Latini à *Noes* Noceo, & Noxam duxerunt, S in C mutato: quod in Ceres quoque factum, quæ Seres dicenda esset. Græcis *νόςος*, & cognata vocabula, apertas præferunt natalium notas, tametsi aliam quandam vicinam indicent notionem; de qua mox; si prius illud indicauero quod nequaquam negligendum. Sermo- nis architectus ubique illud molitus in nominibus fabricandis, quod vtilissimum cognitu sciret, ipsi peccato per quod offendimus, nomen dedit, quo perpetuò moneremur, nullum peccatum tam magnum esse, quin per reconciliationem purgetur; nullum iterum tam exiguum, quin nobis sit reconciliatio diligenter roganda. *Sont* enim siue sunt peccatum dicitur, monens vt reconciliemur. *Sont* enim idem est quod Alle- manis fuit, quo signamus in modo imperandi illud quod Latinus diceret, Reconcilia. Toties ergo à nomenclatore audimus Reconcilia, quoties peccati nomen audimus, in- signem benevolentia accipientes significationem, qua nusquam voluit luculenta nobis in sermone, quibus salutis nostræ moneremur, deesse præcepta. Iubet itaque sum- mus ille Iouis oaristeus, totius sermonis admirabilis magister, nec ob vllam vllius pec- cati magnitudinem aut enormitatem, desperandum; nec rursus tam exiguum aut nul- lius momenti peccatum esse, cui non opus sit reconciliatione. Si inutile aut contem- nendum id cuiquam videatur documentum, eius crasso ingenio condonandum, si arti- ficium huius, de qua agimus, vocis nihili pendat. Nos iam ad vocem *νόςος* reuertamur. Ea Græci morbum signant, haud dubiè à Cimbris memoria retenta: & si rectè memor- sis eius quod inter pauca postulauit, licere voces in lingua matrice perditas è filia mu- tuari; non absurdum fuerit, si rursus pro morbo *Noes* dicamus. Fuisse autem olim vocabulum hoc in communi sermone, tum etymologia, tum conuersionis analogia, tum etiam compositio declarat. Etymologia, quia ex eo morbus *νόςος* dicitur; quod in omne morborum genus ex *Noes*, quo dixi notari offensam, simus prolapsi: quod quia perspicuum, non eget argumētis. Hesiodus morborum causam Pandoræ tribuit, quod nomen Ares epitheton est, sumpta de falsa eius pollicitatione causa, dum dixit: Simi- les eritis Deo, scientes bonum & malum. Huius ergo pyxidocula ab Epimetheo, id est, ab Adamo improvido & malè cauto futurorum aperta, morborum oceanum in om- nem posteritatem effudit; à qua tamen ne vllum donum acciperet, prouidentia opifi- cis, verus Prometheus, sub mortis poena iusserat. Quemadmodum itaque à *Noes* mor- bus originem traxit; ita æquum fuit, vt inde quoque nominaretur: quo eius monitu intelligeremus, ab eodem morbum & offensam posse curari. Conuersio porro ex *Noes* / *Sont* facit, quod idem est quod sano: immò ipsum Sano & Sanus inde deriuatur. Huic significationi veritatis indicium præbet minimè obscurum vox composita, *gesont* / quo perfectè sanus notatur. Desit autè *Sont* pro Sano & pro Sanus esse in vsu, ad euitadam ambiguitatē quæ oriretur inter nomen Solis, & nomen Sani. Et videntur sanè homi- nes hunc Soli honorem exhibere voluisse, vt solus primum nomen sanitatis possideret: ij verò qui sani essent, vt à Sole sanitatem accipiunt, ita nomen quoque à Solis nomine deriuatum haberent. Nunc tandem redimus ad Solem, cuius occasione, quæcumque de *Sont* & *Noes* dicta sunt, paullo antea, dum ex Throno in Solis tabernaculum series nos traheret orationis, exordiebamur. Videte, quæso, quàm ferid in hac homonymia paruo sonorum discrimine distinguenda, vocum luserit architectus. Reconciliationem filio intexuit, filio nomen tale dedit, vt ab eo Solis nomen deriuari videretur, non alio discrepans, quàm quod Solis nomen breue tempus habeat, cum filius longo dicatur; atque illud quidem tanta ratione, quanto latius filij, quàm Solis visibilis patet pote- stas; tametsi id non ita valere velim, quin dicere possim, prius filio Sanantis notionem conuenire, quàm ipsi Soli; & tanto prius, quanto eius sanitas & sanitatis conseruatio prior est, latior & excellentior. Ex filio enim sicut omnia esse accipiunt, ita om- nia accipiunt sanitatem. Siue ergo Solis nomen pro Throno capiatur, siue pro Sole visibili sanitatis in corporibus datore; semper tamen altiùs mens attollenda ad pri- mum sanitatis fontem, à quo & Thronus & Sol accipiunt omnia. Neque por- rò Thronus, neque Sol, hominis iniquitatem & lethalem morbum, quem de pomi Hesperici esu contraxerunt, curare possent: solus ille, qui hominem creauit, homi- nem

nem potest restituere pristinae integritati: qua de causa intmane quanto magis no- men huius notionis signum Deo conueniat, quàm vel Throno, vel Soli, si ad causam originis referatur. Hic igitur summus est sanator, summus saluator, summus summæ sanitatis auctor, & ob eam causam, vt in omnibus, ita in hoc nomine sibi vindicando primas semper tenebit. Quid quod vna definitio & filium, & conciliationem, & sanationem comprehendit, quam nominis homonymi interpretatio declarat. Nam & fi- lius est *son* / quod est ad Vnum, quoniam totam rerum creaturarum vniuersitatem pa- tri vnit, ex patris infinito sinu ipsarum sumens essentiam, & eam ad patrem reducens & connectens. Iam reconciliatio ex eo ipso pendet, quod opificis boni sit, id quod fecit ad suam similitudinem, id amare; & patri, quoad eius fieri potest, reconciliare. Quod si non solum offensa intercesserit, sed eam etiam graue vulnus & lethale inflixerit; tum bonitas ipsius summa quodammodo cogere videtur, vt quod ad imaginem suam forma- uir, id etiam, cum læsum fuerit, pristinae restituat sanitati. Quid verò reconciliatio, quid sanatio præstat, quem sibi scopum præfigit alium, quàm vt id quod reconciliatur, Vni rursus coniungatur; quod vulnere scædaturum est, rursus vnionem accipiat eorum quæ quopiam discesserunt hiatu. Magnum vulnus esse scio, quod homo accipit; sed non tantum tamen, vt sanari nequiret à filio: at si qui vulneratus est, sanari nolit, nec curationem diuinæ bonitatis admittere; eius vulnus tanto discedit hiatu, vt magnum chaos in Euangelio vocetur. Non solum offendimus patrem vniuersorum; sed sic ab eo recessimus, vnione longè latèque soluta, vt nullius medici ope, quàm eius qui nos compegit, sanari queamus. Et filius itaque ad Vnum dicitur, & solus primum, & to- tus; ita vt nihil desit definitioni: & reconciliatio reductio est ad Vnum: & sanatio cura- tio est solutæ vnionis; quæ nihil aliud est, quàm ea quæ diducta sunt, ad Vnum rur- sus redigere, & Vnum facere ex diuisis. Quod si hic analogia querenda, & eius caput exordium quæ assignandum; non videor mihi erraturus, si dixero, ex prima vnione duas reliquas vniones, tamquam ex causa sua, dependere; & ex ea manare, tamquam ex summi boni primo. Pater bonitatem suam, cuius est se communicare, considerans (humano more, quando aliter non possumus, loquendum) filium gignit; de quo dici necessarium, quod primum & caput sit eorum, quæ ad Vnum possunt vocari, patrem videlicet & primum fontem omnium bonorum. Ex hoc igitur Ad Vnum siue *son* primus hic *son* nominandus: cui deinde ex bonitate accedit, vt non solum opifex sit vniuersorum, sed etiam humani generis reconciliator & sanator; ita vt reconciliatio & sanatio secundaria sint ex illo primo pendentia, tametsi prius ad sanationis & reconci- liationis notitiam veniatur, quàm ipsius filij; vt liquet in Socrate, ad sanationem qui- dem animorum & reconciliationem vnionem, vel maiorum auditione deducto; at ignorante, eam fieri debere per filium. Quantum bone opifex nomenclatori gratia infudisti / cuius beneficio tantum luminis est assecutus, vt hæc viderit, & tantum boni- tatis adeptus, vt ea posteris clarissimo indicio sermonis voluerit communicare, atque id facere potuerit vnica vocula, tribus litteris Trinitatem referente; cuius vt variæ sunt efficientiæ, ita variæ sunt notiones. In *Son*, S vis prima est, Vnius omnem essentiam efflans; quod *es* nomen ipsius litteræ declarat. Vocalis media, vtrumque pronuncietur, rotunditatem ostendit, quæ figura omnium est potentissima ad custodiendum, om- nium aptissima ad perpetuam motionem, omnium conuenientissima ad capacitatem, quæ filio conueniunt, vtpote Veritati omnia custodienti, vtpote è Patris sinu omnia ad perpetuam motionem educenti, vtpote omnia Idearum genera mente sua complexo. Prætereo cetera, quæ ex hac figura ad filium pertinere nemo potest negare, quæ vt plu- rima sunt, ita illud omnium videretur clarissimum indicium, filium è Patre sic gigni, vt primus & proximus orbis è centro: & quemadmodum centrum ad orbem, sic se ha- bet pater ad filium. Sed hæc alibi. Tertia littera N est, inter cetera Spiritui sancto ar- tribuenda; hoc notans, quod omnia Spiritus sanctus ad radicem firmitatis supremæ, per radicem dentium superiorem signatæ, tam potenti spiritu ferat, vt sonus eius per nares etiam tinniat; quod organum spirituum intelligentiæ exprimendæ, propter spiri- talem odorum naturam, maximè conuenit. Deinde tinnitus huius litteræ gratiam Spi- ritus sancti egregiè exprimit; eo quod is causa sit omnium eorum quæ tinnitu oratio- nis & laudis diuinæ, in qua summa vita est, patris cælestis aures feriunt: qui vt à Patre & filio

Son tribus
litteris Trini-
tatem refert.

& filio procedit, ita nos patri & filio rursus insinuat, & mentes nostras sursum velocissime rapit, & raptos amoris glutino filio, & medio filio, patri connectit & vnit. Iam & alius tinnitus est in sacris litteris Moïsi & prophetarum, Spiritui sancto adscribendus: & rursus multo maior Apostolorum, quorum tinnitus exiit in vniuersum orbem terrarum; qui tum demum tinnit, cum Spiritus sancti in specie linguarum flammearum delapsi ardore flagrare, ac furete diuino amore cœpissent. Quis hic non agnoscat tinnitum sursum elatum: quis non agnoscat classicum ad Christianæ vitæ militiam: quis hic non Spiritum sanctum audit, diuinum illud & Bacchicum tarantara inflantem? Hoc tandem est formare voces de sonorum imitatione, quas nemo, nisi auribus acutis, rectè percipere possit. Hinc denique perspicuum, quod non loquendi modò consuetudine mysteria hæc nobis indicentur; sed hoc etiam in vocabuli formatura seruatum sit, vt & Trinitas ea sit expressa, & singularum hypostaseon attributa distinguantur. Rideant diligentiam nostram, quibus hæc ridicula videbuntur; & ipso suo risu doceant, quàm nihilo differant à profano vulgo, quod ad Dionysium scribens Plato, de diuinis arcanis, voluit celare; certus, non magis iis sacrosancta hæc balsama, quàm subibus vel rosas vel samyichum olere. Optarem certè me scriptis meis Cabiros potuisse adhibere, ne id genus lutulenti sues omnia scœdatent atque proculcarent: at cum id in hominibus non sit, malui hanc curam Deo relinquere, quàm ea quæ in sermone nostro mihi primo post complurium seculorum memoriam spiritus insonuit, & tinnitu suo ad aures, dum Satyros sequor, pertulit, occultare. Ante me vita deficeret, quàm omnia quæ hac vocula son consideranda proponuntur, explicarem. Græci & Latini sanitati Apollinem præfecerunt, non malè illi quidem; sed prorsus, cur ita faciendum esset, ignari, nisi quantum natura Solis rationis suppeditabat. Nobis de alia longè sanitate cogitatur, dum filium Dei sanitatis facimus auctorem; quæ tamen Solis omnia corpora conseruantis tessera rectè notatur, si corporalia ad mentalia transferantur. Stolidi antiquorum infania, & inepta de diuinis fabularum exordiis cogitatio, dum nihil certi de vero Apolline & vero sanitatis datore inueniret, multos Apollines confinxit, non secus in hoc, atque in ceteris Diis, stultissima & absurdis somnia protrudens. Verus Apollo nobis sôndicitur, Dei filius, cuius corpoream imaginem Sol visibilis oculis repræsentat. Christus itaque verus Sol iustitiæ, & verus Apollo, mane diluculo transiit, vt Isaias dixit, atque idcirco Ver omnium seculorum, omnia noua luce, noua vita, noua pulcritudine exornans; nec alia de causa formosissimus & imberbis iuuenis Apollo habitus, vt eo nimirum, quod Christus nobis præstitit, indicaretur. Hic celo deiectus, ab amore paterno, quo humanum genus dilexit; hic greges & armenta paut Admeti, siue integra dictione, Admeti, qui significatur Christus, verum caput generis humani. Deus enim filius de celo descendens greges & armenta paut, id est, homines primo peccato ad bestialem animorum procliuatatem redactos. Admeti autem pecus dicebatur; quia totus grex humanus Christo datus est, qui potius Admetus, id est, hominum caput, quàm Adam debebat vocari. Christus enim pastor est verissimus, & verè ποιμὴν λαῶν, pastor, inquam, sui gregis, siue, quod idem est, Admeti, quo Admeti caput is intelliget, qui quid hœret esse dixerim, recordatur. Hic Pythonem draconem maximum occidit sagittis suis, id est, amoris radiis. Hic in corpore humano inter mortales apparens, vt omnia compleuit, ita omnia veteris scripturæ mysteria vera luce donauit, ea de causa Ἡλιος nomen sortitus, quòd quicquid occultum esset aperiret, omnem rituum & carimoniarum obscuritatem, non secus atque Sol tenebras, tollens. Huc referri potest illud Ouidij:

Iupiter est genitor, per me, quod erit, fuit, Est, patet.

Verùm dæmoniaca fraus perpetuis imposturis venena serere moliens, hoc de vero Apolline vaticinium ad falsa oracula transtulit, omnibus præscæ Theologiæ arcanis fabulis sibi mendacissime attributis. Verùm ne longius in huius Dei sacris euagemur, illud potius consideremus, vnde Sol nomen sortitur, & an hoc etiam Cimbricum sit, an verò corruptum ex son, quod minimè absurdum videretur, nisi nos id semper ageremus, quo integris nominibus ratio, si fieri potest, assignetur. Quid solidum sit apud Latinos, quid item solum, nemo ignorat: sed vnde hæ voces emanent, non perinde credo liquere. Videndum itaque quid sit Sal, & an ab hac voce commodè queat trahere

here nomenclaturam. Hal adspiratio est ad omne, siue perfectum, in quo videlicet sic sunt omnia, vt nihil desit. Vt verbum itaque hæc vox usurpata, idem est quòd seruo; quo nostro actu curamus, ne quid nobis ad omnia quæ necessaria sunt, desit. Olim ergo id notabat nomen Hal, quod post Sal dici cœpit; vt in vetustis locis Hal apud Saxones. & Hal apud Sueuos ad Oenum quiuis perspexerit, qui modò tam vecors non sit, vt à Græcis hæc loca nomen accepisse credat. Pòst, dum mercatus vigere cœpisset, Hal locus dici cœpit, in quo merces seruatur: & discriminis causa pro condimento cibi Sal venit in vsum, quo noratur So-hal, quod est, ad conseruandum, qua notatione Salis utilitas explicatur. Inde rursus Sal, pro lata palatij domo, in qua consilia Reip. seruanda capiebantur, quibus haud secus, atque Sale, vtendum esset. Hinc Salus apud Latinos; & apud nos salum pro vngere, vnde Latinorū Saluo. Vtinam principum aulæ perpetuò Sale, pro eo ac dicuntur, essent; & in iis non aliud, quàm quòd populi salutem contineret, ageretur. Sed de Saal alibi plura. Ex eadem radice Solt pro stipendio, eo quòd sale comesto fides confirmaretur, optimo iuramenti symbolo. Qui enim sale comesto iurat, idem dicere videtur, ac si dixisset: Sic ego conseruer, atque hoc quod promitto, sum seruaturus. Porò quia etymologia explicata So-hal reddit, quod est, ad seruandum, factum est, vt quæ quippiam seruant & firmant, Solt dicantur; qua voce pro plantis pedum quibus firmamur, & pro coriis plantæ pedum subditis, vtimur. Hinc Soltberen est firma commissura res connectere; quod in auro Borace, genere quòdam salis nitri, quod inde Chrysololla nominatur, effici videmus: ita vt non minus hæc res, quàm nomina, conspirent: Græci Collam dixerunt à Sol, S in C mutato, vt in Cerece item factum. Hinc Solum Latinis & Solidum. Nobis item Soltet pro tabulato gressus firmante; & Soltur pro cuiusvis metalli colla, quasi Solt-vr, quod est continens & firmans pertectè. Possit alia quoque ratio nominis huius notari, in eo consistens, quòd So-hæret idem sit quod So-hæret, id est, ad integrum; quoniam colla duo vel plura in vno integrum colligatur. Hinc Soldurij, quorum apud Cæsarem mentio, quasi Solt iueren, quod sonat salario conductos. Hinc modò cernas, vnde Sal Latinis, & ἄλ; Græcis; quarum vocum nec his nec illis causa aliqua vernacula reperietur. A Sol per conuersionem fit Los, pro eo quod non est firmum aut colligatum: & dum verbum est, cum actionis significatu, idem est quod diligo, vel cuiuspiam rei tollo firmitatem. Hic Latini passim sunt idem quod in folio. Nam vt pro Los folium dicunt præposterè, ita pro Los dicitur Soluo; vnde Solus, qui est solutus ab omnibus. Quia igitur maximum illud & clarissimum iubar, à quo cetera sidera lumen & vitalem calorem accipiunt, omnia conseruat, omnia stabilis, omnem formam & materiam colligat, rectissime Sol nominatur: quæ vox si perinde atque Solt, ad litterarum quibus componitur, examen vocetur; non minus, quàm illa, demonstrabit & Trinitatem & personarum attributa. Nam quod in illa præstitit tinnitus, hoc hæc efficit Lambda; quæ littera linguam sursum ad summum oris cælum, haud aliter atque Spiritus sanctus mortalium animos ad cælestes angelorū orbes, attollit. Vide quanto diuinius Solis nomen fecerimus, quàm illi qui sic vocatum putant, quòd solus sit in cælo: quod falsum est; cum perinde interdiu stellæ in cælo sint, atque noctu; tamen Solis lumine sic oculi nostri replentur, vt stellarum lumen præsentia maioris offuscetur. In eclipsi maxima visæ sunt aliquando, in puteo item altissimo fortasse cerni possent; sed cum Sole iam sub horizontem progresso mox etiam illæ cernantur quæ post Solis occasum super finito rem non adscenderunt; obtusi sit ingenij, existimare, Solem interdiu solum in cælo versari. Annon Lunam frequentissime interdiu cernimus: vt ne hoc quidem se prætextu excusare possint, qui Solem ob id Solum dicerent, non quia solus sit, sed quia solus cernatur? Sol protecto Sal mundi est corporati, perinde omnia conseruans, atque carnes & cetera edulia salis condimentum. Deinde dicimus Sol pro Hal creberrimè, ita vt So-hol idem sit quod So-hal; id est, ad seruandum siue tenendum. Sol ergo & Sal nomina sunt eiusdem originis, non magis distincta quàm Hol & Hal verba. Corporeus ergo rerum corporatarum conseruator, imago est conseruatoris omnium rerum, tum earum quæ magnitudine constant, tum etiam omnium spiritualium. Hæc symboli ratio plurimas gentes ad idolomaniam traxit, quæ signum pro signato adorauerunt. Dum Solem intuemur, dū lumen eius immensa cæli spatia momento repletis oculis offertur; tum de Deo atque eius infinito lumine, quo

*Apollo sanita
ri præfectus.*

*Apollo verus
est Christus.*

*Admeti siue
Admeti gre-
ges pautis Chri-
stus.*

*Apollo vnde
dicitur.*

*Sol vnde di-
ctum.*

Sal, salis.

Sal siue

Sole.

Salus.

Saltum

Saluo.

Solt.

Soltet.

Soltur.

Solturij.

Solturum.

Chrysololla.

Colla.

Solum, soli.

Solidus, s, u.

Solter.

Soltur.

Soldurij.

Los.

Los.

Los.

Los.

Solum, soli.

Solus.

Soluo.

Sol Deus dicitur.

quo omnibus vitam adspirat, cogitemus quidem, sed non sic, vt creaturæ tribuamus, quod debetur creatori. Nulla statua, nulla imago fieri potest, quæ oculis nostris Dei similitudinē melius, quàm Sol, exprimat: nihil vt miri sit, si Deū Solem vocemus, vocabulo ad eò non repugnante, vt ratio eius prius in Deum, vt archetypum conseruationis, quàm in Solem quadrare cernatur. Addatur & illud consideratione dignissimum, Solis nomine non conseruationem tantum, & firmamentum rerum omnium notari, sed illud etiam vestigijs retrò lectis ostendi, eū cui primū hęc conuenit ratio conseruandi, talem esse, vt solus nos soluere possit à catenis quibus sumus alligati. Conuertere Soi, habes *ἥλας*, quasi de se diceret Deus: ego non conseruo modò, sed etiam soluo. A quo soluis ó Sol supreme? A vinculis, inquit, mortis æternæ, quibus vos cacodæmon, siue Ate, fraude sua alligauit. Hac re perspecta, ignorari non potest, Solis nomen sic à sermonis artifice formatum esse, vt primū & propriè summo Solis exemplari conueniat, quàm ipsi imagini corporatæ. Quamquam ergo diuersa sunt nomina, Sol, & *ἥλιος* & *ἥλιον* & *ἥλιον*; quoquo tamen modo scribas, omnia tamen primū conueniunt Dei filio, humani generis seruatori atque liberatori. Quod igitur D. Ioannes Lucem vocauit, aiens, *Vita erat lux hominum, & lux in tenebris lucet, & tenebra eam non comprehenderunt*; id Solem primus vocabulorum architectus nominauit. Verumenimuerò, cum dicitur Deus in Sole posuisse tabernaculū suum; nomen accipiendū pro primo intelligentiariū cælo, de quo & illud Lyricen cantauit, *Thronus eius sicut Sol*; quibus verbis Thronum, qui primam primi Solis imaginem gerit, & idcirco Sol item vocatur, comparauit Soli cælesti, quem oculis nostris intuemur. A Sole ergo visibili, ad Thronum inuisibilem, à Throno ad primū Solem Dei filium peruenimus; de quo Malachias: *Et orietur vobis timentibus nomen meum, Sol iustitiæ, & sanitas in pennis eius*. Adoremus ergo hunc Solem, per quē Tartari vincula soluantur, vt nominis vestigia retrò lecta declarat: & visibilis Solis splendore ad summū Solem mens nostra ducatur, in quo solo tota mentis nostræ sanitas consistit, vt alterum nomen Cimbricum *Sou* demonstrat. Quis non miretur suauem hunc nomenclatoris nostri & sacræ scripturæ concentum? quis non admirabilem in vocibus fabricandis sollertiam obstupescat? Græci item vocem retinuerunt nostratē, *ἥλιον* Solem vocantes; cuius causam Plato nimis frigidam mihi videtur dedisse, dum à perpetua vertigine, vel Doricòs à populo congregando nomen deriuat. Nihil nobis clarius, quàm *ἥελ* idem esse quod *ἥλιος*, & integritati relituo, dum vt verbum vsurpatur: vnde *ἥλιος* idem erit quod sanator; nihil notationis ratione à *Sou* differens. Quamobrem hoc nomen rursus conuenit Dei filio primū, qui solus est medicus omnia integritati suæ reddens. Solem boni filium vocauit Plato, non malè ad religionem veram alludens; qui vt opifex est omnium, ita omnium est redintegrator. In fabulis Hyperion pater, Theia Solis mater vocatur: quarum vtrumque rationes nobis sunt vix ipso Solis lumine obscuriores. *Theia* siue *Θη* est augesco; & promoueo in maius siue melius: *Θη* son/ siue *Θη* son, est supernus fauor. Supernus ergo fauor ex infinita sua bonitate omnia in melius promouente Solem genuisse hac fabella designatur: & ea quidem non malè conficta, propterea quòd nusquam supernus Dei fauor clarius cernatur, quàm in Sole, lumen suum æquè bonis atque malis communicante: cuius exemplo Christus in Euangelio vsus est, dicens: *Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, & orate pro persequentibus & calumniantibus vos, vt sitis filij patris vestri qui in cælis est, qui Solem suum oriri facit super bonos & malos*. Excellentissimus certè fauor, & omnem fauorem alium superans esse cernitur, quo Deus omnibus lumen & vitam impertitur, tametsi operibus suis se hostes, non filios, patris æterni esse, clarissimè demonstrant. Nostrates *Θuer* ferè pronunciant pro supra & vltra; cuius loco *Θuer* dicitur Sueui; Græci *ἄσπ*, adiecta adspiratione, quam Latini in sibilum mutarunt, Super pro Huper efferentes: *Θou*, siue *Θou*, vt Flandri loquuntur, præteritum imperfectum est à *Θui*, siue *Θui* pro fauco: vnde Iuno & Iunius deriuantur. Hac de te Hesiodus: *Θεία δ' ἠελίον τε μέγαν, λαμπρὰν τε σελήνην, ἥ δ' ἑὶ πάντας ἐπιθρονοῖσι φαίνει, ἀθανάτοισ τε θεοῖς τοῖ ἕρπονδ' ἄρ' ἔχουσι, γαίαν δ' ὑποδ' μηθεὶς ἄσπ' ἰονος ἐν φιλόπητι.* quod ita, vt in buccam venit, Latine effundam:

Edes.

Heel.

Hyperion. Theia. Dei siue Θη.

Θuer. Θuer. Super. Θou siue Θui. Iuno. Iunius.

Theia

Theia parit magnum Solem, Lunamq; nitentem, Nec non Auroram, cunctis mortalibus alma Luminis auctorem, diisque immortalibus vna Peruinci suauis se passa Hyperionis igne.

Homerus Theiæ Græcum nomen dedit, à lato lumine *εὐρυφάσσαν* vocans, Hyperionis nomine seruato; verum quid Dya notaret, non intellexit. Hyperionem autem vnum ex Titanibus voluit fuisse, de quibus quid sentiendum, alibi docebo. Selana Lunam significat, eo quòd tempus per prius & posterius numeret, ab ana/ de quo prius; & sel Selana pro tel/ quod est numero. Quemadmodum verò à so & cen/ fit soen & son: ita ex eodem so & hoec/ fit hoec/ id est, quæro, quasi diceret, ad angulos omnes curro; cum hoec angulum noter. Ab eodem son pro mitto, veluti so-en/ id est, ad finem: Ad finem enim alium quem mittimus, quicquid mittimus. Quoniam verò intellectum & sensus exteriores præcipuos nuntios rerum omnium habemus; à sen/ sin factum, mutato E in I, vt nuntij subtilitas & celeritas indicaretur. Latini E retinuerunt, Sensum & sentio dicentes, à sentio/ quod est mittit. Quid autem aliud sensus est, quàm nuntius mentis nostræ ad res omnes explorandas destinatus? Hinc fit vt vocabulum commune sit ad sensus interiores & exteriores; quam loquendi consuetudinē Latini quoq; retinuerunt. Dum autē intelligimus sin à sen fieri, & hoc à so-en/ id est, ad finē: in mentē venit, nihil à nobis sensibus explorandum, quod non ad summum bonorum finem destinetur. Hebræi *שמ* pro sensu dicunt, à *שמע*/ quod idem est quod *שמע*/ id est, quæro & inuestigo; quia sensuū sit inuestigare. Quoniā verò qui quærent, properat, fit vt *שמ* etiam pro festinare ponatur. Hinc Græci à celeritate *αἰσθάνω* dixerunt pro sentio; propterea quòd sensibus nihil sit celerius. *Παι* autē etenim nobis idem est quod celeriter. Celerrimi certè nuntij sunt, & citissimi rerum inquisitores, ipsi sensus. At huius rationis cum Hebræi, & Græci, & Latini sint ignari; nihil habent à quo voces suas deriuent. Quia autem sibilus celerrimum motum habet; architectus vocum nostrarum, subtilissima diphthongo ipsi Sigma postposita, sic fecit, pro Video; propterea quòd visione nihil sit celerius aut subtilius. Hinc *ψη* pro mente, ceu *ψη-el*/ quod est, video altissimum. Proprium enim mentis nostræ opus est, Deum videre; qua de causa brutis animantibus non est *ψη*/ nisi per vocis abusum. Cogitent ergo, cogitent quotquot hoc nomen audient, quis scopus sit propositus menti nostræ, quoque semper interni oculi sint dirigendi. Huic vocabulo ex diametro repugnat *ἴσως*/ quo perdo significatur. Quisquis enim Deum non videt, & mentem perpetuò ad hunc scopum dirigit; is omnia perdit, tametsi omnia lucrari sibi videatur. Intextat itaque huic voci, nihil prodesse quicquam, nisi Deum vbiq; acies mentis nostræ intueatur, Huic illud Christi apud Matthæum consentit: *Quid prodest homini, si vniuersum mundum lucretur, anima verò sua detrimentum patiat? Sed Deus aliter adhuc lusit in anima, dicens: Qui voluerit animam suam saluam facere, perdet eam: Qui autem perdidit animam suam propter me, inueniet eam.* Hæc verba si ad linguam nostram examinentur, infinito plus gratiæ & elegantiæ habebunt; vt ipse Christus ad primam linguam respexisse videatur, in qua animæ nomen sic effertur, vt si retro per vestigia legatur, perdere designet. Tam multa mihi mirabilia nomenclator in omnibus vocabulis proponit, vt tandem nihil admirer. Quis enim admireretur, quod est perpetuum & in omnibus obuium? Eximium profectò animæ nomen dedit, & dignum quod in omnium hominum animis perpetuò versaretur, quo officij sui nunquam obliuiscerentur, quoque animam suam rebus alijs intuentis non perderent. Perdimus animas nostras, quoties Deum in omnibus cogitationibus, omnibus sermonibus, omnibus actionibus non intuemur, quoties ad Deum mentis aciem non dirigimus; quoties aliò, quàm ad Deum, spectamus. Quis tandem, ò mortales, finis perdendi; si ferè semper omnia studia nostra ad honores, ad diuitias, ad voluptates, ad nescio quæ alia tendant? Veniat in mentem animi nomen: intelligamus ipsum altissimum animi nostri scopum esse; & quoties ab eo defectimus, nos & nostra omnia perdi. Dedit Aristoteles animæ definitionem, generaliore illam quidem, quàm sit hæc, quam nomenclator soli humanæ animæ accommodauit. Verum si examines, vtra plus adferat solidæ cognitionis; immani interuallo nostratē senties præstantiorem; vt pote qua summa animæ felicitas sit expressa. Quid enim aliud est siue beatitudo, siue vita

æterna,

æterna, quàm Deum videre, vt apostolica sententia sumus edocti? Quamobrem qui hoc sine animam descripsit, an non excellentissimam dedit definitionem? Omnes itaque actiones nostræ, omnia vitæ officia eò sunt conferenda, vt ipsum altissimum intueamur: quod si non facimus, non magis dicemur sicut habere, quàm habeant vel boues, vel fues, vel mulæ, vel si quid his animam habeat crassiozem. Moris esse audio, & vetusto ritu apud Canonicos Monasterienfes obseruatum, vt iam iam morituro, & animam modò agenti, caput suillum ostendatur; quo agnoscat, se non humanam, sed porcina vitam egisse; eoq; moueatur ad veram pœnitentiam, & diuinam misericordiam in postremo vitæ articulo implorandam. Non equidem suilli capitis concionem derideo; sed malle, vt mox in principio, dum in Canonicorum collegium cooprantur, cum porcis ipsis prandium parari, vt diligenter cauere, ne tam lutulento & immundo animali perpetuò comparandi viderentur. Cogitent, dum bubulas & suillas carnes deuorant, ne dum toti corporis in viuendo ductum sequuntur, fiant & ipsi boues atque porci capitibus semper in terrena defixis. Nemo profectò diutius se sicut habere dicat, quàm mentis aciem ad altissimum ipsum dirigit; quod dum facere negligit, mox intelligat se brutis animantibus meritò annumerari. Sed in hieroglyphica ipsius Pe figura eadem hæc admonitio repetenda: qua de causa breuior hic ero, quàm rei postulat latitudo. Sic præterea pro bullio accipitur, propter subtilem bullientium sibilum: quæ ratio ad sicut applicata, non solum animantibus eam, sed plantis etiam faceret communem; in quibus omnibus anima nihil aliud est, quàm calor quidam humidum perpetua agitans bullitione, vt meritò altissimum caput bullientium vocari possit. Ex sic fit *see*/ propterea quòd mare semper bullire videatur: vnde *ritsee*/ quæ vox Circe Latinis & Græcis scribitur, S in C mutato. Est itaque Circe maris ornamentum, quod reuera de Circeò promontorio dici posse, nemo eorum qui diligenter considerabit, inficias ibit. Ex littera *s* & *a*, orationis fit particula, qua ad agendum incitamus, vtraque littera motum indicante. Quòd si adspirationem & vocalem maximè idoneam ad penetrandum ipsi S præponas, facies *stis*/ quod significat incito. Iam si voculam *sa* vincias, Tau inter consonantem & vocalem interiecto, facies *sta*/ quod est motui contrarium. Exerit ergo Tau in hoc verbo insigni quodam modo atque luculento vim alligandi. Hinc Latinorum Sto; & Græcorum *ιστάω*, & *ιστημι*, & cetera cognata. Nobis porò vocem deberi, conuersionis analogia demonstrat. *stas* enim contrarium designat, cum idem sit quod Latinis festino; quod verbum ab *stas* tractum videtur, mutata adspiratione in digamma *stolicum*; eo modo quo ex Helena fit Felena. Nos dùm A longum notamus, ferè A & E coniungimus; quo loco Sueui duplex a notarent. Quòd autem adspiratione in conuersione fit adscita, id rationem hanc habet, vt celeritas spiritu præmissa adiuuaretur. A *sta* fit *staa* sine *staa*/ pro sua cuique conditione ac dignitate: Latini hinc Statum dixerunt: Ab eodem statio: Nobis *staa*/ a breui, pro loco; qua voce etiam opida nominamus, quòd is locus sit excellentissimus ad tutam securamque vitam peragendam. Statua simulacrum è lapide, ære, vel alio metallo, in memoriam cuiusquam erectum; quasi *staa* *staa* diceretur, quo significatur id quod alterius locum tenet. Simulacrum enim loco eius cuius simulacrum est, collocatur. Nobis *staa*: quamuis nunc ferè *staa* frequentius sit in vsu, quæ vox fit à *staa*/ id est, conseruat. Vnus enim statuæ & imaginis in eo est, vt memoria cuiuspiam conseruetur. Hinc Nembrot statuam a suo posuit, quam generica voce *staa* vocauit; eo quòd aui memoriam conseruaret; vnde Bel apud Hebræos, pro Idolo, quod Babylonij adorabant. Vt sic suspicer, facit Diodorus Siculus, qui Belum Neptuni filium facit, id est, Nochi, qui in diluuiò verè Neptunus dici poterat. Quòd autem matrem det Libyam, id sic intelligo, Chamò Libyam patris distributione obtigisse, vel Chamum in Libya primum idolomaniam erexisse, sibi louis Hammonis sumpta nomenclatura. Belus itaque Chamus est, cui Nembrot statuam erexit, per excellentiam *staa* siue *staa* vocatam. Verùm quia in linguarum cõfusione quid *staa* propriè significaret, ignorari cœptum est; in eam ventum opinionem, vt auiam Nembroti crederent Bel fuisse nominatum: cum tamen hæc vox generatim cuius statuæ, memoriam cuiuspiam conseruanti, communis esset. Scio & alia huc afferri posse, & Beli nomè ad *staa* referri, quo cor vocat Chaldæi, Hebræi conuersa voce vtuntur pro eodem. Nobis *staa* pilam notat, à *staa*/ quod est conseruo; eo quòd

Canonicorum
Monasterien-
sum vetustis-
simis, vt mo-
rituro caput
suillum osten-
ditur.

Sic.

See.

Circe.

Sanimitandi
particula.

Stis.

Sta.

Sto.

istaw.

istami.

stas.

festino.

stas.

A longum ple-
rumque per
scribitur in
Cimbria lin-
gua, in Sueti-
ca per a.

staa.

staa.

staa.

staa.

staa.

staa.

staa.

Bel idolum.
Belus.

Iupiter Ham-
mon, Chamus.

Staa.

quòd globi figura maximè idonea sit ad conseruandum; quod vt tota mundi machina, sic guttæ in pilulas contractæ, & erinacei in globos se cogentes; apertis docent argu-
mentis. Fieri ergo potest, vt Solem, qui cor mundi est, & omnium rerum conserua-
tor, antiqui *staa* nominarent; quæ vox cum *staa* origine deriuationis conuenit; cum vtra-
que à conseruando dicatur. Quemadmodum igitur Bel & Bal ex eodem fonte deri-
uantur, diuersa licet ratione, ita in eadem statua, tum mortuus Hammon, tum Sol cæ-
li, & totius mundi cor, absolutissimus perfectissimisque globus, non se modò, sed om-
nia etiam alia conseruans, intelligi posset. Chaldæi enim Solem vt cor mundi, ita visi-
bilem Dei imaginem putabant: atque vt Sol in cælis Dei simulacrum erat, ita inter ele-
menta ignis imaginem Dei præferbat. Coluerunt ergo ij qui prudentiores erant, So-
lem & ignem: non illos quidem vt Deum, sed vt Dei simulacra, ipsius Dei manu fa-
cta; quod plebeij animi non intelligentes, in ipsis imaginibus constiterunt, creaturam
pro creatore stultè adorando. Quamobrem si physicòs Belum capiamus, Solem intel-
ligemus, à *staa*/ quo nobis globus, Chaldæis cor denotatur. At si statua ad historiam re-
feratur, idem erit Iupiter Hammon Libycorum, & Belus Babyloniorum, qui Neptu-
ni siue Nochi filius cum esset, matrem dicitur Libyam habuisse; eo quòd ipse & eius
posteri ab ea regione alendi essent, perinde atque à sua matre. Quando verò cacodæ-
mon statuis se pòst insinuauit, & homines ad idolomaniam pertraxit; dici cœpit *staa*-
gal/ id est, fel statuarum; quasi diceretur memoriam omnem mortuorum amara
bile corrupisse, vnde Belgal mansit apud Hebræos. *staa* enim per G pronuntiari debere,
alibi docendum. Cognomen ergo Ates est Belgal ex eo tributum, quòd vsum statua-
rum felle suo amarissimo & plus quàm vipereo corrupisset. Cùm enim serpens esset,
quis potius serpens, quàm vipera dicitur, cuius cum fel sit maximè lethale, rectè factum
ab iis qui Draconem fel statuarum vocarunt: eo quòd nullum crudelius & exitiosius
sit venenum, quàm statuas adorare. Quia autem Idololatria suprema est præuaricatio,
non mirum quòd *staa* pro præuaricatione ponatur. Ex te exhibit, inquit Nahum, co-
gitans contra Dominum malitiam, mente pertractans Belgal. Hinc filij Belgal dicti
omnes impij & Idolorum cultores, quasi felle vipereo idolorum infecti. Nihil enim
Deo magis aduersatur, quàm Idolomania; & idcirco summus & æternus Dei hostis
Belgal nominatur. Non est igitur statuarum vsus prohibitus, sed abusus hic adoratio-
nis fel viperinum in statuis vocatur; quo si careant, soli memoriæ rerum absentium
conseruandæ seruietes, non erunt in vetitis habendæ, non magis sanè quàm vel ipsi
Cherubim arcam alis suis regentes, vel boues aenei aeneum stagnū sustinentes. *staa* ergo
à *staa*/ quod est conseruat, rectissimè nominatur; quandoquidem in eo verus sit
vsus statuarum, & omnium simulacrorum; à quo si discedatur, mox viperæ fel præcor-
dia lethali inficit veneno; à quo, perinde atque ab ipsissima morte, diligentissimè ca-
uendum. Ex *staa* fit *staa*/ pro loco, qui aliter *staa* dicitur: vnde *staa*-*ur*/ & contractè *staa*-
idem est quod guberno; propterea quòd is qui dirigit omnia & gubernat, perfectio sit
totius loci in quo gubernat. Hic fons est, è quo ad Hebræos vox *staa* fluxit, qua pro Deo
vtuntur; nec malo sanè iure, cum Deus omnium sit gubernator. Verùm ipsi, dum om-
nia vocabula confundunt, crediderunt Deum ita vocari, quia *staa* etiam petram ipsis
signet: vbi dignum est diligenti consideratione, vt ex duabus vocibus nostratibus in-
genti discrimine distinctis vnã fecerint. *staa* nobis rupem & saxum signat, à violen-
tiã nimirum; quod vocabulum more sibi minimè raro retro pronuntiantes, in *staa*
mutarunt, quod *staa* cum scriberetur, per errorem factum, vt per Surec legatur. Apud
priscos enim Vau pro V & O ponebatur. Confuderunt ergo *staa* & *staa* in eandem
vocem, atque inde facta homonymia. Sed illud in eadem voce ineptius, quòd ex *staa*
fecerint *staa*, cum non sit sed in hic scribendum fuisset, si originis ratio seruaretur. Est
autem *staa* ligamen, vnde *staa* pro ligo vsurpatum. Hinc pari errore Latinorum Restis
per conuersionem voce vterius corrupta. Iam quia *staa* idem nobis quod effundo, *staa*
etiam pro effundo dixerunt, Tau finali adempto. *staa* porò guberno significans, ich-
naum est vocabulum. Qui enim gubernat, eò omnem operam suam conferre debet,
vt rebus quas gubernat, quies comparetur: quæ ratio primùm summo omnium gu-
bernatori conuenire cernitur, qui sic gubernat, vt omnes tandem fimus in felicitate
summa requiem adepturi. Ad hanc ergo requiem omnis gubernatio nauis humanæ di-
rigenda,

Belgal.
Ates cognomē
est Belgal.

Staa
Staa.

Staa.

Staa.

Staa.

Staa.

Staa.

rigenda, ut in æterna vita quiescamus. Ut numquam sui obliuiscitur nomenclator, ut semper nos hortatur ad perpetuam animorum salutem, ut semper humana ex Deo suspendit, & ex primis exemplaribus nominum ducit rationes! Veniat igitur in mentem, dum stur audimus, nos in mari versari, & ea naui vehi, in qua Deus nobis clauum commisit, quem sic tenere debemus, ut ad requiem veniamus sempiternam. Verum quia non antè quiescendum, quàm omnia sint absoluta; factum, ut *stultus* aliquando pro perficere ponatur. Quia præterea armati animo sint quietiore & minus perturbato, *stultus* etiam pro armatura vsurpatur. Hinc apud Hebræos *stur* aliquando idem notat quod *formo*, quod quid aliud est, quàm perficio; eo quòd re perfecta in opere cessatur, à quo *stur* pro figura siue forma in qua res acquiescit. At hinc rursus vox euersa. Ceterum ut ex *stur* fit *rust* / ita ex *rest* fit *stere* pro impedio, turbo, irrito, offendo, exaspero; quod saxorum & rupium proprium, cum nihil magis itinera impediatur, quàm rupes, quæ non solum viam exasperant, sed omni sationi & agricolarum labori obstant. Ex hac voce *stur* Hebræi pro tribulare, ut sic cum vulgo loquar, & pro impugnare posuerunt. Hinc *stur* hostis & molestiam exhibens: & *stur* angustia, molestia, afflictio. A *stur* pro gubernio fit *stier*, quod aliquando pro eodem ponitur; aliquando pro destinare vsurpatur: vnde *stur* apud Hebræos legatus & nuncius quopiam destinatus. Quid quod *stur* item Tyrum significat, vel quia in tupe esset edificata, veluti *rots*; vel quia omnibus regionibus nauali bello infesta esset, vel quia sola mare gubernaret. Verum illud maioris fuit apud Hebræos confusionis, quòd *stur* etiam pro collo ponunt, à nostro *strot* / quo gulam notamus; pro quo etiam *strot* dicunt, vbi *strot* facilius agnoscas. Dicitur autem *strot* per metathesim à *stoz*, quod est fundo; quoniam per hanc partem omnia corpori, velut per clepsydram, infundantur; vnde fit ut quidam per derisionem *strot-gat* dicant, nec desint qui *strot* pro *strot* efferant. Quoniam porrò ianua in cardine gubernatur, *stur* etiam pro cardine positum inuenitur. Hic licet videre luculentam obscuritatis & corruptelæ in lingua Hebraica causam, dum tot diuersæ res in vna voce confunduntur, quarum nomina apud nos non distincta modò sunt, sed mysteriorum etiam plena. Eo autem lubentius hoc exemplum adduxi, quod ex eo clarè perspici queat vera ipsius *y* pronuntiatio, quam huius ætatis Hebræi profus corrupit. Est & *stur* pro statuere & stare, à nostro *staf* / quod ut verbum, idem est quod firmo & constituo; ut nomen, designat scipionem quo sustinemur, siue quo gressum firmamus. Si vocem conuertas, confessim vsus scipionis in lucem venit: eo enim baculo vtimur, quo sumus *staf* / id est, firmiter consistamus. Sed quoniam citra delectum, modò profas, modò versas dictiones sibi sumunt; fit ut *stur* pro munimento & vallo ponatur; quod nos *vestum* siue *vastum* dicere possemus. Hinc perspicua sunt loca ea in quibus huius vocis vsus est: ut *Isaia 22. Expellam te de statione tua*: vbi vertere licuisset: *Expellam te è castris siue munimentis tuis*. Et in eiusdem capite vndetricesimo, *Et faciam contra te aggerem*: quo loco, vallum castrorum siue aggeres intelliguntur: nos *vestem* diceremus. Sic apud Zachariam capite nono: *Et circumdabo domum meam ex his qui militant mihi*. vbi dicere poterat interpres: Ego domum meam vallo circumdabo. Eodem modo *stur* pro vero fit à *vast*, quod est firmum; qua voce vtimur in re quapiam asseueranda. Ceterum satis horum. Quoniam verò *ste* non locum tantum significat, sed in compositione constantiæ etiam habet notam: fit ut *stere* continuam & perpetuam vibrationem signet, quæ stellarum propria est, earum maximè quæ ob longinqua spatia perpetuò micare cernuntur; atq. hæc ratio est, ut *sterren* dicantur: à quo nomine Stellæ apud Latinos, Lambda pro littera canina adscita: nisi quis à *ste-hel*, id est, alta statione Stellam dictam velit. Vtriusque certè ratio constat; cum Latini nihil quod dicant, habere videantur. *Ster* cum articulo, ad consuetudinem Flandricam & Anglicam, pronunciato, facit *aster*; vnde Græcis *αστηρ*, & eius cognata. Quoniam verò diligens inspectio citra intermissionem, micantibus quodammodo & tremantibus fit oculis, *stere* propriè vibrantem oculorum obrutum designat. Et reuera in oculis est, non in stellis, assidua ipsarum vibratio; nobis illum quidem tremorem in ipsis esse æstimationibus, at reapse nihil minus, quàm id quod facere videntur, admittentibus. Tantum enim abest ut sempiterna vibratione vacillent, ut nullam omnino corporis sui suscipere queant mobilitatem, præter eam qua cum celo suo aut orbe, cui infixæ sunt, mouentur.

Verum.

stultus

stere

stier

strot

strot-gat
strot

staf

vast

stere

stella

stere

Verumenimverò quod *stur* vel *stere* nos dicimus; id non rarò *stier* pronunciat in eadè notatione: vnde *stere* pro cauda nobis dicitur; propterea quòd caudæ in auibus idè vsus *stert*, fit, qui gubernaculo in auibus. Quid quòd & canes in currendo cauda sua, velut gubernaculo, vtuntur; minus ad cursum idonei futuri, si membrum hoc profus amputetur. A *ste* præterea & *stie* fit *stere* pro forti & robusto, quasi constantiæ & firmitatis diuitem *stere*, dicas: vnde Græcis *στερεος*, & Latinis *Stercora*, quæ sic dicuntur, quòd robur frumento & omni semini addant, ceu *stere-rogen* vocarentur. Taurus item à *stere* / quod est durum & iracundum, *stier* dicitur. A *stere* Latini *Toruum* habent, reiecto Sigma, in eadem *stier*, significatione. Si ipsi *ste* / quo locus & firmitas notatur, Lambda addas; *stet* facies; quo colloco significatur: quia is qui collocat, videtur supremam loci habere potestatem: vnde *stet* Græcorum; tamen eius verbi significatio ad alia quædam transtulit. A *stet* / *stijl*, pro columna quippiam sustinente: à qua voce *stijl*, cum tota sua sobole descendit. A *stet* item *stet*, pro eo in quo quippiam tenetur, ut in pomo pediculus, in scopis baculus cui scopæ annexantur. A *stijl* item *Stylus*, & *Epistylion*, quæ vox pro instrumento etiam ponitur, quo scribitur; à *stet* / quod est colloco; quoniam eo litteræ collocentur. Hinc fit ut pro tota ratione collocationis verborum accipiatur: cuius rei causa non tam ex columnæ similitudine, quàm ex deriuatione pendet. A *stet*, quod est loco & compono, fit *stijl*, pro quieto; quod quiescens bene compositus videatur. Quoniam autem quieta & tranquilla vita hominem cautum & prudentem reddit, voluit nomenclator, ut *stijl* astutiam & subtilitatem notaret; eo quòd ad hanc veniatur, si *stijl* retrorsum pronuncietur. A *stijl*, Sileo, relicto Tau, Latini tenuerunt. Est in proverbio, noctem consilia dare, non ob aliam causam, quàm quòd dū omnia silent, & sensuum exteriorum instrumenta mentis discursum non perturbant, prudentissima consilia capiuntur. Omnis ergo astutia & callida machinatio quæ *stijl* dicitur, in quiete instruenda, dum nihil est quod vagum animum ad diuersa distrahit, sed id quod agit, totum agere permittit. Audienda itaque omnis sapientia, omnis doctrina, omne cõsiliu summò silentio, & summa quiete, si vtilitatem inde consequi velimus: atque hac de causa Pythagorici Harpocratem ad quinquennium colere consueuerunt; quo ad omnia agenda dicendaque prudentes callidique redderentur. Ex *stet* & *stet* fit *stet*, pro loco in quo ab omni labore quiescit, quasi omnia in eo stare diceremus: vnde *stet* pagus dictus ab exercitus statione, in quo Pippinus, secundus eius nominis Brabantiae dux, natus; *stet* cognomentum accepit, ut prior Landasius à Landas vocabatur. Contrarium est *stet*, quo onus denotatur, quod in statione quietis deponitur. Fuit autem *stet* principio Arborichorum exercitus statio; de quibus aliàs. At si *stet* pronuncies, chalybem notabis, cui nomen à *stet* fit, id est, à vehementi vi consistendi, quia nulli metallo cedit. Sed sufficient hæc exempla de litterarum S & T commixtione, quam veteres pro vna littera, quam Hebræi Sade vocant, acceperunt; vnde fit ut in conuersione feruetur integra, ut visum in *stet* & *stet*, in *stet* & *stet* / in *stet* & *stet* / *stet* & *stet* / in *stet* & *stet*. Sed hac de re in Hieroglyphicis. Est & altera complexio ex S & C, quam pro eadem etiam littera vsurparunt vetustiores, ut *stet* à *stet* vel *stet*, quòd tegat. Quidquid enim tegit, *stet* vocamus, quasi *stet* op, id est, vmbra superne facio. *stet* pro damno, quasi *stet* raa, id est, ad malum; cui opponitur *stet*, quod idem est quod consideratione dignor. Hinc *stet* pro vmbra, quæ ad malum & mortis tenebras spectat, lumine contra vitam afferente. Hinc *stet* & *stet*, à quo *stet* pro tegmine & vmbaculo; & huic cognata. *stet* diligenter considero, quasi *stet* hu, id est, tueor à damno, quòd fit diligenti cautione. Hinc *stet* Caueo Latinis, relicto Sigma. Quòd si vox *stet* ut nomen vsurpetur, ponitur pro loco eo in quo focus fit, ea securitate, ut muri ab incendio, canalis vnà cum foramine à fumo defendat. Pro *stet* *stet* frequenter pronunciamus: à quo Græcis *στέρος* & *στέρω*. Hinc nobis *stet* / Alemanis *stet* / pro vulpe, per conuersionem; quoniam animal fit cautissimū, & egregiè circūspiciens, ne quid capiat damni. Ex hac significationis ratione liquet, qua de causa *stet* pro vito ponatur. Quæ enim vitamus, ob id vitamus, ne quid noxæ ab iis accidat. Hebræi *stet* pro custodio & caueo dicunt, à *stet*-mar, quod ad verbū nobis significat Damnum retardo siue impedio. Hebræi item Vulpem *stet* vocant, quasi *stet*-lag / id est, vitans insidias diceretur, vnus litteræ metathesi. Nam *y* per G gutturale pronunciatum esse, suo loco demonstrabo, & modò memini monuisse. Nobis

ergo &

stere

stere

stere

stet

stet

stet

stet

stet

stet

stet

stet

stet

stet

stet

stet

stet

stet

stet

stet

stet

stet

stet

stet

stet

stet

stet

stet

stet

stet

stet

stet

stet

stet

Hofst.
Schoen.

Iesf.

Schyl.

Seet / sine
Seep.

Seidēē

Seet.

Seet.

Seet.

Seet.

Seet.

Seet.

Seet.

Seet.

Seoon.

Seepnt.

Seand.

Seandel.

Seandalum.

Scandale-
thrum.

Seat.

Seating,
exactiones
Principum.

ergo & Hebræis ab eadem deducitur origine vulpis nomenclatura, in qua nos Se pro vno habemus elemento, vt in conuersione planum est, dum ex seou vafe fit: vbi obseruandum, hanc litteram nobis in fine aspirari, vt fit vafeh; sicut ex seep fit vafeh siue vafeh/ quo nomine silua dicitur, ab vsu tegendi, quem Virgilius agnouit, dum Tityrum sub regmine fagi collocauit. *Schoen* / siue, vt Allemanni scribunt, *sehou* / à *sehou-ent*, per syncopen ipsius u, & contractionem in aliam diphthongum formatur, qua voce pulchrum notamus, eo quòd pulchra omnem diligentem considerationem sibi vniant, & tam arte concilient, vt ipsis artissimè copulentur. Hinc Amor exoritur, qui cum qui considerat, & id quod consideratur, coniungit & vnit. Rectissimè ergo *sehou* pro pulchro dicitur, qua vocula & tota vis pulchri explicatur, & praterea monetur, vt ipsum semper in omni re diligentissimè consideremus: quod si fecerimus, securissimè nobis cautum fuerit, ne vllum vnumquam damnum incurramus. Viden' totum hic pulcri & considerationis vsùm, clarius, quàm longis Platonis dialogis, depictum? Quamuis *Iesf* à *Iesen* deriuarim; quia tamen *Iesf* per Sch in fine scribitur, videtur aliam quoque includere rationem, vt inde dici videatur, quòd doctrina, pro qua *Iesf* dicimus, discrimina rerum distinguat, à *sehel* / quòd est differo. *Schyl* item excorticare notat; & *sehel* corticem, quasi diceretur *sece* siue *sephel* / id est, separatio vehemens. *Seet* enim siue *seep* / idem est quòd separo, à *saan* / pro damno, quoniam diuisio ad malum & destructionem totius pertinet: Vnioni enim aduersatur, qua nihil melius. Græci *συνελάζω* inde duxerunt. A *seet* / quòd est separo & segrego, fit *seep* / quo caeco notatur; eo quòd fit excrementi diuisio ab alimento. Hinc *seet* pro venti per anum expulsiōne: à quo *συνελάζω* merda, & *συνελάζω* conuicium in Æsculapium ab Aristophane factum. A *seet* fit *seep* pro tondeo & rado, ceu *se-her* diceret, quòd est crinem separo. Græci hinc retinuerunt *νεύρο*, reiecto Sigma, vt in *Caueo* à *seep* factum. A *seep* / sic enim ferè pronuntia- tur, vel *seep* / fit *seep* pro nouacula: *ξυρο* Græcis: & *seep* pro forfice. Munsterus *ῥομφαία* interpretatur vocem nescio de qua radice mutuatus, nisi fortè Iudæis Germanis de- beat. A *so* & *sen* fit *seep* / pro eo quòd ad notitiam tendit siue spectat. Hinc bifariam voce vtimur. Vno modo pro lucere, quia lux rebus cognoscendis feruiat: Altero modo pro apparere, vt dum dicimus, *seep* / id est, res videtur ita habere. Hinc *seep* pro nomine, idem est quòd opinio; qua de re in nomine, quo hæc litterarum S & C complexio vocatur, satius agendum. Posset hinc *seoon* deriuare is, cui minus etymo- logia, quam prius dedi, placebit. A *seep* & *ent* fit *seepnt* pro destruo, quasi dicas quicquam separare à suo sine: nisi malis à *seep* & *ent* fieri. A *seepnt* / fit *seand* pro dedecore; & *seandel* pro offensa, qua cuiuspiam opus impeditur, quo minus ad finem suum veniat. Sic dicimus: *sebin daer in geseepnt* / id est, offendiculum passus sum in ea re, quo minus rectè ad bonum meum finem, ad quem omnia dirigere debeo, potuerim peruenire. Hinc intelligant Græci, non à *συνελάζω* Scandalon dici, quòd D. Hieronymus scripsit; sed à *seepnt* / quòd est impedire propositum alicui finem. Hinc paxilli qui in tendiculis insidias sustinent, Scandala & Scandalethra dicuntur; eo quòd animalia ad escam pro- perantia offendant, & à sine suo auertant. Siue igitur *seep-ent* / siue *seep-ent* dicas, iuxta damnum illud intelligitur, quo finis impeditur, vnde *seand* dedecus, & *seandel* pro eo quòd offendit, ratione apertissima descendunt. A *seep* pro damno, deriuatur *seep* vocali correpta, quo thesaurus pecuniarum dicitur; propterea quòd magnus nummorum thesaurus citra damnum multorum vix queat parari: tum etiam, quòd eiusmodi gaza non aliis modò damno fit, sed ipsi etiam possidenti. Verissimum enim illud est iam olim à prisca seculis tritum prouerbum, diuitem aut iniquum esse, aut iniqui hæredem: cui Plato sic concinuit, vt admodum diuites dicat vulgo etiam malos iudicari. Nomen- clator itaque cauere volens, ne homines sermone suo vsuri in eam aliquando venirent opinionem, vt magnos thesauros in bonis ponerent, aut ad felicitatem putarent perti- nere, ingentem diuitiarum copiam *seep* vocauit, vel à *saan* / quòd est nocet; vel à *seep- hat* / id est, damnum habet: quorum vtrumuis acceperis, idem intellexeris, magnas ni- mirum diuitias noxias esse, idque non solum in acquisitione, quæ magna fit iniquitate, sed etiam in possessione, quæ plurimis malis, atque iis maximis, præbet occasiones. A *seep* fit *seeping* / quo notatur exactio principum, ad pecuniam conficiendam è laboribus & scriniis subditorum, vltra tributa & vectigalia ordinaria; quæ quàm sit æqua, ipsi nomi-

nominis natales demonstrant. Hinc stat vt verbum vsurpatum, idem nobis est, quòd pecuniam ad hunc modum exigo. Quid non præuidit nomenclator? cui malo non tradidit amuleta? Verum enimvero, ne putet quisquam omnem exactiōem ab eo con- demnari, id obseruauit, vt vocalem, quæ in *seep* pro eo quòd Latini dicunt nocet, vel damnum dat, longa est; in *seep* corripitur: quo intelligamus, damnosas quidem esse magnas exactiōes, sed hunc in iis modum esse seruandum, vt parue sint, & parum ad- ferant damni rebus subditorum, id est, vt breui tempore iactura sentiantur. Illam præ- terea in *seep* voluit fieri conuersionem, vt omnis exactio ad bonum referretur totius communitatis, atque vnusquisque pro bonorum portione solvere cogeret, ne ditioni- bus exemptis, omne onus pauperum humeris inuumberet. *Seep* enim compositum est à *se* & *seep* / quòd est ad bonum, quasi diceretur bonorum intuitus & consideratio. Vel si maui, à *ti* & *seep* / quorum illud idem est quòd imputo, à *te* / quòd ad aliquid denotat, non aliter quàm à *tegen* fit *tegen* / de quibus mox. *Seep* igitur idem est quòd bonum imputo vel homini vel rei, quòd nihil aliud est, quàm æstimo. cui originem debet vo- cabulum *taxo*, quòd est boni rationem in re quapiam æstimate. *Seep* vt verbum, idem est quòd in bonis duco, siue ad bonum anhelo: qua in voce ac bonum, sibilus spiritum nostrum, quo afficimur ipsi bono, designat. Hinc *αξίω* Græcorum. *Seep* igitur ad bonum refero significat. Sed hac de re prius. Stat ergo primum ad bonum spiritus, siue sibilis; deinde sic stat, vt sua cuique bonorum iusta ratio supputetur, quorum vtrum- que in *seep* intelligitur. Hinc factum vt *seep* pro æstimate etiam vsurpemus; propterea quòd in exactiōibus non certa scientia requiratur, sed æstimatio dumtaxat fiat bono- rum: quo monemur, in exactiōibus non esse libros rationum excutiendos, nec iustu- randum extorquendum, quo scientia certa bonorum acquiritur; sed sufficere æquabi- lem quandam opinionem. Ex *seep* pro separo & diuido, fit *seepstet* / pro eo quòd facile est ad diuidendum siue discernendum. Hinc *seepstet* est demere omnia impedimenta. Hinc *seepstet* simplex, siue id in quo facile est omnia discernere. Vnde pro eo etiam ho- mine ponitur, in quo nihil est reconditæ disciplinæ. Nos *seepstet* scribimus, ad molliorem sonum; & pro *seepstet*, *seepstet*. Iam quia *seep* discerno notat; *seep* idem est quòd rem ratione discerno & expono: qua phrasi à Germanis in sermonem Latinum illata, *Dis- cret* Galli dicunt, pro differere. Ex eodem loquendi modo *Discretio* venit in vsum, pro iudicio & assumptione; eo quòd *seepstet* idem sonet quòd discretio, siue separatio, siue diuisio; cum nobis *seepstet* sit rerum cum ratione expositio, quæ rerum diuisioe con- stat. Docemur itaque hac voce, totam Dialecticam vim, omnemque differendi ratio- nem in eo consistere, vt res probe nouerimus diuidere atque partiri. Nemo enim quicquam omnino scire potest, nisi per diuisioem, in qua tota consistit differendi ra- tiocinandique disciplina. Definitio enim cuiusvis rei per diuisioem fit, cuius nomine partitionem etiam complector. Cicero definitionem bifariam distinxit: alteram di- uisionis faciens definitionem, alteram partitionis: quòd illi malè memoriæ manda- runt, qui cum in Officiorum libro primo reprehendunt, quòd Officij definitionem pollicitus, non definitionem, sed diuisioem reddiderit; quasi verò qui diuidit, non de- finiatur. Sed hæc sunt stolidia eorum iudicia qui Dialecticam dumtaxat didicerunt ex frigida vulgari præceptorum exercitatione; nec Platone, nec Cicerone, nec ipso Aristotele ad veritatis censuram vocato. Consulant Parmenidem, consulant Sophi- stam, consulant Phædrum, consulant alios summi externæ sapientiæ antesignani dia- logos, & inuenient, nihil definiti posse, quin diuisio præcedat & viam monstret. Sic hoc, vt cetera, latioris examinis: at hic tamen vt iudicium facerem, vox nostras coë- git, tametsi præcipiti cursu properarem. *Seepstet* ergo accurata rerum est distinctio; à qua loquendi consuetudine *Discret* & *Discretio* vocabula apud Gallos & ceteros in vsum tracta esse, quis poterit negare? Discant ergo nostrates Dialecticam è sua lin- gua, atque in omni proposita ad dicendum materia intelligant, eam definiendi ratio- nem, quæ rerum diuisioe & diligenti discretione constat, optimam rationem esse, ad quam nis controuersiam & quæstionem, vel in hanc, vel in illam partem terminandam. Addant praterea ex iis quæ à me didicerunt, *Seep* / quo lingua designatur, à *seep* nomen accepisse: qua voce nos idem intelligimus, quòd in Numero Latini; quo clarè planeq; cernant, omnem sermonis perfectionem numeratione partium, quales quales illæ sint, soluitur.

Taxo.

Seep.
Seep.

Seepstet.
Seepstet.

Seepstet.
Seepstet.

Seepstet.
Seepstet.

Dialecticas te
ta vis & om-
nis differendæ
ratio in que
consistat.

Seep.
Seep.

Numeratione
partium om-
nis sermonis
perfectio ab
soluitur.

absolui. Angli hætenus de vetusta loquendi apud Cimmericos consuetudine *Tel* loqui vsurpant. Plato in eo libro quem Legum appendicem, siue Corollarium, quod Epinonus significat, nuncupauit; ita de sapientia scripsit, vt eam totam sola numeratione perfici concludat. Iam in Sophista, qui de ipso, quod est, disserit, quid aliud facit, quàm numerare docet? Idem libro De Repub. 7. Arithmetica sic laudat, vt eam dicat primas vires habere ad animum ad excelsa tollendum: quod nomenclator noster multis antè sæculorū voluminibus à spiritu præceptore suo edoctus, paruula vocula, & ea quidè trilittera consignauit; sed tali tamen, vt ex ea mox intelligatur, omnia sic numeranda esse, vt numeratione eorum ad ipsum altissimum ducamur. Quid enim aliud est *Tel*, quàm *Tel* *hel*, siue *Tel*-*el*? de quo alibi plura. Videte itaque quid sit apud Cimbricos *Wessect*; videre, inquam, diligenter, ne incidatis in illud quod eadem voce, vt verbum sit, vsurpata denotatur. Præteritum enim imperfectum à *Wesjiten*, quod est concacare, *Wessect* dicitur, quo utimur, cum volumus denotare quemquam in ratione subducenda aut rebus discernendis esse deceptum. *Hi wessect sijn*, id est, hic eum concacauit, dicimus, cum quisquam à quoquam est deceptus; occasione locutionis acceptæ ex homonymia vocis *Wessect*. Diligenter itaque in omni colloquio cauendum, ne sic rerum fiat supputatio atq. discretio, vt dici merito possit, *Het wessect wessect ons*, id est, rationis explicatus nos concacauit. Vt pulcherrimum præceptum huic voci *Wessect* nomenclator intexuit, atque aded vt in ea totius humanæ sapientiæ iecit fundamentum: ita rursus per homonymiam nos monitos voluit, in hominum vita nihil turpius, nihil scœdus, nihil magis porcinum aut suillum esse, quàm decipi in ratione subducenda. Admirare diuinum Platonem, admirare Pythagoreos numeros, admirare quoscumque volens; interim hoc agnosce, sic apud Cimmericos nostrates loquendi habere consuetudinem, vt quæ in illis maximè suspicis, ea nobis clarissimè duabus voculis *Wessect* & *Tel* denotentur; quarum vtraque omnem totius humanæ sapientiæ latitudinem & complectitur & explanat ei qui causam eius expendit atque diligenter intuetur. Verum enim uerò tam multa sunt insignis artificij in hac S & C litterarū complexione exempla, vt si omnia persequi vellem, vix multa volumina iis suffecerint explicandis: qua de causa ad ea reuertamur in quibus simplex littera S inuenitur, quam Samech veteres nominarunt. Verum cum & de hac satis modò mihi videar egisse, vno atque altero exemplo addito, finem huic libro imponam. In Saxonis memini me causam nominis *Saat* dedisse, qua Causa designatur, à *sa*-*at*, id est, ad æstimandum. Hic vbi accuratius omnia examinanda, addatur, non id modò hac vocula indicari, sed hoc eriam, omnem causam ad bonum ipsum referendam esse, quod est *aat*, vt ante demonstraui. Deinde summam omnium causam omnia ad se trahere, quod est *sa*-*jaat* / eadem vox *faat* declarat. Qui ergo quid *sa* & *jaat* vocali longa significant, norit, eum latere non poterit, quàm excellentem hæc vocula *faat* habeat rationem. Primum enim intelligitur, eam primam causam vocandam, ad quam omnia toto spiritu feruntur, quæque omnia ad se rapit, non secus atque harpago, quorum vtrumque in *sa*-*jaat* auditur. Deinde quia *faat* bonum ipsum vocatur, clarum est, causam nullam hac voce *faat* dignam esse, nisi ad bonum tendat. Hic rursus contemplationis ingentia latifundia aperiuntur, in quibus cõfessum & in primo limine cernitur, ipsum bonum primam omnium causam esse dicendam, & ei propriè nomen *faat* conuenire, & aliis causis, ea solùm tenus, quatenus ad bonum ipsum referuntur. Bonum igitur & finis est supremus omnium, & causa efficiens totius rerum vniuersitatis. Bonum ergo seipsum, vt bonum est, inspiciens, & se ad se referens, creat vniuersa propter bonum, id est, propter seipsum. Vide quò nos ducât tres litteræ in *faat* comprehensæ. Quanto compendiosius omnis creationis causam in Cimbrico causæ nomine, quàm in quauis cuiusvis philosophi disputatione, quantumuis & luculenta & prolixa, inuenimus. Latini *faat* inuertisse in Caus videntur, è longa vocali facta diphthongo. *Saat* verò pro Sacco vocali breui pronuntiatur, ab eadem origine derivatum; vt præceptum detur, quo iubeatur, sacco nihil indendum quod non ad bonum destinetur atque referatur. Et non otiosè factum, neque ad homonymiam tantum vitandam, quòd tempore pronuntiationis sic differant, vt *Saat* pro causa producat, pro sacco breuietur. Eo enim nobis ostenditur, longum temporis spatium, causarum inquisitioni breue, sacco replendo oportere nos impendere, si hominis, non pecu-

Arithmetica
lans.

Wessect.
Wessect.

Saat.

faat.

Causa om-
nium prima
est ipsum bo-
num.

Causa vnde
faat.
faat.

dis, vitam agere velimus. Dum Saxonica scriberem, necdum probabile reddere potuissem, & apud veteres bonum denotare: id apud omnes me facile obtinere posse videbam, *faat* idem esse quod in pretio habeo. *faat* igitur ad *faat* sequitur & nomine & reapse; quoniam id in pretio habemus quod bono coniunctum putamus, eoque quidquid boni ratione appetitur, necessariò in pretio habetur: quo fit, vt ne illa quidem ratio quam tum dedi, vt comprobata faciliorem, ab hac, quam nunc assigno, sit aliena. O insignem & admirabilem industriam, quæ tribus litteris tantum inclusit & expressit mysteriorum, vt simul tum omnem totius humanæ vitæ felicitatem, tum totam, quàm late patet, & sapientiam & prudentiam auribus instillarit. Omnia ex prima causa pendere, omnia ad primam causam esse summo studio referenda, eamque totam in ipso bono contineri, tum etiam multum temporis in causarum inuestigatione ponendum, vocabulum *faat* declarat. At *faat* vocali correpta planè demonstrat, nihil nobis esse facis recondendum, quod non ad ipsum bonum dirigatur, addens & illud, breue tempus in iis quæ saccos replent, esse collocandum, ne sacci studium causarum officiat inquisitioni. Videmus itaque; nec iniuste quidquam esse querendum, nec rursus diuitias parandas, licet iustissime, vltra eum terminum quem boni ratio præfigit. Rerum affluentia, vel luxui sumptu suppeditatura, vel insatiabilem auaritiam auctura, vel ad ambitionem & superbiam comparata, vel iustum causarum examen, quo religio & sapientia omnis absoluitur, excludens, ipso Sacci nomine vetatur. Dignum nomen apud omnes gentes memoria sempiterna, si perinde omnes rationem eius intelligere possent: hoc certè fato à nomenclatore factum, vt in confusione Babylonica, minus quàm omnia cetera, fuerit corruptum. Hebræi *ps* dicunt, Latini Saccum, Græci *σάκος*; tamen si omnes æquè significationis causam ignorent; aded vt luculentissimum in hac voce sit argumentum, ceteras linguas à nostra originem traxisse, nostram à nulla alia dependere. *Saat* an olim conuersionem admisit, statuere non possum, ob exemplorum defectum: suspicor tamen *Saat* olim in vsu fuisse pro euentu, siue eo quod ex causa dependet: atq. inde apud Latinos phrasim mansisse, vt *Casum* pro euentu ponerent causæ, vt sic dicam, accidentariæ: propterea quòd eiusmodi euentus non ad hanc vel illam causam, sed ad causam ipsam in genere videatur pertinere. Sic enim à *Wort* siue *Fort* Fors retinuerunt, quòd *Wort* generatim ad quemuis bonum successum commune sit. Cum igitur aliquid euenit nobis, non ex nostro consilio, aut destinatione, id dicimus forte euenisse, id est, à causa superiore & communiore quàm sit consilium & opera nostra; quam idcirco communi res promouentis nomine designamus, non adiecto vel hoc vel illo. Certè nihil accidit, cuius non sit causa; eorum quidem, quæ ad bonum tendunt, Deus & eius administri, eorum quæ ad malum spectant, Ate & eius item ministri & pedissequi. Hæc igitur præter destinationem nostram euenientia, generico promouentis nomini siue ad bonum siue ad malum attribuimus, fortè ea dicentes euenire, id est, ab eo quod promouet. Sic & *Caus* illud erit inter euenta, quod causam quidem habet, sed altiorem quàm id quod operatur, ad alium respiciens finem. Verum *Caus* pro Caseo alterus est originis, ab eo nomen ducens quod malum sit nutrimentum, si ad alteram lactis partem conferatur, ceu *Ca-acc* diceretur, id est, malum edulium: cui butyrum comparatum dicitur *Woter*, à *Wort*, quod significat adiumentum sanitatis, & *Wotter*, quod est, sumptum in edendo facere; ita vt *Wotter* salutis comestio dicatur. Hinc Latinis Caseus & Butyrum: tamen posteriùs Græcum videatur, eam capiens interpretationem, vt caseus bubulus dicatur, bubula profus sententia. Quis enim ratio nis capax Butyrum caseum esse dixit? Det sanè vaccinum lac plus butyri, quàm lac ceterorum animantium; ex eo ne efficietur, vt protinus butyrū caseus sit dicendus? quasi verò non aliud in vaccino lacte caseus esset, aliud butyrum. Pudet me id genus originū, in quibus aded nihil sani inuenitur, vt profus cum rerum natura pugnent, nedum eius symbolum & notionem declarent. In omni lacte butyrum est, non modò bubalo; in omni lacte caseus, in omni lacte serum. Butyrum ergo à *Woter*, vel *Wotter*, vt alij pronunciant, deriuatur: quod alimentum tanto melius nomenclator, quàm caseum iudicauit, vt hunc, respectu illius, prauum dicat præbere alimentum. Interrogentur modò medici, vtri rectius censeant; grammaticine, butyrum caseum esse dicentes; an Cimmerici, suis notis quibus ad corpus humanum conferuntur, hæc alimenti genera distin-

Saccus.

σάκος.

Causa.

Causa.

Wort.

Fors.

Fortis.

Causa.

Wotter.

Wotter.

Wotter.

Butyrum.

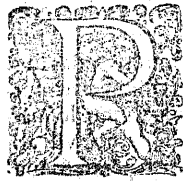
Tyros. distinguentes. Tyros autem Græcorum pro caseo, à τῆρ dicitur; eo quòd caseus ferè commune fuerit primorum hominum edulium, multo quàm butyrum probabilius. Iam ad fat redeamus, quod breui vocali elatum conuertitur illud quidem, sed sic, ut Cas duobus modis intelligatur: Vno, pro vacuo, vt dum locum pro vacuo capimus, vnde Cassus Latinorum: Altero, vt sit receptaculum cuiusvis rei. Quæuis enim arca & cuiusvis locus Cas vocatur. Saar Angli & Zeelandi ser pronuntiant. Saar-gum igitur, siue ser-gum/ & sola media littera retenta segum / idem est quod causam omnium supremam cuiquam opto; qua de voce in Saxonicis satis latè, vbi etiam quid Saga, quid Saggio, quid Sagax, quid seggen/ quid Sagmen notet, explicatum. A ser/ quod significat pono & colloco, fit sede siue sed pro moribus compositis, & modestia. Vnde sedig/ & consensione vsitata seeg pro modesto & compositis moribus prædico: à qua voce sig vel syge pro victoria; propterea quòd ea demum vera sit victoria, quæ homines effrenes ad modestiam compellit. Prima itaque victoria, vt quisque se vincat, id est, vt se modestum faciat, atque in omnibus temperatum. Altera, qua alios vincimus, ita vt eos ad temperantiæ frena cogamus. Neque enim hoc victor spectare debet, vt pro sua voluntate atque libidine quidvis victis imperet: sed eum sibi terminum præfixum habet ab eo qui sig à seeg pro victoria voluit vsurpari, vt & se primùm præbeat temperantem, deinde victos etiam ad eandem temperantiæ legem inducat. Sic Strymon non aliud à superatis gentibus exegit, quàm vt efferos & belluinos mores exuentes ciuili modestiæ assuescerent, vt alibi memini tradidisse, dum Francorum examinarem antiquitatem. Hæc regia victoria est digna principibus, qui augustorum nomen volunt mereri: quæ si sola victoriæ nomen apud nomenclatorem nostrum: fit adepta; quid illos dicemus agere, qui non aliam sibi causam vincendi proponunt, quàm vt victis omnia abripiant, spoliatis pro iumentis vtantur, eorum vxores, filias, & ancillas constuprent, totam denique regionem sic scelera enormitate vexent, vt omnes mori, si honestè liceret, malent, quàm sub eiusmodi victoris in perpetuis durissimæ seruitutis malis non tam viuere, quàm lentis cruciatibus semper enecari. Tyrannorum hæc laniena est; non victoria, in sermone Cimbrorum; quam ne quisquam mortalium experiat, eum rogo, qui solus potest iugum tollere seruitutis. A syge Sygebertus dicitur is qui dignus est victoria: & Sygemonodus, qui victoriam ore præfert, vel qui ore ad victoriam potest incitare, vel etiam oratione sua hostes superare, & ad legum conuertere æquitatem: quod genus victoriæ, quo minimum sanguinis effundit, eo est præstantissimum, & tanto homine dignius, quanto naturæ ipsius conuenientius, cuius est ratione in sermone, non gladius & rabie pugnare. Suspicio Hebræos קָרָב suum & קָרָב hinc habere, perperam & pro Samech admissio, quo iustus apud eos denotatur. Modestia enim omnes virtutes complectitur, perinde atque Iustitia in sacris litteris; vt dum Nochus dicitur fuisse vir iustus. quamquam à stabich posset deriuari, seruata vera pronuntiatione, quam scriptura demonstrat. Stabich enim constans nobis dicitur: qua rursus nomenclatura totus virtutum chorus comprehenditur. A sed vel seete fit Sedo Latinorum, quod verbum ad animi perturbationes pacandas propriè videtur pertinere, à quibus ad alia transferuntur. A wijt/ quo denotatur Cedo, fit swijt/ quasi so wijt/ id est, ad cedendum: quo designamus, hæc quicquam & deorsum inclinare, & se submittere: Vnde swat/ pro eo quod facillè hæcitur & deprimitur: quod ad tempus applicatum, cæli constitutionem morbis obnoxiam & infirmam designat. A swije fit swijg pro taceo; eo quòd silentium maxima sit summissio, qua nos finimus ab aliis doceri; interim dum tacemus, infirmitatem animi nostri consistentes. Hinc Harpocrates puer fingitur infirmus, & omnino summissus; pedibus sedens inter vestium sinus contractis, & digito os comprimens: de quo Capella in Philologiæ nuptiis: Verùm quidam, inquit, redimitus puer, ad os compresso digito salutari, silentium commonebat. Sed nos de huius hieroglyphicò signo alias fortasse plura. A swijg Græci habent σϋγῶν, littera, qua carent, reiecta. Hebræi פֶּרֶשׁ pro swijgt dicunt, p pro digamma duplici quo carent, ponentes: & quia metathesim frequenter admittunt, & parui faciunt si Thet pro Tau proferatur, in eadem significatione פֶּרֶשׁ dicunt, in vtraque tamen voce Gimel reiectum, ne consonantes ternarium egrediantur. A so & hing/ fit sing/ pro canto; eo quòd omnis cantus ad eum referri debeat, ex quo solo omnia dependent. Hing enim & hunge & hungenisse potestatem eam notant,

notant, è qua summa cuiusquam negotij pendet: atque ideo propriè & primò de diuina potestate, omnia manu sua suspendente, dicitur. Additur frequenter ge/ perfectio- nis nota, vt dum dicimus, Gote gehing/ id est; diuina dispositio. Quamobrem omnis cantus ad hanc diuinam catenam omnia tenentem, ipsiusque sempiternum verbum omnia disponens, referendus, si nomenclatori credere volumus. Hoc est illud: Septies in die psallam tibi. Sang præteritum imperfectum facit sant nomen, pro canu; vnde & Cano Latinorum, mutato S in C. Vide ergo quid faciant, qui carmina & odas suas ad alia transtulerunt; quàmque grauiter peccent, qui spurcissimas spurcissimis carminibus libidines celebrant, & cantus suauitate lumbos scalpunt, vt Saryrico more loquar; & oleum ardentibus iuuenum animis affundunt. Semper Deus canendus, nec vlli alij rei seruire cantus debet, quàm vt immensa eius potestas, qua omnia temperat, & suauiter disponit, lauderetur, & quoad eius humanis viribus fieri potest, celebreretur & extollatur. qua de re in A lauda latius. Quoties Psalmista nos adhortatur ad canendos Deo hymnos, quoties exclamat, Cantate Domino; quàm nobis in cantando diligenter præiuit! Atqui nostrarum vocum architectus noluit nos vernaculum cantus nomen audire, vt non simul cogitaremus, omnem cantum ad eum referri debere, de cuius nutu & dispositione dependet omnia & in cælis & in terra. Gloria igitur Patri, & Filio, & Spiritui sancto; quod & nunc, & semper, & per omnia seculorum secula cantemus, vt iis choris iungamur qui perpetuò canunt, Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth. Proclus in Parmenidem scribens, cum ostendisset nihil de Deo affirmando dici posse, addidit: si quid dicatur, id sic exponendum, vt id quod ipsi tribuitur, ab eo pendere intelligatur. Exempli gratia: Deus est fons diuinitatis, id est, diuinitas pendet ex Deo. Eodem modo Deus est causa omnium, id est, omnia ex Deo pendunt; ita vt respectus rerum ad Deum solum affirmetur, de ipso verò nihil dicatur. Quamobrem qui hinc canit, hoc ipsum canit, quod in omnibus Deo attributis est intelligendum, ad eò vt nullum nomen potius videatur canendum, quàm quo cetera omnia comprehenduntur. Sic Deus est Deus, quia deitatis notio ex eo pendet, quæ ipsa est æternitas, si Deus à vetusta Cimmericorum dictione θεῶν dicatur, quam sæpius iterant A laudæ. Quicquid enim mens nostra concipit, id à Deo superatur; tantum abest vt quicquam de eo propriè possimus affirmare. Pendet ex eo vnitas, essentia, integritas, æternitas, diuinitas, sanctitas, infinitas potestatis. Quid multis? omnia quæ de ipso dicuntur, ex ipso pendunt.

Cantus omnium quod referunt.
Dane.
Cano.

Dum unde dicitur.

HER-

ROSTRYAM modò satis multis exemplis docui, primas linguæ nostræ voces significationis suæ causas ex ipsa elementorum ducere natura, & inde reliquas deriuari: necessaria collectione efficitur, nullam linguam nostram posse dici priorem, nisi primis aliquid prius esse fingatur. Cum igitur sermonis Hebraici, Græci, Latini, & nostri magna sit in pluribus vocabulis communitio & cognatio; dicemus, primas vocum, quæ communes sunt, origines necessariò ad nostram linguam pertinere, nisi forte quisquam posthac reperietur qui nos doceat, illas quoque linguas omnia sua nomina ad primas voces, & has in elementa, vt primogenias causas, referre posse. Nos interim, dum quisquã talis existet, qualis numquam ne esse quidem possit, necdum sit futurus; tenebimus, nullam aliam linguam, quàm nostram hanc admittit in prima elementa solutionem; vt ex iis liquidò constat significationis vocabulorùm causis: atque idcirco nostram in harum collatione (nam ceteras non moramur) primam esse dicendam. Quamobrem si veræ linguæ non sint, quæ veris vocibus non constant, iuxta Socratis inuestigationem, apud quæm veræ voces sunt, quæ res, vt natura earum postulat, significant, sola nostra lingua veræ linguæ nomine fuerit dignanda.

Quod si ita est, rectè dictum à Clemente Alexandrino, Barbarorum linguam propriè glossam vocari, vt pote; quæ sola primas dare possit vocabulorum causas. Plato item apertè faterur, Barbarorum sermonem, quàm Græcum, priorem esse. Qui verò Barbari sint, non puto cuiquam hæcenus liquere. Socrates certe generatim Barbarorùm sermonem priorem confessus, exempla quibus id doceret, è Phrygia sumpsit, quæsi Phryges primarij Barbarorum essent habendi. Plinius tradit, Phryges primos inuentisse artem vestium acu texendarum; & hinc eos qui huius artis periti essent, Phrygiones fuisse nuncupatos. At Iurisconsulti Barbaricarios eisdem vocant, eo quòd Barbaricas vestes facerent; quo fit vt Phryges peculiari quodam suo iure Barbari dici debere videantur: quòd tamen ad contemptum referri non potest; propterea quòd Latini originem suam Phrygibus referant acceptam; aut saltem constentur, se eisdem primos parentes habuisse. Iam olim enim Homerus vaticinatus erat, Æneam & eius posteros perpetuò regnuros. Quid quòd Plautus quæ in Latinum sermonem conuerterat, se dicit vertisse Barbarè; non illud quidem, vt opinor, per Latinæ linguæ contemptum; sed de vetusta loquendi consuetudine, qua Græci cum ceteros, tum Phrygios maximè Barbaros vocabant. Sic Lucretius pro Phrygiis vestibus Barbaricas dixit:

Iam tibi Barbaricæ vestes, Melibœæ, fulgens.

ad quem versiculum Adrianus Turnebus annotauit, Barbarum pro Phryge dici, esse frequentissimum. Quamuis autem non ignorem, non alios modò, sed Virgilium etiam Barbaricum pro externo accipere & inculco; & Strabonem putare, Barbari inconditionam exterorum vocem frequenter à Græcis auditam, in causa fuisse, vt alterius linguæ homines Barbaros nominarint; ex eo tamen effici nego, hanc vocem non prius Phrygibus quàm ceteris tributam fuisse. Videtur tamen nobis Homerus aduersari, qui Cares Barbarophonos vocauit:

Νείσης ἀν' Κάρων

ἠγίστα δὲ βαρβαροφώνων οἱ μίλητον ἔχον.

Verùm cum nos sciamus tū è Geographo, tum ex aliis, totam Cariam & vicinã oram, vnà cum Ephefo, ab Amazonibus olim habitatam fuisse, & in suburbano Milesio Branchidarum templum & oraculum ad Xerxis vsque durasse expeditionem, atque eundem Branchidas atque vetustos Vrancos sermonem habuisse; non miramur, ab Homero Cares potissimum Barbaros fuisse nuncupatos; eo quòd & Amazonum posterii essent, & eorum sacerdotes adhuc prisco sermone vterentur. Et verò licet demus, iam inde ab Homeri ætate, Barbari nomen aliis, quàm Phrygibus dari ccepisse; id tamen nostra non admodum refert, & est alioqui eadem in Caribus, quæ in Phrygibus, Barbarissimi ratio: propterea quòd vtraque gens à Iapeto descendat, cuius filius Ion Caris fuit pater, vt in Hispanicis docebo. Porro si verum est, Amazones totam Ioniam posterius occu-

*Lingua Ciu-
ilica prima
omnium lin-
guarum.*

*Barbarorum
lingua.*

Barbari.

Phryges.

Phrygiones.

Barbaricarij.

*Latini origi-
nem suam
Phrygibus
referunt ac-
ceptam.*

*Barbarica
vestis.*

*Cares Barba-
rophonos dicit
ab Homero.*

occupasse, vti Græci scriptores prodiderunt: gemina causa fuerit ob quam Cares Barbarophoni potissimum vocentur: altera, quòd ab Ione Iapeti filio genus ducant: altera, quòd Amazones Gomeri posterii Ioniam quoque tam olim occuparint, vt plurimas in ea ciuitates condidisse scribantur. Epiphanius totam illam mundi ætatem quæ ab Adamo ad cataclysmum vsque computatur, Barbarissimum vocat; & à cataclysmo ad confusionem Babylonicam, & vsq. ad Seruch, in quo cœpit idololatria, Scythissimum: qua in re antiquos viderur secutus auctores. Nam & D. Paullus primum Barbaros, deinde Scythas, deinde Hellenes, deinde Iudæos enumerat; ceu ea fuisset gentium & viuendi rituum in orbe successio. Nobis itaque, cum hæc, tum illa quæ de lingua nostra tradidimus, considerantibus, suspicio oboritur, aliquid hinc occultioris antiquitatis latere, quàm vulgus hominum hæcenus crediderit; & aliud longè Barbari vocabulo, quàm vel Strabo, vel ceteri crediderint, denotari. Cum enim Phryges videam Barbaros potissimum vocari; & Ægyptiorum testificatione cõstet, horum sermonem omnium esse antiquissimum; & Plato fateatur, Græcam linguam non pauca ab illis vocabula accepisse; & Clemens dicat, solum Barbarorum sermonem linguæ nomine vocari debere; & nos certò sciamus, eos sermone nostro, qui idem est cum Thracio & Getico, vsos fuisse; & nostrum modò docuerimus primum esse: cogor in hanc descendere sententiam, vt Barbarum dicam nihil minus esse, quàm quod Græci crediderunt. Frequenter monui, & frequenter iterum in aliis erit monendum, Græcos Digamma Latinarum carere; quod hi tamen à verulis Æolibus videntur accepisse, apud quos fuerit Vau nuncupatum: quod nomen nostras esse, in Hieroglyphicis docebo. Loco autem Vau substituerunt aliàs βίω, aliàs adspirationem. Adde quòd quamuis Latini Vau habeant, duplex tamen Vau non admittant. Nunc igitur ad rem. *War* nobis idem esse quod Verum, dum pro nomine accipitur, tradidi; & tantundem valere ac custodio, dū pro verbo vsurpatur. Hinc igitur *War War* vocabulum compositum è nomine & verbo, eum notabit qui verum custodit. Hanc vocem nec Græci, nec Latini, nec Hebræi scribere possent characteribus sibi vsitatis; & idcirco è *War-war* βαρβαρ & Barbar factū; quod nomen si interpreteris iuxta rectam rationem, Veritatis custodiam veritas oportet. Phryges igitur Barbaros seiplos vocabat, maxima quadam prærogatiua dignitatis, quippe qua sibi solis fidam prisca veritatis custodiam arrogarent. Græci, voce hac non intellecta, & propter asperam syllabæ iterationem iudicata duriore, Barbaros dici putauerunt ab aspera locutione. Quam verò Phryges se iactabant custodire veritatē! Quam aliam quàm veritatem primarum vocum; quas sic Adamus rebus accommodauit, vt omnis veritas in iis cerneretur? Hanc veritatē in vocibus nostratibus hæcenus esse, abudè mihi cumulate quæ videor tradidisse. Nunc itaque videbimus, antiquissima quæque proximè ad Barbarissimum accedere; quia nimirum proxima sint veritati: & ideo primam mundi ætatem optimo iure dictam fuisse Barbarissimum; quoniam in ea veræ vocabulorum rationes fuerint conseruatae, non in vna modò natione, sed in tota terra; vt de scripturæ sacrae testimonio facti sumus certiores. At altera ætas, diluuium proximè secuta, Scythissimus nuncupatus est; eo quòd homines primum in Scythia habitarint; & sola Scythia veterem linguam & ante & post confusionem Babylonicam conseruarit. Post Scythissimum successit Hellenissimus, in Asia Scythiis ad suas terras digressis. Inter hos, Phryges, Ascanij & Gomeri posterii, sibi Barbarorum nomen præ ceteris arrogarunt; eo quòd prisca veritatis in Asia essent custodes: quorum coloni quidam in Europam digressi, *Woutsten* se indigitauerunt, quo significantur antiquissimi; eo quòd & linguam antiquissimam seruariant, & genus à Gomero & Ascanio, duobus primogenitis, ducerent. Verùm quia in veritatis custodia eorum maximè hominum rationem haberi oportet qui non vocabulis modò veris vterentur, sed totam quoque vitam ad veritatis normam quadrarent: in ætate illa quæ Barbarissimum vocabatur, mentis acies ad eos dirigenda qui à Set descendentes eos reliquerunt posteros; per quos genus humanum in diluuiò est conseruatum. Hos autem Setinos sacra scriptura filios Dei vocauit: è quo fit, vt Barbara Phrygum lingua filiorum Dei lingua; & consequenti collectione, Lingua deorum verè dici queat, aut potius dici debeat, si res quæque clarissimo suo nomine sit nuncupanda. Ex his modò agnoscas, vnde Homerus acceperit linguæ deorum & linguæ hominum discrimen: tamen si prisca veritatem ad fabulas suas traduxerit. Totam suam

*Barbaris-
mus.
Scythissimus.*

War.

*Barbarus
unde dicitur.*

Barbarissimus

Scythissimus.

Hellenissimus.

*Setini, id est,
à Set descen-
dentes, filij Dei
vocantur.*

*Barbara
Phrygum lin-
gua, lingua
filiorum Dei,
sive deorum.*

poësin

poësin Orphicis magistris eum debuisse, neminem hactenus vidi qui negarit. Atqui iis clarum erat, suam linguam primam fuisse; & idcirco à Setinis olim Dei filiiis usurpatam, & hac de causa merito deorum linguâ vocari. Verum Homerus quamvis discrimen hoc vel à Thracibus, vel, quod idem est, à Phrygibus magistris accepisset, ad linguam tamen Græcam accommodavit: & quia didicerat vocabula in deorum lingua rationibus optimis & præfatisimis esse constructa, ea deorum nomina vocavit, quorû causis rectissimas putaret, hominibus verò illa tribuit, quorum deterior ratio videretur. Hinc cum duo eiusdem fluminis apud Troianos nomina videret, alterû Xanthum, alterum Scamandrum; prius diis, posterius hominibus adscripsit:

Xanthus fl.

ὃν Ξανθὸν καλέουσι θεοὶ, ἀνδρες δὲ σκαμανδρῶν.

Crediderim equidem ipsum à quopiam didicisse, Xanthi nomen priscorum Phrygum, & idcirco deorum vocabulum fuisse, Scamandri verò nomen posterioribus sæculis deberi. Nobis Xant arenam significat, maximè maris, à See tant' id est maris margo; eo quòd maria ferè margines suos ex arena constituent: unde littus arare, & maris arenas numerare, cõmunibus proverbiis iactatur. Ex S & C, accedente metathesi, duplex littera facta est; atq. ita Xant ex See tant euasit. Hinc Xant-wijs est illud quod arenæ simile est; qua de voce Græci Ξανθός, pro flauo, eo quòd color hic arenam referat. Sic Virgilius:

Xant.

Ξανθός, βλάμμα.

*Atque hic Aeneas ingentem ex æquore lucum
Prospicit, hinc inter fluuio Tiberinus amæno
Forticibus rapidis & multa flauus arena
In mare prorumpit.*

Eodem modo Horatius:

*Vidimus flauum Tiberim retortis
Littore Etrusco violenter vadis
Ire deiectum monumenta regis
Templaq. Vestæ.*

Aptissimum igitur nomen fuerit Xanthus ei fluuio qui multas arenas secum trahat. Habet & aliam Xanthus apud nos interpretationem, si vtraque syllaba producat. Nam Xan-thuis idem est ac si dicas, festinans domum; quæ notio æquè flumini Troiano atque prior conuenit: eo quòd ex Ida erumpens mox in mare præcipitet. Est autè mare fluminum omnium domicilium. Porrò quàm violentus crebrò voluatur, ex pugna eius cum Achille discas; quam hîc commemorare non lubet; quia verius quibus eam describit Homerus, plures sunt, quàm vt recitandi mihi videantur. Alterum nomen, quòd hominum est, si ad Barbaram quoque linguam interpreteris, idem est ac si damni dicas monitorem. *Scamander* enim ad verbum damni monitorem designat. Cur ergo, dices, hoc non æquè; atq. illud, deorum est? Nempe quia Setini faulissimas semper nomenclaturas dare consueuerunt, non eas quibus malum aliquod omen contineretur. Posterius ergo nomen, vrpote à damno datum, non est filiorum Dei; tametsi sit ab hominibus eiusdem linguæ acceptum; propterea quòd à recta regula declinet. Romani hactenus Tiberis inundationem in malis ominibus habent. Certè dum flumina, vel imbribus vel niuibus liquefactis subito auçta, vel à mari etiam & ventis repulsa atq. reorta, vt Horatius dixit, alueos suos egrediuntur; semper aliquid mali significant: non illud quidem diu pòst expectandum, sed eodem tempore quo inundant, præfens futurum: de quo Scamander rectè potuerit nomen suum fortiri. Scamander igitur idem est quod *μάντις κακῶν*: atque adeò Mantis & Scamander ab eodem verbo *μαν*, quod est moneo, descendunt. Ineptum est quod Erymologici scriptor adduxit, & indignum ferè consutatione. Ait Scamandron *σκαμάντι* dici, vel *σκαμάντι* τὸ ἐκαθὼν κατὰ ἀνδρῶς. Quis rogo hominum hunc fluuium fodit, quem Homerus *βαθυδίνω, ἀργυροδίνω* *διήεντα*, & aliis cognominibus appellat; è quibus clarè constat, maxima vi aquarum ex Ida præcipitantium eum crebrò intumescere, & rapidum per campos ferri. Ne fossor quidem vllus tam deliras scriberet nugæ. Iam quid *καμάντις* cum Scamandro habet commune? Sed tales sunt erymologiz Græcorum. Quid? annon Homerus *δῖον* vocavit hunc fluuium? Profectò si quis eum fodit, nemo virorum fodit, sed ipse Iupiter pluuius, de cuius vrna maxima videlicet accipiebat incrementa: & quia plurimas tû arenas volueret, meritò Xanthus est nominatus, apud eos qui rectam nominû rationem à Setinis Dei filiiis obserua-

Scamander fl.

Mantis.

obseruatam sequuntur. At ab aliis, humano more, damna sua Diis imputantibus, Scamander vocatur, tam contra omnem rationem, vt Pythagoras mali ominis nomina mutanda censeret, ne quippiam mali ex eorum contagione eueniret. Quamobrem rectè ab eodem vate fictum habemus, Hectoris filium à mulieribus Scamandrium, quia fortassis ad Scamandrum editus esset, nuncupatum; verum à viris dictum fuisse Astyanactem. Videmus enim quanto faustius sit & felicius cuiquam regnum portendi, quàm eum nomen ab admonitione malorum habere. Vult itaque poëta, vt nomina fausta sint & boni ominis: quod mulieres in Scamandrio cum neglexissent, viri compensarunt, & loco Scamandrij Astyanacta, id est ciuitatis regem nominarunt. Eodem spectauit, dum hunc condidit versum,

*Nomina mutanda.
li omnis mutanda.
Scamandrium
mulieres viri
Astyanactia
vocarunt Hectoris filium.*

Χαλκίδα κικλήσκουσι θεοὶ, ἀνδρες δὲ κύμινδιν.

*Chalcis auis.
Cymindis auis.*

Aristoteles tradit ab Ionibus Cymindin hanc auem vocari. Mihi nec Aristotelis lectio integra videtur, nec video qui possim ei mederi. Adieçta enim sunt verba quædam de Hubride & Ptyinge, quæ tamen nec Eustathius nec Plinius videtur legisse. Hic etiam *λεπτόν* omisit, quod Gaza & Eustathius agnoscunt vt genuinum. Gaza quibusdam Ptyingen vocari addit, sed Hybridis nullam facit mentionem. Plinius nocturnum accipitrem vocavit. Aristophanes etiam inter accipitres enumerauit, & proximum aquilæ recensuit. Nobis hic non lubet accuratius de Cyminde perquirere, eo quòd nocturnarum auium valde obscura hactenus sit historia, & nocturnæ caligini comparanda. Qui Hubrida etiam vocari voluerunt, videntur ab *hub-ur* sibi nomen fecisse, quo maximus bubo denotatur: & certè huic maximè Homeri fabula videtur conuenire; nec malè item in hanc auem quadrat Comicus auium exercitus. Nec enim bubo vel corporis magnitudine vel viribus aquila inferior est; & si inter has pugna inear, anceps est certamen. Deinde quemadmodum aquila interdum lepores rapit, ita & bubo nocturno tempore. Venatur autem tam auidè & dextrè, vt magnam vna nocte prædam frequenter congerat. & si quis nidum eius in rupibus exploratum habeat, & ad eum clanculum pernoctare velit; ei facillimum fuerit, prædæ partem subducere; quòd familiarem quendam mihi venatorem non semel fecisse, de ipsius didici relatu. Ipse cum robusto cane pugnantem vidi, & cum semel vnguibus ei hæssisset, difficillimè potuisse auelli, nec canem pòst aggredi ausum. Nec alibi lubentius, quàm in altissimis rupibus nidulantur; adeò vt Idæum Lecton, quod altissimum est promontorium, locus videatur ei aptissimus. Nec verisimile est, lunonem in exiguam aliquam sese mutasse auem; sed in eam potius, quæ nocturno tempore omnium esset regina, haud secus atque aquila Ioui sacra interdum imperat. Certè Aristoteles tenuem admodum & ieiunam bubonis dedit historiam; vt ego verear, ne Cumindis Ionum & Phrygum non fuerit tenuis illa vlularum forma, quam in arborum capis, non modò in montibus, habitare scimus, & noctu columbaria prædari. Hanc tamen Aristoteles depingere videtur, & hac parte ab aucupibus nostris dissideret. Sed liberum sit aliis quòd velint coniectare, mihi Hubris & Buas eadem auis est, quæ alio nomine Ptynx & Cumindis vocetur. Atqui hæc illa est, quæ cum aquila pugnare potest: & non sine causa, quando eandem prædam, licet diuerso tempore, sequuntur. Auem enim tenui corpore præditam non video quî pari marte cum aquila committas. Aristophanis interpres *γλαύκα κύμινδιν κικλήσκουσι καὶ κικληβάν* eiusdem auis nomina esse prodidit, & *κικληβάν* esse noctuæ propriam vociferationem. Callimachus *κικλήσκουσι* etiam meminit, *καρπὸν ἀγροῦ κικλήσκουσι*. Pompeius Cicumam nocturnam auem facit, sed quænam sit non addit. Hesychius *κικλήσκουσι γλαύκα* interpretatur; & *κικλήσκουσι* idem esse quòd *δυσβλέπαι*. Itali quidam *Chio* vocant, nos *hubris*; id est, parua noctua. In hoc genere minima auribus est insignis, à quibus Otis quoque vocatur. Gaza Cicumam pro nycticorace reddidit, non bene, mea quidem sententia; cum nocturnus coruus nihil simile habeat noctuarum generi. Nos enim *nyct-raven* diuersam ab omni vlularum & noctuarum genere esse scimus, qua tamen voce Nycticoracem ad vnguem interpretamur. In tanta igitur obscuritate quid miri acciderit, si quisquam diceretur hallucinari, tametsi vel ipse esset Aristoteles? Nos ergo varis honori consulamus, & Aristophanem dicamus triarium robur postremò enumerasse; in quo cum vltur, aquilæ ferè magnitudine par, Cumindem præcedat, & longius ab aquila, quàm vltur Cumindis, recensetur; cogitemus necesse est, Cumindem

Hubris auis.

Bubo auis.

*Buas auis.
Ptynx auis.*

Cicumma auis.

Otis auis.

Nyct-raven.

Vulture maiorem esse & validiorem. Sit ergo Aquila Iupiter, Cumindis siue Hubris Iuno; & hæc quidem noctu, ille interdium regnet. Hinc quibusdam Duc vocatur; quod Duces secundi sint à regibus. Nunc igitur ad nomina. Chalcidem ab obscuro ævis colore dictam interpretor; quod nomen quia à natura sumptum, rectam habet significationis causam. Cumindis verò Phrygium est vocabulum, inditum à malo ominet. Cum-jinde enim idem est quod adueniens damnum, siue aduentus nocumentum, siue etiam quoduis impedimentum quod rei venturæ obstat. Quamobrem Cumindis nomen est ab hominibus factum, peruersam vocum formandarum rationem secutis. Virgilius Buboni triste omen tribuit, quem nos eandem auem cum hac Homericam facimus.

*Serâque culminibus ferali carmine Bubo
Visa queri, & longas in fletum ducere voces.*

Nobis à fletu ut vocatur, vnde Latinorum Vlula & Vlulo. Huiusmodi vocali longa idem est quod fletu cum tristi voce, siue ploro: quod ab eadem origine dicitur Eiulo. Ut ergo Scamandri, ita Cumindis nomen hominibus adscribendum; eo quod vtrumque ab infauso omine inditum sit, contra ac ratio sapientum & Deorum postulat. Cumindis certè damnum adfert, sed leporibus maximè, & vulpibus, & mustelis, quas noctu rapit, & ad nidum congerit. Quæ enim de auguriis dicuntur, vana sunt & anilia deliramenta, & ideo sapientibus nominum opificibus indigna. Eiusdem peccati est Ptyngem eandem auem vocare à *πτε-τυγγ* / quo significatur hostilis vel inimica rei nuntius. Ex *πτε-τυγγ* per concisionem fit Ptyng, & addita littera Græcorum terminante, Ptynx. Hubris verò è nostro *ἡβ-ῆ* / seu Hubris, & syncope admissa, Hubris, est maximus bubo, vti *ἡβ-ῆ* maximus bos, & *ἡβ-ῆ* / maximus gallus, & *ἡβ-ῆ* / maximè senex, & *ἡβ-ῆ* / maximus considerator, & *ἡβ-ῆ* / maximum semen siue præstantissimus sator. Helychius Milesius nocturnam auem esse dixit, non adiecto quænam esset. Aristotelis certè contextus de Cyminde aliquid monstri alit. Suspico ab aliquo additum fuisse, Cumindem ab aliis Hubrin, ab aliis Ptynga, vocari. At is quisquis fuit, non animaduertit, Aristotelem Cumindis nomen ad aliam auem detorsisse. Nobis interim clarum dedit indicium, Aristophanis & Homeri Cumindem, maximum esse bubonem, longe quam noctua sit maiorem. Verùm ne cum noctuis, & vlulis, & bubonibus, & diuersis harum auium formis, in tenebris diu vagemur, satis habebimus, hæc indicasse, & ostendisse, cur Chalcis Deorum, Cumindis hominum nomen dicitur. Erat in suburbano Troianorum tumulus, quem homines *βαττίαν*, siue *βαττίαν*, nominarunt: Dij verò monumentum Myrinæ.

*Τὴν ἦτοι ἀνδρες βαττίαν κικλήσκουσιν,
Αθάνατι δὲ τὸ σῆμα πολυκαρῆρμιο μυρίνης.*

Hic alij alia: nobis placet, *βαττίαν* à rubo tumulum nominatum, quo spinæ genere abundaret, veluti neglectus: Dij verò & sapientes rerum præscarum periti, scientes eum Myrinæ Amazonis tymbum esse, & virtutis memoriam perpetuò esse venerandam, quo præsentis æui homines ad fortitudinis & ceterarum virtutum in antiquis celebratarum æmulationem incitentur; nullo modo locum hunc sepulcro consecratum à rubis per incuriam enatis nominandum putauerunt. Quo verò luculentior hæc mea euadat ratio, quam nec Eustathius, nec quisquam, quod sciam, ceterorum prodidit; addam quid Cicero de Archimedis sepulchro in Tusculanis suis quaestionibus scripserit. Huius sepulchrum, quod ipsimet Syracusani ignorabant, ait se in vepribus & dumetis, quibus septum erat, peruulgasse, ac locum iussisse falcibus expurgari. Vides igitur quanti Cicero huius viri fecerit monumentum; quanto contra vitio vertat Syracusani, quod acutissimi sui ciuis ignorarent sepulchrum. Ex hoc igitur similitudine ad vnguem proposito nostro congruenti, de Myrinæ Amazonis sepulcro ferenda sententia, quod vulgus vepretum siue rubetum vocabat, ob ignorantiam veteris historiae. Dij verò & sapientes, quibus antiquæ virtutis memoria cura erat, Myrinæ fortissimæ quondam Heroïn monumentum nuncupabant. Taxat ergo poeta occultè Troianos, seu eos, apud quos iam præfæ virtuti nullus honor exhiberetur; quod vitium ciuitatum ferè sequi solent euerfiones. Videlicet quantum sententiarum pondus diuerso Deorum & hominum nomine velarit; quamque parum, quid sibi voluerit, interpretes assequantur?

Chalcis.

Cumindis ut dicitur.

ἡβ-ῆ, Vlula, Vlulo, ἡβ-ῆ, ἡβ-ῆ, ἡβ-ῆ, ἡβ-ῆ.

ἡβ-ῆ, ἡβ-ῆ, ἡβ-ῆ, ἡβ-ῆ, ἡβ-ῆ, ἡβ-ῆ.

Βαττίαν siue βαττίαν.

Myrinna tymbus.

quantur? Habet alibi Homerus Briarei & Ægæonis nominum discrimen.

*Ὡχ' ἐκατόγχερον καλέσσα' ἐς μακρὸν ὄλυμπον,
Ὅν βριαίρων καλέουσι θεοὶ ἀνδρες δὲ τὰ πάντες
Αἰγαίων· ὃ δ' αὐτὲ βίη οὐ πατρὸς ἀμείνων.*

Briareus, Ægæon.

Obscurior profectò hæc nominum est diuersitas, propter incertam Ægæonis notationem. Narrant quidam, & inter alios Ælianus, Briareum ex Eubœia Ægæi maris insulas sibi subiugasse. Alij Ægæona tumulum quendam esse dicunt centum fontibus insignem. Nobis eorum arridet sententia, qui Ægæona Solem interpretantur. Hunc Dij Briareum vocant, à *βριαεθς*, quo grauis & robustus denotatur. Nescio tamen an nomen ad Phrygios potius sit referendum, apud quos *ἡβ-ῆ* / idem est quod princeps in libertate seruanda custodiendaque; quæ notatio in fabulam Homericam rectius quadrat. Dicitur autem Sol Iouem liberare, quia per Iouem vita intelligatur, & hæc à Sole custodiatur, & à frigoris carcere liberetur. Hieme enim à frigore tota vita adstringitur, & vinculis quibusdam videtur coerceri, ne libertate sua in germinando, florendo, fructuq. producendo perfruat. Eam Sol è vinculis eximit, & in libertatem asserit. Quamobrem bene Briareus à *ἡβ-ῆ* / nominatur. *ἡβ-ῆ* & *ἡβ-ῆ* & *ἡβ-ῆ* caput significant, diuersis & rationibus & dialectis. In *ῆ* / duplex digamma est omisum, quod frequens est: Homines verò Solem à perpetuo gaudio vocant Ægæona; quia in voce quia corporis potius gaudium spectant, quam mentis; à vera aberant nominum fabricandorum via, quæ, quod summi honoris est & summæ efficacitatis, in vocabulis potius querit, quam quod minus habet vel emolumenti vel necessitatis. Quod si simplicius placeat nodum soluere, dicas Briareum à Setinis Dei filiis dictum; Ægæona verò à Græcis, & ideo hoc hominum; illud deorum nomen esse. Quod si ita est, Homerus fabulam ab Orphicis acceperit, vti ceteras omnes, quæ quidem ad germanam pertinent antiquitatem. Quod autem *γαίω* pro letari accipiat, ipsemet vates ostendit, *γαίω* dum dicit, *πρόδ' ἰγαίω*: quia appendice videtur Ægæonis etymologiam indicasse. *γαίω* verò à nostro *ῆ* / esse deriuatum, neminem puto dubitaturum. Et hæc quidem de iis *ῆ* / quorum duo nomina sunt, alterum deorum; alterum hominum; satis sunt. Ceterum illud mirabilis; potèram etiam herbam descripisse, cuius nullum apud homines, sed apud solos deos nomen extaret. Post alià igitur quibus vim herbæ exposuit, sic canit: *Moly herb.*

*Ὡς ἄρα φωνήσας πρὸς φάρμακον ἀρηιφόντης,
Ὅν γαίης ἐρύσαις, καὶ μοι φύσιν ἔδωκεν,
Πῶς γὰρ κελάν' ἔσται, γαίης δὲ ἐκάλον ἀνδρῶν;
Μῶλυ δὲ μὴν καλέουσι θεοὶ γαίης δὲ τ' ὀρούσεν
Ἀπόδασι γὰρ θυμῷσι· θεοὶ δὲ τὰ πάντα δύναται.*

Id est ad verbum
*Sic Deus effatus, cæso cui nomen ab Argo,
De terra vultum mihi dat medicamen; & addit
Naturam: radix nigra, erat flos lacteus illi;
Moly vocant superi; mortaliibus ardua res est;
Et dura effossu: sed possunt vimina Diui.*

Ex hac allegorica Homeri herbæ crediderim Moly Theophrasti manasse, qui ad Penicem & Cyllemum id inueniri scribit, & radicem rotunda esse, ad modum cepæ formata, quæ tamen non difficulter euellatur; quæ nota ab Homero recessit, nisi fortasse negatio in Theophrasti codice desideretur. Præterquam ut Theophrasto in radice descriptione consentiat, in eo tamen discordat, quod difficilem ad euellendum dicat, ne videlicet ab Homero recedat. Addit etiam Græcos luteum florem, contra poetæ auctoritatem, herbæ appinxisse. Postremo omnino vacillans, & à cepæ rotunditate longè distans, de penicis cuius medici opinione, radicem ei dat pedibus triginta, & eo amplius, longam; quam è Campania sibi allatam dicit; nec foliorum nec floris addita delineatione. Galenus nullum genus penicem hoc nomine celebravit, sed illius dumtaxat Moleos meminit; quod alij Ruram, alij estrem nuncuparunt; & loco Moleos Theophrasti & Dioscoridis; herbam nobis inuenit Mylen vocatam, quam dicit paruo bulbo radicem similem habere, & comestendi vi tanta præditam esse, vt matricem hiantem cum farina solij supposita eueret; quod de Moly suo Dioscorides refert:

ἰδὲ ῥίζα, inquit, μικρὰ βολεειδῆς αὐτῆ σφόδρα ἀγαθὴ πρὸς ὑστέρας ἀνωσομώσεις περιμμένη καὶ ἰριου μέγαν. Galenus loco ἰριου μέγαν, habet, αἰριου ἀλδιέου, & tamen Dioscoridi hanc adscribit sententiam. Dubium est an Dioscorides eam valere dicat ad apertiones matricis procutandas, an inhibendas. Itinum certè vnguentum non adstringendi, sed recludendi facultatem habet, & si quid aliud strenuum est ad matricis obstructions amolendas. Quòd autem Galenus lolij farinam eius loco legerit, ne id quidem facit quidquam ad atringendum ea quæ sunt aperta; cum lolium acredine sua matricis aperiat, & hac de causa ad fecunditatem facere scribatur. Quid quod ipse Galenus fateatur, huius acredinem, quàm ireos, esse maiorem; & calorem eius ad tertium exal-facientium gradum ascendere. Ruellius sanè sic Dioscoridem intellexit, ut ad aperiendas vulvas, non occludendas, herbam valere dicat. Sed hæc alibi discutienda. Si fas esset fateri, equidem Galenum hinc dormitasse dicerem. Vereor tamen ne tota hæc medicorum de Moly disputatio ad lanam caprinam referenda sit; eo quòd Moly in Homeri & antiquorum porius fabulis, quàm in vllis montibus, natum sit. Paulus Ægineta & Aëtius præter Befasan siue Rutam siluestrem nullum Moly agnouerunt. Nos interim contendimus, Homericum Moly totum symbolicum esse, & eius nomen è deorum siue Serinorum sermone derivari. **M**oet nobis animum significat, à **M**at, quod est indomitum. Animus enim; quo nomine pars nostri, rationi aduersaria, intelligitur; per se indomitus est, & à ratione siue mente, veluti fera quæpiam domandus, iuxta illud Horatianum,

Moet. **M**at.

Animum rege, qui nisi pareat,

Imperat hunc frenis, hunc tu compeſce catena.

Magna vis est veritatis, omnibus sapientibus occulto quodam modo inspiratæ. Vide, rogo, quàm aptè Horatius diuinis nominibus cecinerit, dum animum dixit frenis esse compescendum. Nobis enim **M**oet ichnæa vox est, cui conversione frenum nobis demonstrans, quod **T**oem vocamus. Docemur ergo à vocum architecto, animum nostrum perpetuo freno esse continendum. Quoniam verò animus indomitus omnis humanæ necessitatis in primo homine causam dedit, & nos molestiis inuoluit infinitis; placuit sermonis opifici, ut necessitas & molestia **M**oet homonymia quadam diceretur, uti vera animi primorum parentum soboles. Id aded fecit, cum quo historia veteris monumentum in nominibus exstaret sempiternum; tum ne quis Deum ærumnarum quibus humanum genus affligitur, crederet auctorem; tum etiam, & id quidem potissimum, ut animum semper freno compescamus, ne in maiores molestias & necessitates nos precipitet. **M**oet-lij igitur idem nobis est, si **lij** ut verbum capiatur, quod Anime fer siue patere: si **ij** ut nomen accipias, animi patientiam notaris. Porro in alia ipsius **M**oet significatione, **M**oet-lij erit molestiarum & necessitatis patientia. Est autem nostro sermoni sollempne, ut sæpius dixi, Tau è medio tollere, quod si fiat, **M**oely habebis disyllabum vocabulum, in quo I longum duplici ferè I notare consueuimus, unde Græci nonnumquam *ἰλλδν* fecerunt, ut è **Stryman** **Strymon**, & alia; quod hoc in nomine tanto magis excusandum, quòd hæc via Græcorum terminationi accommodetur. Admirandæ igitur efficacitatis herba est Moly, quo in primis animo patientia imperatur, & illa quidem omnis molestia & necessitatis humana. Quam nigram radicem, & difficillimam euulsu, & profectò numquam euellendam à quoquam mortalium, citra diuinum auxilium. Verùm hanc atram difficultatem flos lacteus compensat, suauissimus enim fructus ex hac patientia nascitur, quo nullum lac vel candidius, vel dulcius, vel robustius ad alendum esse possit.

T littera in Cimbrico sermone sæpe è medio tollitur.

Lapathi herba genus quod vulgò Patientia dicitur.

Est nobis Lapathi genus, delicatius & tenerius ceteris, in hortis excoltu, quod vulgus Patientiam nominat. De hoc tritum est omnium ore proverbium, *Lapathum non in cuiusvis orto prouenire*; quod Homerus dixisset, Moly non à quouis vel cognitum esse; vel euelli posse. Duobus ergo nominibus hanc herbam **D**ijis solis adscribit; altero, quòd diuinitus eius nobis gratia contingat, altero, quòd nomen nihil Græcæ dialecti haberet, sed tota eius compositio ad vetustam Deorum sermonem referenda esset. Nulla verò est præsentior aduersus omnia omnium cupiditatum incantamenta medicina, quàm si animo nostro imperemus, ut patienter ferat rationis mentisque frenum; quod tametsi principio durum videatur, post tamen mellitum euadit, iuxta illud prin-

cipis

cipis Sophorum dictum, Vitam delige optimam, suauem reddet consuetudo. Nusquam autem maius periculù est ne animus rector, velut Phaëthonte quopiam excusso, per deuia feratur, quàm in magna rerum omnium affluentia, & summis deliciis, cum ceteris, tum ad ventris infima spectantibus. Verum enimverò quia omnis totius vitæ rectè instituendæ ratio in Moly continetur, nec quicquam tam durum est, quod animi patientia non vincat, atque aded ipsa veritas dixerit, *In patientia vestra possidebitis animas vestras*; multi mihi codices sunt scribendi, si omnes huius herbæ facultates sigillatim sint recensendæ. Illud in summa satis esto dixisse; eum cui Deus hanc herbam dederit, nihil unquam tam gratis periculi aditurum, quod superare non possit; & semper tutissimum fore ab omnibus mundi incantamentis. Circe enim nihil aliud est, quàm mundi illecebra, potentissimis philtris homines in porcos & feras mutans. Præua tertiæ apud Latinos litteræ pronuntiatio effecit, ut vocis Circe ratio recta dari nequeat, nisi genuina littera in locum suum vocetur. Prisca enim & vera huius nominis scriptura **C**hir-see esset, quod significatur maris ornamentum, & illecebra, & omnis ratio, qua hospites suos tractare consuevit. Habet autem hoc vetustissima Serinorum consuetudo, ut mundum mari comparent, propter inconstantem & instabilem naturam, qua modò tranquillum arridet, & eos allicit quos mox sit omnibus tormentis vexaturum; modò insana ventorum vi agitur, modò huc modò illuc teneat cursum, & ut vno verbo dicam, numquam diu in eodem maneat statu. Nulla profectò aprior queat fieri collatio, quàm si mundum vastum pelagus vocemus, omni monstrorum, periculorum, insidiarum, blandimentorum, procellarum, turbinum, & omnium eorum quibus homines perire possunt, plenissimum. Huius ergo tam infidi maris illecebra blandis carminibus & suauibus poculis omnes mortales inuitans, & potentissima ad incantandum voluptatum prouocans Iynge, Circe siue **C**hir-see à priscis est vocata. Nihil igitur miri, si Vlyssis locij sint decepti; sed mirum, ipsum Vlysem tam blandas insidias euadere potuisse. Quamobrem ingeniosè à Poëta factum, quòd hoc docuerit non sine numine diuùm accidisse, & eum Deum ad partes vocarit, qui Iouis voluntatem mortalibus solet nuntiare. Hunc Deum mente concipimus, dum accuratè, quid recta ratio in singulis dicit, consideramus. Cum igitur huius monitu, ceu freno quodam, animum nostrum à cupiditatibus coercemus, & molestias omnes, & ea quæ vitari non possunt, perferre condocesamus, tum dicimus Moly à Mercurio accepisse, & eius dono ab omni incantamentorum veneficiorumque genere perfrui securitate. Prisci Ianigenæ, quid Circes nomine notaretur, non ignari, sinxerunt hanc Deam in promontorio quodam Italiæ amenissimo quondam habitasse; atque illud ea de causa **C**ircæum huncuparunt. Nec malè quidem promontorium illud **C**hir-see potest vocari, propterea quòd insigne sit maris ornamentum. Variarum procreationi herbarum aptissimum videtur, hinc propter altitudinem, hinc propter mare & paludes quibus insidias cingit, hinc quia Solem toto die circumuehentem aliqua sui parte suscipiat, nullo montium objectu luminibus officiente. Mihi, dum ad Amalenum fluitum in vetusto diui Thomæ Aquinatis museo putres chartas euoluerem, magna oborta est cupiditas huius montis adscendendi: verùm nemo Pipernatum, ob piratarum insidias, quas perpetuò sub rupibus eius latere metuunt, ducem se voluit inieris præbere; tametsi liberali mercede, ut meæ res ferebant, eos inuitarem. In montibus proximo interuallo distantibus, est mediocri herbarum varietas, & in rupe Taracina Tichymallum dendroidem primum conspexi, sed non dubito, quin **C**ircæum longè sit fecundius, ob eas quas modò dixi, causas. Mirum est, quantum aer marinus & magnorum lacuum, tum generandi vim, tum calorem augeat, quod qui nescit, littora Cantabrica & Gallaica cum interiore regione conferat, & illud latus montis Baldi, quod Benacum respicit, cum altero, quod ad Lagarinam vallem & Athesin spectat, comparet. Illic enim Medica mala, & oliueta, & ceteræ id genus plantæ indicium faciunt, quantum maria valeant ad terrarum fecunditatem; docebuntque, quàm recta ratione Veteres sinxerint, Venetiam è mari natam esse, quam rem non accuratius à Græcis consideratam notatamque fuisse mirarer, nisi scirem, non longè à Græcia sua peregrinatos fuisse eos quorum scriptos de plantis libros habemus. Sed hæc de Moly & Circe, quantum propositum nobis exigit negotium, dicta sufficiant; quæ si ad fabulam Homericam referentur, maiorem

Circe.

Circæum promontorium.

Venetia à mari nata fingitur à veteribus.

in modum Veterum figmentum iuuant, & veram Poëtarum intelligendorum viam ostendunt; qui citra Phrygiæ & Thraciæ sermonis, qui idem fuit cum antiquissimo Sctinorum, & nobis hæcenus vernaculo, difficillimè queunt accipere lucem. At quid ego de poëta dico? Quasi verò ea sola sit, quæ de prisco sermone & queat & debeat illustrari? Generatim dicere oportet, nullam prorsus linguam esse, quæ veras vocum suarum rationes inuenire possit, nisi ad vernaculi nobis sermonis officinam reducatur. Quid ago? Dum me corrigo, rursus longè infra veritatem subsisto. Non solum nullæ primæ origines vocabulorum citra linguæ nostræ subsidium dari possunt; sed ne litteræ quidem ipsæ iusto ordine recensentur in Alphabeto, nisi ratio de sermone nostro petatur.

QVONIAM ergo nunc satis dictum est de diuinis & humanis apud Poëtam vocabulis; ad Abecedarium, è quo Hermathena vocum depromit causas, reuertamur; videamúsque primum illud, quod Latini seruarunt, vti simplicius, & de sola litterarum potestate, vt videtur, nomina sua sortitum. Post in Hieroglyphicis de Alphabeto apud Hebræos retentò latius agemus. Equum enim est, vt prisco Ianigenarum Alphabeto opitulemur, & illud à calumniis Iulij Scaligeri, & aliorum qui nullum rectum in elementorum ordinem seruari criminantur, vindicemus. Si sola nostra vernacula lingua rectè vtitur elementorum sonis in vocibus fabricandis, solaque veram habet earum pronuntiationem; probabile etiam est, litterarum ordinem ex ea petendum esse; idque tanto magis, quòd eius quem omnis Latinorum seruauit antiquitas, veluti per manus à maioribus acceptum, nullam prorsus rationem assignare possint, immo fateantur disertis verbis, eum longissimè à recta ratione dissidere. Mirandum itaque videtur, tam supinos omnes Veteres fuisse, vt non rectum potius ordinem, quàm peruersum in elementis recensendis sequerentur. Quid enim absurdius, quàm pueros suscipere formandos, vt recto ordine omnia cum dicant & scribât, tum ab aliis dicta & scripta intelligant, & in ipso statim limine omnem ordinem turbare? Egregium scilicet auspiciatumque principium, in ordine docendo, animis que componendis, nullum ordinem tenere. Scaliger non rectè factum esse dicit, quòd quem Latini à Græcis, aut Græci à Syris acceperint ordinem, retinuerunt; quòd quorsum dicat, & quantum valeat, haud equidem satis intelligo. At illud scio, nec Græcos, nec Hebræos, nec Syros, nec Chaldæos, nec Arabes ordinis in Alphabeto suo plus assignare posse rationis, quàm possint in suo Abecedario Latini. Cum enim eorum omnium Alphabetum ab eo varia ratione descendat, quo Hebræi vtuntur, & clarissimis argumentis demonstrati sumus in nostris Hieroglyphicis, nullam Hebræis ordinis in recensendis elementis suis constare rationem; non est spes vlla, vt vel Græci, vel Syri, vel Chaldæi, vel alij affinium linguarum homines nos doceant, cur post Aleph Beth, & post hoc Gimel, & cetera post cetera elementa consequantur. His ergo pro tempore valere iussis, Romanorum Abecedariam aciem consideremus; videamúsque, ecqua causa, quæ ceteros hæcenus latuerit, queat inueniri, ob quam hæc, quàm habemus, non alia, elementorum series fuerit instruenda. Quòd si Hesiodicum illud verum est, non carere sua causa, quòd plurimorum fama ac rumore iactatur, quanto minus credi potest, Abecedariam Latinorum aciem, quam nemò ab omni seculorum memoria rumpere ausus est, tamen si aliqui non bene instructam esse innumurarent, nullam stationis ordinisq. habere causam. Nos itaque asserimus, luculentissimam totius ordinis rationem in nostro sermone cerni, atque eam tam grauem, tam solido fundamento nixam, tam diuinam, vt non humano ingenio, sed Spiritus sancti instinctui tribuenda videatur. Quamuis ergo non aliis antea argumentis euicissem, nostram linguam Latinæ matricem esse, ex ordine tamen litterarum euidentissima existeret prisce veritatis demonstratio. Neque enim Latinis enumerationis litterarum inuentio tribui potest, quando nulla apud eos structuræ ordinisq. causa reperitur: neque rursus eam Hebræis vel affinibus nationibus adscribere possumus, quoniam nec ordo idem sit Latinis & Hebræis, nec Hebræis sui ordinis causa vlla constet; tantum abest vt alios docuerint seriem elementorum. Restat igitur, vt Latini litteras ab eis dicantur accepisse, apud quos earum series certissimis causis & maximis continetur. Porro vt ordinis causa perspicua fiat, in primis nobis annotandum, duo prisce Setinis nominum genera fuisse, quibus litteras docerent. In litteræ definitione tradidi, litteræ nomen ipsi vocibus prius conuenire, ac deinde per analo-

Alphabeti si-
ne Abecedary
ordo.

Setinis prisce
duo nominum
genera fue-
runt, quibus
litteras doce-
rent.

analogicam homonymiam scriptis quoque vocibus tribui solere. Prisci igitur illi viri alia nomina ipsis vocalibus elementis, alia figuris elementorum dederunt; & vocibus quidem ea accommodarunt quibus potestas siue sonus litteræ indicaretur: in pictis verò litteris, non potestatis tantum rationem nomina habebant, sed ipsam etiam imaginis earum delineandæ formam indicabant. Duplex hinc existit Alphabetum: alterum, quod Latini; alterum, quod Hebræi consensuque sermonis nationes sibi seruarunt. Quia verò in pingendo binæ litteræ coniungi possunt, nihil miri, si plures litteræ pictæ, quàm pronuntiatæ recensentur. Nam apud Latinos, qui vocalium elementorū nomina retinuerunt, non plures sunt simplices litterarum soni, quàm vn de uiginti, licet hi compositione & temporibus quoque varientur. At scripta elementa viginti duorum numero comprehendere prisce visum est; cuius causas Hieroglyphica nostra declarabunt. Quamuis autem hic loquendi docendique vsus apud antiquissimos fuerit obseruatus; postea tamen Latini sua nomina æquè scriptis atque pictis litteris dederunt; nec aliter Hebræi nomina sua ad sonos traduxerunt. Verum hæc analogia nihil habet absurdum, & idcirco minimè proscribenda. Quia verò naturæ ordine prior est vocalis sermo, quàm pictus; nosque totis his commentariis non de scriptis, sed de vocalis sermonis partibus egimus; rationi consentaneum est, vt nomina quibus voces prisce designarunt, hoc loco explicemus, alteris illis ad Hieroglyphica, quorum numero comprehenduntur, dilatis. Vt ergo rem aggrediamur, ea nobis hinc sumenda quæ apud omnes Grammaticos extra omnem controuersiam posita videmus. Quis est eorum qui non fateatur litteram Ka superuacaneam esse, & eius sonum tertia littera contineri & absolui? Q item nihilo magis esse necessariam, vno ore clamant omnes litterarum magistri; quoniam ea ciuisdem cum C sit potestatis. Porro X duplex cum sit, reicienda est è simplicitate vocum numero; nec magis hoc nostro vocalium elementorum censu dignanda, quàm St, aut Tr, aut Sc, aut alia id genus duos litterarum sonos complexæ. Quòd verò Latinorum aliqui H adspirationem litterarum albo exemerunt, id citra iustam rationem tentarunt. Quamuis enim consonantibus postposita potestatem non admodum mutare videatur, suam tamen vim ante vocales habet apertissimam. Fateor equidem, eam facillimè euanescere, ceu spiritum quendam; sed non citra manifestum soni discrimen. Quòd si claram in pronuntiatione faciat differentiam, ita vt addita luculento sono ab aliis consonantibus distincto aures feriat: quid, rogo, iuris est, vt è medio tollatur? At non est apud Græcos. Fateor equidem, & hoc ipso nomine eorum Alphabetum mutilum esse censemus; sicut duplicium litterarum nomine & vocalium longarum appendice redundans. Quis enim amentia, adspirationem remouere, quæ clarissimè vocalibus consonat: & ex breui & longa vocali duas litteras comminisci, & id non facere in omnibus, sed in duabus dumtaxat? Quæ porsus stoliditas, duabus litteris coniunctis numerum augere litterarum, si id non fiat æquè in omnibus geminatis? Vnde igitur hæc tam confusa & perturbata doctrina in scholis irrepserit? Ex eo, mihi crede, quòd & ordinis & numeri litterarum nulla ipsis certa ratio constaret; nec item discrimen inter scripta & pronuntiatæ elementa agnoscerent; atque idcirco, vt cuique visum fuisset, litteræ vel exeræ vel insertæ. Nobis igitur solis, quibus & ordo & numerus certus litterarum vtriusq. generis cognitus est, licebit de his rebus iudicium ferre: ceteris nationibus quæ sermonis nostri sunt imperitæ, tantum credendum; quantum cæco de coloribus disputanti. Apud Latinos igitur quibus vocalis Abecedariæ enumerationis ratio remansit, Kappa ab illis adscitum credimus, qui adspirationem temerario ostracismo ciuitate litteraria eiecerunt, quo videlicet vacuus locus expleretur. Eodem modo, quòd ex antiqua memoria à maioribus accepta didicissent, inter P & R litteram vnam interpositam fuisse, cuius sonus ipsis perisset; quo locum eius quo carebant, supplerent, Q commenti sunt; tanto tamen id, quàm prius illud, maiore ratione, quòd Q siue Cu aliquando illius deperditæ litteræ locum in vocabulis à prisco Ianigenarum sermone seruatis occuparet. Ex die enim, Quis vel Qui; ex Wan Quando retinuerunt, vt antè tradidi. Nobis ergo perspicuum est, hanc litteram quam Digamma duplex crebrò vocamus, quia per duo Vau pingatur, ex hoc loco deperditam olim fuisse; propterea nimirum, quòd citra hanc nec litterarum numerus quibus vtimur, sit expletus; nec integer sit totius Abecedariæ orationis contextus. His nunc præmonitis, & obiter delibatis; ordinis eius quo nouem-

Alphabetum
duplex.

Littera sim-
plices siue vo-
cales nouem-
decim; scripta
verò viginti
duæ.

X littera su-
peruacanea.
Q littera su-
peruacanea.
X littera su-
peruacanea.

H adspiratio
male littera-
rum albo exi-
mitur.

Alphabetum
Græcorum
mutilum esse
veruandans.

Digamma
duplex W.

ditur, designandum, inueniri possit magis proprium. Eius enim conuersio in contrarium se transit, quo pecus & alia designantur, quibus humanus animus terrenis rebus affixus est; qua de voce suo loco latius. Verum quando nunc scimus quid primum præceptor oret: videamus & illud, quem oret; & à quo tanto desiderio, quantum hæc expressit, id quod rogar, cupiat impetrare. Non alium sanè quàm ipsum Deum orat; cuius cum nullum sit nomen proprium, propriam eius formam describens, quippe quam nulla mentis cogitatio capere queat, illis vocabulis in eo compellendo uti oportet, quibus dona eius, quæ largo cornu per spiritum suum effundit, denotentur. Aliàs igitur aliis nominibus Deum vocamus, pro eorum quæ ab ipso petimus, diuersitate. Huic certè loco nullum nomen aptius esse potuit, quàm te cum articulo. Quando enim omnis oratio omnisque doctrina eò primum sit referenda, ut Deo reconciliemur & vniamur; optimè ab Vnionem eum vocabimus, dum hoc ab ipso petemus. Ee verò non vnionem modò, sed legitimum etiam & firmum coniugium designat, à quo per primum peccatum diuortium factum est. Cum itaque, nisi hoc coniugium rursus inter humanam mentem & Deum redintegratur, salui esse nequeamus; maxima ratione Deum in prima oratione & prima eius parte ipsum Vnum vocamus voce nostrati, cui nulla apud Latinos, nulla apud Græcos, nulla apud Hebræos vox æquiparanda reperitur. Longissimè enim omnes ceteræ linguæ absunt ab hoc vocis te artificio, uti satis antè declaratum. Neque porò hac sola causa, tametsi ingens pondus habeat, Deum hoc loco ipsum Vnum nuncupauit Abecedarius præcator. Altera accedit, & ea sanè cum aliis, tum duobus nominibus illustrissima: semel, ut statim ab initio omnis Deorum multitudo per Vnius nomenclaturam excluderetur, omnisque idolomania & occasio & contagio à tenella pueri mente procul abarceretur, ad quam cautionem nihil efficacius, quàm si mox cum primis litterarum nominibus imbiberet hoc axioma, quo nullum in religione prius, Vnum solum Deum esse adorandum: Rursus, ut in primo elementorum limine vltimus hominis finis proponeretur, de quo Christus dixit, *Vnum est necessarium*. Finis enim hominis est ipsius Vnius cognitio, & per cognitionem cum ipso Vno vnio, quæ ab alio, quàm ab ipso Vno, fieri nequit; & idcirco non ab alio, quàm ab ipso Vno, est petenda. Sed infinitus sim, si omnia quæ huc spectant, in medium adducam consideranda. Abundè cumulateque mihi videbor lectori promissa persoluisse, si per transennam dumtaxat eminus indicauero, quantum mysteriorum breuissima oratione, monosyllabas solas complectente voculas, sit comprehensum. Secunda orationis pars ternarium præcedenti senario adiungit, qui sic habet: *I, el/em*. Hic, rursus prima vocula interiectio est, ei conueniens, qui sese alius profundiusque cuiquam insinuare contendit; cuius usus nobis, non minus quàm ipsius hæc/familiaris est & quotidianus. Est enim blandientis insinuantisque proprius sonus, quo nullus aptior est, ut in eius præcordia, cui placere cupimus, penetret, propter insignem nempe subtilitatem. El si breue pronunties, idem est quod exalta; si syllabam producas, nobilita: at dum syllaba breuis est, frequentius adspirationem præponimus. Hæc enim ut hæc quoque crebrius dicimus; eo quòd spiritus vim euehendi augere videatur. Em/ siue hem/ quod nobis quoque vstrarius, idem significat quod Latini Eum dicunt: ex em enim Eum fecerunt. Tota igitur sententia his tribus vocibus absoluta Latine reddetur, *I redde eum excelsum*, siue euehe ipsum in sublime. Paulatim igitur præcator ascendit, perinde atque in *Leu*; id est, in scala & doctrina fieri debet. Qui quid ei significet, scire volent, ea quæ antè tradita sunt, consulat. Neque enim mihi lubet eisdem repetendis semper immorari. Sequitur nunc tertia & vltima orationis pars, quæ parenthesis complectitur, & tota Latinis ita reddi potest, *Et exalta pecudem (vti ipse est) ad te*. En nobis coniunctio est deuinciendi copulandique indicans notionem. E siue ha idem quod exalta; propterea quòd æterna sint altissima. Magna igitur significandi vis est in E siue ho/ dum pro exalto siue in altum eueho vsurpatur. Nam non altum modò, sed æternum etiam includit, & propterea pro alto ponitur, quòd sola æterna verè alta dici queant. Videmus ergo scalam, per quam ex hæt ad hæl/ ex hæl ad ho peruenitur. Frustra crebrius moneam, me nihili facere, an adspiratas has voces, an citra adspirationem pronunties; quoniam significandi ratio ex adspiratione in his minimè pendet: quemadmodum contra altitudo in hæt è sola petitur adspiratione. Ho igitur de recta verbi notatione æternæ cuiusdam

*Vnius in Oratio-
ne Abecedaria
voca-
tur Deus.*

*Oratio Abecedaria
secunda pars.
I. interiectio
blandientis.*

*El.
Hæl.*

*Em siue
hem.*

*Oratio Abecedaria
tertia pars.
En.
E siue ho.*

cuiusdam exaltationis rationem habet, qua precatur non contentus, summum culmen omnis altitudinis & sublimitatis adiecit, dum dixit, *Exalta ad Te*. Dicit verò, *Exalta pecudem ad te*, qualem discipulum suum esse confitetur. Insignis hæc est doctrina, qua ad orandum instruiamur. Vt enim à Deo exalteris, necesse est vt te ipse ad infimam humilitatem deprimas. Diuina est & aureis litteris scribenda sententia filij Syrach, *Oratio laus humiliatis se nubes penetrabit*. Sed quid ego alios cito testes? Quin ipsam potius audimus veritatem hæc ore suo proferentem, *Omnis qui se exultat, humiliabitur; & qui se humiliat, exaltabitur*. Hinc beata Virgo, & beator mater, & beatissima simul mater & virgo, Deo hymnum canit, quòd respexerit humilitatem ancillæ suæ. Et David multo antè cecinit, *Cor contritum & humiliatum Deus non despicias*. Et paulo antè, *Exultabunt ossa humiliata*. Quid multis? Datis, iuxta diuæ Virginis oden, *deponit potentes de sede, exultat humiles*; & iuxta suam ipsius sententiam, *Humiles exultat*. Maxima igitur Christianorum virtus est humilitas, à qua quantum philosophi recesserunt, dum eam in vitiis numerant; tantum à cognitione sui ipsius, & à vera sapientia fuerunt remoti. Nam accurata sui ipsius cognitio summam gignit humilitatem; vti contra tanto quisque superior est, quanto ignoratior; adeò vt nulla firmior sit collectio, quàm ea qua concluditur, superbissimum quemque esse ignorantissimum. Non aberrauit ergo longè Socrates, dum se nihil scire dixit; & hoc suo dicto demonstrauit, se maximam sui notitiam habere. Abecedarius noster magister nos docet confiteri, nos non homines, sed pecudes esse. Reuera enim pecudes effecti sumus cacodæmonis fraude; qui mendacio impudentissimo parentibus nostris imposuit, dum polliceretur, si vetitum malum comedissent, Deo similes futuros. Contra namque res accidit, dum pro Diis pecudes sunt effecti; quod vates hoc versiculo in odis suis expressit, *Et homo cum in honore esset, non intellexit; comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis*. Hoc illud est quod omnes iuxta philosophi ignorarunt; & ideo numquam ad veram sui ipsorum notitiam aspirare potuerunt; vnde efficitur, vt ne sapientiæ quidem veræ principium vniquam aut perspexerint aut cogitarint, tantum abest vt sapientes debeant vocari. Rectissime igitur hæc confessio. Abecedaria omni non orationi modò, sed doctrinæ etiam adhibebitur, quo Deus humilitate nostra ad auxiliandum prouocetur. Dicitur autem *De/De/De & Ee* nobis pro eodem. Suetri *Dierj & Dierj* dicunt, vnde Latinorum Pecus remansit. Sed de hac voce alibi satis multa. Ingens sanè intervalum est inter pecudem & Deum; & tamen ex hac humilitate audet nos præceptor summum euehere ad ipsum illum supremum apicem, fretus nimirum infinita ipsius bonitate & clementia. Dicit itaque, *Exalta pecudem (vti ipse est) ad te*. In his nihil amplius est obcuritatis: Parenthesis enim claris vsitatisque vocabulis tota constat (*Die et es*). *Die* enim *Vt* nobis significat vel *Qualis*: *Et* idem est quod *Ipse*: *Es* vel *Te* / quorum vtrouis æquè vtimur, idem quod *Est* Latinorū. Postremæ litteræ, *Te/De*, ad *Te* significant. Atq; hæc est tota oratio tribus partibus absoluta, vt Trinitatis numerus indicaretur; quam Latine ad verbū reddere non possis, ob duas interiectiones; & vt interpreters, numquā tamen vim vocū æquiparis. Crassiusculè tamè & proximè sic vertemus: *Age: Ora: Quod summo animi desiderio cupio. O ipsum Vnū omnia legitime vnies, leua versus altū! Quàm possum blandissime te rogo, euehi ipsum in excelsum. Et sublimitate perenni exalta pecudem (vti ipse est) ad te*. Nunc itaque totam præcationem Abecedariam habemus explicatā, qua præceptor ipsum Vnum rogat, vt discipulū suū sic paulatim in sublime tollat, vt tandem ad ipsum Vnum adspiret: atq; ita breuissimo cõpendio, & plus quàm Laconico, totius vitæ nostræ & miseriam & felicitatē supremā complectitur, simul litterarum nomina recensens, simul orandi rationem omnem explicans, simul etiam ostendens quod nam sit homini summum bonorum, quo cum omnes totius vitæ rationes, tum litteratura maximè dirigenda est. Eant nunc qui volent, & adhuc rideant me, dum sermonem nostrum Latino antiquiorem esse contendunt. Accusent nunc priscos illos viros, quòd litterarum nomina nullo ordine enumerarint. Tenent, si placet, equid simile ipsi totis ingenij viribus in eisdem elementis præstare possint. Equidem nullum mihi amplius in hac arena certamen restare cerno, quando modò multis variisq; argumentis satis constare existimo, nostrum sermonem primum mortalibus fuisse, & ex eo ceteros miraculosā quadam cõfusione in Babylonia exitisse,

*Humilitatis
laus.*

*Suis suis co-
gnitio.*

*Pecudes, non
homines nos
esse, considen-
dum.*

*De.
De.
De.
Dierj.
Dierj.
Pecus.
Die.
Et.
Te vel Es.*

*Orationis
Abecedaria
interpretatio
Latina.*

Babelen.

Scim-gar.

Linguarum confusio & corruptela.

Litterarum cognationes & mutationes.

Labium.

Mino. Minerva. Metior. Themis.

Moneo. Boc. Lacio. Moneo. Boc. Lacio. Moneo. Boc. Lacio. Moneo. Boc. Lacio.

extitisse, quibus vtentes nos Babelen dicimus, id est, sic confusè loqui, vt non intelligantur ab iis qui primi sermonis sunt periti. Quòd si mihi coniectura libera detur, dicam ipsos etiam campos Babylonicos *קניז* vocari de primo sermone; & dictionem hanc sic effereendam esse, vt *Scim-gar* audiatur, de proprio videlicet litterarum sono, qua significatur id quod omnino corrumpit. In planitie enim terræ *Scim-gar* omnis pifca veritas corrupta est, omnis vitæ ratio peruersa, idolomania inducta, immanis superbia turris erecta, omnia denique & diuina & humana iura violata: & inde pœnæ vltionisque loco linguarum facta confusio, & Babylonismus stupendo miraculo exortus. *Scim-gar* ergo planities hæc vocata est, eo quòd omnia in ea fuerint corrupta atq. vitata. Ceterum quia dico miraculosam hanc fuisse confusionem, non fuerit abs re, labores hos meos quos antiquæ veritatis studiosorum nomine suscepi, mantiffa hac reddere gratiores, è qua cuius liceat portenta corruptelæ linguarum peruidere. Lingua quæ paulatim vel de diuersi sermonis hominum collutue, vel de veteris puritatis obliuione corrumpuntur, vocabula quidem plurima habent multum ab integris detorta, sed sic detorta, vt litterarum tamen series aliqua saltem tenuis in corruptis vocibus seruetur, tamen vel principium dictionis vel finis non nihil sit mutilatus. Sic Hispanus ex Homo habet *Hombre*, Gallus ex eodem *Homme*, Italus *Uomo*. Eodem modo ex Femina Gallus fecit *Femme*, Hispanus *Hembra*. Ex Lumen Hispanus *Lumbre*, Gallus *Lumiere*; & ad hunc modum alia ex aliis corrumpunt, sed sic vt facillè cernas cognationem. At in confusione Babylonica longè aliter res habet: nam præter hunc communem & vulgarem sermonis corrumpendi modum, accessit & alter, qui voces retrorsum ire compulfit, haud secus atq. Cacus boues Herculis in antrum suum traxit. Nec hic solus satis visus est habere virium ad confusionem. Additus ergo & alius, qui talis est, vt litteras vocis alicuius integrè dissoluat, & eas deinde, velut talos quosdam, iacret, ac post, vt quæque ceciderit, ita eas in vnum congregat ac deuinciat. Hinc factum, vt in quibusdam vocibus rectè, in quibusdam aliter fuerint collectæ: & vt vetum fatear, hic postremus secundum comprehendit. Nam dum litteræ sic, ceu tesserae, iaciuntur, nonnumquam contrarius, ac prius fuerat, ordo existere potest; aliquando alius enasci. Hanc rem exemplis aliquot aperiemus, de lingua præsertim Hebraica petitis, quæ sola nostræ assertioni obistere viderur, cum Græca & Latina facillè nobis de principatu cessura sit, non illis quidem multis, ne totum Lexicon collegisse videamur, sed tot saltem, vt ex iis facilis de reliquis coniectura fiat. Fateor equidem omnes ferè Hebraicarum vocum radices me examinasse; & maximam earum partem ad veras primi sermonis origines non sine luculenta voluptate reduxisse, verum & me descriptionis, & alios lectionis pigeret, si quis, vt eas transcriberem, compelleret. Nec est vllò modo in artium traditione committendum, vt documentorum fimbriæ minutissima quæque complectantur. Lubenter hanc prouinciam iis relinquemus quibus tempus & otium suppetet ad omnes omnium vocum rationes supputandas; quod vt promptissimè præstare queant, rectissimam viam iis monstrabimus, quam ingressis nulla offeretur difficultas. Primum & ante omnia litterarum cognationes diligenter considerandæ, quas è Græcis & Latinis Grammaticis facillimè discas. In vocalibus procliuus est transitus ex A in E; & ex E in I: rarior ex A in O: frequentissimus ex O in V, & contrà. Ex facio præteritum habes feci, ex capio cepi; & composita efficio, perficio, & similia ex similibus; nec aliter ex nostro *Λιππε* Labium habent Latini. Sic nos *Λαμ* & *Λατ* / siue *Λαμ* & *Λατ* dicimus: alij *Λαμ* & *Λατ* / vt Zelandi. Sueui ex *Λαμ* *Λαμπτ* faciunt. Sicut Latini ex *Μη* Mino, ex Menerua Minerua, & alia. Latini ex *Μετ* Metior habent, eiusdem significationis verbum. Græci ex *Θεμ* Themis, quo decorum denotatur. A in O mutant Sueui, dum ex *Μαν* pro Luna *Μον* dicunt. Et Latini dum ex *Μαν* Moneo faciunt, verbum eiusdem cum *Μαν* significationis. Contrà Latini ex O faciunt A, dum à *Λατ* Lacio, à quo allicio, formant. Græci ex *Μαν* pro Luna *Μην* fecerunt, sicut ex *Σελαν* *σελήνη*. Iam breues vocales in longas, & longæ in breues non raro commigrant. Sic ex *Μετ* syllaba longa Mare faciunt Latini pro eodem, & ex *Μετ* Metior verbum eiusdem notationis. Græci ex *Μετ* pro Metior, *Μετρον* breui priore syllaba deducunt. Ex *Πετ* pro toto Græci *πετρο* dicunt. In consonantibus tenues in medias & aspiratas transeunt, & è diuerso hæc in illas. Sic ex *Πετ* pro oro, fit *Πετρο*, tempore

pote etiam mutato, ex *μαγερ* fit *Μακερ*. Sed hæc notiora, quàm vt exemplis opus sit. Digamma, quod *Vau* vocant, in alterum digamma, quod sexto loco inter Latinas litteras recensetur, transit: & nostrum digamma, quod duplex vocamus, aliquando tollitur è medio, aliquando in simplex abit, aliàs in Beth, aliàs in Qu transit: quorum omnium antè posita sunt suis locis exempla. Tau in Sigma & Sigma in Tau mutati, lippis & tonsoribus notum. R item in L nonnumquam permutatur, vitio ferè pronuntiare caninam litteram nequeuntium. Iam adspiratio in F, & F in adspirationem mutatur, quod Hispanis frequens. Græci & Latini adspirationem in C non raro verterunt, vt ex *Καρτ* / *καρδία* & *Cor*; ex *Κορν* / *Cornu* & *κέρας* fecerunt. S in C quoque mutatur: vt ex *Κλαυτ* / *Claudio*; ex *Κερεσ* / *Ceres* faciunt. De terminationibus linguarum peculiaribus ne mentionem quidem faciam, cum ea res sit omnibus notissima. Harum similitudine mutationum passim exempla in scriptis meis reperies; quo fit vt superuacaneum existimem, hic magnam è Græcis Latinisque congerere siluam. Nunc ad Hebraicæ linguæ corruptelam hæc conferantur. In primis in *אב* clarum est, duplex nostrum digamma in Beth transisse, *אב* enim antiquum significat, & pro patre nobis frequentissime ponitur. Hinc *אבנא* maiores omnes vocamus: & *אבנא* *אבנא* pro patre familias crebro dicimus. Ex eodem fonte Latini *Auum* habent, in quo geminum digamma clarius agnoscitur. Rursus in *אבנא* quod est desiderauit, voluit, videmus alterum duplex digamma peruisse, alterum in *ב* mutatum. *אבנא* enim idem est quod volebat. In *אבנא* quod pauor, conturbatio, fremitus, ab interpretibus redditur, nobis perspicua est origo à *אבנא* / quod rabiem significat, quod si *אבנא* / dicas, perturbatio erit. Verum prius placet vt apud Ezechielem rabies gladij intelligatur. Hic *ח* pro *ג* habemus, & litterarum ordinem præposterum, vt Latini ex *אבנא* *אבנא*, è *אבנא* *אבנא*, Græci è *אבנא* *אבנא*, è *אבנא* *אבנא* retinuerunt. In *אבנא* significatio variata. *אבנא* enim siue *אבנא* quoduis malum significat, vnde Hebræi *אבנא* pro luctu ponunt, & *אבנא* pro lugebat, quasi in luctu summum esset malorum, Certè quibus longa vita, vt summum præmium, promittebatur; iis non poterat non summum malum in morte collocari, nihil vt miri sit, vt *אבנא* pro luctu dicant. At cum *אבנא* pro magna planitie ponitur, vt Iud. septimo, tum originem ducit ex *אבנא* / quo campus nobis designatur, Tau malè reiecto, & nihilo melius Aleph præfixo. *אבנא* validus dicitur & potens. Nobis *אבנא* super significat, & vt verbum, idem est quod supero. Nos dicimus de *אבנא* siue *אבנא* pro supremo, vnde Hebræi *אבנא* pro Deo quoque ponunt. In *אבנא* pro gutta conuersio est vocis, præposito articulo nostro, *אבנא* enim idem est quod guttatim stillo, vnde *אבנא* è *אבנא* pro gutta. Verum Aleph frequentissimè redundat, vt vides in *אבנא* pro congreco, quod à nostro *אבנא* venit. Eodem modo superfluum est in *אבנא* quo zona denotatur qua sacerdos cingebatur. Nobis tant dicitur quoduis cingulum & vinculum. Vnde *אבנא* pro vexillo, & *אבנא* pro scedere. Hinc de symbolica ratione cogita. Redundat item in *אבנא*, quod significat pinguem fecit, quod factum est à nostro *אבנא* / mutato Tau in Samech, more Sueuorum, quos in sibilis Hebræi libenter imitantur. Nec magis necessarium fuit in Chaldaico *אבנא* pro tunc, quod clarissimè cernitur nostratis esse originis: Dicimus enim *אבנא* pro Tunc in præterito, & *אבנא* pro Tunc in futuro. *אבנא* pro rubere ab eo dicitur, quo color ruber, haud secus ac flamma & pruna, oculos fatiget; ceu præpostero ordine dicas *אבנא* / id est, fatigans oculos. Quod si *אבנא* legas, eodem ferè res cadet. Hinc *אבנא* lapis quem carbunculum vocamus, qui vibranti flama oculos lassat. Nos Rubrum colorem *אבנא* vocamus, qua voce etiam Virga denotatur, quod Seruius in illo Virgilij annotauit, *אבנא* *אבנא* *אבנא*. Ruber enim color oculum flagellat & conturbat. De Adami nomine alibi dictum. *אבנא* Dominus dicitur, qua in voce Aleph superuacaneum, quod Hispani *Gotifantes* satis clarè demonstrant, dum *אבנא* pro Domino quopiam generosiore dicunt. Nostratibus frequens est loquendi formula, *אבנא* *אבנא* *אבנא* *אבנא* *אבנא* / id est, eius apud me est potestatis, vt ex eo omnia mea dependeant; nec quicquam faciam aut omitram, nisi ipsius arbitratu. Hinc *אבנא* pro Domino, penes quem omnium eorum quæ facere nos oportet, arbitrium est. Gotis olim in vsu fuit, nobis obsoletum, nisi quod ratio eius non vna apud nos exstet. Nam non ad *אבנא* tantum alludit nomenclator, sed ad *אבנא* etiam siue *אבנא* / quo norma ipsius cantus denotatur, quam qui seruat, & in ea ceteris præit, Græcis coryphæus vocatur. *אבנא* Hebræorum interiectio est,

est, quam Aha pronuntiant quidam: Nostrates אֶחָאֶחָ dicunt, ita ut He sit pro Chet, quod est frequentissimum אֶחָ pro amo est à nostro הֶחָ-הָאֶחָ id est, alto loco habeo, siue plurimi facio. Eiecta est littera, & eam quam dico ciectam esse, de Græco verbo dicitur, quod ex hac radice est corruptum: אֶחָאֶחָ enim idem significat, quo in verbo Gamma cernis, & ex Beth tenuem litteram factam; quæ ratio originis è cognatis linguis inuestigandi magno nobis frequenter est vsui. Nisi enim אֶחָאֶחָ Græci haberent, vix mihi crederetur quod de Gimel adem pro dixi. Et quia id hic perspicuum est, non debet absurdum videri, quod paullo prius de אֶחָאֶחָ dixi. אֶחָאֶחָ tabernaculum interpretatur. Nos hæc dicimus pro laxiore loco ad res ab iniuria cæli seruandas accommodato. Aleph autem superfluum esse, ipsi etiam fatentur Hebræi, quia nonnumquam vox hac littera caret. Arabes ab hæc Magal fecerunt, quo communis cognatorum habitatio denotatur; qua de voce alibi fortasse. In אֶחָאֶחָ quis nostratum non agnoscat אֶחָ / quo Vel denotatur. Hinc Latinis Aut. Notes hic Vau pro f creberrimo esse in vsu. Hinc Sueui pro nostro Vau frequentissimè f ponunt. Nos enim וְאֶחָאֶחָ / illi fiant dicunt, & alia simili formula. Pro zelo nos אֶחָאֶחָ / illi אֶחָאֶחָ dicunt, unde Hebræi אֶחָאֶחָ pro vehementer cupere vsurpant, vbi Aleph pro E ponitur. Latini inde Aueo habent, quod in אֶחָאֶחָ pro desiderio clarius apparet. In אֶחָאֶחָ pro Ve Aleph superfluum est, & Vau locum duplicis digamma tenet, eo quod nos וְאֶחָאֶחָ dicamus. אֶחָאֶחָ verbum variè vsurpatur. Aliàs enim fortitudo redditur & virtus, cuius ratio ex אֶחָאֶחָ quo supernum denotatur, petendo; eo quod virtute ceteris simus superiores. Propriè igitur אֶחָאֶחָ excellentia vertitur. Aliàs pro fletu ponitur, re admodum diuersa; qua in significatione ex אֶחָאֶחָ est corruptum, simplici Vau pro duplici collocato. Est vbi iniquitatem & fraudem interpretes reddunt, vt Psal. tricesimo quinto, *Verba oris eius iniquitas & dolus*. Vbi scriptum est אֶחָאֶחָ. Hic Aleph est loco He, quod apud Hebræos frequentissimum est. Nos enim אֶחָאֶחָ pro fraude dicimus. Puncta igitur superflua sunt, vt superflua sunt frequentissimè. In hac voce diligenter notes, qua via & ratione fiat, vt eadem verba apud Hebræos tam diuersa significent. Confusio quoque similis est in אֶחָאֶחָ, sed quæ faciat notationem non ita diuersam. Cum enim pro cogere ponitur, fit à אֶחָאֶחָ quod est impello ad progrediendum; litteris nimirum transpositis. At cum pro festinare vsurpatur, radicem habet אֶחָאֶחָ qua in significatione Vau superfluum est. Vide, quæso, quàm perspicua sit in his corruptela. Quod autem littera, quam Hebræi perperam Sade vel Sadic vocant, & per Sigma pronuntiant, semper pro duplici Sigma videlicet ac Tau ponatur, in Hieroglyphicis docebo. אֶחָאֶחָ illuminare vertitur. Nos אֶחָאֶחָ dicimus, quæ vox vt verbum vsurpata, significat ignem facere; vt nomen, idem est quod ignis. Hinc אֶחָאֶחָ Græcorum. Hebræi ad rem vicinam & de necessitate consequentem vocem detorserunt. Pro igne אֶחָאֶחָ Chaldaei dicunt, vbi Nun superuacaneum & Aleph terminatio. Hebræi verò אֶחָאֶחָ lucernam vocant & ignem non אֶחָאֶחָ tantum, sed & אֶחָאֶחָ dicunt, voce diducta à nostro אֶחָאֶחָ / quo calidum denotatur, in qua Tau Sueuico more in Samech transit, & loco Samech Sin positum est, quas litteras Hebræi turpiter confundunt. Animaduerte hic qui à veris vocum notationibus ad res vicinas significandas vocabula per confusionem commigrent. In אֶחָאֶחָ igitur pro אֶחָאֶחָ Aleph inanis est littera, cuius loco alterum Vau fuisset collocandum, & אֶחָאֶחָ pro אֶחָאֶחָ scribendum. Quid autem sit Vrim & Tumim in sacerdotis pectorali, nemo hæcenus Hebræorum potuit explicare. Rabbi David in libro radicum ab אֶחָאֶחָ deriuat, addens interim non liquere Iudæis, quid Vrim & Tumim significent; & aliud tamen fuisse, quàm lapides pectoralis? Rabbi Selomoh scripturam nominis expositi, id est, Dei, fuisse tradit, per quam lucere faciebat & persciebat verba sua. Verum & huius & aliorum illa tandem est conclusio, veram huius vocis Vrim & significationem & rationem ignorari. Consului super eadem re doctissimum virum, & linguarum omnium peritissimum; Benedictum Ariam Montanum; qui relicta & desperata vocum interpretatione, ad cælum confugit, vt Deus, more Tragico, in partes fabulæ vocaretur. Ait enim hæc verba, non aliter atque manna, de cælo à Deo Moysi fuisse demissa, vt rationali siue pectorali includerentur. Laudanda sanè mihi singularis huius viri pietas & eruditio, sed per fugium hoc nec mihi, nec aliis eruditissimis etiam Hebraicæ, Chaldaicæ, Arabicæque linguæ viris vel placuit vel satisfecit. Nam si res aliqua diopetes fuisset, vt manna & flores virgæ Aaron, quorum monumenta in Siclo videntur; non equidem

אֶחָאֶחָ

אֶחָאֶחָ

Magal. אֶחָאֶחָ

אֶחָאֶחָ

אֶחָאֶחָ

אֶחָאֶחָ

אֶחָאֶחָ

אֶחָאֶחָ

אֶחָאֶחָ

אֶחָאֶחָ

אֶחָאֶחָ

Vrim & Tumim in sacerdotis pectorali quid sit.

vllam inuenio causam ob quam Moyses tantum miraculum taceret, & non æquè Vrim & Tumim Deo adscriberet, atque tabulas Dei digito dixit exaratas. In Hieroglyphicis expono quid verba illa denotent, quibus Moyses tradit Pharaonem vsu esse, dum Iosephum inaugurato ad summum Ægypti euexit magistratum: quæ à nemine hæcenus vel Hebræorum vel alterius nationis hominum fuerunt intellecta, quamquam sunt qui Ægyptium sermonem esse fateantur. Quemadmodum igitur Moyses verba illa à se recitata non est publicè interpretatus Hebræis; ita crediderim & Vrim & Tumim ex eodem sermone detiuata, & idcirco nõ aperuisse vulgò eorum notationem, sed eam sacerdotibus fortasse inter mysteria tradidisse, quo plus haberent venerationis. Fuit Moyses peritus omnis scientiæ Ægyptiorum, quo fit vt nihil dubitem, quin arcanam quoque sacerdotum linguam didicerit, & ex ea hæc verba petiuerit, haud secus atque illa, quibus Pharaonem vsu dicit in Iosepho inaugurando. Quærenti ergo mihi ecquid è sacris Ægyptiorum ritibus emulgere possem, quod ad harum vocum faceret interpretationem? Harpocratis natalis mihi in mentem venit, qui ad brumam natus esse scribitur; quem dum diligentius considero, inuenio Idem, dum in vtero hunc foetum gereret, phylacterium sibi appendisse, quo felix faustusque partus esset: illud autem amuletum non aliud fuisse, quàm scripturam qua vera vox notaretur, quod Plutarchi nobis aperuit diligentia, qui si sacrum è sacro & arcano sermone nomen expressisset, à magna nos dubitatione liberasset. Causam tamen cur non adscripserit, cum ceteroquin in aliis vocibus sacerdotum exponendis satis fuerit curiosus, eam esse existimo, quod Græcis litteris sacram dictionem, qua vera significaretur vox, notare non posset. Vnde enim Græcis characteribus non magis scribere potuisset, quàm Plinius *Vi* Gallorum nomen, quo viscum denotatur, litteris Latinis. Vterque igitur & hic & ille sacrum nomen missum faciens, solam eius posuit interpretationem. Nos igitur de collatione tum rerum tum illustrium auctorum hanc facimus coniecturam, Moysen pectorali suo phylacterium illud inclusisse, quod veræ vocis haberet significationem; idq. eum eiusdem spiritus instinctu fecisse, quo D. Ioannes scripsit, *In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum*, & cetera quæ aquilinis mentis oculis perspecta mortalibus prodidit. Habemus enim apud Moysen, *Dixit & facta sunt*; è quo liquet, æquè Moysi atque diuo Iohanni reuelatum fuisse, Deum verbo suo & vera voce totam rerum creasse vniuersitatem, & eius solius amuleto omnia in cælis & in terra custodiri, atque ab omni periculo & interitu posse seruari. Nec dubium est, quin Moyses, quid Isis nomine sacerdotes intelligerent, inter cetera fuerit edoctus, atque ita optimè cognorit, eo secundam in Trinitate personam siue hypostasin denotari, vt nos suo loco docemus. Quamobrem, dum Isis humanam naturam assumeret, veram vocem, & verbi per quod omnia creata erant, naturam non deposuit, sed sibi pro phylacterio certissimo seruauit: quo nimirum fecit, vt & carnem suam à morte suscitaret, & totum genus mortaliū ab æterna morte seruatum secum ad supremum cælum leuaret. O potentissimum amuletum! ò presentissimam & certissimam phylacterij formam! Moyses itaque diuini spiritus instinctu ductus, cum sciret pontificis suum illius veri pontificis typum gerere, qui simul & Deus & homo esset; voluit vt in pectore eodem quo Isis, phylacterio vteretur, id est, eodem quo Christus verus Pontifex sese aduersus draconis venenum muniuit, & omnia in cælis & in terris æterna custodia tuetur. Neque enim, si linguæ sacerdotum erat peritus, vt haud dubiè fuit, ignorare potuit, prima rituum sacrorum apud Ægyptios instituta non aliud quàm typum fuisse futurorum, & idcirco verum eorum vsu à religione minimè reiecto oportere, tamen apud vulgus in idolomaniam omnia raperentur. Iosephus sacerdotibus omnium onerum & vestigalium immunitatem concessit; quod eum non credo facturum fuisse, si eos cacodæmonum ministros esse sciisset. Quid verò colerent, ignorare non potuit, quando de sacre scripturæ testificatione constat, eum tam familiaris & amicius fuisse, vt vnus sacerdotum filiam sibi matrimonio copularit. Vt ergo abusus & demens superstitio abominanda; ita prima & veræ carimoniarum intelligentia fuit piè amplectenda. Nunc igitur, his pro tempore breuiter indicatis, nomina, quæ vocata sunt in questionem; rebus ipsis applicemus. Quoniam igitur clarum est in אֶחָאֶחָ Aleph loco Vau positum esse, & pro Vur Aur scriptum (nihil enim punctorum discrimina in hoc examine moramur) dicemus idem in אֶחָאֶחָ contigisse. Quamobrem Plutarchi

Isidis, matris Harpocratis, phylacterij.

tarchi auctoritatem ad Mosis interpretationem adhibentes, asserere non veremur, hanc vocem ex *War-em* factam esse, quo simul & vera vox, & vox custodiens denotatur. *Hem* enim siue *em* simplicissimam vocem significare, antè docui: quo fit, vt de verbo quod primum est & omnium simplicissimum, optimè dicatur. *War* autem verum significare, & dum verbum est, custodire, suo quoque loco explicatum. *Isidis* igitur phylacterium *War-em* fuit, quo illa videlicet omnia & fecit primum, & semper custodit. Videmus hinc quàm eleganter phylacterij custodia & tota vis in *War* sit expressa, ita vt nihil sit ambigendum, quin *War-em* illa dictio sit quam Plutarchus veram vocem interpretatur: quam citra dubium scripsisset; si Græcis litteris eius sonum germanum atque genuinum exprimere quiuisset. Et hæc quidem de *War-em*: nunc ad *Tumim*. Hebræi, vt id primum annotem, suum Tau perperam per *The* efferrunt, atque hinc fit vt pro *Tam* siue *Tæm*, quod idem est, *Tham* cum adspiratione dicant. Vtuntur autem hoc vocabulo ad hunc modum, vt interpretes aliàs perfectum aliàs immaculatum, aliàs innocentem, aliàs simplicem, aliàs integrum reddant. Verùm vt Hebræi vocis suæ significationem *em* perunt, ita in sacerdotum lingua *Tæm* plus includit mysteriorum. Decorum enim hac voce intelligitur, quod consistere non potest citra accuratam omnium actionumque mensuram, vt ichnæa conuersione manifestè declaratur. Quod igitur omnibus rebus modisque intra iustitiæ terminos continetur, *Tæm* dicitur, quod conuersum *maet* id est, mensuram designat. Hinc apud Græcos *Themis* Dea, adspiratione Hebræorum more accersita, qualiter diceretur, id est decet. *Themidem* autem apud Græcos Venerem etiam *Vraniam* dici, & omnes iustitiæ numeros in cælis & terris absolueri, in Amazonicis tradidi: quæ, qui volent plura nouisse, consular. Quoniam igitur omnis sacerdotij ratio, totumque Pontificis munus eò referrebat, vt toti iusti decorique fieremus, neque id miseri mortales suis viribus assequi possent: voluere priusci nobis verum pontificem, id est, fœderis purgatores indicare, cuius ceteri pontifices, quotquot & quales quales essent, non aliud quam personam & larvam gerebant. Hunc igitur per phylacterium significarunt, eo quod is solus omnes ab omnibus malis custodire possit, atque idcirco verum esset & vnicum phylacterium, non ceterorum modò hominum, sed & ipsorum Pontificum, qui veri pontificis typum præ se ferebant. Tota igitur phylacterij sententia sic est explicanda, *War-em/ Tæm-em* id est, vox vera & custodiens, iustum & decorum cum redde. Vel, Vox vera & custodiens, vox iustum & decorum reddens. *Hem* enim vt vocem simplicem significat, ita & ipsum denotat, qua de re in hieroglyphico *Hem* signo latius. Vtouis tamen modo *Hem* in posteriore loco capias, res eodem pertinet, atque clarè significatur, nos nec decos nec iustos esse posse, nisi per vocem veram. Dum alterum *Hem* vt pronomen accipitur, ad eum refertur cui phylacterium appenditur. Vt ergo *Isidis* Vera vox appendebatur, ita sacerdoti & altera erat adiungenda, qua iustitia & pulcritudo ipsi per solam veram vocem contingere posse notaretur. Altero tamen modo, quo vtrouique per *Hem* idem denotatur, quod per simplicem vocem, phylacterium ad *Isidem* æquè atque ad Pontificem spectat. Et hæc quidem homonymia nullam adfert obscuritatem; sed contra ad id quaesita est, vt copiosior esset significatio, qualis frequens est in vocum nostratium compositione, ad eandem rem pluribus notis indicandam. Interea tamen Hebræis permittimus, vt dum extra pectoralis mentionem *Thumim* vel *Tham* legunt, suo more interpretentur; at in pectorali phylacterium pace ipsorum intelligemus, quod Moses de sacro sermone sumpsit, & inter abdita mysteria seruauit: & id quidem summo iure, cum nihil hoc arcano Dei consilio, quo mortalium genus per veram vocem à morte liberauit, sit arcanius, & maiore veneratione & silentio dignum. Tota enim sacerdotij rituum sacrorum, cærimoniarum, sacrificiorum, lustrationum vita ex hoc phylacterio pendebat, & ea de causa super corde proprio vitalis calor fonte vt portaretur, Moses iussit, ceu citra illud nulla vita constare posset, non sacerdoti modò, sed toti populo *Israëlitarum*. Hinc duodecim tribuum nomina lapidibus duodecim inscribebantur, vt totius populi vita seruaretur. Hebræus loco pectoris *em* habet, quo cor intelligit, cuius vocabuli ratio nobis est clarissima, cū *leb* siue *lef* siue *leuen* vitæ significet. Quia verò vitalis facultas, quæ solis calori fertur accepta, leoni est insignis; factum vt à *leb leuen* siue *leuen* pro Leone posuerit nomenclator, vnde Hebræi *leb* fecerunt, & Græci

Hem siue em.
War.

Tumim.

Themis Dea.

Hem.

leb/lef/leu.
leuen.
leo.

Græci *λεων*, Latini *Leo*, quibus vt vox nobiscum communis, ita nulla est cognita significationis causa: de qua latius in hieroglyphica ipsius *Alef* figura. Non caret itaque causa recondita ac singulari, quod pectus hic *em* vocatum sit. Quamuis enim alio vocabulo vti Moses potuisset magis proprio, voluit tamen cordis nomen vitæ notationem in prima radice habens hoc loco ponere, quo ratio phylacterij magis indicaretur. Porro pectoris hoc ornamentum phylacterium fuisse, de forma satis liquet, quæ quadrata erat, & quatuor lapidum versibus inscripta, totumque sic comparatum, vt ipsi *Vrim* & *Tumim* includerentur. Quatuor autem Vitæ habere symbolum, vel ex *Tetracti* Pythagorica discas, vel sermone nostro credas, in quo quatuor & ignis eodem nomine dicuntur, qua de re in Hieroglyphicis. Quemadmodum autem quatuor vitæ fontem designant; ita duodecim duas nobis vitæ nomine suo in nostrati lingua pollicentur; alteram, quam *Adam* primum sortitus est; alteram, quam in palingenesia, non Pythagorica, sed Christiana, credentes accipiunt. Sicut ergo tria in se ducta nouem producant, ita ducta in quaternarium vitæ symbolum, duodecim reddunt, & alteram vitam absolunt, quæ proprium Christi donum est. Ternarius autem ductus est in quaternarium, dum Deus sese naturæ humanæ copulauit. qua de re alibi plura, si trinus & vnus quaternarium nostrum tantisper in mortali corpore sinet manere. Satis hic esto, duodenario vitam denotari, quam per Christum natura accipit humana, qui solus vera vox est, & solus iustum decorumque hominem in iudicio coram patre sistit. Cùm igitur huius solius veræ vocis iustitia & venustate nos Deo probare possimus, nec alia ratione seruari queamus; suæ vitæ cordisque phylacterium vera vox erit, quæ quadratæ thecæ & duodecim lapidibus ornatæ includi iubetur; cuius mysterium vix multis libris quicquam assequatur, sit licet sacrorum rituum in primis peritus & dexter interpres. Porro thecam, cui vera vox vnà cum *Themide* includebatur, Hebræi *em* nuncupant, cuius vocis nec alibi vsus est vllus, nec vlla exstat apud Hebræos etymologia. Græci *λεων* verterunt; quod nomen si indiderunt, quia verbum, quod *λεων* D. Ioannes appellat, contineret; optima sanè ratione mihi ducti videntur. Verùm Latini, qui rationale verterunt, aliò videntur respexisse. D. Hieronymus ad doctrinam putat pertinere, & à sermone inuocando sic vocari, atque hinc *Vrim* doctrinam, & *Tumim* veritatem interpretatur. Quod si mihi coniectare licet, dicam & hoc nomen è sacro *Egyptiorum* sacerdotum sermone, *Mosem* esse mutatum. Cùm enim veræ voci, & voci iustum & omnibus modis decorum reddenti, veluti sacellum quoddam splendidissimum consecraret, nomen illud indidit, quo eius quod in ipsius adyto lateret, significatio indicaretur. Nam quid rogo aliud est vera vox, quàm patris splendor & imago, iuxta D. Paullum, qui sic Christum nuncupauit? Atqui illud ipsum *em* significat, si de nostrati lingua interpreteris. *Em-stem* enim siue *Em-stem* idem est ac si dicas *Boni splendor & imago*. *Chet* è *Gimel* frequenter faciunt, atque ad eò apud nos etiam, dum imperando vehementiam locutioni addere molimur, *Ch* pro *G* ponimus: vt à *giet* præsentis, fit *Chiet* pro *funde*, vt suo loco declarabo, & in *em* pro vno Deo. *Em* pro *Em* & hoc pro *got* ponitur, vt alia taceam sexcenta. In hieroglyphico litteræ *em* signo quid *stem* designet, latius aperiam, si hic ipsius *Boni splendor* benignus affulgeat. Posset etiam non absurdè reddi *Dei splendor*; eo quod loco ipsius *Em* quo Deus significatur, frequenter *go* dicimus: nec verò inter *Deum* & *Bonum* discrimen vllum, re quidem tenuis, inuenitur. Quoties enim *Em* & *De* sonat te *Em* Campani nostri *Brabantii* dicunt; quorum illud est per *Deum* iurantis, hoc significat *Solem* ad *Deum* abire, id est occidere. *Em-stem* igitur vel *Boni* vel *Dei splendor* & imaginem significat, quæ attributa proprio iure Christo veræ *Dei* voci debentur. Hinc modò perspicere potest, cur *Goscyn* siue *em* iudicij habeat cognomen. Christus enim *Boni splendor* est, cum semper aliàs, tum verò multo maxime in iudicio, quod à Patre accepit. Iudicat enim homines iustos & decos, non quia tales sua ipsorum sponte sunt, sed quia ipse nos meritis suis iustos & decos coram Patre sistat, ablutos nimirum illius agni sanguine, qui mundi peccata tollit. In iudicio igitur illo, supræmæ *Themidis* pulcri iustique apparemus, non de vlla nostra virtute peculiari, sed de solo ipsius *Boni splendor*, fœdum peccatorum cœnum lustrante atque expurgante. Nam si de prauæ nostræ naturæ meritis, quæ sola nostra propriè dici potest, humanum genus iudicaret; omnes ad vnum condemnaremur.

Quatuor symbolum vitæ.

Duodecim symbolum vitæ.

Quicquid igitur mereri dicimur bonorum, id ipsius gratiæ & bonitatis splendori acceptum feramus necesse est, atque ita, dum nos iudicio sempiternæ Themidis sislit, totos aura luminis sui vestit, quæ albæ stolæ simbolo designantur. Hunc ipsius Boni splendorem, qui Christus est, Iesaias celebrat ad hunc modum: *Propter Sion non tacebo, & propter Ierusalem non silebo, donec egrediatur quemadmodum splendor iustitiæ eius, & salus eius ut lampas fulgeat.* Quid conuenientius dici potuit nostræ interpretationi? Nempe solus hic locus satis ostendit, quorsum hoc pectoris Pontificij ornamentum spectarit, cuius gesserit figuram, quid varius gemmarum fulgor denotarit, quid in se conluserit & mysticis ignotisque apud Hebræos verbis celarit. Externus splendor internum iustitiæ per Christum, qui Verum verbum est siue Vera vox, comparandæ, splendorem denotabat, qui longo diuturnoque silentio in arcanis Dei consiliis erat occultandus. Quamobrem puluinus ille pectoralis, siue theca super vitæ sede & peccati origine suspensâ ac duodenario fulgentium gemmarum insignita, optimè & aptissimè *go-fshein* nuncupatur, qua voce non solum Dei siue boni splendor & imago denotatur; sed etiam illud exprimitur, nos coram Deo in iudicio bonos apparituros, non alterius, quam vocis siue verbi Veri, eos quos illustrat, decoros iustis reddentis, beneficio & gratuito dono: ad quod continendum, hæc siue theca siue arcuola in pectore suspensâ comparatur. Quemadmodum igitur non vna ratione pectorale Sacerdotis ornamentum *go-fshein* vocatur; ita maxima de causâ & abditissima cognomen accepit ad iudicio, in quo per solum ipsius Boni splendorem boni apparebimus. Dicitur autem iudicium Hebraicè *shaph* quod vocabulum radicem primam è nostra lingua ducit, in qua *shaph* idem est ac si dicas, rudi materiæ formam indo, vnde *shaphel* pro exemplari & forma collocatur. Quia verò iudicis est Rempub. ordinare, & quæ in ea impolita sunt, ad bonam redigere formam, qua sola conseruantur ciuitates: *shaphen* pro eo dicimus, qui in Repub. rebus rectè constituendis & controuersis tollendis præest. Et hæc quidem *shaph* in prima persona, & *shaphen* in tertia persona, vnde Hebræi suum verbum habent *shaph*, in sermone nostro designat: cuius si ulterius rationem quæras, ad summum creatorem, atque omnium rerum formatorem ascendas oportet, qui *shapher* nominatur, eo quod totam mundi machinam, & omnium rerum, tum corporatarum, tum non corporatarum vniuersitatem, ex infinitis patris sui abyssis hausit, & in idealem, vt sic dicam, matricem suam infudit, atque hac via & ratione formauit. Quod igitur est summus opifex in toto mundo; hoc eum qui *shaphen* vocatur, esse decet in sua ciuitate formanda ordinandaque. Hinc factum, vt apud Hebræos verbum *shaph* non solum iudicare, sed præesse & ordinare etiam significare deprehendatur. Vnde intelligas non malè eum dicitur, qui *shaph* ordinationem & iudicium interpretetur, quo videlicet vtrumque denotetur, & ipsum *shaphen* ad diuinam ordinationem, qua mundum erat reparaturus; & ad iudicium extremum pertinere. Habemus itaque nunc quid *go-fshein* siue *shaph* in prima significet lingua, è qua à Mose acceptum esse credo, vt pote eam apud Sacerdotes edocto. Non malè igitur Græci phylacterium hoc ornamenti genus nominarunt, à sine videlicet accepta nomenclatura. Ed enim referebatur, vt nos in iudicio aduersus diabolum ad Dei tribunal tueretur. Quamuis autem phylacterij nomen nil habeat similitudinis cum *shaph*, eiusdem tamen est significationis cum custodia, quam phylacen nominant Græci, cuius vna cum cognatis ratio de sermone nostro pender, vt & illud obiter annotemus. *shaph* enim siue *shaph* multum significat, à *shaph* quod est plenum. *shaph* idem est quod existimo siue æstimo, vnde *shaph* à quo *shaph* idem est quod plurimi facio. Nam illa sola custodimus quæ plurimi facimus. Et quia pericula etiam plurimi facimus, non ad illa quidem seruanda, sed euitanda atque fugienda; sic vt *shaph* æquè pro caueo atque custodio vsurperet, & autem in digamma nostrum transire, quis ignorat? Sic *shaph* pro gente, à nostro *shaph* deriuatur; & *shaph*, à *shaph* per conuersas litteras, vnde Latinis folium, eiusdem notationis vocabulum: Sufficiant hæc modò de pectoris Pontificij ornamento, & veri verbi humanum genus iustum decorumque facientis arca; cuius duodecim gemmæ, non duodecim tantum Veræ vocis nuntios siue Apostolos designant, sed totius etiam generis humani & machinæ mundanæ perfectionem, quæ dodecade continetur. Totius autem generis humani duodecim tribus Israëlitis typum & simulacrum gerebant, quibus quæ factæ sunt promissio-

shaph.
shaphel.
shaphen.
shapher.
Phylacterij.
shaph.
shaph.
shaph.
shaph.

nes,

nes in Christianis sunt persolutæ, cum antea in vmbra dumtaxat latuissent, & obscuris imaginibus quarundam involucri. Ceterum ad ea quæ huc spectant, omnia explicanda, non vno libro aut vno codice opus esset: de quibus aliis fortasse latius agam, si veræ vocis phylacterio tantisper in hac vita manebo. Nunc ad alia. *shaph* pro signo vsurpant, vox est retrograda, in qua Aleph rursus superuacaneum in alterius litteræ locum irrepsit. *shaph* enim idem est quod ostendebat; nisi mauis à *shaph* esse præcisum, quo signum notatur. *shaph* pro Isopo, fit ab *shaph-shaph* quo raucorum spes denotatur. Quod si *shaph-shaph* dicas, lucus fuerit raucorum. Vtrouis certè modo propria herbæ facultas exprimitur. Adspirationem periisse nihil miri; nec magis mirum, litteram quam Zain vocant, pro Samech poni; cum hæc elementorum confusio Hebræis admodum sit familiaris. Sic & in *shaph* pro Samech ponitur, qua vocula Tunc significatur. Nos dicimus, *shaph* it quam / so gont hi; id est, quando ego veniebam, tunc ille discedebat. Hic *shaph* pro Tunc vsurpari videmus; & per S, non per duplicem litteram scribi. Sed de vera Zain pronunciatione in Hieroglyphicis. Verum *shaph* nonnumquam generatim ponitur pro quauis herba, in qua notatione fit à nostro *shaph*, quo quauis planta designatur, atque ita intelligendū est quod Salomon dicitur disputasse à Cedro Libani ad Isopum, quæ crescit in pariete; quo nihil aliud significatur, quam eum genus plantarum nouisse, à maximis quæ sunt Cedri Libani, ad minimas quæ crescut in parietibus. Nec proprius sonus ipsius Zain in *shaph* retentus est, quo denotatur recedere. Nos Lat dicimus, Sueui *shaph* pro relinquere; & composita voce, *shaph-shaph*. *shaph* it hæc id est, Ego desero eum, siue recedo ab eo. Ceterum in *shaph* pro lapide viam notante, proprium hæc littera vsum seruauit. Est enim vox Exel à *shaph-shaph* deriuata, à principio digamma duplici reiecto, & Gimel & Samech in duplicem litteram coëuntibus; qua dictione viae numerator denotatur. Solent enim viae lapidibus notari, & per eos interualla numerari. Hinc apud Romanos ad primū lapidem, ad secundum lapidem, & centesimum lapidem, & ita in aliis. In *shaph* scdissima corruptio est: videntur enim vocem qua Nasus notatur, pro aure posuisse. *shaph* siue *shaph* nasum significat, è quo vocabulo transpositis litteris nomen fecerunt, quo auris notaretur. Eodem vitio *shaph* pro videre dixerunt: cum *shaph* contrario ordine idem sit quod audio. Græci à *shaph-shaph* fecerunt, pro video; vbi apertissimum est quod dico; vocabulum videlicet auditionis proprium, ad videndi partes transisse. Bella scilicet locutio, dum video pro audio, & *shaph* pro aure dicunt. *shaph* catena redditur. Hic iterum præposterus litterarum ordo, & Zain rursus loco Samech scriptum, & pro Tau, Allemanico siue Sueuico ritu, vsurpatum, & litteræ decifæ, quæ *shaph* nobis finiunt, quarum loco Aleph scriptum, quod vt superfluum omittitur Nahum tertio capite, vbi *shaph* legitur, non *shaph*, vnde planè *shaph* agnoscas. In *shaph* quod accingere & præcingere vertunt, Zain pro Sade vsurpsit; & Aleph vel superuacaneum est, vel loco E ponitur. Nos *shaph* dicimus, pro eo quod est parat se, & armis instruit ad bellum, quod cingendo maximè fiebat, vt & verustæ Romanorum picturæ & antiquus mos loquendi satis apertè demonstrat. Hinc apud Iurisperitos Cingendum habetur pro Cincto. Hinc item, In procinctu esse. Quod si à *shaph* corruptum esset, Gimel desideraretur. Certè tam varia & incerta Hebræorum est corruptela, vt non mirum videri deberet, si quis à *shaph* siue *shaph* diceret esse præcisum; mutato Tau vel Delta in Zain loco Samech. Dum *shaph* pro fratre dicunt, ab honore videntur vocem mutuati. Nam *shaph* altum significat: vnde paullo antè *shaph-shaph*, quod & *shaph-shaph* dici posset, ostendi pro *shaph* vsurpari. Propter caritatem itaque *shaph* diceretur: alijs fortè placeret ab *shaph* fieri, quo æstimatio denotatur. Mihi prius magis arrideret, nisi aliud quod rectius est, haberem, idque eo magis, quod eadem voce altare denotetur, vt Hieremiæ tricesimo sexto cap. bis vsurparatur. Altare autem citra dubium ab *shaph*, id est, ab alto nomen hoc sortitur. Verum vt de altari non repugnem, dum tamen *shaph* pro fratre dicitur, asserere nihil dubito, nomen corruptum esse ab *shaph* quo nobis germanum denotatur, & ita coniunctum naturæ lege, vt propè vniatur. Ab *shaph* enim *shaph*, & hinc *shaph* dicitur. Hinc de vxore etiam, & liberis, & aliis ad hunc modum legitimo iure nobis coniunctis vsurparatur, adiecto tamen eo cui tribuitur: vt *shaph* *shaph* *shaph* *shaph* id est, legitima vxor, legitima proles. Quemadmodum igitur vox germanus pro fratre, ita *shaph* etiam optimè ponetur. Puncti subscripti nulla ratio habenda, sicut nec Tau reiecti, quod Hebræi crebrò vel abiciunt vel adiciunt,

citra

citra necessitatem ab origine pendentem. וְאֶחָד Vnum significat, vox haud dubiè
 composita in primo sermone. Nobis frequens est, dum numeramus, vt princi-
 piò dicamus, *Et met got* / id est, Vnum cum Deo, ceu dicas, Vnum prosperante Deo.
 Diuina sanè prouidentia factum videtur, vt hæc dictio apud eos remanserit, quibus
 nulli magis mortales ad idolomaniam fuerunt proniores. *Et Got* ergo, id est, Vnus
 Deus, pro Vno dixerunt, minimè tamen, quid dicerent, intelligentes. Moses tamen qui
 primi sermonis notitiam apud Ægyptios sacerdotes sibi compararat, videtur hoc quod
 dico, Deuteronomij cap. sexto his verbis indicasse: וְאֶחָד יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יְהוָה אֶחָד Id est,
Audi Israël, Iehoua Dominus noster Iehoua vnus: vbi si dicas Iehoua *Et-got* siue *Et-
 ghot*, vti Hebræi, quibus Chet & Gimel confunduntur, scribunt; an non elegantissimam
 feceris sententiam, Iehoua Dominus noster est, Iehoua vnus Deus? Nec mirari debe-
 mus, si in וְאֶחָד è Tau Daleth fecerint, cum id nostrates quoque non raro committant.
 Hebræi tamen in Daleth maximum dicunt latere mysterium, credentes ea littera im-
 perium Dei notari quod in quatuor mundi plagas exercet; de numero, ni fallor, ducta
 opinione iuxta stolidam Cabalistarum supputationem. Tantam verò vim horum ver-
 borum esse credunt, vt eorum prolotione omnia aduersa fugari opinentur; si tamen in
 loco vestituquè nullis sordibus inquinato pronuntientur. Sed in hac sententia id obiter
 notes, וְאֶחָד pro audio poni, eodem modo quo וְאֶחָד pro video, illo excepto quod in וְאֶחָד
 rectius litterarum ordo seruetur. *Smar* enim idem est quod gusto. Translatum igitur
 ad auditionem verbum gustandi habens significationem. וְאֶחָד siue וְאֶחָד quid propriè de-
 signat, interpretes videntur ignorare. Nam Geneseos cap. quadagesimo primo verte-
 runt Loca palustria. In Iobi capite octauo Carectum reddunt, & neutrum bene, mea
 quidem sententia. Nobis *Heuth-ber* significat pecoris læticiam, quæ non alibi maior est
 quàm in lætis pascuis, quæ & prata Latini vocant, & irrigari debent. Quia enim ad fru-
 ctum paratiora sunt quàm arua, quæ multo coli debent labore; prata ceu parata di-
 cuntur. Virgilius:

Claudite nunc riuos pueri, sat prata biberunt.

Hinc modò cernes, non aptè versum esse illud, *Et pascebant in locis palustribus*. Dicen-
 dum fuisset, *Pascebant in lætis pratis siue pascuis*. Iob itaque dicit prata læta sine aqua
 & irrigatione esse non posse. וְאֶחָד apprehendere dicunt. Vox est euerfa, in qua Zain pro
 Tau positum, & Cap in Chet mutatum. *Car* enim dicimus pro apprehendo. At cum
 pro Tego ponitur, clarum est quòd sit à *Dec*. וְאֶחָד vtinam vertunt corruptum ex *Chy-
 heil*, id est, Vtinam ó salus vel seruator. Hoc tempore dicimus, *Chy-ber*, id est, Vtinam
 ó Domine; quod eiusdem est significationis, nisi quòd prius aptius est opranti, eo quòd
 omne votum tendat ad salutem. וְאֶחָד differre, tardare. omiffa est littera Tau. *Nehter*
 enim idem est quod tardare & moram adferre. *Dat achter my*, id est, hoc me retardat.
 וְאֶחָד quidam Amethystum vertunt, alij Crystallum. Ego his accedo: propterea
 quòd crytallus vitreos nobis oculos optimos præbeat, quibus oculos corporis tuetur.
Chy-lam enim siue *Chy-lam* idem est quod oculum conseruans atque defendens. Mira
 est Hebræorum interpretum in vocabulis lapidum plantarumque ignorantia; vt nihil
 mirer, si modò hoc, modò illud ex eodem nomine faciant. וְאֶחָד Satrapas princi-
 pesque dicunt, qua in voce Chaldæi Aleph in sine loco Mem suo more ponunt. Equi-
 dem antiquam Medorum Persarumque linguam, quia Ianigenæ fuerunt, eandem cum
 nostra fuisse existimo; atque inde non pauca magistratum vocabula à Cyro in Babylo-
 niam inuecta; inter quæ & hoc vnum est. Quid quod ex Herodoti testificatione, Ger-
 mani apud reges Persarum stipendia fecerunt. Quàm verò familiaris ipsis fuerit Sacra-
 rum vsus, non ex Herodoto tantum & aliis, sed ex Xenophonte etiam discas. Vel ergo
 de sua ipsorum lingua, vel de Germanica, multa nostratia vocabula in regis aula potue-
 runt relinquere. Hinc וְאֶחָד pro architricino, quem nos *Mal-fier* diceremus, id est, eum
 qui conuiuio ordinando gubernandoque præest: qua in voce frustra laborant Hebræi,
 dum alius aliud interpretatur: quod non tam miror, quàm miror quemquam extitisse
 qui tam bene collimarit vt architricinum verterit. Eodem sermone supremi exercitus
 duces וְאֶחָד vocabantur, quod nobis sonaret, *Hochs-ber bennen*, id est, supremi ordi-
 num equestrium, siue turmarum duces. Nos *Beid* pro ordinatio. Eodem modo
 וְאֶחָד idem significat, ac si dicas, supremi veredarios, quod quid aliud est, quàm Re-
 gis su-

Et.

Smar.

Car.

Dec.

Chy-ber.

Nehter.

gis supremi capitis cursores, vt sic vulgato more loquar. *Hochst* enim supremum signi-
 ficat. *Item* idem est quod velocissimo equi cursu feror. Punctorum rationem nullam ha-
 bendam esse crebrius monere cogor. וְאֶחָד claudere & obturare vertunt, vti Prouerbio-
 rum vicésimo primo, *Qui obturat aurem suam, ne audiat pauperem*. & Esaia tricesimo
 tertio, *Qui obturat aurem suam, ne audiat sanguinem*. Psalmò item quinquagesimo se-
 ptimo, *Sicut aspidis surda & obturantis aurem suam*. Ex his satis liquet exemplis, hoc
 verbum ad aures obturatas propriè pertinere: vnde rursus perspicuum fit, vel quàm
 nulla necessitate Aleph sit præfixum, vel quàm malè loco alterius vocalis sit substitui-
 tum. *Thum* vel *Dum* per mediam litteram, significat surdum aut surdastrum: *Mut* si-
 gnificat nullum sonum edere: *Tum* nullum sonum audire. Quæ verò hæc sit conuer-
 sarum vocum cognatio, non est opus hic latius explicare. Hoc interim addam, *Dum*
 pro stupido etiam poni, propterea quòd ij qui tardi sunt ad intelligendum, surdastrum vi-
 deantur. Hinc auris crassa & Baraua in prouerbium abiit. *Dum* ergo siue *Thum* cla-
 rissimè apud nostrates tum originis est, tum significationis; & ideo sedulo videndum,
 quæ in vocula hac corrupendi via seruata sit ab Hebræis, quòd per eandem alia quo-
 que verba examinentur, & ad primos suos fontes reducantur. Neque enim inferiori-
 bus tantum Germanis, sed superioribus etiam hæc vox *Dum* in vsu est quoti-
 dianò, tametsi hi contra rectam rationem *Dumum* scribant, littera mugiente geminata.
Insula ab *Et* / quod fit ab *Et* / quasi singulare & solitariū dicas. Hodie ferè *Et-lant*
 dicimus, quasi solitariam regionem nominaremus. Hinc *Et-lant* / id est, In-
 sula habitator. Primus ergo Ionum pater in insula habitauit. Sunt enim Iones insula-
 rum maris mediterranei habitatores. Hebræi, qui puncta addiderunt, ex Ion, Iauan
 fecerunt; & id quidem ineptissimè, cum vocabulum ita pronuntiatum nec originem
 primam referat, nec vllam habeat significationem; quæ in *Et-lant* est apertissima, vn-
 de diphthongo in I longum mutata, & duplici digamma reiecto, Ion fit, formula no-
 bis in primis vitata. Quod cum ita sit, omnes illorum nugæ profigantur, qui varia
 commenta de Ionij maris nomine sibi finxerunt. Stephanus Ionium Apollinis & Creusæ
 filii ad Eponymiam vocat. Didymus ab Ionio Dyrrachij filio nominis causam petit,
 quem Hercules imprudenter occiderit, & in mare proiecerit, & ab eo mare nominari
 Ionium. Lycophron Ius errorem causam nominis facit. Alij ab Ione Adriæ patre di-
 ctum putant. Solinus ab Ionia regiuncula Italiæ Ionium mare vocari existimat. Nostra
 etymologia clarè docet, Ionem primum eum vocatum fuisse, cui Insula inter Ianigen-
 as forte obtigerunt; & inde & ipsum mare vocatum, & transmigrations factas ad
 continentem fuisse. filij enim Ionis וְאֶחָד תְּרַשָׁה אֶלְיָשָׁה אֶלְיָשָׁה אֶלְיָשָׁה : quorum Elifa Elidem ad
 Alpheum Peloponesi regionem condidit, & eiusdem nominis ciuitatem. Punctum
 enim postremum & He superflua sunt, vt puncta in *Thar* / pro *Tharsee* dicitur.
 Iod enim æquè per E atque I pronuntiat. Sunt autem à *Tharsee* omnes illi conditi,
 qui Asia minoris littora habitauerunt; & inde in Græciam traiecerunt, quorum primus
 parens sic dictus, quòd audacia magna ad maria omnia peruadenda esset; cuius poste-
 ros verisimile est plura maritima Europæ loca occupasse. *Thar* / siue *Dar* / vt nunc po-
 tius proferimus, idem est quod audeo; vnde apud Græcos *Thar* cum tota sobole re-
 mansit. *See* autem mare est, cuius patrius casus *See*; atque ita *Tharsee* idem est, ac
 si Latinus diceret, audax maris. Ab hoc credo *Tartessum* in Hispania conditam, quæ
 vrbs mercatu & diuitiis nobilissima olim fuit. *Tartess* enim & *Tar tes sees* idè significat.
 Nos nunc diceremus *Dar des sees* / id est, audax ipsius maris. *Tartessus* igitur solo arti-
 culo à *Tartees* differt. Aspiratam litteram in mediam & tenuem commigrare, nihil mi-
 ri. Hic tamen obiter monendum, à Iosepo in *Thar* aspiratam litteram agnosci, quam
 in *Tartus* opidi nomine in tenuem mutatam dicit; è quo colligitur, iam tum ipsum
 Tau malè sono ipsius *Thet* cepisse pronuntiar. Interim illud ab eo sumimus, adspira-
 tionis paruam aut nullam habendam esse rationem, & aliis seculis aliter eadè vocabu-
 la efferri solere; cum videamus Tau non aliter ac *Thet* tum sonuisse. Primum igitur ex
 Asia minore in proximas Insulas ab Ione coloniæ deductæ, deinde ab Elifa ad Pelopo-
 nesum, post à *Tartees* siue *Tartess* ad ipsas vsq. vltimas Hispaniæ oras. Per Citim autè
Et / id est, domus placidi lætiq. promontorij designatur. Dodonanim *Dodon-
 heim* / id est, Dodonæ domus est: Hic Epiru vicinaq. loca, ille Caietam & proxima littora
 occupauit.

Hochst. Item.

Thum. Dum. Mut. Tum.

Et-lant.

Iones.

Ionium mare.

Tharfi.

Tharfi.

Tartessus.

occupavit. Cùm igitur videamus primos conditores nominibus regionum vocari, fateamur necesse est, ea vel spiritu fatidico indita fuisse, vel post ceu cognomina quædam accessisse; perinde atque Scipio vocatus est Africanus. Sed missa hac quæstione, ad Tartessum reuertar; quò, quæ contra omnium dico opinionem, ea probabilia reddam auctorum veterum & sacra scriptura collatione. Tartessus, teste Strabone, tota Bætica olim nuncupabatur, atque ad eò ipse Bætis principio Tartessus à Tarso est indigitatus. Steichorus enim fluminis Tartessi fontes commemorat, & eos ἀργυροφόρους vocat. Strabo montem è quo Bætis profluit, Argenteum nominatum fuisse scribit, ob maximam argenti copiam, quam contineret. Tota certè illa & proxima Hispaniæ ora plurimo argento antiquitus abundauit, ita vt Polybius testis sit, quatuor hominum myriadas circa nouam Carthaginem in argentifodinis laborasse. Posidonius ingentem auri & argenti in Hispania copiam sic celebrat, vt in ea credat siluis quondam exultis aurum & argentum efferbuisse. Tartessus autem ciuitas in fluminis, eodem nomine vocati, insula quondam fuit, cuius Rex Arganthonius admodum longæuus celebratur ab antiquis. Hinc Anacreon dicit se neque Amaltheæ cornu velle, neque centum & quinquaginta annos Tartessi imperium tenere. Argenti Tartessiaci sacra etiam litteræ meminerunt: Argentum, inquit Hieremias, de Tharsis afferetur in laminas extensum, Quod enim inuolutum verterunt, Hebraica lectioni non consonat, quæ vocem habet è radice yph quod est extendit, formatam; cuius apud nos origo est à *Grætt* id est, extensum, littera vna transposita. *Grætt* extendo significat: & tertia littera vel superflua est, vt aliis frequentè; vel ex augmento præteriti *gerett* adiecta. Ezechielis cap. vicesimo septimo clarissimè mercatus diuitiæque Tartessi demonstrantur, vbi habemus iuxta Hebraicam veritatem, Tharsesij negotiatores tui à multitudiue cunctarum diuitiarum, argento, ferro, stanno, plumboque repleuerunt nundinas tuas. Vulgata nostra interpretatio habet, Carthaginenses verum malè. Nam Tartesij, Ianigeni erant, non Phœnices, ab Ione genus ducentes. Melius Carteiensis dicerentur, eo quòd Tartessus post Carteia fuerit nominata. Mentionem fecit & Esaias, Sidonis excidium prædicens: *Vlulate*, inquit, *naues Tharsis*; id est, vlulate mercatores Tartessiaci, quia ciuitas illa peribit, ad quam merces portare maximo vestro lucro soletis. Caietani item eò nauigabant, vt mox idem addidit, mox coniungens eos qui Insulas habitant. Et vt intelligerentur omnes isti vltra mare habitare, statim subiunxit, Transmarinis repletam fuisse Sidonem. Nihil ergo hic opus fuit, Naues maris vertere, pro nauibus Tharsis; cùm Cethim ipsi Tharsis mox addatur vt gens genti. Quamobrem non credam D. Hieronymo, Tharsis apud Hebræos propriè mare vocari; quando hoc loco, cuius testimonio maximè nititur, gentis, non maris, fieri mentionem cuius vel mediocriter attento liquebit. Quòd si ex Homero coniecturam cum Strabone facere licebit, dicemus tantam olim in occidentali Hispaniæ littore benignitatem cæli fuisse, vt Elysius in eo campos sinxerit Poëta. Hic enim in Protei vaticinio sic canit:

Grætt. Rec.

Tharsesij.

Elysius campos in occidentali Hispania littore sinxerunt poëta.

Ἀλλὰ δ' ἐς ἡλύσιον πεδίον καὶ πείρατα γαίης
 Αἰθιόπει πέμψουσιν, ὅθι ξανθὸς ῥαδάμανθος
 Τῆ περ ρήϊσι ἐισοτὴ πάλαι ἀνθρώποισιν,
 Οὐ νίφετος, ἔτ' ἀρ χειμῶν πολὺς, οὐδέ ποτ' ὄμβρος,
 Ἀλλ' αἰεὶ ζέφυροιο λυγρηνόοντος αἴπας
 Ωκέωνος ἀνίσιν, ἀναλύχων ἀνθρώπους.

Id est, vt ex tempore de Græcis Latinos faciam versus,
*Elysiū verò in campum postremaque terra
 Te Dij transmittent, vbi sceptrā tenet Rhadamanthys,
 Atque homines facili vita suauique fruuntur:
 Qua non nix, non scuit hiems, non largior imber,
 Semper at Oceanus Zephyros exhalat, amano
 Frigore tollentes nimium mortalibus æstum.*

Ex his aliisque, quæ cùm ex Strabone & cæteris scriptoribus, tum è præsentī illius tractus felicitate colligi possunt, in eam veni opinionem, vt quæ de Elysiis campis apud Græcos canuntur, ea accepta fuisse ex omnium rerum affluentia, & beatissima copia, qua extremæ hæ tum Bæticiæ tum Lusitaniciæ partes abundabant. Nam occidentales

terre

terre fines, quos Homerus describit, non alibi reperiuntur: & hætenus Nerium extremum Gallaci littoris promontorium caput finis terræ vocatur. Lisbonam igitur non ab Vlyse vel dictam vel conditam fuisse existimo; sed multo esse antiquiorem; tametsi Græci, & Strabo inter primos ad Vlyssis errores eam putet referri oportere. Nobis è sacra historia liquet, Elisa fratrem Tarsis fuisse; quo fit vt credam, Tartessium quidem prius Tartessum condidisse, atque inde Elissam, partim fratris vicinia, partim locorum clementia allectum, ad ostium Tagi urbem statuisse, & de nomine suo *Elis-mon* vocasse, vnde Elisbon, ac deinde Lisbon fuerit nuncupata, duplici digamma in Beta commutato. Quis non videt, quanto hæc nomenclatura propius accedat ad vt bis nomen, quod hætenus sibi seruaui, licet Græci ambitiosè illud conati sint ad Vlyssipolin detorque? Elis autem dictus videtur, quasi *ἔελ-ωισ* id est, totus sapiens, exemto duplici digamma, eadem clade, quam Ion patris nomenclatura passa est. Quod si integrum vocabulum esse velis, idem erit *ελίσι* quod *ελ-ίσι* id est incitans ad nobilitatem & generosæ actiones. Nec absurdum est, in Asia etiam Tarsum ad Cygnum flumen inueniri, non magis sanè quàm in Phrygia & Latio Ascanios, & eosdem rursus in tota Germania recenferi. Prius enim quàm gentium capita ad insulas & Europam colonias deducerent, sui memoriam in Asia reliquerunt, vt de prima origine constaret. Nōne Gomaros, & Daas, & Sacas, ad Paropanisum videmus, quorum tamen nomina in Europa pòit clarissima fuerunt? Est igitur quod meritò Lisbona sese de antiquitate iactet, quando non solum ab Elisa, Ionis filio, Iapeti nepote accepit primam & urbis & nominis originem; sed occasionem etiam Poëtis dedit de Elysiis campis fabulandi. Habemus itaque duarum urbium Tartessi & Lisbonæ primos ortus, quæ præcis illis temporibus omni genere deliciarum maximè excelluerunt. Reges igitur Tharsis reges sunt Bæticiæ, vel totius Hispaniæ, vt tota frequenter regio à parte nobiliore nuncupatur. Cùm igitur diuinus Vates Christianæ doctrinæ latitudinem describere vellet, dixit, *Reges Tharsis & insula munera offerent, Reges Arabum & Saba dona adducent.* ceu diceret, à mari Persico & Indico, quod Arabes attingunt, ad vltima vsque Oceani littora occidentem versus porrecta, Reges sese Christo submittent. Porro cùm Moses filios Iaphet recensuisset, addidit, *Ab his diuisa sunt insula gentium*: quod quamuis ad omnes filios queat referri (quod & à plerisque fieri videmus,) propius tamen videtur ad filios Ionis pertinere, qui per mare ad omnes insulas, non maris modò mediterranei, sed Oceani etiam occidentalis penetrarunt. Fuerunt autem tempore Prophetarum in Italia Caietani nobilissimi mercatores, & insulas etiam possederunt. Sic enim in Hieremia legimus: *Ite ad insulas Cethim*; quarum nomine intelligo Italiam, Siciliam, Sardiniam, Corsicam, & ceteras Italiæ adiacentes. Ferè enim tota Europa maritima insularum nomine vocabatur, quod per pænisulas longè in maria partes eius procurrerent. Et hæc quidem ob eam causam à me prolixius sunt enarrata, quo clarè quibus conerret, *Et* & *Elimon* & Tharsis, & Elisa, & Cethim, nostratis originis esse voces, & longè aberrare, qui de his alia sibi commenta quarunt. *Et* conuersum est versum à nostrati *Dee* quo inimicitia denotatur; & dum verbum est, idem significat quod odio habeo, vel cuius sum inimicus. Ita alia recta, alia versa pronuntiant. Nunc iterum rectum exponemus. *Et* fortitudinem vertunt, & ea in re magnopere sibi placent. Hinc in psalmo vicesimi primi versu illo, *Tu autem Domine, ne elongaueris auxilium tuum à me; ad defensionem meam conspice*; iuxta Hebraicam vocem *Et* quæ loco defensionis posita est; transferri oportere putant, *Tu autem Domine, ne longè fias: fortitudo mea in auxilium meum festina.* Et rursus psalmo octogesimo septimo *Et* D. Hieronymus vertit, *Sicut homo inualidus*; vbi communis interpretatio habet, *Sicut homo sine adiutorio.* Eodem modo *Et* vertunt fortitudinem, vt Deuteronomij vicesimo octauo inter ceteras diras ponitur: *Et hæc imprecatio filij tui & filie tue, tradantur alteri populo videntibus oculis tuis, & deficientibus ad conspectum eorum tota die, & non sit fortitudo in manu tua.* Sic Laban manum suam *Et* vocat, quod fortitudinem reddunt. Nos omnibus his locis propriam vocis nostræ *Et* significationem, qua salus denotatur, retinendam putamus; qua seruata, mirum est quanto elegantior in omnibus fiat sententiæ explicatus. Sic in Psalmo, pro, ad defensionem meam, vel, fortitudo mea, dicendum esset, Salus mea.

Lisbona.

Elis.

Ionis filij insulas gentium diuiserunt.

Cethim insula.

Dee.

Et.

v & in

& in altero, vbi D. Hieronymus habet, *Sicut homo inualidus*, vera erit interpretatio, *Sicut homo nullam habens salutem*. In diris item Deuteronomij reddemus, *Non sit salus in manu tua*, id est, nec manu tua filios tuos seruare possis. Nec aliter Laban manum suam *Heil* vocat, eo quod omnem salutem in manu sua collocabat, quasi diceret, in manu mea, ex qua tota conseruatio & mei & meorum dependet, situm est vt teinterficiam. Verum enim uero quia *hæ* pro Deo frequenter vsurpatur, atque hoc nomen doctissimus quisque ad fortitudinem refert, & inter alios Ben. Arias Mont. vir mihi amicissimus, non facile erit mihi huius assertionis meæ probabilitatem tueri, nisi simul docuero, ipsum *hæ* etiam à nostro *Heil* quo salus denotatur, deriuari. Scio magnos titulos & summam auctoritatem luminibus meis officere, conabor tamen structuram meam altius attollere, quàm vt fenestris meis Solem veritatis prorsus excludant. *Heil* & *Hel* dum vocalis cortipitur, & verbi loco vox vsurpatur, idem est quod ex alto, vel excellens facio, dum nomen est, excelsum notat, idque de vi pronuntiationis, quæ summum linguæ apicem summo cali vertici applicat. Sic *Heil* stetit alta vox, *Heil* sicut excellens lumen, & *Heil* vir præstans, & similia. Hinc *heil* pro monte, vox Anglis hæcenus frequens. Ab eadem radice *Heil* pro auxilio pullulat, vocabulum vel ex *Heil-pel* vel ex *Heil-ey* compositum; de quo alibi. Ab *heil* breui, fit *heil* vel *heal*, quod rursus vel vt verbum, vel vt nomen vsurpatur; & illo quidem modo idem est quod seruare, sanare, & quod vulgo dicimus, saluare, & quouis modo in integrum restituere: at dum nomen est, *heil* idem est quod *salus*, non nostris modò, sed Sueuis etiam in communi loquendi vsu; vnde *heiland* seruator. *Heil* verò integrum significat & sanatum; quod dum vt substantiuum vsurpatur, integritatem & sanationem, & vno verbo salutem etiam designat. Quamobrem cum Deus non solum seruator sit, sed ipsissima etiam nostra salus; quoties hanc notionem vna vocula denotare volemus, *heil* dicemus, vt modò dixi: *Heil-Heil* id est, Vtinam ô salus. Deus ergo vt de variis suis donis alia & alia apud homines nomina sortitur; ita si *heil* eum voces, vocali breui, altissimum denotaris; si *heil* nomines, ipsum dixeris ipsissimam esse cum rerum omnium tum generis humani salutem. Nunc igitur ad veritatis censuram, sacra scripturæ loca, in quibus *hæ* nomen vocali longa pronuntiatum inuenitur, examinemus. Esaiæ cap. tricesimo primo, quod incipit, *Va qui descendunt in Aegyptum ad auxilium, in equis sperantes*; habemus: *Aegyptus homo & non Deus*, *hæ* *hæ*, quod alij ad fortitudinem referunt. Nobis clara sententia est: Aegyptus homo est, non salus. Homo enim siue Adam externæ salutis semper indiget, tantum abest vt ipse quemquam seruare possit, aut alterius salus haberi. Dicit enim Deus per *Ysaïam*: *Quia vos ab Aegyptiis vobis salutem quaesivistis, & putastis eorum vos armis seruari posse; ego non vos tantum, sed illos etiam perdam, vt intelligatis me solum esse qui seruare possum, & in me solo omnem consistere hominum salutem*. Nolo hic proluxa contentione meam roborare sententiam. Qui veritatis erit, quàm anticipatæ opinionis, studiosior, ipsa contextus totius verba expendat, & ex iis, quod visum fuerit, interpretat. Consulamus etiam *Oleam* Prophetam. Is cap. vndecimo sic habet: *Non conuertar vt disperdam Ephraim, quia Deus ego, & non homo*; vbi Hebræus legit *hæ* *he* *he* id est, quia salus ego, & non vir. Dicit itaque Deus sese non esse virum vindictæ cupidum, qualis vir fortis ferè est, pro quo *he* *he* *he* *he* *he* solet; nec se furorem iræ luxuriosum esse, nec perditurum omnino Ephraim, quasi more viri fortis in prælium contra hostem descenderet; sed contra sese Ephraim seruaturum, & se ipsi fore salutem loco occidionis. Quis hic non videt totam sententiæ vim eneruari, si Deus dicat, Ego non faciam furorem iræ meæ: Non conuertar vt disperdam Ephraim, quia fortis ego, & non vir; vel quia fortitudo ego, & non vir fortis. At si illorum assertionem sequamur, qui *hæ* ad fortitudinem propriè spectare dicunt, sic essent verba Latinis interpretanda. Fateor equidem me tam stupidum esse, & aures ita habere crassas, vt quid hæc sibi velint, non intelligam; cum è diuerso significantissima sit sententia: Ego non perdam Ephraim, quia ego sum salus, & non vir fortis: Vel ego sum seruator, non vir fortis, paratus ad iniurias vliscendas. Videamus & alium locum Geneseos cap. tricesimo tertio, cum Iacobus fratri suo Esau cum quadringentis viris obuiam venienti occurreret, ac magno in timore versaretur, ne à fratre ob iniuriam benedictionis surreptæ occide-

retur,

retur, eaque de causa munera ad eum pacandum præmississet, Deo propitio contigit, vt gratus ipsius aduentus esset, ac saluus à fratre discederet. Quamobrem Deo Seruatori suo altare erexit in perpetuam salutis suæ memoriam. Et erecto, inquit Moses, *ibi altare, inuocauit super illud* *hæ* *he* id est Seruatorem Deum Israël. Hic vertunt fortissimum Deum Israël; quo fit vt recta significatio pereat, & vera altaris erecti causa obseuretur. Orauerat enim antea Deum ad hunc modum: *Eripe me de manu fratris mei Esau, quia valde eum timeo, & cetera* 32. cap. narrata. Qua de causa Deo Soteria debebat, quæ persoluit altari Deo Seruatori erecto. Vide, rogo, quàm frigidè tractentur, ne dicam perdantur, mysteria, propter prauam vnius voculæ interpretationem. Nec melius tricesimo secundo Deuteronomij capite eandem voculam intelligunt, dum Deus dicit, *Ipsi me pronocauerunt in eo qui non erat Deus*. *hæ* est apud Hebræos, quod ad fortitudinem referunt. At nos sic capimus, vt Deus dicat, ipsos pro Deo illum habuisse, qui seruare nullo modo eos posset; quod declarat addens, *Et irritauerunt me in vanitatibus suis*, vbi in Hebræo est, in *he* *he* quod fortè simulacra sit reddendum. Verum vt vt illud sit; illud clarum, nihil vanius esse, quàm vel statuas, vel illos adorare, à quibus nulla potest sperari salus. Quorsum enim adoramus, quàm vt seruemur? Nam si per nos ipsos seruari possemus, non esset opus adoratione. Deus igitur consideratus vt nos ab omni aduersitate seruat, *heil* vocatur, quod ea de causa nos propriè Christo attribuiamus, eo quod is vera & sola totius mundi salus & sit & vocari debeat. Romani Salutem Deam coluerunt; sed nescierunt eam Sapientiam, Veritatem, & Verbum Patris esse. Et hæc quidem de *hæ* vocula à nostro *heil* / siue *heal* / vt alij efferunt, deriuata; quam nemo hæcenus Hebræorū radicitus intellexit. Huius occasione ed pertrahor, vt & alterum Dei nomen apud Hebræos vsurpatū ad veros natales reducam, in quo æquè ac in *hæ* hallucinantur. *he* enim Deum vocant, quod omnipotens D. Hieronymus vertit: Alij à *he* deducunt, quod est vastare, à nostro *heest* digamma videlicet duplici reiecto, & vocali de more Hebræorum postposita; quod ita esse factum, Vasto Latinorum declarat. Hebræi enim à vocali, vt crebrò monui, vocabula sua exordiri nefas arbitrantur. Deus ergo hac via Vastator diceretur, quod equidem non sanius iudico, quàm quod quidam Apollinem à perdendo nominarunt. Sed omnium doctissimè illi, qui dictionem compositam faciunt è *he* & *he* quorum illud idem est quod *Qui*; hoc verò abundantiam sufficientem designat, ita vt idem sit ac si dicas, *Qui sufficientia est, vt sic loquar*. Græci *heest* significantius vocarent. Huius sententiæ est Rabbi Mosès Aegyptius, Sadai Deum vocari dicens, eo quod non egeat alio ad essentiæ suæ firmitatē. Videamus modò ecquid conuenientius sacris litteris de nostro possit sermone depromi. Profecto nemo nobis est vernaculorum, qui non intelligat, quid *Sat-bi* significet. *Sat* enim semen dicitur. *bi* verò idem est quod augeo, incrementum facio, & quouis modo ad ampliora promoueo. *Satbi* igitur Deus dicitur, cum semen cuiuspiam auget, ac magnis prosperat incrementis; in quo nihil miri, si tenuis in mediam muterur, quo vicinæ suæ litteræ ac cognatæ sono respondeat. Hinc Hebræi Saddi scribunt; nec nostra repugnat consuetudo, si *Satbi* pro eodem dicatur; quia nimirum Tau facilè è medio tollamus, & alioquin in media littera tenuis commodè quiescat. A *bi* verbo, facimus *big* / vt ex *he* *heest* / è *tee* *teeg* in eadem significatione: vnde nomen *deeg* / à præterito imperfecto, pro augmento & promotione venit in vsu. Hinc Hebræis *he* relicto litteta *y* quod sufficiens & satis interpretantur. A *Sat* nobis Saturnus dicitur, pro Deo qui semini excellenti perfectoque reddendo præest. *Satur* enim excellentiam maximam seminis notat, adeò vt *Satbi* & Saturnus eadem ratione Deo conuenire videantur. Nunc ergo loca ea in quibus huius voculæ vsus est, expendamus, quo veritas ab exemplis manifesta fiat. Geneseos cap. decimo septimo Deus ita Abrahamum alloquitur *he* *he* *he* id est, vt D. Hieronymus interpretatur, *Ego Deus omnipotens*, vt alij vocem deriuant à *he* *he* *he* *he* *he* Ego Deus vastator; vt alij tradunt, *Ego fortis sufficientia*. Nos ex eisdem verbis intelligimus, Ego Salus semen magno promouens augmento; quo Deus tantundem dixisse videatur, ac si dixisset: *Ego sum is qui non solum seruo, sed semen etiam & genus multa sobole augeo & promoueo*. Audiamus ergo quæ mox addat: *Ambula, inquit, coram me, & esto perfectus: Ponamque facus meum inter me & te, & multiplicabo te vehe-*

te vehementer nimis. Et rursus, *Ego sum*, inquit, & ponam pactum meum tecum, erisque pater multarum gentium: Nec ultra vocabitur nomen tuum Abram, sed appellaberis Abraham, quia patrem multarum gentium constitui te: faciamque te crescere vehementer, & ponam te in gentibus, Regesque ex te egredientur. Videlicet hic duo Dei nomina explicata; prius quidem *Hei* siue *Hei*, posterius *Saddi*: Nam cum dicit se pactum cum Abrahamo initurum, se dicit seruatorem ipsius futurum. Homines enim omnes de primo peccato Dei sunt hostes, & perpetuo diuortio reiecti. Nisi igitur Deus ex sola clementia sua pacis foedus nobiscum de nouo feriat, salui esse nullo modo possumus. Omnem igitur salutem nostram huic foederi debemus; quod si violamus, perimus. Hic tamen refarciendo Pontifex destinatur, qui *font-ferit* id est, foederis purgator, ex eo nomen accepit. Solus igitur Christus, qui ex Abrahami semine nascitur, verus Pontifex dici potest; cuius ceteri Pontifices typum dumtaxat quendam & laruam habuerunt. Deus ergo primum se *h* vocat, id est, Seruatorem: quia salutis nostrae foedere se (ponte sua obligauit. Deinde addit *Saddi*, id est, magnum feminis incrementum, de quo salus nostra Christus erat carnem suam sumpturus. Eandem vocem rursus legimus Genesios cap. vicessimo octauo, ubi legitur: *Deus autem omnipotens benedicat tibi, & crescere te faciat, atque multiplicet, ut sis in turbus populorum*. Hic loco Deus omnipotens, Hebraeus habet *h* id est, Seruator semen promouens & magno incremento augens. Quod autem *h* praemittat, ad illud quod modò exposui arcanum salutis humanae consilium spectat. Propter salutem enim generis humani semen Abraham, Isaac & Iacob erat augendum, quod Christus tandem, veluti omnis incrementi scopus, absoluit, de quo Sibylla cecinit:

*Aggredere o magnos, aderit iam tempus, honores,
Chara Deum soboles, magnum Iouis incrementum.*

Maximum itaque in eo mysterium lateret, quod *h* ipsi *h* praeponeatur, quippe quo indicetur vltimus finis, ad quem totius sobolis augmentum referebatur. Addatur & aliud exemplum e cap. Genes. quadagesimo octauo, in quo legimus: *Deus omnipotens apparuit mihi in Luza, que est in terra Chanaan, benedixitque mihi, & ait, Ego te augebo, & multiplicabo, & faciam te in turbas populorum*. Hic iterum *h* habemus, ad eò ut nihil clarius esse queat quam nomine *Saddi* feminis augmentum denotari, & *h* ea, quam dixi, ratione praeponi. Iam & illud Balaami quorsum spectat aliò, quam ad Israëlitici generis incrementum, dum dixit, *Qui visionem omnipotentis intuitus est*. Ait enim se vidisse quod *Saddi*, qua voce vititur, populo Iudaico daturus esset magnum feminis & posteritatis augmentum, uti mox declarat, dum oraculo suo intexuit: *Fluet aqua de sinu eius, & semen illius erit in aquis multas*. Apud Iob item cap. vicessimo secundo, dum dicitur, *Qui dicebant Deo, recede a nobis, & quasi nihil possit facere omnipotens, estimabant eum, cum ille impleisset domos eorum bonis*. Rursus: *Si reuersus fueris ad omnipotentem, edificaberis*. Et paullo post: *Eritque omnipotens contra hostes tuos, & argentum coacervabitur tibi. Tunc super omnipotentem delicias afflues*; *Saddi* legitur. Agitur enim contra Iob, ceu is Deum, qui semen ipsius auxerat & secundis rebus filios filiasque prosperauerat, deseruisset, atque cuius potius, quam Deo, sobolis suae incrementum & felicitatem acceptam tulisset, atque idcirco in eas, quas ferre cogebatur, incidisset arumnas. Apud Elaiam cap. 13. elegans est similitudo vocum contraria significantium allusio, dum dicitur *אשר יבא*, id est, quasi vastitas ab eo veniet, cuius proprium est, semen augere ac prosperare. Perinde igitur Vatis verba capienda, ac si dixisset, Deus non erit *Saddi*, sed *Sod*, id est, Deus non dabit feminis incrementum, sed loco incrementi vastitatem. Ezechiel item, dum capite primo vaticinij sui hac *Saddi* vititur, ad etymologiam verba accommodauit: *Et audiebam, inquit, sonum alarum, quasi sonum aquarum multarum, quasi sonum sublimis Dei*. Hic loco sublimis Dei *h* legitur, & quidem elegantissima collatione, si rectè pro eo ac debet explicetur. Dicit se auduisse sonum alarum similem sono multarum aquarum, qui talis erat, quasi sonus esset Dei *Saddi* id est, semen augentis. Quando verò sonus ipsius *Saddi* auditur? Quando? Nempe tum

Cum pater omnipotens fecundis imbribus aether

Coniu-

*Coniugis in gremium laeta descendit, & omnes
Magnus alit magno commissus corpore fetus.*

Imbres enim feminum omnium terrae commissorum faciunt incrementum, & maximo sono in terram à Deo *Saddi* praecipitantur. Sic Ennius in noctibus Atticis citatus dixit: *Humidus vnde oritur imber, sonitu sono & strepitu*. Sonum igitur alarum comparat Ezechiel magno vehementis imbris sono, quem Deus *Saddi* ad feminum incrementa promouenda in terram demittit. Cedo nunc, an quidquam possit elegantius dici, aut ad verum nominis *Saddi* rationem accommodatius. Nemo igitur ignorare potest, quis sit sonus *Saddi*, qui modò largioris imbris strepitum aliquando audiuerit. Aliud Dei nomen est *h* vel *h*, quod non raro Angelis etiam tribuitur, & is qui *Dij* falsò putantur. Dicitur & *h*, & Chaldaicè *h* vel *h*, cuius ratio si ab *h* petatur, quod maledicere & imprecari diras significat, pessimi ominis nomenclaturam Deo affixeris; nec est tamen alia etymologia apud Hebraeos. Nobis *Hei-hoi* altam custodiam designat, vnde fit vt Deus hoc nomine custodiam rerum omnium supremam habere designetur. Nemo autem rectè custodire potest id cuius ordinem & totum perfectionis artificium ignorat. Hinc dum Latini dicunt, *In principio creauit Deus calum & terram*; Hebraeus *h* legit, quasi diceretur, idem ille Deus qui omnia custodit & tuetur, in principio ipsa illa quae custodit, creauit. Quoniam autem Deus non ipse modò omnia custodit ac tuetur, sed angelis etiam custodiendi partes distribuit: frequenter & hi *h* dicuntur, id est alti custodes, quos nos *Hei-hoi*, vel Flandrico modo, *Hei-hoi* vocaremus. Perspicuum itaque, cur hoc potius nomen, quam cetera, ad spiritus creatos transferatur; & cur per Segol prima syllaba scribatur. Nobis enim, uti paullo antè dixi, in *Hei* & *Hei* pro alto & excelso vocalis breuis est, quae in *h* producitur, eo quod ab *Hei* vel *Hei* deriuetur. Quando igitur nihil communius à Deo petitur, quam vt nos nostraque omnia custodiat; non mirum est, hoc vocabulum *h* frequentissimum sacris litteris esse. Porro quia *Hei* id quod in re quaque excellit, notat, factum vt aries *Hei*, id est, ouis excellens vocaretur, è quo Hebraei *h* fecerunt. Cur verò ceruum *h* vocarint, equidem coniectare potius possum, quam asserere. At nobis idem esse quod spiro, antè tradidi, vnde Graecis *Ala*, & alia. *Hei* igitur siue *Hei* illud erit cui spirandi excellens sit facultas. Cerui certe diutissime viuunt, & diligenter sibi spirandi auxilium quaerunt; quod clarè cernitur, dum audissimè vel Solis ardore, vel cursu excafacti aquas expetunt. Hinc Vates, *Sicut ceruus desiderat ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus*. In *h* quo Hebraei dicunt grandinem denotari, metathesis videtur esse ex *hagel-his*, quo grandinis tempestas designatur. D. Hieronymus praegrandes vertit in Ezechiele, ubi legitur, *Erit ei imber inundans, & dabo lapides praegrandes*. Mihi nihil dubij est, quin *h* grandinis tempestatem hoc loco significet, vt sit sententia: Immittam lapides per tempestatem grandinis. Eodem modo alter locus intelligendus cap. tricessimo octauo, ubi imber vehemens & lapides immensi leguntur. Nam & hic grandinis tempestas significatur, quam nos *hagel-his* vocamus. Vnde cernere licet, quam necessaria sit primae linguae cognitio ad Hebraicum sermonem rectè interpretandum; in quo quia plurimae voces sunt raro vsurpatae, nec radicum certè caussa exstant, magnas crebro tenebras existere necesse est: in quibus facile esset ad primos fontes reuocare censuram, nisi tanta esset in confusione. hinc vocum mutilatio, & superuacuatorum characterum appendix: hinc foedissima ordinis elementorum perturbatio; vt cetera interim, quae plurima sunt, missa faciamus. Quid turpius & rationi magis aduersarium, quam ex *Hei* vel *Hei*, quod *Hei* sonat, facere? Certè non aliter hic peccatur, quam si quis ex Vno omnium principio omnia dicat in nihilum redactum iri. Nobis *Hei* & *Hei* contraria sunt, vt satis clarè, additis rationibus, ostendi, & *Hei* quidem negationis vim habet in sermone nostro, quod Hebraei in eum conuerterunt, metamorphosi qua nullam habet Ouidius portentosiorum. In quibusdam proliue est originem ex eiusmodi conuersione agnoscere, sed concisio & superflua litterarum additio voces à natalibus quamlongissime alienat. Quis in *Hei* mi/ quod significat vito, agnosceret? Atqui si vocem citra puncta legas, statim mi inuenies, cui Aleph superuacaneum accessit. Verùm significatio à vitandi notione ad

Met. Timor. Memo.

Phat. Dat.

De.

Uret. Dit.

Et. Ter.

Han. Alani.

Eti.

Os.

Ac.

horrorem & terrorem transit. Latini à aut/id est, virat, Timeo fecerunt; & formula recta exiit/ Metuo. Quia verò littera He in fine in Tau mutatur in femininis, ex ephat נחש fecerunt, quod aliter נחש dicitur, vt Primi Regum cap. decimo septimo, vbi David in mandatis à patre accipit, vt Ephat polentæ fratribus ferret. Equidem credo nostrum articulum in causa crebro fuisse, vt Aleph principis vocem adderetur. Phat siue Phat generatim vas, & peculiari vsu certam nobis significat menturam, non liquidorum modò, sed etiam aridorum. Ceterum sicut hoc rectam seruat seriem, ita נחש contrarium habet litterarum situm, quo inimicitiam cum aliquo alicui esse denotamus. Nos enim De dicimus, quæ vox vt verbum vsurpata, idem notat quod inimicitia sum: dum vt nomen in orationem venit, idem significat quod hostilitas & inimicitia. In aliis difficultas est, quòd ratio nominis è diuersis locis peti possit. Cum enim pro hiet/id est, impeto, hiet dicamus; & Hebræi, haud secus ac Sicut, sibilos affectent, נחש pro viro vsurpatur, propterea quòd eius sit imperare. Eiusdem vocis ratio ab hiet pro calore deuari non incommode possit. Cum verò נחש pro aliquo ponitur, derivatur ab et siue et / quo aliquid significatur, qua voce nos in neutro dumtaxat genere vti solemus. Est autem Scin in hac voce, vti in plurimis aliis, pro Samech collocata. Quædam etiam voces metaphoricam habent rationem, vt in נחש videmus. Nobis enim hiet-han pro viro valde calido & forti ponitur; propterea quòd maxima vis solaris in gallinaco, quem han vocamus, reperitur. Hinc Alani nomen sibi sumserunt. Hiet-han igitur gallinaceum significat, & calidum, & aliis imperantem; quando hiet vtrumque designat. At hiet-an sine adspiratione, idem est quod calidè & magno impetu aliquid aggrediens. Sic flumina celeriter currentia hiet-an dici possunt, & vehementer item dolores hiet-an licebit vocari. Et hæc quidem de נחש vt Nun radicalis est littera, vti vult Rabbi David. Verum si נחש radix sit, dicemus à tai nostro fieri per conuersionem, quo significatur id quod difficillimè rumpitur atque superatur. Ad hanc rationem pertinet illud Numerorum vicefimo quarto cap. *Robustum est habitaculum tuum.* & illud Deuteronomio vndeicesimo cap. *Ad vallem duram & cultu insuperabilem.* Item illud Prouerbiorum: *Via contemptorum dura.* Tum etiam illud Michææ, quo terræ fundamenta Echan dicuntur. Dignum igitur diligenti animaduersione, eandem vocem diuersas habere notationes, pro eo ac radices diuersæ sunt; quibus ignoratis, nulla potest homonymiæ causa reperiri. נחש variè apud Hebræos in vsum venit. Nobis Os illud significat quod Adhuc, etiam; vt sit nimirum copulæ signum. Sic apud Mosè duodeuicesimo Geneseos cap. *Si loquar adhuc semel.* Clarior hæc est huius vocis notatio, dum pro eo ponitur quod Item Latini dicere solent. Sic vicefimo tertio Leuitici cap. vbi dicitur: *Decimo die mensis huius septimi dies expiationum erit celeberrimus.* Hebræus orationem ab נחש incipit. Vertendum igitur erat, *Item die decimo &c.* Exodi item vicefimo primo, *Si autem vno die vel duobus supervixerit;* dici Latine possit, *Si autem vno atque altero supervixerit.* Eodem modo in Odes Davidis centesimæ tricesimæ octauæ parte illa, *Si dixi fortè tenebra apprehendent me;* vera ratio postulat vt dicatur, *Et dixi etiam tenebra apprehendent me.* Nec aliter in Geneseos cap. vndeicesimo, vbi est, *Os meum es & caro mea;* verti debuisse, *Ad hæc os meum es &c.* vt sit copula sententiæ cum præcedenti colloquio. Expendas hac ratione loca omnia, & videbis interpretes non satis huius coniunctionis vim cognovisse. Latini pro nostro Os/more Hebræorum, Ac dicunt; vbi vera veteris pronuntiationis in Cappa mansit vestigium, quod apud Hebræos malè per sonum Cher enuntiatur. Mira est apud Hebræos in litteris quibusdam efferendis corruptela. Nam vt Cappa litteram tenuem loco adspiratæ ponunt; ita adspiratam absurdissimè per nudam adspirationem geminatam efferre conantur. Nec recens hæc est aut heri aut nudius tertius nata confusio, sed iam inde ab eo tempore quo Iosephus Historiæ Iudaicæ scriptor, & D. Hieronymus vixit. Quemadmodum enim Iosephus peruersam prodidit ipsius Tau in Tharses pronuntiationem; ita Hieronymus tradit os per Ham densius; quàm si per He scriberetur, efferri, atque He quidem simplicem illam duplicem esse adspirationem. Eodem modo sonum Sade corrumpunt, quæ littera per S T proferri debuisse. Nec aliter Scin pro Samech ponunt, idque tam prisca consuetudine, vt Saba modò per Scin, modò per

dò per Samech scribant. Sed hac de re in Hieroglyphicis latiùs. id modò obiter sit annotatum; iustam germanamque litterarum distinctionem iam olim apud Iudæos corruptam fuisse. Hoc loco in נחש Latinorum nos iuuat locutio, quæ Ac habet non Ach. Quòd si D. Hieronymo & aliis crederemus, Abh ceu lari hiantes efferre deberemus, quòd tam absurdum est, vt ne simpliciter quidem adspiratione satis commodè in fine queat pronuntiar. Ab נחש addito Nun fit נחש eiusdem notationis. Hinc Geneseos cap. secundo, vbi legitur, *Quomodo palam factum est verbum istud;* verti potuit, *Etiam palam factum est.* Eodem modo psalmo octogesimo secundo, vbi legimus, *Ego dixi, dii estis, & filij excelsi omnes, vos ergo quasi Adam moriemini;* dici potuisset, *Atque sicut Adam siue homo moriemini.* Nec aliter Esaiæ quadragesimo nono, vbi vulgo legitur, *Ergo iudicium meum cum Domino;* vertendum, *Atque iudicium meum cum Domino.* Dicit enim Propheta in persona Christi, se in vanum apud Israëlitas laborasse, & id ipso Dei iudicio probat, qui solus potest arcana filij videre. Minuta sunt hæc in speciem, fateor: sed talia tamen, vt totum Dialecticorum acumen in his plerumque versetur. נחש per conuersionem à primogenio degenerauit, & Aleph superuacaneum accersuit. Hoc verbum flectere & impellere vertunt. Prouerbiorum decimo sexto, *Quia compulsi ad illud os suum.* Nobis פוג est tentare, & aggredi, & ad aggrediendum impellere. Pogg inde igitur פוג sonandum, ac si פוג per adspiratam litteram scriptum esset, loco cuius G ponitur, altius expectoratum. Huius certum est argumentum פוג quod idem significat formula ea qua Hebræi nonnullas voces in variis ordinibus efferunt. Hic Aleph relictum est, quod in prima nostra radice non inuenitur. Quod si פוג dicat, idem est פוג. Quod incuruare. נחש agricola, ab נחש Rabbi David dicit fieri à נחש quo significetur ager, & Aleph esse Nophet. Nobis perspicuum ab נחש fieri, vnde Latinis Agri nomen. Est autem נחש nobis & nominis & verbi loco, pro terra culta, & terram colere: ceu dicas, נחש/id est, bona terra, vel terram bonam facio. Aleph igitur ad vocis pertinet integritatem, contra ac magister noster sensit. At cum Hebræi נחש pro agricola ponunt, idem faciunt, ac si agrum Latinus pro agricola diceret. Nos נחשerman dicimus; vnde liquet, Mem & Nun cum vocali sua reiecta esse ad trium consonantium legem conseruandam, qua nihil potuit aptius cogitari toti linguæ miseris modis corrumpenda. Turpissimè verò in נחש se gesserunt, quo pro Non vtuntur. Vocem enim citra notationis discrimen vertunt, נחש similiter dicentes, tamen in hoc alio puncto vtantur. Hic enim נחש omiserunt, haud secus atque in נחש Han. Dicimus enim נחש-net/id est omnino nihil. Ex נחש igitur, נחש ad negandi vsum venit, cum apud nos Omne & Omnino designet. & hinc rursus inani metathesi & citra causam inductæ נחש pro non: Eodem modo litteram omiserunt in נחש quo deuorare significatur. Aleph enim, quod superfluum est, locum Samech occupauit, vt nimirum è שור לור fiat; & hinc נחש. נחש lamentari, vlulare Chaldeis, à nostro נחש. נחש maledicere, imprecari. Hoc verbum insignem cladem passum est, nos נחש dicimus. Vau igitur perperam in Aleph transit, & He loco Cher vel Caph positum. Vtriusque enim modo dicimus נחש & נחש. נחש inutile esse vertunt. Nobis נחש id est, omnino nihil agens, & desidiosum. נחש idolum. id alij aliunde ducunt. Nostrates נחש-id vocant, quod nullam potest dare salutem: נחש enim & נחש inane & vacuum significat, vtpote illud quod prorsus solitariū est, nec quicquam habet quod comitetur aut adsit. Quid verò elegantius dici queat, quàm si Idolum & statua נחש-id vocetur, id est omnis salutis dandæ potestate carens. Hac ratione diuinatio Pseudoprophetarum apud Hieremiam cap. 14. נחש dicitur, id est, omnis salutis expers, siue nihil habens salutare. נחש facere manipulos. Hic rursus vocula relicta est. נחש culmum significat siue calamum; & Latina quidem vox à nostrati descendit, mutata adspiratione in C, quod Latinis & Græcis frequens. Sic ex נחש Cornu Latini, Græci νέπα dicunt: Ex נחש נחש Græci, Latini Corda; & alia quam plurima. נחש igitur calamus, נחש/culmos colligo. נחש mutus, ab נחש-id/id est, vocis expers, siue voce carens; sicut נחש carens salute. נחש pro vti que vsurpant; sed quia ignota significationis est, interpretes ferè vti superfluum vocem omittunt. Deriuatur à nostrati נחש-an / quod est vltimè sermonem falso omine continuantis. Hinc pro Vestibulo ponitur, quia illud primum sit templorum exordium, ad quod intrantes meritò

merito dicere debent, *Wol-an* id est, felix sit & faustus progressus & introitus. Alij Germani *Wol-an* efferunt, quo ad auspiciam operis aggressionem hortantur; quæ vox propius accedit ad *בל* sine *אול* cum *Wol-an* *אול* in plurium numero propius referat. Sciret autem *א* loco duplicis digamma poni modò dictum in *אור*. Latini Vestibulum vocant, cuius vocis in noctibus Articis dubiam videbis interpretationem. Quidam à Vesta deduxit, quòd eius nomen in omnibus sacris primum inuocaretur. Hinc *Αφ' ἱστίας* apud Græcos in proverbium abiit, quoniam sacrorum primitiæ huic debebantur. Vestæ nomen à *Vi sto Nasò* deducit; alij ab *ἱστία*. Nos scimus Vestam à *West* dici, quo firmitas denotatur: unde *mœnia* ciuitatis *Westen* dicuntur. A *Vesta* fit *ἱστία*, vt à Veneto Henetus, à *Sus ðe*. Plurima enim vocabula in lingua Latina quàm in Græca origini sunt propinquiora, tamen contra ferè ipsi crediderint Latini. A *West* siue *Weste* (nam vtrumque iuxta in vfu est) fit *Weste-wol* / id est, firmitatis felix successus; siue bene firma, & stabile redde: quod votum eius est qui Deum precatur, vt propositum suum confirmet atque stabiliat. Hoc enim à primolimine rogare solemus, vt id quod volumus, Deus firmum nobis reddat. A *Weste-wol* igitur Vestibulum apud Romanos mansit, porticus ante templa strui consuetæ; vnde ad palatiorum prothyra transit. Eadem igitur ratio nominis Hebraici & nominis Latini, licet diuersa sint, & diuersos habeant natales duæ ipsorum partes. *Wol* enim ambobus commune; quod in *Bul* mutatum est apud Latinos; quia facilis sit è digamma nostro duplici in *B* commigratio. Cum verò *אול* per *Nun* scribitur, apud Hebræos Viduum significat; quæ notatio rationem ducit è nostro *Æe-lam* / quo significatur is qui legitimo coniugio mutilatus est. Connubium enim legitimum è duobus vnum facit, & idcirco ab *Vno æe* nomen habet, ceu *Vnionem* dicas; quo fit, vt dum alter moritur, alter mutilatus dimidia sui parte relinquatur. *Lam* a breui, mutilum signat. Hic cernere licet, vt è variis originibus homonymia Hebraicarum vocum existat, cuius tamen Rabbini nullam norunt causam. *אול* Quercus. Huius vocis vt plures queant dari radices, ea tamen mihi maximè aridet, quæ *Heil-won* nobis vocatur, vox rursus geminam habens interpretationem; alteram, vt *Won* vocalem longam habeat, qua ratione salutis domicilium denotatur; alteram, vt vocalis breuis sit, & vox composita ex *Heil* & præterito imperfecto ipsius *win* / quod significat Lucror, vinco, obtinco; qua via Quercus *Heil-won* dicitur, quòd, per eam salutem mortalium genus acquirat & lucretur; vel quia quercus ipfius salutis, id est, Christi sit victoria. Vicit enim draconem in querna cruce, quæ vera fuit arbor vitæ, vt in Druidarum religione declarabo. Quòd si nullam admittas litteræ in hac voce iacturam, *Æe-oon* exponam; quo quidem modo Quercus *Æe-oon* dicitur, quoniam connubij legitimi merces sit. Per crucem enim Christus mercedem sponsæ suæ persoluit, quasi donum quoddam maturinum, quod mariti nuptis dare consueuerunt. Franci Teutonico vocabulo *Morgengab* dicunt, cuius Episcopus Turonensis in historia sua fecit mentionem. Verum, vt dixi, mihi prius illud placet magis, de quo qui plura nouisse volet, Gallica nostra consulat. *אול* mille. Nos *Wheil* siue *Wael* pro multis dicimus. Hebræus ergo generis nomen pro certa numeri forma posuit. *אול* molesto. Nobis *Laf* dicitur pro onere & molestia; dum vox vti nomen vsurpatur; at dum verbi locum tenet, idem est quod onero & molesto. Vides hic veram ipsius *Sade* pronuntiationem, & quàm inanis sit littera Aleph tum in hac, tum in voce superiore; nisi velis esse metathesim. *אול* Si vertunt. Fit à nostro *en* / quæ vocula non solum copulandi vim habet, sed frequenter etiam pro si vsurpatur. Hic clarè cernitur, Mem loco *Nun* positum esse, quemadmodum & antè in *אול* vocabulo ex *Wol-an*. *אול* pro matre, fit à nostro *Mee* / qua mater etiam notatur; vnde *Mai* siue *Mai* matertera. Fit autem *Mee* à *Mæ* / quod est adiuuus, quoniam primum hominis auxilium mater sit, patris videlicet semen sic adiuuans, vt & foueat & nutriat; ac deinde factum lacte suo post partum tantisper alat, dum victu solido vesci possit. *אול* famula. Nobis *Macht* vel *magt* virginem significat, & pro famula etiam ponitur, quia virgines ferè loco ancillarum habeantur. Quo tamen inter virginem & ancillam discrimen agnoscat, hodie ferè *Mai* pro *magt* dicunt, dum famulam nostrates denotant. He igitur hic pro *Chet* positum est, & hoc rursus pro *G*, quod est creberrimum. At dum *אול* pro cubito ponitur, à *Mæt* pro

Ap' istias.
Vesta.
is.

Vestibulum.

Æe.

Lam.

Won.
Wun.

Wheil.
Wael.

Æn.
Laf.

Mee.
Mai.
Mai.

Macht.
magt.

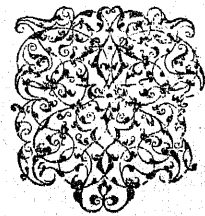
Mai.

Mæt.

mensura deriuatur; eo quòd cubitus princeps sit & primaria hominis mensura. Quadrat enim hominem, dum quater acceptus totam hominis absoluit longitudinem. *אול* deficere, imbecillum fieri. Fit à *Lam* / quo mutilum & infirmum denotatur, & aliam. quando etiam mutilare. *אול* credere & stabilem esse. ab *Æe-men* id est verum & legitimum puto. *אול* pro artifice, quis non videt ab *hant-man* fieri, quo vir manualis, vt sic dicam, & mechanicus notatur; *אול* firmare, roborare, præualere, à *Meeft* / quo maximum significatur; vnde *Meeft* pro doctore, eo quòd in summo & maximo honore sit habendus. *Meeft* & *Mast* / vt alij loquuntur, est pinguem & robustum facio. *אול* fortis. *Meeft* nobis maximus. *אול* dicere, loqui. *Mai* famam nobis significat, siue quod vulgo homines loquuntur. Hinc *Maren* & *Dermaen* est loqui de aliquo. à quo *אול*, quod D. Hieronymus translulit, vulgo dicitur. Abutuntur ergo voce hac Hebræi, dum pro quauis locutione ponunt. Verum dum pro cogitare vsurpatur, vocabulum versum est è *Lam* / quod nobis inter alia significat rem mente nostra supputare, considerare, & cogitare. *אול* lingua Chaldaica significat arietem, quæ vox conuersa est è nostra *Lam* / quæ, dum breuis est vocalis, arietem designat. *אול* dicunt pro veritate. Nobis *Æem* decorum iustumque significat, quòd à veritate nequit seiungi. Quod igitur Dauid cecinit, *Veritas de terra orta est*; id fabularum textores significarunt, dum Themidem è terra ortam dicunt. Sed nunc satis est exemplorum, quæ sumta sunt è dimidio paulo plus minus eorum quæ à littera Aleph sumunt exordium. Quid igitur futurum, si totum Lexicon Hebraicum ad hunc modum à nobis examinatum adderemus?

Meeft.
Meeft.
Mast.
Mae.
Dermaen.
Lam.
Lam.
Æem.

FINIS.

*Iob. Goropij, pia memoria, Hispanica, Francica, Gallica,
Vertumnus, Hermathena, & Hieroglyphica, eiusdem sunt,
eruditionis cum iis operibus quae vix edidit. Nec quicquam in
his libris à me, aut ab aliis est animaduersum quod fidem aut
morum integritatem laedat. 21. Sextilis, 74.*

Ioh. Molanus, Apostolicus
& Regius censor.